MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT

REDACTIECOMMISSIE:
MR. A. F. STEFFEN, MR. W. H. VERMEER, MR. O. VAN DEK BIJ,
MR. J. TH. BUURMAN VAN VREEDEN, MR. H. C. VAANDRAGER

VASTE MEDEWERKERS:
JHR. MN. A. BAUD, PROF. MR. A. D. BELINFANTE, PROF. MR.
J. M. VAN BEMMELEN, DR. M. W. MOUTON, DR. J. R. STELLINGA

Gedrukt en uitgegeven op last van het Departement van Defensie

DEEL LVIII
1965

UITGEVERIJ MOUTON & CO. N.V. - 'S-GRAVENHAGE

REDACTIECOMMISSIE:

Mr. A. F. *Steffen,* Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;
Mr. W. H. *Vermeer,* Officier van Administratie der 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam;

voor de Kon. Landmacht: Mr. J. Th. ***Buurman van*** *Vreeden,* Brigade-Generaal, Inspecteur van de Militair-Juridische Dienst;

voor de Kon. Luchtmacht: Mr. O. ***van der Bij,*** Luitenant-Kolonel der Kon. Luchtmacht;

voor de Kon. Marine: Mr. H. C. ***Vaandrager,*** Kapitein ter Zee van Administratie.

Adres van de Redactiecommissie:
Mr. W. H. *Vermeer,* Borskilaan 14 te Bloemendaal, Telefoon no. 238554 of 238558 - 020 [na 18 uur: 54678 - 025001.

VASTE MEDEWERKERS:

Jhr. Mr. A. ***Baud,*** Substituut-Griffier van de Centrale Raad van Beroep;

Prof. Mr. ***A.*** D. ***Belinfante,*** Raadadviseur in Buitengewone Dienst bij het Ministerie van Justitie, Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam;

Prof. Mr. J. M. ***van*** *Bemmelen,* Hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Res.-Luit.-Kolonel van de Militair-Juridische Dienst b.d.;

Dr. M. W. *Mouton,* Schout bij Nacht, Adviseur van de Minister van Defensie voor volkenrechtelijke aangelegenheden der Kon. Marine;

Dr. J. R. *Stellinga,* Lid van de Raad van State.

INGEKOMEN BIJDRAGEN

De juridische status van het militaire luchtvaartuig

Een korte studie van enkele aspecten van de juridische status van het militaire luchtvaartuig,-uitgevoerd door leden van de Sectie Juridische Zaken Koninklijke Luchtmacht en gebaseerd op het Nederlandse publiek luchtrecht,

voorgedragen door:

luitenant-kolonel Mr. O. v. D, BIJ-,

op het 2e internationale congres te Florence, 1961, uitgaande van de „Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre. *)

I. De militaire luchtvaart onder het Nederlandse luchtrecht.

1. Uit ons voornemen ons onderwerp te bestuderen tegen de achtergrond van het Nederlandse publiek luchtrecht, vloeit de noodzaak van een voorafgaand in ogenschouw nemen van dit recht, voorzover dat zich bezig houdt met de militaire luchtvaart, voort.

2. Veruit de belangrijkste bron van het Nederlandse publiek luchtrecht wordt gevonden in de Luchtvaartwet van 15 januari 1958. Deze wet, tezamen met de besluiten en beschikkingen ter uitvoering daarvan, bevat de regels die betrekking hebben op de luchtvaart, de algemene verkeersveiligheid in de lucht, de aanwijzing en het gebruik van luchtvaartterreinen, militaire vorderingen op het terrein van de luchtvaart en strafbepalingen terzake van overtredingen van de wet.

3. Het aantal onderwerpen dat in de wet zelf een afgeronde behandeling heeft gevonden is beperkt. Het zijn: de aanwijzing en het gebruik van luchtvaartterreinen, het verbod tot het hebben van belemmeringen op terreinen rondom luchtvaartterreinen en militaire vorderingen. Ten aanzien van andere onderwerpen legt de wet de beginselen neer, die nader dienen te worden uitgewerkt bij of krachtens algemene maatregel van bestuur of bij beschikking van de Ministers van Verkeer en Waterstaat of van Defensie. Onder deze groep van onderwerpen vallen de inschrijving, kenmerking en luchtwaardigheid van luchtvaartuigen en de bewijzen van bevoegdheid van de leden van de bemanning daarvan. Tenslotte somt de wet een groot aantal onderwerpen op waarvan de regeling geheel kan geschieden bij of krachtens algemene maatregel van bestuur, zoals de vaststelling van regelen ter bevordering van de veiligheid en de regelmaat van de luchtvaart (neergelegd in het luchtverkeersreglement van 2 mei 1959), van voorschriften ter beveiliging van militaire belangen (neergelegd in het Besluit tot regeling van de toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen en het

*) Voor een belangrijk deel was het 2e internationale congres te Florence (1961) uitgaande van de „Societé internationale de droit pénal militaire et de droit de Ia guerre" gewijd aan het militaire luchtvaartuig.

Bovenstaande in het Engels uitgesproken voordracht over de juridische status van het militaire luchtvaartuig beoogde in hoofdzaak om de deelnemers aan het congres een beeld te geven van het begrip militair luchtvaartuig zoals dit bij een bestudering van het Nederlandse luchtrecht kan worden verkregen. (Zie ook Boekaankondiging M.R.T. 1964 blz. 632 e.v. (Vertaler).

Besluit luchtfotografie) en van Douanevoorschriften (neergelegd in het Douanebesluit Luchtvaart). **)

4. Onder normale omstandigheden zijn de bepalingen van de Luchtvaartwet gelijkelijk van toepassing voor de burgerlijke en de militaire luchtvaart. Doch „in geval van oorlog, oorlogsgevaar, staat van oorlog „of staat van beleg, dan wel in geval door Ons (d.w.z. de Kroon) is „verklaard dat buitengewone omstandigheden zulks ter handhaving „van de uit- of inwendige veiligheid noodzakelijk maken, gelden de „bepalingen van en krachtens deze wet ten aanzien van militaire luchtvaartuigen en de leden hunner bemanning alsmede ten aanzien van „militaire luchtvaartterreinen niet, dan voorzover door Ons bij algemene maatregel van bestuur is bepaald"; (artikel 57 Luchtvaartwet).

Daar in 1939 bij algemene maatregel van bestuur formeel werd verklaard dat het land in „oorlogsgevaar" verkeerde en aangezien — om redenen die hier buiten bespreking mogen blijven — deze algemene maatregel tot op heden niet is ingetrokken, zouden op dit ogenblik de bepalingen van de Luchtvaartwet ten aanzien van de militaire luchtvaart niet gegolden hebben, indien niet de Kroon bij een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in artikel 57 van de Wet had bepaald dat de bepalingen van de Wet en die van de terzake dienende uitvoeringsregelingen daarvan op de militaire luchtvaart moeten worden toegepast als in normale tijden.

5. In de Luchtvaartwet is de verhouding tussen de burgerlijke en de militaire luchtvaart als volgt uitgewerkt. De Minister van Verkeer en Waterstaat is belast met de zorg voor de burgerluchtvaart en de algemene verkeersveiligheid in de lucht, terwijl de Minister van Defensie is belast met de zorg voor de militaire luchtvaart. Het zal duidelijk zijn dat het laatste gedeelte van de aan de Minister van Verkeer en Waterstaat toebedeelde taak deze autoriteit in een overheersende positie zou plaatsen. Daarom stipuleert de Wet vervolgens: „Voorzover „bij of krachtens deze Wet aan Onze Minister van Verkeer en Waterstaat bevoegdheden worden toegekend met betrekking tot de algemene „verkeersveiligheid in de lucht, oefent hij deze bevoegdheden niet uit „dan in overeenstemming met onze Minister van Defensie".

Uit deze verdeling van gezag volgt dat elke regeling onder de luchtvaartwet, welke zich niet uitsluitend bezig houdt met hetzij de burgerlijke hetzij de militaire luchtvaart, of waarbij de algemene verkeersveiligheid in de lucht is betrokken, in onderlinge overeenstemming tussen beide Ministers zal moeten worden opgesteld. Bijv.: de Minister van Defensie is bevoegd zelfstandig een vliegveld als militair luchtvaartterrein aan te wijzen, maar hij kan niet alleen handelen indien hij dit luchtvaartterrein wenst open te stellen voor burgerluchtvaartuigen.

6. Evenals het geval is met de Luchtvaartwet zelf, zijn de bepalingen van het belangrijke Luchtverkeersreglement — die het algemene patroon van Annex 2 („Rules of the Air") van het Verdrag van Chicago nauw volgen — van toepassing op zowel burgerlijke en militaire

) De inhoud van dit besluit is thans opgenomen in het Douanebesluit 1962, Stb. 191. *(Vertaler).***

luchtvaart. Onder het Reglement is de verhouding tussen de beide takken van luchtvaart identiek aan de hierboven geschetste. Artikel 48 van het Reglement geeft de Ministers van Verkeer en Waterstaat en van Defensie het recht de hen door de bepalingen van dit Reglement toegekende bevoegdheden — met één enkele uitzondering — te delegeren. Een delegatie van bevoegdheden als voorzien door dit artikel heeft plaats gehad; de Minister van Verkeer en Waterstaat heeft zijn bevoegdheden onder het Luchtverkeersreglement in de grootst mogelijke mate gedelegeerd aan de Directeur Generaal van de Rijksluchtvaartdienst, de Minister van Defensie de zijne aan de Chef van de Luchtmachtstaf (en aan de Chef van de Marinestaf voor wat betreft de Marine Luchtvaartdienst).

Op deze wijze heeft de Chef van de Luchtmachtstaf de bevoegdheid verkregen laagvlieggebieden en routes aan te wijzen voor Nederlandse en bondgenootschappelijke militaire vliegtuigen, bijzondere voorschriften uit te vaardigen met betrekking tot alle luchtverkeer in de luchtruimte nabij militaire luchtvaartterreinen, het afwerpen toe te staan van voorwerpen uit of van militaire vliegtuigen enz. In gevallen waarbij de algemene verkeersveiligheid in de lucht betrokken is handelt hij in samenwerking met de Directeur Generaal van de Rijksluchtvaartdienst.

7. Tot nog toe hebben wij het begrip „militaire luchtvaart" gebruikt als tegenstelling van „burgerlijke luchtvaart" zonder te trachten dit begrip te definiëren. Het wordt gevonden in artikel 1 van de Luchtvaartwet, waar wordt gesteld: Voor de toepassing van het bij of krachtens deze wet bepaalde wordt verstaan onder .... Onze Minister: .... voor wat de militaire luchtvaart betreft: Onze Minister van Defensie.

Het hierboven vermelde artikel 57 van de Wet gebruikt het begrip niet, maar spreekt van de toepasselijkheid van de Wet met betrekking tot „militaire luchtvaartuigen en de leden hunner bemanning" en „militaire luchtvaartterreinen", daarbij doelend op de toepasselijkheid van de Wet met betrekking tot de militaire luchtvaart.

Hieruit kunnen wij de gevolgtrekking maken dat in het Nederlandse publiek luchtrecht het begrip „militaire luchtvaart" kan worden omschreven als „het gebruik van militaire luchtvaartuigen en het gebruik „van militaire luchtvaartterreinen door deze luchtvaartuigen", daarbij inbegrepen de bediening van bedoelde luchtvaartuigen door de leden van hun bemanning. Deze gevolgtrekking wordt gestaafd door de betreffende paragraaf van de Memorie van Toelichting van de Luchtvaartwet.

Er kan weinig twijfel bestaan met betrekking tot de vraag welke luchtvaartterreinen moeten worden beschouwd als militaire luchtvaartterreinen in de zin van de Wet: Militaire luchtvaartterreinen zijn die luchtvaartterreinen die als zodanig zijn aangewezen door de Minister van Defensie. Evenmin behoeft er veel verwarring te bestaan omtrent de vraag welke personen moeten worden aangemerkt als leden van de bemanning van een militair luchtvaartuig, wanneer eenmaal een omschrijving van het begrip „militair luchtvaartuig" is gevonden.

Dit laat ons de uitsluitende doch moeilijke taak dit laatste begrip te definiëren.

II. *Definitie van het begrip „Militair Luchtvaartuig".*

8. Degene die zich ten doel stelt de elementen voor een definitie van de term „militair luchtvaartuig" uit de Luchtvaartwet en zijn uitvoeringsregelingen te destilleren, vergaart, zoals in de volgende subparagrafen zal worden gezien, geen rijke oogst:

a) Artikel 57 van de Luchtvaartwet verschaft, hoewel het artikel het begrip bezigt, geen definitie daarvan. Artikel 58 van dezelfde wet, welk artikel de vordering van burgerlijke luchtvaartuigen behandelt, bepaalt dat gedurende de tijd dat deze luchtvaartuigen ten behoeve van de krijgsmacht ter beschikking zijn gesteld, zij worden beschouwd als militaire luchtvaartuigen. De Memorie van Toelichting van de Wet verwijst op dit punt impliciet naar de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord die de eerdere Luchtvaartwet van 1926 vergezelden. Daar lezen we dat in artikel 57 van de Wet (art. 54 van de eerdere Wet) de uitdrukking „militaire luchtvaartuigen" bedoelt te betekenen:

niet alleen luchtvaartuigen ingeschreven in een militair luchtvaartuigregister in overeenstemming met de bepalingen van de Wet, doch ook die luchtvuurtuigen die middels vordering ten behoeve van de krijgsmacht ter beschikking zijn gesteld.

De Memorie vervolgt echter met buiten twijfel te stellen het feit dat de zojuist gegeven begripsomschrijving niet mag worden beschouwd als algemeen geldend voor het Nederlandse luchtrecht of zelfs maar voor de Luchtvaartwet en zijn uitvoeringsregelingen.

Voordat wij verder gaan naar een andere bron van kennis is er nog één conclusie te trekken:

Aangezien luchtvaartuigen die door vordering ten behoeve van de krijgsmacht ter beschikking zijn gesteld, op grond daarvan moeten worden aangemerkt als militaire luchtvaartuigen, kunnen militaire inschrijvings- en/of nationaliteitskenmerken moeilijk worden beschouwd als essentiële kenmerken van militaire luchtvaartuigen.

b) De beschikking van de Minister van Defensie inzake het Luchtvaartuigregister voor de Koninklijke Luchtmacht vermijdt het gebruik van het begrip militair luchtvaartuig, maar bepaalt dat in dit register zullen worden ingeschreven:
   (1) de luchtvaartuigen, welke deel uitmaken van de Koninklijke Luchtmacht;
   (2) de in Nederland in aanbouw zijnde luchtvaartuigen, welke bestemd zijn om deel uit te maken van de Koninklijke Luchtmacht en waarvoor aan de fabrikant militaire registratietekens zijn toegewezen;
   (3) andere luchtvaartuigen, waarvan de Minister van Defensie heeft bepaald dat inschrijving in het register moet plaatsvinden.

De corresponderende beschikking inzake de bewijzen van luchtwaardigheid stipuleert dat voor wat luchtvaartuigen welke deel uitmaken van de Koninklijke Luchtmacht (als tegenstelling van lucht-

vaartuigen van de Marine Luchtvaart Dienst) betreft, de Chef van de Luchtmachtstaf belast is met de afgifte van deze bewijzen.

De beschikking van de Minister van Defensie inzake de inschrijvingskenmerken van Nederlandse militaire luchtvaartuigen gebruikt het begrip „militair luchtvaartuig" en koppelt dit aan de beschikkingen inzake de Luchtvaartregisters van Luchtmacht en Marine door te bepalen dat „het inschrijvingskenmerk te voeren door een „Nederlands militair luchtvaartuig bestaat uit de combinatie van „letters en cijfers of van één van beide, waaronder het betrokken „luchtvaartuig in het luchtvaartregister van de Koninklijke Marine „of van de Koninklijke Luchtmacht is ingeschreven".

De verwante beschikking inzake het nationaliteitskenmerk van Nederlandse militaire luchtvaartuigen beperkt zich tot het gebruik van het begrip „militair luchtvaartuig", hoewel het uit het verband tussen deze beschikking en de hierboven vermelde, zonder meer duidelijk is dat het begrip in beide beschikkingen in dezelfde betekenis wordt gebruikt.

Uit de hiervoor vermelde vier beschikkingen in hun onderlinge relatie beschouwd, kan worden afgeleid dat in de zin van hun bepalingen het begrip „Nederlandse militaire luchtvaartuigen" zou kunnen worden gedefinieerd als: *„luchtvaartuigen welke deel uit- „maken van de Nederlandse krijgsmacht, of — naar blijkt uit de „toewijzing van militaire registratietekens aan de (Nederlandse) „fabrikant — bestemd zijn om deel uit te maken van die krijgs- „macht, alsmede andere luchtvaartuigen waarvan de Minister van „Defensie heeft bepaald, dat inschrijving in een militair luchtvaar- „tuigregister moet plaatsvinden."*

c) Het Koninklijk besluit tot „regeling van de toelating van vreemde „militaire luchtvaartuigen binnen Nederlands rechtsgebied" bevat een definitie van „vreemde militaire luchtvaartuigen". Artikel 1 van dit besluit luidt als volgt: „In dit besluit wordt verstaan onder: *„a. „vreemde militaire luchtvaartuigen": alle luchtvaartuigen van „vreemde nationaliteit, waarin het bevel wordt gevoerd door een „militair van vreemde nationaliteit".*

d) Artikel 28 van het Douanebesluit Luchtvaart bepaalt dat de bepalingen van deze regeling niet van toepassing zijn op „militaire-, „politie- en douane-lbchtvaartuigen van Nederlandse of vreemde „nationaliteit, mits zij overeenkomstig hun bestemming worden „gebezigd en geen goederen medevoeren welke vreemd zijn aan de „normale behoeften aan boord."

Hoewel uit dit artikel geen definitie van het begrip onder beschouwing kan worden afgeleid, kan daaruit de conclusie worden getrokken dat het, voorzover de bepalingen van het Douanebesluit betreft, voor een luchtvaartuig niet noodzakelijk is werkelijk voor militaire doeleinden te worden gebezigd om als militair luchtvaartuig te worden beschouwd.

e) Tenslotte is in de beschikking van de Minister van Defensie inzake de militaire bewijzen van bevoegdheid tot het besturen van militaire

vliegtuigen van de Koninklijke Luchtmacht het principe neergelegd dat een (beperkt) militair vliegbrevet kan worden afgegeven aan een burger (test-)vlieger die uit hoofde van zijn werkzaamheden militaire luchtvaartuigen moet besturen.

Hieruit kan de gevolgtrekking worden gemaakt dat een Nederlands militair luchtvaartuig zijn militaire karakter niet verliest wanneer het bestuurd wordt door — en daardoor veelal onder commando staat van — een daartoe op reguliere wijze bevoegd verklaarde burger. Met andere woorden: Onder het regiem van de Luchtvaartwet bepaalt de persoonlijke status (militair of burger) van de Commandant van het luchtvaartuig niet noodzakelijkerwijs het karakter (militair of burger) van een luchtvaartuig van Nederlandse nationaliteit.

9. Wanneer wij onze oogst aan elementen voor een definitie overzien zulíen wij bevinden dat de luchtvaartwet en zijn uitvoeringsregelingen de volgende elementen voor een Nederlandse nationale definitie van het begrip ,,militair luchtvaartuig'' hebben opgeleverd:

a) het luchtvaartuig is ingeschreven in een militair luchtvaartuigregister in overeenstemming met de bepalingen van de Luchtvaartwet;
b) het luchtvaartuig is middels vordering ter beschikking van de krijgsmacht gesteld;
c) het luchtvaartuig maakt deel uit van de krijgsmacht;
d) het luchtvaartuig is bestemd om deel uit te maken van de krijgsmacht en militaire registratietekens daarvoor zijn toegewezen aan de (Nederlandse) fabrikant;
e) de inschrijving van het luchtvaartuig in een militair luchtvaartregister is voorgeschreven door de Minister van Defensie.

Een zesde element, dat werd ontmoet in betrekking tot ,,vreemde ,,militaire luchtvaartuigen'' werd eveneens gevonden:

f) het luchtvaartuig staat onder commando van een militair.

Wij menen echter dat dit laatstvermelde criterium — hoe bruikbaar het thans nog mag zijn waar het regelingen inzake de toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen betreft — behoort te worden verworpen als een element voor onze nationale definitie, alleen al omdat het geen rekening houdt met onbemande luchtvaartuigen. Een andere goede reden wordt verschaft door professor Goedhuis [1]) wanneer hij aanvoert dat de omstandigheid dat een militair luchtvaartuig niet onder militair bevel wordt gevlogen het karakter van dat luchtvaartuig niet verandert. In overeenstemming met deze mening is onze conclusie met betrekking tot Nederlandse militaire luchtvaartuigen neergelegd in subparagraaf ***e*** van paragraaf 8 hierboven.

10. Naast het criterium dat het vliegtuig onder bevel van een militair staat, zijn de volgende criteria door ons niet aanvaard als essentiële elementen voor een nationale definitie:

a) het luchtvaartuig draagt militaire nationaliteits- en/of inschrijvingskenmerken;
b) het luchtvaartuig wordt gebruikt voor militaire doeleinden.

[1]) **Goedhuis: Handboek** voor **het Luchtrecht, blz. 62.**

11. Voordat het mogelijk zal zijn het kleinste gemene veelvoud te bepalen van de elementen die voor de samenstelling van onze nationale definitie voorhanden zijn, zal het nodig zijn deze elementen te analyseren.

Daar enerzijds de luchtvaartuigen die voldoen aan de criteria vermeld in de subparagrafen c, d en e van paragraaf 9 hierboven juist die luchtvaartuigen zijn die, in overeenstemming met de bepalingen van de Luchtvaartwet zouden moeten worden ingeschreven in een militair luchtvaartuigregister en daar anderzijds het criterium neergelegd in subparagraaf a van die paragraaf niet die vliegtuigen dekt waarvan de inschrijving in het register om een of andere reden nagelaten kan zijn, beslissen wij, wanneer wij tussen deze elementen voor een definitie moeten kiezen, ten gunste van bovenvermelde groep van elementen liever dan het enkele element van subparagraaf a uit te kiezen.

Van deze elementen kan het derde en laatste echter als overbodig worden beschouwd, daar het niet denkbaar is dat de Minister van Defensie de inschrijving van een luchtvaartuig in een militair luchtvaartuigregister zal bevelen, indien dat vliegtuig niet tenminste voorlopig is aangewezen om deel uit te maken van de krijgsmacht. Ook voelen wij ons gerechtigd te stellen dat luchtvaartuigen welke middels vordering ter beschikking van de krijgsmacht zijn gesteld, luchtvaartuigen zijn welke deel uitmaken van de krijgsmacht. Daarom kan het laatste, ruimere criterium naar onze mening beschouwd worden het eerste in te sluiten.

Dit laat de criteria vermeld in de subparagrafen c en d van paragraaf 9 hierboven over als enige elementen voor een uitgebalanceerde nationale definitie van het begrip „militair luchtvaartuig".

Uit de combinatie van deze overblijvende elementen resulteert de volgende definitie:

> *„Militaire luchtvaartuigen zijn die luchtvaartuigen welke deel „uitmaken van de strijdkrachten van een natie, of welke — naar „blijkt uit de toewijzing van militaire inschrijvingskenmerken voor „deze luchtvaartuigen — zijn bestemd om deel uit te maken van „die strijdkrachten".*

Het kan nuttig zijn erop te wijzen dat er gevallen kunnen zijn waarin de bestemming van een luchtvaartuig om deel uit te maken van de strijdkrachten van een natie vooralsnog onzeker is, terwijl het tegelijkertijd duidelijk is dat het luchtvaartuig de burgerlijke status ontbeert, zoals het geval kan zijn wanneer de nationale vliegtuigindustrie een of meer prototypen van gevechtsvliegtuigen heeft ontwikkeld in samenwerking met de bevoegde (militaire) autoriteiten.

Deze luchtvaartuigen kunnen echter worden gezegd bestemd te zijn om op voorlopige basis deel uit te maken van de strijdkrachten en daarom te zijn ingesloten in de hierboven geformuleerde definitie.

Het komt ons voor dat de definitie alle bestaande categorieën militaire luchtvaartuigen omvat en daarom zou kunnen worden beschouwd te voldoen aan de vraag naar een definitie die algemeen geldig is door het gehele Nederlandse luchtrecht.

Nochtans zijn de bewoordingen van deze definitie praktisch identiek aan die van de definitie welke in 1956 is geformuleerd door wijlen Dr. E. de Vlugt:

> *„Militaire luchtvaartuigen zijn die luchtvaartuigen welke deel „uitmaken van dan wel blijkens inschrijving in een militair lucht- „vaartuigregister bestemd zijn om deel uit te maken van een „krijgsmacht."* [2])

Aangezien beide definities wezenlijk hetzelfde zijn, daar het enige verschil tussen deze twee is dat de eerste de zeer theoretische mogelijkheid dekt dat de inschrijving in het register van een luchtvaartuig waarvoor militaire registratietekens zijn toegewezen, is verzuimd en aangezien bovendien de laatste definitie reeds genade heeft gevonden in de Nederlandse juridische literatuur [3]), geven wij de voorkeur aan de definitie verschaft door Dr. de Vlugt als voorgestelde Nederlandse „nationale" definitie van het begrip „militair luchtvaartuig".

12. In de volgende regels zal een poging worden gedaan een vergelijking te maken tussen onze voorgestelde „nationale[m] definitie en de verschillende betekenissen gegeven aan de uitdrukking „militair „luchtvaartuig[w] zoals deze voorkomt in het internationale luchtrecht, met het doel na te gaan, of onze definitie zou kunnen worden aanbevolen als een internationale definitie van dit begrip.

13. Ming-Min Peng [4]) somt een aantal criteria op welke in voorbijgegane jaren zijn aanbevolen om te onderscheiden tussen militaire luchtvaartuigen en andere categorieën luchtvaartuigen:

a) de status — overheids (militair) of privé — van de eigenaar van het luchtvaartuig;
b) de uiterlijke herkenningstekens van het luchtvaartuig @.v. een speciaal attest, of het vertonen van militaire kenmerken);
c) de mechanische constructie van het luchtvaartuig;
d) de juridische status van commandant en bemanning van het luchtvaartuig;
e) de aard van de bestemming of van de dienst waarvoor het luchtvaartuig zal worden gebruikt.

ad a: Geen spoor van het eerste criterium kan worden gevonden in de Nederlandse luchtvaartwetgeving of in de recente buitenlandse wetgeving van deze soort. Het is algemeen verworpen door de schrijvers [5]) en hierdoor voelen wij ons gerechtvaardigd het uit onze gedachten te bannen.

*ad **b:*** Het vertonen van militaire nationaliteits- en/of inschrijvingskenmerken verschaft inderdaad een bruikbaar middel om te onderscheiden tussen militaire en andere luchtvaartuigen, maar het kan niet worden beschouwd als een wezenlijke karakteristiek van militaire

---

[2]) Dr. E. de Vlugt: Het begrip „Militair luchtvaartuig"; Militair-Rechtelijk Tijdschrift 1956, blz. 84.
[3]) I. H. Ph. de Rode-Verschoor: Inleiding tot het luchtrecht, 1960, blz. 31.
[4]) Ming-Min Peng: „Le Statut juridique de l'aéronef militaire", blz. 25-42.
[5]) Ming-Min Peng: als boven, blz. 45; Riese: „Luftrecht", blz. 194; Riesch: „Der Begriff ‚Militärluftfahrzeug' im Luftrecht", blz. 95.

luchtvaartuigen. Zoals in paragraaf 8 (a) hierboven is uiteengezet is deze laatste opmerking ongetwijfeld geldig voorzover de Nederlandse luchtvaartwetgeving betreft. In het internationale luchtrecht kan het criterium alleen worden aangetroffen in combinatie met andere criteria[6]) en het wordt dikwijls — evenals in het Nederlandse luchtrecht — verworpen als een wezenlijk kenmerk.[7]) Cooper's verklaring dat registratie niet de nationaliteit van een luchtvaartuig vaststelt, doch slechts bewijs daarvan is, is van overeenkomstige waarheid waar het gaat om de militaire of burgerlijke status van een luchtvaartuig.[8]) Gelijkelijk verschaft de aanwezigheid van een speciaal attest niet meer dan het bewijs van het militaire karakter van het betrokken luchtvaartuig.

ad c: De onbruikbaarheid van dit criterium is bewezen na de ontwapening van Duitsland aan het einde van de eerste wereldoorlog.

ad d: Zoals reeds in paragraaf 9 is aangeduid beïnvloedt het feit dat een militair luchtvaartuig niet wordt gevlogen onder militair commando het karakter van het luchtvaartuig niet. De bewering dat de gehele bemanning van het luchtvaartuig de militaire status zou moeten bezitten is verloochend door artikel 4 van het Geneefse Krijgsgevangenenverdrag: Krijgsgevangenen zijn: „Personen die de gewapende macht „volgen zonder daarvan rechtstreeks deel uit te maken, zoals burger„leden van bemanningen van militaire luchtvaartuigen . . . ."

ad ***e.*** Tot nog toe zijn vier van de vijf criteria opgesomd door Ming Min Peng verworpen. Thans zijn wij gekomen tot het criterium waaraan die schrijver de voorkeur heeft verleend: „Het fundamentele crite„rium voor de classificering van luchtvaartuigen behoort te worden „ontleend aan de aard van de diensten waarvoor de luchtvaartuigen „gebruikt zullen worden"; waaruit de definitie is afgeleid: „(Militaire „luchtvaartuigen zijn) luchtvaartuigen gebruikt door een Staat voor „militaire of vijandelijke doeleinden". Q)

Net gebruik van de luchtvaartuigen voor militaire diensten is ook als essentieel kenmerk van militaire luchtvaartuigen aanvaard in het Verdrag van Chicago („Luchtvaartuigen gebezigd in militaire . . . . „diensten") en door Riesch („Jedes dem Dienste der Wehrmacht zu„geteilte Luftfahrzug")[10]) en Riese („die Verwendung durch die Luft„waffe").[11]) Het criterium is echter — hoewel het een belangrijk element voor een definitie bevat — niet alomvattend: het omvat alle luchtvaartuigen die deel uitmaken van de strijdkrachten, maar het sluit die luchtvaartuigen buiten die bestemd zijn om na behoorlijke aflevering deel uit te maken van die strijdkrachten, alsmede die luchtvaartuigen waarvan de militaire bestemming vooralsnog niet geheel vaststaat, of-

---

[6]) Amedeo Giannini: „Les aéronefs militaires", Revue aéronautique internationale 1931, deel I, blz. 226, 230; The Haye Rules of Air Warfare (1923), artt. 3 en 14.

[7]) Riesch: als boven, blz. 100.

[8]) J. C. Cooper: „National Status of Aircraft", Journal of Air Law and Commerce", 1950, blz. 292.

[9]) Ming-Min Peng: als boven, blz. 47.

[10]) Riesch: als boven, blz. 99.

[11]) Riese: „Luftrecht", blz. 194.

schoon het reeds buiten twijfel is dat zij geen burgerstatus bezitten. [12])

Of een luchtvaartuig bestemd is voor militaire diensten, of die bestemming nog kan verkrijgen — zoals het geval kan zijn met prototypen van gevechtsvliegtuigen — zal beslist moeten worden door het bevoegde gezag. Bewijs van zo'n beslissing kan worden verschaft door de toewijzing van militaire registratietekens, de inschrijving van het luchtvaartuig in een militair luchtvaartuigregister, of ieder ander betrouwbaar middel.

Aan de hierboven uiteengezette vereisten voor een alomvattend criterium wordt volledig voldaan door de in paragraaf 11 gegeven definitie.

14. Uit het bovenstaande zal het duidelijk zijn dat de vergelijking tussen onze voorgestelde nationale definitie en de verschillende betekenissen die in het internationale luchtrecht zijn gegeven aan de uitdrukking „militair luchtvaartuig", ons heeft geleid tot de conclusie dat onze voorgestelde nationale definitie inderdaad behoort te worden aanbevolen als een internationale definitie van dit begrip, waarbij de bewoordingen kunnen worden gewijzigd zodat zij als volgt luiden:

„Militaire luchtvaartuigen zij die luchtvaartuigen welke deel „uitmaken van, dan wel blijkens een beslissing daartoe van het „bevoegde nationale gezag, bestemd zijn om deel uit te maken „van een krijgsmacht."

III. *De toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen in Nederland.*

15. Ofschoon vele andere aspecten van de juridische status van militaire luchtvaartuigen ten volle onze aandacht waard zijn voelen wij ons gerechtigd onze korte en alles behalve volledige studie in dit derde en laatste hoofdstuk te besluiten met een korte bespreking van de beginselen die de toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen beheersen. Daarbij zullen wij wederom, na enkele inleidende opmerkingen, onze aandacht concentreren op de bepalingen van het Nederlandse recht met betrekking tot het onderwerp.

16. Wanneer het boven de open zee vliegt is een militair luchtvaartuig niet onderworpen aan enige andere jurisdictie dan die van de Staat waarvan het de nationaliteit bezit.

Een ander beeld komt te voorschijn wanneer een militair luchtvaartuig vliegt boven de territoriale wateren of de landgebieden van een andere Staat. Elke Staat heeft de volledige en uitsluitende souvereiniteit over de luchtruimte boven zijn grondgebied, met inbegrip van de territoriale wateren en geen luchtvaartuigen gebezigd in militaire-, douane- en politiediensten (d.w.z. staatsluchtvaartuigen) mogen over het grondgebied van een andere Staat vliegen of daarop landen zonder vergunning krachtens een bijzondere regeling of anderzins en in overeenstemming met de bepalingen daarvan. [13])

---

[12]) Dr. E. de Vlugt: Het begrip „Militair Luchtvaartuig"; Militair-Rechtelijk Tijdschrift 1956, blz. 84.

[13]) Verdrag van Chicago (1944), artt. 1, *2* en 3.

Bovendien is het een algemeen aanvaard beginsel dat het gezag van een Staat om voor het vliegen van buitenlandse militaire luchtvaartuigen boven haar grondgebied machtiging te verlenen, of dit te verbieden of aan regels te binden, in geen enkel opzicht beperkt wordt. Daaruit volgt dat iedere Staat volkomen vrij is een verschillende houding aan te nemen tegenover vreemde militaire luchtvaartuigen van verschillende nationaliteiten; dat toelating kan worden toegestaan op incidentele of op algemene basis; dat verschillende regelingen van kracht kunnen zijn voor verschillende typen militaire luchtvaartuigen.

17. Een uitzondering op de algemene regel wordt verschaft door de bepalingen van het Verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek Duitsland. [14]) Onder artikel 17 van dit Verdrag garandeert de Bondsrepubliek aan de krijgsmachten van de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, de Franse republiek en bepaalde andere landen het recht te vliegen in het luchtruim boven het gebied van de Bondsrepubliek en het gebruik van vliegvelden in dat gebied. [15])

Nog een uitzondering op de algemene regel, doch een met een zeer verschillend karakter, is van toepassing in geval van nood. Indien een vreemd militair luchtvaartuig om buiten de macht van de commandant van dat luchtvaartuig gelegen redenen is binnengevlogen en genoodland in het gebied van een andere Staat, welke het binnenvliegen door vreemde militaire luchtvaartuigen heeft verboden, kan dit binnenvliegen niet beschouwd worden als een inbreuk op de souvereine rechten van die Staat.

18. De Nederlandse voorschriften inzake de toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen volgen de algemene regel, ook in dit opzicht dat verschillende voorschriften van toepassing zijn op luchtvaartuigen van verschillende nationaliteiten, waarbij het binnenvliegen door luchtvaartuigen behorende tot de krijgsmachten van NAVO-bondgenoten in beginsel niet aan beperkingen is gebonden.

Het Koninklijk besluit van 9 september 1959 tot regeling van de toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen binnen Nederlands rechtsgebied [16]) verbiedt het binnenvliegen door deze luchtvaartuigen zonder voorafgaande toestemming van de Minister van Defensie.

Deze Minister is echter bevoegd ontheffing te verlenen van het vereiste van voorafgaande toestemming voor bepaalde soorten vluchten met vreemde militaire luchtvaartuigen van bepaalde nationaliteiten.

Hierop is gegrond de ministeriële beschikking van 30 september 1959 betreffende vluchten van buitenlandse militaire luchtvaartuigen boven het Nederlands rechtsgebied. [17]) De beschikking is van toepassing

---

[14]) Getekend te Bonn op 26 mei 1952; zoals gewijzigd bij bijlage II bij het Protocol tot beeindiging van het bezettingsregime (Parijs, 1954).

(Noot van vertaler: Dit Verdrag is op 1 juli 1963 buiten werking getreden.)

[15]) Een gelijksoortige clausule kon worden aangetroffen in het Vredesverdrag van Versailles.

[16]) Staatsblad 1959, nr. 332.

[17]) Staatscourant 1959, nr. 191.

op vluchten uitgevoerd door militaire luchtvaartuigen toebehorende aan NAVO-landen. Deze luchtvaartuigen mogen zich, mits voorzien van de vereiste kenmerken, op dienstvluchten begeven binnen het Nederlandse rechtsgebied, aldus aan het luchtverkeer deelnemen, alsmede landen op en opstijgen van bepaaldelijk aangewezen militaire luchtvaartterreinen, mits bepaalde voorwaarden met betrekking tot:

a. de algemene verkeersveiligheid in de lucht;
   en
b. het medevoeren van wapenen, munitie, bommen, torpedo's en fotografische toestellen, voorzover geen deel uitmakende van de normale uitrusting van het luchtvaartuig (!), worden nageleefd.

De toelating van ieder vreemd luchtvaartuig vindt plaats onder de algemene voorwaarde dat de Nederlandse wetten en verordeningen worden in acht genomen. Zoals in paragraaf 8 (c) hierboven is gezien beschouwt het Koninklijk besluit als vreemde militaire luchtvaartuigen: alle luchtvaartuigen van vreemde nationaliteit, waarin het bevel wordt gevoerd door een militair van vreemde nationaliteit.

19. Wanneer men zich bezighoudt met het onderwerp van de toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen, wordt men gesteld voor de vraag of zulke luchtvaartuigen en de leden van hun bemanningen, toegelaten zijnde binnen het grondgebied van een andere Staat, geacht moeten worden exterritoriale status te bezitten.

Zoveel is gezegd en geschreven over dit onderwerp [18]) dat wij ons zullen beperken tot enkele opmerkingen die rechtstreeks betrekking hebben op de positie van vreemde militaire luchtvaartuigen in Nederland:

a. De toelating van vreemde militaire luchtvaartuigen binnen Nederlands gebied vindt plaats onder de algemene voorwaarde dat de Nederlandse wetten en verordeningen worden in acht genomen. Dit op zichzelf kan niet worden beschouwd als een ontzegging van de voorrechten van exterritorialiteit aan deze luchtvaartuigen en de leden van hun bemanningen;
b. Onder het NAVO Status Verdrag van 1951, kan een militaire luchtvarende die op Nederlands gebied een feit heeft begaan dat strafbaar is onder de eigen èn onder de Nederlandse wet, ofschoon hij ook onderworpen blijft aan de jurisdictie van de eigen Staat, door een Nederlands gerecht wordt berecht. [19]) Indien echter het vergrijp is voortgevloeid uit enige daad begaan in de uitoefening van de dienst, b.v. terwijl de luchtvarende handelde in zijn hoedanigheid van commandant of lid van de bemanning van een militair luchtvaartuig, dat op regelmatige wijze is toegelaten binnen Nederlands gebied, hebben de militaire autoriteiten van zijn eigen Staat voorrang bij de uitoefening van rechtsmacht over hem. Indien

---

[18]) Ming-Min Peng, als boven, blzn 60-71 en daar aangehaalde literatuur; Oppenheim, „International **Law",** deel I, blzn **473, 762** (noot).

[19]) **Art. VII** van het Verdrag tussen de Staten die partij zijn bij het Noord-Atlantisch Verdrag, nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten (NAVO Status Verdrag); Londen, 19 juni 1951.

anderzijds het op Nederlands gebied begane feit een vergrijp oplevert dat slechts volgens de Nederlandse wet strafbaar is, hebben de Nederlandse autoriteiten bij uitsluiting het recht rechtsmacht uit te oefenen.

c. Het Douanebesluit Luchtvaart ontheft militaire-, politie- en douaneluchtvaartuigen van Nederlandse of vreemde nationaliteit van zijn bepalingen, mits zij overeenkomstig hun bestemming worden gebezigd en geen goederen meevoeren welke vreemd zijn aan de normale behoefte aan boord. Uit het laatste voorbehoud zou een aanduiding kunnen worden afgeleid dat vreemde militaire luchtvaartuigen en de leden van hun bemanningen in beginsel onderworpen kunnen zijn aan douaneonderzoek, evenals Nederlandse militaire luchtvaartuigen en de leden van hun bemanningen dat zijn. Dit verandert evenwel niets aan het feit dat de douaneambtenaren verwacht kunnen worden met de nodige discretie te zullen optreden en — exceptionele gevallen daargelaten — zich ongetwijfeld zullen onthouden van douaneonderzoek in het binnenste van militaire luchtvaartuigen die militaire uitrusting bevatten ten aanzien waarvan bijzondere veiligheidsbepalingen van toepassing zijn. [20])

De voorgestelde wijziging van de bevorderingswet ongewenst

door

Mr. J. D. SCHEPERS

adm. recht

29 Oktober j.l. is bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal een voorstel ingediend tot wijziging van de bevorderingswet. (Wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, Kamerstuk No. **7868)** *).

Voor de landmacht, waartoe ik mij in wat volgt zal beperken, is de belangrijkste wijziging, dat bij het einde van hun studie aan de Koninklijke Militaire Academie de cadetten niet meer, zoals dat voorheen gebeurde, een vergelijkend officiersexamen afleggen, waarvan de uitslag als basis voor hun rangschikking in het benoemingsbesluit tot tweede luitenant dient. De Minister verklaart hieromtrent: ,,In verband met de vorenaangeduide verdieping van de wetenschappelijke vorming en studiewerkzaamheid in zo verschillende studierichtingen zal voortaan geen onderling vergelijken van de examenresultaten meer plaats vinden."

Wanneer het voorstel eenmaal wet geworden is, zullen de op dezelfde dag gezamenlijk tot tweede luitenant benoemden wederom gelijktijdig na minstens één en hoogstens drie jaar tot eerste luitenant worden bevorderd en na een niet vastgelegd aantal jaren wederom gelijktijdig tot kapitein, onafhankelijk van het aantal vacatures in die rang.

Vgl. art. 65, subparagraaf d van paragraaf 5, van de Aanvullende overeenkomst bij bet NAVO Status Verdrag met betrekking tot de in de Bondsrep. Duitsland gestationeerde buitenlandse krijgsmachten. (Dit verdrag werd getekend te Bonn op 3 augustus 1959 en is nog niet in werking getreden). (Noot van vertaler: Zulks is inmiddels per 1 juli 1963 wel het geval).

*) Zie ,,Wetgeving" blz. 68 hierna. Red. *M.R.T.*

Ten aanzien van de daarna volgende bevordering tot hoofdofficier wordt geen verandering voorgesteld; de oude regeling, dat de bevordering tot een hoofdofficiersrang plaats vindt door de Kroon bij keuze uit de meest geschikte officieren (art. 48) is gehandhaafd.

Een met de materie volledig onbekende zou uit dit voorschrift kunnen en eigenlijk moeten lezen, dat de bevordering tot hoofdofficier een grote uitzondering zou zijn. Volgens de tekst toch — de woorden genomen in de betekenis, welke zij in het gewone spraakgebruik hebben — moet men beginnen met het totale aantal kapiteins te verdelen in twee groepen: de geschikten en de ongeschikten. Van de eerste groep wordt dan een gedeelte afgesplitst: de meest geschikten. Van het totale aantal zal dit dan toch wel een minderheid zijn. Uit deze kleine groep doet de Kroon tenslotte een keuze.

De werkelijkheid is echter geheel anders. De bedoeling is dat het grootste gedeelte van de voor officier geslaagde cadetten ten minste de luitenant-kolonelsrang bereiken. (Eindverslag Tweede Kamer; editie Schuurmans en Jordens Nr. 43 b blz. 125). Men rekent dat dit met ongeveer 90% bet geval zal zijn. Hierop kom ik nog terug.

Bezwaren tegen het voorgestelde nieuwe systeem.

1o. Uit de opzet en uit de Memorie van Toelichting blijkt m.i. een minder juiste opvatting over de betekenis van de ranglijst. Deze wordt n.l. uitsluitend in het geding gebracht voor zover het de bevordering betreft, terwijl een ander facet, n.l. het verzekeren van de bevelvoering onder alle omstandigheden, minstens even belangrijk kan zijn.. Dit wil ik wel even toelichten.

Een krijgsmacht kan alleen dan zijn taak naar behoren volbrengen, d.w.z. vechten als een georganiseerd geheel, als de wil van de opperbevelhebber goed kan doordringen tot in het kleinste onderdeel, zowel tot de man in het voorste schuttersputje als tot de chauffeur van de achterste vrachtauto, die munitie uit een magazijn moet halen. Om deze inwerking van de wil van de hoogste chef te verzekeren is de krijgsmacht en in het bijzonder het leger trapsgewijze ingedeeld in steeds kleiner wordende onderdelen, welke elk onder het bevel van een daarvoor aangewezen functionaris staan. Deze functionarissen moeten uiterlijk kenbaar zijn; vandaar de verschillende rangen met de bijbehorende onderscheidingstekenen.

In de werkelijkheid van de oorlog is met het verlenen van verschillende rangen aan de functionarissen op de verschillende niveaus de bevelvoering niet verzekerd. Telkens als om één of andere reden een functionaris zijn taak niet kan vervullen, b.v. omdat hij gesneuveld, gewond, ziek, met verlof of om andere reden tijdelijk afwezig is, moet automatisch de functie door een ander worden waargenomen; tijdens de veldslag mag de bevelvoering op geen enkel niveau stagneren.

Dit betekent, dat er een aan een ieder bekende regeling moet zijn, welke voorziet in de bevelvoering bij afwezigheid van de daarmede belaste functionaris. In alle legers is het de ,,oudste" van de ondercommandanten, die onder de bedoelde omstandigheden tijdelijk het bevel

op zich neemt. De „oudste" ondercommandant is de man, die het langst in die één trede lager staande functie heeft gediend.

Waarom is dat overal zo?

De man, die het langst in de één trede lager staande functie heeft gediend, heeft daarin grotere ervaring opgedaan. Deze langere ervaring maakt het waarschijnlijk, dat de bedoelde ondercommandant grotere militaire bekwaamheid bezit dan één der andere ondercommandanten. Deze mening zal lang niet altijd juist zijn; maar men moet voor zo'n noodgeval een voor ieder onmiddellijk duidelijk en aanvaardbaar criterium vinden en een ander is niet te bedenken.

Maar deze regeling voorziet niet in het geval, dat er twee of meer ondercommandanten zijn met gelijke ervaring. Toch moet ook in dat geval bij het uitvallen van de chef de bevelvoering verzekerd zijn en er moet derhalve ook tussen twee personen met dezelfde ervaring in een bepaalde rang toch een bepaald verschil bestaan; een verschil, dat behoort te berusten op grotere militaire bekwaamheid. Ook dit moet dan, om de bevelvoering te verzekeren, onmiddellijk voor ieder duidelijk en aanvaardbaar zijn.

Daartoe dient in alle legers de plaatsing in de ranglijst.

Volgens de Memorie van Toelichting ziet de Minister geen kans om de te benoemen tweede luitenants van een bepaald wapen te rangschikken naar een maatstaf van militaire bekwaamheid. Hij zal dus een ander criterium moeten hanteren, b.v. de leeftijd (jaar en datum van geboorte) of/en b.v. alfabetisch; maar daarover wordt niets vermeld.

Toch welk criterium ook zal worden toegepast, steeds zal voor deze jaarklasse van tweede luitenants artikel 5 onder 1° van het Reglement betreffende de Krijgstucht gelden. De onderlinge verhouding van meerdere tot mindere ligt vast met alle strafrechtelijke en tuchtrechtelijke gevolgen van dien. Dit blijft zo, zowel bij de bevordering tot eerste luitenant als bij die tot kapitein.

De steller van de Memorie van Toelichting heeft dit blijkbaar niet goed begrepen, als hij zegt: „Zij hebben dus gelijke ouderdom in rang."

Gelijke ouderdom in rang is volgens de geldende wetten en wettelijke voorschriften — ook als de voorgestelde wijziging wet zou worden — onbestaanbaar en moet ook onbestaanbaar zijn. Van een groep militairen, ook al zijn het er maar twee, moet vast staan, wie verantwoordelijk is voor de orde en wie het bevel moet voeren als de boven de groep gestelde meerdere plotseling uitvalt.

Het gestelde in de M.v.T. is gelukkig dan ook niet juist.

2°. Een tweede bezwaar tegen het ingediende voorstel is dat het m.i. lijdt aan een innerlijke tegenstrijdigheid.

De onderlinge rangschikking, welke na het volbrengen van de studie aan de K.M.A. onmogelijk wordt geacht, moet nu later bij de bevordering tot hoofdofficier geschieden. Volgens de voorgestelde aanvulling van art. 48 toch zullen bij de bevordering tot hoofdofficier de officieren met dezelfde ouderdom in rang tezamen in beschouwing worden genomen.

Zoals ik hierboven al uiteenzette is de term ,,dezelfde ouderdom in ,,rang" onjuist; wij mogen echter aannemen, dat hier met deze woorden wordt bedoeld: ,,zij die op dezelfde datum tot kapitein zijn benoemd". Maar deze onjuistheid nu terzijde latende blijkt uit de voorgestelde wijziging, dat de gehele jaarklasse onderling moet worden vergeleken, als één van hen in aanmerking zou komen voor bevordering tot hoofdofficier.

Dan moet worden beslist:

1e. wie van hen waarschijnlijk in aanmerking zullen komen voor een kolonels- of generaalsfunctie en derhalve voorbevordering zuilen moeten maken en in welke volgorde deze kapiteins zullen moeten worden bevorderd;

2e. wie de normale bevordering zal maken met als waarschijnlijke eindrang: luitenant-kolonel (ongeveer 70% van het totaal) en

3e. wie in geen geval tot hoofdofficier zal kunnen worden bevorderd (deze groep vormt met hen, die reeds voordien het leger hebben verlaten, ongeveer 10% van het aantal, dat tot tweede luitenant werd benoemd).

De onder 2e. genoemde 70% zullen niet allen gelijktijdig kunnen worden bevorderd, omdat het niet waarschijnlijk is, dat dit aantal majoorsfuncties gelijktijdig open zal komen. Bevordering, ook als er geen vacature is, is voor deze categorie uitgesloten. Zij zullen derhalve in een door de Kroon te bepalen volgorde worden bevorderd en in die volgorde in de ranglijst worden opgenomen.

Welke criteria voor deze rangschikking zullen worden aangelegd, staat niet vast, terwijl deze toch van het grootste belang moeten worden geacht voor de rechtspositie van bedoelde officieren.

Nu zal de legerleiding voor deze rangschikking kunnen beschikken over de beoordelingen van de bedoelde officieren in de luitenants- en kapiteinsjaren. Daaruit zal ongetwijfeld kunnen blijken tot welke van de drie hierboven genoemde categorieën elke officier van de jaarklasse behoort; maar zij kunnen geen basis vormen voor een onderlinge vergelijkende rangschikking. Elke beoordeling wordt opgemaakt door de directe chef van de beoordeelde officier, waarbij deze laatste alleen vergeleken kan worden met aan de beoordelaar bekende ranggenoten. Van onderling vergelijken van alle officieren van éénzelfde jaarklasse kan geen sprake zijn. Bovendien lopen de beoordelingen opgemaakt door de verschillende chefs uiteraard nogal uiteen. Het op schrift gestelde ten aanzien van een aantal jaargenoten, die bij verschillende onderdelen verspreid in de landmacht hebben gediend, kan derhalve niet ongecorrigeerd als vergelijkingsmaatstaf dienen.

Deze correctie zal door de wapeninspecteurs en de opperofficier personeel worden toegepast; maar welke maatstaven worden daarbij aangelegd? In geen geval is zonder meer aan te nemen dat de door hen tot stand gebrachte rangschikking op veel betere gronden zal berusten dan één, die na afloop van de studie aan de K.M.A. door het gezamenlijke lerarenkorps tot stand zou kunnen worden gebracht. De Minister verklaart het onmogelijk, dat dit lerarenkorps, dat de a.s. officieren

gedurende vier jaren in doen en laten volgt, gefundeerd een onderlinge vergelijking van een jaarklasse opstelt; maar hij acht het blijkbaar wel mogelijk, dat de wapeninspecteurs en de opperofficier personeel deze onderlinge vergelijking ongeveer tien jaar later tot stand brengen.

Uit een oogpunt van rechtspositie acht ik deze gang van zaken ongewenst, daarvoor is deze rangschikking van te groot belang voor de nog volgende minstens twintig dienstjaren van de bedoelde jaarklasse officieren.

Daar komt nog bij, en dat is misschien nog veel belangrijker, dat het een legerbelang is om de ranglijst zoveel mogelijk een rangschikking naar militaire bekwaamheid te doen zijn.

3°. Tenslotte een derde bezwaar.

De volgorde van het aanstellingsbesluit bepaalt krijgstuchtelijk en strafrechtelijk de verhouding meerdere tot mindere (art. 67 W.v.M.S. en art. 5 R.K.). Deze verhouding drukt zijn stempel op het militaire leven, zodra leden van eenzelfde groep bij elkaar zijn of gezamenlijk bij enig onderdeel van de militaire dienst zijn betrokken.

In het voorgestelde systeem wordt na 10 à 15 jaar dienst als officier onder deze bepaalde verhouding de onderlinge rangschikking in de ranglijst en daarmede de verhouding meerdere tot mindere in de groep geheel gewijzigd. Een dergelijke gang van zaken zal spanningen opwekken en aanleiding zijn tot ongewenste toestanden en reakties.

Uit een oogpunt van juiste krijgstuchtelijke verhoudingen en opvattingen in het leger is een dergelijke ingrijpende wijziging in de ranglijst na ongeveer één derde van de officiersloopbaan ongewenst.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 1 oktober 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. W. A. Notten en Kapitein A. L. M. Maas.
Raadsman: Kapitein *F.* Richert.

Als wachtpost bij een MAG, zijn post ongeoorloofd verlaten en zich in zijn tent te slapen gelegd: „Als schildwacht zijn post eigendunkelijk „verlaten". (W.M.Sr. art. 129)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen **A.** L., geboren 12 september 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 6 augustus 1964 „te Ede, althans in Nederland, terwijl hij op post was gesteld bij een „Mag, eigendunkelijk zijn post heeft verlaten en is gaan slapen";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 6 augustus 1964 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de C-batterij van de 45e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel, gelegerd te Ede — heb ik deelgenomen aan een 3-daagse oefening, die op de Ginkelse heide te Ede gehouden werd door mijn onderdeel. Ik was die dag aangewezen als wachtpost bij de MAG van 03.00 tot 06.00 uur. Om 3.00 uur was ik door de patrouillewacht (2 daarvoor aangewezen kanonniers vervulden deze) gewekt en ik was gekleed in gevechtstenue en bewapend met een FAL-geweer op post gesteld bij die MAG, daar op de heide. Een honderd meter verder stond het stuk opgesteld tot welks bediening ik behoorde. Omstreeks 04.00 uur die dag heb ik op eigen initiatief en zonder dat ik daartoe van iemand recht of toestemming had gekregen die MAG naar het stuk gebracht. Ik ben naar mijn tent gegaan en ik ben gaan slapen;

Overwegende, dat Hendrik George Groen, oud 24 jaar, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 6 augustus 1964 — ik was toen als dienstplichtig kornet in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de C-batterij 45e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel gelegerd te Ede — was er een oefening van onze batterij op de Ginkelse heide te Ede aan de gang. De soldaat L. wist dat hij op 6 augustus 1964 van 03.00 tot 06.00 uur als wachtpost bij de MAG op post moest staan. Ik ben er zelf bij geweest toen L. op post ging. Hij was gekleed in gevechtstenue en bewapend met een Fal. Nadat hij op post stond heb ik hem erop gewezen dat hij zijn post niet mocht verlaten. Om ongeveer 04.30 uur die dag bleek de soldaat L. te zijn verdwenen. Van de Soldaat I. Geuzendam van de bediening van het stuk vernam ik dat L. naar zijn tent was gegaan om te slapen. Tegen 05.00 uur heb ik L. in zijn tent gewekt;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig schrijven van de commandant C-batterij 45e Afdeling Licht Luchtdoelartillerie Mobiel onder meer inhoudt, dat voor een wachtpost bij een MAG als consignes gelden: De wachtpost houdt de wacht bij zijn MAG; gedurende de drie uur van zijn wacht blijft hij daar, de aflossing geschiedt door middel van de patrouille, die de opvolgende wacht wekt;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit gepleegd is op 6 augustus 1964 te Ede;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten, gepleegd in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129, lid 1 jo. artikel 129, lid 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 4 weken — *Red.]*

NASCHRIFT.

Aangezien niet is ten laste gelegd dat de beklaagde „als schildwacht", immers gewapend met geweer of getrokken zijdgeweer dan wel voorzien van het betreffende kenteken, op post was gesteld, maar slechts dat beklaagde (zonder meer) „op post" was gesteld, had de qualificatie m.i. niet volgens het eerste, maar volgens het laatste lid van artikel 129 W.M.Sr. dienen te geschieden.

Naar vaste jurisprudentie brengt de Krijgsraad slechts het verlaten van de post in de qualificatie tot uitdrukking en niet het zich (elders) te slapen leggen: door het verlaten van de post is het misdrijf voltooid.

W.H.V.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 15 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *K.* N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonels G. W. O. Riep en W. F. B. Proper.
Raadsman: Mr. M. P. ***C.*** H. Bouwens, advocaat te Nijmegen.

Als bestuurder van een auto opgetreden, terwijl hij wist dat de duur van een hem bij sententie van het H.M.G. opgelegde bijkomende straf van ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen, nog niet was verstreken. 3 weken gevangenisstraf.

(W.V.W. art. 32)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. B., geboren 29 maart 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 9 september 1964 te Oegstgeest, althans in ,,Nederland, als bestuurder van een auto daarmede heeft gereden over ,,de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Geversstraat, ,,terwijl hij wist of redelijkerwijze moest vermoeden dat hem de be-,,voegdheid motorrijtuigen te besturen was ontzegd bij sententie van het ,,Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage van 4 februari 1964 voor ,,de tijd van 9 maanden, ingaande 12 februari 1964";

Overwegende: enz.;

Overwegende dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 9 september 1964 te omstreeks 12.25 uur heb ik te Oegstgeest

als bestuurder van een Volkswagen daarmede gereden over de Geversstraat, een voor het openbaar verkeer openstaande weg. Ik wist, dat het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage mij op 4 februari 1964 de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van negen maanden had ontzegd en dat die termijn was ingegaan op 12 februari 1964;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. 840/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 13 september 1964 getekend door Pieter Nicolaas Hermanus van Ravesteyn, wachtmeester 1e klasse van het Korps Rijkspolitie ter standplaats Oegstgeest, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van voornoemde verbalisant:

Op woensdag 9 september 1964 omstreeks 12.25 uur zag ik dat over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de „Geversstraat" te Oegstgeest, de mij bekende F. B., wonende te Oegstgeest, Regentesselaan nr. 41, als bestuurder van en gezeten in een vierwielig motorrijtuig reed;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige foto-kopie van kennisgeving ontzegging rijbevoegdheid, welke kennisgeving op 10 februari 1964 aan beklaagde is betekend, inhoudt, dat beklaagde op 4 februari 1964 bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen ontzegd is voor de tijd van negen maanden, welke termijn op 12 februari 1964 ingaat;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat het feit op 9 september 1964 te Oegstgeest is gepleegd en dat beklaagde wist, dat hem de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen was ontzegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Handelen in strijd met artikel 32 Wegenverkeerswet",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35, lid 1 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 3 weken — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 juli 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. *W.* van Duin en Luitenant-Kolonel B. F. M. Wijtenburg.
Raadsman: Mr. *J.* **A.** H. Verhagen.

Bedreiging met zware mishandeling: een ander de punt van een mes

op de keel plaatsen en de woorden „Pas op want dadelijk steek ik „werkelijk" toevoegen.

Gevangenisstraf v.d.t.v. 1 maand, voorwaardelijk.

(W.Sr. art. 285).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. J. L., geboren 6 januari 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 17 februari 1964 te Roermond opzettelijk „G. P. H. Kuypers met zware mishandeling bedreigend, deze een ge„opend mes op de keel heeft gezet onder het uiten van de woorden: „„Pas op want dadelijk steek ik werkelijk", of woorden van soortgelijke „dreigende strekking";

Overwegende: enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Omdat hij mij tartte met de woorden „Je durft niet", heb ik op 17 februari 1964 te Roermond een persoon de punt van een geopend mes op de huid van diens keel gezet onder het uiten van de woorden „Ik „durf wel", waarmede ik bedoelde dat ik de persoon wel in de keel durfde te steken, hetgeen ik deed om de persoon angst in te boezemen, waarna ik concludeerde dat hij kennelijk uit angst op een gegeven moment zweeg en niets meer zei. Ofschoon ik dus niet de woorden heb gebruikt „Pas op of ik steek werkelijk", heb ik wel duidelijk laten blijken, weliswaar met andere woorden, dat hij goed moest oppassen omdat ik wel degelijk in staat was om te steken. Ik geloof dat de burger zich op een gegeven moment bedreigd voelde. Het ging mij er om dat de man bang werd onder mijn bedreiging. Ik zag dat de man inderdaad bang was;

Overwegende dat Gerardus Petrus Hubertus Kuypers, oud 23 jaar, van beroep vorkheftruckbestuurder, wonende te Roermond, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 17 februari 1964 liep ik te Roermond. Ik kwam toen een drietal militairen tegen van wie er een tegen mij aanliep. Verderop stond plotseling de man die tegen mij aangelopen was, voor mij. Toen hij voor mij stond, nam hij een dreigende houding aan. Hij had een geopend mes in de hand met de punt in mijn richting. Hij zei daarbij „Dadelijk steek ik je". Ik heb op een gegeven moment gezegd: „Dat „durf je toch niet". Plotseling zette hij de punt van het mes op mijn keel en zei „Ik steek werkelijk". Op dat moment werd ik bang en voelde ik mij ernstig bedreigd;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 185-64, opgemaakt en gesloten te Roermond op 27 februari 1964 door Teunis van Vuuren, opperwachtmeester der Koninк-

lijke Marechaussee, behorende tot de brigade Roermond, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Wilhelmus van der Laan:

Tijdens de nacht van zondag 16 februari 1964 op maandag 17 februari 1964 was ik wachtcommandant van de Ernst Casimirkazerne te Roermond. Op maandag 17 februari 1964 to 00.35 uur meldde zich bij mij een burger, genaamd G. P. Kuypers, wonende te Roermond, die mij verzocht de zich in zijn gezelschap bevindende soldaten, waaronder R. J. L., registratienummer , te fouilleren op een dienstzakmes. Als reden gaf deze burger op bedreigd te zijn met een mes door de soldaat R. J. L.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „of omstreeks";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Bedreiging met zware mishandeling",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 1 maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van **3** jaren — *Red.]*

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 23 september 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonels T. Biesma en H. H. Peters.
Raadsman: Eerste-Luitenant *C.* Dorenbos.

Zich opzettelijk ongeschikt maken voor een bepaalde soort van dienstverplichtingen (opdracht gekregen hebbende, als commandant van de M.T.-wacht, om te 22.15 als chauffeur een busdienst te rijden van het kampement naar het station en terug, zoveel alcoholhoudende drank gedronken, dat hij tengevolge daarvan niet in staat was die busdienst te rijden).

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl hij is dienstdoende (op dezelfde dag te omstreeks 22.15 als commandant van de M.T.-wacht op-

zettelijk ongeoorloofd het kamp verlaten en te omstreeks 00.30 van de volgende dag teruggekeerd).

(W.M.Sr. art. 97, 99,4°, 129, 131).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. D. J., geboren 27 juli 1929, korporaal der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is tenlastegelegd:

1 dat hij op of omstreeks 21 juli 1963 te Gilze-Rijen, terwijl hij als ,,vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst ,,verplicht, in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Lucht-,,macht en was aangesteld als commandant van de M.T.-wacht bij het ,,Aan- en Afvoersquadron ,,ZUID[x], waarbij hij opdracht had gekregen ,,te 22.15 uur als chauffeur een busdienst te rijden vanaf het kampement ,,naar en van het station Gilze-Rijen, opzettelijk zich voor de vervulling ,,van die dienstverplichtingen ongeschikt heeft gemaakt, door zoveel ,,alcoholhoudende drank te drinken, dat hij tengevolge daarvan niet in ,,staat was genoemde busdienst te rijden;

2 dat hij in de nacht van 21 op 22 juli 1963 te Gilze-Rijen, terwijl ,,hij als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werke-,,lijke dienst verplicht, in werkelijke militaire dienst was bij de Konink-,,lijke Luchtmacht en, aangesteld als commandan van de M.T.-wacht ,,bij het Aan- en Afvoersquadron ,,ZUID[M], belast was met de zorg voor ,,de inzet van voertuigen in geval van alarm en/of andere spoedeisende ,,omstandigheden, derhalve toen hij was dienstdoende, te ± 22.15 uur ,,het kamp Princebosch, zijnde de plaats alwaar hij zich ter vervulling ,,van genoemde op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te be-,,vinden, voorzover zijn dienst hem niet elders riep, heeft verlaten en ,,anders dan in het belang van de dienst sindsdien daarvan opzettelijk, ,,althans hoogst nalatig, ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, ,,totdat hij aldaar te ± 00.30 uur is teruggekeerd";

Overwegende dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 23 juli 1963, opgemaakt door de kapitein A. W. Litjens, waarnemend-commandant Aan- en Afvoer-squadron Zuid te Gilze, op 1 juni 1959 in dienst is getreden als vrij-williger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, welk dienstverband nog niet is geëindigd;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 1959 ben ik in doorlopende werkelijke militaire dienst als be-roepsmilitiar van de Koninklijke Luchtmacht. Van 19 juli 1963 17 uur tot 22 juli 1963 08.00 uur was ik aangesteld als commandant van de M.T.-wacht van het Aan- en Afvoersquadron ZUID op het kamp Princebosch te Gilze-Rijen. Als zodanig was ik belast met de zorg voor de inzet van voertuigen in geval van alarm of andere spoedeisende om-standigheden. Wanneer ik niet door de dienst buiten de basis moest zijn, diende ik op de basis Princebosch te verblijven. Ik had opdracht van

sergeant Willemstijn, de motortransportleider, om op 21 juli 1963 te 22.15 uur als chauffeur een busdienst te rijden van het kamp Princebosch naar het station Gilze-Rijen en terug. Op 21 juli 1963 ben ik te ± 15 uur naar de cantine gegaan. In de periode van 15 uur tot 17.15 uur heb ik in gezelschap van de korporaals van Wijnen en Huijsmans aldaar 7 à 8 flesjes bier gedronken. Na de maaltijd heb ik in de periode tot 22.15 uur wederom ± 8 flesjes bier gedronken. Te ± 21 uur heb ik aan de sergeant Walbroek gevraagd of hij voor mij de busdienst wilde rijden, daar ik mij door dit biergebruik niet meer in staat voelde om als chauffeur van de bus te gaan rijden. Ik erken dat ik willens en wetens mij ongeschikt heb gemaakt voor de vervulling van mijn dienstverplichtingen door zoveel alcoholhoudende drank te drinken. Te ± 22.15 uur verscheen de sergeant Walbroek met de bus bij de cantine. Samen met Huijsmans en Wijnen ben ik met de bus meegereden naar Rijen. Ik wilde van Wijnen naar huis brengen, daar hij te dronken was om zelf naar huis te komen. Als passagier ben ik in de bus meegereden en ik heb te ± 22.15 uur de basis verlaten. In Rijen hebben wij frites gegeten en wij bezochten nog een café. Te ± 24 uur ben ik weer met de bus terug gereden en ik ben te ± 00.30 uur op 22 juli 1963 op de basis teruggekeerd. Ik had van niemand recht of toestemming om van 21 juli 1963 te ± 22.15 uur tot 22 juli 1963 te ± 00.30 uur van mijn onderdeel afwezig te zijn en te blijven, nu ik niet aan mijn dienstverplichting kon voldoen om de busdienst te rijden;

Overwegende dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 23 juli 1963, opgemaakt en gesloten te Gilze door de eerste luitenant Christoffel Jacob Henket, en de tweede luitenant Louis Jean Beackerhoff, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van sergeant Hendrik Johannes Walbroek:

Op zondag 21 juli 1963 was ik gecommandeerd voor de functie van monteur van dienst bij het Aan- en Afvoersquadron ZUID te ± 21 uur ben ik naar de cantine gegaan, alwaar ik de korporaal der eerste klasse de Jonge aantrof. Ik kon goed merken dat voornoemde korporaal wat te veel had gedronken. Daar ik het niet verantwoord achtte, dat de korporaal der eerste klasse de Jonge de busdienst naar het station Rijen, waarvan ik wist dat hij er voor aangewezen was, zou rijden, sprak ik hem hierover aan. In het verloop van het hieropvolgend gesprek vroeg deze mij toen genoemde rit van hem over te nemen, hetgeen ik hem toen toegezegd heb te zullen doen. De korporaal de Jonge gaf de wens te kennen om eveneens mede te rijden. Aanvankelijk heb ik dit niet toegestaan, doch later had ik er vrede mee, daar de korporaal in de toestand waarin hij verkeerde, in staat was om gekke dingen te gaan doen;

Overwegende dat Leendert Willenstijn, oud 21 jaar, KW-er, wonende te Dordrecht, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 19 juli 1963 heb ik in mijn functie van transportleider van het Aan- en Afvoersquadron ZUID aan de korporaal 1e klasse J. de Jonge een schriftelijkerijopdracht verstrekt, inhoudende dat hij op 21 juli 1963

als bestuurder van een autobus een rit moest maken van Princebosch naar het station Gilze-Rijen en terug om 22.30 uur;

Overwegende dat de ten processe overgelegde hiervoren reeds genoemde justitiële verklaring voorts onder meer zakelijk inhoudt:

dat de korporaal der eerste klasse J. de Jonge op 21 juli 1963 van 22.15 uur tot 22 juli 1963 00.30 uur onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig is geweest van zijn onderdeel: Aan- en Afvoersquadron ZUID, gelegerd te Gilze en dat hij zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende dat de ten processe overgelegde en aan beklaagde vertoond en voorgehouden, door de eerste luitenant Mr. P. Langenberg voor eensluidend afschrift gewaarmerkte brief dd. 7 augustus 1963 van de waarnemend-commandant van het Aan- en Afvoersquadron, de kapitein A. W. Litjens, onder meer zakelijk inhoudt:

,,Aan de Commandant Commando Depots Materieel Luchtmacht
,,t.a.v. Hoofd Bureau Juridische Zaken.

,,1. Naar aanleiding van de processen-verbaal ten name van de kpl 1 ,,J. de Jonge, moge ik U Hoogedelgestrenge doen toekomen de ,,tijden gedurende welke bovenstaande persoon voor dienst was gecommandeerd.

,,a. kpl 1 J. de Jonge, rnr. 29. 07. 27. 181: 19-7-1963 (17.00 uur) tot ,,22-7-1963 (08.00 uur) Cdt M.T.-wacht";

Overwegende dat de ten processe overgelegde en aan beklaagde vertoond en voorgehouden Order van blijvende aard nr. AZ 2/AAS ,,ZUID" dd. 24 januari 1963 onder meer zakelijk inhoudt:

De C.-M.T.-wacht draagt zorg voor de inzet van voertuigen na de diensturen in geval van alarm en/of andere spoedeisende omstandigheden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft en wordende het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, de voor eensluitend afschrift gewaarmerkte brief dd. 7 augustus 1963 en de order van blijvende aard — alle voornoemd — slechts gebezigd in verband met de inhoud van vorengenoemde bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat niet zijn bewezen:

sub 1 de woorden: „of omstreeks" en ,,de vervulling van",

sub 2 de woorden: ,,althans hoogst nalatig";

Overwegende dat — nu het sub 2 primair ten laste gelegde bewezen is verklaard — een onderzoek naar het sub 2 subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd, als:

1. *,,Als militair zich opzettelijk voor een bepaalde soort van dienstver-*
   ,,plichtingen ongeschikt maken, gepleegd in tijd van oorlog",
2. *,,Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet ,,langer dan vier dagen durende, terwijl de schuldige het misdrijf* ***,,pleegt*** *terwijl hij is dienstdoende",*

voorzien en strafbaar gesteld de artikelen 131 en 97 j° 99 ten 4e van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de duur van twee weken — *Red.]*

NASCHRIFT.

(1) Beklaagde was commandant van de M.T.-wacht en moest als zodanig om 22.15 uur een busdienst rijden. Om 22.15 uur was hij onder drankinvloed én opzettelijk ongeoorloofd afwezig.

Men zou dit geheel hebben kunnen benaderen vanuit artikel 129 W.M.Sr. en dan — conform het geval van de schildwacht, die zijn post verlaat en zich (elders) te slapen legt — één schakering van artikel 129 kunnen toepassen. Als de schildwacht eenmaal eigendunkelijk zijn post verlaten heeft, dan is het feit voltooid en is het irrelevant wat hij, afwezig van zijn post, verder doet.

Hier ligt het geval echter anders. Beklaagde had zich in een toestand gebracht waarin hij zijn dienst als wachthebbende (commandant van de M.T.-wacht met de bijzondere verplichting om een busdienst te rijden) niet naar behoren kon vervullen. Het is mogelijk dat de beneveling van beklaagde slechts zodanig was dat hij nog wel de dienst van commandant van de M.T.-wacht kon vervullen maar niet de speciale dienst van het als bus-chauffeur deelnemen aan het wegverkeer. Dan is zijn verwijdering wél relevant.

Maar bovendien verwijderde beklaagde zich niet alleen van zijn post; hij verwijderde zich zelfs van zijn onderdeel en dán valt het zwaartepunt op de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in de schakering van „dienstdoende", aannemende dat beklaagde als commandant van de M.T.-wacht, inderdaad bezig was met het verrichten van een concrete dienst en niet alleen maar wachtende was, totdat hem een concrete dienst zou worden opgedragen.

(2) Toepassing van artikel 131 W.M.Sr. was tot voor kort een zeldzaamheid. In M.R.T. LIV (1961) blz. 157 — met de tegenhanger ervan op blz. 554 — is een geval afgedrukt, waarvan de tenlastelegging m.i. nog wensen open liet. In M.R.T. LV (1962) blz. 21 staat een geval, waarbij de tenlastelegging te licht werd bevonden en werd nietig verklaard. In M.R.T. LVI (1963) blz. 625 en 627 staan twee vonnissen (het een ander ongeschikt maken en het zich door een ander ongeschikt laten maken), waarvan de dagvaardingen duidelijk de bijzondere diensten vermelden, waartoe ongeschikt gemaakt is.

*Uit de geschiedenis (*VAN DER HOEVEN *II, blz. 305) kan volgen dat in de term „van een bepaalde soort" de nadruk ligt op „bepaalde" en niet op „soort". Het gaat in artikel 131 namelijk om de tegenstelling met artikel 101 W.M.Sr. Daar betreft het „de vervulling zijner dienstverplichtingen" d.w.z. van het totaal zijner dienstverplichtingen, terwijl het in artikel 131 gaat om bepaalde dienstverplichtingen. Dus zelfs als het, zoals in casu, gaat om een kortstondige, aflopende ongeschiktheid of om een ongeschiktheid voor één bijzondere eenmalige dienstverrichting, dan is artikel 131 toepasselijk.* *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis 7 oktober 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. **A. C.** Benjamin en Luitenant-Kolonel J. H. Lentz.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Poging tot diefstal door twee verenigde personen: beklaagde, dpl. soldaat had, samen met een andere dpl. soldaat een burger (Duitser) uitgenodigd om in de auto nzee te rijden, zulks met het overeengekomen plan die Duitser, die onder drankinvloed was, geld afhandig te maken. Beklaagde stopte de auto na enige tijd, zeggende dat de benzine op was, waarop de Duitser zich op de achterbank te slapen legde. Hij werd echter wakker toen beklaagde met zijn kameraad hem fouilleerden.

Onvoorwaardelijke geldboete en voorwnardelijke gevangenisstraf.

(W.Sr. art. 45, 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen J. W. H. X., geboren 24 januari 1945, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij tezamen en in vereniging met Frederik Y. in de nacht van 1 ,,op 2 mei 1964 te Amsterdam, ter uitvoering van hun voornemen om ,,tezamen en in vereniging met het oogmerk van wederrechtelijke toe-,,eigening geld weg te nemen, toebehorende aan Kurt P., tezamen en in ,,vereniging met genoemd oogmerk genoemde P., welke onder invloed ,,van alcoholhoudende drank verkeerde, in een auto hebben meegeno-,,men en, nadat genoemde auto tot stilstand was gebracht onder het ,,voorwendsel, dat de motor het niet meer deed, bij genoemde P., waar-,,van zij aannamen dat hij sliep, met hun handen in de zakken van zijn ,,kleding hebben gezocht naar geld, zijnde de verdere uitvoering van het ,,voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen tengevolge van de van hun ,,wil onafhankelijke omstandigheid, dat zij geen geld konden vinden en ,,genoemde P. hun opzet bemerkte";

Overwegende dat het afschrift van de verwijzingsbeschikking in zake beklaagde Johannes Wessel Hendrikus X. aan hem is uitgereikt op 7 juli 1964 en dat in zake Frederik Y. op 25 juni 1964;

dat mitsdien ingevolge het bepaalde in artikel 99 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht bij uitsluiting bevoegd is tot kennisneming van beide zaken;

Overwegende: enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 1 mei 1964 ben ik omstreeks 22 uur samen met Frederik Y. Amsterdam ingegaan. Op 2 mei 1964 omstreeks 00.15 uur zagen wij aldaar in de Amstelstraat een Duitser, die ons later bleek te zijn Kurt P.,

die sterk onder invloed van alcoholhoudende drank was. Toen wij P. daar zo zagen staan, kwam bij Y. en mij het plan op om genoemde Duitser te beroven. Wij hebben P. toen voorgesteld nog wat te gaan drinken en toen hij daarmede instemde, gaf ik Y. een teken met mijn hand dat wij het plan zouden doorzetten. Y. begreep mij en gaf mij een teken dat hij hiermede accoord ging. Wij hebben P. toen meegenomen in mijn auto. Y. en ik spraken onderweg af de auto tot stilstand te brengen onder het voorwendsel dat de benzine op was en de motor het niet meer deed en om alsdan het plan ten uit te leggen. Ik heb daarop de auto tot stilstand gebracht te Amsterdam en zei toen in strijd met de waarheid, dat de motor het niet meer deed en de benzine op was. P. is toen op de achterbank gaan liggen om te slapen en toen wij dachten dat hij sliep, hebben Y. en ik in de zakken van zijn kleding gezocht naar geld. Door het feit dat P. wakker werd en onze opzet bemerkte en wij het geld niet konden vinden, is de verdere uitvoering van ons plan niet voltooid. Y. en ik wisten dat het geld, hetwelk wij zouden wegnemen, ons niet toebehoorde en dat wij van niemand recht of toestemming hadden het geld weg te nemen en ons toe te eigenen;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. P. 325/ J. 90/'64, opgemaakt en gesloten te Amsterdam op 21 mei 1964 door Arie Jan van Veen, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en Cornelis Kommer, marechaussee 1e klasse — opsporingsambtenaren — beiden behorende tot de brigade Amsterdam, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Kurt P.:

Om ongeveer half één in de morgen van 2 mei 1964 werd ik bij de „Reginabar" te Amsterdam door twee jongens, die mij voorstelden nog iets te gaan drinken, aangesproken. Ik ben toen meegereden in hun auto. Op een gegeven moment sloeg de motor af. Ik stelde voor benzine te tanken, maar één van hen zei dat ze geen geld meer hadden. Ik heb toen aangeboden voor ongeveer f 5.— benzine te betalen, maar toen zij dat niet goed vonden en ik dacht dat het wel eens lang kon gaan duren, ben ik op de achterbank gaan liggen slapen. Na ongeveer vijf minuten voelde ik, dat één van de jongens een hand in de linkerzijzak van mijn colbertjasje stak. Vervolgens voelde ik een hand in de linker-binnenzak van mijn colbertjasje. Nadat ik gemerkt had dat deze jongens iets uit mijn zakken wilden halen, vroeg ik of zij mij uit de auto wilden laten;

als verklaring van Frederik Y.:

Samen met Jan X. ben ik op 1 mei 1964 omstreeks 22.30 uur Amsterdam ingegaan. Nadat wij een aantal bars bezocht hadden, zagen wij in de Amstelstraat een dronken jongeman, die een Duitser bleek te zijn, staan. Een van ons heeft hem voorgesteld nog ergens een biertje te gaan drinken. Jan X. en ik maakte toen een afspraak, die er op neerkwam, dat wij hem zijn geld afhandig zouden maken. Wij zijn toen met zijn drieën in de auto van Jan gestapt. Jan X. stopte in een brede straat in Slotermeer. Hoewel Jan niets zei, voelde ik aan dat dit de plaats was, die hij geschikt achtte om ons plan ten uitvoer te brengen. Wij

zeiden tegen de Duitser dat de benzine op was. De Duitser ging op de achterbank van de auto liggen slapen. Het was de bedoeling om, zodra hij goed zou slapen, te kijken of wij geld uit zijn zak konden halen. Na ongeveer vijf minuten hebben zowel Jan X. als ik in de zakken van de Duitser gevoeld. De Duitser werd hierop wakker. Wanneer ik geld bij de Duitser had aangetroffen, had ik dat wel uit zijn zakken gehaald. Al voordat wij de Duitser in de auto meenamen, wisten wij al van elkaar, dat wij hem zijn geld afhandig wilden maken. Dat wij dit voornemen ten uitvoer wilden leggen, maakten wij elkaar duidelijk door blikken en gebaren. Wij hadden geen enkel recht dit geld, het geld van de Duitser, weg te nemen en ons toe te eigenen;

als relaas van verbalisanten:

Nadat wij op 2 mei 1964 J. W. H. X. en F. Y. gesteld hebben tegenover K. P. verklaarde P.: „De beide jongens die U tegenover mij stelt en „die U Y. en X. noemt, herken ik als de personen in mijn verklaring be-„doeld, die getracht hebben mij van mijn geld te beroven";

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Poging tot diefstal door twee of meer verenigde personen*",

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 311 juncto 45 van het Wetboek van Straftrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden ophebben of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 4 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en (onvoorwaardelijk) betaling van een geldboete van f 300, subs. 30 dagen hechtenis — *Red.]*

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 22 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots, *Leden:* Kolonels J. *H*. Coppens en G. J. J. M. Schopmeyer.
Raadsman: Eerste-Luitenant *C*. Dorenbos.

Enige afbeeldingen (naakte vrouwenfiguren) geschikt om de zinnelijkheid van de jeugd te prikkelen, vertoond uan een meisje van circa 10 jaren.

4 weken hechtenis (waarvan 2 weken voorwaardelijk).

(W.Sr. art. 451 *bis).*

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X., geboren 1 mei 1932, sergeant, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 10 juni 1964 te A., althans in Nederland, ,,een of meer afbeeldingen (foto's), voorstellende een of meer geheel ,,naakte vrouwenfiguren, geschikt om de zinnelijkheid van de jeugd te ,,prikkelen, heeft vertoond aan A. B. C., geboren op april 1954;

Overwegende: enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft klaard:

Op 10 juni 1964 reed ik 's-avonds te A. in mijn personenauto, merk Fiat 600, lichtgroen van kleur. Ik was gekleed in de uniform der Koninklijke Luchtmacht. Toen ik de auto op de Lindenlaan geparkeerd had, zag ik een meisje van naar schatting 9 à 10 jaar op de fiets aankomen. Ik riep haar toe: ,,Kom eens hier". Daarna hield ik een fotoboek, genaamd ,,Eldorado", welk boek naaktfoto's bevat, geopend door het autoraam en liet ik al bladerend in dit boek dit meisje enkele naakt foto's zien. Het meisje kon deze foto's goed zien;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 45-65, opgemaakt en gesloten op 30 juni 1964 door Christianus Arnoldus Elbers, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van A. B. C., geboren april 1954:

Op 10 juni 1964 reed ik 's-avonds op mijn fiets over de Lindenlaan te A. Een man, die een grijs-blauw soldatenjasje aanhad, in een auto, een kleine lichtgroene Fiat die langs de weg gestopt was, sprak mij aan toen ik langs fietste. Hij liet mij door het open raampje heen een foto van een groot meisje, dat helemaal bloot was en buiten in het gras lag, zien;

als relaas van verbalisant:

Bij een onderzoek dat ik instelde in de personenauto van de sergeant X., merk Fiat 600, zag ik dat daarin een foto-album, genaamd ,,Eldo-,,rado" zich bevond. Ik zag dat dit foto-album naaktfoto's bevatte van personen van beiderlei kunnen in verschillende standen. Ik toonde dit foto-album aan de sergeant X., die mij mededeelde dat hij eigenaar en houder van dit foto-album was. Ik heb dit foto-album van hem in beslaggenomen;

Overwegende dat ten processe als stuk van overtuiging aanwezig is een als bijlage bij bovengenoemd proces-verbaal gevoegd boekje met opschrift ,,album Eldorado", bevattende een aantal foto's, afbeeldende onder meer naakte vrouwefiguren, waaronder een foto van een naakte vrouw liggend in het gras;

Overwegende dat de Krijgsraad genoemde foto's krachtens eigen waarneming wegens de kennelijk zinneprikkelend bedoelde standen van de afgebeelde personen en wijze van afbeelden geschikt acht om de zinnelijkheid van de jeugd te prikkelen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

,,dat hij op 10 juni 1964 te A. een of meer afbeeldingen (foto's), ,,voorstellende een of meer geheel naakte vrouwenfiguren, geschikt om ,,de zinnelijkheid van de jeugd te prikkelen, heeft vertoond aan **A.** B. **C.,** ,,geboren op april 1954";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,Enige afbeeldingen, geschikt om de zinnelijkheid van de jeugd te ,,prikkelen, aan een minderjarige beneden de leeftijd van achttien jaren ,,vertonen";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 451 bis van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis v.d.t.v. 4 weken, waarvan 2 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren met bijzondere voorwaarde (onder medische en psychiatrische behandeling stellen van de Sectie Gezondheidszorg M.G.D.) — *Red.]*

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

w.n. Commandant . . Depot Infanterie

Beschikking van 14 augustus 1964

Beklagbeschikkingen moeten met redenen zijn omkleed. Klager, voorheen toestemming bekomen hebbend van zijn C.C. om tijdens weekends in plaats van op zondagavond op maandagmorgen-eerste-reisgelegenheid hij zijn onderdeel terug te keren, had ten onrechte aangenomen dat dit ook gold bij terugkeer na 11 dagen vacantieverlof en was zodoende op dinsdag 11 augustus 1964 ongeveer drie uren ongeoorloofd afwezig geweest.

Klager had kunnen en behoren te begrijpen, dat de hem gegeven toestemming om per eerste reisgelegenheid van huisbezoek te mogen terugkeren alléén betrekking had op het regelmatig voorkomend geval van terugkeer naar zijn onderdeel na genoten bewegingsvrijheid en niet op het incidenteel voorkomende geval van terugkeer na beëindigd vacantieverlof. Voorts had klager, dat vacantieverlof aanvragend, daarbij tevens toestemming kunnen vragen om na beëindiging daarvan de volgende dag per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel te mogen terugkeren.

Beklag óngegrond; bevestiging van de beschikking, waarvan beklag, met aanvulling der gronden.

(W.K. art. 65, 1.1.; 68 1.1.; Voorschr. nr. 2-1499, Bepalingen betreffende diverse onderwerpen van algemeen belang voor de Koninklijke Landmacht (BDOKL); V, Verlof en bewegingsvrijheid, art. 16, lid 1 sub 1,1; V, Buitengewoon Verlof art. 19, lid 1; Voorschr. nr. 27-1, 2e druk, Toepassing militair straf- en tuchtrecht, pt 13, **g).**

De Luitenant-Kolonel X., waarnemend Commandant . Depot Infanterie;

Gezien het beklag van Sergeant der eerste klasse G. registratienummer van de B-selectie compagnie van het Depot Infanterie, houdende de op 13 augustus 1964 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van vijf dagen licht arrest met de strafreden: ,,Zonder geldige ,,reden of toestemming instede van bij de aanvang van zijn dienst eerst ,,± 11.00 uur in de kazerne teruggekeerd", hem opgelegd door Tweede-luitenant W. Fluyt, waarnemend commandant van de B-selectie compagnie van het Depot Infanterie en hem op 11 augustus 1964 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger en als getuige: de Kapitein Th. J. F. Hoogeveen.

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat de ***klager*** heeft verklaard: dat hij vacantieverlof had van 31 juli t/m maandag 10 augustus 1964; dat hij op 11 augustus 1964 per eerste reisgelegenheid vertrok uit zijn woonplaats Grave naar zijn onderdeel te Maastricht; dat hij zich te ± 10.35 uur in burger terug-meldde by de sergeant I W. J. Hansen de dd. CSM van de B-selectie compagnie; dat hij zich hierna heeft verkleed in zijn militaire uniform; dat hij zich te ± 10.45 uur heeft gemeld bij de wnd. commandant van zijn cie de tweede luitenant W. Fluyt en hierbij enkel gesproken is over de weekdienst die hij zou gaan vervullen; dat hij te ± 11.15 uur op-dracht kreeg om zich weer bij de tweede luitenant Fluyt te melden; dat de tweede lnt Fluyt hem hierop vroeg waarom hij nu pas was terug-gekeerd bij zijn onderdeel instede van bij de aanvang van de dienst te ± 07.30 uur; dat hij daarop antwoordde dat hij toestemming had van commandant B-selectie compagnie de Kapitein Hoogeveen om na afloop van verlof pas de volgende ochtend per eerste reisgelegenheid terug te keren bij zijn onderdeel, doch onder voorwaarde dat dit in de plaats kwam van de normale 3 dagen ,,gezinsbezoek-verlof" per 3 maanden; dat de tweede luitenant Fluyt hierop antwoordde: ,,Goed ga je gang maar", althans woorden van gelijke strekking; dat hij te ± 13.30 uur op diezelfde dag weer op rapport moest komen bij de tweede luitenant Fluyt; dat hij hierop wederom verklaarde dat hij zijns inziens toestemming had van de Kapitein Hoogeveen om na verlof de volgende dag per eerste reisgelegenheid terug te keren en dat dit gold voor bewegingsvrijheid als-ook voor vacantieverlof; dat de tweede luitenant Fluyt hierop zei dat hij de Kapitein Hoogeveen had gebeld en dat die had gezegd dat het alleen gold voor terugkeer van bewegingsvrijheid na het weekend op zondag-avond; dat de tweede luitenant Fluyt hierop zei dat hij toch wist hoe krap de cie in het kader zat en dat hij wel even had kunnen opbellen op maandagmiddag 10 aug. om toestemming te vragen op dinsdagmorgen per eerste reisgelegenheid terug te keren; dat hij hierop antwoordde dat hij toch niet hoefde te bellen voor toestemming die hij zijns inziens reeds van de Kapitein Hoogeveen had; dat de tweede luitenant Fluyt hierna nog enkele opmerkingen maakte over de dienst van hem in 't algemeen; dat deze opmerkingen betrekking hadden op zijn dienst als groeps-

commandant bij de cie, welke functie hij sedert 13 mei 1964 noodgedwongen vervult; dat de reden hiervan is dat hij te Grave bij de 11e Intendance cie de functie van sergeant I — opzichter levensmiddelen vervulde en op 13 mei 1964 wegens sociale omstandigheden werd overgeplaatst naar Maastricht, dat voor hem een bijzonder grote overgang was v.w.b. zijn functie; dat de tweede luitenant Fluyt ook nog opmerkte dat hij te weinig aandacht aan zijn dienst op de cie besteedde; dat hij hierop antwoordde dat hij gedurende de laatste „opkomstperiode" die hij op de cie meemaakte iedere avond tot ± 21.00 uur minstens op de cie is geweest, en dat hij elke avond zijn lessen heeft voorbereid; dat de hiervoor genoemde onderwerpen zich nog enige malen in het gesprek hebben herhaald; dat de tweede luitenant Fluyt hem hierop heeft gezegd even op de gang te wachten; dat de tweede luitenant Fluyt hem na ongeveer ± 10 minuten binnenriep en hem de straf met strafreden aanzegde; dat hij daarop vroeg of hij over deze straf en strafreden in beklag mocht gaan; dat de tweede luitenant Fluyt hierop antwoorde dat hij dat beklag dan moest indienen met de reden hiervan.

Overwegende dat de ***strafoplegger*** heeft verklaard: dat hij tijdens het vacantieverlof van de Kapitein T. J. F. Hoogeveen, Commandant van de B-selectiecompagnie, van 4 t/m 23 augustus 1964 het commando waarneemt over deze compagnie; dat sergeant I G. vacantieverlof had van 31 juli t/m 10 augustus 1964; dat de sergeant I G. zich op dinsdag 11 augustus 1964 te ± 10.45 uur bij mij terugmeldde van vacantieverlof en dat hij hierbij met hem enkel iets besprak betreffende de weekdienst die de sergeant I G. zou gaan vervullen; dat hij hierna zich realiseerde dat deze terugkeer van verlof wel erg laat was; dat hij daarna bij de dd. CSM de sergeant I W. J. Hansen informeerde hoe het kwam dat sergeant I G. pas zo laat van verlof terugkeerde; dat de sergeant I Hansen hierop verklaarde dat hier een afspraak over bestond tussen de Kapitein Hoogeveen en de Sergeant I G. dat hij te ± 11.15 uur de sergeant I G. bij zich liet komen en aan de sergeant I G. vroeg waarom hij niet normaal bij het 1e werkappèl was verschenen; dat de sergeant I ***G.*** daarop verklaarde dat hij doorlopende toestemming had van de C.C. de Kapitein Hoogeveen om bij terugkeer van verlof pas de dag erna per eerste reisgelegenheid terug te keren van zijn woonplaats te Grave naar het . . . Depot Infanterie te Maastricht; dat hij daarop de sergeant I ***G.*** opdracht gaf zijn dienst bij de cie te hervatten; dat hij direct hierna de Kapitein Hoogeveen heeft opgebeld en aan hem de zaak heeft voorgelegd; dat de Kapitein Hoogeveen verklaarde dat hij aan de sergeant I G. slechts doorlopende toestemming had gegeven om bij terugkeer van bewegingsvrijheid instede van op zondagavond op maandagmorgen per eerste reisgelegenheid terug te keren; dat de Kapitein Hoogeveen geen toestemming aan de sergeant I ***G.*** had gegeven om bij terugkeer van vacantieverlof op maandag 10 aug. pas op dinsdag 11 aug. per eerste reisgelegenheid terug te keren; dat de Kapitein Hoogeveen zei dat volgens hem de sergeant I G. fout was geweest om pas te ± 11.00 uur terug te keren van vacantieverlof doch des morgens bij de aanvang van de dienst aanwezig had dienen te zijn; dat hij daarop te 13.30 uur de ser-

geant I G. bij zich op rapport heeft ontboden; dat hij de sergeant I G. heeft gehoord; dat de sergeant I G. hierbij verklaarde dat hij dacht dat de doorlopende toestemming van de Kapitein Hoogeveen om per eerste reisgelegenheid na beëindiging van bewegingsvrijheid op zondag ook gold voor beëindiging van vacantieverlof; dat hij daarop de sergeant I G. mededeelde dat de Kapitein Hoogeveen hem telefonisch had verklaard dat hij van hem geen toestemming had gehad om bij beëindiging van vacantieverlof pas de daarop volgende dag per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel terug te keren; dat de sergeant I G. daarop verklaarde dat hij dan de Kapitein Hoogeveen verkeerd had begrepen; dat hij daarop de sergeant I G. heeft gestraft met vijf dagen licht arrest.

Overwegende dat *getuige* de Kapitein Th. J. F. Hoogeveen heeft verklaard: dat hij de commandant is van de B-selectie compagnie van het . Depot Infanterie; dat tijdens zijn vacantieverlof van 4 t/m 23 augustus 1964 het commando over zijn compagnie wordt waargenomen door de tweede luitenant W. Fluyt.; dat hij op dinsdag 11 augustus 1964 te 11.15 uur thuis werd opgebeld door de tweede luitenant Fluyt die hem vroeg of hij de sergeant I G. toestemming had gegeven om na zijn vacantieverlof op dinsdagmorgen 11 augustus per eerste reisgelegenheid uit Grave terug te keren instede van te 07.30 uur bij aanvang van de dienst aanwezig te zijn; dat hij daarop beslist ontkennend antwoordde; dat hij daarna aan de tweede luitenant Fluyt en nu ook aan mij (beklagmeerdere Red.) verklaarde; dat hij de sergeant I G. incidenteel op zijn verzoek toestemming had gegeven om op de maandagen 15,22 en 29 juni 1964 per eerste reisgelegenheid uit Grave terug te keren i.p.v. op zondagavond. Zulks i.v.m. het feit dat sergeant I G. om sociale redenen in Maastricht was geplaatst en het bezwaarlijk vond om op zondagavond zijn vrouw reeds vroeg te moeten verlaten i.v.m. de slechte reisverbindingen Grave-Maastricht; dat hij daarna op vrijdag 17 juli 1964 aan de sergeant I *G.* vroeg wanneer hij komend weekend van bewegingsvrijheid terugkwam aangezien sergeant 1 G. niet gevraagd had over evt. later terugkeren op maandagmorgen; dat de sergeant I *G.* hierop antwoordde dat hij op maandagmorgen 20 juli 1964 dacht terug te keren daar hij volgens zijn pelotonscommandant wel gemist kon worden; dat hij daarop, na het raadplegen van het oefenprogramma, hier niet mee accoord ging en de door de P.C. ten onrechte gegeven gunst introk; dat hij, na een omstandig verhaal van de sergeant I G. betreffende zijn sociale moeilijkheden hem de gunst verleende om elk weekend de zondagavond bij zijn gezin te kunnen doorbrengen en terug te keren op maandagmorgen eerste reis, zulks onder voorwaarde dat hij dan geen gebruik zou maken van de regeling gezinsbezoek bestaande uit 3 dagen per 3 maanden; dat hij hier uitsluitend gesproken heeft over en ook de woorden heeft gebruikt *„zondagavond"* en *„maandagmorgen"*.

Overwegende dat aan klager door zijn compagniescommandant de Kapitein Th. J. F. Hoogeveen is gezegd dat de regeling v.w.b. de terugkeer naar zijn onderdeel op een weekend niet door klager behoefde te geschieden op zondagavond doch op maandagmorgen per eerste reisgelegenheid; dat deze regeling door zijn C.C. werd getroffen om klager

zoveel mogelijk te helpen in zijn sociale moeilijkheden; dat deze regeling werd toegestaan om klager 's zondagsavonds bij zijn gezin te laten zijn; dat klager op zijn verzoek in Maastricht werd geplaatst; dat dit verzoek werd ingewilligd ofschoon hij voordien de functie van sergeant I opzichter-levensmiddelen bij de Intendance bekleedde; en geen enkele kennis en ervaring had als groepscommandant bij een infanterie-onderdeel; dat desondanks klager van hogerhand en ook door zijn C.C. zoveel mogelijk hulp werd geboden; dat ondanks deze tegemoetkomingen klager gedacht en gehandeld heeft enkel in zijn eigen voordeel; dat klager tijdens de verlofperiode van elf dagen, noch alvorens met verlof te vertrekken niet eraan gedacht heeft de moeite te nemen om, uit voorzichtigheid, bij zijn C.C. te informeren of de hem toegestane „terugkeer per eerste reisgelegenheid" ook gold aan het einde van een vacantieverlofperiode; dat klager als gevolg van zijn mentaliteit dat als vanzelfsprekend heeft aangenomen; dat klager vóór noch tijdens zijn verlofperiode maatregelen heeft genomen om te informeren wat voor lessen hij bij terugkeer van verlof op dinsdagmorgen moest geven en deze dus niet had kunnen voorbereiden; dat deze mentaliteit echter niet passend is voor een beroepsonderofficier; dat nu echter door mij (beklagmeerdere, Red.) wederom zijn sociale moeilijkheden in aanmerking worden genomen bij het bepalen van de strafmaat; dat de strafreden de feiten niet nauwkeurig weergeeft;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit: gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de opgelegde straf in: ***drie dagen licht arrest,*** welke straf moet worden geacht geheel te zijn ondergaan door het ondergaan van de drie dagen licht arrest van de straf waarvan beklag vanaf **11** augustus **1964** tot heden;

Wijzigt de omschrijving der strafreden zodat deze komt te luiden: „Voorheen toestemming bekomen hebbend van zijn C.C. om tijdens „weekends i.p.v. zondagavond op maandag-le-reisgelegenheid bij zijn „onderdeel terug te keren, ten onrechte aangenomen dat dit ook gold „bij terugkeer na 11 dagen vacantieverlof en zodoende op dinsdag **11** „augustus **1964** ongeveer drie uren ongeoorloofd afwezig geweest."

Bepaalt dat van deze beschikking een uittreksel zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Chef van de Generale Staf.

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van **6** oktober **1964 (B 64.21)**

President: Mr. Doornbos; ***Leden:*** Luitenant-Generaal Mr. Schepers, Luitenant-Generaal Zegers, Mr. Fikkert, Schout bij Nacht Bakker, Brigade-Generaal Coopmans.

(Zie de beschikking hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend **16** augustus **1964,** van **G.,**

sergeant der 1e klasse rnr. 286, ingedeeld bij de B-selectie compagnie van het . . . Depot Infanterie, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant van voornoemd Depot over de straf van vijf dagen licht arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens: „Zonder gel-„dige reden of toestemming instede van bij de aanvang van zijn dienst „eerst ± 11.00 uur in de kazerne teruggekeerd," bij welke beschikking, op 34 augustus 1964 genomen en op dezelfde dag aan klager uitgereikt het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard met wijziging der opgelegde straf in die van drie dagen licht arrest en met wijziging van de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden: „Voorheen „toestemming bekomen hebbend van zijn C.C. om tijdens weekends „i.p.v. zondagavond op maandag 1e reisregelegenheid bij zijn onderdeel „terug te keren, ten onrechte aangenomen, dat dit ook gold bij terug-„keer na 11 dagen vakantieverlof en zodoende op dinsdag 11 augus-„tus 1964 ongeveer drie uren ongeoorloofd afwezig geweest."

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager zakelijk onder meer heeft verklaard: dat hij, na van 31 juli t/m 10 augustus 1964 vakantieverlof te hebben genoten, op 11 augustus 1964 per eerste reisgelegenheid uit zijn woonplaats Grave is vertrokken naar zijn te Maastricht gelegerd onderdeel; dat hij na aankomst te Maastricht zich omstreeks 10.45 uur op die 11 augustus 1964 heeft gemeld bij de waarnemend commandant van de compagnie, waarbij hij toen was ingedeeld, te weten de B-Selectie Compagnie van het . . . Depot Infanterie; dat hij, enige tijd vóór dit vakantieverlof, na daarom te hebben verzocht, van zijn compagniescommandant de kapitein Th. J. F. Hoogeveen, een doorlopende toestemming had gekregen om na genoten verlof pas de volgende dag per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel terug te keren in plaats van op die dag voor de aanvang van de dienst bij dat onderdeel aanwezig te zijn, zulks op de voorwaarde, dat hij geen recht zou doen gelden op de hem toekomende drie werkdagen buitengewoon verlof per drie maanden voor het wegens woningnood niet in staat zijn in de regel de nacht in zijn gezin door te brengen; dat hij destijds ervan overtuigd was, dat de hem verleende toestemming niet alleen betrekking had op het geval van terugkeer naar zijn onderdeel na genoten bewegingsvrijheid, maar ook op het geval van terugkeer na verleend vakantie- of buitengewoon verlof; dat hij daarom ook geen'toestemming had gevraagd en evenmin gekregen om op 11 augustus 1964 in plaats van vóór 07.30 uur eerst om omstreeks 10.45 uur zich bij zijn onderdeel terug te melden; dat hij dan ook meent ten onrechte te zijn gestraft;

Overwegende, dat blijkens de beschikking waarvan beklag zakelijk onder meer hebben verklaard:

1. de kapitein Th. J. F. Hoogeveen, commandant van de B-Selectie Compagnie Depot Infanterie: dat hij, op of omstreeks 17 juli 1964

aan klager in verband met diens gezinsomstandigheden de gunst had verleend om elk weekend de zondagavond bij zijn gezin door te brengen en om daarna de maandagochtend per eerste reisgelegenheid terug te keren naar zijn onderdeel, zulks onder de voorwaarde, dat klager dan geen gebruik zou maken van de regeling gezinsbezoek, bestaande uit drie dagen extra verlof per drie maanden; dat hij bij het verlenen van deze gunst alleen heeft gesproken over „zondagavond" en „maandag-„morgen"; dat hij klager, geen toestemming had gegeven om terugkerend van vakantieverlof op dinsdag 11 augustus 1964 per eerste reisgelegenheid uit zijn woonplaats Grave te vertrekken instede van op die dag te 07.30 uur bij de aanvang van de dienst bij zijn onderdeel aanwezig te zijn; dat het commando over de compagnie van 4 t/m 23 augustus 1964 werd waargenomen door de tweede luitenant W. Fluyt;

2. de tweede luitenant W. Fluyt, strafoplegger: dat hij van 4 t/m 23 augustus 1964 het commando, waarnam over de B-Selectie Compagnie Depot Infanterie; dat klager, ingedeeld bij deze compagnie, vakantieverlof had van 31 juli 1964 t/m 10 augustus 1964; dat klager, terugkerend van dit vakantieverlof, zich op dinsdag 11 augustus 1964 te omstreeks 10.45 uur bij hem heeft gemeld; dat hij klager geen toestemming had verleend om op die dag eerst te omstreeks 10.45 uur bij het onderdeel terug te keren in plaats van daar bij de aanvang van de ochtenddienst aanwezig te zijn;

Overwegende, blijkens de verklaring van de kapitein Hoogeveen, dat tijdens het onderhoud op of omstreeks 17 juli 1964 tussen de kapitein Hoogeveen en klager, alleen werd gesproken over de terugkeer van klager na genoten bewegingsvrijheid, welke voor het onderdeel, waarbij klager was ingedeeld, onder de aanduiding „IV. Bewegingsvrijheid" is geregeld in artikel 16 lid 1 sub 1.1. van hoofdstuk V (Verlof en Bewegingsvrijheid) van het voorschrift nr. 2 — 1499 (Bepalingen betreffende diverse onderwerpen van algemeen belang voor de Koninklijke Landmacht); dat zulks mede kan blijken uit de door kapitein Hoogeveen gestelde en door klager aanvaarde voorwaarde, n.l. dat klager zou afzien van het buitengewoon verlof, waarop hij recht kon doen gelden bij toepassing van het onder de aanduiding „V. Buitengewoon Verlof" in artikel 19, lid 1 van genoemd hoofdstuk gestelde, welk buitengewoon verlof blijkens de tekst van genoemd lid 1 wordt verleend aan gehuwde beroepsmilitairen, die buiten hun standplaats gedetacheerd zijn of wegens woningnood geen woning kunnen betrekken in of nabij hun standplaats en daardoor in de regel niet de nacht in hun gezin kunnen doorbrengen; dat derhalve de door de kapitein Hoogeveen aan klager verleende gunst alleen betrekking had op het geval van terugkeer na genoten bewegingsvrijheid;

Overwegende, ten aanzien van klagers verweer, inhoudend dat hij te goeder trouw heeft gemeend dat de hem verleende gunst ook omvatte het geval van terugkeer na vakantieverlof, dat het Hof, het te goeder trouw handelen van klager aanvaardend, dit verweer verwerpt, omdat klager had kunnen en behoren te begrijpen, dat de hem gegeven toestemming om per eerste reisgelegenheid van huisbezoek te mogen

terugkeren alleen betrekking had op het regelmatig voorkomend geval van terugkeer naar zijn onderdeel na genoten bewegingsvrijheid en niet op het incidenteel voorkomende geval van terugkeer na beëindigd vakantieverlof; dat voorts klager, dit vakantieverlof aanvragend, daarbij tevens toestemming had kunnen vragen om na beëindiging daarvan de volgende dag per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel te mogen terugkeren;

Overwegende, dat de bij de beschikking, waarvan beklag, gewijzigde omschrijving der strafreden klagers tekortkoming juist weergeeft en de bij deze beschikking eveneens gewijzigde straf in een juiste verhouding staat tot klagers tekortkoming, gelet op zijn persoon en doorgaand gedrag, zodat het beklag ongegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigd de beschikking, waarvan beklag, met aanvulling der gronden;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

Wij namen naast de beklagbeschikking van het H.M.G. óók op de beschikking, waarvan beklag, opdat beklagmeerdere e.a. daarin aanleiding zullen vinden de inhoud van beide beschikkingen met elkaar te vergelijken.

Het valt op, dat de inhoud van de bij het onderzoek op het beklag afgelegde verklaringen breedvoerig (niet zakelijk) in de beschikking, waarvan beklag, is opgenomen. Niet alle daarin opgenomen feiten en omstandigheden zijn echter dienstig tot vaststelling van het vergrijp en motivering van de beslissing op het beklag. Alleen die feiten en omstandigheden, welke nodig zijn voor een juiste vaststelling en beoordeling van het krijgstuchtelijk vergrijp en de bepaling der straf, dienen te worden vermeld. (art. 37 W.K.)

's Hofs beschikking leert voorts dat beklagbeschikkingen voldoende met redenen omkleed dienen te worden. Het Hof achtte de beschikking, waarvan beklag, onvoldende gemotiveerd, en vulde daarom de gronden daarvan aan door aan de hand van de terzake geldende voorschriften te overwegen: wáárom de aan klager verleende gunst alléén betrekking had op het geval van terugkeer na genoten bewegingsvrijheid en wáárom diens verweer niet door het Hof werd aanvaard. ***A. F. S.***

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Kantongerecht te Rotterdam

Vonnis van **19** augustus 1964

Kantonrechter: Mr. Muller.

Constatering van verkeersovertreding door middel van televisie

Al was het door de verbalisant geconstateerde gebeuren op datzelfde ogenblik aan diens directe waarneming met het blote oog onttrokken, niettemin dient zijn verklaring beschouwd te worden als te berusten op rechtstreekse eigen waarneming, nu deze is geschied met het duidelijk en betrouwbaar optisch-technisch intermediair van een opname-camera, die het opgenomen beeld terstond en zonder onderbreking doorgeeft aan een televisiemonitor.
(Zie noot).

(Art. 29 lid 1 W.V.W.)

DE KANTONRECHTER TE ROTTERDAM, ENZ.

O., dat verdachte is gedagvaard als ter zake hierboven vermeld;

(de tll. luidde:

dat hij te Rotterdam, op of omstreeks 27 augustus 1963 als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (personenauto) waarachter een tweewielige met kisten beladen aanhangwagen was gekoppeld, daarmede rijdende op de primaire rijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Dorpsweg, komende uit de richting Groene Kruisweg en gaande in de richting Maastunnel, bij de nadering van de kruising gevormd door de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Dorpsweg en de Gruttostraat geen gevolg heeft gegeven aan een vanwege het daartoe bevoegde gezag in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op die weg, op de wijze, zoals in artikel 7 van het Wegenverkeersreglement is omschreven, gegeven aanwijzing, immers hebbende hij niet gestopt vóór de aldaar aanwezige stopstreep, terwijl de ter plaatse aangebrachte lichtsignalen rood licht uitstraalden (art. 29 W.V.W., 7 W.V.W.). *(Red. V.R.)*

O., dat het ter terechtzitting overlegde proces-verbaal inhoudt, dat de verbalisant op dinsdag 27 augustus 1963 des voormiddags te ongeveer 11.40 uur, zich bevindende op de kruising van wegen de Dorpsweg en de Wolphaertsbocht te Rotterdam, op het televisie-beeldscherm van de monitor, die is verbonden met een opname-camera en gericht staat op de kruising gevormd door de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen de Dorpsweg en de Gruttostraat, alwaar het verkeer werd geregeld door vanwege het bevoegd gezag geplaatste automatische verkeerslichten, zag, dat in het belang van de vrijheid van het verkeer en de veiligheid op de weg aan het verkeer, rijdende op de Dorpsweg en gaande in de richting van genoemde kruising een stopteken werd gegeven door middel van geel c.q. rood licht in de verkeerslantaarns, welke op deze weg voor de kruising zijn geplaatst;

dat hij tevens zag, dat naar hem later bleek, een man als bestuurder van een personenauto, waarachter een tweewielige, met kisten beladen aanhangwagen, gekentekend FK , daarmede rijdende op de primaire rijbaan van de Dorpsweg, komende uit de richting van de Groene Kruisweg en gaande in de richting van de Maastunnel, niet voldeed aan dit stopteken;

dat deze man met onverminderde snelheid doorreed in de richting van de Maastunnel, hoewel de bestuurder ruimschoots gelegenheid had

het voertuig vóór de voor de kruising in het wegdek aangebrachte stopstreep tot stilstand te brengen, daar op het moment, dat de verkeerslichten op rood overschakelden, de bestuurder zich nog ongeveer 15 meter vóór de stopstreep bevond;

dat vorenbedoelde man na staandehouding desgevraagd opgaf genaamd te zijn: enz.;

O., dat het proces-verbaal van de terechtzitting d.d. 20 mei 1964 als verklaring van de getuige-verbalisant J. **S.,** zakelijk weergegeven, inhoudt:

dat getuige via bedoeld televisie-scherm niet de kleuren van het verkeerslicht kan zien, doch wel aan de volgorde, waarin de lichten branden, kan zien, of respectievelijk ,,groen", ,,oranje", of ,,rood" licht brandt;

dat de afstand, die in zijn ambtsedig proces-verbaal is genoemd, door hem is vastgesteld aan de hand van de ter plaatse aanwezige bushalte;

O., dat in de bovenstaande bewijsmiddelen genoemde feiten en omstandigheden, die hier als herhaald moeten worden beschouwd, opleveren even zoveel redengevende feiten en omstandigheden, op grond waarvan Wij overtuigd zijn en als bewezen aannemen, dat de verdachte heeft begaan het feit, dat hem bij dagvaarding is ten laste gelegd;

O., dat, al was het door de verbalisant geconstateerde gebeuren op datzelfde ogenblik aan diens directe waarneming met het blote oog onttrokken, zijn verklaring niettemin dient beschouwd als te berusten op rechtstreekse eigen waarneming, nu deze is geschied met het duidelijk en betrouwbaar optisch-technische intermediair van een opname-camera, die het opgenomen beeld terstond en zonder onderbreking doorgeeft aan een televisiemonitor;

O., dat Ons voorts bij onderzoek ter plaatse is gebleken, dat wanneer men door middel van de hier gebruikte televisie-installatie het verkeer observeert, dat — door een bocht van de weg aan rechtstreekse waarneming onttrokken — nadert, men dat verkeer op hetzelfde moment, dat het van het televisiescherm verdwijnt, met het blote oog om die bocht ziet komen, zodat men die nadering ononderbroken kan volgen, terwijl tenslotte tevens bleek, dat men op het zwart-wit beeld van het scherm duidelijk kon waarnemen welke kleur de daarop zichtbare stoplichten op een gegeven moment uitstraalden, door de volgorde waarin die lichten plegen te worden ontstoken, te weten rood boven, oranjegeel midden en groen beneden;

O., dat dit feit is voorzien en strafbaar gesteld bij artt. 29 en 35 van de Wegenverkeerswet;

(enz.; volgt veroordeling tot een boete van f 25,— subs. 5 d. h.; ***Red.)***

Noot:

De inzender van dit vonnis vermoedde, waarschijnlijk terecht, dat dit het eerste vonnis is omtrent het door een opsporingsambtenaar constateren van een verkeersovertreding door middel van het allernieuwste technische medium, de televisie. De Kantonrechter is zich van de werking daarvan ter plaatse op de hoogte gaan stellen. Wanneer een des-

kundige zich voor het waarnemen van iets bedient van een loep of een microscoop, of wanneer een opsporingsambtenaar in het jachtveld een verrekijker gebruikt dan wel in het verkeer een radarapparaat of een traffipax, dan ligt het ook naar mijn mening in hetzelfde vlak, wanneer een camera wordt gebruikt, die het beeld op een elders opgestelde televisiescherm projecteert. Voorwaarde zal natuurlijk steeds zijn, dat de apparatuur goed is en op de juiste wijze wordt gehanteerd. Vgl. H.R. 16 okt. 1962 V.R. 1963 no. 1 (en N.J. 1963 No. 16) omtrent het radarapparaat, en Ktr. Venlo 12 jan. 1956 V.R. 1956 No. 24 omtrent de loadometer. *Be.*

(Overgenomen uit Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, twaalfde jaargang 1964, No. 124, *Red. M.R.T.)*

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

Uitspraak van 17 januari 1963

(P.Z. 62/3)

Voorzitter: Mr. W. P. Mulié (fgd); *Leden:* Mr. Dr. *T*. Kruyff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de Zeemacht 1922; Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten, art. 2.)

Nu verweerder, mede door klagers toedoen, eerst in februari 1961 door het ministerie van Justitie omtrent klagers inkomen na 1957 werd ingelicht, kan verweerder niet het recht worden ontzegd, in de loop van 1961 van klager terug te vorderen hetgeen hem sedert 1 januari 1958 teveel aan pensioen is uitbetaald.

Gelet op het bepaalde in art. 2, lid 10 van de Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten, inhoudende dat een vermindering van pensioen definitief wordt vastgesteld „na afloop van het kalenderjaar", kan echter hetgeen over het jaar 1957 teveel aan pensioen aan klager is betaald, niet door verweerder in 1961 worden teruggevorderd. Verweerder beschikte immers reeds in mei 1958 over alle gegevens, welke hij voor de vaststelling van de vermindering van het pensioen nodig had, en hij heeft nagelaten een voorlopige beslissing omtrent het verder uit te betalen pensioen te nemen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

W., wonende te D., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. J. Geerling, commies A bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij zijn schrijven van 15 september 1961 ten aanzien van klager, gepensioneerd sergeant der mariniers, de volgende beslissing heeft genomen:

„Bij beschikking van 23 oktober 1957 nummer 11775 PZ is krach-
„tens de Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten op Uw mili-
„tair pensioen onder meer met ingang van 1 januari 1957 een voor-
„lopige vermindering naar reden van f 620,— per jaar toegepast, in
„verband met Uw inkomsten uit Uw betrekking in dienst van het
„kantongerecht te D.

„Te rekenen van 1 augustus 1957 bedraagt Uw pensioen met inbe-
„grip van toeslagen f 1.601,— per jaar en van 1 april 1960 af
„f 1.813,— per jaar.

„Uw inkomsten, zoals in de Wet beperking cumulatie pensioen en
„inkomsten bedoeld, hebben volgens verkregen inlichtingen over het
„kalenderjaar 1957 f 5.313,15 over het kalenderjaar 1958 f 5.593,67,
„over het kalenderjaar 1959 f 5.947,84 en over het kalenderjaar 1960
„f 7.084,86 bedragen, en zullen over het kalenderjaar 1961 vermoede-
„lijk f 7.153,92 bedragen.

„Gelet op de navolgende berekening stel ik de vermindering van Uw
„pensioen krachtens de Wet beperking cumulatie pensioen en inkom-
„sten, onder intrekking van de bij bovengenoemde beschikking van 23
„oktober 1957 nummer 11775 PZ voorlopig vastgestelde vermindering,
„hierbij vast als volgt:

. . . . . .

„Over het tijdvak van 1 januari 1957 tot en met 30 september 1961
„moest volgens het vorenstaande f 3.728,69 op Uw pensioen zijn inge-
„houden, terwijl over dat tijdvak, met inbegrip van het U over het tijd-
„vak van 1 augustus 1957 tot en met 31 december 1960 nog toekomen-
„de tegoed aan toeslagen ad f 195,83, op Uw pensioen f 3.140,83 is
„ingehouden.

„Derhalve is over het tijdvak van 1 januari 1957 tot en met 30 sep-
„tember 1961 f 587,86 te veel pensioen aan U betaald.

„Het te veel aan U betaald pensioen ad f 587,86 zal door extra
„inhoudingen worden verhaald in elf achtereenvolgende termijnen van
„f 50,— (vijftig gulden) per kwartaal, aanvangende met het vierde
„kwartaal 1961, en een termijn van f 37,86 (zevenendertig gulden
„zesentachtig cent) over het derde kwartaal 1964.

„Betreffende het van 1 oktober 1961 af aan U betaalbare pensioen
„wordt U bij de betaling daarvan een specificatie gezonden.

„Wanneer Uw inkomsten uit of in verband met arbeid, welke van
„invloed zijn op Uw militair pensioen, wijziging ondergaan, dan wel
„wanneer andere omstandigheden zich voordoen, ten gevolge waarvan
„het betaalbaar bedrag van Uw militair pensioen waarschijnlijk zal ver-
„anderen, verzoek ik U dienaangaande bericht te zenden aan het
„bureau marine van mijn Departement.";

Overwegende dat verweerder voorts, bij schrijven van 5 oktober 1961 aan klager het volgende heeft medegedeeld:

,,Naar aanleiding van Uw verzoekschrift dd. 19 september 1961 deel ,,ik U mede, dat aan U bij beschikking van 23 oktober 1957 no. ,,11775 PZ onder meer ter kennis is gebracht, dat ingaande 1 januari ,,1957 krachtens de wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten op ,,Uw pensioen een vermindering moest worden toegepast van f 620,— ,,per jaar, welke vermindering werd gebaseerd op een vermoedelijk ,,jaarinkomen van f 5.137,56.

,,In deze beschikking werd tevens aan U verzocht mij de wijzigingen ,,in Uw inkomsten mede te delen, omdat hogere inkomsten uit Uw be- ,,trekking in dienst van het kantongerecht te D. in het algemeen tot een ,,hogere pensioensvermindering leiden.

,,Hoewel Uw inkomsten uit bovengenoemde betrekking in de loop ,,der jaren regelmatig zijn verhoogd, hebt U van deze wijzigingen geen ,,enkele maal aan mij kennis gegeven, ofschoon U daartoe krachtens ,,de betreffende voorschriften verplicht bent.

,,In verband hiermede is eerst thans, na ontvangst van een opgave ,,van Uw inkomsten — om toezending waarvan dezerzijds is gevraagd ,,— tot een nadere vaststelling van de pensioensvermindering over de ,,voorafgaande jaren overgegaan.

,,Voorts deel ik U mede, dat ten aanzien van Uw pensioen de be- ,,paling geldt, dat de vermindering van het pensioen wegens bij-inkom- ,,sten niet meer bedraagt dan de helft van dat pensioen, doch dat toe- ,,passing van deze bepaling abusievelijk is nagelaten.

,,Gelet op het vorenstaande en, voor het kalenderjaar 1961 f 7.600,— ,,als vermoedelijke inkomsten aannemende, stel ik de vermindering van ,,Uw pensioen, onder intrekking van de bij mijn beschikking van 15 ,,september 1961 no. ( ) vastgestelde vermindering over het kalen- ,,derjaar 1960 en 1961 hierbij nader vast als volgt:

. . . . . .

,,In tegenstelling tot het gestelde in mijn beschikking van 15 septem- ,,ber 1961 no. ( ) is over het tijdvak van 1 januari 1957 tot en met ,,30 september 1961 f 510,84 te veel pensioen aan U betaald.

,,Kwijtschelding van dit bedrag is niet mogelijk. Het te veel aan U ,,betaald pensioen ad f 510,84 zal door extra inhoudingen worden ver- ,,haald in tien achtereenvolgende termijnen van f 50,— (vijftig gulden) ,,per kwartaal, aanvangende met het vierde kwartaal 1961, en een ,,termijn van f 10.84 (tien gulden vierentachtig cent) over het tweede ,,kwartaal 1964.";

Overwegende dat verweerder vervolgens, beschikkende op een rekest van klager van 27 oktober 1961, houdende verzoek om herziening van de te zijnen aanzien genomen beslissingen ter uitvoering van de Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten, bij beslissing van 23 juli 1962 op het verzoek van klager de inhouding wegens over de jaren 1957-1961 te veel betaald pensioen te niet te doen dan wel, indien zulks niet mogelijk is, het bedrag der terugvordering te verminderen met de reeds betaalde bedragen aan inkomstenbelasting en premie A.O.W., de bij zijn beschikking van 5 oktober 1961 no. ( ) op het pensioen van adressant over het tijdvak 1 januari 1960 tot en met 31 maart 1960 vast-

gestelde vermindering ad f 200,12, over het tijdvak 1 april 1960 tot en met 31 december 1960 ad f 679,87 en de te rekenen van 1 januari 1961 voorlopig vastgestelde vermindering ad f 226,62 per kwartaal, alsmede het in die beschikking vastgestelde bedrag wegens teveel genoten pensioen over het tijdvak 1 januari 1957 tot en met 30 september 1961 ad f 510,84 heeft ingetrokken en krachtens de Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten, de vermindering van het pensioen van adressant over het kalenderjaar 1960 voorlopig op f 800,50 (achthonderd gulden vijftig cent), en te rekenen van 1 januari 1961 voorlopig per kwartaal op f 200,12 (tweehonderd gulden twaalf cent) heeft vastgesteld en heeft bepaald dat op het pensioen van adressant over het tijdvak 1 januari 1957 tot 1 oktober 1961 een vermindering moest zijn toegepast van f 3.492,70 (drieduizend vierhonderd tweeënnegentig gulden zeventig cent), terwijl over genoemd tijdvak het pensioen is verminderd met een bedrag van f 2.945,— (tweeduizend negenhonderd vijfenveertig gulden), terwijl voorts is in gehouden de bijslag ingevolge de Wet van 31 juli 1958 (Stbl. 401) over het tijdvak 1 augustus 1957 tot 1 januari 1961 ad f 160,58 zodat f 387,12 (driehonderd zevenentachtig gulden twaalf cent) teveel pensioen aan adressant is uitbetaald en voorts dat het te veel genoten pensioen op het pensioen van adressant zal worden ingehouden in zeven achtereenvolgende termijnen ad f 50,— (vijftig gulden) per kwartaal, te rekenen van het vierde kwartaal 1961, en één termijn van f 37,12 (zevenendertig gulden twaalf cent);

doch overigens het verzoek van klager heeft afgewezen; waarbij werd overwogen:

dat adressant met ingang van 30 september 1947 eervol uit de zeedienst werd ontslagen wegens ongeschiktheid voor de waarneming van de dienst uit hoofde van gebreken;

dat aan adressant laatstelijk bij ambtshalve herziening bij Koninklijk besluit van 20 augustus 1956 no. 24 te rekenen van 1 januari 1954 een levenslang diensttijdspensioen is toegekend ten bedrage van f 948,— per jaar, krachtens artikel 2, onder 2° c der Pensioenwet voor de zeemacht 1922, zoals de bepalingen dier wet op het tijdstip van ontslag luidden, juncto artikel VI der wet van 24 mei 1956 (Stb. 341), berekend naar een pensioensgrondslag van f 2.850,—;

dat vorenbedoelde pensioen krachtens de Algemene toeslagwet voor gepensioneerde militairen 1956 te rekenen van 1 januari 1957 is verhoogd met een algemene toeslag van f 162,— per jaar en een overgangstoeslag van f 444,— per jaar, terwijl krachtens de wet van 31 juli 1958 (Stb. 401) op het pensioen te rekenen van 1 augustus 1957 een tijdelijke bijslag werd verleend ten bedrage van f 47,— per jaar;

dat adressant van 1 december 1947 af werkzaam is bij het kantongerecht te D., sedert 1 januari 1950 in vaste dienst;

dat adressant derhalve inkomsten geniet uit een betrekking in dienst van een der lichamen, genoemd in artikel 3 en artikel 4 der Pensioenwet 1922 (Stb. 240);

dat het pensioen van adressant niet is herzien met toepassing van de wet van 4 augustus 1947 (Stb. H. 292), zodat de vermindering van het

pensioen, krachtens de Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten, niet meer bedraagt dan de helft daarvan;

dat, in verband met de inkomsten aan bovenbedoelde betrekking verbonden, bij beschikking van de minister van marine van 23 oktober 1957 no. 11775 PZ, krachtens de Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten, op het pensioen van adressant onder meer te rekenen van 1 januari 1957 een voorlopige vermindering is vastgesteld naar reden van f 620,— per jaar of f 155,— per kwartaal;

dat bij zijn beschikking van 15 september 1961 no. 15.09.26.00 de voorlopige vermindering, als hiervoren bedoeld, over de kalenderjaren 1957, 1958, 1959 en 1960 definitief werd vastgesteld op respectievelijk f 662,32, f 688,10, f 711,40 en f 962,62, en te rekenen van 1 januari 1961 voorlopig kwartaalsgewijze naar reden van f 899,— per jaar of f 224,75 per kwartaal;

dat, naar aanleiding van een verzoek van belanghebbende, de bij hogergemelde beschikking van 15 september 1961 vastgestelde pensioensvermindering over 1960 en te rekenen van 1 januari 1961, bij zijn beschikking van 5 oktober 1961, no. 15.09.26.00 nader werd vastgegesteld op f 879,99 respectievelijk f 906,50 per jaar of f 226,62 per kwartaal, en de schuld wegens teveel genoten pensioen over de jaren 1957 tot en met 1960 en de eerste drie kwartalen van 1961 werd bepaald op f 510,84 (vijfhonderd tien gulden vierentachtig cent);

dat adressant bij zijn voormeld — op 2 november 1961 ingekomen en dus binnen de daarvoor in artikel 49 van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 gestelde termijn — ingediend rekest herziening van de in bovengenoemde beschikking van 5 oktober 1961 genomen beslissing verzocht, in die zin:

1e. dat de terugvordering van het teveel genoten pensioen ad f 510,84 wordt teniet gedaan,

2e. indien het onder 1e vermelde niet mogelijk is, het bedrag te verminderen met de betaalde bedragen aan inkomstenbelasting en premie A.O.W.;

dat door adressant is voldaan aan het gestelde in het eerste lid van artikel 53 van hogervermelde pensioenwet;

en voorts:

dat adressant aanvoert, dat de griffier van het Kantongerecht te D. op 8 april 1953 aan het toenmalige ministerie van marine heeft verzocht de inkomsten van adressant uit zijn dienstbetrekking bij genoemd Kantongerecht voortaan rechtstreeks te vragen aan het ministerie van justitie, zodat hij daaruit kon en mocht afleiden dat hij zelf wijzigingen in het bedrag van zijn inkomsten niet meer behoefde op te geven;

dat adressant voorts nog stelt, dat hem geen voorschrift bekend is, welke hem verplicht van inkomsten en wijzigingen in het bedrag daarvan, welke tot vermindering of hogere vermindering van het pensioen kunnen leiden, mededeling te doen;

dat de bezwaren van adressant voorts zijn gericht hiertegen, dat bij de bestreden beslissingen de te rekenen van 1 januari 1957 voorlopig vastgestelde pensioensvermindering, eerst in 1961 over 1957 en vol-

gende jaren definitief zijn vastgesteld geworden en niet aanstonds na afloop van het desbetreffende kalenderjaar;

dat adressant, mede op grond van deze omstandigheden, meent dat de bestreden beslissing, voor zover daarbij het teveel genoten pensioen wordt teruggevorderd, geacht moet worden in strijd te zijn met de beginselen van behoorlijk bestuur;

en te dien aanzien,

dat aan adressant, ter uitvoering van de destijds in de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 voorkomende bepalingen betreffende vermindering van pensioen uit hoofde van inkomsten uit of in verband met arbeid, op 29 oktober 1947 is toegezonden een gestencild overzicht van bedoelde bepalingen, waarin tevens was opgenomen een uittreksel uit de bepalingen van het Koninklijk besluit van 29 juni 1936 (Stb. 546), houdende voorschriften met betrekking tot de verplichtingen van de gepensioneerde indien deze naast het pensioen inkomsten genoot of ging genieten uit of in verband met een ambt of betrekking, in dienst van een der lichamen, genoemd in de artikelen 3 en 4 van de Pensioenwet 1922 (Stb. 240), zomede van de verplichtingen indien in de hiervorenbedoelde inkomsten blijvend of tijdelijk wijziging kwam;

dat aan adressant bij vorenbedoeld gestencild overzicht tevens een formulier werd toegezonden, dat op 10 november 1947 beantwoord werd terugontvangen met onder meer de mededeling dat hij, belanghebbende, van 16 oktober 1947 werkzaam was geweest bij het ministerie van marine;

dat van adressant op 16 december 1947 een mededeling werd ontvangen, waarin hij schreef dat hij sedert 1 december 1947 tijdelijk op arbeidsovereenkomst werkzaam was bij het Kantongerecht te D. tegen een beloning van f 140.— per maand;

dat het beroep van adressant op onbekendheid met de bepalingen omtrent vermindering van pensioen uit hoofde van inkomsten als hierboven bedoeld niet opgaat, dat hem de desbetreffende voorschriften in een gestencild overzicht werden toegezonden en deze hem, hetgeen uit het vorenstaande blijkt, bekend moeten zijn geweest;

dat, evenals in voorgaande jaren, op 1 april 1953 aan de griffier van het Kantongerecht te D. onder meer werd gevraagd een opgave in te zenden van de door adressant in het jaar 1952 uit zijn betrekking bij genoemd gerecht genoten inkomsten;

dat genoemde griffier de gevraagde gegevens, voor zover mogelijk, bij zijn brief van 8 april 1953 verstrekte met de mededeling de loongegevens van adressant voortaan rechtstreeks te vragen bij het ministerie van justitie, aangezien bij genoemd ministerie de berekening van het salaris plaatsvond;

dat adressant uit de inhoud van de brief van genoemde griffier d.d. 8 april 1953, overigens geheel ten onrechte, heeft aangenomen dat daardoor zijn wettelijke verplichtingen met betrekking tot het opgeven van en wijzigingen in het bedrag van zijn inkomsten, welke tot vermindering van zijn pensioen kunnen leiden, verder achterwege zouden kunnen blijven;

dat bij artikel 2, eerste lid, van de Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten onder meer is bepaald, dat, wanneer een gepensioneerd militair inkomsten geniet of gaat genieten uit of in verband met arbeid in dienst van een der lichamen, genoemd in de artikelen 3 en 4 der Pensioenwet 1922 (Stb. 240), op het pensioen een vermindering wordt toegepast, indien over enig kalenderjaar het pensioen, vermeerderd met die inkomsten, het bedrag der laatstelijk genoten wedde overschrijdt, en dat die vermindering over het kalenderjaar, waarin het pensioen is ingegaan, alsmede over het daarop volgend kalenderjaar, 50% van het bedrag der overschrijding bedraagt, terwijl over elk volgend kalenderjaar dit percentage telkens met 2 wordt verminderd;

dat bij het tiende lid van genoemd artikel 2 van de Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten is bepaald, dat een vermindering als bedoeld in het eerste lid, voorlopig per kalenderkwartaal en definitief na afloop van het kalenderjaar wordt vastgesteld;

dat adressant zich niet met vrucht kan beroepen op het feit, dat de voorlopig op zijn pensioen toegepaste vermindering over elk der jaren 1957, 1958 en 1959 niet direct na afloop van het betreffende kalenderjaar definitief is geregeld, aangezien geen termijn is voorgeschreven, binnen welke een voorlopige toegepaste pensioensvermindering na afloop van het kalenderjaar definitief moet worden vastgesteld, zijnde voorts het tijdstip, waarop de vermindering van het pensioen definitief kan worden vastgesteld afhankelijk van dat, waarop over alle voor het nemen van een zodanige beslissing vereiste gegevens door hem, minister, wordt beschikt;

dat, naar aanleiding van een daartoe door hem, minister, gedaan verzoek op 8 mei 1958 en 29 februari 1961 van de minister van justitie opgaven werden ontvangen, onder meer inhoudende de door adressant uit zijn functie bij het Kantongerecht te D. genoten inkomsten over het jaar 1957 respectievelijk over de jaren 1958, 1959 en 1960 genoten inkomsten;

dat hij, minister, zijn beslissing omtrent de definitieve vaststelling van de vermindering van het pensioen van adressant heeft genomen aan de hand van bovenbedoelde opgaven;

dat, wanneer bij een definitieve vaststelling van de vermindering van een pensioen blijkt dat aan de belanghebbende teveel pensioen is uitgetaald, het ten onrechte genoten pensioen dient te worden teruggevorderd;

dat de bestreden beslissing van 5 oktober 1961 no. (. . . .) — om andere redenen echter dan adressant aanvoert — niet gehandhaafd kan blijven, aangezien bij de vastgestelde vermindering van het pensioen over het tijdvak 1 april 1960 tot en met 31 december 1960 en te rekenen van 1 januari 1961 af in het bedrag van het pensioen en bij de vaststelling van de laatstelijk genoten wedde rekening is gehouden met de voorgestelde maatregelen neergelegd in het ontwerp van wet zitting 1960-1961 no. 6242, tot welke uitvoering, bij wijze van voorschot, de minister van binnenlandse zaken machtiging heeft verleend;

dat voor de vaststelling van de vermindering van het pensioen van

adressant over het jaar 1960 en te rekenen van 1 januari 1961 in aanmerking moet worden genomen het pensioen ad f 948,— verhoogd met een algemene toeslag van f 162,—, een overgangstoeslag van f 444,— en een tijdelijke bijslag van f 47,—, is totaal f 1.601,—, per jaar, en een laatstelijk genoten wedde van *j* 4.901,—;

dat mitsdien op deze grond de beslissing, genomen bij zijn beschikking van 5 oktober 1961 no. ( ), herziening behoeft;

Overwegende dat W. van de beslissing van 23 juli 1962 in beroep is gekomen en bij klaagschrift, op de daarbij aangevoerde gronden, heeft verzocht 1. de beslissingen van de Minister van Defensie waarbij appellant over de jaren 1957-1961 een bedrag van f 510,84 moet terug betalen, te vernietigen;

2. zo het onder 1 genoemde niet mogelijk is in ieder geval de sub 1 genoemde beslissingen gedeeltelijk te vernietigen en te bepalen, dat geen inhouding zal worden toegepast over het jaar 1957 uitbetaalde pensioen, daar immers op 8 mei 1958 de desbetreffende opgave van appellants inkomen was ontvangen;

3. zo het onder 1 of 2 gestelde niet mogelijk is, het terug te betalen bedrag te verminderen met het over dit bedrag reeds betaalde bedrag aan inkomstenbelasting en premie A.O.W., welk bedrag bij de Dienst der Belastingen niet meer terug te krijgen is, daar de termijn hiervoor verstreken is, een van de redenen waarom het bedrag der inhouding definitief na afloop enz. moet worden vastgesteld en hiermede geen 4 jaar kan worden gewacht, zoals in het onderhavige geval;

IN RECHTE:

Overwegende dat op grond van de inhoud der gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting door de Raad als vaststaande wordt aangenomen:

dat klager, geboren 26 september 1915, sedert 30 september 1947 in het genot is van een invaliditeitspensioen krachtens de Pensioenwet voor de zeemacht ter zake van het hem verleend ontslag als sergeant der mariniers;

dat hem bij zijn pensionering een stencil is toegezonden, vermeldende bepalingen betreffende vermindering van pensioen uit hoofde van bijinkomsten met de daaruit voor de gepensioneerden voortvloeiende verplichtingen;

dat klager ter voldoening hieraan terstond opgave heeft gedaan, dat hij ingaande 1 december 1947 te werk gesteld was bij het kantongerecht te D., alsmede van een wijziging in zijn diensverband;

dat verweerder telkenmale opgave van de door klager genoten inkomsten heeft gevraagd aan de griffier van het kantongerecht, die deze gegevens eerst na informatie bij het Ministerie van Justitie heeft kunnen verstrekken;

dat klager deze gegevens ook niet eerder ter beschikking had en met het verstrekken daarvan door de griffier van het kantongerecht bekend was;

dat de griffier bij schrijven van 8 april 1953 naar aanleiding van een verzoek van verweerder d.d. 1 april 1953 een aantal gegevens heeft

verstrekt, daarbij aantekenende: „Een gespecificeerde opgave van de „inkomsten over het jaar 1952 heeft mij nog niet bereikt. Wellicht zou „het aanbeveling verdienen in het vervolg de gevraagde gegevens recht-„streeks aan te vragen aan het Min. van Justitie daar aldaar de bereke-„ning van de salarissen plaats vindt.";

dat verweerder nadien de gegevens steeds heeft opgevraagd aan de Minister van Justitie, die nimmer spontaan opgave van de inkomsten van klager had of heeft gedaan;

dat klager, aangezien de griffier van het kantongerecht op zijn schrijven van 8 april 1953 nimmer antwoord had ontvangen, en verweerder kennelijk wel aan diens verzoek had voldaan, in 1954 telefonisch aan het Ministerie van Marine heeft verzocht, of alsnog door hem, klager, dan wel door de griffier opgave diende worden gedaan, waarop aan klager werd medegedeeld, dat zulks niet nodig was, daar men inmiddels de nodige gegevens van het Ministerie van Justitie had ontvangen en dat ook in het vervolg daarmede genoegen zou worden genomen;

dat verweerder in de eerstvolgende jaren op zijn verzoek de vereiste gegevens van de Minister van Justitie ontving en aan de hand daarvan klager een definitieve beslissing over het afgelopen jaar en een voorlopige beslissing voor de toekomst deed toekomen;

dat de Minister van Justitie desgevraagd bij schrijven van 8 mei 1958 een gespecificeerde opgave van het inkomen van klager over het jaar 1957 alsmede een opgave van het salaris met ingang van 1 januari 1958 aan verweerder heeft doen toekomen;

dat verweerder in verband met de vele werkzaamheden, nog verbonden aan de uitvoering van diverse wettelijke maatregelen ingaande 1 januari 1957, aan de hand van de door de Minister van Justitie van 8 mei 1958 verstrekte gegevens zelfs niet is overgegaan tot een nadere voorlopige beslissing betreffende het verder uit te betalen pensioen;

dat verweerder eerst bij schrijven van 9 januari 1961 aan de Minister van Justitie opgave heeft gevraagd van het door klager in de jaren 1958, 1959 en 1960 genoten inkomen en van het met ingang van 1 januari 1961 genoten salaris;

dat de Minister van Justitie deze gegevens eerst bij schrijven van 28 februari 1961 heeft kunnen verstrekken;

dat verweerder daarop de onder de feiten weergegeven beslissing van 5 september 1961 heeft genomen;

Overwegende dat tussen partijen niet in geschil is de juistheid van de uiteindelijk in de bestreden beslissing weergegeven berekening van de over de jaren 1957 en volgende te veel uitbetaalde pensioenbedragen, doch dat klager slechts de terugvordering door inhouding op zijn pensioen van het te veel uitbetaalde aanvecht met een beroep op de rechtszekerheid en het bij hem opgewekt vertrouwen;

Overwegende dat de Raad zich zal beperken tot dit punt van geschil;

Overwegende dat, hoezeer klager er ook op meende te kunnen vertrouwen, dat verweerder de benodigde gegevens aan de Minister van Justitie zou opvragen, verweerder, mede door het niet spontaan verstrekken van de mogelijke gegevens zowel door klager als door de

Minister van Justitie, vóór 28 februari 1961 in feite niet beschikte over gegevens omtrent het inkomen van klager over de jaren 1958, 1959 en 1960 en ingaande 1 januari 1961;

Overwegende dat onder die omstandigheden niet gezegd kan worden, dat verweerder in de loop van het jaar 1961 niet meer een beslissing mocht nemen betreffende de over de jaren 1958, 1959 en 1960 genoten inkomsten;

Overwegende dat ook bij het uitblijven van een eerdere beslissing klager mede in verband met de ingewikkeldheid en onoverzichtelijkheid van de pensioensbepalingen in verband met de per 1 januari 1957 en daarna verleende toeslagen en voorschotten niet mocht aannemen, dat mitsdien generlei overschrijding aanwezig was;

Overwegende dat het te veel uitbetaalde pensioen over de jaren 1958, 1959 en 1960 en ingaande 1 januari 1961 mitsdien in beginsel door inhouding op klagers pensioen kon worden teruggevorderd;

Overwegende ten aanzien van de terugvordering van het te veel genotene over het jaar 1957:

dat verweerder sedert 8 mei 1958 over alle benodigde gegevens beschikte;

dat de vermindering van het pensioen wegens het genot van nieuwe inkomsten definitief na afloop van het kalenderjaar moet worden vastgesteld;

dat deze bepaling weliswaar niet een termijn stelt, binnen welke na afloop van een kalenderjaar die vaststelling moet plaats vinden, doch dat de Raad het niet toelaatbaar acht, indien gelijk in casu nadat alle benodigde gegevens aanwezig zijn, nog ruim 3 jaar voorbijgaan, alvorens de definitieve vaststelling plaats vindt, terwijl enerzijds deze leidt tot een niet onbelangrijk bedrag aan te veel genoten pensioen in afwijking van de voorlopige vermindering anderzijds geen nadere voorlopige vaststelling heeft plaats gevonden;

Overwegende dat, indien verweerder op grond van de bij schrijven van 8 mei 1958 door de Minister van Justitie verstrekte gegevens over het salaris van klager ingaande 1 januari 1958 een voorlopige beslissing omtrent het verder uit te betalen pensioen had genomen, het te veel genoten pensioen over de volgende jaren niet zo hoog zou zijn opgelopen;

Overwegende dat mitsdien het over 1957 te veel genotene niet kan worden teruggevorderd, doch de Raad niet zo ver kan gaan ten aanzien van het over de jaren 1958, 1959 en 1960 te veel genoten pensioen terugvordering af te wijzen;

Overwegende dat het de Raad niet mogelijk is het terug te betalen bedrag te verminderen met het over dit bedrag reeds door klager betaalde bedrag aan inkomstenbelasting en premie A.O.W.;

Overwegende dat mitsdien als volgt moet worden beslist:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de bestreden beslissing van 23 juli 1962; Verstaat dat verweerder een nieuwe beslissing zal nemen op het verzoek van klager om herziening van de te zijnen aanzien genomen beslissingen.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, recht sprekende in militaire ambtenarenzaken

Uitspraak van 4 november 1963

Voorzitter: Mr. *B. L.* van Strij de Regt; *Leden:* Mrs. dr. A. van Praag en G. J. M. van den Dungen; *Militaire leden:* B. C. Mante, Kolonel van de Militaire Juridische Dienst b.d. en L. M. Kamp, Generaal-Majoor der Koninklijke Luchtmacht b.d.

(Regeling schadeverhaal 1961 (LaO nr. 61021, codenr. 55.14/22)

Een fourier was door de kazernecommandant tot een bedrag van f *42,50 aansprakelijk gesteld voor de vermissing van een aantal rijksgoederen, welke hem uit hoofde van zijn functie in bewaring waren gegeven.*

Het A.G. verklaart dit besluit nietig, daar klager blijkens een psychiatrisch rapport niet was opgewassen tegen de eisen welke de uitoefening van de fourierstaak hem stelde.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake X., wonende te Y., klager, niet verschenen ter openbare terechtzitting, tegen de Kazernecommandant van de kazerne te Y., verweerder, niet verschenen ter openbare terechtzitting.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat de Commandant van de kazerne op 22 januari 1963 aan klager het navolgende schriftelijk heeft te laste gelegd:

„1. U wordt ten laste gelegd:
„voor het zoekmaken van zie RVV. No. 11/63.

2 De door Uw schuld aan het Rijk toegebrachte schade, vastgesteld „naar de maatstaven neergelegd in artikel 6 van de Regeling scha-„deverhaal 1961, bedraagt f 62.78.

„3. Uit het ingestelde onderzoek is gebleken, dat:
— „niet aannemelijk is gemaakt, dat het ontstaan van de schade „U redelijkerwijs niet kan worden verweten.
— „de schade, niet ontstaan binnen het raam van de normale „dienstuitoefening, rechtstreeks aan Uw schuld is te wijten.
— „de schade is ontstaan binnen het raam van de normale dienst-„uitoefening en dat U grove schuld moet worden verweten.

4 In verband hiermede heb ik het voornemen met toepassing van de „Regeling schadeverhaal 1961 (voor te stellen) U een schadever-„goeding op te leggen.

„5. Met toepassing van het gestelde in artikel 9 van genoemde rege-„ling wordt U hierbij in de gelegenheid gesteld U binnen 6 x 24 „uur terzake schriftelijk te verantwoorden. U dient hiervoor ge-„bruik te maken van de keerzijde van dit formulier.

6 Dit formulier dient — ook wanneer U geen gebruik maakt van de „U geboden gelegenheid tot verantwoording — gedateerd en

„ondertekend binnen de onder 5 genoemde termijn te worden „ingeleverd.";

Overwegende, dat in het in die telastelegging bedoelde RVV (Rapport van vermissing of tenietgaan van goederen) als vermiste of tenietgegane goederen worden vermeld een onderlegger-matras, een tijk-matras van strovulling, een kussensloop geruit-katoen en een overtrek matras geruit-katoen, van welke goederen als totaalprijs is aangegeven f 83.70;

Overwegende, dat klager een verweerschrift heeft ingediend, hetwelk door de Commandant van de kazerne niet is geaccepteerd, waarna deze op 12 februari 1963 aan klager een schadevergoeding heeft opgelegd ad f 42.50;

overwegende, dat op 14 maart 1963 ter griffie van het Gerecht een klaagschrift is ingekomen, inhoudende:

. . . . . .

„dat de motivering van de Kazernecommandant luidt dat de admini-„stratie der goederen niet volledig zou zijn;

„dat hij dit erkent maar daarbij echter opmerkt dat de . . . .cie op „9 okt. '62 uit Duitsland is teruggekeerd;

„dat op 15 okt. '62 genoemde cie door de „mio" is geinspecteerd, „wat voor de rustkamer de nodige werkzaamheden met zich meebracht,

„dat hij in die zelfde periode enige dagen is ziek geweest,

„dat de nieuw ingevoerde Autorisatiestaat reservedelen motorvoer-„tuigen aangevraagd en verwerkt moest worden,

„dat op 28 okt. '62 de CMA een controle der administratie is gaan „houden, zodat er geen tijd en gelegenheid was om de nachtleger-„administratie aan te passen aan de in Nederland te verstrekken goe-„deren,

. . . . . .

„dat de telling waarvan het opgelegde schadebedrag het resultaat „is, gehouden is half jan. '63,

„dat tijdens zijn direct beheer er geen personeels-mutaties in cies „sterkte hebben plaats gehad, welke mutaties mogelijk een oorzaak „der vermissing hadden kunnen zijn,

„dat bedoelde mutaties echter wel hebben plaats gehad gedurende de „tijd dat hij met ziekteverlof was, o.a. vertrek met klein verlof van „een aantal militairen.

„dat hij, het bestaande in aanmerking genomen, van mening is dat „hem geen schuld kan worden verweten inzake de vermissing van be-„doelde goederen, en dat het derhalve gerechtvaardigd is om gebruik „te maken van het bepaalde in artikel 10 van de Regeling Schadever-„haal 1961 Min. Beschikking van 4 febr. '61 Directoraat Generaal afd. „civielrecht en vordering nr. 260.239,

. . . . . .

Overwegende, dat op 11 april 1963 van verweerder een schrijven is ontvangen, waarvan het hieronder volgende als contra-memorie is aangemerkt:

„Met betrekking tot bovenstaande moge ik nog opmerken, dat ik als „kazernecommandant, aangewezen als C-verzorgende eenheid t.b.v. de

„kazernerings (c.q. nachtleger-) goederen, de sergeant X. aansprakelijk „heb gesteld voor de vermissing van de rijksgoederen, welke hem als „militair uit hoofde van zijn functie van fourier van de compagnie, „behorende tot het bataljon in bewaring zijn gegeven.

„De behandeling vindt zijn grond in de Min. Beschikking van 4 febru- „ari 1961, afd. Civielrecht en Vordering, nr. 260.239 (Lao nr. 61021, „codenr. 55.14/22). Het samenstellen van de bruikleenbewijzen wordt „geregeld in de werkinstructie voor de gebruikende eenheid (VS2-4100). „De sergeant X. tracht in zijn klaagschrift de indruk te wekken, niet „verantwoordelijk te zijn voor de geconstateerde verschillen, doch gelet „op de invulling c.q. onbegrijpelijke doorhalingen op de bruikleen- „bewijzen (Lform 14418) blijkt duidelijk, dat klager nimmer zijn bruik- „leenbewijzen op de juiste wijze heeft ingevuld en dat tellingen aan de „hand van deze bewijzen nooit hebben kunnen kloppen. De bewerking „van genoemde bewijzen heeft plaats gevonden vóór de ontheffing van „klager uit zijn fouriersfunctie en sommige zelfs vóór zijn vertrek naar „Duitsland.

„Het geheel geeft een bewijs van onnauwkeurig en ondeugdelijk be- „heer, tengevolge waarvan ik gemeend heb, de sergeant X. een deel van „de schade te moeten laten betalen.";

Overwegende, dat de voorzitter van het Gerecht op 21 mei 1962 aan de plaatsvervangende voorzitter Mr. **A.** G. van Galen, heeft opgedragen een voorbereidend onderzoek in te stellen, waaromtrent laatstgenoemde bij brief van 30 augustus 1963 verslag heeft uitgebracht;

IN RECHTE:

Overwegende, dat de Commandant van de . compagnie op 8 februari 1963 verweerder als volgt van bericht, beschouwing en raad heeft gediend:

„De telling gehouden op 18 januari j.l. gaf een aantal verschillen „te zien.

1 De sergeant X. heeft als fourier in verschillende gevallen nachtleger „verstrekt zonder dit geheel te verantwoorden op persoonlijke „bruikleenbewijzen. BV. Wel aangetekend: 1 tijk strozak en tijk „kussen, doch niet tevens 1 strozak en 1 kussenzak.

2 De sergeant X. is weliswaar gedurende enkele weken door ziekte- „verlof afwezig geweest, doch de op dat moment plaats gehad heb- „bende mutaties zijn volledig uitgevoerd aan de hand van de bruik- „leenbewijzen. Bovendien ging het hier slechts om een tiental „soldaten, waardoor de verschillen nooit zo groot konden worden.

3 De sergeant T. heeft op 27 november 1962 de nachtlegergoederen „overgenomen en daarvoor getekend, onder voorbehoud dat deze „eerst onder zijn verantwoordelijkheid zouden komen na telling „op een nader te bepalen tijdstip in aanwezigheid van SMI M.

„4. De controle, d.m.v. een telling, op de bruikleenbewijzen en de „werkelijke aanwezige voorraden konden door de enorme hoeveel- „heid aan verschillen bij de overige rustkamergoederen, niet „eerder plaats vinden dan op genoemde datum (18/1). De muta- „ties, welke plaatsvonden na het vertrek van de sergeant X., zijn

„volgens de aan mij, door sergeant T. verstrekte gegevens correct
„uitgevoerd.

„5. Uit het gedrag van de sergeant X. vóór en na diens ziekte-verlof,
„en gehoord het medisch en psychologisch advies van de bataljons-
„arts, concludeer ik dat hij op het gebied van materieelbeheer niet
„meer volkomen toerekeningsvatbaar was. De aan hem gevraag-
„de opheldering in tal van zaken, werden afgedaan met: „Daar weet
„„ik niets meer van af", c.q. woorden van gelijke strekking. Ik
„acht sergeant X. aansprakelijk voor de geconstateerde verschillen,
„doch adviseer, gezien zijn medische toestand, hem geen schade-
„vergoeding op te leggen.";

Overwegende, dat zich onder de gedingstukken een rapport bevindt van de districtspsychiater H. F. H. Tacken, gewestelijk psychiater in de eerste militaire afdeling te Utrecht, luidende als volgt:

. . . . . .

„*Advies:* 1) ontheffen van fouriersfunctie.

. . . . . .

„*Diagnose:* Neurotisch, depressieve verwerking van stressituatie bij psychasthene persoonlijkheidsstructuur.

. . . . . .

„Herclassificatie: S1 tot S2.

„Geschikt voor troepenfunctie, als groepscommandant.";

Overwegende, dat in deze de navolgende voorschriften van de Regeling schadeverhaal 1961 (Landmachtorder nr. 61021, codenummer 55.14/22) van toepassing zijn:

Artikel 2, aanhef en onder a.

„Deze beschikking is van toepassing in geval van schade met betrek-
„king tot:

„a. rijksgoederen, welke aan de militair/ambtenaar uit hoofde van
„zijn functie in bewaring zijn gegeven;"

Artikel 7, aanhef en onder a.

„Schade kan geheel of gedeeltelijk op de militair/ambtenaar worden
„verhaald:

a . ingeval van schade, bedoeld in artikel 2 sub a, b. en c, indien en
„voorzover de militair/ambtenaar niet aannemelijk maakt dat
„het ontstaan van de schade hem redelijkerwijs niet kan worden
„verweten;";

Overwegende, dat mitsdien moet worden nagegaan of klager al dan niet aannemelijk heeft gemaakt dat het ontstaan van de schade hem redelijkerwijs niet kan worden verweten;

Overwegende, dat twee omstandigheden de aandacht vragen, in de eerste plaats, dat klager, vóórdat de vermissingen aan het licht zijn gekomen, geruime tijd als gevolg van ziekteverlof en ontheffing uit zijn functie geen fourierswerkzaamheden heeft verricht en in de tweede plaats dat klager, in verband met zijn persoonlijkheidsstructuur minder geschikt werd geoordeeld voor de functie van fourier en op medisch advies uit zijn fouriersfunctie is ontheven;

Overwegende, dat het Gerecht de eerste omstandigheid weliswaar

niet te verwaarlozen acht, doch daaraan op zich zelf toch geen overwegende betekenis zou hechten;

Overwegende, dat echter de tweede omstandigheid als van doorslaggevende betekenis moet worden beschouwd;

overwegende, dat toch uit het psychiatrische rapport valt of te leiden dat klager psychisch niet was opgewassen tegen de eisen welke de uitoefening van de fourierstaak hem stelde, hetgeen ook bevestiging vindt in het bovenaangehaalde bericht van de commandant van de . compagnie;

Overwegende, dat het Gerecht op grond daarvan tot het oordeel komt dat aan klager het ontstaan van de in het geding zijnde schade redelijkerwijze niet kon worden verweten en dat mitsdien die schade ten onrechte op hem is verhaald;

Overwegende, dat derhalve het bestreden besluit dient te worden nietig verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig.

WETGEVING

Besluit gewetensbezwaren militaire dienst

(Besluit van 29 oktober 1964, houdende maatregelen ter uitvoering van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst, (Stb. 404).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Defensie en van Justitie van 21 augustus 1964, afdeling Dienstplichtzaken, nr. 28.768-C;

Gelet op de Wet gewetensbezwaren militaire dienst [1]);

De Raad van State gehoord (advies van 30 september 1964, nr. 70);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 26 oktober 1964, afdeling Dienstplichtzaken, nr. 28.768-E;

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1. 1. In dit besluit wordt verstaan onder:

a. ,,de wet'': de Wet gewetensbezwaren militaire dienst;

b. ,,Onze Minister'': Onze Minister van Defensie;

c. ,,de verzoeker'': hij die een verzoek heeft gedaan als bedoeld in artikel 3 der wet;

d. ,,de commissie'': de commissie van advies, bedoeld in artikel 5 der wet;

e. ,,de voorzitter'': de voorzitter van de commissie of, voor zover

---

[1]) Wet van 27 september 1962, *Stb.* 370. M.R.T. LIII, 1960, blz. 543-588, LV, 1962, blz. 280 e.v. ***Red. M.RT..***

het tegendeel niet blijkt, het lid van de commissie dat als voorzitter fungeert;

f. „de secretaris": de secretaris van de commissie of, voor zover het tegendeel niet blijkt, een der substituut-secretarissen;

g. „de erkende gewetensbezwaarde": hij wiens bezwaren tegen de vervulling van militaire dienst van welke aard ook, overeenkomstig de bepalingen der wet zijn erkend als ernstige gewetensbezwaren.

2. Voor de toepassing van dit besluit wordt de erkende gewetensbezwaarde, die in het centrale bevolkingsregister is opgenomen, geacht te zijn opgenomen in het bevolkingsregister van de gemeente 's-Gravenhage.

3. Waar in dit besluit overigens uitdrukkingen voorkomen, als in artikel 1 der wet vermeld, worden deze verstaan in de zin als in dat artikel omschreven.

HOOFDSTUK II

Erkenning van bezwaren als ernstige gewetensbezwaren

Artikel 2. Tenzij Onze Minister anders bepaalt, wordt aan de verzoeker die vóór zijn opkomst in militaire dienst, of binnen tien dagen daarna, een verzoek tot erkenning van zijn bezwaren als ernstige gewetensbezwaren heeft gedaan, in afwachting van de onherroepelijke beslissing op het verzoek uitstel verleend van de militaire verplichtingen.

Artikel 3. 1. De commissie is samengesteld uit ten minste zestien leden.

2. Uit de leden worden door Ons een voorzitter en een of meer vice-voorzitters benoemd.

Artikel 4. 1. Aan de commissie worden toegevoegd een secretaris en ten minste drie substituut-secretarissen.

2. De secretaris wordt door Ons benoemd en ontslagen.

3. De substituut-secretarissen worden door Onze Minister benoemd en ontslagen.

4. De secretaris regelt de werkzaamheden van het secretariaat.

Artikel 5. 1. De commissie stelt onder goedkeuring van Onze Minister en Onze Minister van Justitie een reglement vast, waarin worden geregeld:

a. het rooster der zittingen waarin onderzoek naar gewetensbezwaren plaatsvindt;

b. de deelneming van haar leden aan de zittingen, zulks op zodanige wijze, dat een zo groot mogelijke spreiding van levensbeschouwing ter zitting wordt bevorderd en dat zo mogelijk rekening wordt gehouden met de levensbeschouwing van de verzoeker;

c. de frequentie van haar plenaire vergaderingen;

d. hetgeen verder omtrent de werkwijze der commissie regeling behoeft.

2. Het reglement wordt door de zorg, van Onze Minister gepubliceerd in de *Staatscourant.*

Artikel 6. 1. Omtrent iedere verzoeker worden door de zorg van Onze Minister inlichtingen verzameld die inzicht kunnen verschaffen in de aard van de bezwaren van verzoeker. Tot deze inlichtingen worden in elk geval gerekend een sociaal voorlichtingsrapport, alsmede — tenzij de verzoeker weigert zijn medewerking daaraan te verlenen — een rapport van een psychiatrisch onderzoek.

2. Zodra een zaak naar het oordeel van Onze Minister voldoende is voorbereid, zendt hij het verzoek en de daarop betrekking hebbende bescheiden om advies naar de commissie.

Artikel 7. 1. De op een zaak betrekking hebbende bescheiden worden gedurende een termijn van veertien dagen bij het secretariaat van de commissie ter inzage gelegd. In bijzondere gevallen kan de voorzitter deze termijn verkorten. De verzoeker kan binnen de termijn, welke hem door de secretaris wordt medegedeeld, van de bescheiden inzage nemen en daarvan op zijn kosten — volgens het tarief vastgesteld bij artikel 1 van Ons besluit van 23 maart 1962, ***Stb.*** 89 — afschrift ontvangen.

2. Het rapport van het psychiatrisch onderzoek wordt, tenzij de voorzitter in een bijzonder geval anders beslist, niet ter inzage gelegd. Wel wordt een door de psychiater opgestelde en voor de verzoeker bestemde samenvatting van de conclusie van het rapport bij de in het vorige lid bedoelde bescheiden overgelegd. Deze overlegging blijft achterwege in de gevallen waarin het belang van de verzoeker zich daartegen naar het oordeel van de psychiater bepaaldelijk verzet.

3. Bescheiden of gedeelten daarvan, ten aanzien waarvan Onze Minister heeft bepaald, dat geheimhouding om gewichtige redenen geboden is, worden niet bij het secretariaat van de commissie nedergelegd en niet ter inzage of in afschrift verstrekt, noch op andere wijze middellijk of onmiddellijk kenbaar gemaakt. De commissie gepaalt, in hoeverre zij met bescheiden, als in de vorige volzin bedoeld, bij haar advies rekening zal houden.

Artikel 8. 1. De secretaris roept de verzoeker op om door de commissie ter zitting te worden gehoord.

2. Indien de verzoeker zonder aannemelijk bericht van verhindering aan de oproep geen gevolg geeft, doet de secretaris hiervan mededeling aan Onze Minister, die ter zake zo nodig een onderzoek instelt.

3. Acht Onze Minister de reden van niet-verschijnen aannemelijk, dan wordt de verzoeker alsnog in de gelegenheid gesteld door de commissie te worden gehoord.

4. Indien naar het oordeel van Onze Minister voor het niet-verschijnen geen aannemelijke reden bestaat, dan wel indien blijkt dat de verzoeker geen gebruik wenst te maken van de gelegenheid om te worden gehoord, doet Onze Minister daarvan mededeling aan de commissie, met verzoek advies uit te brengen zonder de verzoeker te horen.

Artikel 9. 1. De verzoeker kan bij de secretaris een aanvraag indienen meerderjarige personen toe te laten tot het bijwonen van de zitting gedurende het onderzoek. Deze aanvraag bevat de geslachtsnaam, voornamen en leeftijd van deze personen, alsmede hun relatie

tot de verzoeker. Indien de voorzitter afwijzend op het verzoek beslist, wordt dit aan de verzoeker medegedeeld onder opgaaf van redenen.

2. Personen, toegelaten tot de zitting, kunnen alleen met toestemming of op uitnodiging van de voorzitter inlichtingen omtrent de verzoeker verschaffen.

Artikel 10. 1. De commissie kan in het belang van het onderzoek Onze Minister om aanvullende gegevens verzoeken.

2. De commissie kan de verzoeker andermaal ter zitting horen, indien zij dit in het belang van het onderzoek wenselijk acht.

Artikel 11. 1. Na afloop van het onderzoek beraadslaagt de commissie in raadkamer omtrent het aan Onze Minister uit te brengen advies.

2. Het advies wordt vastgesteld bij meerderheid van stemmen. Het is met redenen omkleed. Het lid, dat een van de meerderheid afwijkende mening is toegedaan, kan daarvan doen blijken in een afzonderlijk advies, hetwelk bij het advies van de commissie wordt gevoegd dan wel daarin wordt opgenomen.

Artikel 12. 1. Van elke gewone zitting van de commissie houdt de secretaris proces-verbaal, hetwelk in ieder geval door de voorzitter en de secretaris wordt ondertekend.

2. Het proces-verbaal behelst de namen van de aanwezige leden, van de verzoeker en van de op diens verzoek toegelaten meerderjarige personen. Het houdt voorts een samenvatting in van hetgeen in de zitting met betrekking tot de zaak voorvalt, met name van de aan de verzoeker gestelde vragen en de door hem gegeven antwoorden.

3. Indien aan meerderjarige personen toelating tot het bijwonen van de zitting is geweigerd, alsmede indien toegelaten personen op last van de voorzitter de zitting hebben verlaten, wordt daarvan onder opgaaf van redenen melding gemaakt in het proces-verbaal.

Artikel 13. Het advies en het proces-verbaal worden met de overige op de zaak betrekking hebbende bescheiden toegezonden aan Onze Minister.

Artikel 14. 1. Indien het proces-verbaal of het advies van de commissie Onze Minister daartoe aanleiding geeft, kan hij de zaak nogmaals bij de commissie aanhangig maken, onder mededeling van gerezen bedenkingen en met verzoek nader van advies te dienen.

2. De artikelen 7 tot en met 12 zijn met betrekking tot de hernieuwde behandeling voor zoveel nodig van overeenkomstige toepassing.

Artikel 15. Indien Onze Minister op het verzoek om erkenning beslist in afwijking van het door de commissie uitgebrachte advies, geeft hij daarvan kennis aan de commissie.

Artikel 16. 1. Ten laste van 's Rijks kas genieten de voorzitter, de vice-voorzitter en de leden een vacatiegeld, waarvan het bedrag wordt vastgesteld op de voet van het Vacatiegeldenbesluit 1922 *(Stb.* 1921, 1452). Aan de secretaris en de substituut-secretarissen kan door Onze Minister een vergoeding worden toegekend.

2. Ten laste van 's Rijks kas genieten de voorzitter, de vice-voorzitters, de leden, de secretaris en de substituut-secretarissen een ver-

goeding voor reis- en verblijfkosten waarvan het bedrag wordt vastgesteld op de voet van het Reisbesluit 1956 *(Stb.* 1956, 43).

Artikel 17. Aan de verzoeker die wordt opgeroepen:

a. tot het ondergaan van een psychiatrisch onderzoek;

b. om in verband met zijn verzoek om erkenning te worden gehoord door de commissie,

wordt na verschijnen een tegemoetkoming toegekend voor reiskosten en wegens loonderving overeenkomstig door Onze Minister te stellen regelen.

Artikel 18. Onze Minister draagt er zorg voor, dat de commissie beschikt over een passende lokaliteit.

Artikel 19. Bij het afschrift van een beschikking als bedoeld in artikel 6, tweede lid, der wet wordt aan de verzoeker tevens afschrift van het advies van de commissie toegezonden, alsmede afschrift van het hem betreffende proces-verbaal van de zitting waarin hij werd gehoord. Hem wordt voorts ter kennis gebracht de inhoud van artikel 7, eerste en tweede lid, van de wet en van artikel 20 van dit besluit.

Artikel 20. 1. Degene die tegen een afwijzende beslissing op zijn verzoek om erkenning van zijn bezwaren als ernstige gewetensbezwaren bij Ons voorziening vraagt, zendt het daartoe strekkende verzoekschrift aan Onze Minister. Onze Minister zendt de verzoeker bericht van ontvangst.

2. Onze Minister zendt het verzoekschrift en alle overige op de zaak betrekking hebbende bescheiden aan de Raad van State.

HOOFDSTUK III

De ongewapende militaire dienst

Artikel 21. Hij, die overeenkomstig artikel 8 der wet is erkend in zijn bezwaren tegen de vervulling van de militaire dienst, bepaaldelijk gericht op strijd met de wapenen, wordt bij het vervullen van zijn militaire verplichtingen ontheven van:

a. het dragen en hanteren van wapenen;

b. diensten met betrekking tot het vervoeren of behandelen van munitie;

c. oefeningen en theorie met betrekking tot de wapenleer.

HOOFDSTUK IV

Algemene bepalingen met betrekking tot de erkende gewetensbezwaarden

Artikel 22. De burgemeester registreert de erkende gewetensbezwaarden, die in het bevolkingsregister van zijn gemeenten zijn opgenomen. Erkende gewetensbezwaarden, die in het centrale bevolkingsregister zijn opgenomen, worden geregistreerd door de burgemeester van 's-Gravenhage, alsook de erkende gewetensbezwaarden, die niet meer in een bevolkingsregister zijn opgenomen. Omtrent de aard en de wijze van de te houden registratie geeft Onze Minister nadere regelen.

Artikel 23. De autoriteit, aan wie blijkt of die vermoedt, dat een erkende gewetensbezwaarde behoort tot een Staat welks onderdanen krachtens een met die Staat gesloten verdrag in Nederland niet tot krijgsdienst gehouden zijn, geeft hiervan terstond kennis aan Onze Minister, zo mogelijk met overlegging van een stuk, waaruit de nationaliteit van de erkende gewetensbezwaarde blijkt.

Artikel 24. 1. Ingeval van de erkende gewetensbezwaarde de geschiktheid tot het vervullen van de vervangende dienst moet worden vastgesteld, geschiedt zulks overeenkomstig de regelen welke voor dienstplichtigen gelden.

2. De tewerkgestelde, omtrent wiens geschiktheid tot het vervullen van de vervangende dienst de beslissing van de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst wordt ingeroepen, kan in het genot van groot verlof worden gesteld.

Artikel 25. 1. De oproeping tot het vervullen van vervangende dienst geschiedt door of vanwege Onze Minister.

2. De oproeping tot het vervullen van gewone vervangende dienst geschiedt door middel van een persoonlijke kennisgeving. Is het adres van de erkende gewetensbezwaarde bij Onze Minister niet bekend dan geschiedt de oproeping bij openbare kennisgeving. De openbare kennisgeving geschiedt op verzoek van Onze Minister door de burgemeester van de gemeente waar de erkende gewetensbezwaarde in het bevolkingsregister is opgenomen of laatstelijk was opgenomen, en wordt in de gemeente op de gebruikelijke wijze openbaar gemaakt.

3. De oproeping tot het vervullen van buitengewone vervangende dienst geschiedt op door Onze Minister te bepalen wijze.

HOOFDSTUK V

Rechten en verplichtingen van de erkende gewetensbezwaarden

Artikel 26. 1. Onze Minister stelt ten aanzien van de erkende gewetensbezwaarde vast:

a. de tak van dienst waarbij de vervangende dienst wordt volbracht;

b. het tijdstip van opkomst;

c. de plaats van opkomst.

2. In de oproeping wordt vermeld, onder meer:

a. de verplichting om zich op het aangegeven tijdstip en de aangegeven plaats aan te melden;

b. de verplichting van de opgeroepene, die de vervangende dienst heeft moeten aanvangen of voortzetten en op de bepaalde tijd en plaats niet is verschenen, zich zodra mogelijk aan te melden bij de in de oproeping genoemde autoriteit;

c. de inhoud van artikel 52 der wet.

Artikel 27. De vervangende dienst vangt aan op het ogenblik waarop de erkende gewetensbezwaarde tot het voldoen aan de oproeping, op de plaats van zijn opkomst bepaald, is verschenen.

Artikel 28. Vangt de erkende gewetensbezwaarde de tewerkstelling niet aan op de daarvoor vastgestelde datum, op grond van een naar

het oordeel van Onze Minister wettige reden, dan treedt hij in het genot van groot verlof.

Artikel 29. De erkende gewetensbezwaarde die tot het vervullen van vervangende dienst heeft moeten opkomen doch op tijd en plaats, voor zijn opkomst bepaald, niet is verschenen, meldt zich zodra mogelijk aan bij de autoriteit bij wie hij zich moest melden, dan wel bij een andere door Onze Minister aan te wijzen autoriteit.

Artikel 30. 1. Het aanvragen van vrijstelling van de gewone vervangende dienst dan wel van vrijstelling van vervangende dienst om de reden bedoeld in artikel 15, tweede lid, der wet geschiedt, mondeling of schriftelijk, door of vanwege de erkende gewetensbezwaarde als regel bij de burgemeester van de gemeente waar hij, wie de aanvraag geldt, in het bevolkingsregister is opgenomen.

2. Van elke aanvraag om vrijstelling geeft de burgemeester terstond een bewijs af aan degene, die de aanvraag heeft gedaan.

3. De aanvraag wordt buiten behandeling of buiten verdere behandeling gelaten:

a. indien blijkt dat de erkende gewetensbezwaarde reeds van de op hem uit de wet voortvloeiende verplichtingen is ontslagen, voorgoed vrijgesteld, dan wel voorgoed ongeschikt bevonden is;

b. indien blijkt dat de erkende gewetensbezwaarde alleen verplicht is tot het vervullen van buitengewone vervangende dienst tenzij het betreft een aanvraag om vrijstelling om de reden bedoeld in artikel 15, tweede lid, der wet;

c. indien het geldt een aanvraag om vrijstelling wegens kostwinnerschap en Onze Minister heeft bepaald, dat vergoeding zal worden toegekend als in artikel 26 der wet bedoeld.

Artikel 31. 1. De aanvraag om vrijstelling wegens kostwinnerschap of wegens persoonlijke onmisbaarheid geschiedt door of vanwege de erkende gewetensbezwaarde, binnen veertien dagen na ontvangst van de oproeping tot tewerkstelling. Ontstaat de reden tot het aanvragen van vrijstelling eerst na de hiervóór aangegeven tijd, dan geschiedt de aanvraag binnen veertien dagen nadat de reden tot aanvragen is ontstaan. Ten aanzien van hem, die tijdelijk is vrijgesteld en opnieuw vrijstelling verlangt, geschiedt de aanvraag daartoe binnen de door Onze Minister te bepalen tijd. De aanvraag kan geschieden bij de burgemeester van een andere gemeente dan die, waar de erkende gewetensbezwaarde, wie de aanvraag geldt, in het bevolkinsregister is opgenomen. Acht de burgemeester het wenselijk dat een bij hem gedane aanvraag door de burgemeester van een andere gemeente wordt behandeld, dan verwijst hij de aanvrager naar die burgemeester.

2. De burgemeester, die de aanvraag om vrijstelling behandelt, maakt een staat van inlichtingen op, waarin hij alle omstandigheden vermeldt, die voor de beoordeling van het recht op vrijstelling van belang kunnen zijn. Hij ondervraagt degene, die de aanvraag doet, ten aanzien van hetgeen in de staat moet worden opgegeven, en stelt voorts een onderzoek in om zoveel mogelijk zekerheid omtrent de te verstrekken inlichtingen te verkrijgen.

Artikel 32. 1. Bij de beslissing op aanvragen om vrijstelling wegens het bekleden van een geestelijk ambt of een godsdienstig menslievend ambt of opleiding tot zodanig ambt wordt in acht genomen de inhoud van de bij het Dienstplichtbesluit [1]) behorende tabellen I en II. De vrijstelling kan ook worden verleend, indien de erkende gewetensbezwaarde niet behoort tot de personen, in kolom 2 en **3** van tabel I of in kolom 2 van tabel II vermeld, maar niettemin verkeert in een geval, dat met een der daar omschreven gevallen kan worden gelijkgesteld.

2. Door of vanwege de erkende gewetensbezwaarde wordt bij de burgemeester ingeleverd een verklaring waaruit blijkt, dat hij voor wie de aanvraag geldt, verkeert in een der gevallen, in tabel I of in tabel II omschreven, of in een daarmede overeenkomend geval.

3. De inlevering geschiedt — voor zoveel mogelijk — binnen een maand nadat de reden tot het aanvragen van vrijstelling is ontstaan. Ten aanzien van hem, die tijdelijk is vrijgesteld en opnieuw vrijstelling verlangt, geschiedt de inlevering binnen de door Onze Minister te bepalen tijd.

4. Voor zoveel betreft hen, die nog in opleiding zijn of zich in een kloosterinrichting bevinden, mag de verklaring, behoudens door Onze Minister toe te laten uitzonderingen, bij de inlevering niet ouder zijn dan veertien dagen.

5. De verklaring moet in Nederland zijn afgegeven, voor zover uit de tabel het tegendeel niet blijkt. Ook in andere gevallen kan Onze Minister met verklaringen, die buiten Nederland zijn afgegeven, genoegen nemen. Voor zover Onze Minister niet anders bepaalt, moet de handtekening van degene, die de verklaring heeft afgegeven, voor echt zijn verklaard door de burgemeester, door een Nederlandse diplomatieke of consulaire ambtenaar of, indien de afgifte in Suriname of de Nederlandse Antillen heeft plaats gehad, door het hoofd van het plaatselijk bestuur.

6. Indien de erkende gewetensbezwaarde, die voorgoed of tijdelijk is vrijgesteld om de in het eerste lid genoemde reden, heeft opgehouden te verkeren in een geval, als daar bedoeld, wordt daarvan onverwijld door hem of van zijnentwege opgaaf gedaan aan de burgemeester, tenzij hij inmiddels uit de vervangende dienst mocht zijn ontslagen, De burgemeester brengt de in de vorige volzin bedoelde opgaaf binnen veertien dagen na ontvangst ter kennis van Onze Minister. Gelijke mededeling doet de burgemeester indien hem op andere wijze is gebleken, dat de persoon aan wie de vrijstelling als bedoeld in het eerste lid is verleend, heeft opgehouden te verkeren in een geval, als in dat lid bedoeld.

Artikel 33. 1. Door of vanwege de erkende gewetensbezwaarde, die vrijstelling verlangt wegens broederdienst, wordt bij de burgemeester aanvraag gedaan tot het opmaken van een verklaring betreffende broederdienst. Uit deze verklaring moet blijken welke broeders van de erkende gewetensbezwaarde volgens opgaaf van de aanvrager dienen

---

[1]) Koninklijk besluit van 9 november 1956, *Stb*. 542, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 12 augustus 1964, *Stb*. 362.

of gediend hebben bij de krijgsmacht of bij de toenmalige overzeese krijgsmacht dan wel vervangende dienst vervullen of vervuld hebben en verkeren in een der gevallen, omschreven in het tweede en vierde lid van artikel 18 der wet, en in welk van deze gevallen ieder hunner verkeert.

2. Als tijdstip, bedoeld in het tweede lid van artikel 18 der wet, geldt de datum van 1 januari van het jaar der lichting waarvoor de erkende gewetensbezwaarde voor de dienstplicht is ingeschreven.

3. De aanvraag geschiedt binnen een maand nadat de reden tot het aanvragen van vrijstelling is ontstaan.

Artikel 34. Voor de toepassing van het bepaalde in artikel 18, tweede lid, onder a, der wet blijft als broederdienst buiten aanmerking de werkelijke militaire dienst, die slechts bestaat in het bijwonen van oefeningen gedurende daarvoor vastgestelde oefeningsuren.

Artikel 35. De burgemeester zendt de stukken betreffende vrijstelling aan Onze Minister zo spoedig mogelijk nadat de aanvraag is gedaan. Zijn deze stukken niet opgemaakt door de burgemeester van de gemeente waar de erkende gewetensbezwaarde in het bevolkingsregister is opgenomen, dan geschiedt de toezending door tussenkomst van die burgemeester.

Artikel 36. 1. Omtrent elke aangevraagde vrijstelling wordt zo spoedig mogelijk uitspraak gedaan.

2. Van elke uitspraak wordt mededeling gedaan aan de erkende gewetensbezwaarde of zijn wettelijke vertegenwoordiger en aan de burgemeester van de gemeente, waar de erkende gewetensbezwaarde in het bevolkingsregister is opgenomen. Deze burgemeester brengt de uitspraak ter algemene kennis. Het laatst geschiedt bij openbare kennisgeving of door de uitspraak voor de tijd van 10 dagen ter gemeente-secretarie voor ieder ter inzage te leggen, in welk geval hiervan openbare kennisgeving plaats heeft. In de persoonlijke en in de openbare kennisgeving wordt de inhoud van artikel 20 der wet weergegeven.

3. De burgemeester zendt het in artikel 20, tweede lid, der wet bedoelde verzoekschrift aan Ons, door tussenkomst van Onze Minister. Deze zendt het verzoekschrift en alle overige op de zaak betrekking hebbende bescheiden aan de Raad van State.

Artikel 37. De autoriteit, die vermoedt, dat iemand ten onrechte van vervangende of gewone vervangende dienst is vrijgesteld als gevolg van een der in artikel 21 der wet bedoelde feiten, brengt dit met mededeling van de gronden, waarop het vermoeden berust, terstond ter kennis van onze Minister.

Artikel 38. 1. De erkende gewetensbezwaarde van wie, vóór het tijdstip waarop hij de vervangende dienst voor de eerste maal zou moeten aanvangen, een broeder in Nederlandse krijgsdienst is gesneuveld, wordt slechts verplicht tot het vervullen van buitengewone vervangende dienst. Onder een gesneuvelde wordt mede verstaan de broeder die:

hetzij *als* ***militair:***

a. is overleden of wordt vermist ten gevolge van oorlogshandelingen;

b. is overleden ten gevolge van verwonding of ziekte, opgedaan bij of door oorlogshandelingen;

c. is overleden of wordt vermist in en door de militaire dienst;

d. is overleden ten gevolge van verwonding of ziekte, opgedaan in en door de militaire dienst;

hetzij als lid van een verzetsorganisatie, als bedoeld in het Koninklijk besluit van 5 september 1944 (Stb. E 62):

e. is overleden of wordt vermist ten gevolge van het plegen van actief verzet;

f. is overleden ten gevolge van verwonding of ziekte, opgedaan bij het plegen van actief verzet;

g. tengevolge van het plegen van actief verzet in een gevangenis of een concentratiekamp is opgesloten geweest en aldaar is overleden;

h. een opsluiting, als onder *g* bedoeld, heeft ondergaan en als gevolg van de daarbij doorstane ontberingen na terugkeer uit een der bedoelde inrichtingen, is overleden;

hetzij als zeeman in de zin van artikel 1, onder c, van het Vaarplichtbesluit 1942:

i. is overleden of wordt vermist ten gevolge van oorlogshandelingen;

j. is overleden ten gevolge van verwonding of ziekte, opgedaan bij of door oorlogshandelingen;

hetzij als erkende gewetensbezwaarde:

k. is overleden in en door de vervangende dienst;

l. is overleden ten gevolge van verwonding of ziekte, opgedaan in en door de vervangende dienst.

2. Door of vanwege de erkende gewetensbezwaarde, die op grond van een omstandigheid als bedoeld in het eerste lid, slechts voor de vervulling van buitengewone vervangende dienst in aanmerking wenst te komen, wordt daartoe binnen een maand nadat de reden tot de aanvraag is ontstaan, aanvraag gedaan bij de burgemeester der gemeente, waar de erkende gewetensbezwaarde in het bevolkingsregister is opgenomen.

Artikel 39. Onze Minister kan met afwijking van de termijnen, voor de indiening der aanvragen in voorafgaande artikelen gesteld, genoegen nemen, indien blijkt, dat voor het niet in acht nemen van die termijnen een aannemelijke reden bestaat.

Artikel 40. 1. Onze Minister stelt de erkende gewetensbezwaarde ervan in kennis, of hij vervangende dan wel uitsluitend buitengewone vervangende dienst moet vervullen.

2. Onze Minister stelt de burgemeester van de gemeente, waar de erkende gewetenbezwaarde in het bevolkingsregister is opgenomen, in kennis van de in het eerste lid bedoelde verplichting.

3. Voor de uitvoering van artikel 24, tweede lid, der wet is het Mobilisatie-vrijstellings-besluit [1]) van overeenkomstige toepassing.

Artikel 41. Door of vanwege Onze Minister kan uitstel van de gewone vervangende dienst of van een gedeelte daarvan worden verleend.

[1]) **Koninklijk** besluit van 18 april 1939, *Stb*. 543.

De duur van het uitstel wordt eveneens door of vanwege Onze Minister bepaald.

Artikel 42. Omtrent de verlenging van de vervangende dienst, als bedoeld in artikel 25 der wet, beslist Onze Minister.

HOOFDSTUK VI

Financiële bepalingen

Artikel 43. De tewerkgestelde heeft aanspraak op een zakgeld op basis van de soldij zoals deze door Ons is vastgesteld voor dienstplichtige soldaten van de land- en luchtmacht.

Artikel 45. 1. Gedurende de tijd, dat gewone vervangende dienst wordt vervuld, is — behoudens het bepaalde in het tweede en derde lid — het Kostwinners-vergoedingsbesluit-militairen[1] van overeenkomstige toepassing.

2. Wordt gewone vervangende dienst vervuld nadat de erkende gewetensbezwaarde de eerste oefening als militair reeds heeft volbracht, dan is het Inkomsten-vergoedingsbesluit-militairen[2]) van overeenkomstige toepassing.

3. De tewerkgestelde die is gehuisvest in het gezin waartoe hij behoort, ontvangt aan emolumenten, voortvloeiende uit zijn vervangende dienst in totaal niet méér dan zijn inkomsten, ware hij niet tewerkgesteld, zou hebben bedragen, met dien verstande, dat indien dit inkomen verandering zou hebben ondergaan ten gevolge van een algemene en door de overheid aanvaarde wijziging in de loonstandaard, het vergoedingsbedrag opnieuw wordt berekend.

HOOFDSTUK VII

Tuchtrechtelijke bepalingen

Artikel 46. 1. De aanwijzing van de organen, bedoeld in de artikelen 30 en 51 der wet, geschiedt in overleg met het hoofd van de dienst of instelling waarbij de tewerkstelling van erkende gewetensbezwaarden plaats vindt.

2. De bij de in het eerste lid bedoelde dienst of instelling tewerkgestelden worden er schriftelijk van in kennis gesteld wie te hunnen aanzien de strafbevoegdheid uitoefent, alsmede wie de autoriteiten zijn, aangewezen krachtens artikel 39, eerste lid, en 41, tweede lid, der wet.

Artikel 47. 1. De dag waarop de tenuitvoerlegging van een van de in de artikelen 35 tot en met 38 der wet genoemde straffen is aangevangen, geldt als eerste dag van de bepaalde straftijd.

2. In geval van arrest neemt de straftijd een einde bij de aanvang van de dienst op de dag, volgend op de laatste strafdag.

Artikel 48. 1. Indien overeenkomstig het derde lid van artikel 38 der wet voor de tenuitvoerlegging van de straf van arrest de mede-

[1]) Koninklijk besluit van 11 februari 1954, Stb. 75, zoals gewijzigd bij Koninklijk besluit van 31 mei 1956, *Stb.* 316.

[2]) Koninklijk besluit van 24 maart 1958, Srb. 149.

werking is ingeroepen van rijks- of gemeentepolitie, in het bijzonder strekkende tot in gebruikgeving van een verblijf tot verzekerde bewaring, waarbij eventueel inbegrepen voeding, middelen tot verblijf en vervoer, worden de daaraan verbonden kosten naar door Onze Ministers van Defensie, Justitie en Binnenlandse Zaken te stellen regelen, vergoed.

2. Indien het arrest wordt ondergaan in een verblijf dat niet krachtens een andere wettelijke bepaling daarvoor is bestemd, zal dit verblijf moeten voldoen aan de eisen, welke Onze Minister daaraan stelt.

Artikel 49. 1. De straf van arrest wordt door opneming in een ziekenverblijf of door een door de behandelend arts voorgeschreven maatregel tot herstel van gezondheid, niet onderbroken.

2. Gedurende de straftijd wordt de met arrest gestrafte, indien zijn lichamelijke en geestelijke gesteldheid dit toelaat, ook in het ziekenverblijf zo mogelijk afgezonderd.

Artikel 50. De met arrest gestrafte wordt niet met groot verlof gezonden of van de uit de wet voortvloeiende verplichtingen ontslagen vóórdat de straf geheel ten uitvoer is gelegd.

Artikel 51. 1. Wordt arrest opgelegd voor langer dan twee dagen, met de bepaling dat de gestrafte gedurende de straftijd is uitgesloten van het verrichten van dienst, dan wordt geneeskundige controle op zijn lichamelijke en geestelijke toestand uitgeoefend.

2. Een geneeskundige bezoekt de gestrafte, bedoeld in het eerste lid, ten minste eenmaal per week, voor de eerste maal binnen 24 uur na de inarreststelling.

3. De met arrest gestrafte die gedurende de straftijd is uitgesloten van het verrichten van dienst neemt indien het weer het toelaat, zo mogelijk dagelijks ten minste een half uur beweging in de open lucht.

Artikel 52. De met arrest gestrafte mag in het verblijf waar hij zijn straf ondergaat geen door Onze Minister verboden voorwerpen onder zijn berusting hebben.

Artikel 53. 1. De met arrest gestrafte die zulks uit hoofde van zijn godsdienstige gezindte verzoekt, wordt vergund op zondagen en andere erkende als rustdag te vieren godsdienstige feest- en kerkdagen een godsdienstoefening bij te wonen van de godsdienstige gezindte of instelling waartoe hij behoort of waarbij hij is aangesloten.

2. Van het in het eerste lid bepaalde kan worden afgeweken voor zover de belangen van de dienst zulks eisen, voorts indien de afstand tussen de plaats waar de samenkomst wordt gehouden en de plaats waar het arrest ten uitvoer wordt gelegd daartoe een beletsel vormt, alsmede indien er gegrond vermoeden bestaat, dat van de gelegenheid om een bepaalde godsdienstoefening bij te wonen, misbruik wordt gemaakt.

Artikel 54. Het beklag, bedoeld in artikel 41 der wet, wordt schriftelijk ingediend door tussenkomst van de strafoplegger, bij de autoriteit bedoeld in artikel 39 der wet of, zo deze als strafoplegger is opgetreden, door diens tussenkomst bij de autoriteit, bedoeld in artikel 41, tweede lid, der wet.

Artikel 55. Indien een tewerkgestelde zich wenst te beklagen over een hem opgelegde disciplinaire straf zal de strafoplegger aan wie hij zijn verlangen daartoe kenbaar maakt, hem daarvan op generlei wijze tegen zijn wil trachten terug te houden. Integendeel zal klager, voor zover hij dit verlangt, de nodige hulp worden verleend bij het opmaken en indienen van zijn beklag; indien hij zich in arrest bevindt zal hem de gelegenheid niet worden benomen daarover de personen te raadplegen, door hem aangewezen, voor zover de toelating van die personen niet in strijd is met de belangen van de dienst of de discipline.

Artikel 56. De autoriteit, die over het beklag heeft beslist, doet zonodig een voorstel aan Onze Minister om het door de klager ten onrechte geleden nadeel zoveel mogelijk te herstellen.

Artikel 57. 1. Onze Minister kan bij bijzondere gelegenheden gehele of gedeeltelijke vrijstelling van opgelegde disciplinaire straffen verlenen.

2. Van de verleende of gedeeltelijke vrijstelling zal ten aanzien van iedere gestrafte aantekening worden gehouden, evenals van de gelegenheid waarbij zij is verleend.

Artikel 58. 1. De tewerkgestelde, die zich over een hem gegeven dienstbevel bezwaard acht, is bevoegd deswege bij bezwaarschrift zijn beklag te doen bij Onze Minister. Het bezwaarschrift wordt ingezonden door tussenkomst van het orgaan, onder wiens gezag de tewerkgestelde is gesteld.

2. De verplichting om het bevel op te volgen wordt door het beklag niet opgeheven.

3. Onze Minister doet de zaak onderzoeken en beslist naar bevind van zaken. Hij brengt zijn beslissing schriftelijk ter kennis van de klager en het in het eerste lid bedoelde orgaan.

HOOFDSTUK VIII

Slotbepalingen

Artikel 59. De voor de uitvoering van dit besluit nodige regelen worden door Onze Minister vastgesteld.

Artikel 60. De punt aan het eind van artikel 39, eerste lid, onder j, van het Dienstplichtbesluit[1]) wordt vervangen door een kommapunt, waarna aan dat lid wordt toegevoegd:

hetzij als erkende gewetensbezwaarde in de zin van de Wet gewetens- ,,wetenbezwaren militaire dienst".

k. is overleden in en door de vervangende dienst;

l. is overleden ten gevolge van verwondingen of ziekte, opgedaan in en door de vervangende dienst.

Artikel 61. Het Koninklijk besluit van **3** mei 1924, ***Stb.*** 230, wordt ingetrokken.

Artikel 62. Dit besluit kan worden aangehaald als ,,Besluit ge- ,,wetensbezwaren militaire dienst".

[1]) Koninklijk besluit van 9 november 1956, *Stb*. 542, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 12 augustus 1964, *Stb* 362.

Artikel 63. De Wet gewetensbezwaren militaire dienst [1]), alsmede dit besluit treden in werking met ingang van 1 december 1964.

Onze Ministers van Defensie en van Justitie zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Soestdijk, 29 oktober 1964. JULIANA.

De Minister van Defensie,
P. J. S. DE JONG.
De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

Uitgegeven de *vijfde* november 1964.
De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

Wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.

(Zitting 1964-1965 — 7868)

Nr. 1

KONINKLIJKE BOODSCHAP

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van Wet tot wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.

De toelichtende memorie, die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Soestdijk, 29 oktober 1964.

JULIANA.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Nr. 2 [2])

ONTWERP VAN WET [3])

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht [4]) te wijzigen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen over-

---

[1]) Wet van 27 september 1962, *Stb.* 370.

[2]) HERDRUK. Hiermede komt tevens de nota van verbeteringen, stuk nr. 4, te vervallen.

[3]) Zie hiervóór blz. e.v. Red. *M.R.T.*

[4]) Zie Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren met uitvoeringsvoor-

leg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Zeemacht

Artikel I

Hoofdstuk I van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (*Stb*. 1954, 575) wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 1, eerste lid onder n en d, wordt gelezen:

a. *Onze minister:* Onze minister van defensie;

d. *officier* (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier van de zeemacht;

B. In artikel 1, eerste lid onder *f* wordt in plaats van ,,der 1e klasse'' gelezen ,,der 2e klasse oudste categorie''.

C. In artikel 3 wordt in plaats van ,,artikel 12" gelezen ,,de artikelen ,,8 en 12''.

D. In artikel 5, vierde lid, wordt in plaats van ,,naar volgorde van ,,de plaatsen, bedoeld in het vorige lid,'' gelezen ,,naar volgorde van ,,hun ouderdom in rang''.

E. Van artikel 7, eerste lid, vervalt het gestelde onder f, en wordt de letter ,,*g*" veranderd in ,,*f*''.

F. In artikel 8, eerste lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd'' vervangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ,,ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van ,,dezelfde datum.''.

G. In artikel 8, derde lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd'' vervangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ,,ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van ,,dezelfde datum, ook al mochten op die datum in de nieuwe rang geen ,,voldoende vacatures bestaan.''.

H. Van artikel 8 vervallen het vierde, vijfde en zesde lid.

1. Artikel 9 wordt gelezen:

Artikel 9. De bevordering tot een vlag- of een hoofdofficiersrang, alsmede tot officier-marva der 2e klasse oudste categorie geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren; daarbij worden van een ranglijst de officieren met dezelfde ouderdom in rang tezamen in beschouwing genomen.

Landmacht

Artikel II

Hoofdstuk II van de Wet bevordering cn ontslag beroepsofficieren wordt gewijzigd als volgt:

---

schriften en voorzien van toelichtingen, uitgave DE GEBROEDERS VAN CLEEF, 's-Gravenhage, 1955; Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht met uitvoeringsbepalingen en voorzien van toelichtingen, uitgave DE GEBROEDERS VAN CLEEF, 's-Gravenhage, 1955.

Zie voorts:

B. C. MANTE, De wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, M.R.T. XLVIII (1955), blz. 609, 673;

B. C. MANTE, De wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, M.R.T. XLIX (1956), blz. 369. Red. *M.R.T.*

A. Artikel 40, eerste lid onder *a* en d, wordt gelezen:

a. *Onze minister:* Onze minister van defensie;

d. *officier* (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier van de landmacht;

B. In artikel 42 wordt in plaats van ,,artikel 51" gelezen ,,de arti-,,kelen 47 en 51".

C. In artikel 44, vierde lid, wordt in plaats van ,,naar volgorde van ,,de plaatsen, bedoeld in het vorige lid," gelezen ,,naar volgorde van ,,hun ouderdom in rang".

D. In artikel 46, eerste lid onder a, wordt in plaats van ,,twee jaren" gelezen ,,een jaar".

E. In artikel 47, eerste lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd" vervangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum.".

F. In artikel 47, tweede lid, wordt ,,vier" veranderd in ,,drie[9]".

G. In artikel 47, derde lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd" vervangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum, ook al mochten op die datum in de nieuwe rang geen voldoende vacatures bestaan.".

H. Van artikel 47 vervallen het vierde en vijfde lid.

I. In artikel 48 wordt de punt aan het slot vervangen door een kommapunt en daarna gelezen ,,daarbij worden van een ranglijst de officieren met dezelfde ouderdom in rang tezamen in beschouwing genomen.".

J. In artikel 55, eerste lid, wordt in plaats van ,,het dienstvak van ,,de geneeskundige troepen of een dienstgroep der luchtmacht" gelezen ,,of het dienstvak van de geneeskundige troepen" en in plaats van ,, , die ,,dienstvakken of die dienstgroep" gelezen ,,of die dienstvakken".

K. In artikel 56, eerste volzin, vervalt ,,dan wel naar de dienstgroep van vrouwelijke militairen der luchtmacht, als bedoeld in hoofdstuk III".

Luchtmacht

Artikel III

Hoofdstuk III van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 82, eerste lid onder a en d, wordt gelezen:

a. *Onze minister:* Onze minister van defensie;

d. *officier* (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier van de luchtmacht;

B. In artikel 84 wordt in plaats van ,,artikel 93" gelezen ,,de arti-,,kelen 89 en 93".

C. In artikel 86, vierde lid, wordt in plaats van ,,naar volgorde van ,,de plaatsen, bedoeld in het vorige lid," gelezen ,,naar volgorde van ,,hun ouderdom in rang".

D. In artikel 86, tiende lid, vervalt ,,overplaatsing als waarvan ,,sprake is in dit hoofdstuk, dan wel van''.

E. In artikel 86, elfde lid, vervalt ,,hetzij van een overplaatsing als ,,waarvan sprake is in dit hoofdstuk,''.

F. In artikel 88, eerste lid onder a, wordt in plaats van ,,twee jaren'' gelezen ,,een jaar''.

G. In artikel 89, eerste lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd'' vervangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ,,ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang ,,van dezelfde datum.''.

H. In artikel 89, tweede lid, wordt ,,vier[u] veranderd in ,,drie[3]''.

I. In artikel 89, derde lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd'' vervangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ,,ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang ,,van dezelfde datum, ook al mochten op die datum in de nieuwe rang ,,geen voldoende vacatures bestaan.''.

J. Van artikel 89 vervallen het vierde en vijfde lid.

K. In artikel 90 wordt de punt aan het slot vervangen door een kommapunt en daarna gelezen ,,daarbij worden van een ranglijst de ,,officieren met dezelfde ouderdom in rang tezamen in beschouwing ,,genomen.''.

L. De vierde afdeling vervalt.

M. In artikel 98 onder 6° wordt in plaats van ,,dienstgroep, waar-,,toe hij behoort'' gelezen ,,luchtmacht''.

N. In artikel 99, eerste lid, wordt in plaats van ,,dienstgroep, waar-,,toe hij behoort,'' gelezen ,,luchtmacht[7]''.

O. In artikel 116, eerste lid onder c, wordt in plaats van ,,dienst-,,groep, waartoe hij behoort'' gelezen ,,luchtmacht''.

Artikel IV

Hoofdstuk 1 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht *(Stb.* 1954, 576) wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 1, eerste lid onder a, wordt gelezen:

a. *Onze minister:* Onze minister van defensie;

B. In artikel 4, eerste lid onder 3°, wordt na ,,de voorkeur geven'' ingevoegd ,,of de cursussen met een naar het oordeel van Onze minister ,,niet voldoende regelmaat of resultaat volgen of hebben gevolgd'' en voor ,,zes dagen'' ingevoegd ,,ten hoogste''.

Zeemacht

Artikel V

Hoofdstuk II van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 9, eerste lid onder a en *b*, wordt gelezen:

a. *Onze minister:* Onze minister van defensie;

b. officier (zonder verdere aanduiding): de tot het reserve-personeel behorende officier van de zeemactit;

B. In artikel 9, eerste lid onder *d*, wordt in plaats van ,,der 1e klasse'' gelezen ,,der 2e klasse oudste categorie''.

C. In artikel 14, eerste lid, vervalt het gestelde onder f en wordt de letter ,,*g*" veranderd in ,,f''.

D. Artikel 16 wordt gelezen:

Artikel 16. De bevordering tot een vlag- of een hoofdofficiersrang, alsmede tot officier-marva der 2e klasse oudste categorie, geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren.

E. Na de derde afdeling wordt een nieuwe afdeling ingelast, luidende:

DERDE AFDELING A

Van de plaatsing

Artikel 21 A. Een officier kan door Onze minister in een functie buiten de zeemacht worden geplaatst indien met de vervulling daarvan het dienstbelang of het belang van het Koninkrijk naar het oordeel van Onze minister onmiddellijk of middellijk wordt gediend.

Landmacht

Artikel VI

Hoofdstuk III van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 34, eerste lid onder a en b, wordt gelezen:

a. Onze minister: Onze minister van defensie;

b. *officier* (zonder verdere aanduiding): de tot het reserve-personeel behorende officier van de landmacht;

B. Artikel 38, tweede lid, wordt gelezen:

2. Behoudens het geval, omschreven in artikel 42, komt de officier eerst dan voor bevordering in aanmerking, wanneer hij het wapen, waartoe hij behoort en in voorkomend geval bij het dienstvak van de officieren voor speciale diensten van dat wapen, geen officier, niet behorende tot het reserve-personeel, aanwezig is met gelijke rang en met gelijke of meerdere ouderdom in rang, die niet voor bevordering tijdelijk of blijvend is voorbijgegaan.

C. In artikel 39, eerste lid onder *a*, wordt in plaats van ,,twee jaren'' gelezen ,,een jaar''.

D. In artikel 49, tweede lid, wordt ,,vier'' veranderd in ,,drie''.

E. De vierde afdeling wordt gelezen:

VIERDE AFDELING

Van de plaatsing en de overplaatsing

Artikel 47. Een officier kan door Onze minister in een functie buiten de landmacht worden geplaatst indien met de vervulling daarvan

het dienstbelang of het belang van het Koninkrijk naar het oordeel van Onze minister onmiddellijk of middellijk wordt gediend.

Artikel 48. 1. Officieren kunnen bij gebleken noodzaak door Ons in het belang van de dienst worden overgeplaatst, bij voorkeur met hun instemming, al of niet met bevordering, van het wapen of dienstvak, waartoe zij behoren, naar een ander wapen of dienstvak.

2. Vrouwelijke officieren kunnen door Ons worden overgeplaatst van de onderafdeling, waartoe zij behoren, naar een andere onderafdeling van de Militaire vrouwenafdeling. Deze overplaatsing geschiedt met instemming van betrokkenen.

F. In artikel 50, derde lid, vervalt in de derde volzin „niet ingedeeld bij een der dienstgroepen van de luchtmacht".

G. In artikel *55* vervalt onder 3° „, niet ingedeeld bij een der „dienstgroepen van de luchtmacht".

Luchtmacht

Artikel VII

Hoofdstuk IV van de Wet voor reserve-personeel der krijgsmacht wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 61 eerste lid onder *a* en b, wordt gelezen:

a. *Onze minister:* Onze minister van defensie;

b. *officier* (zonder verdere aanduiding): de tot het reserve-personeel behorende officier van de luchtmacht;

B. In artikel 64, zesde lid, vervalt „, uitgezonderd in het geval van „overplaatsing als waarvan sprake is in dit hoofdstuk,".

C. In artikel 64, negende lid, vervalt „overplaatsing als waarvan sprake is in dit hoofdstuk, dan wel van".

D. In artikel 64, tiende lid, vervalt „hetzij van zijn overplaatsing „als waarvan sprake is in dit hoofdstuk,".

E. Artikel 65, tweede lid, wordt gelezen:

2. Behoudens het geval, omschreven in artikel 69, komt de officier eerst dan voor bevordering in aanmerking, wanneer bij de dienstgroep van de officieren van de Koninklijke luchtmacht en bij de dienstgroep van de officieren voor speciale diensten van de Koninklijke luchtmacht of, voor zover het een vrouwelijke officier betreft, bij de dienstgroep van de vrouwelijke officieren van de Koninklijke luchtmacht, geen officier, niet behorende tot het reserve-personeel, aanwezig is met gelijke rang en met gelijke of meerdere ouderdom in rang, die niet voor bevordering tijdelijk of blijvend is voorbijgegaan.

F. In artikel 66, eerste lid onder a, wordt in plaats van „twee jaren" gelezen „een jaar".

G. In artikel 67, tweede lid, wordt „vier[n] veranderd in „drie".

H. De vierde afdeling vervalt en een nieuwe vierde afdeling wordt ingelast, luidende:

VIERDE AFDELING

Van de *plaatsing*

Artikel 74. Een officier kan door Onze minister in een functie bui-

ten de luchtmacht worden geplaatst indien met de vervulling daarvan het dienstbelang of het belang van het Koninkrijk naar het oordeel van Onze minister onmiddellijk of middellijk wordt gediend.

I. In artikel 77, derde lid, vervalt in de derde volzin ,,der landmacht, ,,ingedeeld bij een der dienstgroepen".

J. In artikel 82 vervalt onder 3° ,,der landmacht, ingedeeld bij een der dienstgroepen".

Artikel VIII

Deze wet treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Defensie,

Nr. **3**

MEMORIE VAN TOELICHTING

De ontwikkeling, die de krijgsmacht met name in de laatste tien jaren heeft doorgemaakt, heeft zodanige gevolgen voor het militaire personeelsbeleid, dat in de nabije toekomst voorstellen zullen moeten worden ingediend betreffende aanvulling van de ontslagbepalingen, voorkomende in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren *(Stb.* 1954, 575) en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht *(Stb.* 1954, 576). Het is gewenst gebleken, tevens een aantal wetswijzigingen van minder centraal belang aan de orde te stellen. De ondergetekende was aanvankelijk voornemens een en ander in één wetsontwerp op te nemen. Dit voornemen kan echter niet volledig worden gevolgd, omdat de voorbereiding van het bedoelde ontwerp en van de financiële voorzieningen, die met de aanvulling van de ontslagbepalingen gepaard moeten gaan, meer tijd kosten dan was voorzien en intussen de regeling van enkele onderwerpen van meer ondergeschikt belang geen langer uitstel meer gedoogt. Deze onderwerpen zijn opgenomen in het thans aangeboden ontwerp. Voorts is deze gelegenheid benut om tevens enkele technische verbeteringen voor te stellen.

Het op nieuwe leest schoeien van de officiersopleiding aan de Koninklijke militaire academie heeft meegebracht, dat de duur van de opleiding tot beroepsofficier aldaar met een jaar is verlengd. In verband hiermede is het redelijk voor de tweede-luitenant, behorende tot het beroepspersoneel van land- en luchtmacht, de voor bevordering gestelde minimum diensttijdseis van twee jaren tot één jaar terug te brengen[1]) en de waarborg, dat die bevordering uiterlijk zal plaats hebben na vier jaren, te brengen op bevordering na drie jaren [2]).

Tot heden werden de resultaten die de cadetten van eenzelfde jaarklasse op het afsluitende examen bereikten onderling vergeleken en tot

[1]) Letter D van artikel II en letter F van artikel III.
[2]) Letter F van artikel II en letter H van artikel III.

uitdrukking gebracht in een lijst, waarin de geslaagden in een kwaliteitsvolgorde, ontleend aan die resultaten, werden opgenomen.

De genoemde herziening heeft mede ingehouden, dat de vorming tot beroepsofficier in algemene zin op een hoger wetenschappelijk niveau is gebracht.

De studiestof is verdiept en verzwaard en de cadet maakt zich die eigen niet slechts door het volgen van het onderwijs, maar door werkzaamheid in studie- en werkgroepen, door middel van zelfstudie en het zelfstandig uitwerken van opdrachten.

Voorts kunnen de cadetten thans binnen een wapen of dienstvak van de landmacht en een opleidingsrichting van de luchtmacht nog weer verschillende studierichtingen kiezen. Zo kunnen de cadetten der infanterie, cavalerie en vliegdiensten een keuze maken uit de sociale en economische studie en de tactisch-technische studie, terwijl bovendien in elk der studierichtingen verschillende afstudeermogelijkheden bestaan.

In verband met vorenaangeduide verdieping van de wetenschappelijke vorming en studiewerkzaamheid in zo verschillende studierichtingen zal voortaan geen onderling vergelijken van de examenresultaten meer plaats vinden. De geslaagden van een jaarklasse worden — uiteraard voor zoveel zij gezamenlijk geslaagd zijn — met ingang van dezelfde datum tot officier benoemd. Zij hebben dus gelijke ouderdom in rang. Hun onderlinge volgorde op de ranglijst werd tot dusver bepaald door bovengenoemde kwaliteitsvolgorde. Nu dit niet meer het geval zal zijn, ontvalt daarmee de zin aan de bepaling, dat de bevordering tot eerste-luitenant geschiedt naar volgorde van de plaats op de ranglijst [3]). Die bevordering kan nog slechts plaats hebben in volgorde van ouderdom in rang en zij die van gelijke ouderdom in rang zijn zullen te zamen met ingang van dezelfde datum bevorderd moeten worden [4]).

Voor de bevordering tot kapitein zal dezelfde gedragslijn gevolgd moeten worden, want de gelijktijdig tot eerste-luitenant bevorderden staan op de ranglijst in dezelfde — niet meer door kwaliteit bepaalde — volgorde als voordien op de ranglijst der tweede-luitenants. Aan het gelijktijdig bevorderen tot kapitein dient echter de huidige vacature-eis in die zin te worden aangepast, dat onder omstandigheden tot bevordering kan worden overgegaan ook terwijl het benodigde aantal vacatures nog niet geheel ter beschikking staat [5]). Hiermede kunnen de bestaande bepalingen inzake beperkte keuzebevordering, die bij de huidige bevordering tot luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie en tot kapitein geen toepassing meer vinden, vervallen [6]).

Wil ook de bevordering tot de hogere rangen, die bij keuze uit de meest geschikten plaats heeft, naar billijkheid geschieden, dan zullen door alle rangen heen steeds allen die gelijktijdig zijn bevorderd gelijktijdig in beschouwing genomen moeten worden [7]).

[3]) De letters C van de artikelen II en III.
[4]) Letter E van artikel II en letter G van artikel III.
[5]) De letters B en G van artikel II en de letters B en I van artikel III.
[6]) Letter H van artikel II en letter J van artikel III.
[7]) Letter I van artikel II en letter K van artikel III.

De hiervoren aangegeven motieven tot wetswijziging hebben slechts betrekking op de officieren van de landmacht en de luchtmacht, die afkomstig zijn van de Koninklijke militaire academie. De ondergetekende acht het evenwel van belang deze vereenvoudigde bevorderingsmethodiek voor de beroepsofficieren over de gehele lijn in te voeren, dus wat de landmacht en de luchtmacht betreft ook voor de beroepsofficieren die niet de opleiding aan de Koninklijke militaire academie hebben gevolgd en wat de zeemacht betreft voor alle groeperingen van beroepsofficieren[8]). Het laat zich echter voorshands nog niet aanzien, dat bij de zeemacht afgestapt behoeft te worden van de rangschikking volgens kwaliteitsvolgorde, zodat te zijner tijd bij de keuzebevordering de plaats op de ranglijst nog van betekenis zal kunnen zijn.

Met betrekking tot de reserve-officieren ziet de ondergetekende geen aanleiding enigerlei wijziging te brengen in de bestaande bevorderingsmethodiek, zulks in verband met het verhoudingsgewijs geringer aantal oorlogsfuncties, waarvoor reserve-officieren in de rang van luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie en van kapitein en in de hogere rangen op grond van hun militaire opleiding in aanmerking komen.

Het aldus betrachten van eenvormigheid in de bevorderingswijze voor de beroepsofficieren geeft tevens aanleiding voortaan bij de zeemacht de bevordering van luitenant ter zee der 2e klasse o.c. tot luitenant ter zee der 1e klasse, evenals bij de land- en luchtmacht de bevordering van kapitein tot majoor, plaats te doen vinden bij keuze uit de meest geschikten[9]). Daartoe is de rang van luitenant ter zee der 1e klasse, zoals dat reeds het geval is met de — met deze rang gelijkgestelde — rang van majoor bij de land- en luchtmacht, onder de hoofdofficiersrangen gebracht[10]). Ten deze zij aangetekend dat bij de reserve-officieren van de zeemacht de bevordering tot luitenant ter zee der 1e klasse reeds bij keuze geschiedde[11]).

Toen het luchtmachthoofdstuk van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren werd samengesteld bestond de verwachting dat bij de luchtmacht dienstgroepen zouden worden geformeerd op functionele grondslag. Nadien bleken er evenwel doorslaggevende redenen te zijn om te besluiten tot het instellen van dienstgroepen waarin de beroepsofficieren worden ingedeeld op grondslag van gevolgde opleiding, inzetbaarheid en bevorderingsgang.

Hiervan zijn enkele technische wijzigingen het gevolg[12]).

Ingevolge de huidige bepalingen[13]) bestaat de mogelijkheid officieren over te plaatsen van de landmacht naar de luchtmacht en omgekeerd. Daarentegen is overgang van de landmacht of de luchtmacht naar de zeemacht en omgekeerd slechts mogelijk door ontslag en benoeming. Hierdoor wordt de indruk gewekt als zou de luchtmacht nog een bijzon-

[8]) Letters C, F, G, H en I van artikel I.
[9]) Letter I van artikel I.
[10]) De letters B en E van artikel I en de letters B, C en D van artikel V.
[11]) Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, artikel 16.
[12]) De letters M, N en O van artikel III.
[13]) Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, de artikelen 55, 56, 96 en 97; wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, de artikelen 47, 48, 74 en 75.

dere binding hebben behouden met de landmacht. Dit niet zo zijnde, stelt de ondergetekende voor het hierop betrekking hebbende uit de wet te verwijderen [14]).

Voor de luchtmacht blijft hierdoor wat de overplaatsingen betreft nog slechts over de bepaling inzake overplaatsing van de ene dienstgroep naar de andere. Aan deze bepaling bestaat evenwel geen behoefte, omdat functieveranderingen geen verandering van dienstgroep tot gevolg hebben. De afdeling overplaatsing kan derhalve uit de luchtmachthoofdstukken worden verwijderd [15]), hetgeen nog enkele technische wijzigingen met zich brengt [16]).

Tot het elimineren van alle overblijfseis der vroegere bijzondere binding tussen de landmacht en de luchtmacht zijn voorts nog enkele redactionele wijzigingen noodzakelijk [17]).

Overplaatsing van officieren naar een ander korps, wapen of dienstvak is slechts mogelijk met hun instemming. Inmiddels brengt de voortgang op het gebied van de techniek en de taktiek veelvuldige wijzigingen in de organisatie van de krijgsmacht met zich, die ten gevolge hebben dat telkenmale nu hier dan daar, de behoefte aan mankracht sterk wisselt. Een doelmatig gebruik van het beschikbare potentieel is dan ook geboden.

Heeft de beroepsofficier zelf de aard en richting van zijn vrijwillige werkzaamheid binnen de krijgsmacht bepaald door keuze van krijgsmachtdeel, korps, wapen of dienstvak, aan de reserve-officier is ten deze de vrije keuze niet gelaten. Gelet op vorengenoemde eis van doelmatigheid acht de ondergetekende het mitsdien verantwoord voor te stellen bij de landmacht — waar zich de meeste wisselingen voordoen — de overplaatsing van reserve-officieren niet langer beslist afhankelijk te stellen van de instemming van de betrokkenen.

Voorts acht hij het wenselijk de mogelijkheid van overplaatsing uit te breiden tot alle wapens en dienstvakken[1*]).

Voor tewerkstelling van reserve-officieren buiten het krijgsmachtdeel waartoe zij behoren heeft de ondergetekende aan de figuur van de plaatsing wettelijke grondslag gegeven [19]). Ten deze zij vermeld dat plaatsing van een reserve-officier buiten de krijgsmacht zal geschieden in een functie overeenkomstig zijn rang.

Het tijdstip waarop een militair bij de landmacht en de luchtmacht de opleiding tot reserve-officier voltooide, tot officier benoemd werd is steeds afgestemd geweest op dat waarop de cadet van dezelfde jaarklasse de officiersrang verkreeg. Dienovereenkomstig zal, nu de opleiding aan de Koninklijke militaire academie vier jaren gaat duren,

---

[14]) De letters J en K van artikel **II**, letter L van artikel III, letter E van artikel VI en letter **H** van artikel **VII.**

[15]) Letter **L** van artikel III en letter H van artikel **VII.**

[16]) De letters **D** en E van artikel *III* en de letters B, C en D van artikel **VII.**

[17]) Het gestelde onder d, in de letters A van de artikelen II en III, het gestelde onder b. in de letters A van de artikelen V1 en **VII;** de letters **F** en G van artikel VI en de letters **I** en J van artikel **VII.**

[18]) Letters **E** van artikel **VI.**

[19]) De lettel-s E van de artikelen **V** en **V1** en letter **H** van artikel **VII.**

ook de benoeming tot reserve-officier een jaar laten vallen. De bepalingen inzake het tijdstip van bevordering van de beroeps-tweede-luitenants zullen daarvoor eveneens van toepassing moeten zijn op die van de reserve-tweede-luitenants[20]).

Van oudsher vindt ook de bevordering van de reserve-officieren niet plaats voordat de beroepsofficieren van dezelfde promotie zijn voorgegaan. De redactie van de desbetreffen bepalingen dient voor de landmacht en de luchtmacht te worden toegepast aan de gewijzigde situatie, ontstaan door het instellen van nieuwe categorieën beroepsofficieren[21]).

Aan de reserve-officieren kan de verplichting worden opgelegd mondelinge of schriftelijke cursussen te volgen wanneer dat voor hun verdere vorming nodig wordt geoordeeld. Deze verplichting kunnen de belanghebbenden op hun eigen verzoek vervangen door het periodiek verrichten van een aantal dagen werkelijke dienst[22]). De met dit systeem opgedane praktijk heeft geleerd dat een aanvullende bepaling noodzakelijk is, die het mogelijk maakt hun, die wel cursussen volgen, maar zonder voldoende regelmaat of resultaat, alsnog het verrichten van de werkelijke dienst op te leggen[23]). Om het misverstand te voorkomen dat deze werkelijke dienst altijd gedurende het gehele in de wet aangegeven aantal van zes dagen zou moeten worden verricht, is voorgesteld aan dit getal de beperking „ten hoogste" toe te voegen.

De Minister van Defensie,
DE JONG.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Enkele vragen uit het voorlopig verslag van de Tweede Kamer en de antwoorden daarop uit de memorie van antwoord behorende bij de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1965, Hoofdstuk X — Defensie.

Vraag 11. Is de bevoegdheid van tot straffen bevoegde meerderen, ten hoogste 14 dagen streng arrest op te leggen, niet een verouderde bevoegdheid? Is celstraf in het algemeen gesproken voor jonge mensen, die geen misdadigers zijn, nog wel een juiste straf?

Antwoord. Omtrent de tovpassing en de tenuitvoerlegging van de krijgstuchtelijke straf van streng arrest kan de ondergetekende mededelen, dat hij een opdracht heeft verstrekt hem te adviseren in hoeverre een en ander in de huidige tijdsomstandigheden nog past en welke eventuele wijzigingen terzake zouden moeten worden ingevoerd.

Vraag 12. Is de Minister niet van oordeel, dat het om psychologische redenen gewenst is, dat, als het de zaak van een onderofficier betreft, in het ambtenarengerecht (afdeling militaire zaken) een onderofficier als lid wordt aangewezen?

Antwoord. Op een vraag in het voorlopig verslag van de Tweede Kamer betreffende de defensiebegroting voor 1963, overeenkomend

[20]) De letters C en D van artikel VI en de letters F en G van artikel VII.
[21]) Letter B van artikel VI en letter E van artikel VII.
[22]) Artikel 4, eerste lid onder 3", van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.
[23]) Letter B van artikel IV.

met de thans onder no. 12 gestelde vraag, heeft de ambtsvoorganger van de ondergetekende in de desbetreffende memorie van antwoord onder no. 168 het volgende geantwoord:

„De militaire leden, waarmede krachtens artikel 5 van de militaire „ambtenarenwet 1931 het ambtenarengerecht te 's-Gravenhage bij de „behandeling van militaire ambtenarenzaken wordt aangevuld, worden „tot lid van dit gerecht benoemd uit hoofde van het feit, dat zij worden „aangemerkt als gezaghebbende deskundigen inzake de militaire aan- „gelegenheden die voor de beoordeling van dergelijke zaken van belang „kunnen zijn. Zij staan als leden van het gerecht boven de procederende „partijen en moeten over de behandelde zaken kunnen oordelen op „voet van gelijkheid met de overige leden, die alle academisch gevormde „juristen zijn. Om deze redenen worden voor een benoeming tot militair „lid van het ambtenarengerecht uitsluitend ervaren officieren voorge- „dragen, die worden geacht de vereiste kwaliteiten te bezitten en een „vlag- en opperofficiersrang, dan wel een der hogere hoofdofficiers- „rangen bekleden of hebben bekleed.

„Militairen van lagere rang — zowel officieren als onderofficieren — „voldoen niet aan de bedoelde vereisten en komen daarom niet voor „benoeming in aanmerking."

De ondergetekende stemt met dit standpunt van zijn ambtsvoorganger in.

Onze geestelijk-arme samenleving

Het commentaar, dat Kolonel b.d. Mr. A. F. STEFFEN in het „Mili- „tair-Rechtelijk Tijdschrift" van oktober 1964, overgenomen in het orgaan van de V.O.K.L. van november 1964, geeft op de artikelen in „Ons Leger", resp. nr. *6* van Mr. J. VAN BINSBERGEN en nr. 8 van ondergetekende, noopt mij tot een wederwoord.

De juridische argumenten van Kolonel STEFFEN acht ik juist, zelf was ik — met voorbijzien van art. 4 tweede Eedswet van 28 april 1916 — eveneens tot de conclusie gekomen dat de te beëdigen officier geheel vrij is in de keuze tussen de eed en de belofte. Mr. STEFFEN meent ten onrechte, dat ik de legerleiding een verwijt gemaakt heb over deze vrijheid van keuze; ik heb slechts geconstateerd, dat deze vrijheid *bestaat* en ben van mening dat dit een logisch gevolg is van art. 5 van de Grondwet dat verklaart dat ieder Nederlander tot elke landsbediening benoembaar is.

Ik heb echter — in tegenstelling tot Mr. STEFFEN — in het geheel niet de bedoeling gehad het onderhavige probleem uitsluitend op de juridische merites te beoordelen. Ik heb vooropgesteld dat de te beëdigen officier vrij is, dat naar zijn motieven niet gevraagd mag worden en dat de betrokken commandant geen invloed mag uitoefenen op de keuze. Dit ontheft die commandant echter niet van de plicht om de jonge officier te doordringen van de ernst van de eed (belofte) en van het feit dat hij naar zijn eigen *hoogste* overtuiging deze eed (belofte) moet bevestigen. Geen overtuiging opdringen derhalve maar insisteren op ernstige bezinning van de waarden, die in het spel zijn. De voorlich-

ting van de jonge officier zal derhalve iets meer moeten bevatten dan de afdoener: ,,Als je de eed afleggen wilt doe je je handschoen uit, als ,,je de belofte aflegt doe je hem niet uit".

Voor een doopsgezind of principieel bezwaard officier zal de belofte van gelijke waarde zijn als de eed voor de overigen. Dat een gelovig officier het niet noodzakelijk kan achten — aldus STEFFEN — voor de richtige vervulling van het door hem te vervullen ambt de eed onder aanroeping van God af te leggen, mag reglementair volkomen in orde zijn doch roept (de niet-juridische) vraag op ,,Waarom?". De vraag is bovendien gerechtvaardigd omdat blijkt dat bij recente beëdigingen 7 van de 16, resp. 8 van de 13 de belofte in plaats van de eed aflegden en men toch mag aannemen dat die 7 resp. 8 niet allen tot de categorie doopsgezinden of principieel ongelovigen behoorden. Waarom hebben zij zich dan van de eed afgemaakt? Denken zij (abusievelijk) door een belofte minder gebonden te zijn dan door een eed; wordt een reservatio mentalis gemaakt, of alleen uit een soort gemakzucht gehandeld? Als de officier niet bereid is de voor hem persoonlijk allerhoogste instantie bij de aanvaarding van zijn ambt in te roepen mag er geen sprake zijn van overtreding van een of ander voorschrift, doch is er reden te veronderstellen dat hier een verval van geestelijke normen plaats heeft. Dat dit min of meer collectief gebeurt geeft aanleiding tot ongerustheid.

Mr. J. H. CARSTENS,
Luitenant-Kolonel der Artillerie.

Mr. CARSTENS *is bij zijn beschouwingen ten ónrechte uitgegaan van de inhoud van de art. 1—3 van de Eedswet van 28 apr. 1916, Stb. 174, met voorbijzien van art. 4 dier wet.*

De regeling van het eedsvraagstuk is een gevolg van de grondrechten betreffende de geestelijke vrijheid, de vrijheid van geweten. CARSTENS *spreekt ook van ,,onze geestelijk-arme samenleving". Het beginsel neergelegd in art. 183 Gr.w., welk artikel uitgaat van dezelfde gedachte als art. 5, bepaalt, dat de belijders van de onderscheidene godsdiensten allen dezelfde burgerlijke en burgerschapsrechten genieten, en gelijke aanspraak hebben op het bekleden van ambten, waardigheden en bedieningen.*

Geestelijke vrijheid brengt mede vrijheid van keuze tussen het afleggen van de eed of de belofte door een officier, daar dit een strikt persóónlijke aangelegenheid van deze is. De commandant heeft in deze geen andere taak dan die keus te eerbiedigen en als orgaan van de uitvoerende macht de eed of de belofte af te nemen; insisteren (aandringen) wordt van hem niet gevraagd.

Het boekwerk nr. 1590, Voorl. reglement op de eerbewijzen en het ceremonieel bij de K.L., ptn. 391 e.v., schrijft nauwkeurig voor op welke wijze de beëdiging, de belofte-afneming zal geschieden. Daaruit blijkt dat de commandant na *de beëdiging, de belofte-afneming, een* korte *toespraak houdt, doch daaruit blijkt niet, dat hij* vooraf *de officier moet voorhouden ernstig de keuze te overwegen tussen de eed of de belofte. Verwacht mag worden dat de officier tevóren zijn keuze ernstig zal hebben overwogen en bepaald.*

INGEKOMEN BIJDRAGE

Algemene denkbeelden over ruimterecht [1])

door

Majoor H. A. FISHER, U.S. Army.

Bij de aanvang van het tijdperk van het ruimterecht kan men zich de volgende vragen stellen:

a. Waar begint de ruimte?
b. Aan wie behoort de ruimte toe?
c. Welke problemen bestaan er met betrekking tot de ruimte?
d. Hoe kunnen deze problemen worden opgelost?

I. *Doel.*

Het doel van deze bijdrage is slechts de bestaande opvattingen van de verschillende schrijvers te compileren en vast te stellen of zij in feite terzake doende vragen hebben opgeworpen.

Ad a. Waar begint de ruimte?

De meeste schrijvers zijn het er over eens dat de ruimte niet de luchtruimte boven het aard-oppervlak omvat, welke luchtruimte wordt beheerst door een bestaand stelsel van internationale rechtsregels, maar dat de ruimte begint daar, waar de bovenste grens van deze luchtruimte is.

Ad b. Aan wie behoort de ruimte?

Iedere natie heeft de volledige en uitsluitende souvereiniteit over de luchtruimte boven zijn territoir, [2]) maar zelfs als men deze luchtruimte nader kan afbakenen blijft nog de vraag wat de status is van datgene, hetwelk niet onder die luchtruimte valt.

Deze onbekende grootheid verandert voortdurend. De aarde draait met een snelheid van (ruw geschat) 1000 mijl per uur; hij draait rond de zon met een snelheid van 66.000 mijl per uur; de zon beweegt zich met een snelheid van 630.000 mijl per uur binnen het melkwegstelsel; dit melkwegstelsel tenslotte is slechts een klein gedeelte van de ruimte. Indien een land de souvereiniteit over de gehele boven dat land aanwezige ruimte tot zich zou trekken, zou dat land een ogenblik Mars kunnen bezitten. Een seconde later zou Mars bij het passeren van de oceaan „niemandsland" zijn. Weer iets later zou een ander land de souvereiniteit over Mars bezitten.

Ook de tijd speelt een rol. Het licht dat wordt uitgestraald door de dichtstbijzijnde ster buiten ons zonnestelsel doet er vier jaren over om

---

1) Samenvatting van een lezing, gehouden op het deuxième congres international à Florence, 17—20 Mei 1961; gepubliceerd in „Recueils de la Société „internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre": „l'Aéronef „militaire et le droit des gens; Subordination et coopération militaire inter-„nationale", Strasbourg, 1963.

2) Art. 1, Verdrag van Chicago.

ons te bereiken. Oefent een land dat gedurende één seconde de souvereiniteit over deze ster bezit, deze nu uit over gebeurtenissen op de ster welke vier jaren geleden plaats vonden, of over gebeurtenissen, welke nog vier jaren in de toekomst verborgen liggen?

Ad c. Welke problemen bestaan er met betrekking tot de ruimte?

Er zijn een groot aantal problemen m.b.t. de ruimte denkbaar b.v. een land dat een succesvol schot op de maan heeft afgevuurd, bepaalt dat de maan tot zijn territoir behoort en verbiedt andere landen eveneens schoten op de maan af te vuren; een satelliet stort neer op een stad; een satelliet verstoort de communicatie-middelen van de landen waarover hij vliegt. Het „United Nations ad hoc Committee on the Peaceful Uses of Outer Space" (hieronder ter bekorting genoemd: „het „Comité") beschouwt elk van deze problemen (en nog vele andere) als een juridisch probleem van de eerste orde. [3]

Ad d. Hoe kunnen deze problemen worden opgelost?

Het Comité kwam in zijn eerste rapport van 14 juli 1959 tot de conclusie dat een internationale codificatie toenmaals niet te verwezenlijken of wenselijk was, aangezien weinig bekend was omtrent het werkelijk of voorgenomen gebruik van de ruimte. Aan de andere kant erkende het Comité de noodzaak om zowel vroegtijdig de nodige maatregelen te treffen als om het ruimterecht te doen beantwoorden aan de thans reeds met betrekking tot de ruimte vastgestelde feiten. [4] Er werd opgemerkt dat het Handvest van de Verenigde Natie's alsmede het Statuut van het Internationale Hof van Justitie in hun werkingssfeer niet beperkt zijn tot de aarde. [5]

De voorzichtige benaderingswijze van het Comité is begrijpelijk, in het bijzonder aangezien dc Sovjet-Unie geen deel nam aan de eerste beraadslagingen.

De vraag rijst echter of deze oplossing voldoende is. Toegegeven kan worden dat de wetenschap nog niet ver genoeg is gevorderd om een samenvattende internationale overeenkomst mogelijk te maken.

Komt de wetenschap echter ooit zover? Zijn er thans niet reeds voldoende gegevens beschikbaar voor een internationale overeenkomst betreffende de fundamentele vragen met betrekking tot de ruimte?

Kan men tegen een internationale overeenkomst terecht bezwaren koesteren ontleend aan de nationale veiligheid, speciaal bezien in het licht van artikel 51 van het Handvest van de Verenigde Natie's waarbij elk lid zich zijn recht op individuele of collectieve zelfverdediging tegen een gewapende aanval heeft voorbehouden?

II. *Regelingen.*

De moeilijkste problemen in het ruimterecht zijn gelegen in de begrippen „plaatsbepaling" en „souvereiniteit".

[3] U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), bldz. 63-67.
[4] U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), bldz. 63.
[5] U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), bldz. 62.

A. De *plaatsbepaling van de* ***ruimte.***

Zoals reeds is uiteengezet is het eerst noodzakelijk de bovenste grens van de luchtruimte vast te stellen alvorens men het begin van de ruimte kan bepalen. Is het begrip „luchtruimte" evenwel bepaalbaar? Artikel 1 van het Verdrag van Chicago noemt wel de term „luchtruimte", maar definieert deze niet.

Waar nu ligt de scheidingslijn?

De schrijvers zijn hieromtrent verdeeld. Er zijn een tweetal wijzen van benadering van dit probleem, t.w. de „definition-type approach" (gebaseerd op de veronderstelling dat het begrip „luchtruimte" nader kan worden gedefinieerd en dat zijn bovenste grens kan worden bepaald aan de hand van natuurkundige factoren) en de „policy-type „approach" (uitgaande van de veronderstelling dat er geen juridische of natuurkundige definitie van „luchtruimte" is te geven en dat de bovenste grens van de luchtruimte moet worden bepaald aan de hand van beleidsoverwegingen).

1. De „definition-type approach":
   Sommige voorstanders van deze definitie trachten de bovenste grens van de „luchtruimte" te bepalen door middel van wetenschappelijke methoden. Dusdoende komt men er echter niet, want afhankelijk van de gevolgde methode kan men dan de bovenste grens leggen op een hoogte van variërend 10—2.000 mijl boven het aardoppervlak.
   Anderen achten van belang b.v. de laagst mogelijke omwentelingshoogte van satellieten of de grootste hoogte waarop een luchtvaartuig door de daarop uitgeoefende krachten, in de lucht kan worden gehouden. Ook hier bestaat geen afdoende zekerheid.
   (Explorer III was op zijn laagste punt slechts 117 mijl boven de aarde, maar mogelijk zouden in de toekomst satellieten op een hoogte van 70 mijl kunnen vliegen.[6]) Voorts is de grootste hoogte waarop een vliegtuig nog in de lucht kan worden gehouden niet bekend.

2. De „policy-type approach":
   Aanhangers van deze theorie verdedigen de stelling dat de scheidingslijn tussen luchtruimte en ruimte wordt bepaald door overwegingen van wetenschappelijke, economische, militaire en politieke aard.[7]) Beide theorieën geven geen afdoend antwoord op de vraag waar de ruimte begint. Om uit een zekere impasse te geraken bestaat gelukkig nog een derde theorie.

3. De „pragmatic approach":
   Sommige schrijvers beweren dat bepaalde vormen van toezicht kunnen worden aanvaard zonder te trachten de nadere plaats van

---

[6]) Cooper, The problem of a definition of „airspace", a memorandum for the IXth Annual Congress of the International Astronautical federation.

[7]) Proceedings of the International and Comparative Law Section, American Bar Association (1958).

de ruimte te bepalen. Van deze benaderingswijze zou het Comité bij zijn rapport van 14 juli 1959 kunnen zijn uitgegaan. Immers, stilzwijgend neemt dit Comité aan dat er geen bestaande, algemeen aanvaarde definitie van ,,luchtruimte" bestaat (waardoor de onderste grens van de ruimte vast staat) en dat internationale overeenstemming omtrent een willekeurige scheidingslijn praematuur of onwaarschijnlijk is. [8])

De meeste voorstanders hiervan rechtvaardigen hun zienswijze door zich te baseren op de nationale veiligheid, en zij komen tot de conclusie dat de bestaande problemen op een casuistische grondslag moeten worden opgelost.

B. Souvereiniteit in de ruimte.

Theorieën over dit probleem vallen uiteen in twee groepen:

1) theorieën die uitgaan van het bestaande recht;
2) theorieën, ontwikkeld bij gebrek aan bestaand recht.

Tot de onder 1) genoemde theorieën behoren:

a. de privaatrechtelijke theorie: sommige schrijvers passen het privaatrechtelijke adaqium: ,,cuius est solum, eius est usyue ad coelum" ook toe op de ruimte. [9]) Deze theorie is verworpen door het United States Supreme Court. [10])

b. de zeerechtelijke theorie: er zijn pogingen ondernomen om bepaalde principes van het zeerecht toe te passen op de ruimte.
Hierbij rijst de vraag of deze theorie er toe zal leiden dat de ruimte tot een res communis of tot een res nullius wordt verklaard.

c. de luchtrechtelijke theorie: hierbij gaat een minderheid er van uit dat de principe's neergelegd in de Conventie van Chicago van 1944 ipso facto ook toepasselijk zijn op de ruimte.

d. de theorie van het gewoonte-ruimterecht: bij deze theorie stelt men dat het uitblijven van protesten tegen activiteiten in de ruimte een precedent vormt.
Hieruit concludeert men dat de ruimte althans voor vluchten met een wetenschappelijk en vredelievend doel niet aan enige souvereiniteit is onderworpen.

e. de theorie van de stilzwijgende ruimte-overeenkomst: bij deze theorie leidt men uit de instemming die door de ganse wereld werd betuigd met de voorgestelde vluchten in de ruimte gedurende het Internationale Geophysische Jaar het bestaan van een stilzwijgende overeenkomst af. [11])
Wat is echter het effect van deze theorie na de beëindiging van het Internationale Geophysische Jaar op 1 januari 1959? Eindigde toen de overeenkomst of werd deze tot een beginsel van gewoonteruimterecht?

---

[8]) U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), bldz. 62-63.

[9]) Kislov and Krylov: State Sovereignty over airspace is a generally acknowledged principle of international law, International Life, nr 3, 1956, bldz. 34.

[10]) U.S.v. Causby, 328 U.S. 256, 260-261 (1946).

[11]) Becker, The control of space, Department of State Bulletin, September 15, 1958, bldz. 148.

Globaal gezien kan men de theorieën genoemd onder 2) in vier groepen verdelen:

a. de gedachte van de nationale souvereiniteit: hierbij gaat men ervan uit dat er geen grens is gesteld aan de nationale controle in de ruimte boven het desbetreffende land. [12])

b. De zone-theorie: voorstanders van deze theorie wijzen een nationale souvereiniteit in de ruimte af, maar stellen voor dat er een strook tussen het luchtruim en de ruimte moet worden geschapen, welke is onderworpen aan nationale souvereiniteit, maar waarin een recht van doorgang voor alle niet-militaire vliegende voorwerpen bij het opstijgen en de landing zou moeten bestaan. [13])

c. De res communis-theorie: deze theorie verklaart de ruimte tot gemeenschappelijke eigendom van de gehele mensheid. De meerderheid van de leden van het Comité huldigden deze theorie.

d. De res nullius-theorie: deze theorie gaat eveneens uit van een niet-bestaan van de nationale souvereiniteit in de ruime, maar staat blijkbaar toe dat bepaalde gedeelten van de ruimte op grond van nationale belangen kunnen worden toegeëigend. De bovenste grens tot waar deze souvereiniteit kan worden uitgeoefend wordt bepaald door de daadwerkelijke controle die men kan laten gelden.
Deze grens wisselt voortdurend. Mischien zal men deze theorie gaan aanhangen wanneer internationale overeenstemming gebaseerd op een van de andere theorieën niet kan worden bereikt.

III. *Problemen.*

In zijn rapport van 14 juli 1959, [14]) gaf het Comité een niet uitputtende opsomming van enkele problemen welke reeds waren gerezen of in de naaste toekomst zouden rijzen als gevolg van het onderzoek van de ruimte.

Onderstaand zullen deze problemen worden belicht.

1. *De vraag naar de vrijheid van de ruimte voor onderzoek en gebruik.*
Het Comité ging bij het in beschouwing nemen van deze vraag uit van de theorie van het gewoonte-ruimterecht, althans, de opvattingen van het Comité laten zich nog het best onder deze theorie rangschikken. Hierbij ging men voorbij aan de beantwoording van de vraag of de betrekkelijk geringe activiteiten in de ruimte over een beperkte periode een voldoende hechte basis voor deze theorie vormen.
Ernstiger is overigens dat het Comité zich niet heeft afgevraagd waar de ruimte begint. De Conventie van Chicago 1944 is uit-

---

[12]) Jessup and Taubenfeld, Controls for outer space (1959), bldz. 206.

[13]) Cooper, Legal problems of Upper Space, 23 Journal of Air Law and Commerce (1956). Zie ook Heinrich, Air Law and Space, St. Louis Law Review 11, bldz. 22 (1958).

[14]) U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), bldz. 61.

sluitend van toepassing op de luchtruimte. Hoe hoog moet nu een ruimte-vaartuig vliegen om niet onder de werkingssfeer van de conventie te vallen? Dit is een preliminaire vraag. Het Comité acht de beantwoording van deze vraag echter geen dringende aangelegenheid.

2. *Aansprakelijkheid voor schade door ruimtevaartuigen veroorzaakt.*
Het moeilijkste probleem met betrekking tot dit onderwerp is de keuze van het wettelijk stelsel hetwelk de aansprakelijkheid zal gaan beheersen. [15])
De conventie van Rome van 1952 betreffende de schade veroorzaakt door vreemde luchtvaartuigen aan derden op het aardoppervlak op welke conventie als precedent voor het ruimterecht het Comité de aandacht vestigde, gaat uit van een absolute aansprakelijkheid. Internationaal gewoonterecht kan ons op dit punt weinig verder helpen.

3. *Toewijzing van radiofrequentie's.*
Er zijn verschillende gevallen bekend waarin satellieten communicatie-middelen hebben gestoord. [16]) Het Comité (zonder een bepaalde oplossing voor dit probleem aan te bevelen) maakte melding van een aanbeveling gegeven door het technisch comité van de International Telecommunications Union, getiteld ,,Selection of ,,frequencies used in telecommunication with and between artificial ,,earth satellites and other space vehicles" en ,,Factors affecting ,the selection of frcqucncies for telecommunication with and be-,,tween space vehicles." [17])

4. *Vermijden van botsingen tussen ruimtevaartuigen en luchtvaartuigen.*
In het bijzonder is dit punt van belang bij ruimtevaartuigen die landen en stijgen door het luchtruim waarover een ander land de souvereiniteit uitoefent. In dit verband rijzen drie vragen:
   a. Tot hoe hoog strekt de luchtruimte waarover de souvereiniteit kan worden uitgeoefend, zich uit?
   b. Bestaat er een recht van passage voor ruimtevaartuigen behorende tot een ander land?
   c. Indien zulk een recht van doorgang bestaat, welke kennisgeving moeten worden gedaan aan het land dat de souvereiniteit uitoefent teneinde dit land in de gelegenheid te stellen zijn luchtverkeer aan een nieuwe situatie aan te passen?

---

[15]) H.R. Doc. Nr. 89, Survey of Space law, A Staff report of the select Committee on astronautics and space exploration, House of Rep. 85th Cong., 2nd Session (1958), noot 13.
[16]) Jessup and Taubenfeld, Controls for outer Space (1959), bldz. 238.
[17]) U.N. Doc. Nr. A/4141 (1959), bldz. 65.

5. *Identificatie en registratie van ruimtevaartuigen en coördinatie van lanceringen.*
Het Comité stelde voor de identificatie van ruimtevaartuigen te doen plaats vinden o.a. aan de hand van registratie van de lanceringen en „call-signs".
Een dergelijke identificatie zou de landen o.a. in staat stellen een onderscheid te maken tussen ruimtevaartuigen met een vreedzaam doel en andere voorwerpen, waartegen die landen dan de geëigende maatregelen zouden kunnen treffen. Identificatie van ruimtevaartuigen zou één van de meest pijnlijke problemen die er thans m.b.t. de ruimte bestaan t.w. dat van de veiligheid, kunnen oplossen, mits deze identificatie gepaard gaat met een inspectie-bevoegdheid.
Maar met dit laatste meer politieke probleem van de inspectie hield het Comité zich niet op.

6. *Terugkeer en de landing van ruimtevaartuigen.*
Op dit punt beval het Comité aan in multilaterale overeenkomsten onder andere voorzieningen op te nemen m.b.t. de terugkeer van vaartuigen en/of personeel naar de Staat van herkomst.
Het Comité opperde mening dat de regels betreffende de rechten en plichten m.b.t. vliegtuigen en hun bemanning bij een landing op vreemd grondgebied door een ongeval, vergissing of ingeval van nood, op overeenkomstige wijze zouden kunnen worden toegepast bij landingen van ruimtevaartuigen. [18])

7. *Waar begint de ruimte?*
Het Comité concludeerde dat de beantwoording van de vraag waar de ruimte begint geen juridisch probleem van de eerste orde vormt. [19]) Deze conclusie doet sterk vermoeden dat het Comité de „pragmatic-approach" theorie (zie boven) aanhangt, ofschoon een meer waarschijnlijke interpretatie deze is dat, hoewel de precieze bepaling van de grenzen tussen luchtruimte en ruimte voorals nog niet een conditio sine qua non is voor de oplossing van bepaalde problemen, een nadere aanduiding van deze grenzen noodzakelijk zou kunnen zijn.

8. *Bescherming van openbare gezondheid en veiligheid: voorzorgen tegen besmetting van de ruimte.*
Besmetting van de ruimte kan worden veroorzaakt door het daarheen brengen van levende of andere materie. Gevolg hiervan kan zijn dat het wetenschappelijk onderzoek wordt bemoeilijkt. Ook is het mogelijk dat de aarde op zijn beurt wordt besmet als gevolg van activiteiten in de besmette ruimte. Het Comité raadde aan deze problemen te bestuderen. [20])

[18]) U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), bldz. 67.
[19]) U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), bldz. 67-68.
[20]) U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), bldz. 69.

9. *Vragen met betrekking tot het onderzoek van hemellichamen.*
Ernstige problemen kunnen rijzen, wanneer een land exclusieve rechten pretendeert op een hemellichaam, aldus het Comité. [20]) Dientengevolge stelde het Comité voor dat hemellichamen niet vatbaar voor toeëigening zouden zijn, dat onderzoek en exploitatie zouden geschieden ten bate van de ganse mensheid, of dat de een of andere vorm van internationaal bestuur over hemellichamen kan worden gevonden. [20])
Hier komt men dus aan de principiële vraag aangaande de souvereiniteit. De meest logische benaderingswijze tot de oplossing van dit probleem zou kunnen liggen in de voorgestelde ,,res communis-,,theorie".

10. *Botsing van ruimtevaartuigen met elkaar.*
Daartoe bestaat heden weinig gevaar aldus het Comité. [21]) Dit zou echter in de toekomst kunnen veranderen. Het opstellen van regels dienaangaande zou moeten geschieden bij een internationale overeenkomst.

IV. *Conclusie's.*

Waar begint de ruimte?

1. De meeste schrijvers zijn het er over eens dat de ruimte begint bij de bovenste grens van de luchtruimte. Wegens gebrek aan wetenschappelijke kennis en verschil van mening met betrekking tot de bedoeling van de gebruikte termen in de Conventie van Chicago van 1944, schijnt het onmogelijk om tot'overeenstemming te geraken over de scheidslijn tussen luchtruim en ruimte.
2. De plaats waar de ruimte begint moet derhalve bij een internationale overeenkomst waarin aandacht wordt geschonken aan wetenschappelijke, economische en politieke belangen van alle staten, alsmede aan het veiligheidsaspect, worden vastgelegd.

Aan wie behoort de ruimte?

1. Vele schrijvers beweren dat de souvereiniteit van een Staat zich uitstrekt tot aan de hemel, zulks in tegenstelling tot het Comité, hetwelk voorstelt dat de ruimte voor onderzoek en gebruik voor vreedzame doeleinden niet is onderworpen aan enige souvereiniteit.
2. Ook hier is een internationale overeenkomst noodzakelijk.
3. Deze overeenkomst zou de volgende beginselen moeten omvatten:
   a. de ruimte is het gemeenschappelijk bezit van de mensheid (res communis-theorie);
   b. de ruimte is vrij voor voortdurend gebruik en onderzoek voor vreedzame doeleinden en niet onderworpen aan nationale souvereiniteit;
   c. gebieden in de ruimte zijn niet vatbaar voor toeëigening op grond van nationale belangen;
   d. effectieve controle en de mogelijkheid deze controle aan anderen

[21]) U.N. Doc. Nr A/4141 (1959), **bldz. 69-70.**

op te leggen zijn de peilers waarop een internationale organisatie berust.

Welke problemen bestaan er met betrekking tot de ruimte?

1. Men zie hiervoor deze samenvatting onder II.
2. De meeste problemen kunnen pas worden opgelost, wanneer daaraan voorafgaand de kwestie van de souvereiniteit is geregeld.
3. De meeste problemen kunnen niet worden opgelost op de basis van de bestaande rechtssystemen, maar moeten het onderwerp van een internationale overeenkomst zijn.

Hoe kunnen deze problemen worden opgelost?

1. Een multilaterale overeenkomst is voor het oplossen van deze problemen noodzakelijk.
2. Een aantal afzonderlijke multilaterale overeenkomsten zijn waarschijnlijk, omdat ook de vragen van inspectie en ontwapening ter sprake kunnen komen.
3. Oplossingen zijn al te lang uitgebleven.

Aantekening van de samenstellers. [1])

De lezing van de Majoor *H. A.* FISHER jr. *dateert van 1961. Inmiddels is er op het gebied van het ruimterecht enige vooruitgang geboekt.*

Het ad hoc Comité is door de 14e Algemene Vergadering van de Verenigde Natie's bij algemene stemmen omgezet in een permanent „Committee on the peaceful uses of outer space" (resolutie 1472 (XIV)). Jammer genoeg konden de Verenigde Staten en Rusland geen overeenstemming bereiken over de verdeling van de leidende functie's in dit Comité en zijn sub-commissies. Eerst in 1961 kwam het Comité bijeen, nadat o.a. de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk daartoe het initiatief hadden genomen. Tegen alle verwachtingen in namen de Sowjetlanden aan de beraadslagingen deel. De Amerikaanse vertegenwoordiger (STEVENSON) omzeilde de controversiele punten en zette in vier punten de reeds eerder door President Kennedy ontwikkelde gedachten uiteen, t.w.:

1. *het internationcile recht is niet beperkt tot de aarde en de atmosfeer, maar strekt zich uit tot de grenzen van het ruimte-onderzoek. De kosmische ruimte en hemellichamen moeten vrij toegankelijk zijn voor onderzoek en gebruik door alle staren en mogen niet onderworpen zijn aan souvereiniteitsaanspraken;*
2. *internationale registratie van ruimtevaartuigen en lanceringen, toe te vertrouwen aan de Secretaris-Generaal der Verenigde Natie's;*
3. *internationale sumenwerking in het ruimte-onderzoek voor meteorologische doeleinden,*

---

[1]) Kapitein Mr. P. M. Roelse en Reserve-tweede-luitenant Drs. J. Scholten, beiden van de Koninklijke Luchtmacht.

4. de oprichting van een wereldwijd telecommunicatie-systeem door middel van satellieten.

Op basis van deze punten werden in een subcommissie een aantal ontwerp-resolutie's ingediend. STEVENSON betoogde o.a. dat in deze ontwerp-resolutie's geen poging werd ondernomen de grens tussen luchtruimte en ruimte vast te stellen. Hij achtte een dergelijke vaststelling praematuur en was van mening dut de beginselen van openheid en vrijheid van de kosmische ruimte en hemellichamen niet afhankelijk waren van het vaststellen van de grens tussen luchtruimte en ruimte.

Volgens de Britse vertegenwoordiger, **Sir** PATRICK DEAN, konden twee beginselen reeds thans worden vastgelegd: de erkenning dat het internationale recht, inclusief het Handvest van de Verenigde Natie's van toepassing was op de ruimte en de erkenning dat de ruimte en hemellichamen vrij beschikbaar waren voor alle landen en niet onderworpen aan nationale occupatie.

De Algemene vergadering nam tenrlotte op 20 december 1961 met algemene stemmen een resolutie aan, waarin de beide in de voorgaande alinea genoemde beginselen werden vastgelegd (A/Res/1721(XVI)). Tevens werden de staten in deze resolutie opgeroepen informatie betreffende door ken gelanceerde voorwerpen aan de Secretaris-Generaal door te geven, met het doel te komen tot een registratie van lanceringen. Vervolgens adviseerde de Algemene Vergadering de staten en de „World Meteorological Organization" om een studie te maken van de maatregelen om de ruimte-wetenschap en techniek te bevorderen. Zodoende zou men meer kennis kunnen verkrijgen van natuurkundige factoren die het klimaat beïnvloeden. Tenslotte beval de Algemene Vergadering de „International Telecommunication Union" aan om die aspecten van communicatie middels de ruimte in beschouwing te nemen waarin internationale samenwerking vereist is.

Het verder door het Comité verriclzte werk leidde vervolgens tot de aanneming op 24 december 1963 door de 18e Algemene Vergadering van de Verenigde Natie's van de „Declaration of legal principles „governing the activities of states in the exploration and use of outer „space" (Res. 1962 (XVIII)). In deze resolutie werden de volgende beginselen vastgelegd:

1. het onderzoek en het gebruik van de ruimte zal worden voortgezet ten bate van de gehele mensheid;
2. de ruimte en de hemellichamen kunnen door alle staten vrij worden gebruikt op een basis van gelijkheid en in overeenstemming met het internationale recht;
3. de ruimte en de hemellichamen zijn niet vatbaar voor toeëigening;
4. de activiteiten van de staten op het gebied van het onderzoek en het gebruik van de ruimte zullen in overeenstemming zijn met het internationale recht, daaronder begrepen het Handvest van de Verenigde Natie's;
5. de staten dragen een internationale verantwoordelijkheid voor hun eigen activiteiten en die van niet-gouvernementele instantie's en

laatstgenoemde activiteiten behoeven de goedkeuring van de betrokken staat en staan onder zijn voortdurende toezicht;

6. *indien een staat van mening is dat zijn activiteiten in de ruimte mogelijk schade kunnen berokkenen aan soortgelijke activiteiten van andere staten, zal hij die andere staten raadplegen. Deze andere staten mogen om een dergelijke raadpleging verzoeken;*
7. *een staat die een voorwerp in de ruimte lanceert behoudt de jurisdictie daarover en in voorkomend geval ook over de bemanning;*
8. *een staat is aansprakelijk voor schade toegebracht door voorwerpen welke in de ruimte zijn gelanceerd;*
9. *staten zullen astronauten alle mogelijke hulp verlenen, indien zij een noodlanding moeten maken of anderszins in nood zullen verkeren.*

Het „Legal Sub-Committee" van het Comité heeft zich in 1964 beziggehouden met een ontwerp van een internationale overeenkomst betreffende de hulpverlening aan en de terugkeer van astronauten en ruimtevaartuigen, en met een ontwerp internationale overeenkomst betreffende de aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door de in de ruimte gelanceerde voorwerpen.

Deze werkzaamheden zijn nog niet beëindigd en zullen in 1965 worden voortgezet.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 19 juni 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Kolonel A. van Dusseldorp en Kapitein W. J. Esseveld.
Raadsman: Mr. J. Deen, advocaat te Veenendaal.

Aan zijn schuld bij gelegenheid van een botsing met een door hem bestuurd motorrijtuig (door te grote snelheid in een bocht geslipt en tegen de zijkant van een viaduct geslagen, tengevolge waarvan een passagier uit de auto geslingerd werd en korte tijd daarna overleed) de dood van een ander te wijten hebben, terwijl de schuldige onder zodanige invloed van het gebruik van alcohol verkeerde, dat hij niet in staat moest worden geacht het motorrijtuig naar behoren te besturen.

(W.V.W. art. 36, 1° en 3°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H.N., geboren 12 juni 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 18 januari 1964 te Arnhem, althans in „Nederland, als bestuurder van een auto daarmede met zo hoge snel-

„heid, dan wel zo roekeloos of onachtzaam heeft gereden over de voor „het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Utrechtseweg, in de rich- „ting naar Arnhem, dat hij in een voor hem naar rechts gelegen bocht is „geslipt, dan wel die auto niet in de bocht heeft kunnen houden en na „aanvankelijk tegen een aan de voor hem rechterzijde van die weg ge- „legen viaduct te zijn opgebotst vervolgens naar links is geschoven, ge- „slipt of gereden en in de middenberm is tot stilstand gekomen, waar- „door het aan zijn beklaagdes grove schuld is te wijten geweest dat de „zich mede in die auto bevindende W. G. W. daaruit is geslingerd en „op het wegdek is terechtgekomen, waardoor hij zodanig schedelletsel „en kneuzingen van de borstwand heeft bekomen, dat hij korte tijd daar- „na is overleden, een en ander terwijl hij alstoen aldaar verkeerde onder „zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank dat hij „niet in staat moest worden geacht dat motorvoertuig naar behoren te besturen";

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 18 januari 1964 te omstreeks 19.30 uur reed ik als bestuurder van een Volkswagen daarmede over de Utrechtseweg, komende uit de richting Oosterbeek en gaande in de richting Arnhem. Even tevoren, kort voordat ik de bebouwde kom van Oosterbeek verliet, had ik de snelheid van mijn auto opgevoerd tot circa 100 km/uur. Voordat ik de voor mij naar rechts gelegen bocht inreed heb ik gas teruggenomen, zodat mijn snelheid verminderde tot naar mijn schatting 70 à 80 km/uur. Terwijl ik die bocht verder doorreed in de richting van het viaduct, heb ik niet geremd en ik was nog niet begonnen gas bij ie geven. Kort voor het viaduct bemerkte ik dat de achterzijde van de door mij bestuurde auto plotseling naar links begon te slippen. Ik heb de auto niet op de weg kunnen houden en ik ben tegen de rechterpijler van het spoorweg-viaduct aangebotst. Toen ik weer tot mijn positicven kwam, stond de auto, die ik had bestuurd, in de middenberm van de weg vlak voorbij het viaduct. W., die rechts naast mij in de auto had gezeten, lag na de botsing op de weg. Kort na het ongeval leefde hij nog, maar ik weet dat hij kort daarna overleden is. Ik had die dag omstreeks 15.00 uur en tussen 16.00 en 16.30 uur een biertje gedronken en omstreeks 18.00 uur had ik in mijn ouderlijk huis te Wageningen voordat ik ging eten, een Orange-juice met brandewijn gedronken. Ik had tot op de dag van het ongeval vrij veel auto gereden, echter uitsluitend in Opel-personen-auto's. De Volkswagen waarmee ik ben verongelukt, was de eerste Volkswagen, waarmee ik ooit heb gereden. Tijdens mijn ritten, die ik voor het ongeval eerder op de dag gemaakt had, vond ik, dat ik met die Volkswagen niet zo prettig in de bocht lag als met mijn vaders Opel;

Overwegende, dat beklaagde voorts ter terechtzitting nog heeft verklaard:

Ter plaatse van het ongeluk was ik zeer goed bekend; volgens mij heb ik in de bocht gereden met een snelheid van ongeveer 80 km. per uur,

Ik geef toe dat dit iets te hard is geweest. De orange-juice met brandewijn die ik heb gedronken, dronk ik uit een limonadeglas; de inhoud bestond voor het grootste deel uit brandewijn en voor het kleinste deel uit orange-juice. Ik neem wel aan dat de hoeveelheid brandewijn gelijk heeft gestaan met drie gewone glaasjes;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P. 78/64 — 78/64 Garn. op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 12 maart 1964 getekend door Antonie van der Beek, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant en Johannes Mathias van Wijlick, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, 2e verbalisant, beiden behorende tot de brigade Arnhem, afdeling Garnizoen, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

Op 18 januari 1964, omstreeks 20.00 uur, werd bericht ontvangen dat op de Utrechtseweg te Arnhem een ernstig verkeersongeval had plaats gevonden. Op 18 januari 1964, omstreeks 20.10 uur hebben wij het volgende gezien en waargenomen: het ongeval had plaats gevonden op de zuidelijke rijbaan van de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Utrechtseweg, ter hoogte van het viaduct van de spoorlijn Arnhem-Nijmegen, in de gemeente Arnhem; de Utrechtseweg bestond ter plaatse uit twee rijbanen, welke rijbanen van elkaar waren gescheiden door een middenberm; gezien vanuit de richting Oosterbeek maakte de Utrechtseweg ter plaatse een langgerekte bocht naar rechts; bij het ongeval was betrokken een personenauto, merk Volkswagen, voorzien van het kenteken MS 07-15; deze personenauto stond met de voorzijde op de middenberm en met de achterzijde 02.00 meter oostelijk van de scheidingsmuur van het viaduct; deze personenauto was aan de rechterzijde zwaar beschadigd; de zuidelijke muur van het viaduct was aan de westzijde beschadigd, welke schade kennelijk was veroorzaakt door de botsing met genoemde personenauto; op het wegdek, aanvangende 27.00 meter westelijk van het viaduct, was een slip- c.q. schuifspoor aanwezig; dit spoor was kennelijk afkomstig van het linkerachterwiel van de personenauto aangezien de velg en de band van dit wiel over een afstand van 10 à 15 centimeter waren afgesleten en de afdrukken hiervan in de wegdek duidelijk zichtbaar waren; ter hoogte van het rechtervoorwiel van de personenauto lag een plasje bloed;

1e Verbalisant:

Tijdens het opnemen van de situatie ter plaatse werd ons door een agent van de gemeentepolitie medegedeeld dat één der inzittenden van de personenauto, na aankomst in het St. Elisabeths Gasthuis was overleden. Na ingesteld onderzoek bleek het slachtoffer te zijn genaamd: Wilhelmus Gijsbertus W., geboren te Wageningen, 23 November 1943, laatst gewoond hebbende te Wageningen. Op 18 januari 1964, omstreeks 23.10 uur heb ik, 1e verbalisant, ten dienste van de justitie in voornoemd ziekenhuis het lijk van genoemde W. in beslag genomen. Ter vaststelling van de identiteit heb ik op 19 januari 1964, omstreeks 11.15 uur, het lijk van W., voornoemd, in het St. Elisabeths Gasthuis te Arnhem getoond aan: Cornelis Marinus W., geboren te Renkum, 20 okto-

ber 1929, wonende te Wageningen. Hij verklaarde: „Ik herken dit lijk „als te zijn het lichaam van mijn broer Wilhelmus Gijsbertus W. laatst „gewoond hebbende te Wageningen." Gijsbertus D., geboren te Wormerveer, 4 maart 1916, wonende te Wageningen. Hij verklaarde: „Ik herken dit lijk als te zijn het lichaam van mijn zwager Wilhelmus Gijsbertus W., laatst gewoond hebbende te Wageningen." Op 18 januari 1964, omstreeks 22.45 uur, heeft de dienstdoende arts, de 1e Luitenant-arts Seldenrath, op mijn verzoek en met toestemming van de verdachte, de dienstplichtig soldaat H. N., het benodigde bloed van verdachte afgenomen ten behoeve van de bepaling van het alcoholgehalte in zijn bloed. Dit bloed, alsmede een buisje met urine van verdachte, is met de desbetreffende formulier op 20 januari 1964 per post verzonden naar het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie te 's-Gravenhage;

Johannes Cornelis Kleijn, geboren 12 december 1916:

Op 18 januari 1964, omstreeks 19.30 uur, reed ik als bestuurder van een personenauto van Oosterbeek naar Arnhem. Nadat ik van de Veritasweg te Oosterbeek de Utrechtseweg op was gereden, werd ik na ongeveer vijftig meter ingehaald door een uit de richting Renkum komende personenauto, merk Volkswagen. De snelheid waarmede ik reed was toen 50 kilometer per uur, maar de snelheid van de mij inhalende personenauto bedroeg naar mijn schatting minstens 100 kilometer per uur. Deze personenauto „zwiebelde" enigzins. Ter plaatse gold de snelheidslimiet van 50 km. per uur. Toen ik ter hoogte van het spoorwegviaduct over de Utrechtseweg was gekomen zag ik links van de rijbaan, juist voorbij het viaduct, een blauwe Volkswagen staan die zwaar was beschadigd;

Jan Hendrik van den Berg, geboren 17 juli 1927:

Op 18 januari 1964, omstreeks 19.30 uur, reed ik als bestuurder van een taxi over de Utrechtseweg te Arnhem in de richting Oosterbeek. Toen ik ongeveer ter hoogte van de KEMA reed, zag ik dat uit de richting Oosterbeek, nog voor de bocht voor het viaduct, een Volkswagen aan kwam rijden. Deze Volkswagen reed met een zeer hoge snelheid en ik schat, dat deze Volkswagen minstens 100 kilometer per uur reed. Toen ik de Volkswagen de bocht in zag gaan zonder dat de snelheid verminderde, dacht ik bij mijzelf: „als dat maar goed gaat". Nadat ik de wagen de bocht in had zien gaan, verloor ik hem uit het oog, omdat het zicht mij werd ontnomen door een viaduct. Toen ik de Volkswagen weer zag lag deze als een wrak door het viaduct heen tegen de middenberm;

overwegende, dat voorts ten processe zijn overgelegd:

een formulier van het Gerechtelijk laboratorium van het ministerie van Justitie, nummer 46967, vermeldend als bloedgever H. N. en inhoudend als verklaring van de bloedafnemer J. J. Seldenrath, arts, dat door hem bloed werd afgenomen op 18 januari 1964 te 22.45 uur;

een rapport van het genoemd laboratorium, eveneens onder nr. 46967, inhoudend als verklaring van de scheikundige, drs. J. W. Verburgt: dat de gevonden reductiewaarde verminderd met de gemiddelde reductie-

waarde van normaal bloed overeenkomt met 1,10‰ aethylalcohol; dat in de 3 uur verlopen tussen het voorval en de bloedafname het alcoholgehalte verminderde van [met? *Red.]* 0,3 tot 0,6‰; dat op het tijdstip van het voorval het alcoholgehalte van het bloed van bloedgever naar alle waarschijnlijkheid 1,4 tot 1,7‰ was;

een uittreksel uit het register van overlijden der gemeente Arnhem, houdend dat op 18 januari 1964 in de gemeente Arnhem is overleden Willem Gijsbertus W., oud 20 jaren;

een rapport van lijkschouwing betreffende W. G. W., d.d. 19 januari 1964, houdende als verklaring van B. H. van Boeijen, lijkschouwer der gemeente Arnhem:

dat hij heeft waargenomen ernstig schedelletsel c.q. hersenletsel en kneuzing van voorste borstwand; dat onderzochte was overleden en de gewelddadige dood stellig het gevolg moet worden geacht van het bekomen letsel;

een schrijven van genoemde E. Verburgt d.d. 15 juni 1964 houdende onder meer dat op basis van de berekende waarden van 1,4 tot 1,7‰ kan worden verklaard dat het drankgebruik van beklaagde heeft gelegen *ten minste* tussen 5 tot 7 borrels of een overeenkomstige hoeveelheid andere alcoholhoudende drank;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — het onder E genoemde stuk slechts gebezigd als bewijsmiddel in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit is begaan te Arnhem op 18 januari 1964;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld bij gelegenheid van een botsing, aan- of overrijding „met een door hem bestuurd motorrijtuig de dood van een ander te „wijten hebben, terwijl de dood door de botsing, aan- of overrijding is „veroorzaakt en terwijl de schuldige tijdens het ongeval onder zodanige „invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat „hij niet in staat moest worden geacht het motorrijtuig naar behoren „te besturen",

voorzien en strafbaar gesteld bij:

artikel 36, 1e jo. 3e lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 4 maanden en ontzegging van de rijbevoegdheid v.d.t.v. 3 jaren — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 17 september 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel K. Timmerman en Kapitein P. Rueck.
Raadsman: Tweede-Luitenant **C.** *F.* Kwant.

Tijdens een dienstrit met een militaire vrachtauto, eigendunkelijk een omweg (langs de plaats van zijn inwoning) gemaakt. Opzettelijke ongehoorzaamheid (eigendunkelijk overschrijden van een dienstbevel (rij-opdracht)) niet bewezen; veroordeling wegens opzettelijk wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig.

Voorts: bij het achteruitrijderz tegen een lantaarnpaal gereden en deze beschadigd; doorgereden zonder dat behoorlijk de identiteit van hem en/of vun de vrachtauto kon worden vastgesteld.

Geldboete van f *125 (met toepassing van art. 24 W.Sr.).*

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art. 24; W.V.W. art. 30, 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. K. D. V., geboren 26 september 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet,

,,1e. op of omstreeks 14 mei 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Eefde, althans in Nederland eigendunkelijk het hem op 13 of 14 mei 1964 te Grave, middels een rij-opdracht door zijn meerdere, de sergeant H. v. d. Hout of de Tweede-Luitenant P. J. Baayen, gegeven dienstbevel om van Grave naar Eefde te rijden via Arnhem en langs dezelfde route terug te rijden, heeft overschreden, door alstoen, te Eefde gekomen, willens en wetens van de route af te wijken en naar Almelo te rijden,

,,althans indien terzake van het voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen,

,,dat hij alstoen opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat der Nederlanden toebehorend motorrijtuig, als bestuurder daarmede rijdende, heeft gebruikt op meerdere voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen van Eefde naar en in Almelo;

,,te Almelo, althans in Nederland, als bestuurder van een militair motorrijtuig — vrachtauto — heeft gereden over de voor het openbaar rij- en/of ander verkeer openstaande weg, de Frans van Mierisstraat aldaar, en toen, na een ongeval ontstaan als gevolg van een botsing of aanrijding van dat motorrijtuig met een daar staande lantaarnpaal, toebehorende aan de gemeente Almelo, althans aan een niet-inzittende van het door beklaagde bestuurde motorrijtuig, waarbij die lantaarnpaal scheef kwam te staan en de lichtkap daarvan is afgebroken, althans waarbij enige schade aan die lantaarnpaal was toegebracht, is doorgereden of weggereden voordat de identiteit van hem, beklaagde,

„en van het door hem bestuurde motorrijtuig behoorlijk was kunnen „worden vastgesteld";

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde onder le-primair is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 14 mei 1964 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de 11e Intendance-compagnie gelegerd in de Generaal de Bonskazerne te Grave — heb ik bevel gekregen om van Grave naar Eefde te rijden. Ik was toen als chauffeur te werk gesteld op een DAF 3-tonner YA 328, gekentekend KL 25-50. Nadat ik in Eefde mijn opdracht had uitgevoerd, ben ik zonder reden of noodzaak en zonder dat ik daartoe van iemand opdracht had gekregen willens en wetens van de voorgeschreven route afgeweken en naar Almelo naar mijn huisadres gereden. Ik heb toen gereden over meerdere openbare wegen van Eefde naar en in Almelo, terwijl ik steeds als bestuurder van die wagen optrad. Hiervoor had ik van niemand toestemming; die DAF was het eigendom van de Staat der Nederlanden.

Te Almelo heb ik gedurende diezelfde rit op 14 mei 1964 als bestuurder van diezelfde DAF daarmede gereden over de openbare weg, de Frans van Mierisstraat aldaar en terwijl ik achteruit reed, ben ik met de achterzijde van die DAF tegen een aldaar staande lantaarnpaal aangereden, welke noch mijzelf, noch de enig mede inzittende, van D., in eigendom toebehoorde. Tengevolge van die botsing is die lantaarnpaal scheef komen te staan en is de lichtkap ervan afgebroken. Ik ben toen en daar weggereden voordat de identiteit van mij en van die door mij bestuurde DAF door mijn toedoen behoorlijk is kunnen worden vastgesteld. Ik wist dat ik na het veroorzaken van schade aan een anders eigendom met een door mij bestuurde wagen hiertoe verplicht was. Ik heb die aanrijding ook later niet vermeld bij enige bevoegde autoriteit noch door van D. laten melden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 104/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend door Johannes Petrus Martens, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Grave, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Paul Johan Baayen, 2e-Luitenant, rnr: 35.08.09.024:

Ik ben plaatsvervangend commandant en tevens motor transport officier van de 11e Intendance-compagnie te Grave. Ik heb soldaat V. op 14 mei 1964 opdracht gegeven, met het militair motorrijtuig DAF YA 328, voorzien van het kenteken KL 25-50, een dienstrit uit te voeren naar Eefde. Soldaat V. had voor deze rit een rij-opdracht ontvangen, welke was getekend door sergeant van de Hout. Deze rij-opdracht vermeldde een rit van Grave naar Eefde via Arnhem vv. Ik heb soldaat V. geen opdracht of toestemming gegeven met bedoeld motorrijtuig, nadat hij in Eefde zijn taak had volbracht, door te rijden

naar Almelo. Deze rit heeft hij geheel eigendunkelijk uitgevoerd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 40/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 10 juni 1964 getekend door Frederikus Veltink, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant en Frans Vellema, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar, 2e verbalisant, beiden behorende tot de brigade Hengelo (O), zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van: Johan Fikkert, geboren 29 maart 1916:

Op 14 mei 1964 tussen 12.30 en 13.00 uur bevond ik mij in de woonkamer van mijn woning, gelegen aan de Frans van Mierisstraat, perceel nummer drie, te Almelo. Plotseling hoorde ik een harde klap. Toen ik hierop naar buiten keek zag ik, dat voor mijn woning een militaire vrachtauto wegreed. Ik zag, dat die vrachtauto was voorzien van het kenteken KL 25-50 en via de Frans van Mierisstraat de Meindert Hobbemastraat opreed in de richting centrum Almelo. Ik zag verder dat een lantaarnpaal, staande voor mijn woning, die toen ik thuis kwam nog recht stond, overhelde en dat de kap van die lantaarnpaal op het wegdek lag;

Verbalisanten:

Het ongeval had plaats gevonden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Frans van Mierisstraat, ter hoogte van perceel nummer 3 terplaatse gelegen in de gemeente Almelo.

Op 1 juni 1964 deelde de heer Bolk, administrateur van het gemeentelijk Energie- en Waterleidingbedrijf te Almelo mij, 1e verbalisant, mede dat de schade ontstaan door bovengenoemde aanrijding f 60,52 bedroeg;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,

,,dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht,

,,1e. op 14 mei 1964 opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat ,,der Nederlanden toebehorend motorrijtuig, als bestuurder daarmede ,,rijdende, heeft gebruikt op meerdere voor het openbaar rij- en ander ,,verkeer openstaande wegen van Eefde naar en in Almelo;

,,2e. te Almelo, als bestuurder van een militair motorrijtuig — vracht-,,auto — heeft gereden over de voor het openbaar rij- en/of ander ver-,,keer openstaande weg, de Frans van Mierisstraat aldaar, en toen, na ,,een ongeval ontstaan als gevolg van een botsing of aanrijding van dat ,,motorrijtuig met een aldaar staande lantaarnpaal, toebehorende aan ,,de gemeente Almelo waarbij die lantaarnpaal scheef kwam te staan ,,en de lichtkap daarvan is afgebroken, is doorgereden of weggereden ,,voordat de identiteit van hem, beklaagde, en van het door hem be-,,stuurde motorrijtuig behoorlijk was kunnen worden vastgesteld";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *„opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor-*
„rijtuig op een weg gebruiken";
2e. *„als bestuurder van een motorrijtuig na een ongeval, ontstaan als*
„gevolg van een botsing met dat motorrijtuig, waarbij schade is
„toegebracht een enig goed van een ander dan een inzittende van
„dat motorrijtuig, doorrijden of wegrijden, voordat de identiteit
„van het motorrijtuig en van degene, die tijdens het ongeval het
„motorrijtuig bestuurde, behoorlijk is kunnen worden vastgesteld";

voorzien en strafbaar gesteld bij

1e. artikel 37 van de Wegenverkeerswet;
2e. artikel 30 jo. 35, lid 1 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 125, subs. 25 dagen hechtenis — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 15 oktober 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel K. Timmerman en Kapitein P. Rueck.
Raadsman: Mr. W. Holleman, advocaat te Bennekom.

Afwezigheid van alle schuld.

Beklaagde, als bestuurder van een artillerietrekker met daarachter een houwitser, vanaf een onverharde weg naar links een voorrangsweg oprijdende, heeft niet kunnen zien dat achter een uitholling van de weg — welke hij niet kon vermoeden omdat door de plaatsing van de straatverlichting de indruk werd gewekt dat de gehele weg overzien kon worden — een personenauto naderde, welke, toen beklaagde met de trekker reeds op de voorrangsweg stond, tegen de houwitser is aangereden.

De Krijgsraad houdt een descente op de plaats van het ongeval.

Bewezen- en schuldigverklaring, maar beklaagde niet strafbaar wegens afwezigheid van alle schuld, zodat hij terzake wordt vrijgesproken.

(R.L. art. 193; W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. P. C. R., geboren 21 oktober 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 17 september 1964 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot betaling van een geldboete van veertig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door acht dagen hechtenis en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 3 maart 1964, ca. 20.00 uur, te of in de „gemeente Havelte, althans in Nederland, als bestuurder van een „militaire vrachtauto. DAF YA 616. waarachter een 8 inch houwitser „was gekoppeld met een totale lengte van ca. 11 meter, daarmede „rijdende op de niet verharde voor het openbaar rijverkeer openstaande „weg, de Lupineweg, en genaderd zijnde het kruispunt van deze weg „en de eveneens voor het openbaar rijverkeer openstaande weg, de van „Helomaweg, zijnde laatstgenoemde weg een voorrangsweg, naar links „van richting veranderd laatstgenoeinde weg in de richting Wavelte is „opgereden zonder enige maatregel te nemen of te doen nemen ten„einde het oprijden van die weg, gezien de lengte van zijn voertuig „met aangekoppelde houwitser alsmede de geringe snelheid waar„mede dit moest geschieden, te beveiligen althans eventuele wegge„bruikers, rijdende over genoemde van Welomaweg, daarop tijdig en „duidelijk te attenderen, een en ander met het gevolg, dat een uit de „richting Havelte komende bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, „rijdende over genoemde van Helomawcg, toen beklaagde met de door „hem bestuurde militaire vrachtauto op de voor hem rechterweghelft „van de van Helomaweg was komen te rijden, doch het aangekoppelde „stuk geschut nog dwars op de lengterichting van meergenoemde weg „stond of reed, met diens voertuig tegen de onverlichte linkerzijde van „voormeld geschut is gebotst, hebbende beklaagde zich aldus in ieder „geval zodanig op genoemde weg gedragen, dat de vrijheid van het „verkeer zonder noodzaak werd belemmerd, althans de veiligheid op „die weg werd in gevaar gebracht";

Overwegende . . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op **3** maart 1964, te omstreeks 20.00 uur, terwijl het pikdonker was, als bestuurder van een militaire vrachtauto, type DAF YA 616, daarmede reed over de niet verharde Lupinenweg te Havelte in de richting van de van Helomaweg; dat achter die DAF een 8 inch houwitser was gekoppeld; dat de hele combinatie 18.55 meter lang was; dat de wachtmeester van Heijst naast hem zat; dat hij en twee voor hem rijdende jeeps op de Lupinenweg met blackout verlichting reden; dat hij, gekomen bij de kruising van de Lupinenweg met de van Helomaweg, een verharde voorrangsweg, zag, dat de koplampen van beide jeeps vóór hem werden ontstoken; dat hij toen de koplampen van zijn DAF heeft ontstoken op dimlicht; dat, nadat hij had gezien,

dat beide jeeps voor hem de van Helomaweg naar links waren opgereden in de richting Havelte, hij met zijn combinatie is opgereden tot aan de rand van de van Helomaweg en daar is gestopt; dat hij eerst naar links in de richting Havelte heeft gekeken en van die richting uit geen enkel koplicht zag; dat hij toen in de eerste versnelling is gaan rijden en in een grote bocht naar links de van Helomaweg is opgereden in de richting Havelte; dat, toen hij met de door hem bestuurde DAF op de voor hem rechter weghelft was gekomen, hij plotseling vanuit de richting Havelte twee koplampen naderbij zag komen, die toen nog ongeveer 75 a 100 meter van hem vandaan waren; dat hij meteen daarop achter hem een slag hoorde; dat hij nadat hij was uitgestapt, zag dat de uit de richting Havelte gekomen personenauto tegen de onverlichte linkerzijde van de houwitser was gebotst;

Overwegende, dat Adriaan van Heijst, oud 21 jaren, door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 3 maait 1964, te omstreeks 20.00 uur, rechts naast de kanonnier 1 R. zat, die als bestuurder van een militaire vrachtauto, type DAF YA 616, waarachter een houwitser was gekoppeld, daarmede reed over de Lupinenweg te Havelte in de richting van de van Helomaweg; dat de 8 inch houwitser in opgelegde toestand circa 11 meter Iang was en dat de lengte van de gehele combinatie circa 18 meter was; dat de Lupinenweg een zandweg was en de van Helomaweg een verharde voorrangsweg; dat hij, bij de kruising gekomen, zag, dat de twee voor hem uit rijdende jeeps naar links de van Helomaweg opreden, na groot licht te hebben ontstoken; dat R. hierop eveneens met groot licht opreed tot aan de rand van de van Helomaweg en daar even wachtte; dat R. daarna begon op te trekken en met een ruime bocht naar links de van Helomaweg naar links is opgereden; dat, toen de trekker al zowat normaal op de weg was gekomen, hij plotseling in een flits vanuit de richting Havelte een lichtschijnsel zag aankomen; dat op dat moment de houwitser achter hem nog dwars op de weg stond; dat hij even daarna achter zich een klap hoorde en, nadat hij was uitgestapt, zag, dat een personenauto tegen de onverlichte linkerzijde van de houwitser was gebotst;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 78/64, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 18 maart 1964 gesloten door Rink van der Velde, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, 1e veibalisant en Gosse Antonie Koster, marechaussee 1e klas, opsporingsambtenaar, 2e verbalisant, beiden behorende tot de brigade Steenwijkerwold, als eigen wetenschap van de verbalisanten onder meer inhoudt:

dat de van Helomaweg een verharde en de Lupinenweg een onverharde weg was; dat beide wegen voor het openbaar verkeer openstaande wegen waren; dat bij Besluit van Gedeputeerde Staten van Drente, dd. 21 januari 1958, nr. II/7/3618, 2e afdeling, de van Helomaweg aangewezen is als voorrangsweg en als zodanig is aangeduid;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-

staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 3 maart 1964, ca. 20.00 uur, te of in de gemeente ,,Havelte, als bestuurder van een militaire vrachtauto, DAF YA 616, waarachter een 8 inch houwitser was gekoppeld met een totale lengte ,,van ca. 11 meter, daarmede rijdende op de niet verharde voor het ,,openbaar rijverkeer openstaande weg, de Lupinenweg, en genaderd ,,zijnde het kruispunt van deze weg en de eveneens voor het openbaar ,,rijverkeer openstaande weg, de van Helomaweg, zijnde laatstgenoem- ,,de weg een voorrangsweg, naar links van richting veranderd laatst- ,,genoemde weg in de richting Havelte is opgereden met het gevolg, ,,dat een uit de richting Havelte komende bestuurder van een vier- ,,wielig motorrijtuig, rijdende over genoemde van Helomaweg, toen ,,beklaagde met de door hem bestuurde militaire vrachtauto op de ,,voor hem rechtenveghelft van de van Helomaweg was komen te ,,rijden, doch het aangekoppelde stuk geschut nog dwars op de lengte- ,,richting van meergenoemde weg stond of reed, met diens voertuig ,,tegen de onverlichte linkerzijde van voormeld geschut is gebotst";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35, lid 3 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van de strafbaarheid van beklaagde:

dat voormeld ambtsedig proces-verbaal als eigen waarneming van de verbalisanten inhoudt:

dat van de plaats van de aanrijding af de hoofdrijbaan van de van Helomaweg in zuidelijke richting (richting Havelte) geleidelijk omhoog liep en daarna omlaag;

dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 484/64, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 14 oktober 1964 getekend door Hendrik Bousema, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Steenwijkerwold, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij na te melden waarnemingen heeft verricht van de bestuurderszitplaats af van een artillerietrekker, type DAF, 6 ton 6x6, zoals bij het ten processe bedoelde ongeval was betrokken, welke artillerietrekker tijdens die waarnemingen stond opgesteld op de wegscheiding van Helomaweg—Lupinenweg;

dat hij aldus op 14 oktober 1964 heeft waargenomen:

1e. dat van genoemde plaats af een uit zuidelijke richting naderend motorrijtuig, type jeep, tot 400 meter in zuidelijke richting was waar te nemen aan de met groot licht brandende koplichten;

2e. dat van genoemde plaats af, een uit zuidelijke richting met groot licht naderend motorrijtuig, type jeep, niet zichtbaar was van het

punt 400 meter ten zuiden van de Lupinenweg tot over een afstand van 486 meter in zuidelijke richting;

3e. dat bij proefnemingen met een personenauto bleek, dat de onder 1e genoemde afstand van 400 meter met een snelheid van 100 km/uur was af te leggen in ± 14 seconden en de in punt 2 genoemde afstand van 486 meter in ± 17 seconden;

4e. dat aan de westzijde van de van Helomaweg, ter hoogte van de Oude Ruiterweg op een afstand van 862 meter ten zuiden van de Lupinenweg, een tot de openbare straatverlichting behorende lantaarn stond;

5e. dat aan de westzijde van de van Helomaweg, ter hoogte van de Darperkerkweg, op een afstand van 1135 meter ten zuiden van de Lupinenweg, eveneens een straatlantaarn stond;

6e. dat aan de oostzijde van de van Helomaweg, ter hoogte van de Nieuwe Ruiterweg, op een afstand van 1161 meter ten zuiden van de Lupinenweg, een derde straatlantaarn stond;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij een op 9 oktober 1964 gehouden gerechtelijke plaatsopneming heeft geconstateerd, dat men, zittende op de plaats van de bestuurder van een artillerietrekker, zoals bij het onderhavige ongeval was betrokken, welke staat op de splitsing van wegen van Helomaweg—Lupinenweg, bij avond, kijkende in zuidelijke richting en de in laatstgemeld proces-verbaal sub 4e, 5e en 6e brandende straatlantaarns ziende, de stellige indruk krijgt, dat men in die richting de gehele weg tot die straatlantaarns overziet;

dat dan ook volkomen begrijpelijk is, dat men, met een artillerietrekker op die splitsing staande en van dat punt af tot het punt waar zich de straatlantaarns bevinden, geen verkeer ziende naderen, de overtuiging krijgt, dat de weg tot die straatlantaarns geheel vrij is en dat het mitsdien volkomen verantwoord is met de trekker en een daarachter gekoppelde 8 inch houwitser de van Helomaweg op te rijden;

dat weliswaar die indruk onjuist kan zijn doordat een naderende auto schuil kan gaan achter de helling in de weg, doch van iemand die de plaatselijke situatie niet door en door kent, niet verwacht kan worden, dat hij zich ervan bewust is, dat de brandende straatlantaarns op bedriegelijke wijze de onjuiste indruk wekken dat men de weg tot die lantaarns geheel overziet;

dat door de aanwezigheid van een helling in de weg een gedeelte van die weg aan het gezicht wordt onttrokken en dat een met een snelheid van 100 km/uur naderende, van brandende koplichten voorziene auto, welke zich tussen de lantaarns en de Lupinenweg bevindt, gedurende ongeveer 17 seconden volkomen onzichtbaar is, om vervolgens na ongeveer 14 seconden de splitsing van Helomaweg—Lupinenweg te bereiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad, gelet op de door de beklaagde afgelegde verklaring, welke wordt gestaafd door de verklaring welke is afgelegd door de getuige van Heijst, aanneemt, dat beklaagde, alvorens de van Helomaweg op te rijden, naar links heeft gekeken en toen uti die richting geen verkeer zag naderen;

dat de Krijgsraad voorts aanneemt, dat beklaagde de uit die richting naderende, met gedimde koplichten en een snelheid van meer dan 90 km/uur rijdende personenauto toen niet heeft gezien doordat deze juist achter de helling in de weg schuil ging en gedurende ongeveer 17 seconden schuil bleef gaan, waarna hij met het in de bewezenverklaring omschreven gevolg de van Helomaweg is opgereden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het vooroverwogene van oordeel is, dat aan de beklaagde van deze wijze van rijden geen enkel verwijt valt te maken, zodat hij op grond van afwezigheid van alle schuld behoort te worden vrijgesproken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gekwalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar; *)

Verklaart dit feit te zijn een strafbaar feit;

Verklaart deswege beklaagde niet strafbaar en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 15 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *K*. N. Korteweg; *Leden:* Luitenarit-Kolonels Mr. G. W. O. Riep en W. F. B. Proper.
Raadsman: Kapitein *W*. *G*. Tibben.

Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: op post gesteld bij de parkeerplaatsen van het kamp Holterhoek in de cabine van een aldaar staande takelauto gaan zitten en in slaap gevallen.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W., geboren 12 augustus 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 25 augustus 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Eibergen, althans in Nederland, toen hij als schildwacht, althans als wachthebbende, behorende tot de wacht van het kamp Holterhoek, op post was geplaatst bij de parkeerplaatsen aldaar, de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend waakzaam te zijn, niet is nagekomen, al-

*) De woorden „en hem deswege strafbaar" zijn kennelijk ten onrechte in het dictum blijven staan. (*Red.*).

,,thans zich in een toestand heeft gebracht, waarin hij zijn dienst als ,,schildwacht of wachthebbende niet naar behoren kon verrichten, zijnde ,,beklaagde tijdens voormelde wachtdienst bij genoemde post willens ,,en wetens en zonder daartoe gerechtigd te zijn in de cabine van een ,,daar staande takelauto gaan zitten en in slaap gevallen";

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 129e Technische Dienst Munitie-aanvullingsplaats Compagnie gelegerd in het kamp Holterhoek te Eibergen, was ik van 24 op 25 augustus 1964 ingedeeld bij de wacht van genoemd kamp. Volgens de schilderlijst had ik van 05.00 tot 07.00 uur op 25 augustus 1964 post bij de parkeerplaats. Kort voor 05.00 uur werd ik gewekt en even later werd ik door de commandant van aflossing op post gesteld bij de parkeerplaats in het kamp Holterhoek. Ik was gewapend met een Uzi pistoolmitrailleur. Ik kende de consignes van mijn post en ik wist dat ik van 05.00 tot 07.00 uur over de parkeerplaats moest patrouilleren. Ik wist ook dat een schildwacht onafgebroken waakzaam moet zijn, zolang hij op post staat. Omstreeks 05.20 uur kwam ik op een van de parkeerplaatsen langs een takelwagen. Ik ben in de cabine van de takelwagen op de chauffeursplaats gaan zitten en ik ben daar in slaap gevallen. Ik wist, dat het niet was toegestaan om gedurende de tijd, dat ik op post moest staan, in een voertuig te gaan zitten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces Verbaal van huishoudelijk onderzoek opgemaakt en op 26 augustus 1964 getekend door D. Barendregt, Kapitein van de Technische Dienst, Compagniescommandant van de 129e Technische Dienst Munitie-aanvullingsplaats Compagnie en H. M. de Wal, vaandrig van de Technische Dienst, behorende tot de 129e Technische Dienst Munitie-aanvullingsplaats Compagnie te Eibergen, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van: B. J. J. Lensink, Sergeant-majoor hofmeester Intendance;

Ik was aangewezen voor de piketdienst van maandag 24 augustus 17.00 uur tot dinsdag 25 augustus 1964 17.00 uur. In overeenstemming met mijn consignes maakte ik te 05.30 uur een ronde. Op deze ronde heb ik geconstateerd dat de post bij de parkeerplaatsen nergens te vinden was. Ik heb toen nog even rondgekeken en daar ik de post nergens kon vinden ben ik teruggegaan naar de wachtcommandant aan wie ik vertelde dat de post bij de parkeerplaatsen nergens te vinden was. Hierop zijn we samen nog eens gaan zoeken, doch dit leverde eveneens geen resultaat op. Het was inmiddels 06.20 uur geworden toen de nieuwe post mij kwam vertellen dat de soldaat W. weer aanwezig was. Ik ben naar W. toegegaan cn heb hem gevraagd waar hij gedurende dat uur geweest was. Hij zei: ,,Ik zal het U eerlijk vertellen, ik heb in de ,,kraanwagen gezeten."

Overwegende, dat een ten processe aanwezige schilderlijst van het Wachtpersoneel van de wacht van het kamp Holterhoek te Eibergen

van 24 augustus op 25 augustus 1954 inhoudt, dat J. W. van 05.00 tot 07.00 uur als wachtpost aangewezen was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten,

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 25 augustus 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Eibergen, toen hij als schildwacht, althans als wachthebbende, behorende tot de wacht van het kamp Holterhoek, op post was geplaatst bij de parkeerplaatsen aldaar, de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend waakzaam te zijn niet is nagekomen, zijnde beklaagde tijdens voormelde wachtdienst bij genoemde post willens en wetens en zonder daartoe gerechtigd te zijn in de cabine van een daar staande takelauto gaan zitten en in slaap gevallen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht *) een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 2 weken — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 12 november 1964

President: Luitenant-Kolonel Mr. *H*. J. M. Bijvoet (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonels H. Tieskens en R. P. Pieters.
Raadsman: Kapitein Tibben (Sociale Dienst te 's-Gravenhage).

Opzettelijke ongehoorzaamheid: weigeren te gehoorzamen aan het bevel, hem gegeven door zijn militaire meerdere (korporaal) om in de manschappencantine zijn militaire pet af te zetten.

14 dagen militaire detentie en verlaging van de stand van dpl. soldaat der 1e klasse tot de stand van soldaat der laagste klasse.

(W.M.Sr. art. 25, 114).

---

*) De tenlastelegging stelt wel qualificerend dat beklaagde schildwacht was, maar omschrijft dit element niet feitelijk. ***(Red.)***

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. W. D. W., geboren 18 januari 1941, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 12 november 1964 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van een maand, met verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst ,,bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, ,,op of omstreeks 14 september 1964 te ,,De Wittenberg'', althans in ,,Nederland, heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te ,,gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de korporaal Ubels, ,,gegeven dienstbevel zijn militaire pet af te zetten, welk bevel hem, ,,beklaagde, werd gegeven, omdat hij in de manschappencantine zijn ,,pet droeg'';

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat I in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ging ik op maandagmorgen 14 september 1964 tegen 10.00 uur naar de manschappencantine in de legerplaats ,,De Wittenberg''. Nadat ik de cantine was binnengekomen en naar het buffet toeliep, hoorde ik, dat er aan de tafeltjes lawaai gemaakt werd met kopjes en andere voorwerpen. Bij het buffet gekomen, kwam ik achter een KVV-korporaal te staan. Net toen ik aankwam, draaide deze zich om en zei zoiets als: ,,Jochie, zet je pet eens af''. Door deze opmerking voelde ik mij gepikeerd en ik heb aan die korporaal gevraagd, waar het stond, dat ik mijn pet moest afzetten. Kort daarop beval die korporaal mij mijn pet af te zetten. Ik heb toen iets in de geest gezegd van dat ik het niet deed en ik heb mijn pet niet afgezet;

overwegende, dat Ubels, P. R., oud 24 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 14 september 1964 te omstreeks 10.00 uur bevond ik mij tijdens de cantinepauze bij het buffet van de manschappencantine van de legerplaats ,,De Wittenberg''. Ik was als korporaal in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en was gekleed in veldtenue gladde stof, voorzien van de onderscheidingstekens van mijn rang. Op een gegeven moment hoorde ik achter mij in de cantine een hevig spektakel, hoofdzakelijk doordat met kopjes en handen op tafel werd geslagen. Ik merkte even later, dat er een pet naast mij op de vloer viel en dat daarop het spektakel verstomde. Ik heb gezien, dat een soldaat de pet opraapte en deze op zijn hoofd zette. Meteen begon het spektakel weer. Ik begreep, dat het spektakel die soldaat gold, omdat hij met een pet

op het hoofd in de cantine was. Om aan de herrie een eind te maken verzocht ik die soldaat op een normale manier om zijn pet af te zetten. De soldaat sloeg meteen een hoge toon aan en begon tegen mij uit te pakken. Om aan de discussies een eind te maken heb ik tegen die soldaat gezegd: ,,Ongeacht alle bestaande of niet bestaande regels, jij zet ,,je pet af". Ik heb daaraan toegevoegd, dat het een dienstopdracht was. Toen die soldaat bleef tegensputteren en zijn pet bleef ophouden heb ik hem aangezegd dat hij een rapport van mij kreeg en heb ik zijn naam gevraagd. Hij gaf toen op, W. te heten. Als zijn onderdeel gaf hij op de 107e Luchtsteun Verbindingscompagnie;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te meten:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst ,,bij dc Koninklijke Landmacht op 14 september 1964 te ,,De Witten-,,,,berg, heeft geweigerd te gehoorzamen aan het hem door zijn meer-,,dere, de korporaal Ubels, gegeven dienstbevel zijn militaire pet af te ,,zetten, welk bevel hem, beklaagde, werd gegeven, omdat hij in de ,,manschappencantine zijn pet droeg";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van brklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde frit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht in de klasse waarin hij is aangesteld te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 14 dagen en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.]*.

NASCHRIFT.

Het bij dit vonnis berechte voorval vertoont veel overeeizkomst met dat, hetwelk (voor één der drie daders) berecht werd door de Zip-krijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea (2 oktober 19.56, M.R.T. L, blz. 97 e.v.) en (voor de twee andere daders) door de Zeekrijgsraad te 'J-Gravenhage (22 november 1956, M.R.T. L, blz. 252 e.v.). Toen betrof het een drietal zeemiliciens die, gekleed in uniform, aangetroffen waren in het restaurant ,,Rita" te Manokwnri met hun (militaire) hoofddeksel op. Een sergeant gaf hen opdracht, hun hoofd-

deksels af te zetten, aan welk bevel zij opzettelijk niet voldeden.

Een der beklaagden stond in Nieuw Guinea terecht en werd terzake van opzettelijke ongehoorzaamheid veroordeeld. De Krijgsraad overwoog dat het een algemeen aanvaard beginsel van burgerlijk fatsoen is dat men, een hoofddeksel dragende, dat bij het betreden van een openbare gelegenheid als een restaurant is, afzet. Aangezien het R.K. de militair de verplichting oplegt, zich te allen tijde te gedragen overeenkomstig de waardigheid van de militaire stand en ook in de omgang met burgers een voorbeeld te zijn van ordelijk gedrag, achtte de Krijgsraad het optreden van beklaagde in strijd met deze beginselen, waardoor tevens afbreuk werd gedaan aan het aanzien van de krijgsmacht bij de burgerij. Aldus was er voor de meerdere een dienstbelang tot het geven vun het bewuste bevel. Beklaagde werd (met toepassing van artikel 24 W.Sr.) veroordeeld tot f 60 geldboete.

De twee andere beklaagden waren thuisgevaren en stonden in Nederland terecht. De Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage aanvaardde niet een algemeen beginsel als door de Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea gesteld doch stelde zich op het standpunt dat tussen die bijzondere gevallen, waarin het fatsoen zonder twijfel het afzetten van het hoofddeksel vordert en die gevallen waarin dat niet het geval is (zoals bijvoorbeeld in een „Rock-'n'-Roll-tent") zich een grote reeks van schakeringen voordoet. De Krijgsraad verweet de steller van de tenlastelegging, dat hij niet duidelijk had doen blijken dat in dat onderhavige — tenlastegelegde — geval het afzetten van het hoofddeksel door de fatsoensnormen gevorderd werd. Deze twee beklaagden werden vrijgesproken, omdat uit de tenlastelegging niet gebleken was dat van een „dienstbevel" sprake was. Ook verwijzing naar de Commanderende Officier vond niet plaats, omdat de Krijgsraad van oordeel was dat het gegeven bevel met de dienst als zodanig niet in de minste mate te maken had.

Ik verwijs naar de naschriften bij de beide vonnissen.

Het valt op dat de steller van de tenlastelegging voor het thans gepubliceerde vonnis, met bedoelde recente voorbeelden voor ogen, niet met een enkel woord heeft aangestipt waarom het bevel om in de manschappencantine het hoofd ontbloot te houden, een dienst- of daarmede gelijk te stellen fatsoens-belang was. Trouwens: zo zeker van zijn zaak als de militaire meerdere in Nieuw Guinea was, zo weinig overtuigd handelde de korporaal Ubels. Niet omdat hij oordeelde dat het dragen van een hoofddeksel in de manschappencantine in strijd met het burgerlijke en militaire fatsoen was gaf hij het litigieuse bevel, maar „om aan de herrie" (van de overige militairen, die met de handen en met kopjes op tafel sloegen) „een eind te maken"!

Hoewel ik het — niettegenstaande het gebrekkige motief van de meerdere — met de uitspraak wel eens ben, zou ik een nadere omschrijving in de tenlastelegging en een nadere verantwoording in het vonnis gewaardeerd hebben. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 29 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Luitenant-Kolonels B. *F.* M. Wijtenburg en D. Overbeeke.
Raadsman: Kapitein *P. F.* Boon.

Misbruik maken van zijn invloed als meerdere (dpl. vaandrig) tegenover de commandant van de kazernewacht (sergeant) om een aantal dpl. soldaten, die geen nachtpermissie hadden, zonder meer door te laten, terwijl daaruit enig nadeel kon ontstaan, namelijk benadeling van de krijgstucht, temeer omdat dit geschiedde met medeweten van een aantal minderen.

(W.M.Sr. art. 138).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. M., geboren 3 september 1939, vaandrig, beklaagde,

Gezien: .... enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in de nacht van 1 op 2 juli 1964 te Grave terwijl hij als „dienstplichtig vaandrig in werkelijke militaire dienst was bij de Ko„ninklijke Landmacht, misbruik makende van zijn invloed als meer„dere tegenover zijn mindere, de sergeant J., die toen aldaar dienst„doende was als commandant van de kazernewacht van de Generaal „de Bonskazerne, heeft verzocht een vijftal soldaten, die, zonder daar„toe toestemming (nachtpermissie) te hebben, na 24.00 uur in de „kazerne terug zouden keren, niet te rapporteren, met welk verzoek „genoemde mindere heeft ingestemd, aldus genoemde mindere over„halende iets niet te doen of te dulden in strijd met zijn plicht, terwijl „daaruit enig nadeel kon ontstaan";

Overwegende: .... enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sedert 7 augustus 1963 ben ik ononderbroken in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Landmacht. Sinds 1 juni 1964 ben ik als dienstplichtig vaandrig ingedeeld bij de C-Instructie Compagnie van het Depot Technische Troepen gelegerd in de Generaal de Bonskazerne te Grave. Op 2 juli 1964 bevond ik mij, met twee andere vaandrigs, in een café te Grave. Omstreeks 00.30 uur kwamen vijf soldaten bij ons zitten en het bleek dat ze geen nachtpermissie hadden. Ze wilden „gematst" worden. Ik heb toen gezegd dat ik de wachtcommandant, de sergeant J., kende, want deze was mijn pelotonssergeant. Na die uitlating schoof één van de soldaten mij een briefje toe met hun vijf namen er op. Ik heb dat briefje geaccepteerd, ik wist wat ik er verder mee moest doen. Kort daarna heb ik me naar de sergeant J. in de Generaal de Bonskazerne begeven. Ik heb hem gevraagd de soldaten door te laten, ofschoon ik wist dat ze geen nachtpermissie had-

den. Ik overhandigde hem het briefje. De sergeant J. stemde toe in mijn verzoek. Natuurlijk wist ik dat de sergeant in zijn kwaliteit van Commandant van de kazernewacht van de Generaal de Bonskazerne te Grave niet gerechtigd was aan mijn verzoek te voldoen. Ik neem aan dat J. aan mijn verzoek voldeed omdat ik meerdere was;

overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. R. 94/64 opgemaakt en gesloten te Grave op 23 juli 1964 door H. Westerman, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en F. A. M. Timmermans, Adjudant Onderofficier der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de Brigade der Koninklijke Marechaussee te Grave, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van J.:

In de nacht van 1 op 2 juli 1964 deed ik dienst als commandant van de kazernewacht van de Generaal de Bonskazerne te Grave. Omstreeks 01.00 uur in de nacht zei de mij bekende vaandrig M. tegen mij dat er nog 5 soldaten binnen zouden komen. Zij waren met deze soldaten uit geweest. Tegelijkertijd legde hij een briefje op tafel, waarop vijf namen stonden. De vaandrig M. verzocht mij deze soldaten zonder meer door te laten gaan en hen niet te rapporteren. Aangezien de vaandrig M. mijn pelotonscommandant is, heb ik hiermede ingestemd. In mijn opdracht heeft de korporaal van der Steen, de korporaal van aflossing, toen op de avondpermissiebriefjes achter de namen van bedoelde soldaten het tijdstip 23.55 uur ingevuld. Hierna ging de vaandrig M. weg;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat beklaagde door ten aanzien van een mindere misbruik te maken van de invloed, die hij als meerdere bezat, zijn positie als meerdere en derhalve de krijgstucht, heeft geschaad, temeer daar dit geschiedde met medeweten van minderen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij in de nacht van 1 op 2 juli 1964 te Grave terwijl hij als
,,dpl. vaandrag in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke
,,Landmacht, misbruik makende van zijn invloed als meerdere tegen-
,,over zijn mindere de sergeant J., die toen aldaar dienstdoende was
,,als commandant van de kazernewacht van de Generaal de Bons-
,,kazerne, heeft verzocht een vijftal soldaten, die, zonder daartoe toe-
,,stemming (nachtpermissie) te hebben, na 24.00 uur in de kazerne
,,terug zouden keren, niet te rapporteren, met welk verzoek genoemde
,,mindere heeft ingestemd, aldus genoemde mindere overhalende iets
,,niet te doen in strijd met zijn plicht, terwijl daaruit enig nadeel kon
,,ontstaan";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*,,Als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover
,,een mindere, deze overhalen iets niet te doen, terwijl daaruit enig na-
,,deel kan ontstaan",*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 2 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 29 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Luitenant-Kolonels B. *F.* M. Wijtenburg en D. Overbeeke.

Met te hoge snelheid als bestuurder van een auto daarmede een bocht ingereden, waardoor de auto in de berm terechtkwam en daar een aantal betonnen paaltjes omverreed.

Gereden met een auto, waarvan drie banden bijna geen profiel meer vertoonden.

Twee maal een geldboete van f 50, verbeurdverklaring van drie banden, teruggaaf van één band, ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden.

(W.V.W. art. 25; W.V.R. art. 13).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N. P. J. S., geboren 7 juli 1944, beklaagde (niet verschenen krachtens artikel 179 R.L.),

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 27 juni 1964 te Helden als bestuurder „van een vierwielig motorrijtuig, daarmede bij duisternis zodanig on„voorzichtig en onoplettend en/of met zodanige te hoge snelheid heeft „gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Roggelseweg, dat hij in een in die weg gelegen bocht van de rijbaan „is afgeraakt en in de voor hem rechterbarm terecht is gekomen, door „welke gedraging van hem, beklaagde, de veiligheid op de weg ter„plaatse in gevaar werd gebracht, althans redelijkerwijze is aan te „nemen, dat de veiligheid op de weg terplaatse in gevaar kon worden „gebracht;

„2. dat hij op of omstreeks 27 juni 1964 te Helden als bestuurder

„van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over de voor
„het openbaar verkeer openstaande weg, de Roggelseweg, zulks ter-
„wijl bedoeld voertuig rijtechnisch niet in voldoende staat van onder-
„houd verkeerde; immers: was het loopvlak van de rubberbanden ge-
„legen om het linkervoorwiel en de beide achterwielen zodanig afge-
„sleten dat op meerdere plaatsen geen profiel meer aanwezig was";

Overwegende: . . . .enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 365/64 opgemaakt en gesloten te Venlo op 15 juli 1964, door Jacob Mantel, opperwachtmeester der Kon. Marechaussee en Harm Bosman, marechaussee der 1e klasse, beiden behorende tot de brigade Venlo, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklaagde:

Op 26 juni ben ik 's-avonds naar een bruiloft geweest. Ik dronk daar naar schatting 7 of 8 glazen bier en ik ben 's nachts om 1.00 uur vertrokken. Vervolgens reed ik als bestuurder van de personenauto, merk D.K.W., kenteken ZP-44-64 met een aantal vrienden over de Roggelseweg. Ik reed met een snelheid van 80 à 90 km per uur. Gekomen nabij een bocht minderde ik iets vaart, doch hield niet voldoende rekening met deze bocht en reed eerst met de rechterwielen en vervolgens met het gehele voertuig in de voor mij rechts gelegen wegberm. Ik schat dat ik over een afstand van ongeveer 45 meter over de berm heb gereden. Ik bemerkte de bocht eerst toen ik reeds in de berm reed. Ik heb de bermpalen en de reflectoren niet gezien. Door het late tijdstip had ik slaap, terwijl ik door het gebruik van bier niet helemaal helder was;

als verklaring van Delissen:

In de nacht van 26 op 27 juni 1964, omstreeks 03.00 uur, zat ik in een personenauto, door S. bestuurd. Wij kwamen van een bruiloft. Wij reden over de Roggelseweg te Helden. We reden met een snelheid van naar schatting 80 km per uur. Het ging vrij hard. Op een gegeven ogenblik voelde ik dat we naast de weg in de berm reden;

als verklaring van B. S.:

In de nacht van 26 op 27 juni kreeg ik telefonisch bericht dat mijn zoon N. S. een ongeluk was overkomen. Hij was die avond met mijn in eigendom toebehorend motorrijtuig, gekentekend ZP-44-64 van huis weggegaan. Het was mij bekend dat de linkervoorband van de auto glad was afgesleten;

als relaas van verbalisanten:

Op 27 juni 1964 hebben wij gezien en waargenomen dat er een ongeval had plaats gehad op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Roggelseweg in de gemeente Helden. Ter plaatse van het ongeval maakt deze weg een flauwe bocht. Tijdens het ongeval' heerste ter plaatse duisternis. Er stond daar een vierwielig motorrijtuig, personenauto, merk D.K.W., kenteken ZP 44-64 hetwelk aan de voorzijde zwaar beschadigd was. In de berm van bedoelde weg was achter het voertuig een rijspoor van 55 meter, drie ter plaatse in de berm staande betonnen palen met reflectoren waren omgereden, en uit de

grond gerukt. De rubberbanden gelegen om het linkervoorwiel en de beide achterwielen van genoemde personenauto waren zodanig afgesleten dat op verschilende plaatsen het profiel niet meer aanwezig was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„1. dat hij op 27 juni 1964 te Helden als bestuurder van een vier-
„wielig motorrijtuig, daarmede bij duisternis zodanig onvoorzichtig en
„onoplettend en met zodanige te hoge snelheid heeft gereden over de
„voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Roggelseweg, dat hij
„in een in die weg gelegen bocht van de rijbaan van die weg is afge-
„raakt en in de voor hem rechterberm terecht is gekomen, door welke
„gedraging van hem, beklaagde, redelijkerwijze is aan te nemen, dat
„de veiligheid op de weg ter plaatse in gevaar kon worden gebracht;

„2. dat hij op 27 juni 1964 te Helden als bestuurder van een vier-
„wielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over de voor het open-
„baar verkeer openstaande weg, de Roggelseweg, zulks terwijl bedoeld
„voertuig rijtechnisch niet in voldoende staat van onderhoud verkeer-
„de, immers: was het loopvlak van de rubberbanden gelegen om het
„linkervoorwiel en de beide achterwielen zodanig afgesleten dat op
„meerdere plaatsen geen profiel meer aanwezig was";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Overtreding van artikel 25 Wegenverkeerswet";
2. „Overtreding van artikel 13 Wegenverkeersreglement, aanhef en „sub a";

strafbaar gesteld bij:

1. art. 35 Wegenverkeerswet;
2. art. 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht om aan beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de tijd van zes maanden;

[Volgt: t.a.v. sub 1: veroordeling tot een geldboete van f 50 (subs. 10 dagen hechtenis); t.a.v. sub 2: veroordeling tot een geldboete van f 50 (subs. 10 dagen hechtenis) en ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden. Voorts: verbeurdverklaring van 3 in beslag genomen autobanden, gemerkt. . . .

enz. en bevel tot teruggaaf van 1 in beslaggenomen autoband, merk .... enz. met metalen velg, na verloop van 8 dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan aan de veroordeelde N. P. J. S., bij wie deze autoband in beslag genomen is — *Red.].*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 29 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Luitenant-Kolonels B. *F.* M. Wijtenburg en D. Overbeeke.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren zich in arrest te begeven, nadat hem door een meerdere arrest was aangezegd) en opzettelijk een meerdere mondeling met enig kwaad bedreigen (een pionierschop opgeheven houdende, zijn meerdere toeroepen dat hij met zijn knoken van hem moest afblijven omdat hij anders voor zijn kop geslagen zou worden).

(W.M.Sr. art. 108, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W. V., geboren 6 mei 1945, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: .... enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 20 juli 1964 te Vught, terwijl hij als dpl. ,,soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Land-,,macht,

1 nadat zijn militaire meerdere, de sergeant ***C.*** F. Th. de Busser, ,,die hem i.v.m. zijn onkrijgstuchtelijk gedrag voorlopig streng arrest ,,had aangezegd, hem had opgedragen hem te volgen, heeft geweigerd, ,,althans opzettelijk heeft nagelaten, aan dit dienstbevel te gehoorzamen ,,en genoemde meerdere niet is gevolgd;

,,2. opzettelijk zijn meerderen, de sergeanten C. F. Th. de Busser ,,en J. A. A. Termote, althans één van hen, in hun/zijn tegenwoordig-,,heid mondeling met enig kwaad bedreigende heeft toegevoegd de ,,woorden, terwijl hij een pionierschop dreigend in zijn hand hield, ,,,,kom maar eens aan mij, jullie hebt met jullie knoken van mij af te ,,,,blijven. Ieder die mij aanvalt, sla ik voor zijn kop'', althans woorden ,,van gelijke strekking en betekenis'';

Overwegende: .... enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 20 juli 1964, kort na middernacht, heb ik, terwijl ik in werkelijke militaire dienst was, op mijn Iegeringskamer in de Frederik Hendrikkazerne te Vught een woordenwisseling gehad met de sergeant ***C.*** F. Th. de Busser, naar aanleiding van een door hem gegeven opdracht. Daarbij heb ik over een tafel, die zich daar bevond, de sergeant

bij zijn pols gegrepen. Het is mogelijk dat de sergeant mij toen arrest heeft aangezegd. Ik hoorde wel dat de sergeant tegen mij zei dat ik mee moest. Ik ging niet met de sergeant mee en Sleef op de kamer, omdat ik wel voelde dat ik naar de cel moest. De sergeant de Busser is toen weggegaan en kwam even later terug met de wachtcommandant, naar mij later bleek de sergeant Termote. Ik vermoedde wel dat ze mij kwamen halen. Ondertussen had ik mijn pionierschop gepakt om als ze me kwamen halen, aanvallers van het lijf te houden. Terwijl ik die pionierschop in mijn hand hield heb ik tegen beide sergeanten gezegd: ,,jullie moeten met je knoken van mij afblijven, anders krijg je ,,een klap'';

Overwegende, dat Cornelis Franciscus Theodorus de Busser, oud 20 jaar, van beroep sergeant, wonende te Amsterdam, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 20 juli 1964 was ik pelotonssergeant van het derde peloton E-Cie van het 1e Depot Infanterie te Vught. In de nacht van 20 juli 1964 voerde de soldaat V. een door mij gegeven opdracht niet uit. Toen ik hem mededeelde dat ik hem daarvoor opgeschreven had begon de soldaat V. een grote mond op te zetten en pakte mij bij mijn arm. Omdat hij niet ophield heb ik hem voorlopig arrest aangezegd, te ondergaan als streng arrest en ik heb hem opgedragen mij te volgen. De soldaat antwoordde: ,,kom dan maar hier als je me wilt hebben''. Mij gaf, ook toen ik mijn opdracht herhaalde, ten antwoord dat hij niet mee wilde gaan. Omdat hij bleef weigeren mee te gaan heb ik de wachtcoininandant, de sergeant Termote gehaald. Toen wij op de kamer van de soldaat V. terugkwamen had de soldaat V. een pionierschop in de hand. De wachtcommandant gaf de soldaat V. opdracht met hem mee te gaan. V. weigerde en toen de sergeant Termote dichter naar hem toe ging schreeuwde de soldaat V.: ,,als je me aanraakt krijg ,,je een hengst'', terwijl hij de pionierschop dreigend omhoog hield. Het was duidelijk dat het de bedoeling van de soldaat V. was, even-. tueel met de pionierschop een klap te geven;

Overwegende, dat Johnny Aloysius Augusta Termote, oud 21 jaar, van beroep sergeant, wonende te St. Kruis, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 20 juli 1964 omstreeks 1.15 uur vroeg de sergeant de Busser mij, in mijn functie als wachtcommandant van de Frederik Hendrikkazerne te Vught, assistentie om een onwillige soldaat van wie ik later hoorde dat hij V. heette, en aan wie door de sergeant arrest was aangezegd, daadwerkelijk in arrest te stellen. Ik heb mij toen met de sergeant de Busser naar de kamer van de soldaat V. begeven. Aldaar gekomen zag ik dat de soldaat V. een pionierschop in zijn hand had. Ik heb de soldaat V. toen gezegd dat hem arrest was aangezegd en dat hij mee moest gaan. De soldaat V. tilde toen de pionierschop omhoog en riep toen: ,,kom nog wat dichter bij dan sla ik je de kop in'', althans woorden die hierop neer kwamen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan:

,,dat hij op 20 juli 1964 te Vught, terwijl hij als dpl. soldaat in ,,werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht,

1 nadat zijn militaire meerdere, de sergeant C. F. Th. de Busser, ,,die hem i.v.m. zijn onkrijgstuchtelijk gedrag voorlopig streng arrest ,,had aangezegd, hem had opgedragen hem te volgen, heeft geweigerd ,,aan dit dienstbevel te gehoorzamen en genoemde meerdere niet is ,,gevolgd;

,,2. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant J. A. A. Termote in zijn ,,tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigende heeft toe-,,gevoegd de woorden, terwijl hij een pionierschop dreigend in zijn ,,hand hield, ,,kom maar eens aan mij, jullie hebt met jullie knoken ,,,,van mij af te blijven. Ieder die mij aanvalt, sla ik voor zijn kop'', ,,althans woorden van gelijke strekking en betekenis'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *,,Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog'';*
2. *,,Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid ,,mondeling met enig kwaad bedreigen'';*

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
2. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen br-klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voos de tijd van 3 maanden, waarvan 2 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren — ***Red.].***

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 12 november 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Luitenant-Kolonel J. H. M. Chappin.
Raadsman: Mr. J. A. H. Verhagen.

Tenlastegelegd: verduistering, gepleegd door een adjudant-onderofficier, ten laste van een korporaal of van een sergeant.

Vrijspraak. Bij het onderzoek echter is gebleken dat beklaagde op onwaardige wijze zijn bemiddeling heeft verleend bij de verkoop van een auto tussen een korporaal en een sergeant, waardoor hij het aanzien van zijn rang heeft geschaad. Deze gedraging, die aan de tenlastelegging ten grondslag ligt, levert een krijgstuchtelijk vergrijp op, weswege de zaak wordt verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 2, 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. M. J. P., geboren 4 maart 1916, adjudant-onderofficier, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 12 november 1964 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot betaling van een geldboete ten bedrage van twee honderd gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de duur van veertig dagen, of, mocht de Krijgsraad het ten laste gelegde niet bewezen verklaren en beklaagde derhalve vrijspreken, deze zaak onder mededeling van alle stukken verwijzen naar de straffen bevoegde Commanderend Officier van beklaagde ter verder afdoening, en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 17 juli 1964, althans in juli of augustus „1964, te A., althans in Nederland, opzettelijk een geldsbedrag van „25 gulden, althans van 20 gulden, in ieder geval enig geldsbedrag, „toebehorende aan J., althans aan M., in ieder geval aan een ander „dan aan hem, beklaagde, welk geldsbedrag hem, beklaagde, door J. „was ter hand gesteld ter afgifte aan M., in ieder geval welk geld hij, „beklaagde, anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk „zich heeft toegeëigend";

Overwegende: dat enz.;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende echter dat bij het onderzoek is gebleken, dat beklaagde zijn bemiddeling heeft verleend teneinde koop en verkoop van een automobiel tussen een korporaal der eerste klasse en een sergeant der eerste klasse tot stand te brengen, op onwaardige wijze, waardoor het aanzien van de rang van adjudant-onderofficier werd geschaad;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat een dergelijke gedraging, die aan de ten laste legging ten grondslag ligt, in strijd is met de militaire tucht en orde en derhalve oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals omschreven in artikel 2 eerste lid van de Wet op de

Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

Gezien de artikelen 2 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 2 en 58 van de Wet op de Krijgstucht, 193, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd; Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderend Officier van beklaagde.

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

President: Kolonel Mr. *P*. E. Kloots; *Leden:* Kolonels J. H. Coppens en C. J. J. M. Schopmeyer.
Raadsman: Eerste-Luitenant *G*. A. Jacobs.

Opzettelijk een daad verrichten, behorende tot een ambt, dat de schuldige niet bekleedt: in het Vondelpark te Amsterdam tegen daar aanwezige personen zeggen dat zij moesten doorlopen, daarbij mededelende dat beklaagde van de politie was, zulks onder vertoon van zijn (militair) legitimatiebewijs.

Geldboete van f *50.—.*

(W.Sr. art. 196).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. S., geboren 29 augustus 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij in de avond van 31 juli 1964 te Amsterdam, terwijl hij zich ,,in het Vondelpark bevond, opzettelijk o.m. de zich aldaar bevindende ,,Willem Nieuwboer heeft aangemaand door te lopen, tegen hem heeft ,,gezegd, dat hij, beklaagde, van de politie was, hem, om zich te legiti- ,,meren, een legitimatiebewijs met foto heeft getoond, hem, Nieuwboer, ,,heeft gevraagd zich te legitimeren en, toen genoemde Nieuwboer dit ,,niet kon, hem heeft verzocht mee te gaan naar het politiebureau, aldus ,,opzettelijk toen aldaar een of meer daden verrichtende behorende tot ,,het ambt van politieambtenaar, welk ambt hij niet bekleedde'';

overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 31 juli 1964 ben ik 's-avonds het Vondelpark te Amsterdam ingegaan, samen met mijn broer Hindrik. Wij kwamen op de gedachte mensen die zich in het Vondelpark plegen op te houden bang te maken

en ze uit het park te verjagen. We hebben met deze bedoelingen daar ongeveer 20 tot 25 mensen aangesproken, terwijl wij voorgaven van de politie te zijn, en wij verzochten dan deze mensen door te lopen. Als ik iemand verzocht weg te gaan of door te lopen legitimeerde ik mij met mijn militair paspoort. Als de zo aangesproken mensen niet onmiddellijk reageerden dan blufte ik door deze mensen te verzoeken om mee te gaan naar het politiebureau;

Overwegende, dat Willem Nieuwboer, oud **34** jaar, kantoorbediende, wonende te Amsterdam, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede heeft bevestigd:

Op **31** juli **1964** bevond ik mij 's avonds in het Vondelpark. Er kwamen toen twee jongens naar mij toe, één van hen sprak mij aan en zei o.m.: „Weet U wel dat wij rechercheurs van politie zijn" of woorden van gelijke strekking. Tegelijkertijd toonde hij mij een legitimatiebewijs met een foto. Toen ik daarop niet reageerde zei hij tegen mij: ,,U bevindt zich hier op verboden terrein en wilt U nu maar meegaan naar het politiebureau", of woorden van gelijke strekking. Ik ben toen weggelopen en heb aangifte gedaan op het politiebureau.

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. **,** bureau Overtoom **449,** Afdeling **12,** opgemaakt en gesloten te Amsterdam op **l** augustus **1964** door Nicolaas Gerardus Bouwman en Willem Johannes Berkhout, beiden hoofdagent van gemeentepolitie te Amsterdam, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Hindrik S.:

Op **31** juli **1964** ben ik 's-avonds met mijn broer Willem het Vondelpark ingegaan en wij hebben daar verschillende mensen aangesproken en gezegd dat we van de politie waren. Het was de bedoeling mensen bang te maken en politieman te spelen;

Overwegende, dat de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad te Velde v. d. KLu. blijkens de processen-verbaal van verhoor van beklaagde en getuige Nieuwboer op 8 september **1964** beklaagde met Nieuwboer heeft geconfronteerd, waarna Nieuwboer, zakelijk weergegeven, heeft verklaard: „Ik herken in W. J. S. één van de jongens die op **31** juli **1964** ,,'s-avonds in het Vondelpark op mij af zijn gekomen. Deze W. J. S. ,,sprak mij daarop aan en hij was het die voornamelijk het woord tot ,,mij heeft gericht. Toen zij mij aanspraken was het niet geheel donker ,,en ik herken hem aan zijn uiterlijk en zijn spraak";

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan ,,dat hij in de ,,avond van **31** juli **1964** te Amsterdam, terwijl hij zich in het Vondel-,,park bevond opzettelijk o.m. de zich aldaar bevindende Willem Nieuw-,,boer heeft aangemaand door te lopen, tegen hem heeft gezegd, dat hij, ,,beklaagde, van de politie was, hem, om zich te legitimeren, een legiti-,,matiebewijs met foto heeft getoond en hem heeft verzocht mee te gaan ,,naar het politiebureau, aldus opzettelijk toen aldaar daden verrichtende ,,behorende tot het ambt van politieambtenaar, welk ambt hij niet bekleedde";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijk een daad verrichten, behorende tot een ambt, dat de „schuldige niet bekleedt";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, subs. hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.]*

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 7 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *P*. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P A. C. Benjamins en Luitenant-Kolonel J. H. Lentz.
Raadsman: Eerste-Luitenant *C*. Dorenbos.

Afwezigheid van alle schuld. Beklaagde heeft, bij avond rijdende als bestuurder van een auto op een slecht verlichte weg, plotseling vlak vóór zich een wielrijder (die in dezelfde richting reed) gezien en heeft niet tijdig kunnen stoppen. Bewezen overtreding van art. 53,1° W.V.R., doch de Krijgsraad heeft niet de overtuiging bekomen van de schuld van beklaagde aan het bewezene. Vrijspraak.

(W.V.R. art. 53,1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. M. C. J. V., geboren 2 juli 1935, sergeant 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 22 maart 1964 te Goirle als bestuurder van „een vierwielig motorrijtuig (personenauto) daarmede over de voor het „openbaar verkeer openstaande weg, de Bergstraat, met zodanige snel„heid heeft gereden, dat hij zijn, beklaagdes, motorrijtuig niet tot stil„stand heeft kunnen brengen binnen de voor hem, beklaagde, overziene „vrije afstand gelegen tussen zijn, beklaagdes, motorrijtuig en een zich „vóór zijn, beklaagdes, motorrijtuig op die weg bevindend tweewielig „rijwiel en/of de daarop gezeten bestuurder;

,,althans, indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling ,,mocht volgen:

,,dat hij op of omstreeks 22 maart 1964 te Goirle als bestuurder van ,,een vierwielig motorrijtuig (personenauto) dzarmede rijdende over de ,,voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Bergstraat, het door ,,hem, beklaagde, bestuurde motorrijtuig niet tijdig tot stilstand heeft ,,gebracht, althans de snelheid daarvan niet tijdig en voldoende heeft ,,verminderd, althans niet behoorlijk is uitgeweken, althans niet vol-,,doende maatregelen heeft genomen, toen hij daartoe genoodzaakt was ,,teneinde een aanrijding te voorkomen met een zich vóór zijn, beklaag-,,des, motorrijtuig op die weg bevindend tweewielig rijwiel en/of de ,,daarop gezeten bestuurder, waardoor de veiligheid op die weg in ge-,,vaar werd gebracht, althans redelijkerwijze was aan te nemen, dat de ,,veiligheid op die weg in gevaar kon worden gebracht";

Overwegende: enz.;

Overwegende dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 22 maart 1964 omstreeks 21.00 uur reed ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, kenteken ZK 91-02 over de Bergstraat te Goirle. Plotseling zag ik op enkele meters voor mij een wielrijder. Ik kon ondanks remmen een aanrijding niet meer voorkomen en raakte de wielrijder met mijn auto. Ik voerde dimlicht en reed met een snelheid van circa 45 kilometer per uur;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. 624/349, opgemaakt en gesloten te Goirle op 17 april 1964 door Franciscus Adrianus Willems, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse en Theodorus Cornelis Luyks, wachtmeester der Rijkspolitie, beiden behorende tot de Groep der Rijkspolitie Goirle onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Maria Petronella Francisca G.:

Op 22 maart 1964 omstreeks 21.05 uur reed ik met mijn man, P. M. *C.* J. V., mee in een door hem bestuurde vierwielige personenauto. Wij reden met een snelheid van 40 à 50 kilometer per uur over de Bergstraat in de gemeente Goirle. Opeens zag ik, vlak vóór onze auto, een man op een rijwiel. Tegelijk voelde ik dat mijn man remde, doch ongeveer tezelfdertijd voelde ik dat wij ergens mee in aanrijding kwamen. Toen wij stopten lag de berijder van het rijwiel op de weg;

als relaas van verbalisanten:

Op 22 maart 1964 heeft in de gemeente Goirle, op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Bergstraat, binnen de bebouwde kom, op een tijdstip nadat de straatverlichting ontstoken was een ongeval plaats gevonden waarbij de bestuurder van een tweewielig herenrijwiel en de bestuurder van een vierwielige personenauto ZK 91-02 waren betrokken. De openbare straatverlichting was terplaatse slecht. Het achterwiel van het rijwiel werd totaal vernield. De velg werd recht naar voren ingedeukt. Van het motorrijtuig werd de voorbumper ongeveer in het midden iets gedeukt;

Overwegende dat de aard der beschadigingen aan de bij het ongeval

betrokken voertuigen de overtuiging wettigt dat beklaagde de wielrijder recht van achteren heeft aangereden terwijl de wielrijder zich in dezelfde richting als beklaagde over de Bergstraat voortbewoog;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

dat hij op 22 maart 1964 te Goirle als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (personenauto) daarmede over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Bergstraat, met zodanige snelheid heeft gereden, dat hij zijn, beklaagdes, motorrijtuig niet tot stilstand heeft kunnen brengen binnen de voor hem, beklaagde, overzienbare vrije afstand gelegen tussen zijn, beklaagdes, motorrijtuig en een zich vóór zijn, beklaagdes, motorrijtuig op die weg bevindend tweewielig rijwiel en de daarop gezeten bestuurder;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 53, 1e lid van het Wegenverkeersreglement",

strafbaar gesteld bij artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende dat de Krijgsraad, gezien de aard van het ongeval en de omstandigheden waaronder het zich heeft voorgedaan niet de overtuiging heeft bekomen van de schuld van beklaagde aan het bewezenverklaarde, zodat beklaagde van het hem primair ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat — nu terzake van het primair ten laste gelegde geen veroordeling zal volgen — het subsidiair ten laste gelegde nog moet worden onderzocht;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem subsidiar ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij ook daarvan behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: „verklaart bewezen hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd, doch beklaagde daaraan niet schuldig *); spreekt hem mitsdien hiervan vrij" — *Red.]*

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 18 november 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Luitenant-Kolonels H. W. J. Teunissen en K. W. Woudenberg.
Raadsman: Majoor *K.* Bakker.

Zich met zijn onderdeel in Duitsland bevindende, niet teruggekeerd

*) Hier (in art. 185 R.Z., art. 193 R.L.) betekent „schuld" daderschap, niet aansprakelijkheid. Beklaagde was dus wel schuldig aan het bewezen verklaarde feit, doch hij miste alle schuld in de zin van culpa, aansprakelijheid. ***(Red.)***

van hem verleend verlof en zich ongeveer een week later bij de Koninklijke Marechaussee te Amsterdam gemeld.

(W.M.Sr. art. 98, 99, 5°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. G. B., geboren 9 december 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij te Schöppingen (Duitsland), althans in Duitsland. terwijl ,,hij als dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en zich, ingedeeld bij de 2e Groep Geleide Wapens, ,,in militaire dienstbetrekking in Duitsland bevond, op 14 augustus ,,1964, althans op 15 augustus 1964, althans op 17 augustus 1964, ,,na afloop van een hem verleend verlof en/of bewegingsvrijheid, niet ,,bij zijn genoemd onderdeel is teruggekeerd, doch sindsdien daarvan ,,opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij ,,zich op 25 augustus 1964 te Amsterdam bij de Koninklijke Mare-,,chaussee heeft gemeld";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 22 januari 1963 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst, als dienstplichtig soldaat der Kon. Luchtmacht. Omstreeks eind september 1963 werd ik ingedeeld bij het Verzorgingssquadron van de 2e Groep Geleide Wapens te Schöppingen in West-Duitsland. Op zondagavond 16 augustus 1964 moest ik per laatste reisgelegenheid van sollicitatieverlof en aansluitend weekend-verlof terugkeren naar mijn onderdeel. De trein komt op maandag 17 augustus omstreeks 00.45 uur in Enschede aan en vandaar moest ik per speciale bus naar Schöppingen. Hoewel ik wist dat ik op deze wijze moest terugkeren, besloot ik om dit niet te doen en van mijn onderdeel afwezig te zijn en te blijven, ofschoon ik daartoe van niemand recht of toestemming had. Dit besluit heb ik tenuitvoer gebracht. Ik heb mij op 17 augustus telefonisch ziek gemeld bij het CEV te Zeist, ofschoon ik in het geheel niet ziek was. Ik ben verder thuis in Amsterdam gebleven en heb gewerkt in een garage. Op 25 augustus 1964 heb ik mij gemeld bij de Kon. Marechaussee in de Doelenstraat te Amsterdam;

overwegende, dat het ten processe overgelegd ambtsedig procesverbaal no. P. 77/64 opgemaakt en gesloten te Reckenfeld op 5 september 1964, door Dries Brinkman, marechaussee 1e klas, behorende tot de brigade Munster-Rheine, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Boers, sergeant-majoor adm.verz.squadron 2.G.G.W.:

Op 13 augustus vertrok de soldaat B. met 2 dagen sollicitatieverlof en aansluitende bewegingsvrijheid naar zijn woonplaats te Amsterdam. Op 16 augustus 1964 moest B. te 24.00 uur zich bij zijn onderdeel terugmelden. Op 17 augustus werd mij medegedeeld dat B. ziek thuis

was. Ik heb de M.G.D. te Amsterdam verzocht hem te controleren. Toen ik een controlekaart van de M.G.D. ontving waarop stond dat B. bij controle niet thuis was aangetroffen heb ik, in opdracht van mijn squadronscommandant, de Kon. Marechaussee verzocht een onderzoek in te stellen. Op 25 augustus 1964 werd B. door de Marechaussee ter beschikking van de Commandant Verzorgingssquadron 2 GGW gesteld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmidelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan:

„dat hij te Schöppingen in Duitsland, terwijl hij als dpl. soldaat in „werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en „zich, ingedeeld bij de 2e Groep Geleide Wapens, in militaire dienst-„betrekking in Duitsland bevond. op 17 augustus 1964, na afloop van „een hem verleend verlof en bewegingsvrijheid, niet bij zijn genoemd „onderdeel is teruggekeerd, doch sindsdien daarvan opzettelijk onge-„oorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op 25 augustus „1964 te Amsterdam bij de Koninklijke Marechaussee heeft gemeld";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 98 Wetboek Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders; waarbij de Krijgsraad rekening houdt met het ten processe overgelegde psychiatrisch rapport d.d. 25 september 1964 opgemaakt door de res. 1e luitenant-arts A. A. M. Blomjous, zenuwarts, de res. 1e luitenant-arts A. M. H. Limpens, zenuwarts en de vdg. drs. C. W. Aakster, socioloog, van welk rapport de conclusie luidt:

a. dat onderzochte tijdens het bedrijven van het hem ten laste gelegde lijdende was aan een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens;

b. dat onderzochte ten tijde van het plegen van het hem ten laste gelegde weliswaar de ongeoorloofdheid hiervan heeft kunnen inzien, doch in veel mindere mate dan de gemiddelde normaal in staat is geweest zijn wil in vrijheid — overeenkomstig een dergelijk besef — te bepalen, welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 6 weken met aftrek van voorlopige hechtenis vanaf 26 augustus tot 7 oktober 1964 — *Red.].*

NASCHRIFT.

(1) De Krijgsraad heeft aangenomen dat de opzettelijke ongeoor-

loofde afwezigheid van beklaagde, die afwezig was van zijn te Schöppingen in Duitsland gelegerd onderdeel, eindigde bij diens aanmelding bij de Koninklijke Marechaussee te Amsterdam. De tenlastelegging liet de Krijgsraad geen andere keus.

(2) M.i. ten onrechte is niet artikel 99, 5° W.M.Sr. toegepast op deze in het buitenland gepleegde desertie. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 18 november 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Luitenant-Kolonels H. W. J. Teunissen en K. W. Woudenberg.
Raadsman: Kapitein *R.* Huizinga.

Geen voorrang verleend aan van rechts komend verkeer op een kruispunt.

Geen strafrechtelijke schuld, omdat beklaagde heeft gehandeld zoals van een diligent weggebruiker mag worden verwacht (praktisch stapvoets de splitsing opgereden) en hij niet behoefde te verwachten dat de andere weggebruiker met een zó grote snelheid (40 à 45 km/h of sneller) en geheel links over de 3.30 m brede weg het kruispunt zou naderen.

Schuldigverklaring — beklaagde niet strafbaar — vrijspraak.

(R.L. art. 193; W.V.R. art. 27).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. W. J. S., geboren 15 april 1940, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 13 maart 1964 te Hilversum als bestuur-
„der van een vierwielig motorrijtuig daarmede rijdend over de voor
„het openbaar verkeer openstaande weg, Jan van Beierenstraat, na
„de kruising of splitsing van genoemde weg en de voor het openbaar
„verkeer openstaande weg, St. Annastraat, niet zijnde een kruising of
„splitsing van wegen als bedoeld in artikel 27 lid 2 sub. a, b, c en d
„van het Wegenverkeersreglement, genaderd te zijn, die kruising of
„splitsing is opgereden, zonder de doorgang voor zich langs vrij te laten
„voor de bestuurder van een over laatstgenoemde weg rijdend, komen-
„de uit de richting Achterom en gaande in de richting van het Wan-
„delpad, en voor hem, beklaagde, van rechts komend, en bedoelde
„kruising of splitsing van wegen gelijktijdig, althans nagenoeg gelijk-
„tijdig, met hem, beklaagde, naderend vierwielig motorrijtuig, die daar
„conform artikel 27, lid 2 sub. f van het Wegenverkeersreglement
„voorrang had";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 13 maart 1964 reed ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Jan van Beierenstraat te Hilversum. Ik reed in de richting van de St. Annastraat, met geringe snelheid. Gekomen bij de splitsing van de Jan van Beierenstraat met de St. Annastraat wilde ik rechtsaf de St. Annastraat inrijden. Toen ik met de neus van mijn wagen de hoek omging reed plotseling een combinatie-wagen Peugeot tegen mij op;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde afschrift procesverbaal opgemaakt te Hilversum op 28 maart 1964, door Thomas Rebel, hoofdagent van gemeentepolitie te Hilversum, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Naar aanleiding van een aanrijding op 13 maart 1964 op de splitsing van de voor het openbaar verkeer openstaande wegen Jan van Beierenstraat en St. Annastraat, beiden gelegen in de gemeente Hilversum, waarbij betrokken waren een vierwielig motorrijtuig kenteken SG 36-71, bestuurd door S., en een vierwielig motorrijtuig, combinatiewagen kenteken JV 08-12, bestuurd door J. H. Musters, hebben wij op 13 maart 1964 bovenbedoelde bestuurder van het motorvoertuig JV 08-12 gehoord. Hij verklaarde:

Als bestuurder van de combinatiewagen, voorzien van het kenteken JV 08-12, reed ik met dat voertuig op de St. Annastraat te Hilversum, komende uit de richting van het Achterom en gaande in de richting van het Wandelpad. De snelheid waarmee ik reed, schat ik op 40 à 45 km per uur. De snelheid kan ook wel iets hoger geweest zijn. Voordat ik de splitsing St. Annastraat–Jan van Beierenstraat naderde, passeerde ik een stilstaande personenauto, die voor rechts van de weg stond. De voor mij van links komende, op de Jan van Beierenstraat rijdende personenauto heb ik niet zien aankomen, door een op de hoek staande heg en doordat de andere auto laag is. Ik zag die auto pas toen hij aan de voorkant tegen de zijkant van de door mij bestuurde auto kwam. Door de botsing drukte hij de voorkant van mijn auto naar rechts;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of omstreeks" en „gelijktijdig, althans";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 27 eerste lid van het Wegenverkeersreglement",

strafbaar gesteld bij artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat gebleken is van omstandigheden die de strafbaarheid van beklaagde uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat bij beklaagde

ten aanzien van het door hem begane feit geen strafrechtelijke schuld aanwezig is;

dat immers naar het oordeel van de Krijgsraad beklaagde heeft gehandeld zoals van een diligent weggebruiker onder dergelijke omstandigheden mag worden verwacht,

dat beklaagde immers praktisch stapvoets de splitsing is opgereden en daar redelijkerwijs niet hoefde te verwachten, dat Musters met een, gezien de omstandigheden ter plaatse — een weg ter breedte van 3.30 m — zo grote snelheid geheel op de voor Musters linkerweghelft reed;

[Volgt: schuldigverklaring aan het bewezen en gequalificeerde feit; verklaring dat beklaagde deswege niet strafbaar is en vrijspraak — *Red.].*

DISIPLINAIRE BESLISSING

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 6 oktober 1964, B. 64.15

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* Luitenant-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Schout bij Nacht Bakker, Mr. Lamers (plv.) en Luitenant-Generaal Valk (plv.).

De omschrijving van de stmfreden op klagers straflijst luidde ánders dan die waarvan beklag. Uit het onderzoek door het Hof is gebleken, dat de strafoplegger ná oplegging en aanzegging der straf en strafreden, waarvan beklag, die strafreden alsnog heeft willen wijzigen in de zin als aangegeven in het gewaarmerkte afschrift van de straflijst, doch dat hij heeft verzuimd de voorgenomen wijziging der strafreden aan klager aan te zeggen of te doen aanzeggen, zodat moet worden aangenomen dat de wijziging der strafreden niet heeft plaats gevonden.

Beklag gedeeltelijk gegrond: de opgelegde straf van 14 dagen licht arrest gewijzigd in die van berisping, schriftelijk tenuitvoer te leggen door uitreiking van een afschrift van 's Hofs beschikking; de strafreden als volgt gewijzigd: „Een voor de eerste maal in de nachtdienst „van een verbindingscentrum opkomende dienstplichtige onderofficier „op diens daartoe strekkende vraag op onvoldoende gronden geant„woord, dat slapen gedurende deze dienst na 03.00 uur was toege„staan, hetgeen — naar hij had kunnen begrijpen — niet het geval „was."

(W.K. art. 50, 68; Vs 27-1, 2e druk, Toepassing militair Straf- en tuchtrecht, pt. 7).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 23 april 1964, van de sergeant J. **C.,** rnr. . . . ., dienende bij de A-verbindingsbedieningscompagnie van het . . . . Verbindingsbedieningsbataljon, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door

hem ingediend bij de commandant van voornoemd bataljon over de straf van veertien dagen licht arrest, hem door zijn compagniescommandant opgelegd wegens:

„Een voor de eerste keer als hoofd verbindingscentrum in de nacht-
„dienst van het verbindingscentrum optredende onderofficier gesugge-
„reerd, dat na ongeveer 03.00 uur het in de nachtdienst ingedeelde
„personeel wel kon gaan slapen, hoewel hij wist, dat dit in strijd was
„met de bestaande regelingen",

bij welke beschikking op 20 maart 1964 genomen en op 22 april 1964 ter kennis van klager gebracht, het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris, de luitenant-generaal C. J. Valk, gehouden nader onderzoek, waarbij behalve klager, als getuigen onder ede werden gehoord de luitenant-kolonel J. Th. Steentjes, de majoor N. J. Baden en de dienstplichtig sergeant H. van der Vlist;

Overwegende, dat klager zakelijk onder meer heeft verklaard:

Begin maart 1964 was ik werkzaam als hoofd codekamer van het verbindingscentrum van de Staf van het 1e legerkorps te A.; als zodanig verrichtte ik mijn werkzaamheden als regel overdag.

Voordien was ik een aantal malen tijdens een oefening ingevallen in de nachtdienst van dit centrum. De dpl. sergeant H. van der Vlist heeft op 3 maart 1964 in de namiddag in genoemd centrum mij enkele inlichtingen gevraagd over de komende nachtdienst in het centrum, waarbij hij voor de eerste maal als hoofd van het centrum tevens als vercijferaar moest optreden. Van der Vlist deed zulks, omdat de sergeant-majoor, hoofd van meergenoemd centrum, op dat moment niet aanwezig was. Ik heb hem toen zo goed mogelijk ingelicht omtrent de gang van zaken en hem — toen hij daarnaar vroeg — onder meer gezegd, dat men gedurende de nachtdienst voor zover mogelijk na 03.00 uur kon gaan slapen. Toen ik dit zei, wist ik, dat in genoemd centrum na genoemde tijd weinig of geen berichten meer binnenkwamen of ter verzending werden aangeboden en dat het gebruik was, dat het dienstdoende personeel alsdan, op de plaats van dienstverrichting blijvend, wel b.v. met het hoofd op de armen insliep.

Ik wist, dat zulks te doen al gebruikelijk was, toen in de in het centrum opgehangen dienstorder nog was opgenomen, dat slapen tijdens de nachtdienst niet was toegestaan.

Toen deze uit het jaar 1963 daterende order in februari 1964 werd vervangen door een nieuwe order, waarin de passage omtrent het slapen niet meer was opgenomen, meende ik, dat de bestaande praktijk werd gesanctioneerd. Op 3 maart 1964 — ik wist toen, dat onder de aandacht van de commandant was gebracht, dat het personeel dat gedurende een week nachtdienst op het centrum moest vervullen, per

dag te kort tot slapen in staat was — verkeerde ik ook in deze mening. Toen bovengenoemde dienstorder werd vernieuwd, veranderde er niets in de algemene gang van zaken met betrekking tot de nachtdienst. Ik erken, dat het niet voorkomen van de passage over het slaapverbod in de nieuwe order, zonder dat het rust nemen als boven omschreven uitdrukkelijk werd toegestaan, althans zonder dat bevolen werd, dat b.v. de slaapzakken op de nachtdienst werden meegenomen of op andere wijze in het centrum in slaapgelegenheid werd voorzien, mij er aan had moeten doen twijfelen of het slaapverbod wel was opgeheven en dat ik dan ook de sergeant van der Vlist niet had mogen zeggen, dat er wel geslapen mocht worden na 03.00 uur. Zover heb ik destijds echter niet nagedacht. Ik ontken echter met nadruk, dat ik destijds wist, dat slapen tijdens de nachtdienst op het centrum bij enige regeling was verboden;

Overwegende, dat als getuigen zakelijk onder meer hebben verklaard:

1. de dpl. sergeant H. van der Vlist:

In de nacht van 3 op 4 maart 1964 zou ik voor de eerste maal optreden als hoofd van het verbindingscentrum van de Staf van het 1e legerkorps te A., tevens als vercijferaar. Tevoren had ik nog niet op dit centrum gewerkt. Ik had vernomen, dat er tijdens de nachtdienst kon worden geslapen. Omdat hieromtrent in de in het centrum opgehangen dienstorder niets was vermeld, heb ik aan klager in de namiddag van 3 maart 1964 gevraagd of er 's-nacht~tijdens de dienst mocht worden geslapen. Hij heeft mij toen geantwoord, dat het na 03.00 uur wel kon.

2. de luitenant-kolonel J. Th. Steentjes, commandant van het .... Verbindingsbedieningsbataljon:

Sedert 1 maart 1963 was voor het verbindingscentrum van de Staf van het 1e legerkorps te A. van kracht een dienstorder, waarin uitdrukkelijk was opgenomen, dat het de nachtploeg niet was toegestaan tijdens de nachtdienst in het centrum te slapen. Wegens slijtage van het exemplaar van deze in het centrum opgehangen order, is deze order in februari 1964 vernieuwd. Wegens veranderingen in de ploegen en om bepaalde andere redenen werd de opzet van deze order wat gewijzigd. Bij deze vernieuwing werd abusievelijk de in de oude order voorkomende passage over het slaapverbod niet overgenomen. Het sedert 1 maart 1963 bestaande verbod was door mij niet ingetrokken. Er waren door mij — met name omstreeks de tijd van de vernieuwing van genoemde order — dan ook geen maatregelen genomen om slaapgelegenheid voor de nachtploeg in het centrum beschikbaar te stellen;

3. de majoor N. J. Baden, commandant van de A-compagnie .... Verbindingsbedieningsbataljon, strafoplegger:

Vóór 1 maart 1963 mocht men op het verbindingscentrum van de Staf van het 1e legerkorps te A. slapen tijdens de nachtdienst. Daartoe nam men destijds slaapzakken of veldbedden mee. Luitenant-kolonel Steentjes heeft dat sedertdien verboden. Dit verbod was alleen weergegeven in een in genoemd centrum opgehangen dienstorder van de

commandant van het bcrichtenkantoor-peloton van mijn compagnie.

Deze commandant heeft omstreeks februari 1964 deze order vernieuwd. In de dagelijkse gang van zaken veranderde echter niets met name werden voor het vervullen van deze dienst geen slaapzakken of veldbedden weer meegenomen. Het gedurende de nacht in het centrum op de plaats gezeten indutten was een praktijk geworden, welke zeer moeilijk door controle was tegen te gaan, omdat het centrum alleen door een afgesloten deur was te betreden. Mij was gerapporteerd, dat deze deur in de nacht van 3 op 4 maart 1964 voor de controlerende officier slechts na flink rammelen was opengedaan door de sergeant van der Vlist, die toen dienstdoend hoofd van het centrum was, en dat genoemde officier daarop in de telexkamer van het centrum twee aldaar dienst hebbende soldaten languit op de grond had zien liggen;

Overwegende, dat van klager als beroepsonderofficier, gelet op zijn vraagde inlichting gaf, in de in het verbindingscentrum van de Staf van het 1e legerkorps opgehangen regeling van de dienst aldaar een verbod tot slapen tijdens de nachtdienst niet was opgenomen, terwijl niet is gebleken, dat klager toen wist, dat dit slapen alsdan was verboden, zodat de beschikking waarvan beklag, niet kan worden gehandhaafd;

Overwegende, dat van klager als beroepsonderofifcier, gelet op zijn opleiding en ervaring een grotere voorzichtigheid bij het geven van de gevraagde inlichtingen had mogen worden verwacht en het Hof dan ook termen aanwezig acht de omschrijving der strafreden, waarvan beklag, te wijzigen zoals nader zal worden aangegeven;

Overwegende, dat de opgelegde straf, waarvan beklag, gelet op de omstandigheden waaronder klagers gedraging werd begaan en gelet op diens persoon en doorgaand gedrag het Hof te zwaar voorkomt, zodat deze moet worden gewijzigd;

Overwegende, dat op het bij de bescheiden aanwezige gewaarmerkte afschrift van klagers straflijst de omschrijving der strafreden anders luidt dan hierboven is weergegeven; dat uit het onderzoek is gebleken, dat de strafoplegger na oplegging en aanzegging der straf en strafreden, waarvan beklag, die strafreden alsnog heeft willen wijzigen in de zin als aangegeven op genoemd afschrift straflijst, doch heeft verzuimd de voorgenomen wijziging der strafreden aan klager aan te zeggen of te doen aanzeggen, zodat moet worden aangenomen, dat de wijziging der strafreden niet heeft plaatsgevonden;

Gelet op artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Wijzigt de aan klager opgelegde straf in de straf van berisping;

Bepaalt dat deze berisping schriftelijk zal worden tenuitvoergelegd door uitreiking aan klager van een afschrift van deze beschikking;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zodat deze komt te luiden: ,,Een voor de eerste maal in de nachtdienst van een verbindings-

„centrum opkomende dienstplichtig onderofficier op diens daartoe „strekkende vraag op onvoldoende gronden geantwoord, dat slapen „gedurende deze dienst na *03.00* uur was toegestaan, hetgeen — naar „hij had kunnen begrijpen — niet het geval was";

Bepaalt dat klagers straflijst dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

Als algemeen beginsel van tuchtrecht geldt. dat een strafoplegger slechts op spaarzame wijze gebruik behoort te maken van de hem bij art. 50 W.K. in aanhef en onder a toegekende bevoegdheid om wijziging te brengen in een eenmaal door hem vastgestelde straf en strafreden, opdat hij kan komen tot rechtsherstel op grond van feiten of omstandigheden, die hem bij het onderzoek niet bekend waren en, nu zij hem bekend zijn geworden, hem tot een andere beslissing dan de aanvankeliike moeten leiden. [1])

Mocht de strafoplegger menen van deze bevoegdheid gebruik te moeten maken, dan behoort hij daarvan ten spoedigste kennis te geven aan de C.O. en tevens aan de gestrafte (art. 48, 51, 70 W.K.). Voor de gestrafte staat dan opnieuw het recht van beklag open overeenkomstig art. 61 W.K.; de oorspronkelijke strafoplegger die van zijn bevoegdheid tot wijziging gebruik maakte wordt dan a.h.w. opnieuw als strafoplegger beschouwd. [2])

De bevoegdheid tot wijziging van de strafoplegging vervált, zodra — ingevolge de in een afzonderlijke paragraaf der W.K. (§ VI) voorkomende regeling nopens het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf — de gestrafte bij de tot straffenbevoegde meerdere, onder wiens rechtstreeks bevel de strafoplegger gesteld is, over de hem opgelegde straf of over de omschrijving der strafreden zijn beklag heeft gedaan. [3])

A. F. S.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Gerechtshof 's-Hertogenbosch (Strafkamer)

Arrest van *30* december 1963

Voorzitter: Mr. Van Roosendaal; *Leden:* Mrs. Woltring en Bink (plv.).

Diefstal en joyriding

Art. 37 W.V.W. stelt joyriding slechts strafbaar „voorzoveel daar„tegen niet bij het Wetboek van Strafrecht is voorzien". Nu blijkt dat dit

---

[1]) Besch. H.M.G. van 15 nov. 1927, M.R.T. XXIII (1927/1928), blz. 513.
[2]) Besch. H.M.G. van 8 okt. 1920, M.R.T. XXVI, blz. 331.
[3]) Besch. H.M.G. van 19 okt. 1926, M.R.T. XXII, blz. 299; Besch. H.M.G. van 24 sept. 1929, M.R.T. XXV (1929/1930), blz. 328.

feit gepaard is gegaan met een telastegelegde en bewezen geachte diefstal, is het niet strafbaar.

(Artt. 37 W.V.W. en 310 W.v.Sr.)

Het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, enz.

Post alia:

O., dat verdachte in prima is gedagvaard terzake dat hij

1. op of omstreeks 13 januari 1963 te 's-Hertogenbosch tezamen en in vereniging met H. J. E. Z., althans voor zich en alleen met het oogmerk van wederrechtelijke toeeigening heeft weggenomen een auto, toebehorende aan J. A. T. V., althans aan een of meer anderen, dan aan hem, verdachte en/of aan genoemde E. Z.;

2. op of omstreeks 13 januari 1963 te 's-Hertogenbosch als bestuurder van na te noemen motorrijtuig opzettelijk wederrechtelijk een auto, toebehorende aan J. A. T. V., althans aan een ander dan aan hem, verdachte, heeft gebruikt op de voor het openbaar verkeer openstaande wegen, Markt en Marktstraat;

O., dat beide onderdelen van de hiervoren weergegeven telastelegging betrekking hebben op een en hetzelfde feitelijk gebeuren, te weten het als bestuurder in en met voormelde auto vanaf de Markt te 's-Hertogenbosch wegrijden, de Marktstraat in;

O., dat de Officier van Justitie in eerste aanleg zich — naar uit de stukken blijkt: vide de schriftuur ingevolge artikel 410 W.v.Sv. — op het standpunt heeft gesteld, dat te dezer zake zowel van diefstal, alsook van het misdrijf, als bedoeld in art. 37 W.V.W. sprake is, aangezien algemeen dient te worden gesteld, dat ,,joyriding'' niet kan worden gepleegd zonder een daaraan voorafgaande diefstal van het motorrijtuig;

O., dat de Rechtbank deze opvatting blijkbaar heeft onderschreven, vermits zij, gelet op het afschrift van haar vonnis d.d. 21 maart 1963, waarvan hoger beroep, de aan verdachte bij inleidende dagvaarding ten laste gelegde feiten heeft bewezenverklaard met dien verstande, dat verdachte de auto voor zich en alleen heeft weggenomen en verdachte mitsdien ter zake van:

1. Diefstal, en
2. Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken,

met toepassing van artt. 27, 57, 91 en 310 W.v.Sr. en de artt. 1, 37, 38 en 47 W.V.W. op tegenspraak heeft veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf met aftrek van de reeds ondergane voorlopige hechtenis en met vrijspraak van het aan verdachte bij dagvaarding sub 1) meer of anders ten laste gelegde dan in prima is bewezen verklaard;

Gezien de overige processtukken;

O., dat het Hof zich op hieronder te vermelden gronden niet kan verenigen met het beroepen vonnis, zodat dit niet in stand kan blijven en behoort te worden vernietigd;

En alsnu opnieuw onderzoekende en beraadslagende, zo naar aanleiding van het onderzoek in eerste aanleg als van dat in hoger beroep;

O., dat de verdachte in prima heeft terechtgestaan terzake als reeds hiervoren is vermeld;

O., dat het Hof uit het beroepen vonnis overneemt de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring;

O., dat verdachte weliswaar ter terechtzitting in prima en in hoger beroep een iets vagere opgave heeft gedaan, dan aan de politie na zijn aanhouding, opgevende, dat hij zich niet alles meer herinnert; dat verdachte ten enenmale in gebreke is gebleven de onaannemelijkheid aan te tonen van zijn opgave aan de politie, gelijk deze door de Rechtbank — en thans andermaal door het Hof — mede als bewijsmiddel is gebezigd; dat het Hof de voornoemde opgave van verdachte aan de politie, welke als bewijsmiddel is gebezigd, juist acht en deze mitsdien eveneens tot het bewijs heeft doen medewerken;

O., dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan verdachte sub 1) meer of anders is tenlastegelegd dan hiervoren als bewezen is aangenomen, zodat in zoverre vrijspraak dient te volgen;

O., dat het in voege als voormeld sub 1 bewezen geachte strafbaar is, immers oplevert het hieronder te qualificeren misdrijf, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 310 W.v.Sr.;

O., dat het in voege als voormeld sub 2) bewezen geachte blijkens art. 37 W.V.W. slechts strafbaar is „voorzoveel daartegen niet bij het Wetboek van Strafrecht is voorzien";

O., dat — nu uit het onderzoek ter terechtzitting is gebleken, dat het hiervoren sub 2) bewezen verklaarde „opzettelijke wederrechtelijk ge„bruiken" gepaard is gegaan met het sub 1) ten laste gelegde, in voege als voormeld bewezen geachte en bij art. 310 W.v.Sr. voorziene en strafbaar gestelde misdrijf, ten deze de vorengenoemde uitzondering ex art. 37 W.V.W. van toepassing is en verdachte te dier zake van alle rechtsvervolging dient te worden ontslagen; enz.

(Volgt vernietiging van het vonnis a quo, oplegging van 6 maanden gevangenisstraf met aftrek voor het eerste feit, en ontslag van rechtsvervolging voor het tweede — niet strafbaar verklaarde — feit. *Red.).*

(Overgenomen uit Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, twaalfde jaargang 1964, No. 124. Red. M.R.T.)

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 14 april 1964

Voorzitter: Mr. Feber; *Leden:* Mrs. Westerouen van Meeteren, Loeff, Eijssen en De Meijere.

(Zie het arrest hiervóór).

Uit de inhoud van de bewijsmiddelen heeft het Hof de bewezenverklaarde wederrechtelijke toeëigening kunnen afleiden, terwijl de vraag of zulks terecht is geschied, in cassatie niet kan worden getoetst. (Zie noot).

(Art. 310 W.v.Sr.).

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN,

Op het beroep van M. J. E., van beroep bouwvakarbeider, requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 30 december 1963, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een vonnis van de Arrondissements-Rechtbank aldaar van 21 maart 1963, requirant:

1. wegens ,,diefstal", onder aanhaling van de artikelen 27 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, is veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

2. ter zake van een mede te zijnen laste bewezen verklaard feit van alle rechtsvervolging is ontslagen, zijnde het beroep ingetrokken voor zover het zich mede richtte tegen deze laatste beslissing van het Hof;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Eijssen:

Gezien enz.;

Gelet op het middel van cassatie namens den requirant voorgesteld bij schriftuur en toegelicht bij pleidooi: luidende ,,Verzuim van vormen en/of schending van het recht, met name door schending van de artt. 338, 350, 351, 352, 358, 359, 415, 422 en 423 W.v.Sv., 310 W.v.Sr.;

doordien de bewezenverklaring niet kan worden afgeleid uit de inhoud der gebezigde bewijsmiddelen, kunnende daaruit inzonderheid niet worden afgeleid dat de wegneming door reyuirant van de in de bewezenverklaring genoemde auto is geschied met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening,

en zijnde in ieder geval de bewezenverklaring niet naar de eis der wet met redenen omkleed.";

Gehoord den Advocaat-Generaal s'Jacob enz., zie conclusie;

O. dat voor zover thans van belang aan requirant bij inleidende dagvaarding is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 13 januari 1963 te 's-Hertogenbosch tezamen en in vereniging met H. J. E. Z., althans voor zich en alleen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een auto, toebehorende aan J. A. T. V., althans aan een of meer anderen, dan aan hem, verdachte en/of aan genoemde E. Z.";

dat het Hof dit tenlastegelegde ten laste van requirant heeft bewezen verklaard met dien verstande dat hij de auto voor zich en alleen heeft weggenomen;

O. omtrent het voorgestelde middel:

dat het Hof de volgende bewijsmiddelen heeft gebezigd:

1. de verklaring van requirant ter terechtzitting in eersten aanleg, voor zover inhoudende:

,,dat hij op 12 januari 1963 vanuit zijn woonplaats Tilburg per trein met een retourbiljet naar 's-Hertogenbosch is gekomen in gezelschap van zijn halfbroer Z.; dat hij daar toen aan de E.-straat zijn echtgenote wilde bezoeken en haar vragen of zij met hem mee wilde gaan naar Tilburg; dat hij wist, dat te 23.10 uur de laatste trein uit 's-Hertogenbosch naar Tilburg vertrok; dat hij in de nacht van 12 op 13 januari 1963 te 's-Hertogenbosch door de politie is aangehouden; dat hij nimmer een auto bezeten heeft en ook nooit een rijbewijs gehad heeft; dat

hij van niemand ooit recht of vergunning heeft gekregen te 's-Hertogenbosch een auto te gebruiken of een dergelijk voertuig zich toe te eigenen";

2. een ambtsedig proces-verbaal no. 13/63 d.d. 13 januari 3963, opgemaakt door J. C. D., hoofdagent-rechercheur van gemeentepolitie te 's-Hertogenbosch, voor zover zakelijk inhoudende:

a. als verklaring van J. A. T. V.:

,,dat hij op 13 januari 1963 heeft gezien, dat een hem onbekende man plaats nam achter het stuur van de hem, V., toebehorende auto, gekentekend DP- . . ., welke op de Markt te 's-Hertogenbosch stond, en dat een andere man achter in die auto plaats nam; dat, naar hij zag, de bestuurder van die auto daarmede toen de Markt afreed in de richting van de Marktstraat en vervolgens die straat inreed; dat hij niemand recht of vergunning gaf met zijn auto te gaan rijden of deze ter toeëigening weg te nemen;"

b. als verklaring van requirant aan den verbalisant:

,,dat hij in de nacht van 12 op 13 januari 1963 zich bevonden heeft te 's-Hertogenbosch en daar op een plein achter het stuur van een personenauto heeft plaats genomen; dat zijn halfbroer Z. ook in die auto is gaan zitten; dat hij toen met die auto vanaf dat plein is gaan rijden; dat hij met die auto naar de E.-straat te 's-Hertogenbosch wilde rijden naar zijn gewezen vrouw en nadien, als zij mee zou gaan, naar Tilburg;"

c. als verklaring van den verbalisant:

,,dat de Markt en de Marktstraat te 's-Hertogenbosch zijn voor het openbaar verkeer openstaande wegen"

3. een ambtsedig proces-verbaal, no. 13A/63, d.d. 13 januari 1963, opgemaakt door M. J. S. en H. A. van der M., hoofdagenten van gemeentepolitie te 's-Hertogenbosch, voorzover zakelijk inhoudende:

a. als eigen waarneming en bevinding van den verbalisant S.:

,,dat op 13 januari 1963 te omstreeks 1.25 uur een personenauto, gekentekend DP- . . ., op de rijbaan van de linker kanaaldijk van de Zuid-Willemsvaart te 's-Hertogenbosch stil stond, dat twee mannen de portieren van die auto hard dicht gooiden en vlug weg liepen;"

b. als eigen waarneming en bevinding van beide verbalisanten:

,,dat zij daarop hebben staande gehouden vorenbedoelde mannen, die opgaven te zijn genaamd: ,,H. J. E. Z. en M. J. E.;"

dat het Hof uit den vermelden inhoud van de bewijsmiddelen de bewezenverklaarde wederrechtelijke toeëigening heeft kunnen afleiden, terwijl de vraag of zulks terecht is geschied, in cassatie niet kan worden getoetst;

Verwerpt het beroep.

Conclusie van de Advocaat-Generaal Mr. s'Jacob:

Wanneer ik thans kom tot een bespreking van het cassatiemiddel, dan komt mij dit gegrond voor. Uit de door de Rechtbank gebezigde en door het Hof overgenomen bewijsmiddelen kan niet worden afgeleid, dat bij requirant, toen hij de auto door er als bestuurder mee weg te rijden wegnam, het oogmerk bestond om zich die auto wederrechtelijk toe te eigenen.

Ik heb mitsdien de eer te concluderen, dat Uw Raad het arrest waarvan beroep in cassatie zal vernietigen met verwijzing van de zaak naar een aangrenzend Gerechtshof ter verdere berechting en afdoening op het bestaande hoger beroep voorzover betreft het onder 1. bewezenverklaarde.

Noot.

. . . . . .

jammer dat de H.R. niet aan een bespreking van de cumulatieve telastelegging van diefstal en joy-riding toekwam, nu de verdachte zijn beroep tegen het ontslag van rechtsvervolging voor dat laatste feit had ingetrokken. Het blijkt dat de Hoven Den Bosch (nr. 124) en Leeuwarden (nr. 134 . . . . .) beide afwijzend staan tegen een cumulatieve veroordeling voor deze feiten, zij het dat Den Bosch teruggrijpt naar de tekst van art. 37 en Leeuwarden naar de Mem. v. Toel. Eveneens blijkt dat de Rechtbanken en de Officieren van Justitie in Den Bosch en Groningen er anders over denken. Joy-riding is langzamerhand een zo veelvuldig gepleegd delict dat het deze anders-denkenden binnen afzienbaren tijd wel zal kunnen lukken, ook hun opvatting aan de H.R. voorgelegd te krijgen.

Zie ook het artikel „Joy-riding in verband met diefstal of verduistering" door Mr. W. de Vries met onderschrift van Mr. Besier in V.R. 1958 bl. 61 v. *Br.*

(Overgenomen uit Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, twaalfde jaargang, 1964, No. 131).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

19 september 1963
(P.L. 57/7)

Voorzitter: Mr. *W. P.* Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. W. *H.* van Basten Batenburg en Mr. H .Fortuin.

(Pensioenwet voor de landmacht 1922, art. 29, juncto art. 3 van het Kon. besluit van 20 maart 1952, Stb. 129).

Naar aanleiding van een verzoek om herziening van een Kon. besluit, waarbij aan betrokkene een diensttijdspensioen was toegekend (nadat bij een militair medisch onderzoek op 16 oktober 1953 was vastgesteld dat geen verband tussen de gebreken van betrokkene en zijn uitoefening van de militaire dienst aannemelijk was), *werd betrokkene achtereenvolgens nog driemaal aan een militair geneeskundig onderzoek onderworpen. De eerste en de derde keer had daarbij dezelfde zenuwarts in de commissie zitting. Betrokkene achtte dit in strijd met artikel 3 van het Kon. besl. van 20 maart 1952, Stb. 129, houdende regeling van de procedure voor het militair geneeskundig onderzoek, welke bepaling met betrekking tot een herhaald militair*

geneeskundig onderzoek o.m. voorschrijft, dat niet als lid kan worden aangewezen de geneeskundige, die aan het onderzoek in eerste aanleg heeft deelgenomen.

Nu de bedoelde zenuwarts echter in elk geval niet had deelgenomen aan het medisch onderzoek van 16 oktober 1953, achtte de Raad geen duidelijke strijd met genoemd art. 3 aanwezig en evenmin strijd met regelen van behoorlijk bestuur, doch achtte de gevolgde gedragslijn niet bevorderlijk voor het vertrouwen, dat de militairen behoren te hebben in het oordeel van de militaire geneeskundige commissies.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

inzake: A., wonende te L., klager, ter openbare terechtzitting niet verschenen, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven, referendaris bij het Ministerie van Defensie en wonende te 's-Gravenhage;

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigde;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 4 april 1955 aan klager te rekenen van 1 januari 1955 levenslang een militair diensttijdspensioen krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 is toegekend; waarbij werd overwogen:

dat ten aanzien van belanghebbende een geneeskundig onderzoek heeft plaats gehad, waarvan het terzake uitgebracht rapport onder meer vermeldt, dat generlei verband wordt aangenomen tussen de bij onderzochte geconstateerde gebreken en de uitoefening van de militaire dienst;

dat voor hem mitsdien geen recht op invaliditeitspensioen, als bedoeld in artikel 2, onder 2°, der Pensioenwet voor de landmacht 1922, bestaat;

dat, aangezien belanghebbende bij zijn ontslag uit de militaire dienst terzake van gebreken een werkelijke dienst van ten minste vijf jaar kan aanwijzen, hij aan artikel 2, onder 3°, der voormelde pensioenwet, recht ontleent op een levenslang diensttijdspensioen;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 22 december 1956, waarbij werd beschikt op een verzoek, namens klager ingediend, om herziening van de met betrekking tot zijn pensioenaanspraken bij het Koninklijk Besluit van 4 april 1955 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op dat verzoek afwijzend te beslissen; waartoe onder andere werd overwogen:

dat adressant in zijn rekest onder meer aanvoert:

„dat het uitgebrachte rapport ten onrechte, ten onrechte geconsta-
„teerde gebreken („zenuwen") aanmerkt als reden voor ongeschikt-
„verklaring en ten onrechte, ten onrechte niet-geconstateerde gebreken
„(„maagzweer") niet aanmerkt als reden voor ongeschiktverklaring,
„terwijl die juiste reden, o.a. door de jarenlange miskenning, in ver-
„sterkte mate moet worden aangemerkt als ontstaan, subsidiair ver-

,,ergerd door de uitoefening van de dienst, zodat tussen die gebreken ,,en de uitoefening van die dienst wel degelijk verband moet worden ,,aangenomen";

dat belanghebbende, in verband met het onderwerpelijke rekest, op 18 oktober 1955 aan een herhaald geneeskundig onderzoek werd onderworpen, thans door de commissie voor het geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage;

dat nopens dit onderzoek door deze commissie onder dagtekening van 5 januari 1956 een rapport werd uitgebracht, waarvan een uittreksel aan de Minister van Oorlog werd doorgezonden;

dat uit dit rapport onder meer blijkt, dat evengenoemde commissie heeft overwogen:

dat bij het onderzoek is gebleken, dat betrokkene een psychiatrisch beeld vertoont, dat ten opzichte van de vorige onderzoekingen in 1953 en 1954 ongewijzigd is;

dat hier sprake is van een afwijking, voorkomende in de ,,Lijst Mili- ,,tair Keurings Reglement" (Stb. J 404), op de aanwezigheid waarvan destijds tot ongeschiktverklaring moest worden besloten;

dat ook thans deze afwijking tot ongeschiktverklaring aanleiding zou geven;

dat deze afwijking haar oorsprong vindt in de vroegere geestestoestand van de belanghebbende;

dat niet is gebleken dat er een verergering is opgetreden, mede onder invloed van bijzondere zeer nadelige omstandigheden, verband houdende met de uitoefening van de militaire dienst, te meer daar het gehele beeld verklaard kan worden als een uiting van de geestelijke structuur van de belanghebbende;

dat belanghebbende bovendien lijdende is aan een aandoening van het spijsverteringsstelsel, welke haar oorsprong vindt in de vroegere lichaamstoestand;

dat hij reeds in 1950 tijdens zijn dienstperiode klachten heeft geuit, welke destijds blijkbaar geen aanleiding vormden tot verdergaand onderzoek c.q. behandeling;

dat hij noch gedurende zijn verdere dienstperiode noch bij het commissoriaal geneeskundig onderzoek in 1953 en 1954 klachten op dit gebied naar voren heeft gebracht;

dat echter na dienstverlating klachten optraden, welke verdergaand onderzoek noodzakelijk maakten, waarbij een afwijking aan het spijsverteringsstelsel werd geconstateerd;

dat het niet aannemelijk wordt geacht, dat mede onder invloed van de dienstomstandigheden in 1950 en later, noch door de ,,jarenlange ,,miskenning" een zodanige verergering van deze ziekte is opgetreden, dat gesproken kan worden van een blijvende verergering, mede onder inwerking van bijzondere zeer nadelige invloeden, verband houdende met de uitoefening van de militaire dienst;

dat eerder gesproken kan worden van een tijdelijke verergering na de dienstperiode, derhalve door omstandigheden, welke niet met de uitoefening van de militaire dienst in verband kunnen worden gebracht;

dat bovendien kan worden opgemerkt, dat, indien destijds niet op psychiatrische gronden tot ongeschiktverklaring was besloten, het onderkennen van de aandoening van het spijsverteringsstelsel niet noodzakelijk tot de ongeschiktverklaring had behoeven te leiden;

dat derhalve voor beide aandoeningen geen oorzakelijk noch een verergerend dienstverband aannemelijk wordt geacht;

dat twee commissies, samengesteld uit verschillende geneeskundigen, tot eenzelfde conclusie zijn gekomen ten aanzien van het verband tussen de bij betrokkene geconstateerde gebreken en de uitoefening van de militaire dienst;

dat derhalve niet is gebleken, dat de bestreden beslissing op onjuiste gronden werd genomen, zodat er mitsdien geen termen aanwezig zijn de bij het Koninklijk Besluit van 4 april 1955 genomen beslissing te herzien;

Overwegende dat door klager bij gemachtigde Z. tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 22 december 1956, bij deze Raad beroep is ingesteld en bij klaagschrift en aanvullende klaagschriften — onder bijvoeging van een aantal bijlagen — op de daarbij aangevoerde gronden is verzocht met vernietiging, c.q. herziening van de bestreden beslissingen klagers aanspraken op invaliditeitspensioen als bedoeld in artikel 2, onder 2°, der Pensioenwet voor de landmacht 1922 wel te willen erkennen en voorzoveel mogelijk en nodig wel te willen vaststellen;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie, onder verwijzing naar een in fotokopie bijgevoegd advies van de Inspecteur van de militair geneeskundige dienst d.d. 25 april 1957, en bij aanvullende memories — onder bijvoeging van bijlagen — op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot bevestiging van de bestreden beslissing;

Overwegende dat in opdracht van 's Raads fungerend-voorziter, gegeven bij schrijven d.d. 7 maart 1961, Prof. Dr. A. Poslavsky, geneesheer-directeur van de Willem Arntzstichting in Den Dolder, d.d. 2 mei 1963 een rapport over klager heeft uitgebracht;

IN RECHTE:

Overwegende dat aan klager, geboren .... 1913, die op grond van gebreken eervol is ontslagen als sergeant-majoor-instructeur, bij het vorenvermelde Koninklijk Besluit van 4 april 1955 met ingang van 1 januari 1955 levenslang een diensttijdspensioen is toegekend;

dat namens klager is gesteld, dat de gebreken, ten gevolge waarvan klager ongeschikt is geworden voor zijn werk als sergeant-majoor-instructeur, met name een psychische aandoening en een aandoening van het spijsverteringskanaal, ten nauwste met elkaar samenhangen en deze, zo al niet ontstaan zijn dan toch in ieder geval zijn verergerd in verband met de uitoefening van de militaire dienst;

dat bij de beslissing, vervat in het Koninklijk Besluit van 22 december 1956, klagers bezwaren zijn afgewezen en nu deze Raad heeft uit te maken, wat hiervan zij;

Overwegende dat Prof. Dr. A. Poslavsky in zijn vorenvermeld rapport onder andere het navolgende opmerkt:

„Aangenomen kan worden dat onderzochte aanvankelijk voldeed „aan de hem gestelde eisen en dat hij, met name voor zijn ondergeschikten, een prettige en behulpzame figuur was. Door een samenloop „van omstandigheden zoals de slechte beoordeling, het niet inwilligen „van het verzoek tot overplaatsing naar een administratieve afdeling, „het boven zich geplaatst zien van jongere — en waarschijnlijk meer „ervaren — ex-KNIL-onderofficieren en moeilijke huiselijke omstandigheden, welke versterkt werden door zijn verblijf in *C.*, is hij tenslotte, na een vermoeiende veldtocht, bij het afleggen van een test, „welke hij als een onaangename op de proef stelling ervoer, gedecompenseerd.

„Mogelijk mede door deze cumulatie van moeilijkheden heeft hij „lichamelijke klachten gekregen, welke wisselend van aard waren en „welke hij tijdens zijn verblijf in het militair neurose hospitaal en later „bij het onderzoek van een medische commissie niet naar voren gebracht heeft, waardoor ontslag volgde op grond van zuiver psychische „gronden. Eerst na definitief ontslag uit de militaire dienst is bij röntgenologisch onderzoek een, goed op behandeling reagerend, ulcus „duodeni aangetoond en thans zijn zowel subjectief als objectief geen „lichamelijke afwijkingen te vinden. In psychisch opzicht is onderzochte een man, die enerzijds sterk behoefte heeft aan strakke gebondenheid en aan autoriteit doch anderzijds, bij psychische stress „of bij teleurstelling, in deze autoriteitsverhouding òf overdreven „plichtsmatig òf rebellerend reageert.

„Duidelijke aanknopingspunten voor de diagnose hysterie werden „in de korte periode waarin onderhavige observatie plaats vond niet „gevonden."; en daarbij tot de volgende conclusie komt:

„Indien mag worden aangenomen dat de klachten van onderzochte „van psychosomatische aard waren en hem in de uitvoering van de „dienst hebben belemmerd, dan nog moet de vraag beantwoord worden of een der leden b of c van art. 2 onder 2e Pensioenwet Landmacht hier van toepassing is.

„Wat het gestelde sub b betreft: het is uiteraard niet doenlijk een „exacte schatting te geven van het aandeel dat de dienstomstandigheden in verhouding tot de karakterontwikkeling van betrokkene bij „het ontstaan van het lijden hebben gehad. Op grond van het feit dat „hij ook andere autoriteitsconflicten heeft gehad — zowel met zijn „vader als met zijn zoon — moet o.i. ernstig betwijfeld worden, dat „aan de militaire dienst een overwegende invloed moet worden toegekend. Evenmin is komen vast te staan dat de onder c genoemde „factoren van bijzondere, zeer nadelige invloed hebben ingewerkt. „Derhalve kan naar onze mening geen verband worden aangenomen „tussen de toestand c.q. de invaliditeit op 1 januari 1955, 1956, 1957, „1958, 1959, 1960, alsmede ten tijde van het onderzoek, en ziekten „of gebreken als omschreven in art. 2 onder 2e Pensioenwet van de „Landmacht 1922.";

Overwegende dat deze Raad zich met het rapport van Prof. Poslavsky en met de daarin aangegeven conclusie geheel kan verenigen en dan ook van oordeel is, dat de bestreden beslissing, zij het op gewijzigde gronden, dient te worden bevestigd;

Overwegende nog dat namens klager als grief is naar voren gebracht, dat klager wel op 18 oktober 1955 aan een herhaald geneeskundig onderzoek is onderworpen, maar in zo verre weer door dezelfde commissie, dat daarin in elk geval dezelfde zenuwarts zitting had, zodat in de bestreden beslissing ten onrechte is overwogen, dat beide commissies samengesteld waren uit verschillende geneeskundigen;

Overwegende hieromtrent, dat klager is onderzocht te Austerlitz op 16 oktober 1953 door de geneeskundigen M., W. en P.; op **24** mei 1954 te 's-Gravenhage door de geneeskundigen B., O. en S.; en op 5 januari 1956, eveneens te 's-Gravenhage, door de geneeskundigen B., G., O. en E.;

dat verweerder stelt, dat de beslissing, vervat in het Koninklijk Besluit van **4** april 1955 is gebaseerd op het rapport der commissie te Austerlitz, terwijl de bestreden beslissing is genomen naar aanleiding van het onderzoek van 5 januari 1956 der commissie te 's-Gravenhage;

dat, naar verweerder meent, het rapport der commissie 's-Gravenhage van 24 mei 1954 slechts nodig was voor een nadere beoordeling omtrent de geschiktheid voor de dienst;

Overwegende dat laatstgenoemd argument deze Raad niet overtuigend voorkomt, aangezien de beslissing, vervat in het Koninklijk Besluit van **4** april 1955 toch alleen gebaseerd is op de ongeschiktheid voor de dienst;

dat anderzijds deze Raad van oordeel is, dat de gevolgde gang van zaken niet duidelijk in strijd is met het bepaalde in het Koninklijk Besluit van **20** maart 1952, Stb. 12, houdende regeling van de procedure voor het militair geneeskundig onderzoek, in het bijzonder met deszelfs artikel **3;**

dat evenmin hier strijd is te achten met een der tot de algemene rechtsbeginselen behorende regelen van behoorlijk bestuur, al ontveinst deze Raad zich niet, dat de gevolgde gedragslijn niet bevorderlijk is voor het vertrouwen, dat de militairen behoren te hebben in het oordeel van de bedoelde geneeskundige commissies;

Overwegende dat op grond van het vorenoverwogene beslist dient te worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de bestreden beslissing.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,
recht sprekende in militaire ambtenarenzaken

Uitspraak van 29 juni 1964

Voorzitter: Mr. *B. L.* van Strij de Regt; *Leden:* Mrs. W. Nieuwhoff jr. en B. S. Tigchelaar; *Militaire leden:* J. *T.* Winkel, generaal-majoor der artillerie b.d., en O. A. Kaub, generaal-majoor der Koninklijke marechaussee b.d.

(Ambtenarenwet 1929, art. 48; Militaire Ambtenarenwet 1931, art. 1; R.M.A.K.L., art. 19 en 24; LaO 61029, codenr. 51.12139).

Een dienstplichtig kornet was toegelaten tot het aangaan van een dienstverband om als kortverbandvrijwilliger bij het reservepersoneel beneden de rang van tweede luitenant voor de duur van 4 jaren militaire dienst te verrichten. Later werd hij tijdelijk tot reserve-tweede-luitenant benoemd, zulks voor de tijd dat hij een officiersfunctie vervulde.

I.v.m. een aantal hem opgelegde krijgstuchtelijke straffen wordt hij met ingang van dezelfde datum door de Minister van Defensie 1) ontheven uit zijn officiersfunctie,2) eervol ontslagen uit de dienst bij het reserve-personeel der krijgsmacht en 3) bij administratieve maatregel teruggesteld tot de rang van gewoon dienstplichtig wachtmeester.

Het tweede besluit is ten onrechte verleend met toepassing van art. 19, lid 2 sub a van het R.M.A.K.L., omdat klager niet om een zodanig ontslag heeft verzocht, doch deze nietigheid wordt voor gedekt verklaard.

Het derde besluit is niet t.a.v. klager als militair ambtenaar genomen, zodat het daartegen gerichte beroep niet-ontvankelijk wordt verklaard.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: X., wonende te Y., klager, niet verschenen ter openbare terechtzitting, tegen de Minister van Defensie te 's-Gravenhage, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen G. A. Koster, hoofdcommies A bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat verweerder op 20 december 1963 het navolgende besluit heeft genomen:

,,De Minister van Defensie,

,,Gelet op het Koninklijk besluit van . . . juli 1962, nr. . . .,

,,Gezien het rekest van de als zodanig tijdelijk benoemde ,,reserve-tweede-luitenant der artillerie X., registratienummer . . .;

,,Ontheft de als zodanig tijdelijk benoemde reserve-tweede-,,luitenant X. met ingang van I januari 1964 uit zijn officiers-,,functie, waardoor hij met ingang van gelijke datum van rechts-,,wege terugkeert tot de rang van reserve-kornet.

,,Brengt zulks ter kennis van belanghebbende.

„Zendt een afschrift van deze beschikking aan de bevelhebber „der landstrijdkrachten, de inspecteur der artillerie, de comman- „dant van de . . . divisie artillerie, de commandant van de . . . af- „deling veldartillerie en aan de algemene rekenkamer.";

Overwegende, dat verweerder eveneens op 20 december 1963 een besluit heeft genomen dat als volgt luidt:

„Ontslagbrief

„De Minister van Defensie

„Gezien het rekest d.d. 16 september 1963 van de als zodanig „tijdelijk benoemde reserve-tweede-luitenant der artillerie X., „registratienummer . . .;

„Gelet op de terzake van dit rekest ontvangen ambtsberichten;

„Verleent — bij deze — onverminderd de verplichtingen, „welke ingevolge de dienstplichtwet nog op hem rusten, met in- „gang van 1 januari 1964 een eervol ontslag uit de dienst bij het „reserve-personeel der krijgsmacht aan de reserve-kornet Z., „zulks met toepassing van het bepaalde in artikel 19, tweede lid, „sub a, juncto artikel 24, eerste lid, van het Reglement voor de „militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Konink- „lijke luchtmacht.";

Overwegende, dat verweerder op 20 december 1963 tot de commandant . . . afdeling veldartillerie een brief heeft gericht van deze inhoud:

„Naar aanleiding van het rekest d.d. 6 september 1963 van „de als zodanig tijdelijk benoemde reserve-tweede-luitenant der „artillerie X., houdende het verzoek hem met ingang van 1 no- „november 1963 van zijn verplichtingen als kortverbandvrijwil- „liger te ontslaan, mij aangeboden met uw advies van 14 septem- „ber 1963, nr. . . ., het advies van de commandant . . . divisie „artillerie van 17 september 1963, nr. . . ., het stempelvisum van „de inspecteur der artillerie van 27 september 1963, nr. . . ., als- „mede het advies van de bevelhebber der landstrijdkrachten d.d. „11 november 1963, nr. . . ., doe ik u hiernevens toekomen mijn „beschikking en ontslagbrief van gelijke datum en nummer als „deze — van welke beschikking en ontslagbrief een drietal af- „schriften te uwer bediening zijn bijgevoegd — naar de inhoud „waarvan ik u kortheidshalve verwijs.

„Voorts bepaal ik — bij deze — dat belanghebbende met in- „gang van 1 januari 1964 komt te verkeren in de positie van ge- „woon dienstplichtig kornet der artillerie met groot verlof, en „met ingang van gelijke datum, bij administratieve maatregel, „wordt teruggesteld tot de rang van gewoon dienstplichtig wacht- „meester.

„Tenslotte bepaal ik, dat de als zodanig tijdelijk benoemde „reserve-tweede-luitenant X., omdat hij het door hem op 1 juli „1961 gesloten dienstverband als kortverband-vrijwilliger door „een aan hemzelf te wijten oorzaak met ingang van 1 januari „1964 niet ten volle zal hebben volbracht, geen aanspraak zal

„kunnen doen gelden op een geldelijke uitkering als bedoeld in „in het Koninklijk besluit van 18 februari 1961 (Stb. 47), opge- „nomen in LaO 61029, codenr. 51.12/39.

„Afschriften van genoemde brief, beschikking en ontslagbrief „heb ik gezonden aan de bevelhebber der landstrijdkrachten, de „inspecteur der artillerie en aan de commandant van de . . . divisie „artillerie.

„Ik verzoek u de originele exemplaren van de brief, de be- „schikking en de ontslagbrief aan belanghebbende uit te reiken, „hem van het vorenstaande in kennis te stellen en het overigens „terzake vereiste te verrichten c.q. te doen verrichten.";

overwegende, dat klager, die op 30 december 1963 in kennis is gesteld met de besluiten van verweerder, op 29 januari een klaagschrift heeft ingezonden, dat hij op 15 maart 1964 heeft doen volgen door een brief van deze inhoud:

. . . . . .

„De gronden zijn:

„1) Is het mogelijk een tijdelijk reserve-tweede-luitenant tot „kornet en daarna tot gewoon dienstplichtig wachtmeester te „degraderen?

„2) Betrokkene is ervan overtuigd, dat hij geschikt was voor „de functie waarin hij zijn dienst ruim twee jaar heeft verricht. „Dit kan gestaafd worden met de behaalde resultaten tijdens de „batterijtest, waarin mijn groep de beste was van het legerkorps.

. . . . . .

Overwegende, dat verweerder drie gelijkluidende contra-memoriën heeft ingediend welke het navolgende behelzen:

„Met betrekking tot het door klager onder dagtekening van 15 „maart 1964 bij uw Gerecht ingezonden klaagschrift, waarmede „klager kennelijk bedoelt bij uw Gerecht beroep in te stellen „tegen

„a) zijn ontheffing uit zijn officiersfunctie;

„b) het hem als reserve-kornet verleende eervol ontslag uit de „dienst bij het reservepersoneel en

„c) de terugstelling bij administratieve maatregel van de rang „van dienstplichtig kornet tot die van (gewoon) dienstplichtig „wachtmeester (met groot verlof),

„moge het volgende worden medegedeeld.

„Na met ingang van 7 juni 1961 tot dienstplichtig kornet der „artillerie te zijn bevorderd, is klager met ingang van 1 juli 1961 „toegelaten tot het aangaan van een dienstverband om als „kortverbandvrijwilliger bij het reserve-personeel beneden de „rang van tweede-luitenant voor de duur van vier jaren vrijwillig „onafgebroken militaire dienst te verrichten.

„De desbetreffende akte van verbintenis en „verklaring[n] als „bedoeld in de regeling ten aanzien van kortverbandvrijwilligers „en vrijwillig nadienenden (gepubliceerd in de landmachtorder „nr. 61029, codenr. 51.12139) en daarin opgenomen als bijlage

„II en bijlage III, werden door klager ondertekend op 14 juli „1961.

„Bij Koninklijk besluit van 24 juli 1962 werd klager met in- „gang van 1 augustus 1962 tijdelijk benoemd tot reserve-tweede- „luitenant der artillerie, zulks voor de duur van de tijd dat hij „was bestemd voor het vervullen van een functie waaraan een „officiersrang is of kan zijn verbonden.

„Gedurende de tijd, dat klager als tijdelijk reserve-tweede- „luitenant dienst verrichtte, is hij op 26 september 1962, 22 mei „1963 en 4 september 1963 krijgstuchtelijk gestraft met respec- „tievelijk vier dagen licht arrest, veertien dagen licht arrest en „veertien dagen streng arrest, terwijl hij voorts bij vonnissen van „de Krijgsraad te velde „oost" respectievelijk d.d. 22 mei 1963 „en 14 augustus 1963 werd veroordeeld tot een geldboete van „eenhonderdvijftig gulden en twee geldboeten respectievelijk van „vijftig en tien gulden, welke geldboeten bij gebreke van verhaal „zouden worden vervangen door hechtenis van een maand, respec- „tievelijk twintig en vier dagen.

„In zijn rekest van 6 september 1963 verzocht klager hem met „ingang van 1 november 1963 van zijn verplichtingen als kort- „verband-vrijwilliger te ontslaan. Als reden voor dit verzoek heeft „klager aangevoerd, dat hem gebleken is, dat het niet mogelijk „is, naast de uitoefening van zijn functie in de militaire dienst, de „studie voor de M.O.-akte wiskunde te voltooien in de periode „gedurende welke hij als kortverbandvrijwilliger heeft te dienen „en hij daardoor jaren in zijn studie achter zou raken.

„Bedoeld rekest is gedateerd 6 september 1963, twee dagen „nadat aan klager de straf van veertien dagen streng arrest is op- „gelegd wegens het gebruik van een zodanige hoeveelheid alcohol- „houdende drank, dat hij niet in staat was de daaropvolgende dag „aan de dienst deel te nemen.

„De commandant van de ... afdeling veldartillerie, de com- „mandant ... divisie artillerie, de inspecteur der artillerie en de „bevelhebber der landstrijdkrachten geven allen in hun terzake „van bedoeld rekest uitgebrachte adviezen, in overweging het „verzoek toe te staan, waarbij de commandant ... divisie artil- „lerie, de inspecteur der artillerie en de bevelhebber der land- „strijdkrachten tevens te kennen geven geen prijs op het behoud „van klager te stellen, in verband met de aan klager opgelegde „straffen.

„De bevelhebber der landstrijdkrachten merkt in zijn desbe- „treffend advies van 11 november 1963, nr. ... nog op, dat de „gevolgde procedure niet geheel zijn instemming heeft, doch dat, „om vertraging te voorkomen en om te bereiken dat met spoed „het gesloten kort verband wordt verbroken, bij wijze van uit- „zondering klager op zijn verzoek ware te ontheffen van zijn ver- „bintenis.

„De bevelhebber der landstrijdkrachten heeft hierbij kennelijk

„zijn standpunt laten bepalen door de overweging, dat, indien „klager niet op zijn verzoek van zijn kort verband zou worden „ontheven — hetgeen na de aan klager per 4 september 1963 „opgelegde straf zeker zou zijn geschied — de in artikel 23, „tweede lid, van het reglement voor de militaire ambtenaren der „Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht voorge- „schreven termijn van drie maanden tussen de datum van aan- „zegging en die van ingang van het ontslag in acht had dienen „te worden genomen.

„Wat hiervan zij, uit de vorenvermelde adviezen, waarvan „hierbij uw Gerecht foto-copieën worden aangeboden, moge blij- „ken, dat het gedrag van klager zowel in als buiten dienst zodanig „is geweest, dat op zijn behoud geen prijs meer werd gesteld, „terwijl ook zijn dienstprestaties naar het oordeel van zijn directe „commandanten i.c. de commandant van de ... afdeling veld- „artillerie en de commandant stafverzorgingsbatterij ... afdeling „veldartillerie te wensen overlieten.

„Gezien de eerdervermelde adviezen heeft ondergetekende — „zij het na langdurig beraad — het verzoek van klager ingewilligd „en er van afgezien hem — niet op verzoek — als kortverband- „vrijwilliger te ontslaan. De datum van ingang van het ontslag „is na telefonisch gepleegd overleg met de commandant van de „... afdeling veldartillerie, gesteld op 1 januari 1964.

„Gezien de eerdervermelde adviezen en de aan klager opge- „legde straffen was het echter niet mogelijk hem in een officiers- „functie te handhaven. Ondergetekende heeft klager dan ook met „ingang van 1 januari 1964 ontheven van zijn officiersfunctie, „waardoor hij met ingang van gelijke datum van rechtswege terug- „keerde tot de rang van reserve-kornet.

„Voorts heeft ondergetekende klager eveneens met ingang van „1 januari 1964 naar aanleiding van zijn daartoe gedaan verzoek „met toepassing van artikel 19, tweede lid, sub a, juncto artikel „24, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren „der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht een „eervol ontslag uit de dienst bij het reserve-personeel verleend. „Klager kwam door dit ontslag in de positie van gewoon dienst- „plichtig kornet met groot verlof te verkeren, omdat naar dezer- „zijdse mening artikel 41 van de Dienstplichtwet niet op hem van „toepassing is.

„Aangezien, zoals eerder opgemerkt, klager niet in een offi- „ciersfunctie kon worden gehandhaafd — voor de vervulling van „welke functies kornetten en vaandrigs zijn bestemd — heeft „ondergetekende voorts in zijn aan de commandant van de ... „afdeling veldartillerie gerichte brief van 20 december 1963, nr. „... bepaald, dat klager met ingang van 1 januari 1964 — i.c. „de datum met ingang waarvan hij, door zijn ontslag uit de dienst „bij het reserve-personeel, dienstplichtig kornet met groot verlof „was geworden — bij administratieve maatregel werd terugge-

„steld tot de rang van (gewoon) dienstplichtig wachtmeester.

„Met verwijzing naar het vorenstaande en vermits naar de „mening van ondergetekende zijnerzijds niet is gehandeld in strijd „met de toepasselijke algemeen geldende voorschriften, noch ge„bruik gemaakt is van een bevoegdheid, kennelijk tot een ander „doel dan waartoe die bevoegdheid is gegeven, moge ondergetekende uw Gerecht in overweging geven het door klager ingestelde beroep tegen

„a. zijn ontheffing uit zijn officiersfunctie en

„b. het hem als reserve-kornet verleende ontslag uit de dienst „bij het reserve-personeel

„ongegrond te verklaren.

„Voor wat betreft het door klager ingestelde beroep tegen zijn „terugstelling tot de rang van (gewoon) dienstplichtig wacht„meester moge er op worden gewezen, dat deze terugstelling is „geschied, nadat klager in de positie van dienstplichtig kornet „was komen te verkeren, als gevolg van het hem verleende ont„slag uit de dienst bij het reserve-personeel. De bedoelde terug„stelling betreft dus een maatregel welke is genomen ten aanzien „van een (gewoon) dienstplichtig kornet, in verband waarmede „deze maatregel naar dezerzijdse mening niet voor toetsing door „uw Gerecht in aanmerking komt, weshalve het uw Gerecht moge „behagen klager in zijn desbetreffende vordering niet-ontvankelijk „te verklaren.

„Tenslotte moge ondergetekende uw Gerecht verzoeken de drie „bedoelde gedingen te voegen en goed te vinden, dat de afschrif„ten van de stukken bedoeld in artikel 73 der Ambtenarenwet „1929, die voor elk van de drie gedingen geheel gelijkluidend „zijn, geacht worden te zijn overgelegd in de drie — alsdan gr„voegde — gedingen.";

Overwegende, dat het Gerecht de drie samenhangende zaken ter openbare terechtzitting heeft gevoegd;

IN RECHTE.

Overwegende, dat klager bij Koninklijk besluit van ... juli 1962, nr. ..., met ingang van 1 augustus 1962 is benoemd tot reserve-tweede-luitenant bij het wapen der artillerie, tijdelijk, voor de tijd dat hij bestemd is voor een functie waaraan een officiersrang is verbonden;

Overwegende, dat verweerder bij zijn eerstgenoemd besluit klager uit die officiersfunctie heeft ontheven op grond van de aan klager opgelegde straffen, omschreven in de contra-memorie;

Overwegende, dat hiermede aan dat besluit een deugdelijk motief ten grondslag ligt, zodat, nu aan het Gerecht geen algemeen verbindende voorschriften bekend zijn waarmede dat besluit strijdig zou zijn, het daartegen ingestelde beroep ongegrond moet worden verklaard;

Overwegende, dat het tweede besluit van verweerder is genomen met toepassing van het bepaalde in artikel 19, tweede lid, sub a, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht, zodat dit is een eervol ontslag uit de

dienst bij het reserve-personeel der krijgsmacht op eigen verzoek van de militair;

Overwegende, dat klager echter niet heeft verzocht om een zodanig ontslag doch heeft verzocht om hem van zijn verplichtingen als kort-verbandvrijwilliger te ontslaan;

Overwegende, dat het ontslag mitsdien ten onrechte is verleend met toepassing van bovengenoemd artikel 19, tweede lid, sub a. zodat het ontslagbesluit voor nietigverklaring in aanmerking komt;

Overwegende, dat het Gerecht het echter, gelet op de gedragingen van klager, strijdig zou achten met het algemeen belang indien klager deel zou blijven uitmaken van het reserve-personeel der krijgsmacht, zodat er termen zijn, met toepassing van het bepaalde in artikel 48 der Ambtenarenwet 1929 de nietigheid voor gedekt te verklaren;

Overwegende, dat het beroep, dat klager heeft ingesteld tegen verweerders besluit om hem van gewoon dienstplichtig kornet der artillerie terug te stellen tot de rang van gewoon dienstplichtig wachtmeester, niet ontvankelijk moet worden verklaard, aangezien dit besluit niet is genomen ten aanzien van een militair ambtenaar in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep tegen het eerste besluit ongegrond;

Verklaart het tweede besluit nietig; verklaart deze nietigheid voor gedekt;

Verklaart het beroep tegen het derde besluit niet-ontvankelijk.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Soldat und Strafrichter

Disziplin und Alkohol — Vorbeogung — Wehrstrafgerichte

Von Wolfgang Waechter

I.

Der Verfasser gehört der Strafkammer eines Landgerichts an, in dessen Bezirk eine der größten Garnisonen der Bundesrepublik liegt. Zur Zustandigkeit der Kammer gehören erst- und zweitinstanzliche Strafsachen gegen Angehörige der Bundeswehr. Unter anderen wurden folgende Falle entschieden:

Fall 1: Angeklagt Schütze X, Gefr. X.

Beide Soldaten hatten Nachturlaub. Sie besuchten mehrere Lokale und kehrten gegen 24.00 Uhr in die Unterkunft zuruck. Sodann verließen sie ohne Urlaub die Kaserne und tranken weiter. Nachdem sie schon am Abend wiederholt Schlagereien gehabt hatten, fielen sie auf dem erneuten Heimweg gegen 02.00 Uhr uber einen in Uniform befindlichen Oberfeldwebel her und schlugen ihn zu Boden. Sodann

entfernten sich die Tater von der Truppe und stellten sich erst nach acht Tagen.
Strafe: gegen beide Soldaten je 11 Monate Gefängnis.

Fall 2: Angeklagt Gefr. X.
Der verheiratete Soldat hatte Sehnsucht nach seiner Familie. Um nach Hause fahren zu können, entwendete er einem Kameraden Geld.
Strafe: drei Monate Gefangnis mit Bewahrung.

Fall 3: Angeklagt Soldat X.
Soldat wiederholt vorbestraft. Soldat verließ entgegen Befehl des Komp.Chefs die Kaserne, lehnte die Befolgung ihm nach seiner Rückkehr erteilter Befehle wiederholt bei mehreren Gelegenheiten ab.
Strafe: zehn Monate Gefangnis.

Fall 4: Angeklagt Uffz. X. und Gefr. X.
Beide Soldaten begingen im Zustande der Volltrunkenheit Unzucht unter Mannern.
Strafe: je ein Monat Gefangnis. Bewahrung.

Fall 5: Angeklagt Gefr. X.
Der milieugeschädigte Soldat war wegen renitenten Verhaltens zum zusatzlichen Ausbildungsdienst eingeteilt. Der Soldat zeigte sich erneut renitent und lustlos. Er verweigerte schließlich die Befolgung der ihm erteilten Befehle und nahm gegen seinen Ausbilder eine aggressive Haltung an.
Strafe: sechs Monate Gefangnis. Bewahrung.

Fall 6. Angeklagt Soldat X.
Der bereits vorbestrafte Soldat entzog sich zunachst dem Wehrdienst, bis er verhaftet werden mußte. Von einem Urlaub kehrte er nicht mehr zur Truppe zurück, sondern arbeitete als Barmixer. Bei einer Überprüfung wies er sich mit falschen Papieren aus.
Strafe: neun Monate Gefangnis, keine Bewahrung.

Fall 7. Aangeklagt Gefr. X.
Soldat ging mit zwei Soldaten auf Bierreise. Unterwegs suchte er Handel. An einem Taxistand schlug er einen Zivilisten nieder. In einem Lokal schlug er erst einen Soldaten, dann den Wirt nieder und demolierte zusammen mit zwei Kameraden das Lokal. Schaden ca. 21 000 DM.
Strafe: vier Monate Gefängnis ohne Bewahrung.

Fall 8: Angeklagt Gefr. X. und Gefr. X.
Die Soldaten entwendeten gemeinsam aus Brennstofflager der Bundeswehr vier Kanister Benzin.
Strafe: je ein Monat Gefängnis mit Bewahrung.

Fall 9: Angeklagt Schütze X.
Der erziehungsgeschadigte Soldat kehrte von Urlaub nicht zuruck,

sondern trieb sich herum. Der Truppe wieder zugefuhrt, kehrte der Soldat auch vom nachsten Urlaub nicht zurück, sondern trieb sich erneut herum, bis er verhaftet wurde.

Strafe: sechs Monate zwei Wochen Gefangnis mit Bewahrung.

Fall 10: Angeklagt Gefr. X.

Der wiederholt disziplinar bestrafte Soldat entfernte sich von der Truppe in der Absicht, nicht zurückzukehren.

Strafe: ein Jahr Gefangnis.

Fall 11: Angeklagt Gefr. X.

Fahrlässige Verkehrsgefahrdung im Zustande der Trunkenheit mit eigenem PKW.

Strafe: sechs Monte Gefangnis ohne Bewahrung.

Fall 12: Angeklagt Gefr. X. und Gefr. X. und Gefr. X.

Alle drei entwicklungsgeschadigten, z. T. vorbestraften Soldaten tranken in der Unterkunft erhebliche Mengen Alkohol. Am Ende der Trinkerei gegen Mitternacht verprügelten die Soldaten einen Gefreiten, der sie wahrend des Tages aus dienstlichen Gründen gemeldet hatte und der bereits schlief.

Strafe: je drei Monate Gefangnis ohne Bewahrung.

Fall 13: Angeklagt Stabsuffz. X.

Der Soldat entwendete ihm als Rechnungsfuhrer dienstlich zugängliche Gelder in geringer Höhe.

Strafe: zwei Monate Gefangnis mit Bewahrung.

Fall 14: Angeklagt Soldat X.

Der milieu- and erziehungsgeschadigte Soldat kehrte gemäß Entschluß vom Urlaub nicht mehr zur Truppe zurück.

Strafe: ein Jahr Gefangnis.

Fall 15: Angekl'agt Soldat X.

Der milieu- und erziehungsgeschädigte und wiederholt vorbestrafte Soldat verweigerte nach Alkoholgenuß die Befolgung von Befehlen eines vorgesetzten Offiziers, griff den ihn festnehmenden Offizier tätlich an und leistete bei der weiteren Festnahme durch die Wache tätlichen Widerstand.

Strafe: ein Jahr Gefangnis.

Fall 16: Angeklagt X.

Der Soldat versuchte im angetrunkenen Zustande ein erwachsenes Madchen zur Unzucht zu bringen.

Strafe: acht Monate Gefangnis ohne Bewahrung.

Fall 17: Angeklagt Soldat X.

Der unter Alkoholeinfluß zu Widersetzlichkeit und Nachlassigkeit neigende Soldat, jung verheiratet, war im Zustande des Vollrausches gegenüber einem Offizier ungehorsam, nötigte den Offizier und griff ihn tatlich an.

Strafe: vier Monate Gefängnis ohne Bewahrung.

Fall 18: Angeklagt Soldat X.

Der vorbestrafte Soldat verweigerte im Vollrausch die Ausfuhrung eines Befehls, bedrohte den Vorgesetzten, griff ihn tätlich an und fügte ihm eine Körperverletzung zu.

Strafe: vier Monte Gefangnis ohne Bewahrung.

Fall 19: Angeklagt Stabsuffz. X.

Der durch Eheschließung und schlechte Wirtsschaftsfuhrung zunehmend verschuldete Soldat betrog Kameraden um kleinere Beträge und erlangte von Gefreitem durch Betrug 14.00,– DM.

Strafe: drei Monate und 10 Tage Gefangnis mit Strafaussetzung zur Bewahrung.

Fall 20: Angeklagt Lt. X. und Gefr. X.

Der Gefreite betrinkt sich sinnlos und verweigert dem ebenfalls unter Alkoholeinwirkung stehenen Lt. die Ausfuhrung des Befehls, zu Bett zu gehen. Eine Stunde später ist der Gefreite erneut ungehorsam. Der Lt. schlagt auf den Gefr. ein und versetzt ihm schließlich Tritte in den Unterleib.

Strafe: Lt. vier Monate Gefangnis ohne Bewährung. Gefr. zwei Monate Gefangnis ohne Bewahrung.

II.

Die Uberprufung dieser Strafsachen, die naturlich nur einen Teilausschnitt darstellen, gibt zu einigen Bemerkungen Anlaß:

1. Es scheint, daß die allgemeine Kriminalitatsziffer von Angehörigen der Bundeswehr unter der der allgemeinen Bevölkerung liegt. Das uberrascht nicht, da der Lebensunterhalt des Soldaten im allgemeinen gesichert ist und deshalb von der wirtschaftlichen Seite her weder Versuchungen noch Gefahren entstehen.

2. Dieser allgemeine Grundsatz hat zwei Ausnahmen:

a) Zahlreiche Soldaten hatten vor Ableistung ihres Wehrdienstes ein wesentlich höheres Einkommen als wahrend ihrer Dienstzeit. Sie können mit dem Wehrsold nicht auskommen, geraten in Schulden, werden nachlassig, bekommen mit Vorgesetzten und Kameraden Schwierigkeiten und werden straffallig.

Aus diesem Bereich kommen Kameradendiebstalle und Betrügereien gegen Kameraden.

b) Relativ viele Soldaten, sowohl Wehrpflichtige wie Soldaten auf Zeit sind bereits verheiratet. In vielen Fallen wohnen die Familien an anderen Orten als am Dienstort des Soldaten. Der Wunsch, den Kontakt mit der Familie aufrecht zu erhalten, führt zunachst zur Anschaffung eines Kraftwagens. Schon damit uberfordern sich die Soldaten wirtschaftlich. Dazu kommen die haufig uber erhebliche Entfernungen gehenden Familienheimfahrten mit betrachtlichen Fahrkosten.

Folgen sind Betrügereien, Gelddiebstahle, Unterschlagung dienstlich zuganglicher Gelder und Benzindiebstahle.

3. Ein verhältnismäßig hoher Anteil der straffälligen Soldaten ist erziehungs- oder milieugeschädigt. Dabei treten immer wieder die jungen Menschen in Erscheinung, die aus geschiedenen Ehen kommen, bei denen die Väter fehlten oder wo die Verhaltnisse im Elternhaus sonst ongunstig waren. Dieser Personenkreis ist nicht selten schon im jugendlichen Alter mit dem Gesetz in Konflikt geraten, haufig war bereits eine vorlaufige oder endgultige Fürsorgeerziehung angeordnet, von der aus die jungen Leute unmittelbar zur Truppe kamen. Dieser Personenkreis neigt allgemein dazu, sich der straffen Disziplin des Wehrdienstes zu entziehen, möglicherweise bis zur Konsequenz der Fahnenflucht. Die Tendenz dieses Personenkreises zu Widersetzlichkeiten aller Art is unubersehbar.

4. Eine andere Gruppe schwer erziehbarer Soldaten sind diejenigen, die bereits gerichtlich oder disziplinar vorbestraft sind. Naturlich sind gerichtliche und disziplinare Strafen nicht vergleichbar. Wenn aber ein Soldat relativ haufig, fünf- bis sechsmal oder öfters, disziplinar bestraft werden mußte, dann stellt er erzieherisch eine ahnliche Aufgabe wie der bereits — wesentlich — gerichtlich vorbestrafte Soldat.

Bei dieser Personengruppe sind spezielle Tendenzen zu typischen Delikten — abgesehen von allgemeinen Ein- und Unterordnungsschwierigkeiten — nicht erkennbar. Soweit diese Soldaten in gerichtliche Verfahren verwickelt werden, geschieht es meist in der gleichen Richtung, in der sie schon früher straffällig wurden.

5. Eine ganz besondere Rolle spielt bei Soldatenstrafsachen der Alkohol.

Uberschlaglich kann man sagen, daß bei etwa der Hälfte aller Soldatenstrafsachen der Alkohol eine maßgebliche Rolle spielte.

Dafur sind mehrere Grunde vorhanden. Zunachst wird kaum zweifelhaft sein, daß allgemein in der Bevölkerung mit dem vermehrten Alkoholgenuß auch vermehrter Alkoholmißbrauch in Erscheinung tritt. Naturlich gibt es entsprechend auch Soldaten, die schon vor ihrer Zugehörigkeit zur Bundeswehr dem Alkohol zuneigten und, nachdem sie Soldat wurden, ihre Lebensgewohnheiten nicht anderten.

Zu diesen Soldaten kommt die große Gruppe derer, die durch den Wehrdienst nicht voll ausgefullt werden, anderseits aber zu einer selbstandigen vernünftigen Freizeitgestaltung nicht den Weg finden. Diese Soldaten fallen erfahrungsgemäß dem Alkohol besonders leicht zum Opfer.

Dieser Gruppe steht jene Gruppe von Soldaten nahe, die sich auf abgelegenen Kommandos, in entlegenen Standorten oder sonst weitab entfernt von den nachsten Unterhaltungsmöglichkeiten — Kino, Tanzboden — befinden.

Wie sich erweist, sind der Möglichkeiten, zurn Alkohol zu kommen, viele. Typisch fur Alkoholzustände sind nach aller Erfahrung Disziplinlosigkeiten aller Art von der einfachen Gehorsamsverweigerung bis zum tatlichen Angriff auf Vorgesetzte.

Dabei is auf den Erlaß des Verteidigungsministers uber den Umgang mit Betrunkenen hinzuweisen. Leider ist dieser ErlaB noch keineswegs

Allgemeingut aller Vorgesetzten. So liegen dem Gericht immer wieder Fälle vor, in denen das ungeschickte Einschreiten von Vorgesetzten, besonders auch junger Offiziere, dazu führt, daß betrunkene Soldaten zu Disziplinlosigkeiten schwerster Art kommen (tatlicher Angriff gegen Vorgesetzte § 25 WStB Mindeststrafe sechs Monate Gefängnis). Solchen Entwicklungen vorzubeugen, sollte von allen Vorgesetzten im Interesse der Truppe und des einzelnen Soldaten angestrebt werden.

III.

Die Auswertung der Soldatendelikte legt die Frage nahe, ob es nicht Möglichkeiten gibt, *Vorbeugung* zu betreiben. Diese Frage ist zu bejahen.

Jeder Kompaniefeldwebel wird gut daran tun, sich in seiner Personalkartei

a) erziehungs- und milieugeschadigte Soldaten,
b) vorbestrafte Soldaten,
c) in schwierigen wirtschaftlichen Verhaltnissen lebende Soldaten,
d) zum Alkoholmißbrauch neigende Soldaten

jeweils besonders zu kennzeichnen und diese Soldaten der Aufsicht und erzieherischen Einwirkung ihrer Stubenaltesten, Gruppen- und Zugfuhrer unter dem jeweiligen besonderen Gesichtspunkt zu empfehlen.

Niemand kann wunschen, daß die Stabilitat der Truppe in erster Linie durch gerichtliche Strafen aufrecht erhalten wird. Im Gegenteil muß angestrebt werden, nach Möglichkeit durch rechtzeitige erzieherische Einwirkung Straftaten von Soldaten zu verhindern. Auch hier ist Vorbeugung besser als Strafe. Diese erzieherische Einwirkung verspricht nur da Erfolg, wo sie gezielt auf die besondern Schwachen des einzelnen Soldaten erfolgt. Deshalb muß man diese Schwachen kennen, um die Ansatzpunkte der Erziehung zu finden.

Dem kann man die Frage entgegenhalten, was denn die Unterfuhrer der Bundeswehr bis zum Kompaniechef noch alles tun sollen, die ohnehin genugend belastet sind. Darauf ist zu antworten, daß es naturlich eine zusatzliche Belastung bedeutet, wenn sich der Unterfuhrer auch noch uber die besonderen Schwachen der einzelnen Soldaten unterrichten soll. Auf der anderen Seite wird diese Kenntnis dem Unterfuhrer in sehr vielen Fallen dazu verhelfen, dem Soldaten gegenuber die Tonart zu finden, die neben dem militarischen auch den erzieherischen Erfolg herbeifuhrt.

Eine weitere Möglichkeit, Soldatenstraftaten zu verhindern, kann in einer gewissen Lenkung der Freizeitgestaltung liegen. Gerade da, wo die Truppe weitab von den üblichen Vergnünungsmöglichkeiten irgendwo in der Einsamkeit untergebracht ist, wird die Hinführung der Soldaten zu einer vernunftigen Freizeitgestaltung zur besonderen Aufgabe des Vorgesetzten. Dabei darf keineswegs verkannt werden, daß diese Aufgabe recht schwierig ist, weil der uninteressierte und

widerspenstige Soldat sich natürlich weitgehend einer gelenkten Freizeitgestaltung entziehen kann.

Besondere Schwierigkeiten bereitet der Alkoholmißbrauch. Die Einsicht, daß im Rausch oder Vollrausch immer wieder Disziplinardelikte vorkommen, sollte dazu fuhren, in der Truppe immer wieder auf die Gefahren des Alkoholmißbrauchs hinzuweisen.

Mit dem gleichen Nachdruck sollten Vorgesetzte aller Dienstgrade immer wieder auf den Erlaß des Verteidigungsministers uber den Umgang mit Betrunkenen hingewiesen werden.

Die Feststellung, daß ganze Kasten Bier mit auf die Stuben genommen werden, sollte Anlaß sein, dafur zu sorgen, daß das unterbleibt. Ein Soldat, der sich auf der Stube einen Rausch antrinkt, wird ohne Zweifel beim Stubendurchgang durch den U.v.D. Arger machen.

Schließlich sollte man sich bei der Bundeswehrfuhrung überlegen, ob nicht doch die Abgabe von Alkohol in den Kantinen in gewissen Maße beschrankt oder einer starkeren Kontrolle unterstellt werden sollte. Als Richter empfindet man immer wieder Bedauern und Mitleid mit jungen Soldaten, die in ihrer Unerfahrenheit im Rausch Disziplinlosigkeiten begingen und dafur nun gerichtlich mit zum Teil erheblichen gesetzlichen Mindeststrafen belegt werden mussen.

Nicht allzu selten hört man als Grund von den jungen Soldaten die Erklarung, sie seien zum Trinken gekommen, weil sich nach dem Dienst niemand um sie gekummert habe. Solche Erklärungen bedeuten einen Vorwurf fur die Truppe. Die Schwierigkeiten, die die Bundeswehr mit dem Aufbau des Unteroffizierskorps hat, sind allgemein bekannt. Dennoch sollte es möglich sein, den jungen Soldaten mehr Heimatgefuhl zu vermitteln, als es geschieht. Die Einstellung vieler Soldaten gegenuber der Bundeswehr ist vielfach die gegenuber dem Hotel garni. Man sollte sich bemuhen, das zu ändern. Je mehr sich der Soldat bei der Truppe „zu Hause" fuhlt, desto weiniger wird er in Versuchung geraten, Einsamkeitskomplexe in Alkohol zu ertranken.

Schließlich stellt sich die Frage, ob die Truppe nicht etwas zuruckhaltender mit der Abgabe von Strafsachen an die Strafverfolgungsbehörde sein sollte (§ 21 WDO). Manche Vorfälle erhalten dadurch, daß sie vom dienststrafrechtlichen in das strafrechtliche Verfahren geschoben werden, ein völlig falsches Gewicht.

Ein Teil der Disziplinarvergehen in der Bundeswehr entsteht ohne Zweifel aus der unubersichtlichen Regelung des Vorgesetztenverhaltnisses. Die Erfahrung lehrt, daß der durchschnittliche Soldat die Regelung des Vorgesetztenverhaltnisses überhaupt nicht ubersieht. Das führt u. a. dazu, daß in Strafverfahren gegen Soldaten von den Verteidigern mitunter die abenteuerlichsten Vorstellungen uber die jeweilige Bewertung des Vorgesetztenverhaltnisses vorgetragen werden. Der junge Offizier wie ubrigens auch die Masse der Reserveoffiziere beherrschen die Regelung der Befehlsbefugnis und der Disziplinargewalt nur unzureichend. Man wird die Frage stellen mussen, ob die derzeitige Regelung dieses Fragenkreises wirklich dem Interesse der inneren Stabilitat der Truppe dient. Es ist wenig befriedigend, einen jungen Offi-

zier wegen Anmaßung von Befehlsbefugnissen bestrafen zu mussen, obwohl nur die Grenze zwischen Befehlsbefugnis und Disziplinargewalt verkannt worden war. Unkenntnis von unten und von oben mussen zwangsläufig zu Reibungen fuhren, die im Interesse der Truppe besser vermieden würden. Man sollte deshalb ernstlich prufen, ob die in der kaiserlichen Armee und in der Wehrmacht bewährte Regelung von Vorgesetztenverhaltnis und Befehlsbefugnis dem Interesse der Truppe und der Disziplin nicht besser dient, als eine Regelung, deren Kompliziertheit immer wieder zu Strafverfahren gegen Soldaten, Unteroffiziere und Offiziere fuhrt.

Zusammenfassend ist zu sagen, daß jeder Fall, in dem ein Soldat durch erzieherische Einflußnahme davon abgehalten wird, eine Straftat zu begehen, ein Erfolg für die gesamte Truppe ist.

IV.

Bei den Soldatendelikten ist nicht nur deren Auswertung fur die Truppe zu bedenken, sondern auch deren *Behandlung durch die Gerichte* zu bewerten.

Das Gericht, dem der Verfasser angehört, hat sich in seiner Rechtsprechung mit Nachdruck dagegen gewandt, Soldaten anders als andere Staatsburger zu beurteilen. Es is in seiner Rechtsprechung mit aller gebotenen Härte der Tendenz mancher unteren Gerichte entgegen getreten, Soldaten nur deshalb härter zu bestrafen, weil sie Soldaten sind.

Von diesem Grundsatz gibt es allerdings eine Ausnahme. Dabei handelt es sich um Verletzungen der Disziplin im weitesten Sinne. Dabei ist davon auszugehen, daß der junge Soldat weiß, daß er in der Armee einer Gemeinschaft angehört, deren entscheidende Grundlage die Disziplin ist. Darauf hat er sich einzurichten. Wer sich deshalb — nuchtern oder betrunken — gegen die Disziplin vergeht, muß wissen, daß er auf eine Strafaussetzung zur Bewahrung in aller Regel nicht rechnen kann. Derartige Tatbestande sind etwa der Trunkenheit am Steuer gleich zu bewerten. Auch in diesen Fallen erfolgt der Verstoß regelmaßig gegen einen allgemein anerkannten und bekannten Grundsatz des Gemeinschaftslebens. Wer trunken am Steuer eines Kraftwagens festgestellt wird, kann nur unter ganz besonderen außerordentlichen Voraussetzungen damit rechnen, daß er Strafaussetzung zur Bewahrung erhält. Nicht anders verhält es sich mit Verletzungen der militarischen Disziplin. Auch in diesem Falle kann eine Strafaussetzung zur Bewahrung nur dann in Betracht kommen, wenn im Vorleben des Täters, in seiner Person, in den Umstanden der Tat oder im Verhalten des Taters nach der Tat besondere außergewöhnliche Verhältnisse vorliegen.

Eine weitere Frage des materiellen Rechts ist das Verhältnis der Disziplinarstrafe zur Kriminalstrafe. Dazu wurde die Auffassung vertreten, daß ein Nebeneinander beider Strafarten dem verfassungsrechtlichen Verbot der Doppelbestrafung widerspreche. Diese Auffassung

hat sich nicht durchgesetzt. Nach § 22 WDO kann der Disziplinarvorgesetzte ohne Rucksicht auf das anhängige Strafverfahren vor oder nach dem Strafurteil in der gleichen Sache eine Disziplinarstrafe aussprechen. Damit stellt sich die Frage, ob der Richter genötigt ist, eine vor seinem Spruch erkannte Disziplinarstrafe beim Strafmaß der Kriminalstrafe zu berucksichtigen. Die Frage ist zu verneinen. Eine gesetzliche Pflicht, verhängte und verbüßte Disziplinarstrafen bei der Strafmaßbestimmung in gleicher Sache zu berucksichtigen, besteht nicht. Das folgt aus dem allgemeinen öffentlich-rechtlichen auch im Beamtenrecht geltenden Grundsatz, daß Disziplinarstrafen unabhangig von Knminalstrafen und umgekehrt erkannt werden können. Allerdings schließt dieser Grundsatz nicht aus, daß der erkennende Richter die verbüßte Disziplinarstrafe in geeigneten Fallen im Rahmen der Strafzumessung als Strafmilderungsgrund wertet.

Umgekehrt gilt naturlich auch der Grundsatz, daß der Disziplinarvorgesetzte nach einem Kriminalurteil in gleicher Sache in der Entscheidung uber eine ausgesetzte Disziplinarmaßnahme frei ist.

Im Verfahrenrecht interessiert in erster Linie die Dauer der Strafverfahren. Straftaten von Soldaten erfordern im allgemeinen eine schnelle Reaktion der Strafgerichtsbarkeit. Dem wird gelegentlich unter Verzicht auf die gebotene sorgfaltige Aufklärung durch Anklagen im Schnellverfahren entsprochen. Es darf bezweifelt werden, ob dies Verfahren glucklich ist, weil in der Regel der Zeitgewinn durch die im abgekurzten Verfahren erfolgte Anklage durch die Dauer des sich meist anschließenden Berufungsverfahrens wieder verloren geht.

Bei sorgfältiger Prufung der Sachlage wird man zugeben mussen, daß die zivile Strafjustiz dem Schnelligkeitsbedurfnis von Soldatenstrafsachen im allgemeinen nicht zu entsprechen vermag. Das ergibt sich zunachst aus der bekannten Uberlastung der ordentlichen Gerichte. Wenn z. B., wie es dem Verfasser bekannt is, die ordentlichen Termintage eines Strafgerichtes auf uber vier (4!) Monate hinaus bereits besetzt sind, so bedeutet das, daß eine neu zur Anklage kommende Soldatensache unter keinen Umstanden vor jener Zeit zur Verhandlung kommen kann, haufig aber noch wesentlich später, weil in der Zwischenzeit Haftsachen und andere besonders eilige Sachen die Verhandlung der durchschnittlichen Sachen immer wieder verzögern. Dagegen ließe sich naturlich fragen, ob Soldatensachen nicht immer als Eilsachen behandelt werden könnten. Diese Frage ist schlechthin zu verneinen, weil ungeachtet der Eilbedurftigkeit der Soldatensachen eine vernunftige Relation in der Eilbedurftigkeit aller anhangigen Sachen gewahrt werden muß. Die ordentlichen Strafgerichte können deshalb der Behandlung von Soldatensachen — abgesehen von Einzelfällen — aus grundsatzlichen Erwagungen keine bevorzugte beschleunigte Behandlung gegenuber anderem Strafsachen zuteil werden lassen.

Die Folge ist, daß in sehr vielen Fallen Zeugen und Beschuldigte in Soldatensachen bereits aus der Truppe ausgeschieden sind, ehe die Sache zur Verhandlung kommt. Das wiederum fuhrt dazu, daß sich — noch dazu, wenn in der Zwischenzeit wegen desselben Tatbestandes

eine Disziplinarstrafe ausgesprochen wurde, die Frage des Strafmaßes, des öffentlichen Interesses an der Strafverfolgung bei der Möglichkeit der Strafaussetzung zur Bewahrung und andere Fragen anders beantworten, als es der Fall ware, wenn der Angeklagte noch Soldat ware.

Das fuhrt zu der wiederholten Feststellung, daß zwar die generelle Eilbedurftigkeit der Soldatenstrafsachen nicht zu bestreiten ist, daß die ordentlichen Gerichte aber nicht in der Lage sind, den sich daraus ergebenden Forderungen gerecht zu werden.

Damit stellt sich die Frage nach der Einführung von Militargerichten. Der Verfasser bejaht diese Frage. Das geschieht in erster Linie aus den vorstehend dargelegten Erwagungen.

Hinzu kommt folgendes: Die meisten Strafgerichte sind zur Zeit noch mit Richtern und Schöffen besetzt, die selbst noch Soldaten waren, zum Teil auch wieder Reservisten der Bundeswehr sind. Dieser Personenkreis bringt, ohne daß das instiutionell in Erscheinung tritt, die persönlichen Voraussetzungen fur eine Rechtsprechung in Soldatensachen mit. Der Zeitpunkt ist abzusehen, in dem dieser Personenkreis infolge seines Lebensalters aus der Strafgerichtsbarkeit ausscheidet. Dann wird die Strafgerichtsbarkeit bei Richtern liegen, denen die besonderen Bedingungen des Lebens in und mit der Truppe mehr oder weiniger unbekannt sind. Das wurde sich auch nicht wesentlich andern, wenn in absehbarer Zeit eine übrigens verhältnismäßig geringe Anzahl junger Reserveoffiziere in die Stellen von Richtern und Staatsanwalten einruckt. Das ergibt sich einmal daraus, daß im Durchsnitt der junge Reserveoffizier erstaunlich ungepragt von der Truppe entlassen wird, also in einem Zustand, in dem ihm die besonderen Bedingungen des soldatischen Gemeinschaftslebens noch nicht zu der Lebenserfahrung geworden sind, deren er bedarf, um ihnen gerecht werden zu können. Dazu kommt aber, daß die Reserveubungen der jungen Reserveoffiziere im allgemeinen so selten und unregelmäßig sind, daß sie jedenfalls keineswegs ausreichen, um das Maß an militarischer Erfahrung zu vermitteln, auf das es bei der beurteilung von Soldatensachen gerade ankommt.

Die entsprechende Situation ergibt sich fur die Schöffen bei den Gerichten, bei denen Laienbeisitzer in Betracht kommen.

An dieser Situation wurde auch nichts entscheidendes geandert, wenn an die Stelle der zivilen Beisitzer Soldatenbeisitzer träten. Das Schwergewicht der Strafrechtsfindung liegt naturgemäß bei dem Berufsrichter. Auf seine Lebenserfahrung, seine Sachkcnntnis, seine Menschenkenntnis kommt es selbst da entscheidend an, wo er gegenuber den Laienbeisitzern wie beim Schöffengericht und in der kleinen Strafkammer in der Minderzahl ist. Alexis de Toqueville hat in „Die Demo-„kratie in Amerika" überzeugend dargelegt, daß die Aufgabe der Laienrichter nicht in erster Linie die Beteiligung an der Rechtsfindung ist, sondern daß der Laienbeisitzer Zeuge der Allgemeinheit und fur die Allgemeinheit uber die Integritat der Rechtsprechung ist. Er soll in seinem Lebenskreis bezeugen, daß bei den Gerichten das Recht mit Fleiß, mit Ernst, mit Sachkunde, unbestechlich und unbeirrbar gesucht

und gefunden wird. Man wird kaum annehmen dürfen, daß Soldaten als Laienbeisitzer ihren Kameraden bei einem ungedienten Richter bezeugen werden, daß er mit ausreichender Sachkunde das Recht gesucht habe. Gewiß wird manches von Einfuhlungsvermögen des Richters erwartet werden dürfen. Dennoch ist es ein Unterschied, sich etwa in Wirtschaftsfragen oder in Fragen des soldatischen Gemeinschaftslebens einfühlen zu mussen. Der Unterschied liegt grundsätzlich da, daß vom Richter im allgemeinen das Einfuhlen in logisch zugängliche fremde Lebensbereiche erwartet wird, wahrend es bei dem soldatischen Leben um das Erfühlen einer allgemeinen besonderen Lebensatmosphare mit einer Fulle besonderer ungeschriebener Gesetze und Formen geht. Gerade hier liegt das wesentliche Problem. Nicht nur die Allgemeinheit soll vom Richter Unbestechlichkeit des Urteils fordern, auch der betroffene Rechtsgenosse soll Vertrauen zur Sachkunde des Richters haben dürfen. Es muß schweren Zweifeln unterliegen, ob ein Soldat als Angeklagter zu einem Richter ein solches Vertrauen haben kann, der das soldatische Leben überhaupt nicht oder nur flüchtig kennt.

Der Verfasser spricht sich deshalb wiedcrholt und mit Nachdruck fur die Einfuhrung der Militargerichtsbarkeit aus.

Allerdings geschieht das unter dem Vorbehalt, daß die Militärgerichte in der gleichen Weise die Garantie der richterlichen Unabhängigkeit erhalten, wie das bei den zivilen Strafgerichten der Fall ist. Bestatigungsbefugnisse militarischer Vorgesetzter müßten auf schwerste verfassungsrechtliche und tatsachliche Bedenken stoßen.

Es bedarf noch eines Hinweises. Militargerichtsbarkeit ist keine Standgerichtsbarkeit. Standgerichte sind Notgerichte, die in Krisensituationen oder Notzeiten, bei irgendwelchen außergewöhnlichen Verhaltnissen eingerichtet werden können und deren Gerichtsbarkeit sich ebensogut auf Soldaten wie auf Zivilpersonen erstrekken kann. Selbstverstandlich ist bei der Erörterung der Militargerichtsbarkeit nicht an derartige Gerichte gedacht. Sollte der Bundestag unter irgendwelchen außergewöhnlichen Umstanden an die Einrichtung von Standgerichten denken, so wurden diese personell und funktionell von den hier erörterten Militargerichten verschieden sein. Unter den heutigen Lebens- und Rechtsverhaltnissen wurden Militargerichte ungeachtet ihrer etwaigen Organisation gleichwertig neben Finanz-, Arbeits-, Sozial- und ordentlichen Gerichten stehen.

Die in Nummer 15 des „Spiegel" vom 18. 4. 1964 erörterte Planung, zivile Strafrichter schon jetzt auf eine etwaige Tatigkeit als Wehrstrafrichter im Kriege vorzubereiten, kann nicht befriedigen. Was oben, ausgefuhrt wurde, gilt entsprechend auch hier. Ob die Tatigkeit solcher Strafrichter, die die Bundeswehr nicht als Soldaten im Frieden von innen kennen lernten, im Ernstfalle von großem Nutzen sein wurde, dürfte sehr zweifelhaft sein. Mit Recht wies der Spiegelaufsatz darauf hin, daß von den wehrfremden Gerichten in der Regel zu weich oder zu hart entschieden wurde. Alle diese Probleme haben wir schon einmal nach 1918 erlebt. Der Bundesjustizminister ware nicht gut beraten,

wenn er dem angeblichen Wunsche des Verteidigungsministers von Hassel nach Militargerichten wirklich Widerstand entgegen setzen sollte.

Alle Argumente laufen darauf hinaus, schon fur die Friedenszeit Wehrstrafgeïichte zu fordern. Dabei sollte allerdings auch gleich die Forderung angemeldet werden, daß die Richter dieser Gerichte in genugend langen Reserveubungen in entsprechenden Dienststellungen immer wieder Gelegenheit erhalten, die Entwicklung der inneren Lebensverhaltnisse bei der Truppe zu erleben und zu beobachten.

Nach § 21 WDO hat der Disziplinarvorgesetzte zu prüfen, ob er ein Dienstvergehen, dat eine Straftat ist, an die Strafverfolgungsbehörde abgeben will. Der Disziplinarvorgesetzte hat also ein Auswahlrecht, in dessen Ausubung er nach Maßgabe des Q 21 Abs. II WDO nur durch sein pflichtgemäßes Ermessen gebunden ist. Nicht selten stellt sich erst im Strafverfahren heraus, daß der Disziplinarvorgesetzte eine Sache uberbewertet hat. 1st aber erst einmal das Hauptverfahren eröffnet, so gibt es — abgesehen von § 153 StPO — kaum mehr eine Möglichkeit, den Ablauf des strafgerichtlichen Verfahrens zu hindern. Der Verfasser wurde es fur sehr glucklich halten, wenn die Strafgerichte durch eine Novelle zur Strafprozeßordnung ermachtigt werden würden, ohne die Notwendigkeit einer staatsanwaltschaftlichen Zustimmungserklarung in geeigneten Fallen Soldatenstrafsachen auch nach Eröffnung des Hautverfahrens, besonders auch noch nach Beginn der Hauptverhandlung, noch an den Disziplinarvorgesetzten zur disziplinaren Erledigung zuruckzugeben. Damit könnte in manchen Fallen bei enem einmalig entgleisten Soldaten eine strafgerichtliche Verurteilung mit all ihren Folgen erspart werden.

Aus allem ergibt sich, daß die Soldaten strafsachen sowohl fur den Soldaten, wie fur den Vorgesetzen wie fur den Strafrichter eine Fulle von Fragen enthalten, uber die im Interesse der Armee und ihrer Menschen nachzudenken lohnt.

(Overgenomen uit „Wehrkunde", jaargang 1964).

INGEKOMEN BIJDRAGE

De Noodwet Rechtspleging

door

Mr. P. M. ROELSE
Kapitein der Koninklijke Luchtmacht.

In het kader van de serie noodwetten is in Staatsblad 1964, nr. 375 verschenen de wet van 23 september 1964, houdende voorzieningen ter waarborging van de voortzetting van de rechtspleging in geval van oorlog, oorlogsgevaar of daaraan verwante of daarmede verband houdende buitengewone omstandigheden (Noodwet rechtspleging).

Deze omschrijving van de bijzondere rechtstoestanden treffen we voor het eerst aan in de wet medewerking verdedigingsvoorbereiding 1939.[1]) Het ontwerp van deze wet maakte echter nog gewag van ,,oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden", maar in het voorlopig verslag verhief men bezwaren tegen deze aldus ruim bepaalde werkingssfeer. Men koesterde vrees dat de vaagheid van de term ,,buitengewone omstandigheden" ertoe zou kunnen leiden dat de wet verdedigingsvoorbereiding ook bij een economische crisis zou kunnen worden toegepast. De regering antwoordde hierop dat dit zeker niet in de bedoeling lag, maar dat zij overigens niet kon overgaan tot het geven van een nominatieve opsomming van buitengewone omstandigheden. Teneinde echter alle twijfel weg te nemen wilde de regering zich wel enigszins nauwkeuriger uitdrukken, waartoe zij bij nota van wijzigingen de woorden ,,oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden" verving door ,,oorlog, oorlogsgevaar, daaraan verwante of daarmede verband houdende buitengewone omstandigheden".

Zoals KASTEN terecht opmerkt[2]) is het nu nog de vraag welke omstandigheden moeten worden gerekend tot de buitengewone omstandigheden, welke verwant zijn aan of verband houden met oorlog of oorlogsgevaar. Alleen een economische crisis behoort zeker niet tot die omstandigheden.

Zonder uitvoerig op alle mogelijke bijzondere rechtstoestanden in te gaan,[3]) stip ik slechts aan dat de in de noodwet rechtspleging gekozen omschrijving enger is dan de bewoordingen van de artikelen 200 en 201 van de Grondwet. In deze artikelen wordt volstaan met ,,oorlog, ,,oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden".

Ruimer is de omschrijving echter weer wanneer men deze vergelijkt met de bewoordingen van de (nieuwe) oorlogswet voor Nederland. Alvorens — aldus deze wet — voor Nederland of een gedeelte daarvan de staat van oorlog of beleg kan worden afgekondigd, moeten buitengewone omstandigheden zulks noodzakelijk maken voor de uitvoering van de militaire taak ter handhaving van de uit- of inwendige veilig-

[1]) W. KASTEN, De handhaving van de uitwendige veiligheid van de staat, Diss. Leiden, w. 116.
[2]) op. cit., p. 117.
[3]) Daarvoor wordt verwezen naar de dissertatie van W. KASTEN.

heid. De in de beide wetten verschillende omschrijving van de bijzondere rechtstoestanden ontlokte aan de bijzondere commissie uit de Tweede Kamer in het voorlopig verslag de vraag of het misschien mogelijk was om de noodwet rechtspleging in een eerder stadium geheel in werking te doen treden dan de Oorlogswet (en omgekeerd), m.a.w. bracht het uitroepen van de staat van oorlog of beleg noodzakelijkerwijze mede dat dit zou worden gevolgd door het van kracht laten worden van de noodwet rechtspleging en/of andere noodwetten? De regering gaf hierop als haar mening te kennen dat het al of niet aanwezing zijn van de bijzondere rechtstoestanden, welke zijn aangeduid in de noodwet rechtspleging, beoordeeld diende te worden aan de hand van de concrete situatie. Deze situatie zou zich kunnen voordoen voorafgaande aan, gelijktijdig met of volgende op de toepassing van de oorlogswet.

Ik zou in dit verband willen opmerken dat hetgeen de regering als criterium wil gebruiken voor het al of niet aanwezig zijn van de in de noodwet rechtspleging omschreven bijzondere rechtstoestanden, t.w. een concrete situatie, natuurlijk ook geldt voor ***andere*** (ruimer of enger omschreven) buitengewone rechtstoestanden. De conclusie mag dan ook wel gerechtvaardigd zijn dan de al dan niet ruimere omschrijving in feite niet zo belangrijk is.

Met uitzondering van artikel 17, geeft de noodwet rechtspleging een aantal wat ik zou willen noemen „sluimerende" bevoegdheden. Immers artikel 1 vermeldt dat de Kroon op voordracht van de Minister-President de artikelen 2-14 in werking kan stellen. Onder normale omstandigheden gelden deze artikelen dus niet.

Zodra de Kroon een daartoe strekkend besluit heeft genomen, doet Zij onverwijld een voorstel van wet aan de Staten-Generaal omtrent het voortduren van de werking van die artikelen. Zo nodig worden de Staten-Generaal daartoe in buitengewone zitting bijeengeroepen. Bijzondere opmerking verdient dat de werking van de artikelen 2-14 voortduurt, zolang het voorstel van wet niet is ingetrokken of verworpen. Of de parlementaire behandeling van dit wetsontwerp kan worden voltooid, heeft derhalve geen invloed op de werking van de artikelen 2-14. Mocht dit wetsontwerp worden ingetrokken of verworpen, dan treden de artikelen 2-14 buiten werking met ingang van de vierde dag na die, waarop de intrekking of verwerping plaats had (art. 1).

Wanneer de Kroon de artikelen 2-14 in werking heeft gesteld, kan de Minister van Justitie een aantal besluiten uitvaardigen.

In de eerste plaats is deze Minister alsdan gerechtigd om het rechtsgebied van een gerechtshof, arrondissementsrechtbank of kantongerecht te wijzigen. Dit besluit vindt geen toepassing ten aanzien van een reeds aanhangige zaak, tenzij het gerecht, waarbij de zaak aanhangig is, anders beslist (art. **3,** leden 1 en 2).

Vervolgens kan de Minister van Justitie bepalen dat tijdelijk:

a. de binnen het rechtsgebied van een door hem aan te wijzen gerechtshof werkzame presidenten en vice-presidenten van een arron-

dissementsrechtbank, rechters, rechters-plaatsvervangers, kantonrechters en kantonrechters-plaatsvervangers, die voldoen aan de vereisten voor benoeming tot kantonrechter, kunnen optreden als raadsheer-plaatsvervanger bij dat hof;

b. de binnen het rechtsgebied van een door hem aan te wijzen arrondissements-rechtbank werkzame kantonrechters en kantonrechters-plaatsvervangers, die voldoen aan de vereisten van benoeming tol kantonrechter, kunnen optreden als rechter-plaatsvervanger bij die rechtbank en de president. vice-wesidenten. rechters en rechters-plaatsvervangers bij die rechtbank kunnen optreden als kantonrechter-plaatsvervanger bij de binnen het rechtsgebied van die rechtbank gevestigde kantongerechten (art. 4).

Indien de maatregelen genomen krachtens artikel 4 niet voldoende zijn om een zo ongestoord mogelijk verlopen van de rechtspraak te bevorderen, kan een ieder die voor het leven is benoemd bij een kantongerecht, rechtbank, gerechtshof of de Hoge Raad, alsmede iedere kantonrechter-plaatsvervanger, die voldoet aan de vereisten voor benoeming tot kantonrechter tijdelijk optreden als raadsheer-plaatsvervanger, rechter-plaatsvervanger en kantonrechter-plaatsvervanger bij een gerecht waarvoor de in art. 4 bedoelde voorziening is getroffen, voorzover hij daartoe niet reeds op grond van art. 4 bevoegd is (art. *5*, eerste lid).

Niet bevoegd op grond van artikel 4 om op te treden in een andere rechterlijke functie dan waartoe zij werden benoemd zijn de raadsheren en raadsheren-plaatsvervangers van een gerechtshof, waaronder een rechtbank, waarvoor artikel 4 is toegepast, ressorteert. Op hen heeft artikel *5*, eerste lid, dus in de eerste plaats het oog.

Vervolgens doelt artikel *5*, eerste lid. op de rechterlijke ambtenaren die hun normale standplaats b.v. op grond van een militair bevel tot evacuatie hebben moeten verlaten. Ongeacht bij welk gerecht deze ambtenaren zijn benoemd, kunnen zij tijdelijk optreden als raadsheer-plaatsvervanger, rechter-plaatsvervanger of kantonrechter-plaatsvervanger, mits voor het betrokken gerecht artikel 4 is toegepast.

Wanneer de in artikel *5*, eerste lid, bedoelde personen tijdelijk verblijven in het rechtsgebied van een gerecht waarvoor de voorziening van artikel 4 is getroffen stellen zij zich voor de duur van hun verblijf ter beschikking van de president van het betrokken gerechtshof (arrondissementsrechtbank). De plaatsvervangers doen alsdan enkel mededeling van hun verblijf aan de president (art. *5*, tweede lid).

De aandacht zij er op gevestigd dat op grond van de artikelen 4 en *5* uitsluitend zij die reeds rechter zijn tijdelijk in een andere functie bij de zittende magistratuur kunnen optreden. Niet iedereen die aan de wettelijke eisen voldoet is dus tijdelijk in een functie bij de rechterlijke macht benoembaar. Dit was wél mogelijk op grond van de beide besluiten uit de Londense tijd[4]), welke de tijdelijke organisatie van de rechterlijke macht regelden.

[4]) Besluit tijdelijke organisatie der rechterlijke macht van 9 februari 1944 (E 13) en Noodbesluit rechterlijke organisatie van 23 december 1944 (E 154).

De artikelen 6 en 7 regelen de tijdelijke voorziening aan ambtenaren van het openbaar ministerie en griffiers, bij die gerechten waarvoor de in artikel 4 omschreven voorziening is getroffen.

Artikel 9, eerste lid, geeft een algemeen omschreven bevoegdheid aan de president van een gerechtshof, waarvoor een voorziening als bedoeld in artikel 4 is getroffen, om tijdelijk voor de werkzaamheden van dat hof de maatregelen te treffen, die hij in het belang van een goede rechtsbedeling noodzakelijk acht. Daarbij kan hij afwijken van het bij of krachtens de wet voor die werkzaamheden bepaalde. Bovendien geeft dit artikellid hem nog een apart genoemde, verstrekkende bevoegdheid. Hij kan n.l., wanneer dat met het oog op de voor rechtspraak beschikbare personen onvermijdelijk is, bepalen dat de werkzaamheden van alle of bepaalde meervoudige kamers worden overgenomen door een enkelvoudige kamer. De regering gaf toe dat dit een ernstige inbreuk op de rechtszekerheid betekent, maar dat tenslotte rechtspraak door een unus iudex te preferen is boven helemaal geen rechtspraak.

Een gelijke bevoegdheid als hiervoren voor de president van een gerechtshof omschreven geeft artikel 9, tweede lid, aan de president van een arrondissementsrechtbank.

Tot zover over de personeelsvoorzieningen. Er volgen nu nog enkele artikelen welke afwijkingen inhouden van bepaalde voorschriften van het wetboek van strafvordering.

Allereerst worden de termijnen, genoemd in de artikelen 58 en 65 Sv. tijdelijk verdubbeld.

Deze artikelen handelen over de inverzekeringstelling, resp. de bewaring. Normaliter zijn de termijnen twee resp. zes dagen, met voor beide de mogelijkheid van verlenging met een gelijke tijdsduur.

Vervolgens kan tijdelijk bij dagvaarding betreffende een strafbaar feit worden volstaan met een korte aanduiding van het feit, dat te laste wordt gelegd, met vermelding omstreeks welke tijd en waar ter plaatse het begaan zou zijn.

De hier gebezigde formulering komt ook voor in artikel 47 Wet Economische Delicten, en artikel 372 Sv. (bij het geding voor de politierechter), zulks ten dele in afwijking van het gestelde in artikel 261 Sv. Dit artikel 261 eist dat de dagvaarding moet behelzen een opgave van het telastgelegde feit met vermelding omstreeks welke tijd en waar ter plaatse het begaan zou zijn. Tevens moet de dagvaarding de vermelding van de omstandigheden waaronder het feit zou zijn begaan bevatten.

De genoemde artikelen 47 W.E.D. en 372 Sv., betreffende de korte aanduiding van het strafbare feit, zouden dus voor het O.M. de mogelijkheid kunnen openen op een enigszins eenvoudiger wijze de dagvaarding op te stellen.

De rechtspraak heeft echter de artikelen betreffende de korte aanduiding van het strafbare feit uitgehold. Bij arrest van 1 maart 1955, S.E.W. 1955, bldz. 233, m.o.A.M., heeft de H.R. de eis gesteld dat bij gebreke van een nadere opgave het bij dagvaarding te laste gelegde in elk geval alle bestanddelen van het strafbare feit moet behelzen.

Vervolgens besliste de H.R. bij arrest van 30 oktober 1956, S.E.W. 1957, bldz. 50, m.o.J.P. dat de dagvaarding een telastelegging bevatte welke — niet gevolgd door een nadere opgave — niet een voldoende feitelijke aanduiding inhield van de verweten gedraging. Al met al blijft er dus van een ,,korte aanduiding" van het strafbare feit niet veel over.

Vervolgens kunnen tijdelijk de termijnen genoemd in de artikelen 265, 398 onder 1o, en 433 Sv. ook zonder toestemming van de verdachte worden verkort, voorzover althans de verdachte daardoor naar het oordeel van de rechter niet in zijn verdediging wordt geschaad. De genoemde artikelen betreffen de termijn van dagvaarding, welke voor een college tenminste tien dagen en voor de kantonrechter tenminste vijf, danwel drie dagen bedraagt (Art. 11).

Indien de Minister van Justitie een krachtens artikel 4 getroffen voorziening intrekt, vervallen bij het (de) betrokken gerecht(en) de bij of krachtens de artikelen 5-11 getroffen voorzieningen. Dit beginsel lijdt echter uitzondering voor aanhangige zaken, met dien verstande dat zaken, die bij een enkelvoudige kamer aanhangig zijn, doch bij een meervoudige behoren. door deze worden overgenomen (Art. 12). Het laatste gedeelte van dit artikel doelt op art. 9, dat o.m. inhoudt dat de taak van meervoudige kamers kan worden waargenomen door een enkelvoudige kamer.

De Minister van Justitie kan voorts bepalen dat zowel de burgerlijke als de strafrechter wettelijke voorschriften omtrent termijnen en vormen buiten beschouwing laat, indien deze ten gevolge van de bijzondere omstandigheden althans in redelijkheid niet konden worden in acht genomen (Art. 13).

Ongeacht het daaromtrent in de artikelen 557-560 Sv (grosso modo houden deze artikelen in dat geen beslissing mag worden ten uitvoer gelegd zolang daartegen nog enig gewoon rechtsmiddel openstaat; de executie van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis wordt nog acht dagen opgeschort teneinde de veroordeelde in de gelegenheid te stellen gratie te vragen) kan de Minister van Justitie bepalen dat de beslissingen in strafzaken van bepaalde gerechtshoven, arrondissementsrechtbanken of kantongerechten ten uitvoer kunnen worden gelegd. Zodra de uitvoering van een beslissing een aanvang heeft genomen vervallen alsdan de gewone rechtsmiddelen (Art. 14).

Zoals hierboven reeds werd medegedeeld worden de artikelen 2-14 in werking gesteld bij Koninklijk besluit. Daarnaast — als een soort extra veiligheid — bepaalt artikel 2 nog dat krachtens de artikelen 3, 4, 13 en 14 slechts voorzieningen kunnen worden getroffen, indien deze noodzakelijk zijn om ontwrichtingen van de rechtspleging tegen te gaan, dan wel onmiddellijk dreigende ontwrichting van de rechtspleging te voorkomen. Zodra de omstandigheden zulks toelaten, worden de krachtens die artikelen getroffen voorzieningen ingetrokken.

In het algemeen treden de krachtens deze wet door de Minister van Justitie te nemen besluiten met ingang van de dag na die van hun bekendmaking in werking (art. 15). Deze besluiten worden bekend ge-

maakt in de Nederlandse Staatscourant. Indien het landsbelang dit naar zijn oordeel noodzakelijk maakt, kan de Minister van Justitie bepalen dat een besluit op een andere wijze wordt bekend gemaakt Hier moet men denken aan publicatie in de pers of middels radio of televisie (art. 16).

Artikel 17 van de Noodwet rechtspleging staat enigszins op zichzelf. Dit artikel bepaalt dat voor de toepassing van artikel 78, eerste lid, van de Tnvoeringswet militair straf- en tuchtrecht, voor wat Nederland betreft de burgerlijke rechter slechts geacht wordt niet in staat te zijn van strafbare feiten kennis te nemen voorzover de Minister van Justitie dit heeft verklaard en zolang die verklaring niet is ingetrokken.

Artikel 78, eerste lid, I.M.S.T. geeft de militaire rechter de bevoegdheid kennis te nemen van de strafbare feiten welke, ingeval van oorlog, begaan zijn in een staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks, wanneer de burgerlijke rechter die volgens de wet in eerste instantie had moeten rechtspreken, daartoe niet in staat is.[5])

Artikel 17 van de Noodwet rechtspleging beoogt nu de militaire rechter van het soms penibele bewijs van zijn eigen bevoegdheid, i.c. de omstandigheid dat de burgerlijke rechter niet in staat is zijn taak te vervullen te ontlasten. In de toekomst zal de militaire rechter dus voor wat betreft zijn optreden ex art. 78, eerste lid I.M.S.T. gebonden zijn aan een formele verklaring van de Minister van Justitie.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 4 juni 1964

President: Kolonel Mr. *K*. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel K. Timmerman en Majoor G. J. Advokaat.
Raadsman: Mr. *B*. J. Kalkema, advocaat te Arnhem.

Tenlastegelegd: niet voldoen aan een wettige oproeping om in werkelijke dienst te komen.

Vrijsprauk omdat het bewezen verklaarde feit geen strafbaar feit oplevert. Beklaagde bevond zich, ten tijde van de oproeping, in de positie van dienstplichtige met klein verlof. Krachtens artikel 32(1)c van de Dienstplichtwet kan de dienstplichtige, die niet in werkelijke dienst is, voor de werkelijke dienst opgeroepen worden. Beklaagde, met klein verlof, was krachtens artikel 62 W.M.Sr. reeds in werkelijke dienst.

(W.M.Sr. art. 62, 150: Dpl.W. art. 32(1)c).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J.H.L.R., geboren 30 juli 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

[5]) Op dit artikel is de bevoegdheid van de militaire politierechter terug te voeren, die kort voor en na de bevrijding van ons vaderland heeft gefungeerd.

,,dat hij als dienstplichtig soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Land-
,,macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 19
,,februari 1964 opzettelijk niet heeft voldaan aan de oproeping van de
.,burgemeester van 's-Gravenhage van 5 februari 1964 om in werkelijke
.,dienst te komen en zich op 19 februari 1964 vóór 10 uur deswege te
,,melden in de Elias Beeckmankazerne te Ede'';

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring op 21 april 1964 opgemaakt en getekend door de commandant Administratieve Compagnie Depot Verbindingsdienst te Ede, onder meer blijkt, dat J.L.H.R., rnr. . . . . als dienstplichtige van de lichting 62-3 op 13 juni 1962 is ingelijfd;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Verklaring, op 2 juni 1964 opgemaakt en getekend door de commandant Administratieve Compagnie Depot Verbindingsdienst te Ede, blijkt, dat beklaagde op 19 februari 1964 in de positie verkeerde van dienstplichtig militair in het bezit van klein verlof;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Als dienstplichtig soldaat met klein verlof bij de Koninklijke Landmacht kreeg ik in de maand februari 1964 een oproeping van de burgemeester van 's-Gravenhage, gedagtekend 5 februari 1964 om mij op 19 februari 3964 te melden vóór 10.00 uur in de Elias Beeckmankazerne te Ede. Volgens deze oproeping werd ik in werkelijke dienst geroepen krachtens artikel 32, lid 2 der Dienstplichtwet. Deze oproeping kwam zeer ongelukkig voor mij, aangezien ik juist aan de eindfase van mijn voorbereiding voor het derde jaar aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag bezig was. Ik heb toen besloten aan de oproeping geen gevolg te geven maar eerst dit gedeelte van mijn studie te voltooien. Ik heb mij niet op 19 februari 1964 in de Elias Beeckmankazerne gemeld;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig afschrift van een schrijven van de Burgemeester van 's-Gravenhage d.d. 5 februari 1964, gericht aan de dienstplichtige J.L.H.R., rnr. . . . ., een oproeping krachtens artikel 32, 2e lid, der Dienstplichtwet om op 19 februari 1964 in werkelijke dienst te komen. onder bepaling dat betrokkene zich op deze datum vóór 10.00 uur dient te melden in de Elias Beeckmankazerne te Ede, bij de Administratieve Compagnie van het Depot Verbindingsdienst;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde verklaring van de commandant Administratieve Compagnie Depot Verbindingsdienst te Ede slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene niet oplevert een feit, bij enige wettelijke strafbepaling strafbaar gesteld, met name niet bij artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht, zodat beklaagde van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, toch dat krachtens artikel 32 van de Dienstplichtwet de dienstplichtige, die *niet* in werkelijke dienst is, terzake van de in het eerste lid onder c van dat wetsartikel omschreven reden in werkelijke dienst kan worden geroepen;

dat beklaagde echter blijkens bovengenoemde verklaring van de Commandant van de Administratieve Compagnie van het Depot Verbindingsdienst te Ede, op het in de dagvaarding vermelde tijdstip met klein verlof was en derhalve krachtens artikel 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht werd geacht in werkelijke dienst te zijn;

dat bovengenoemde oproeping vanwege de burgemeester van 's-Gravenhage d.d. 5 februari 1964 derhalve niet is een wettige oproeping in de zin van artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: verklaring dat het bewezenverklaarde niet oplevert enig strafbaar feit en vrijspraak — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van **4** juni 1964

President: Kolonel Mr. *K.* N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel K. Timmerman en Majoor G. J. Advokaat.

Raadsman: Mr. *B.* J. Falkema, advocaat te Arnhem.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt nadat hij door een meerdere op zijn strafbaarheid is gewezen, door twee personen gezamenlijk gepleegd (terwijl beklaagde, dpl. soldaat, met een andere soldaat stond te ,,liften'', door een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee naar zijn (hun) militaire paspoort gevraagd en geweigerd, die te tonen en vervolgens volhard in de ongehoorzaamheid na op de strafbaarheid gewezen te zijn). Voorts: desertie in tijd van oorlog (na ommekomst van het Paasverlof niet onmiddellijk doch eerst circa 10 dagen later zich teruggemeld).

(W.M.Sr. art. 98, 114, 1°, 3°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H.G., geboren 11 januari 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken,

in de zaak W.L. nr. 550/I/64:

,,dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht ,,althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 18 maart 1964 ,,te Tegelen, althans in Nederland, tezamen met soldaat I.O., althans ,,alleen, heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te ge-,,hoorzamen aan het hun door hun meerdere, de wachtmeester der ,,Koninklijke Marechaussee W. G. Rosier, gegeven dienstbevel hun ,,militaire paspoort ter inzage aan die wachtmeester af te geven, daarbij ,,opzettelijk in hun ongehoorzaamheid volhardend nadat die wacht-,,meester hun uitdrukkelijk op hun strafbaarheid had gewezen";

in de zaak W.L. nr. 628/I/64:

,,dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was ,,bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, ,,op of omstreeks 3 april 1964, derhalve in tijd van oorlog, na een hem ,,verleend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn ge-,,weest, niet naar zijn onderdeel te Schaarsbergen, althans in Nederland, ,,is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn ,,schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat ,.hij op of omstreeks 13 april 1964 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende: . . . . enz.;

I: Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 18 maart 1964 heb ik, terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de 480e Genie Groep Kern, geweigerd te Tegelen om te gehoorzamen aan een mij door mijn militaire meerdere, de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee Rosier, gegeven dienstbevel mijn militair paspoort ter inzage aan die wachtmeester af te geven. De wachtmeester volhardde daarbij en hij herhaalde zijn bevel, terwijl hij tevens uitdrukkelijk daarbij vermeldde dat ik mij bij niet afgeven schuldig maakte aan een strafbaar feit. Ik heb toen mijn paspoort niet af willen geven. Dit alles is gebeurd terwijl ik tezamen met de dienstplichtig soldaat, in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, I.O. onderweg was naar Maasbracht. Mijn metgezel heeft toen en daar op precies dezelfde wijze gehandeld als ik;

II. Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris tevens onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 3 april 1964 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de 480e Genie Groep Kern gelegerd in dc Oranjckazerne te Schaarsbergen — had ik na het mij verleend Paasverlof om 12.00 uur bij mijn genoemd onderdeel moeten terugkeren. Ik ben toen echter niet teruggekeerd en ik ben sindsdien willens en wetens van dat onderdeel afwezig geweest en gebleven, terwijl ik daartoe van niemand recht of toestemming had gekregen totdat ik op 13 april 1964 te ongeveer 12.00 uur uit eigen beweging bij mijn onderdeel ben teruggekeerd;

ad I: Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 131/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 25 maart 1964 getekend door Wilhelm Gerardus Rosier, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Tegelen, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

Op 18 maart 1964, op de Venloseweg gelegen in de gemeente Tegelen, zag ik twee mij onbekende personen (soldaten) gekleed in de uniform der Koninklijke Landmacht op voornoemde weg staan. Ik zag dat bedoelde militairen door het opsteken van hun duim aan aldaar passerende bestuurders van motorrijtuigen te kennen gaven, dat zij mee wilden rijden. In verband hiermede heb ik mij naar bedoelde militairen

begeven. Ik heb mij tegenover hen als wachtmeester der Koninklijke Marechaussee gelegitimeerd met mijn legitimatiebewijs der Koninklijke Marechaussee. Hierna vroeg ik beide militairen ter plaatse inzage van hun militaire paspoorten met de woorden: „Geef mij jullie militaire „paspoorten ter inzage". Aan deze opdracht werd door beide militairen niet voldaan. Ik heb hierna in dezelfde bewoordingen mijn opdracht herhaald. Ook hieraan werd door beide militairen niet voldaan. Ik heb vervolgens bedoelde militairen op hun strafbaarheid gewezen met de woorden: „Als jullie niet aan mijn bevel voldoen, maken jullie je schul- „dig aan opzettelijke ongehoorzaamheid, het misdrijf van artikel 114 „van het Wetboek van Militair Strafrecht". Vervolgens gaf ik beide militairen nogmaals de zelfde opdracht met de woorden: „Ik geef jullie „nogmaals de opdracht jullie militaire paspoorten ter inzage af te „geven", doch ook nu gaven zij hieraan geen gevolg. Vervolgens heb ik beide militairen met de patrouillewagen van het toevallig passerende personeel van de gemeentepolitie te Tegelen, overgebracht naar het brigadebureau der Koninklijke Marechaussee te Tegelen. Genoemde militairen gaven mij respectievelijk op te zijn genaamd: H.G., geboren 11 januari 1943 te Zwijndrecht ,soldaat, rnr.: . . . ., en I.L.O., geboren 11 april 1944 te Maastricht, soldaat rnr. . . .;

ad II: Overwegende, dat blijkens eerdergenoemde Justitiële Verklaring beklaagde van 3 april 1964 tot 13 april 1964 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel 480e Geniegroep-Kern, gelegerd te Schaarsbergen, en dat hij zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende . . . . [bewezenverklaring — *Red.];*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I *„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, ter- „wijl de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat „een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen „en terwijl twee* of *meer personen gezamenlijk het misdrijf plegen;*

II *„desertie, in tijd van oorlog gepleegd";*

voorzien en strafbaar gesteld bij

I artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht

II artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. 3 weken — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 29 juli 1964

President: Luitenant-Kolonel Mr. *H*. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Luitenant-Kolonels *C*. L. Jongeburger en R. P. Pieters.

Als militair opzettelijk een meerdere beschimpen (in een trein, doelende op en ten aanhoren van een marechaussee der 1e klasse (meerdere) opmerken: „Daar heb je hem ook weer met zijn glimmende „knopen op zijn kont"); voorts: opzettelijke ongehoorzaamheid (terzake van het voorgaande het bevel ontvangen hebbende op te staan en met de meerdere mede te gaan, geweigerd).

(W.M.Sr. art. 25, 108, 114)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. F. M. M., geboren 14 april 1944, dpl. soldaat, beklaagde.

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 26 april 1964, derhalve in tijd van oorlog, in een trein, rijdende op het baanvak Tilburg-Breda, althans in Nederland:

e . opzettelijk zijn meerdere, de marechaussee der 1e klasse C. H. Bor, welke was gekleed in uniform van de Koninklijke Marechaussee, belast met toezicht op gedrag en tenue van militairen, in diens tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd of beschimpt, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens voormelde meerdere toegevoegd, althans in diens tegenwoordigheid op duidelijk hoorbare wijze geuit de navolgende, enige belediging of beschimping inhoudende woorden: „Daar heb je hem ook weer met zijn glimmende knopen op zijn kont";

2e. toen voormelde, onder ten 1e genoemde meerdere, hem, beklaagde, het bevel gaf om op te staan en met hem mee te gaan — zulks naar aanleiding van een eerder door beklaagde gepleegde misdraging — heeft geweigerd en/of opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, door onder meer te zeggen: „Waarom zou ik voor een korporaal opstaan in een openbare gelegenheid" en met zijn hoofd „neen" te blijven schudden";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat I in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij 105 Commando Compagnie, bevond ik mij op 26 april 1964 omstreeks 23.30 uur in een trein, rijdende op het baanvak Tilburg-Breda. Door die trein liepen regelmatig twee korporaals van de Marechaussee op en neer, die allebei gekleed waren in het donkerblauwe marechaussee-uniform. Toen een van die twee korporaals mij op een gegeven moment alleen passeerde,

zei ik tegen mijn maat, die naast mij zat: .,Daar heb je hem ook weer .,met zijn glimmende knopen op zijn kont", waarmee ik die marechaussee bedoelde. Ik sprak die woorden op normale toon en de marechaussee passeerde mij juist op dat moment. Die korporaal van de marechaussee bleef toen meteen staan en richtte zich tot mij met de woorden: ,,Sta eens op." Ik antwoordde hierop: ,,Waarom zou ik voor ,,een korporaal opstaan in een openbare reisgelegenheid?" en ik bleef zitten. Hierop zei de korporaal: ,,Opstaan en kom mee." Hierop schudde ik met mijn hoofd van ,,neen" en bleef zitten;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 85/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 21 mei 1964 getekend door Cornelis Herman Bor, marechaussee der 1e klasse, behorende tot de brigade Roosendaal, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant:

Op 26 april 1964 bevond ik mij, belast met het toezicht op het gedrag en tenue van militairen, in een van de compartimenten van de personentrein 3343 rijdende op het baanvak Tilburg-Breda. Bij het passeren van een persoon, die mij later M. genaamd bleek te zijn, gekleed in de uniform der Koninklijke Landmacht en gezeten in een der compartimenten van genoemde trein, hoorde ik deze luid de woorden bezigen: ,,Daar heb je hem ook weer met zijn glimmende knopen op ,,zijn kont". Daar deze woorden kennelijk op mij betrekking hadden, voelde ik mij, mede door het feit dat een aantal burgerpersonen deze opmerking hoorde, beledigd. Ik, verbalisant, wendde mij tot bedoeld persoon en gaf hem de volgende opdracht: ,,Staat u op en gaat u even ,,met mij mee", teneinde hem naar een plaats te brengen waar geen publiek aanwezig was. Op bedoelde opdracht antwoordde genoemde M.: ,,Waarom zou ik voor een korporaal opstaan in een openbare ,,gelegenheid?" Vervolgens sprak ik hem aan met de woorden: ,,Ik ,,geef u voor de tweede maal opdracht op te staan en met mij mee te ,,gaan". Hierop schudde de aangesprokene weigerend met het hoofd. Hierna richtte ik mij tot meergenoemde M., zeggende: ,,Dit is een ,,dienstbevel, blijft u weigeren dan maakt u zich schuldig aan een mili- ,,tair misdrijf". Hierop reageerde hij door voortdurend neen te blijven schudden. Naar zijn naam gevraagd gaf hij mij op te zijn genaamd: M., Cornelis Franciscus Maria, geboren te Nijmegen op 14 april 1944, dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij de 105e Compagnie van het Korps Commando Troepen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Konink- ,,lijke Landmacht, op 26 april 1964, derhalve in tijd van oorlog, in een ,,trein, rijdende op het baanvak Tilburg-Breda, althans in Nederland:

,,1e. opzettelijk zijn meerdere, de marechaussee der 1e klasse C. H. ,,Bor, welke was gekleed in uniform van de Koninklijke Marechaussee,

„belast met toezicht op gedrag en tenue van militairen, in diens tegen-
„woordigheid mondeling heeft beschimpt, hebbende hij alstoen aldaar
„willens en wetens in tegenwoordigheid van voormelde meerdere op
„duidelijk hoorbare wijze geuit de navolgende, enige beschimping in-
„houdende woorden: „Daar heb je hem ook weer met zijn glimmende
„„knopen op zijn kont";

„2e. toen voormelde, onder ten 1e genoemde meerdere, hem, be-
„klaagde, het bevel gaf om op te staan en met hem mee te gaan —
„zulks naar aanleiding van een eerder door beklaagde gepleegde mis-
„draging — heeft geweigerd aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen,
„door onder meer te zeggen: „Waarom zou ik voor een korporaal op-
„„staan in een openbare gelegenheid" en met zijn hoofd „neen" te
„blijven schudden";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *„als milztair opzettelijk een meerdere beschimpen",*

2. *„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
2. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op grond van de begane feiten ongeschikt moet worden geacht in de klasse, waarin hij is aangesteld, te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 1 oktober 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. W. A. Notten en Kapitein A. M. L. Maas.
Raadsman: Kapitein W. *G*. Tibben.

Opzettelijk toelaten dat een mindere soldaat onderscheidingstekens (van korporaal) heeft gedragen, welke onderscheidingstekens behoorden tot een ambt dat die mindere niet bekleedt.

Geldboete en (voorwaardelijke) verlaging van beklaagde, sergeant, tot soldaat der laagste klasse.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25, 143; W.Sr. art. 196).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. G. M., geboren 30 augustus 1944, dpl. sergeant-titulair, beklaagde.

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 21 juli „1964 te Zuidlaren, althans in Nederland, opzettelijk heeft toegelaten „dat zijn mindere, de soldaat A. S., alstoen aldaar opzettelijk de onder-„scheidingstekenen van korporaal op zijn zomertenue heeft gedragen, „althans getuige zijnde van voormeld door die S. gepleegd misdrijf, op-„zettelijk heeft nagelaten de door het belang der zaak gevorderde maat-„regelen van geweld naar vermogen aan te wenden, althans zo op het „voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen, terzake dat hij „alstoen aldaar opzettelijk heeft uitgelokt dat de soldaat A. S. opzet-„telijk de onderscheidingstekenen van korporaal op zijn zomertenue „heeft gedragen door alstoen aldaar die soldaat toe te voegen, nadat hij „die soldaat zijn eigen sergeantsuniform had geweigerd af te staan, „pak „„maar een paar korporaalsstrepen", althans soortgelijke mededeling „heeft gedaan";

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 21 juli 1964 na 22.00 uur heb ik te Zuidlaren willens en wetens toegelaten dat mijn militaire mindere, de mij bekende A. S., de onderscheidingstekenen van korporaal op zijn zomertenue heeft gedragen, terwijl ik heel goed wist dat S. daartoe op geen enkele wijze gerechtigd was. Nadat S. de onderscheidingstekenen binnen de Adolf van Nassau-kazerne te Zuidlaren in mijn aanwezigheid op zijn tenue had bevestigd, hebben wij samen die kazerne verlaten en zijn in Zuidlaren patates-frites gaan halen;

Overwegende, dat A. S., oud 20 jaar, dpl.sld. 572 Technische Dienst Depotcompagnie i.o.b. Subsistentencompagnie Garnizoenscommando te Assen, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 21 juli 1964 te omstreeks 22.00 uur heb ik terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de Subsistentencompagnie bij het Garnizoenscommando Assen, terwijl ik toen gelegerd was in de Adolf Nassau kazerne te Zuidlaren willens en wetens de onderscheidingstekens van korporaal op mijn zomertenue gedragen, terwijl ik aan het patates-frites halen was in Zuidlaren. Ik was daarheen gereden in mijn auto, terwijl de sergeant M. mij begeleidde. Omdat na 22.00 uur de soldaten de kazerne niet meer mochten verlaten, maar sergeanten en korporaals wel heb ik aan M. gevraagd of ik zijn jasje even kon lenen, waarop sergeantsstrepen zaten. Dit weigerde hij en hij zeide dat ik maar een paar korporaalsstrepen moest nemen. Ik heb die onderscheidingstekenen gepakt en op het overhemd dat ik toen droeg, aangebracht. Daarna ben ik tezamen met sergeant M.

buiten de kazerne patates-frites gaan halen. M. heeft niets gedaan om mij daarvan terug te houden, integendeel hij heeft mij juist op het denkbeeld gebracht die korporaalsstrepen te pakken en te gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-„macht op 21 juli 1964 te Zuidlaren opzettelijk heeft toegelaten dat zijn „mindere, de soldaat A. S., alstoen aldaar opzettelijk de onderschei-„dingstekenen van korporaal op zijn zomertenue heeft gedragen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk toelaten, dat een mindere pleegt het misdrijf „van opzettelijk onderscheidingstekenen dragen behorende tot een ambt „dat hij niet bekleedt",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 143 Wetboek van Militair Strafrecht jo. 196 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang te blijven dienen, evenwel voorwaardelijk in voege als hierna vermeld;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van *f* 75.—, subs. 15 dagen hechtenis (onvoorwaardelijk) en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse (voorwaardelijk met een proeftijd van 1 jaar) — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 5 november 1964

I resident: Lt.-Kolonel Mr. *H*. F. Oosterhuis (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel J. Slinger en Majoor H. P. Wiegman.
Raadsman: Mr. W. den Houting, advocaat te Veenendaal.

Vrijspraak van de primair ten laste gelegde verduistering en veroordeling wegens diefstal door een militair, collectant voor de Gezamenlijke Militaire Fondsen, die f *0.80 uit zijn collectebus haalde en zich dat bedrag wederrechtelijk toeëigende.*

Zes weken gevangenisstraf.

(W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H.G.P., geboren 23 oktober 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

.,dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Konink-
,,lijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of om-
,,streeks 6 mei 1964 te Assen, althans in Nederland, opzettelijk enig
,,geldsbedrag, groot f 0,80 of daaromtrent, althans enig geldsbedrag.
.,toebehorende aan de Gezamenlijke Militaire Fondsen, althans aan een
,,ander of anderen dan aan hem, beklaagde, welk geldsbedrag hij ten
,,behoeve van genoemde Fondsen in een stadswijk te Assen had bij-
,,eengecollecteerd, althans welk geldsbedrag hij anders dan door mis-
,,drijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, althans
,,indien terzake van het voorgaande geen veroordeling kan of mocht
,,volgen, terzake dat hij alstoen aldaar met het oogmerk van weder-
,,rechtelijke toeëigening heeft weggenomen een geldsbedrag, groot
,,f 0,80 of daaromtrent ,althans enig geldsbedrag, toebehorende aan
,,de Gezamenlijke Militaire Fondsen, althans aan een ander of anderen
,,dan aan hem, beklaagde";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde primair is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, heb ik op 6 mei 1964 deelgenomen aan de collecte voor de Gezamenlijke Militaire Fondsen te Assen. In het Asserbos heb ik met behulp van een tafelmes twee kwartjes en drie dubbeltjes uit mijn collectebus gehaald, met de bedoeling dat geld voor mijzelf te behouden. Ik wist, dat het geld dat ik in die collectebus had opgehaald, bestemd was voor de Gezamenlijke Militaire Fondsen en dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen mij een deel van dat geld toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 157/'64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 2 juni 1964 getekend door Geert Penninga, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, 1e verbalisant, en Hendrik Pieter de Vries, marechaussee der 1e klasse, 2e verbalisant, beiden algemeen opsporingsambtenaar en behorende tot de brigade Assen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Gerrit Jan Rol, oud 20 jaar, wonende te Hilversum:

Op woensdag 6 mei 1964, heb ik gecollecteerd voor de Gezamenlijke Militaire Steunfondsen te Assen. Onderweg hebben wij, soldaat P. en ik, afgesproken eerst mijn wijk af te werken. Omstreeks 13.00 uur, ben ik tezamen met soldaat P. naar het Asserbos te Assen gegaan. Soldaat P. heeft geprobeerd geld te krijgen uit zijn collectebus. Ik heb niet

gezien wat hij met zijn collectebus heeft gedaan, maar ik hoorde hem wel met de bus schudden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 259/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 29 september 1964 getekend door Geert Penninga, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Assen, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Gerard Meyer, oud 39 jaar, wonende te Assen :

Ik heb aan de militairen, die op woensdag 6 mei 2964, te Assen hebben gecollecteerd voor de Gezamenlijke Militaire Steunfondsen, niet het recht en de toestemming gegeven geld uit de aan hun uitgereikte collectebussen te halen c.q. geld, afkomstig uit bedoelde collectebussen, aan te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ,,dat hij als ,,dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-,,macht, op 6 mei 1964 te Assen met het oogmerk van wederrechtelijke ,,toeëigening heeft weggenomen een geldsbedrag, groot f 0,80, toe-,,behorende aan de Gezamenlijke Militaire Fondsen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Diefstal",*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot 6 weken gevangenisstraf, met aftrek van 2 dagen voorarrest — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van **12** november 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. *H.* J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels H. Tieskens en R. P. Pieters.

Raadsman: eerste-luitenant *J.* M. *C.* van Dijk.

Diefstal, gepleegd door een dpl. sergeant-titulair ten laste van een andere dpl. sergeant van een biljet van f 10,— uit diens portemonnaie, terwijl zij met hun onderdeel gelegerd waren in het militaire kamp te La Courtine (Frankrijk).

Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R.J.E.S., geboren 6 juni 1941, dpl. sergeant-titulair, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 11 augustus 1964 te of nabij La Courtine, in Frankrijk, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een bankbiljet van tien gulden, in elk geval enig geldsbedrag, toebehorende aan J. A. H. van Amstel, in elk geval aan anderen of een ander dan aan hem beklaagde[n];

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig sergeant-titulair in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht en met mijn onderdeel, C-compagnie 43e Infanteriebataljon, gelegerd was in het militaire kamp te La Courtine in Frankrijk, heb ik op een dag omstreeks 11 augustus 1964, toen ik 's-avonds op mijn legeringskamer kwam, een portemonnaie op tafel zien liggen. Ik heb daar toen uit die portemonnaie in een opwelling een bankbiljet van f 10.— weggenomen en bij mij gestoken. Ik wist, dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen dit bankbiljet van f 10.— uit die portemonnaie te nemen en mij toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 19/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 29 augustus 1964 getekend door H. Boer, wachtmeester, behorende tot het detachement La Courtine der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van: J. A. H. van Amstel, dienstplichtig sergeant, rnr. 42.01.05.003:

Ik verblijf sedert 7 augustus 1964 voor oefeningen in La Courtine. Omstreeks 10 augustus 1964, de juiste datum weet ik niet meer. heb ik mijn geld geteld. Ik had toen 3 bankbiljetten van f 10.— en 27 NF in mijn portemonnaie. Voordat ik die avond ben gaan slapen, heb ik mijn portemonnaie op de tafel gelegd. De sergeant S., die ook bij ons op de kamer slaapt, was nog niet aanwezig. Toen ik 's-morgens opstond zag ik dat mijn portemonnaie niet meer op de plaats lag waar ik deze had neergelegd. Ik heb onmiddellijk mijn geld geteld. Ik zag toen dat ik één bankbiljet van f 10.— (tien gulden) miste. Het geld was mijn eigendom. Ik heb aan niemand recht of toestemming gegeven om het geld weg te nemen en zich toe te eigenen en of het te gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan:

,,dat hij als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht op of omstreeks 11 augustus 1964 te of nabij La Courtine, in Frankrijk, alwaar hij toen met zijn onderdeel was ge-

„legerd, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weg-
„genomen een bankbiljet van tien gulden, toebehorende aan J. A. H.
„van Amstel";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Diefstal*",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en, onvoorwaardelijk, tot een geldboete van f 100, subs. 20 dagen hechtenis — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 12 november 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. *H*. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels H. Tieskens en R. P. Pieters.
Raadsman: Kapitein B. Vogelesang.

Diefstal van een portemonnaie, o.m. inhoudende een biljet van f 10 en kleingeld ad f 1 op de kamer in het Infanterieschietkamp te Harskamp.

Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete.

(W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. H. B., geboren 22 juli 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 16 juli 1964 te Harskamp, althans in Nederland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een portemonnaie, inhoudende onder meer een geldsbedrag, groot f 11.— of daaromtrent, toebehorende aan dienstplichtig soldaat F. H. Batelaan, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Terwijl ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht heb ik op 16 juli 1964 in gebouw 115 van het Infanterieschietkamp te Harskamp uit de kast van de soldaat Batelaan, die naast mijn bed stond, een portemonnaie weggenomen met de bedoeling mij het geld uit die portemonnaie toe te eigenen. In de portemonnaie zat geld, ongeveer totaal f 11.—. De portemonnaie heb ik weggegooid en van het geld heb ik een gedeelte voor me zelf gebruikt. Ik wist, dat de portemonnaie met inhoud toebehoorde aan de soldaat Batelaan en dat ik van niemand recht of toestemming had gekregen mij die portemonnaie en dat geld toe te eigenen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 111/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 12 september 1964 getekend door Gerrit Jan van Baaren, marechaussee 1e klas en Foeke de Koe, wachtmeester 1e klas, beiden behorende tot de brigade Harskamp der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van F. H. Batelaan, dienstplichtig soldaat, rnr. 43.01.04.021, aan verbalisant G. J. van Baaren:

Ik verblijf op het ogenblik voor schietoefeningen in het Infanterieschietkamp te Harskamp. Ik ben gelegerd in gebouw 115 van dit kamp. Op 16 juli 1964, omstreeks 16.40 uur, kwamen wij na gehouden schietoefeningen terug op de kamer. Nadat ik mijn gevechtskleding had uitgedaan en mijn portemonnaie in mijn kast had gelegd, ging ik naar het waslokaal om mij te wassen. De deur van mijn kast had ik niet afgesloten. Toen ik ongeveer tien minuten hierna op mijn kamer kwam en mij weer ging aankleden, wilde ik mijn portemonnaie uit de kast nemen. Ik kon echter mijn portemonnaie niet in mijn kast terug vinden. Ik heb hierna mijn hele kast en mijn kleding doorzocht, doch tevergeefs. Inhoud van de portemonnaie: 1 (één) bankbiljet van f 10.—; los geld ter waarde van ± f 1.—; 1 (een) garantiebewijs van mijn vulpen. De portemonnaie is mijn eigendom en ik heb aan niemand het recht of toestemming gegeven deze weg te nemen en toe te eigenen;

als verklaring van verbalisant Foeke de Koe:

Op 17 juli 1964 heb ik, in tegenwoordigheid van soldaat B., mij naar de door B. aangewezen plaats begeven, waar hij de portemonnaie zou hebben weggegooid. Aldaar aangekomen vond ik in een bosperceel gelegen binnen de omrastering van het Infanterieschietkamp, tegenover de bioscoop, een portemonnaie inhoudende een garantiebewijs van een vulpen. In verband met het vorenstaande toonde ik vermelde portemonnaie aan verdachte B, die verklaarde: ,,Dit is de portemonnaie welke ,,ik uit de kast van soldaat Batelaan heb genomen en waarover ik in ,,mijn verklaring sprak. Ik herken hem aan de vorm, uitvoering en ,,kleur." Vervolgens toonde ik bedoelde portemonnaie aan aangever Batelaan, die verklaarde: ,,De portemonnaie welke U mij toont is mijn ,,eigendom waarover ik in mijn aangifte sprak. Ik herken deze aan de ,,vorm en de kleur."

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-

staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat het feit is begaan te Harskamp op 16 juli 1964;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Diefstal*",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v. d. t. v. 2 weken, voorwaardelijk. met een proeftijd van 2 jaren en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van *f* 50, subs. 10 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 12 november 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. *H*. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonels H. Tieskens en K. P. Pieters.

Lichamelijk letsel door schuld veroorzaakt: tegen een naderende kameraad een alarmpistool trekken en dit op de maag richten en het alarmpistool afvuren op het ogenblik dar die ander vlakbij gekomen is en met het hoofd voorover gebogen staat, waardoor die ander de ontsnappende gassen in het oog kreeg.

(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. M. M., geboren 19 december 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der wet, op of omstreeks 8 november 1963 te Seedorf, in elk geval in Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd, hoogst onvoorzichtig en hoogst onbedachtzaam een geladen alarmpistool van zeer nabij heeft gericht op J. A. Verheij, ter hoogte van de maag en toen deze zich snel bukte de trekker heeft overgehaald en met het pistool heeft geschoten, met het aan deze hoogst onvoorzichtige en hoogst onbedachtzame wijze van handelen van beklaagde en mitsdien aan zijn min of meer grove schuld te wijten gevolg. dat Verhey door de bij het afvuren van voormeld wapen ontstane vlam of gasdruk of lucht-

,,druk in het linkeroog is getroffen en een conjunctivale infectie heeft ,,bekomen, alsmede enige kleine centrale cornea erosies, zijnde zodanig ,,lichamelijk letsel waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening ,,zijner ambts- of beroepsbezigheden is ontstaan";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 8 november 1963 heb ik in de legerplaats te Seedorf (W.Dld.), alwaar ik toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht gelegerd was, een geladen alarmpistool gericht op de mij bekende soldaat Verheij. Deze Verheij kwam op mij toelopen en toen hij nog paar meter van mij af was, trok ik mijn alarmpistool uit mijn zak en richtte dit ongeveer op de maag van Verheij. Verhey liep door en bukte zich ten slotte met het bovenlichaam enigszins over mijn hand, waarin ik het pistool droeg. Op datzelfde moment trok ik aan de trekker, waardoor een schot uit het alarmpistool afging. Dit alarmpistool heeft een gesloten loop; de gassen, die bij het schot ontstaan, ontsnappen in bovenwaartse richting. Onmiddellijk na het schot zag ik, dat Verheij naar zijn linkeroog greep;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig voor eensluidend ondertekend afschrift van Proces-Verbaal nr. P. 42/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend door H. Brondijk, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, rnr.: 28.04.22.122, behorende tot de brigade Ermelo, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van Verheij, Johannes Anthonius, rnr.: 43.05.21.410, destijds in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij de A-compagnie van het 41e Geneeskundig Bataljon, gelegerd in kamp Seedorf (Dld.):

Op 8 november 1963, te omstreeks 11.15 uur, bevond ik mij met nog enkele soldaten, waaronder de soldaat M., op de parkeerplaats van het kamp Seedorf in Duitsland, waar wij onderhoud pleegden aan de voertuigen. Op een gegeven moment zei de soldaat M. tegen mij: ,,Steek je handen omhoog", althans woorden van gelijke strekking en inhoud. Ik zag dat de soldaat M. de rechterhand in de rechterzak van de buitengevechtsjas stak. Meteen hierop duwde soldaat M. een alarmpistool, hetwelk hij in zijn rechterhand vasthield en hetwelk hij uit de rechterzak van de buitengevechtsjas had gehaald, tegen mijn lichaam ter hoogte van de maag. Hierop bukte ik mij en op dat moment ging het alarmpistool af en ik voelde meteen een hevige pijn aan het linkeroog. Dit kwam doordat de steekvlam uit het alarmpistool mijn linkeroog trof. Ik heb ongeveer 7 dagen het linkeroog geheel in het verband gehad en ik heb die tijd steeds pijn gehad aan het oog. Gedurende die tijd kon ik geen dienst doen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige Geneeskundige Verklaring opgemaakt en op 15 januari 1964 ondertekend door 1e luitenant-arts G. W. H. Overdijkink te Seedorf, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van genoemde arts:

dat hij bij J. A. Verheij heeft waargenomen: matige conjunctivale infectie en enige kleine centrale cornea erosies aan het linker oog;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit is begaan te Seedorf in Duitsland op 8 november 1963;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten hebben, dat een ander zodanig lichame-
„lijk letsel bekomt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening
„zijner ambtsbezigheden ontstaat",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepeegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 40, subs. 8 dagen hechtenis — *Red.]*.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Commandant Depot Koninklijke Marechaussee

Beschikking van 18 juni 1964

Niet nakomen van een morele verplichting

Het is op zichzelf strijdig met de waardiglzeid van de militaire stand en derhalve met artikel 8, lid 4 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, als een militair niet binnen enkele dagen, nadat door zijn toedoen iemand is gewond, deze persoonlijk bezoekt, althans zulks tracht te doen. De militaire orde, vermeld in art. 2, sub 1 van de Wet op de Krijgstucht, eist voorts bepaaldelijk, dat een militair, na ten deze zn gebreke te zijn gebleven, zonder uitstel gevolg geeft aan een aansporing tot het spoedig afleggen van een dergelijk bezoek, welke aansporing hem is gegeven door een militaire meerdere, die hem over zijn verzuim heeft onderhouden en hem er bovendien op heeft gewezen dat hij dit bezoek voor een zeer nabij gelegen tijdstip (i.c. de aanvang van het weekendverlof) behoorde te brengen.

(W.K. art. 2, 1°, 66, 68; Regl. Kr. art. 8, lid 4).

De kolonel van der Grinten, W. H.. Commandant van het Depot Koninklijke marechaussee te Apeldoorn;

Gezien het beklag van de marechausee der 1e klasse X, rnr. . . ., behorende tot de . . . . Divisie der Koninklijke marechaussee, thans

gedetacheerd bij de Wapenschool van het Depot Koninklijke marechaussee te . . . ., houdende de op 5 juni 1964 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van vier dagen licht arrest, alsmede over de daarbij behorende strafreden:

,,Na verloop van vier dagen, zonder voldoende redenen nog geen ge-
,,volg gegeven aan de aanwijzingen van een officier, behelzende een
,,spoedig bezoek aan een tengevolge van een door zijn toedoen gebeurd
,,ernstig ongeval met een pistool op de schietbaan, in het ziekenhuis
,,opgenomen onderofficier", hem opgelegd door de luitenant-kolonel Muller, A., Commandant Wapenschool Depot Koninklijke marechaussee en hem op 1 juli 1964 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger en als getuigen: kapitein-arts J. H. VAN KOLDAM; kapitein van vakdiensten G. MOERKERKEN; eerste luitenant voor speciale diensten H. BRAAKSMA;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

,,Ik heb het bezoek aan de wachtmeester van H. uitgesteld, omdat
,,het de eerste maal was dat mij zoiets was overkomen en ik niet wist
,,hoe de wachtmeester hierop zou reageren. Ik wilde wel naar hem
,,toe, maar iets hield mij tegen. Dit heb ik echter op rapport staande
,,niet tegen de C-Wapenschool gezegd, omdat ik dat voor mijzelf klei-
,,nerend vond en daarom heb ik toen maar de omstandigheden betrek-
,,king hebbende op mijn cursus op de Wapenschool naar voren ge-
,,bracht. De door de Commandant Wapenschool hiervoor opgelegde
,,straf vond ik voor mij persoonlijk te zwaar en uit de strafreden zou
,,voor een buitenstaander kunnen blijken, dat ik de wachtmeester van
,,H. in het geheel niet wilde opzoeken. Voor mijn persoonlijk gevoel
,,spreekt het mij meer aan, indien de Commandant Wapenschool mij
,,persoonlijk een uitbrander had gegeven in plaats van een straf";

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

,,Ik heb van de eerste luitenant voor speciale diensten bij het Wapen
,,der Koninklijke marechaussee Braaksma, H., rnr. 34.07.01.028 op
,,29 mei 1964 te ± 18.00 uur vernomen, dat X. nog geen bezoek had
,,gebracht aan de door zijn toedoen op 26 mei 1964 verwonde in het
,,Julianaziekenhuis opgenomen wachtmeester der 1e klasse van H.,
,,zulks ondanks aanwijzingen van deze officier, waaruit X., als hij dit
,,niet uit eigen beweging zou inzien, had kunnen opmaken dat een
,,spoedig bezoek zeer op zijn plaats was. Op 1 juni 1964 heeft genoem-
,,de officier zijn beweringen van 29 mei 1964 ten mijnen overstaan
,,bevestigd. X. door mij gehoord op 1 juni 1964 verklaarde op die dag
,,te willen gaan en gaf voor zijn verzuim in deze allerlei niet ter zake
,,doende overwegingen zoals: het schietteam had al een fruitmand ge-
,,stuurd; hij had samen met een ander willen gaan; er waren die dagen
,,voor de leerlingen der Wapenschool een bijstand oefening en 2 schrif-
,,telijke werken. Dit laatste is wel juist, maar tijd voor een bezoek had
,,er niijns inziens afgekund en af moeten kunnen, temeer daar klager
,,zonder meer met weekend verlof is vertrokken.

,,Ten overvloede moge ik berichten, dat ik na de strafoplegging heb

„vernomen, dat ook de kapitein van vakdiensten bij de Koninklijke „marechaussee, Moerkerken, C., op een der dagen na het voorval X. „heeft doen weten dat hij spoedig de getroffen wachtmeester diende „op te zoeken";

Overwegende dat getuige J. H. (deskundige? Red.) van Koldam heeft verklaard:

„Het is volkomen begrijpelijk, dat tegen het bezoek aan het slacht- „offer bij klager weerstanden bestonden. Deze weerstanden zijn vol- „komen normaal en komen bij iedere veroorzaker van een ongeval, al „of niet door schuld, voor. Ze worden over het algemeen overwonnen „door de zelftucht, het verantwoordelijkheidsgevoel en het normen- „besef van de man, hierin vaak door derden gesteund. Deze steun is „hier van de beginne af aanwezig geweest, daar voor klager de moge- „lijkheid bestond om, tezamen met een paar andere marechaussees de „wachtmeester der 1e klasse van H. te gaan bezoeken. In hoogst zeld- „zame gevallen is het op psychische gronden voor de veroorzaker van „het ongeluk onmogelijk een slachtoffer te bezoeken, omdat dit het ge- „beurde weer teveel in zijn bewustzijn terugbrengt. Dit is hier niet het „geval geweest om de volgende redenen:

„1e. daar klager bij het verhoor door de brigade der Koninklijke „marechaussee te Apeldoorn geenszins abnormale psychische reacties „vertoond heeft;

„2e. dat klager in de week volgend op het ongeval normaal zijn „dienst heeft gedaan;

„3e. daar klager na door C-Wapenschool op rapport geroepen re „zijn en opdracht ontvangen te hebben de wachtmeester der 1e klasse „van H. te gaan opzoeken dit zonder meer gedaan heeft.

„Als slotconclusie zou ik willen stellen, dat klager uit zorgeloosheid „en gebrek aan wilskracht de wachtmeester der 1e klasse van H. niet is „gaan opzoeken";

Overwegende dat getuige C. Moerkerken heeft verklaard:

„Op 28 mei 1964 had ik, als waarnemend Commandant Wapen- „school een onderhoud met de marechaussee der 1e klasse X. naar „aanleiding van een op 26 mei 1964 op de schietbaan te Apeldoorn „plaats gehad hebbend ongeval, waarbij de marechaussee der 1e klasse „X. was betrokken.

„Bij dit onderhoud kwam ook ter sprake de wenselijkheid dat de „marechaussee der 1e klasse X. een bezoek zou brengen aan de wacht- „meester der 1e klasse van H., die als gevolg van het ongeval in het „ziekenhuis te Apeldoorn was opgenomen. De marechaussee der 1e „klasse X. gaf toe dat een dergelijk bezoek wel passend was, maar „dat hij in verband met lessen en testen daarvoor moeilijk een gelegen- „heid kon vinden. Ik heb hem erop gewezen dat, indien hij tijdens de „diensturen daartoe geen gelegenheid kon vinden, een dergelijk bezoek „ook na de diensturen kon worden afgelegd. Ik heb hem er nog op- „merkzaam op gemaakt dat hij, in verband met zijn vertrek met week- „endverlof op vrijdagavond, desnoods bij het ziekenhuis zou infor- „meren of hij buiten de bezoekuren bij de wachtmeester der 1e klasse

,,van H. kon worden toegelaten omdat hij tijdens de bezoekuren we-
,,gens dienst daartoe niet in de gelegenheid was.

,.De marechaussee der 1e klasse X. was het met mijn opvatting over
,,de wenselijkheid voor hem van het afleggen van een dergelijk bezoek
„eens en zegde mij toe, dat hij zou trachten daartoe een mogelijkheid
,,te vinden. Nadien heeft de marechaussee der 1e klasse X. mij geen
„mededeling gedaan dat hij voor het afleggen van een bezoek aan de
„wachtmeester der 1e klasse van H. geen mogelijkheid had kunnen
„vinden";

Oveiwegende dat getuige H. Braaksma heeft verklaard:

,,Op woensdag 27 mei 1964 te omstreeks 09.30 uur heb ik X. ge-
,,zegd dat hij zowel de wachtmeester der 1e klasse van H. in het
,,Julianaziekenhuis moest bezoeken om persoonlijk van zijn medeleven
,,te getuigen als naar mevrouw van H. moest gaan om zijn spijt en
„medeleven te betuigen omtrent het door hem veroorzaakte ongeval.
,,Op donderdag 28 mei 1964 (tijd niet bekend — waarschijnlijk des
,.morgens) heb ik, na X. gevraagd te hebben of hij de wachtmeester
,,der 1e klasse en mevrouw van H. al bezocht had, waarop hij ont-
,,kennend antwoordde, gezegd dat het dan langzamerhand hoog tijd
,,werd om dat eens te gaan doen, althans woorden van gelijke strek-
,,king gebruikt om X. te doordringen van de noodzaak om te gaan.
,,Op maandag 1 juni 1964 ('s morgens) heb ik geinformeerd of X. al
,,in het ziekenhuis was geweest waarna mij bleek dat zulks nog niet het
,,geval was geweest. Vervolgens heb ik het een en ander ter kennis van
,,C-Wapenschool gebracht";

Overwegende dat uit de verklaringen van klager blijkt, dat er bij hem iets was dat hem tegenhield om naar de wachtmeester der 1e klasse van H. te gaan; dat klager dit echter niet heeft doen uitkomen op het rapport bij strafoplegger, omdat hij dat kleinerend vond en daarom zijn toevlucht gezocht heeft in omstandigheden betrekking hebbende op zijn cursus op de Wapenschool;

Overwegende dat uit de verklaring van de strafoplegger blijkt dat klager tegenover strafoplegger als reden voor zijn niet opzoeken van de wachtmeester der 1e klasse van H. heeft opgegeven niet steekhoudende en te verontschuldigen argumenten, zodat-strafoplegger tot de overtuiging kwam dat klager uit zorgeloosheid de wachtmeester der 1e klasse van H. niet had opgezocht, ondanks verschillende aanwijzingen hierover te hebben ontvangen;

Overwegende dat uit de verklaring van de kapitein-arts van Koldam blijkt uit drie genoemde redenen, dat hier inderdaad sprake is geweest van zorgeloosheid en gebrek aan wilskracht en niet van werkelijke angst om met het slachtoffer geconfronteerd te worden;

Overwegende dat de kapitein-arts van Koldam een en ander baseert op zijn dagelijkse ervaring met ongelukken van allerlei aard;

Overwegende dat het gestelde in de strafreden derhalve moet worden geacht juist te zijn, alsook in verband daarmede de strafzwaarte;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Bepaalt dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de strafoplegger en aan de Chef van de Generale Staf.

—

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 8 september 1964

President: Mr. Doornbos; *Leden:* luitenant-generaal Mr. Schepers, luitenant-generaal Zegers, Mr. Fikkert, schout-bij-nacht Bakker, plv. lid luitenant-generaal Valk.

(Zie de beschikking hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 24 juni 1964 van de marechaussee der 1e klasse, thans wachtmeester, X., rnr. . . . ., behorende tot de 5e Divisie der Koninklijke Marechaussee te Apeldoorn, gedetacheerd bij de Wapenschool van het Depot Koninklijke Marechaussee aldaar, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van genoemd Depot over de straf van vier dagen licht arrest hem opgelegd door de commandant van genoemde Wapenschool, wegens:

.,Na verloop van vier dagen zonder voldoende redenen nog geen .,gevolg gegeven aan aanwijzingen van een officier, behelzende een ,,spoedig bezoek aan een, tengevolge van een door zijn toedoen ge-,,beurd ernstig ongeval met een pistool op de schietbaan, in het zieken-,,huis opgenomen onderofficier";

bij welke beschikking, op 18 juni 1964 genomen en op 22 juni 1964 ter kennis van klager gebracht, het beklag ongegrond werd verklaard en de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden werden gehandhaafd;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat bij het gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat door klagers toedoen op 26 mei 1964 op de schietbaan met een pistool een ernstig ongeval heeft plaatsgevonden, waarbij de wachtmeester der 1e klasse A. G. van H. zodanig werd gewond, dat hij in het ziekenhuis moest worden opgenomen;

dat de 1e luitenant H. Braaksma klager op 27 mei 1964 beeft gezegd, dat hij de wachtmeester in het ziekenhuis moest gaan opzoeken om persoonlijk zijn medeleven te betuigen en dat deze officier, op 28 mei 1964 bemerkend dat klager dit bezoek nog niet had afgelegd, hem heeft doen weten, dat het hoog tijd werd. dat hij zulks deed:

dat ook de kapitein C. Moerkerken op 28 mei 1964 tijdens een onderhoud met klager, deze heeft aangespoord voornoemd bezoek nog voor het weekend af te leggen;

dat klager aan voornoemde aansporingen geen gevolg heeft gegeven en eerst op maandag 1 juni 1964 na te zijn teruggekeerd van weekend verlof en te zijn gestraft met de straf waarvan beklag, het verlangde bezoek heeft afgelegd;

dat klager, naar zijn eigen verklaring, van stonde af aan de wachtmeester wel heeft willen bezoeken, maar zulks heeft uitgesteld tot genoemde maandag 1 juni 1964, omdat hij niet wist welke houding hij tegenover de wachtmeester diende aan te nemen, hij erg tegen dit bezoek opzag en er een beetje bang voor was;

dat hij echter noch de 1e luitenant Braaksma noch de kapitein Moerkerken iets over zijn bezwaren heeft medegedeeld;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt dat het in de strafreden vermelde gebeuren door klager is begaan;

Overwegende, dat de opgelegde straf in een goede verhouding staat tot de ernst van klagers tekortkoming gelet op diens persoon en doorgaand gedrag;

Overwegende, dat klager nog heeft verklaard te menen, dat de hem verweten nalatigheid geen verband houdt met de militaire dienst en dat hij terzake dan ook ten onrechte krijgstuchtelijk is gestraft;

Overwegende, dat het Hof dit verweer van beklaagde verwerpt;

Overwegende, dienaangaande, dat het op zichzelf al strijdig is met de waardigheid van de militaire stand en derhalve met artikel 8 lid 4 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, als een militair niet binnen enkele dagen, nadat door zijn toedoen iemand is gewond, deze persoonlijk bezoekt, althans zulks tracht te doen; dat voorts de militaire orde, vermeld in art. 2 sub 1 van de Wet op de Krijgstucht, bepaaldelijk eist, dat een militair, na ten deze in gebreke te zijn gebleven, zonder uitstel gevolg geeft aan een aansporing tot het spoedig afleggen van een dergelijk bezoek, hem gegeven door een militaire meerdere, die hem over zijn verzuim heeft onderhouden en hem er bovendien op heeft gewezen dat hij dit bezoek voor een zeer nabij gelegen tijdstip (i.c. de aanvang van het weekend verlof) behoorde te brengen;

Overwegende, dat het beklag derhalve ongegrond dient te worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de beschikking waarvan beklag met aanvulling der gronden;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

Het H.M.G. grondt in bovenstaande beschikking zijn beslissing op de stelling, „dat het op zichzelf al strijdig is met de waardigheid van ,,de militaire stand als een militair niet binnen enkele dagen, nadat ,,door zijn toedoen iemand is gewond, deze persoonlijk bezoekt, althans ,,zulks tracht te doen".

Op grond hiervan moet een militair „iemand", d.i. een burger of een militair, die door zijn „toedoen", b.v. bij een rijongeval, is gewond, binnen enkele dagen een bezoek brengen. Het is niet duidelijk waarom een militair onder deze omstandigheden in plaats van die iemand een bezoek te brengen niet zou kunnen volstaan met een ander blijk van medeleven of zelfs met niets doen. De uitdrukking „toedoen" is vaag.[1] *'s Hofs stelling komt ons in haar algemeenheid nogal „ex cathedra „gegeven" voor.*

De rechtsgrond is volgens het Hof gelegen in artikel 8, lid 4 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, in het daarin gelegen gebod dat de militair zich te allen tijde overeenkomstig de waardigheid van den militairen stand behoorlijk zal gedragen en in art. 2, 1° W.K. Het Hof zou zich ook nog hebben kunnen beroepen op de even algemene woorden „met de waardigheid van de militaire „stand strijdig gedrag", voorkomende in artikel 1 Regl. Kr.

„Waardigheid van de militaire stand" is een vaag begrip. De bekende handwoordenboeken voor de Nederlandse taal geven van „waar-„digheid" en „stand" meer betekenissen; de uitdrukking „waardig-„heid van de militaire stand" behoeft o.i. daarom enige verduidelijking. Het is jammer dat het Hof de gelegenheid hier ongebruikt heeft gelaten om daarvan een wat meer duidelijke omschrijving te geven b.v. in de geest van die, welke de H.R. heeft gegeven van de woorden „onrechtmatige daad" als bedoeld in artikel 1401 B.W., al zien wij hier niet voorbij aan het gestelde in artikel 16 van het Reglement betreffende de Krijgstucht. Verduidelijking had dunkt ons aanbeveling verdiend, daar het Reglement betreffende de Krijgstucht in onze tijd als gevolg van de stijl waarin het is gesteld, niet voor een ieder en zeker niet voor iedere eenvoudige mindere militair, begrijpelijk is.

Indien iemand nalatig blijft in het nakomen van een fatsoensregel leidt dat in de samenleving tot afkeuring door of uitsluiting buiten de kring waarin hij verkeert. Dat zal in het bijzonder het geval zijn, wanneer degene die een fout, tekortkoming, jegens een ander heeft begaan, op de morele verplichting is gewezen om die fout, tekortkoming, zo goed mogelijk te herstellen althans iets te doen waaruit de goede wil daartoe blijkt. Dat was het geval met de marechaussee X. jegens de wachtmeester.

De vraag was toen: hoe moet met betrekking tot marechausee X. worden gehandeld, die deze fatsoensnormen niet naleefde? Er haperde

[1]) Uit de beklagschikkingen blijkt niet, dat marechaussee X door wiens „toedoen" (medeschuld?) de wachtmeester werd gewond — „tengevolge waarvan tijdelijke ziekte of verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden is ontstaan", immers hij is gedurende enige tijd in het ziekenhuis opgenomen geweest (zijnde een ernstig gevolg van dat „toedoen"), op grond van het medeveroorzaken van lichamelijk letsel is gestraft (art. 308, 309 W.Sr.; art. 2 W.K.).

Aangenomen moet dus worden dat de militaire autoriteiten op grond van eventuele medeschuld van marechaussee X géén termen hebben aanwezig geacht om marechaussee X naar de krijgsraad te verwijzen of hem zelfs maar krijgstuchtelijk te straffen b.v. wegens het niet-inachtnemen van de voorschriften geldende op de schietbanen, e.a. Hierbij zij nog opgemerkt, dat de art. 308 en 309 W.Sr. niet zijn genoemd in art. 2, 3° W.K.

iets aan de verhouding van de marechaussee en de wachtmeester. Bij wie, waar, lag de fout? Moest de passieve houding van de marechaussee bestraft worden of moest op andere wijze worden opgetreden? Was de marechaussee de geschikte persoon om bij het wapen te dienen? Was er aanleiding hem over te plaatsen? enz.

De chefs van marechaussee X. hebben zich op het standpunt gesteld, dat marechaussee X., nu door zijn meerdere op zijn morele verplichting te zijn gewezen, zich had schuldig gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, aan een „gedraging onbestaanbaar met de militaire „tucht of orde" (art. 2, 1° W.K.). Het Hof heeft die bestraffing gesanctioneerd.

In dit verband kan nog de vraag worden gesteld: „Is het bevel van „de meerdere, indien deze — in plaats van de aan marechaussee X. „gegeven raad — aan marechaussee X. had bevolen om de wacht- „meester vóór het weekeinde een bezoek te brengen, een dienstbevel?" Wij zouden deze vraag ontkennend willen beantwoorden, omdat dat bevel o.i. beoogt marechaussee X. daardoor te dwingen tot nakoming van een (door de meerdere vermeende) moréle verplichting, fatsoensregel, teneinde aldus de wachtmeester persóónlijk een zekere genoegdoening te geven, hetgeen blijkt uit de door de getuigen afgelegde verklaringen; blijkens die verklaringen was enig zakelijk dienstbelang waaraan de militair verplicht is Te voldoen geen onderwerp van het bevel (art. 10, lid 1 Regl. Kr.) [1] [2].

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft o.i. bij een vroegere gelegenheid beschikt, dat het niet-nakomen van oen morele verplichting niet strafbaar was. In zijn beschikking van 15 februari 1955 [3] *overwoog het Hof:*

„Overwegende, dat eerst indien het verzoek zou worden afgewezen, „de vraag aan de orde kan komen of op klager een morele verplichting „tot ondertekening van de verbintenis rust en of niet-nakoming *van „die morele verplichting een vergrijp kan opleveren, waarvoor klager „krijgstuchtelijk kan worden gestraft, doch dat reeds thans kan worden „vastgesteld dat geen krijgstuchtelijke straf mag worden opgelegd met „het doel de* nakoming *van een uitsluitend morele verplichting te ver- „krijgen;" enz.*

Wanneer een bezoek, zoals hiervoren bedoeld, niet wordt gebracht uit innerlijke overtuiging is dat voor de bezoeker niet anders dan een nietszeggende handeling en is dat voor degeen aan wie het bezoek wordt gebracht, een onbevredigend gebaar, een weinig voldoening gevende geste; het moet juist het hógere innerlijke motief zijn (geen dwang), dat tot het brengen van een bezoek noopt; hieraan doet niet af dat meerderen de betrokkene op de wenselijkheid van het brengen van een bezoek hebben gewezen. ***A. F. S.***

---

[1]) Sent. H.M.G. van 14 februari 1924, M.R.T. XIX (1923/1924) blz. 567; idem van 29 mei 1951 en van 3 juni 1958, resp. arch. nr. 51/106 en 58/81 (niet gepubliceerd).

[2]) Ook kan de vraag gesteld worden of het bevel tot het brengen van een bezoek aan iemand die de ander „niet ligt" wel redelijk of billijk is.

[3]) Besch. H.M.G. van 15 februari 1955, M.R.T. XLVIII (1955) blz. 480.

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 10 november 1964, B 64.22

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout bij Nacht Bakker, Brigade-Generaal Coopmans.

Straf en strafreden waren de gestrafte aangezegd op 14 juli 1964. De gestrafte had op 17 juli d.a.v. in een gesprek met de strafoplegger deze duidelijk (mondeling) zijn verlangen kenbaar gemaakt zich daarover te &klagen en dit verlangen bovendien nog schriftelijk kenbaar gemaakt en ingediend op 20 juli. Weliswaar bepaalt pt. 10 Vs. 27-1, dat het voor een regelmatige behandeling van een beklag gewenst is, dat het verlangen om een beklag in te dienen schriftelijk wordt bekend gemaakt, doch wordt zulks niet vereist door art. 62 W.K. noch door enige andere wettelijke bepaling.

(W.K. art. 61, 62, 68; Regl. Kr. art. 11, 13, 31; Vs. 27-1, 3e druk pt. 10).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 23 juli 1964 waarbij de dienstplichtig soldaat W., r.nr. . . . ., dienende bij de C-compagnie van het 462e Pontonniersbataljon, 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van genoemd bataljon over de straf van zeven dagen verzwaard arrest, hem door zijn compagniescommandant opgelegd wegens:

„Als wacht gecommandeerd zijnde om middels patrouillegang het „bivak te beveiligen, zich van zijn route begeven en door de wacht-„commandant liggend in de keukentent aangetroffen,"

bij welke beschikking op 21 juli 1964 genomen en op 22 juli 1964 ter kennis van klager gebracht, het beklag niet voor behandeling vatbaar werd verklaard wegens overschrijding door klager van de hem voor beklag ter beschikking staande termijn;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris, de schout-bij-nacht H. Bakker, gehouden nader onderzoek, waarbij als getuige onder ede werd gehoord de 1e luitenant der Genie D. J. Tees, strafoplegger;

Nader gehoord de klager en als getuige onder ede de dienstplichtig korporaal H. A. P. M. Smits;

Gelet op het nader advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat uit het door de raadsheer-commissaris gehouden nader onderzoek is komen vast te staan, dat de straf en de omschrijving der strafreden, waarvan beklag, klager werden aangezegd op 14 juli 1964; dat klager op 17 juli 1964, dus binnen de in artikel 62 lid 1 van

de Wet op de Krijgstucht genoemde termijn, in een gesprek met de strafoplegger aan laatstgenoemde duidelijk heeft kenbaar gemaakt zijn verlangen om zich te beklagen;

Overwegende, dat klager dit verlangen bovendien nog schriftelijk heeft kenbaar gemaakt en ingediend op 20 juli 1964; voorts, dat dit schriftelijk kenbaar gemaakte verlangen blijkens de beschikking, waarvan beklag, de beklagmeerdere tot uitgangspunt voor zijn beschikking heeft gediend;

Overwegende, dat hoezeer het ook voor een regelmatige behandeling van een beklag over een opgelegde straf of over de omschrijving van een strafreden óf over beide gewenst is, dat het verlangen om een beklag in te dienen schriftelijk wordt kenbaar gemaakt — vide lid a van punt 13 van het voorschrift 27-1 (Toepassing Militair Straf- en Tuchtrecht) [1]) — zulks niet wordt vereist door hogergenoemd artikel 62 van de Wet op de Krijgstucht, noch door enige andere wettelijke bepaling;

Overwegende, dat dan ook moet worden aangenomen, dat klager het verlangen om zich te beklagen tijdig heeft kenbaar gemaakt volgens het voorschrift van artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht, zodat de beschikking, waarvan beklag, moet worden vernietigd;

Overwegende, dat het Hof termen aanwezig acht de zaak niet opnieuw aan het oordeel van de beklagmeerdere te onderwerpen;

Overwegende, dat klager zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 14 juli 1964 bevond ik mij met het peloton, waarbij ik als militair was ingedeeld, in een bivak in de omgeving van 's-Hertogenbosch; ik was toen ingedeeld bij de wacht van het bivak, hetgeen inhield dat ik gedurende bepaalde uren wacht- of patrouilledienssten moest verrichten en overigens mijn normale taak als mess-bediende moest blijven vervullen; omstreeks 15.30 uur kwam de wachtcommandant, de korporaal Smits, bij mij en zei mij, dat ik patrouille moest gaan lopen; ik dacht dat dit een grapje was, omdat ik van 09.30—11.30 uur op wacht was geweest en verwachtte pas om 19.30 uur weer aan de beurt te zijn; ik heb dat toen ook tegen de korporaal gezegd, die antwoordde, dat hij het zou onderzoeken; omstreeks 15.45 uur kwam de korporaal weer bij mij; hij gaf mij opdracht onmiddellijk op patrouille te gaan; dat heb ik toen direct gedaan; later heeft hij mij rapport aangezegd;

Overwegende, dat de korporaal H. A. P. M. Smits zakelijk onder meer heeft verklaard:

Op 14 juli 1964 bevond ik mij met het peloton, waarbij klager en ik waren ingedeeld, in een bivak in de omgeving van 's-Hertogenbosch; het peloton moest die dag huishoudelijke diensten in het bivak vervullen en tevens voor de beveiliging van het bivak zorgen; de pelotonssergeant had mij aangewezen als wachtcommandant en enkele soldaten onder wie klager als wachthebbenden; de sergeant had voor de aangewezen soldaten ook een voorlopige indeling voor de wachtdiensten gemaakt; zij moesten, niet op wacht zijnde, de normale huishoudelijke diensten blijven verrichten; op genoemde dag heb ik omstreeks 15.30

[1]) **Thans** Vs 27-1, **3e druk, pt.** 10 ***(Red. M.R.T.)***.

uur klager, die toen voor zijn eigen tent zat, opgedragen patrouille rond het bivak te gaan lopen; uit klagers antwoord begreep ik, dat hij dacht, dat ik een grapje met hem wilde uithalen en dat hij meende pas om 19.30 uur voor het vervullen van de wachtdienst aan de beurt te zijn; ik heb hem gezegd, dat ik een en ander zou uitzoeken, maar hem duidelijk laten blijken, dat ik wilde, dat hij inmiddels op patrouille zou gaan; de door mij daarbij gebruikte bewoordingen herinner ik me niet meer; wel weet ik, dat ik klager nog heb gezegd, dat ik de op patrouille benodigde losse patronen hem zou nabrengen; vervolgens ben ik de posten van de wacht gaan aflossen; van de sergeant vernam ik daarna, dat klager had moeten invallen voor een ander; alvorens klager hieromtrent te gaan inlichten, wilde ik eerst een kop koffie gaan drinken in de keukentent; daar aangekomen trof ik klager — van wie ik toen verwachtte dat hij op patrouille zou zijn — aan, liggend in de keukentent; toen ik hem toeriep: ,,moet jij geen patrouille lopen'', stond hij op en ging onmiddellijk op weg;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat klager door de opdracht patrouille te gaan lopen niet onmiddellijk op te volgen, niet heeft gehandeld, zoals hij had behoren te doen, maar dat de omschrijving van de strafreden, waarvan beklag, klagers tekortkoming niet juist weergeeft, zodat deze moet worden gewijzigd, zoals hierna zal worden aangegeven;

Overwegende, dat gelet op de omstandigheden waaronder klager zijn tekortkoming heeft begaan, alsmede op zijn persoon en doorgaand gedrag de hierna te vermelden straf in goede verhouding staat tot de ernst van klagers tekortkoming;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Wijzigt de opgelegde straf in die van zeven dagen licht arrest;

Bepaalt dat deze straf moet geacht worden te zijn tenuitvoergelegd door het ondergaan van de straf, waarvan beklag;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

,,Ingedeeld zijnde bij de wacht van een bivak, een opgedragen pa-
,,trouillegang niet onmiddellijk aangevangen, omdat hij dacht nog niet
,,aan de beurt te zijn'';

Bepaalt dat klagers straflijst dienovereenkomstig zal worden gewijzigd;

Bepaalt voorts dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

Toen de gestrafte de strafoplegger op 17 juli in een gesprek (mondeling) had bekend gemaakt met zijn verlangen zich te beklagen over de hem opgelegde straf, had het op de weg van de strafoplegger ge-

legen de gestrafte er mede op de hoogte te brengen, dat deze zulks voor een regelmatige behandeling van het beklag schriftelijk diende te doen èn daarbij de gestrafte overeenkomstig het gestelde in art. 31 Regl. Kr. „voor zover deze dat verlangde, de nodige hulp moeten verlenen bij „het opmaken en indienen van zijn beklag, opdat zulks geschiedde „overeenkomstig de terzake geldende voorschriften", in casu pt. 10 Vs. 27—1, 3e druk, Toepassing militair straf- en tuchtrecht.[1]) 's-Hofs beschikking vermeldt echter niet de zakelijke inhoud van de verklaring van de door de raadsheer-commissaris gehoorde strafoplegger, voor zover van belang, waaruit van een en ander tot goed begrip zou hebben kunnen blijken.

De in de strafreden voorkomende zinsnede „omdat hij dacht nog „niet aan de beurt te zijn" maakt geen deel uit van de omschrijving van het krijgstuchtelijk vergrijp en behoort om deze reden o.i. daarin niet thuis. De meerdere of mindere verschoonbaarheid van klagers onjuiste mening is een meer of minder verzachtende omstandigheid, welke bij de bepaling van de stráf en strafmáát in aanmerking dient te worden gebracht (art. 37 W.K.). In meerdere beschikkingen in hef verleden voegde het Hof dan tussen haakjes aan de strafreden toe: „met „aanneming van een verzachtende omstandigheid", al of niet met vermelding van deze omstandigheid.[2]) **A. F. S.**

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van *3* november 1964

Voorzitter: Mr. Feber; *Leden:* Mrs. Westerouen van Meeteren, Kazemier, Eyssen en De Meijere.

Medeplegen van joy-riding door een inzittende

H.R.: Weliswaar is in art. 37 W.V.W. het woord „gebruiken" gebezigd in de betekenis van „als bestuurder gebruiken", doch dit behoeft niet uit te sluiten, dat een inzittende van een motorrijtuig, terwijl een ander dat motorrijtuig bestuurt, blijkens zijn gedragingen bij dat besturen zo nauw betrokken is, dat hij gezegd kan worden het in bedoeld artikel omschreven misdrijf mede te plegen in de zin van art. 47 W.v.Sr.

Adv.-Gen. bovendien: de aard van het in art. 37 W.V.W. omschreven delict brengt mede, dat hef niet kan worden „gepleegd" door een inzittende van een motorrijtuig, die daarvan niet de bestuurder is, doch NIET dat het door zo iemand ook niet zou kunnen worden „mede- ***„gepleegd".***

(Artt. 37 W.V.W. en 47 W.v.Str.)

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN,

---

[1]) V.g.l. besch. Commandant der Marine te Willemsoord van 28 april 1939, M.R.T. XXXV (1939/1940) blz. 191 e.v.

[2]) Zie diverse beschikkingen aangehaald door MR. A. F. STEFFEN in „De omschrijving der strafreden", Militaire Spectator, 1957, blz. 596, pt 17.

Op het beroep van **Q.** J. S., requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage van 17 april 1964, houdende in hoger beroep bevestiging, behoudens voor wat betreft de kwalificatie en ten aanzien van de aan requirant opgelegde straf, van een mondeling vonnis van de Politierechter in de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage van 18 december 1963, waarbij requirant ter zake van „medeplegen van het misdrijf: opzettelijk wederrechtelijk een aan een „ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken, meermalen ge„pleegd" met aanhaling van de artikelen 47, 57, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 37 van de Wegenverkeerswet tot straf is veroordeeld, hebbende het Hof, met vernietiging van dit vonnis in zoverre, het bewezen verklaarde gekwalificeerd als „medeplegen van het misdrijf: op„zettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig „op een weg gebruiken, meermalen gepleegd," en, met aanhaling alsmede van de artikelen 14a, 14b, 14c, 14d van het Wetboek van Strafrecht, requirant veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden, met bevel, dat van deze straf een gedeelte groot drie maanden niet zal worden tenuitvoer gelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten, op grond dat de veroordeelde voor het einde van een proeftijd van drie jaren zich aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt dan wel gedurende die proeftijd op andere wijze heeft misdragen of niet heeft nageleefd de volgende bijzondere voorwaarde, te weten: dat hij zich zal gedragen naar de aanwijzingen hem te geven door of namens de Katholieke Reclasserings Vereniging. afdeling Leiden;

Gehoord het verslag van de Raadsheer Kazemier;

Gezien enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens de requirant voorgesteld en nader toegelicht bij pleidooi, luidende:

„Schending van het recht, in het bijzonder van de artikelen 37 van de Wegenverkeerswet en 47 van het Wetboek van Strafrecht, doordat het Hof het telastegelegde en bewezen verklaarde heeft gekwalificeerd als het medeplegen van het misdrijf: opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken, meermalen gepleegd, en verdachte deswege heeft veroordeeld, ten onrechte omdat in artikel 37 van de Wegenverkeerswet „gebruiken[x] is gebezigd in de betekenis van: „als bestuurder gebruiken" en de aard van dit delict met zich medebrengt, dat het niet kan worden medegepleegd door een inzittende van een motorrijtuig, die daarvan niet de bestuurder is";

Gehoord de Advocaat-Generaal enz.;

O. dat bij inleidende dagvaarding aan requirant is telastegelegd:

„dat hij te 's-Gravenhage in of omstreeks het tijdvak van 1 september 1962 tot 4 augustus 1963, op verschillende tijdstippen, tezamen en in vereniging met J. H. als bestuurder, — terwijl hij, verdachte, dan inzittende was —, en/of een ander, opzettelijk wederrechtelijk de navolgende automobielen heeft gebruikt op een of meer voor het openbaar verkeer openstaande wegen, te weten:

1. op of omstreeks 22 september 1962, op de Wagenstraat, een Opel Rekord, toebehorende aan J. van der M.;

2. op of omstreeks 21 oktober 1962, op de Huygensstraat, een Opel Kapitan, toebehorende aan C. van V.;
3. op of omstreeks 28 oktober 1962, op het Noordeinde, een Opel Rekord, toebehorende aan A. M. H.;
4. op of omstreeks 11 november 1962, op het Groenewegje, een Opel Kapitan, toebehorende J. C.;
5. op of omstreeks 18 november 1962, op het Oranjeplein een Opel Rekord, toebehorende aan J. C. S.;
6. op of omstreeks 9 december 1962, op het Korte Voorhout, een Opel Rekord, toebehorende aan C. J. J. A. E. de K.;
7. op of omstreeks 17 maart 1963, op de Neuhuyskade, een Opel Rekord, toebehorende aan de firma v. d. B.;
8. op of omstreeks 24 maart 1963, op de Muzenstraat, een Opel Kapitan, toebehorende aan A. T. A. van M.;
9. op of omstreeks 12 april 1963, op het Oranjeplein, een Opel Rekord, toebehorende aan J. C. Sp.;
10. op of omstreeks 26 april 1963, op de Neuhuyskade, een Opel Kapitän de Luxe, toebehorende aan B. R. P. F. H.;
11. op of omstreeks 19 mei 1963, op de Koningskade, een Opel, toebehorende aan P. J. M. V.;
12. op of omstreeks 20 juli 1963, op de Van Hoytemastraat, een Opel Kapitan, toebehorende aan het Productschap voor Groenten en Fruit;
13. op of omstreeks 4 augustus 1963, op de 2e de Riemerstraat, een Opel Kapitan, toebehorende aan J. V., welke automobielen in ieder geval toebehoorden aan een of meer anderen dan aan hem, verdachte, en/of zijn mededader(s)";

dat de Politierechter blijkens de aantekening van het mondeling vonnis de telastegelegde feiten heeft bewezen verklaard met dien verstande, dat zij tezamen met H. zijn begaan;

O. omtrent het middel:

dat de stelling, waarop het is gegrond, niet als juist kan worden aanvaard;

dat weliswaar, gelijk door requirant is betoogd, in artikel 37 van de Wegenverkeerswet „gebruiken" is gebezigd in de betekenis van: als bestuurder gebruiken, doch zulks niet behoeft uit te sluiten, dat een inzittende van een motorrijtuig, terwijl een ander dat motorrijtuig bestuurt, blijkens zijn gedragingen bij dit besturen zo nauw betrokken is, dat hij gezegd kan worden het in bovenvermeld artikel omschreven misdrijf mede te plegen in de zin van artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht;

dat het middel derhalve vruchteloos is voorgesteld;

O. evenwel ambtshalve:

dat de Politierechter als bewijsmiddelen heeft gebezigd:

1. de verklaring van requirant ter terechtzitting, zakelijk weergegeven, inhoudende:

„dat hij in alle in de telastelegging vermelde automobielen — op de aldaar vermelde tijdstippen en over de aldaar genoemde, voor het

openbaar verkeer openstaande wegen — als inzittende heeft gereden, terwijl J. H. de genoemde auto's bij die gelegenheid bestuurde;

dat deze auto's noch hem, noch H. toebehoorden;

dat hij telkens samen met H. het plan heeft gemaakt om naar Den Haag te gaan om aldaar samen auto's weg te nemen, teneinde daarmede samen ritjes te maken";

2. een aantal ambtsedige processen-verbaal, voorzover inhoudende als verklaring van de in de aantekening van het mondeling vonnis vermelde personen datgene wat in die aantekening is opgenomen, welke verklaringen hierop neerkomen, dat de in de bewezenverklaring bedoelde motorrijtuigen door hun eigenaars onbeheerd waren achtergelaten en dat deze aan niemand toestemming hadden gegeven die motorrijtuigen weg te nemen en zich toe te eigenen of op de weg te gebruiken;

dat de Politierechter uit de inhoud van deze bewijsmiddelen niet heeft kunnen afleiden dat requirant de nader omschreven motorrijtuigen tezamen met H. als bestuurder opzettelijk wederrechtelijk heeft ,,gebruikt" in de zin van artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

dat toch uit de enkele omstandigheid dat requirant zich als inzittende in de door H. bestuurde auto's bevond, terwijl hij samen met laatstgenoemde het plan had gemaakt om auto's weg te nemen, teneinde daarmede samen ritjes te maken, aan de Politierechter niet kon blijken van gedragingen van requirant, welke opleveren medeplegen van het in artikel 37 van de Wegenverkeerswet omschreven misdrijf;

dat mitsdien het vonnis van de Politierechtgr voor wat de bewezenverklaring betreft niet naar de eis der wet met redenen was omkleed en ingevolge het bepaalde bij de artikelen 359. junctis 358 en 350 van het Wetboek van Strafvordering in verband met artikel 367 van het Wetboek van Strafvordering aan nietigheid leed;

dat het Hof door het vonnis van de Politierechter te bevestigen in stede van dit te vernietigen de evengenoemde artikelen in verband met de artikelen 415 en 423 van het Wetboek van Strafvordering schond, zodat 's Hofs arrest niet in stand kan blijven;

Vernietigt het bestreden arrest;

Verwijst de zaak naar het Gerechtshof te Amsterdam teneinde op het bestaande hoger beroep opnieuw te worden berecht en afgedaan.

Conclusie van de Advocaat-Generaal Mr. Moons:

Post alia:

Alvorens tot de eigenlijke bespreking van het middel te komen ineen ik goed te doen op te merken, dat naar mijn mening met datgene, wat — als even aangehaald — in kolom 3 van de aantekening van het mondeling vonnis onder het hoofd ,,Bewezenverklaring" is gesteld, niet tot uitdrukking gebracht wil zijn, dat van het telastegelegde ,,tezamen en in vereniging met J. H." slechts het gedeelte luidende ,,tezamen met H." bewezen zou zijn verklaard, doch dat van het telastegelegde ,,tezamen en in vereniging met J. H. . . . en/of een ander" het eerste gedeelte — dus ,,tezamen en in vereniging met J. H." — en niet het tweede gedeelte — ,,en/of een ander" — bewezen is geoordeeld.

De vraag rijst nu of het gestelde in kolom 3 van de aantekening een en ander op voldoende duidelijke wijze doet uitkomen en of — dit zo zijnde — in casu een uitdrukkelijke vrijspraak van het niet bewezen geoordeelde gedeelte der telastelegging — ook voorzover deze de stelling behelst dat requirant tezamen en in vereniging met J. H. *en* een ander de betreffende automobielen zou hebben gebruikt — achterwege kon blijven.

Ik zou — in het licht van het arrest van Uw Raad van 15 juni 1925 N.J. 1925 p. 775 — geneigd zijn aan te nemen dat evengeopperde vragen zich bevestigend laten beantwoorden en meen er dan ook mede te kunnen volstaan in dit verband naar voren te brengen, dat groter duidelijkheid ten deze niet misplaatst zou zijn geweest.

Wat nu het middel betreft, wil mij voorkomen dat dit, zoals het is geformuleerd, niet tot cassatie zal kunnen leiden.

Het bestrijdt de juistheid van de door het Hof aan het bewezenverklaarde gegeven kwalificatie en van de daarop gevolgde veroordeling op grond van een tweetal stellingen, te weten:

a. dat in artikel 37 van de Wegenverkeerswet de term ,,gebruiken" is gebezigd in de betekenis van ,,als bestuurder gebruiken" cn

b. dat de aard van dit delict met zich medebrengt, dat het niet kon worden medegepleegd door een inzittende van een motorrijtuig, die daarvan niet de bestuurder is.

Stelling a nu is — zoals in het licht van het arrest van Uw Raad van 30 oktober 1962 (N.J. 1963 No.30 m.n. B.V.A.R.; V.R. 1962 No. 111 m.n. Be.), waarop door de geëerde raadsman bij pleidooi een beroep werd gedaan, moet worden aangenomen — juist.

Deze stelling zou echter de in het middel tot uitdrukking gebrachte verwijten slechts kunnen dragen, indien: *hetzij* het bewezenverklaarde niet inhield dat van de daarin vermelde motorrijtuigen een ,,gebruik als bestuurder" was gemaakt. *hetzij* bewezen was verklaard dat requirant *alleen* de telastegelegde feiten had begaan en requirant wegens het plegen van het in artikel 37 W.V.W. omschreven misdrijf was veroordeeld, *hetzij* de opvatting juist ware dat van ,,medeplegen", in de zin van artikel 47 Sr., van een feit, opleverende het in artikel 37 W.V.W. omschreven misdrijf, slechts sprake zou kunnen zijn indien elk dergenen die aan het plegen daarvan meedoet de hoedanigheid van ,,bestuurder" heeft en de handeling verricht die volgens de omschrijving de uitvoeringshandeling van het misdrijf uitmaakt.

Aan geen dier voorwaarden is evenwel voldaan.

Immers:

1. Het bewezenverklaarde houdt in dat van de daarin vermelde motorrijtuigen een ,,gebruik als bestuurder" is gemaakt, zij het dan dat dit is geschied door requirant tezamen en in vereniging met J. H., terwijl laatstgenoemde daarbij als bestuurder fungeerde en requirant ,,inzittende" was.

Mij wil althans voorkomen, dat de telastelegging en daarop steunende bewezenverklaring — waarin de term ,,gebruiken" kennelijk is ont-

leend aan artikel 37 W.V.W. en, naar moet worden aangenomen, is gebezigd in dezelfde zin als daaraan in gemeld wetsartikel toekomt — aldus is te verstaan.

2. Bewezen is verklaard dat de telastegelegde feiten door requirant tezamen en in vereniging met H. *zijn* begaan en requirant werd wegens het ,,medeplegen van het misdrijf: Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken, meermalen gepleegd" veroordeeld.

3. De leer dat ,,medeplegerschap" synoniem met ,,meerplegerschap" zou zijn en elk der medeplegers geheel de delictsinhoud zou moeten vervullen (van Hamel, p. 411; Trapman, Praeadvies Ned. Jur. Ver. 1924) wordt door Uw Raad niet aangehangen.

Ook Simons gaat niet zover te eisen dat de uitvoeringshandeling geheel die des plegers is, al verlangt hij wel — anders dan bijvoorbeeld Noyon-Langemeijer (deel I, zesde druk, p. 323), Pompe (vierde herziene druk, p. 226 en p. 240) en Mevrouw Hazewinkel-Suringa (tweede druk, p. 254) — dat persoonlijke hoedanigheden, welke bestanddelen van het strafbaar feit vormen, ook bij de deelnemers aanwezig zijn. (T.v.S. XXVI p. 99). Dit laatste werd door Uw Raad afgewezen — voor wat ,,doen plegen" betreft — reeds bij arrest van 21 april 1913 N.J. 1913 p. 961 W.9501 — en — voor wat ,,medeplegen" betreft — bij arrest van 21 juni 1926 N.J. 1926 p. 955.

Dat door Uw Raad voor ,,medeplegen" niet geëist wordt, dat door elk der ,,medeplegers" de handeling verricht wordt die volgens de wettelijke omschrijving uitvoeringshandeling van het strafbare feit is en voldoende wordt geoordeeld dat de ene medepleger die handeling verricht en de ander een handeling die niet onder de omschrijving valt maar voor de uitvoering van eerstgenoemde handeling van overwegend belang is, volgt dunkt mij duidelijk uit het bekende arrest van Uw Raad van 29 oktober 1934 N.J. 1934 p. 1673, W.12851 m.n. van Van Bemmelen, terwijl voorts kan worden verwezen naar de arresten van Uw College, opgesomd in noot 4 p. 325 en p. 326 deel I van ,,Noyon-Langemeijer" zesde druk.

Kan dus de eerste der aan het cassatiemiddel ten grondslag liggende stellingen de in het middel tot uiting gebrachte grieven niet dragen, dit zelfde geldt m.i. voor de tweede stelling.

Mij wil voorkomen, dat zich ten hoogste Iaat volhouden, dat de aard van het in artikel 37 W.V.W. omschreven delict medebrengt, dat het niet kan worden ,,gepleegd" door een inzittende van een motorrijtuig die daarvan niet de bestuurder is, doch niet dat het door zo iemand ook niet zou kunnen worden ,,medegepleegd".

Dat tot de elementen van dat delict behoort een ,,gebruiken als bestuurder" staat daaraan — gelet op de jurisprudentie van Uw Raad nopens ,,medeplegen" — niet in de weg, terwijl voorts in het licht der wetenschap dat artikel 37 W.V.W. beoogt de veiligheid van het verkeer te bevorderen en in aanmerking genomen dat — zoals door Prof. Röling in zijn noot onder het arrest van Uw Raad van 30 oktober 1962

(N.J. 1963 No. 30) wordt opgemerkt — hier juist in de ,,gezamenlijkheid'' vaak een belangrijk element van het gevaar schuilt, m.i. aan de aard van het delict geen argument valt te ontlenen ten gunste van de opvatting als zou dit niet kunnen worden ,,medegepleegd''.

Op grond van het vorenstaande van mening zijnde dat het cassatiemiddel, zoals het luidt, faalt, wil mij nochtans voorkomen dat het aangevallen arest niet in stand zal kunnen blijven.

Zulks om de navolgende reden.

De Politierechter heeft de bewezenverklaring doen steunen oa:

1. een aantal' ambtsedige processenverbaal, voorzover inhoudende als verklaring van de in de aantekening van het mondeling vonnis vermelde personen datgene wat in die aantekening is opgenomen;

2. de verklaring van verdachte ter terechtzitting in eerste aanleg zakelijk inhoudende:

.,dat hij in alle in de telastelegging vermelde automobielen — op de aldaar vermelde tijdstippen en over de aldaar genoemde, voor het openbaar verkeer openstaande, wegen — als inzittende heeft gereden, terwijl J. H. de genoemde auto's bij die gelegenheid bestuurde;

dat deze auto's noch hem, noch H. toebehoorden;

dat hij telkens samen met H. het plan heeft gemaakt om naar Den Haag te gaan om aldaar samen auto's weg te nemen teneinde daarmede samen ritjes te maken''.

Genoeinde bewijsmiddelen nu behelzen voldoende gegevens waaruit de Politierechter heeft kunnen afleiden, dat de delictsinhoud van artikel 37 W.V.W. geheel door de in de telastelegging en bewezenverklaring genoemde J. H. is vervuld en met name ook dat van de betreffende automobielen door die H. een ,,gebruik als bestuurder'' is gemaakt.

Ook heeft de Politierechter uit de gebezigde bewijsmiddelen kunnen afleiden, dat requirant en J. H. gezamenlijk het plan hebben gemaakt om in Den Haag auto's weg te nemen teneinde daarmede samen ritjes te maken.

De gebezigde bewijsmiddelen behelzen echter niets waaruit kan worden afgeleid, dat door requirant een handeling is verricht, welke, schoon zelve nog niet opleverende een ,,als bestuurder gebruiken'', kan worden aangemerkt als voor de uitvoering daarvan van overwegend belang te zijn geweest, kunnende m.i. als zodanig niet gelden het louter als inzittende in die auto's rijden.

Dit zo zijnde wil mij voorkomen, dat de Politierechter uit de gebezigde bewijsmiddelen niet heeft kunnen afleiden, dat requirant, in voege als bewezen werd verklaard, de automobielen ,,tezamen en in vereniging met J. H. als bestuurder heeft gebruikt'', zodat zijn vonnis voor wat de bewezenverklaring betreft niet naar de eis der wet met redenen is omkleed en ingevolge het bepaalde bij artikel 359 jis. 358 en 350 Sv., in verband met artikel 367 Sv., aan nietigheid lijdt.

Door nu dat vonnis voor wat de bewezenverklaring betreft toch met overneming van gronden te bevestigen — in stede van het geheel ie vernietigen — heeft het Hof zich schuldig gemaakt aan schending van

evengenoemde wetsartikelen in verband met de artikelen 415 en 423 Sv., zodat het aangevallen arrest niet in stand kan blijven.

Ik heb mitsdien de eer te concluderen tot vernietiging van het aangevallen arrest en tot verwijzing der zaak naar een aangrenzend Gerechtshof teneinde deze op het bestaande hoger beroep opnieuw te berechten en af te doen.

(Overgenomen uit Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, twaalfde jaargang, 1964, No. 132).

Gerechtshof te Leeuwarden (Strafkamer)

Arrest van 5 november 1964

Voorzitter: Mr. Prins; *Leden:* Mrs. de Gruyter en Mulder.

Wegrijden na ongeval

Een ter plaatse van het ongeval twintig minuten „doende" zijn van de verdachte was in casu niet voldoende om de identiteit van verdachte en van zijn auto behoorlijk te kunnen vaststellen, omdat de omstandigheden van het onderhavige geval — dichte mist, een vrijwel uitgestorven weg, afwezigheid van de benadeelde, duisternis — de vaststelling van de identiteit zozeer illusoir maakten, dat van een feitelijke mogelijkheid tot vaststelling daarvan gedurende bedoelde twintig minuten geen sprake was.

(Art. 30 lid 1 aanhef en sub *a* W.V.W.).

Het Gerechtshof te Leeuwarden, Tweede Kamer, rechtdoende in strafzaken enz.;

O., dat bij voormeld vonnis is bewezen verklaard het te laste gelegde feit, met dien verstande als in dat vonnis vermeld, het bewezene strafbaar is verklaard en is gekwalificeerd als:

„Handelen in strijd met artikel 30 lid 1 sub a van de Wegenverkeerswet",

verdachte deswege is strafbaar verklaard en met toepassing van de artikelen 1, 30, 35, 38 en 39 van de Wegenverkeerswet en 23, 24 en 91 van het Wetboek van Strafrecht veroordeeld tot een geldboete van honderd gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen met ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van één maand, met vrijspraak van verdachte van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen;

(De inleidende dagvaarding luidde: „dat hij op of omstreeks 28 december 1963 te — en in de gemeente Heerenveen, als bestuurder van een motorrijtuig (personenauto) daarmede is door- of weggereden over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen, het Verkeersplein en/of de Rijksweg no. 32 voordat de identiteit van zijn persoon

en die van gemeld motorrijtuig behoorlijk was kunnen worden vastgesteld, zulks na een ongeval op of nabij de kruising of splitsing van voormelde wegen, welk ongeval was ontstaan als gevolg van botsing of aanrijding met gemeld motorrijtuig tegen een lichtmast van de openbare verlichting, waarbij schade werd toegebracht aan die lichtmast, welke in eigendom toebehoorde aan de Rijkswaterstaat, althans aan anderen of een ander dan aan hem — verdachte — en/of de eventuele mede-inzittenden in genoemd motorrijtuig." Red *V.R.*);

O., enz.

O., dat het Hof na opnieuw gehouden onderzoek van oordeel is, dat de eerste Rechter op juiste gronden heeft geoordeeld en beslist, als hiervoor omschreven, behoudens het hierna volgende:

dat het Hof de zinsnede uit de voor het bewijs gebezigde verklaring van verdachte in prima, luidende: „. . . voordat de identiteit van zijn zijn auto en van hemzelf behoorlijk was kunnen worden vastgesteld" leest als: „. . . voordat de identiteit van zijn auto en van hemzelf behoorlijk *was vastgesteld"*, hebbende verdachte aldus ter 's Hofs terechtzitting verklaard;

O., dat door de Raadsman van verdachte ter 's Hofs terechtzitting is betoogd, dat de 20 minuten, welke verdachte na het ongeval ter plaatse doende was, ruimschoots voldoende waren voor de vaststelling van de identiteit van hemzelf en van de door hem bestuurde auto, doch het Hof den raadsman in dit betoog niet kan volgen;

dat immers blijkens de opgave van verdachte er die avond een dichte mist hing en in die 20 minuten hem geen enkele andere verkeersdeelnemer is gepasseerd, onder welke omstandigheden naar 's Hofs oordeel niet gezegd kan worden, dat de identiteit van hem en zijn auto behoorlijk had kunnen worden vastgesteld;

dat de raadsman weliswaar heeft aangevoerd, dat in abstracto die 20 minuten wel voldoende waren en het daarop zou aankomen, doch naar 's Hofs oordeel het er niet om gaat, welke wachttermijn in het algemeen voldoende kan worden geacht voor het vaststellen van de identiteit van auto en bestuurder, maar hoe lang die duur met inachtneming van alle omstandigheden van het concrete geval moet zijn, opdat de benadeelde, een voorbijganger, een omwonende of de politie behoorlijk in de gelegenheid zal zijn om kennis te krijgen van die identiteit;

dat in het onderhavige geval die omstandigheden — dichte mist, een vrijwel uitgestorven weg, afwezigheid van de benadeelde, duisternis — de vaststelling van de identiteit zozeer illusoir maakten, dat van een *feitelijke* mogelijkheid tot het vaststellen van bedoelde identiteit geen sprake is geweest gedurende genoemde tijd;

dat verdachte bovendien volgens zijn eigen verklaring in die tijd geenszins de bedoeling tot het geven van gelegenheid daartoe heeft gehad;

O., dat het Hof zich niet kan verenigen met de door de eerste Rechter aan verdachte opgelegde bijkomende straf, welke niet noodzakelijk voorkomt;

(Volgt bevestiging van het vonnis a quo behalve ten aanzien van de daarbij opgelegde bijkomende straf; *Red. V.R.*).

(Overgenomen uit Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, twaalfde jaargang, 1964, No. 143).

Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage (civiele kamer)

Vonnis van 12 oktober 1961

Voorzitter: Mr. Prins; *Leden:* Mrs. Pronk en De Grooth.

Militaire colonne

Eiser, die zich gevoegd had in een militaire colonne welke bezig was een kruising over te steken, maakte een verkeersfout door af te remmen en te stoppen, toen het verkeerslicht van groen op geel en vervolgens op rood overging. (Zie noot).

(art. 7, lid 3, W.V.R.).

H. M. Loos, wonende te Hamont (België), eiser; procureur Mr. G. van Niekerken, tegen: De Staat der Nederlanden, (Departement van Defensie, Directoraat-Generaal), wiens zetel is gevestigd te 's-Gravenhage, gedaagde, procureur Mr. Jhr. G. W. van der Does.

IN RECHTE:

O., dat de bij dagvaarding en conclusie van eis gestelde botsing op 28 juli 1958 te Eindhoven tussen eisers personenauto en een militaire auto vaststaat, — alsmede dat deze plaatsvond op een kruispunt bij een verkeerslichtinstallatie, die, toen eisers auto het kruispunt naderde, voor hem van groen op geel en vervolgens op rood licht overging, dat eiser reed in een militaire colonne, waarin hij zich had ingevoegd, van welke colonne de voor hem uitrijdende voertuigen bij groen licht de kruising waren op- en overgereden, terwijl achter hem nog twee voertuigen van die colonne volgden, dat eiser, toen het licht voor hem van groen op geel en vervolgens op rood overging, heeft afgeremd en gestopt en dat de achter hem rijdende militaire auto toen tegen zijn auto is opgebotst;

O., dat eiser de bestuurder van die militaire auto en deswege de Staat voor de hem door die botsing opgekomen schade aansprakelijk acht, omdat die aan de roekeloosheid en onvoorzichtigheid van die bestuurder te wijten zou zijn en mitsdien door diens schuld veroorzaakt;

O., dat de Staat deze stelling betwist, aanvoerende dat ingevolge art. 7 lid 3 van het Wegenverkeersreglement een militaire colonne, welke op groen licht is begonnen de stopstreep te passeren, blijft voortgaan, ook nadat een andere kleur licht zichtbaar is geworden, — hetgeen in casu nog ten overvloede werd aangegeven door een het verkeer ter plaatse regelende marechaussee, die oprijtekens gaf aan de colonne, waartoe ook eisers auto, doordat hij zich had ingevoegd, was gaan behoren en die dus mede had dienen door te rijden;

0. dienaangaande, dat inderdaad eiser een verkeersfout heeft gemaakt door te stoppen, hoewel' hij moest doorrijden, waarbij hij zich niet ter disculpatie op zijn gebrek aan kennis van deze verkeersregel voor militaire colonnes kan beroepen, omdat een weggebruiker, ook een vreemdeling, de verkeersregels van het land waar hij zich bevindt dient te kennen, daar hij verplicht is zich daarnaar te gedragen;

O., dat de Rechtbank dan ook met gedaagde aanneemt, dat de bestuurder van de militaire auto door het stoppen van eiser verrast werd en niet meer in staat was zelf tijdig achter eisers auto te stoppen, zodat de botsing hem niet kan worden verweten en hem dus geen schuld treft, en trouwens eiser zelf door zijn verkeersfout de aanleiding gevende oorzaak van de botsing was en hij mitsdien zijn schade aan zichzelf heeft te wijten;

O., dat daarbij nog van belang is eisers eigen verklaring aan den verbalisant blijkens het procesverbaal van de Koninklijke Marechaussee no. P 173/58 van 11 augustus 1958, ten processe in afschrift overgelegd, dat hij stopte over de stopstreep, in verband met die van de bestuurder van de militaire auto in dat zelfde procesverbaal, dat de auto van eiser de stopstreep reeds gepasseerd was, toen het verkeerslicht rood aangaf, en toen plotseling stopte;

O., dat derhalve met passering van alle bewijsaanbod eisers vordering terstond moet worden ontzegd; enz.

Noot:

Art. 7, lid 3, W.V.R. bepaalt, dat een militaire colonne, welke op groen licht is begonnen de stopstreep of de voetgangersoversteekplaats te passeren, blijft voortgaan, ook nadat een andere kleur licht zichtbaar is geworden.

Nu gebeurt het niet zelden, dat een in een auto rijdende burger bij het inhalen (bijvoorbeeld tengevolge van tegenliggers) de militaire colonne niet ineens in haar geheel kan passeren en zich tussen de militaire auto's moet invoegen. De eiser in de bovenstaande zaak had zich aldus in een militaire colonne ingevoegd. Toen de kop van de colonne bij groen licht was begonnen de stopstreep te passeren, doch het licht op rood was gesproken voordat eiser het kruisingsvlak had bereikt, werd deze plotseling voor het probleem gesteld hoe verder te handelen. Aangenomen al dat eiser (een Belg) de bepaling van art. 7, lid 3, W.V.R. kende, dan nog verkeerde hij in de weinig benijdenswaardige positie. dat hij snel een niet eenvoudig verkeersprobleem moest oplossen.

Hij reageerde zoals, dunkt mij, de meeste weggebruikers zouden hebben gehandeld en stopte voor het rode licht. Het gevolg was, dat de achter hem rijdende militaire auto tegen zijn auto opbotste.

In de procedure die volgde stelde eiser de Staat aansprakelijk voor de door hem geleden schade, maar zijn vordering werd ontzegd omdat hij zelf een verkeersfout had gemaakt door vóór het rode verkeerslicht te stoppen in plaats van door te rijden.

Nu deden zich in deze zaak twee bijzondere feiten voor welke op de schuldvraag invloed kunnen uitoefenen en wel: 1. op het kruispunt

stond een het verkeer regelende marechaussee die oprijtekens gaf en 2. eiser is plotseling gestopt toen hij de verkeersstreep reeds was gepasseerd. Maar uit de overwegingen valt af te leiden, dat de Rechtbank niet anders zou heben geoordeeld, indien deze feiten zich niet hadden voorgedaan.

De Rechtbank overweegt namelijk (verenigt zich althans met het desbetreffend door de Staat gevoerd verweer) dat, doordat eiser zich had ingevoegd, *zijn auto to de militaire colonne was gaan behoren* en daarom krachtens art. 7, lid 3, W.V.R. door het rode licht had moeten rijden.

De opvatting, dat de auto van een burger, die zich in een militaire colonne heeft gevoegd, daardoor tot die militaire colonne is gaan behoren, lijkt mij echter moeilijk aanvaardbaar. Art. 1, lid 1, sub *z,* W.V.R. geeft sedert 1955 een definitie van een militaire colonne welke, voor wat motorrijtuigen betreft, luidt als volgt: een aantal zich achter elkander bevindende militaire, dan wel bij diensten van de bescherming bevolking in gebruik zijnde motorrijtuigen onder één commandant, welke zijn voorzien van door Onze Minister in overeenstemming met Onze Ministers van Oorlog en Marine vast te stellen herkenningstekens.

Een burger-auto, die zich in een militaire colonne invoegt, voldoet niet aan deze omschrijving. Volgens deze toch vallen daaronder alleen *militaire* (dan wel bij diensten van de bescherming bevolking in gebruik zijnde) motorrijtuigen. Bovendien voldoet die burger-auto niet aan het destijds geldende voorschrift van de beschikking van 12 sept. 1956, dat elke auto tussen het eerste en het laatste voertuig moet zijn voorzien van een blauwe vlag of een blauwe lantaarn (zie V.R. 1956 blz. 185), inmiddels met ingang van 1 januari 1963 vervangen door de beschikking van 39 okt. 1962, Ned. Stcrt. no. 207. De opvatting dat in het onderhavige geval de eiser door het rode licht had moeten rijden *omdat zijn auto tot de militaire colonne was gaan behoren* lijkt mij dan ook onjuist.

Een andere vraag is of iemand die zich in een militaire colonne heeft ingevoegd, in het belang van de verkeersveiligheid zich moet gedragen *alsof* hij tot die colonne behoort en daarom in een geval als het berechte door het rode licht moet rijden. Maar ook deze vraag zou ik ontkennend willen beantwoorden. De artikelen, waarin aan een militaire colonne een uitzonderingspositie wordt verleend (artt. 7, lid 3. 9, lid 2, 27, lid 3, 30*a*, lid 2, 40*a*, lid *4* en 42, W.V.R.) geven op zich zelf reeds aanleiding tot moeilijkheden. Dit blijkt afdoende uit de vele publicaties daaromtrent in dit tijdschrift (zie kaartsysteem onder „Militaire Colonne"). Deze moeilijkheden zouden in ernstige mate worden vergroot, indien ook voor weggebruikers die zich in een militaire colonne hebben ingevoegd een van de wettelijke voorschriften afwijkende verkeersgedraging zou worden gevergd. Verwarrend zou dit zijn, niet alleen omdat het de verkeersregeling theoretisch nóg ingewikkelder zou maken, maar ook omdat de bedoelde situatie in feite zeer onoverzichtelijk is. De automobilist die een kruispunt nadert en de voetganger

die langs een voetgangersoversteekplaats wil oversteken gaan vooral af op de verkeerslichten. Hoe gemakkelijk zal het aan hun aandacht ontsnappen dat, wanneer het voor hen bestemde licht van rood op groen is overgegaan, een burgerauto die zij van links of van rechts zien naderen een voertuig is dat zich heeft ingevoegd in een militaire colonne. Nog minder zullen zij dit opmerken, wanneer verschillende auto's achter elkaar zich aldus hebben ingevoegd.

Het wil mij voorkomen, dat de burger-automobilist, óók indien hij zich in een militaire colonne heeft ingevoegd, zich moet gedragen volgens de voor hém geldende voorschriften en niet volgens de regels welke op een militaire colonne van toepassing zijn. De achter hem rijdende militaire chauffeur, die verantwoordelijk is voor zijn eigen gedragingen, zal zich aan deze situatie moeten aanpassen. M.i. zal hij dus in een geval als het berechte eveneens moeten stoppen, niet alleen wanneer hij niet anders kán omdat de weg voor hem is geblokkeerd door de vóór hem stoppende auto, maar ook als de breedte van de weg hem in staat zou stellen langs de gestopte auto heen te rijden, omdat hij anders zou handelen in strijd met de bepaling van art. 25 W.V.W.: ,,Het is verboden zich op een weg zodanig te gedragen, dat de vrijheid van het verkeer zonder noodzaak wordt belemmerd of de veiligheid op de weg in gevaar wordt gebracht of redelijkerwijze is aan te nemen, dat de veiligheid op de weg in gevaar kan worden gebracht."

Misschien is deze opvatting zelfs verdedigbaar zonder dat een beroep op art. 25 W.V.W. nodig is, door er van uit te gaan dat in de gegeven omstandigheden het door de wet vereiste verband tussen de militaire voertuigen onderling is verbroken en deze alle tezamen niet meer één militaire colonne vormen.

De wetgever heeft zich de militaire colonne voorgesteld als één geheel. De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 17 maart 1959, V.R. 1959 no. 34 [1]) met onderschrift van Besier hierop de nadruk gelegd door te overwegen ,,dat een militaire colonne is een samengesteld geheel onder één commandant en als een door het overige verkeer te eerbiedigen eenheid aan het verkeer op de weg deelneemt".

Deze eenheid kan worden doorbroken, doordat een deel van de voertuigen zó ver achter is gebleven dat men in redelijkheid niet meer kan spreken van ,,een aantal zich achter elkander bevindende militaire voertuigen". Maar men zou ook kunnen aannemen, dat, zelfs indien de onderlinge afstand niet buitensporig groot is geworden, het verband ook verloren kan gaan doordat zich burgervoertuigen hebben ingevoegd, met het gevolg dat de afgesneden voertuigen niet langer deel uitmaken van de oorspronkelijke colonne.

Dat ook de militaire overheid met deze mogelijkheid heeft rekening gehouden kan worden opgemaakt uit een brief van 1 maart 1961 (Sectie G 4 *C* 1, nummer 61.1440H) van de Chef Generale Staf, aangehaald door Muller, Van Kats en Vermeij, in hun boek Verkeersrecht blz. 81 e 2, waarin de volgende alinea voorkomt: ,,Indien een wagencommandant of bestuurder van een voertuig in een militaire colonne

[1]) Zie **ook** M.R.T. LII (1959) **blz.** 332, 337 **e.v.** ***Red.*** *M.R.T.*

oordeelt, dat het verband met het voor hem rijdende voertuig verloren is gegaan, dient hij zich te gedragen als rijdend in het voorste voertuig van een nieuwe militaire colonne."

Uiteraard kunnen hier allerlei vragen worden gesteld: Gaat de afgesneden staart een afzonderlijke militaire colonne vormen, hoewel de voorste auto daarvan slechts één blauwe vlag voert, zodat deze colonne niet voldoet aan het voorschrift van art. 1, lid 1, sub z, W.V.R., jo de Beschikking van 19 okt. 1962 (voorste auto twee blauwe vlaggen)? Blijft de kop van de oorspronkelijke militaire colonne een militaire colonne, hoewel de laatste auto van de afgesneden kop niet voldoet aan de voorschriften (groene vlag en groen licht)? Indien het verband tussen de eerste en de tweede auto is verbroken, kan men dan de eerste auto op haar eentje beschouwen als een afzonderlijke militaire colonne? Ik zal op deze vragen niet ingaan omdat zij niet de kern van de kwestie raken. R.

(Overgenomen uit Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1965, No. 8).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

28 oktober 1964

(M.A.W. 1964/B1)

Voorzitter: Mr. *A.* Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. *H.* Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Ambtenarenwet 1929, art. 24 en 58 lid 1; Landmachtorder nr. *62007,* codenr. *51-12/43)*

Een dienstplichtig korporaal, in het bezit van het ingenieursdiplomn, sloot met de Minister van Defensie een overeenkomst waarbij hij zich verbond om tegen genot van een premie als beroepsofficier voor de duur van 8 jaren werkelijke militaire dienst te verrichten. Nadat hij tot eerste luitenant der genie was benoemd en enige tijd als zodanig gediend had, vroeg hij ontheffing uit zijn verbintenis, hetgeen werd geweigerd.

Dit besluit wordt door de Raad nietig verklaard, omdat het op een onjuiste feitelijke grondslag berust, n.l. de veronderstelling dat de aan eiser gegeven voorlichting volledig was geweest. Dit nu is — hoewel de getuigenverklaringen elkaar tegenspreken — naar de Raad aanneemt niet het geval geweest, waardoor bij eiser evenals bij enkele andere ingenieurs het misverstand heeft post gevat, dat een verzoek om ontslag als regel zou worden ingewilligd.

Voorts wordt overwogen dat eiser door het onderhavige besluit rechtstreeks in zijn belang is getroffen, aangezien de Minister van Defensie bevoegd is ontheffing uit een dergelijke verbintenis te verlenen, en wel als een zelfstandig beslissend orgaan en niet als een aan de Koningin adviserende instantie.

In het midden wordt gelaten, of de door eiser, voordat hij ambtenaar in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931 werd, gesloten overeenkomst een privaatrechtelijke dan wel een publiekrechtelijke overeenkomst is, aangezien in beide standpunten van de rechtsgeldigheid van die overeenkomst moet worden uitgegaan.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

inzake: Ir. J., wonende te L., eiser in hoger beroep, ambtshalve opgeroepen en in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, als zijn raadsman, tegen: de Minister van Defensie, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. O. de Lange, majoor van de Militair-Juridische Dienst, wonende te Leiden.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook de getuigen, ambtshalve opgeroepen, B., wonende te Gouda, commies-A, plaatsvervangend hoofd van het bureau belastingen bij het Ministerie van Defensie, en Q., wonende te Rijswijk (Z.H.), kapitein der Koninklijke landmacht;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat namens gedaagde bij schrijven van 29 januari 1964 aan eiser het navolgende is bericht:

„.Naar aanleiding van uw rekest van 8 november 1963 houdende „verzoek u te ontheffen van uw verplichting om tot 1970 als beroeps-„officier ter beschikking van Hare Majesteit de Koningin te blijven en „u bij Hare Majesteit de Koningin voor te dragen voor een eervol -ontslag uit de militaire dienst met ingang van 1 maart 1964, deel ik u „het volgende mede.

„In 1962 heeft u zich verbonden om van de datum van ingang van „uw benoeming tot officier bij het beroepspersoneel van de Konink-„lijke landmacht af als zodanig voor de duur van acht achtereenvol-„gende jaren onafgebroken ter beschikking van de Koningin te blijven „en werkelijke militaire dienst te verrichten.

„Aangezien u bij Koninklijke besluit van 27 april 1962, nr. 8, met „ingang van 1 mei 1962 bent benoemd tot eerste-luitenant bij het „wapen der genie, zal het door u in verband met deze benoeming aan-„gegane dienstverband eerst op 1 mei 1970 zijn volbracht.

„De door u in uw vorenaangehaald rekest aangevoerde motieven „leveren geen argument op om u thans voortijdig uit uw verbintenis te „ontheffen. Ik kan dan ook geen aanleiding vinden uw hiervoren om-„schreven verzoek in gunstige overweging te nemen.

„Voor wat betreft het namens u door Mr. J. Schuurmans in zijn „brief van 14 december j.l. aangevoerde argument betreffende de voor-„lichting ten departemente, deel ik u mede, dat mij uit een ingesteld „onderzoek niet is gebleken dat door de desbetreffende ambtenaren „aan u inlichtingen zijn verstrekt welke ook maar tenderen naar het-„geen is gesteld in de tweede alinea van bedoelde brief.

„Voor wat betreft uw door Mr. J. Schuurmans bij zijn brief van

„17 december jl. ingediend aan Hare Majesteit de Koningin gericht „rekest, houdende het verzoek om eervol ontslag uit de militaire dienst, „deel ik u mede, dat ik dit rekest heb doen toezenden aan uw com- „mandant, teneinde dit rekest, voorzien van zijn advies, langs de voor- „geschreven weg zijn hoge bestemming te doen volgen.";

Overwegende dat Mr. Schuurmans, voornoemd, als gemachtigde van eiser, naar aanleiding van deze brief beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en aan dat gerecht heeft verzocht uit te spreken:

1. dat de beslissing tot afwijzing van het verzoek van eiser nietig is, zijnde de onderwerpelijke overeenkomst nietig wegens gebrek aan wilsovereenstemming ter zake van de totstandkoming en/of op grond van dwaling of bedrog;
2. hetzij,
   dat de beslissing tot afwijzing van het verzoek van eiser dient te worden vernietigd, omdat de Minister gehouden is de vóór de totstandkoming van de overeenkomst terzake van die overeenkomst door zijn vertegenwoordigers gewekte verwachtingen na te komen en gestand te doen;

en vervolgens:

3. dat mitsdien de Minister verplicht is ter zake van het verzoek van eiser een nieuwe beslissing te nemen, daarbij rekening houdende met de belangen van eiser ter zake;

Overwegende dat voornoemd Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 4 mei 1964, waarnaar hierbij wordt verwezen, het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr. Schuurmans voornoemd, als gemachtigde van eiser, tegen deze uitspraak bij de Raad hoger beroep heeft ingesteld en op de bij beroepschrift ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht uit te spreken (waarbij kennelijk is bedoeld tevens te verzoeken de aangevallen uitspraak te vernietigen):

1. dat de overeenkomst behoort te worden vernietigd wegens dwaling, hieronder begrepen, dat het besluit tot bekrachtiging van de verbintenis dient te worden vernietigd wegens onzorgvuldige voorbereiding en wegens strijd met het beginsel van fair-play en rechtszekerheid;
2. dat de verbintenis dient te worden vernietigd wegens onbevoegdheid van gedaagde een beschikking uit te geven als die waarop de verbintenis berust;
3. dat het bestreden besluit dient te worden vernietigd, omdat het contract, gene bepalingen dienaangaande inhoudende, onverlet laat het recht tot opzegging van een zodanige overeenkomst en mitsdien het verzoek had behoren te worden ingewilligd;
4. dat het bestreden besluit dient te worden vernietigd, omdat het contract naar redelijke uitleg inhoudt dat eiser zich verbond als ingenieur voor ingenieurswerkzaamheden en dat derhalve, waar het besluit is gebaseerd op een uitleg dat appellant zich zou hebben verbonden als gewoon beroepsofficier der genie en voor eiser naar

is gebleken geen adequate functie beschikbaar is bij de genie, weigering van het verzoek onrechtmatig moet worden geacht;

5. dat het bestreden besluit dient te worden vernietigd, omdat het voortzetten van de dienstbetrekking eiser ernstig schade zou toebrengen in zijn wetenschappelijke kennis en technische capaciteiten en een redelijke afweging van deze belangen tegenover de belangen van de overheid tot de conclusie moet leiden, dat het besluit tot afwijzing van het verzoek om ontbinding der overeenkomst, te meer waar eiser een ingenieursfunctie kan verkrijgen, onrechtmatig en strijdig met een behoorlijk overheidsbestuur moet worden geacht;
6. dat het besluit tot afwijzing van het verzoek tot ontheffing uit en ontbinding van de overeenkomst moet worden vernietigd wegens strijd met het beginsel van fair-play en omdat het gebaseerd is op misbruik van recht, zijnde het uitsluitend gebaseerd op de ondertekening der overeenkomst door eiser, terwijl die ondertekening zoals is komen vast te staan het gevolg is van de verstrekte onzorgvuldige inlichtingen;
7. dat het besluit moet worden vernietigd wegens strijd met het beginsel van behoorlijk bestuur en rechtszekerheid, dat gedane toezeggingen en gewekte verwachtingen moeten worden gehonoreerd, zijnde toch èn door de formulering van het contract èn door de aan eiser verstrekte informaties, volgens eiser expressis verbis, en blijkens de stukken tenminste implicite toezeggingen gedaan, verwachtingen gewekt dat in geval de overeenkomst niet aan de verwachtingen zou voldoen het verzoek om ontheffing zou worden ingewilligd;
8. dat de overheid in overleg met eiser de datum zal vaststellen waarop de ontbinding van de overeenkomst feitelijk zal ingaan;

Overwegende dat Mr. Schuurmans bij schrijven van 12 augustus 1964 heeft verzocht dat van 's Raadswege als getuigen zullen worden opgeroepen Q., voornoemd en Ir. X., Ir. Y., en Ir. Z., zijnde bij deze brief tevens overgelegd een schriftelijke verklaring d.d. 29 juni 1964 van Ir. Z.;

dat bij schrijven van 3 september 1964 namens 's Raads fungerend-voorzitter aan Mr. Schuurmans is medegedeeld, dat het verzoek tot horen van de Irs. Z., Y. en Z. door hem wordt afgewezen;

dat Mr. Schuurmans op grond van het bepaalde in artikel 88 lid 2 der Ambtenarenwet 1929 tegen deze beschikking bij de Raad beroep heeft ingesteld en de Raad vervolgens op 9 september 1964 heeft beslist voormelde afwijzende beschikking te bevestigen;

Overwegende dat de bevelhebber der landstrijdkrachten bij schrijven van 16 september 1964 aan de Raad enige hem gevraagde inlichtingen heeft verstrekt;

IN RECHTE:

Overwegende dat voor de Raad vaststaat hetgeen blijkens de eerste rechtsoverweging der aangevallen uitspraak ook voor de eerste rechter is komen vast te staan, te weten:

dat eiser, toentertijd dienstplichtig korporaal, in een op 8 januari

1962 gedateerd rekest aan gedaagde heeft verzocht hem toe te laten tot een verbintenis als beroepsofficier der genie, met de daarbij behorende verplichtingen en voordelen;

dat gedaagde hierop bij brief van 8 maart 1962 aan de commandant van de Genieschool heeft bericht in beginsel bereid te zijn eiser bij Hare Majesteit de Koningin in aanmerking te brengen voor een benoeming tot beroepsofficier in de rang van eerste-luitenant bij het wapen der genie, waarbij hem geen ouderdom in rang kon worden toegekend, en voorts om met eiser een overeenkomst aan te gaan als bedoeld in de ministeriële beschikking, opgenomen in landmachtorder nr. 62007, codenr. 51-12/43;

dat eiser, na schriftelijk verklaard te hebben in te stemmen met de voorwaarden genoemd in deze brief, bij Koninklijk besluit van 27 april 1962 met ingang van I mei 1962 is benoemd en aangesteld bij het wapen der genie tot eerste luitenant;

dat gedaagde op 1 mei 1962 met eiser een overeenkomst heeft aangegaan van de navolgende inhoud:

„De Minister van Defensie, ten deze vertegenwoordigende de Staat „der Nederlanden, hierna genoemd de Minister, en de ingenieur J., „geboren te L. op 14 februari 1935, hierna genoemd de ingenieur, zijn „overeengekomen:

„1. De ingenieur verbindt zich van de datum van ingang zijner benoeming tot officier bij het beroepspersoneel der Koninklijke Landmacht af als zodanig voor de duur van 8 (acht) achtereenvolgende jaren onafgebroken ter beschikking van de Koningin te blijven en werkelijke militaire dienst te verrichten.

„2. De ingenieur verplicht zich om,

a. indien, binnen het tijdvak, waarvoor hij zich uit hoofde van deze overeenkomst heeft verbonden, hij van rechtswege of bij rechterlijk vonnis wordt ontslagen, dan wel hem een ontslag wordt verleend, als bedoeld onder ten 10° of ten 15° van artikel 57 der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren,

b. indien hij, hoewel het tijdvak, waarvoor hij zich uit hoofde van deze overeenkomst heeft verbonden, nog niet is verstreken, niettemin verzoek indient om binnen dat tijdvak te worden ontslagen met toepassing van het gestelde onder ten 1° of ten 12° van artikel 57 der onder a genoemde wet, en de Minister hem ter kennis brengt bereid te zijn hem van de uit deze overeenkomst voortvloeiende verplichtingen tot het verrichten van werkelijke militaire dienst te ontheffen en derhalve vorenbedoeld verzoek met gunstig advies aan de Koningin aan te bieden,

een bedrag gelijk aan het bedrag van de uit hoofde van deze overeenkomst uitgekeerde premie, vermeerderd met de door de Staat der Nederlanden in verband met de uitgekeerde premie betaalde loonbelasting, op een door de Minister te bepalen wijze aan de Staat der Nederlanden te betalen en wel

1° in geval het betreft een ontslag als bedoeld onder a:

„ binnen drie maanden na de datum van ingang van het ontslag;
„ 2° in geval het betreft een ontslag als bedoeld onder b:
„ vóór een door de Minister te bepalen datum.
„3. De Minister verplicht zich de ingenieur, binnen een maand na de
„ datum van ingang zijner benoeming tot officier bij het beroeps-
„ personeel der Koninklijke Landmacht een premie, waarvan de
„ verschuldigde loonbelasting ten laste van de Staat der Nederlan-
„ den komt, uit te keren van f 12.000,— (twaalfduizend gulden).";

Overwegende dat de gemachtigde van gedaagde heeft gesteld, dat eiser door het bestreden besluit, inhoudende dat gedaagde eiser niet voortijdig wenst te ontheffen van zijn verbintenis, niet rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

Overwegende dat de Raad evenwel met de eerste rechter van oordeel is, dat zulks wel het geval is, nemende de Raad daartoe de door de eerste rechter in de tweede tot en met vijfde rechtsoverweging[1]) gebezigde gronden over, met dien verstande evenwel, dat in de vierde rechtsoverweging bij artikel 60, lid 1, aanhef, in plaats van „onder d" wordt gelezen: onder c;

dat daarbij voorts nog opmerking verdient dat, met name gelet op het bepaalde in punt 2 onder b der tussen gedaagde, vertegenwoordigende de Staat der Nederlanden, en eiser op 1 mei 1962 gesloten overeenkomst, welke hiervóór geheel is weergegeven, te dezen sprake is van een geheel zelfstandige aan gedaagde toekomende bevoegdheid, te weten ontheffing te verlenen uit de verbintenis tot het verrichten van werkelijke militaire dienst;

dat tevens aandacht verdient, dat evengemelde bepaling ook met zoveel woorden onderscheid maakt tussen de ontheffing uit de verbintenis, welke ontheffing door gedaagde wordt verleend, en de ontslagverlening, welke door H.M. de Koningin geschiedt;

[1]) Deze rechtsoverwegingen luiden als volgt:

Overwegende, dat de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting heeft betoogd, dat klager door het aangevallen besluit, houdende de afwijzing door verweerder van zijn verzoek ontheven te worden van de vrijwillig door hem aangegane verplichtingen, niet rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

Overwegende, dat deze gemachtigde kan worden toegegeven dat het rekest van klager dat aan het bestreden besluit ten grondslag ligt er op is gericht ontslag te verkrijgen uit de militaire dienst en voorts dat het verlenen van ontslag aan een officier een grondwettelijk recht is van Hare Majesteit de Koningin, waarbij aan verweerder alleen een adviserende rol is toebedeeld;

Overwegende evenwel, dat krachtens het bepaalde in artikel 60, lid 1, aanhef en onder d (lees: c) van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, het verzoek om ontslag uit de dienst door de Koningin kan worden afgewezen op grond van door de officier bij of na zijn benoeming als zodanig vrijwillig aangegane verplichtingen, of ingeval het in verband met die benoeming of na die benoeming aangegane dienstverband niet is volbracht;

Overwegende, dat de omstandigheid dat op een officier vrijwillig aangegane verplichtingen rusten, bij of na zijn benoeming aangegaan, mitsdien aanleiding kan geven een door hem ingediend verzoek om ontslag af te wijzen; dat een officier, die ontslag uit de militaire dienst beoogt te verkrijgen er dan ook het grootste belang bij heeft dat het bevoegd gezag, in casu verweerder, alvorens de Koningin op het ontslagrekest een beslissing neemt, zich bereid heeft verklaard deze officier van vorenbedoelde verplichtingen te ontheffen;

dat gedaagde deze bevoegdheid tot ontheffing niet uitoefent als een aan de Koningin adviserende instantie, doch als een, zij het na ingewonnen ambtelijk advies, zelfstandig beslissend orgaan;

dat ook nog van belang is, dat bij de benoeming van militaire ambtenaren als eiser sprake is van een gang van zaken, afwijkend van die welke bij benoeming van andere ambtenaren pleegt te worden gevolgd, namelijk in zoverre aan de benoeming door de Koningin van militaire ambtenaren als eiser voorafgaat het sluiten van een uitdrukkelijke overeenkomst, waarbij de adspirant-officier zich verbindt voor de duur van een bepaald aantal jaren ter beschikking van de Koningin te blijven en werkelijke militaire dienst te verrichten;

dat derhalve, nu de eindbeslissing omtrent de ontheffing van eiser uit de door hem aangegane verbintenis bij gedaagde berust, eiser door het bestreden besluit rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

dat, gelet op het vorenoverwogene, de Raad niet kan medegaan in het betoog van gedaagdes gemachtigde, dat wanneer het te dezen door het Ambtenarengerecht ingenomen standpunt juist is, hetzelfde zal moeten worden aangenomen in andere gevallen, waarin de Minister van Defensie een oordeel of een advies kenbaar maakt c.q. uitbrengt, waarbij de beslissing aan de Kroon is voorbehouden, zoals bij voorbeeld bij bevordering van officieren, aangezien in het gegeven voorbeeld van een zelfstandige eindbeslissingsbevoegdheid van de Minister daarbij geen sprake is;

Overwegende vervolgens, dat in de aangevallen uitspraak is overwogen, [2]) dat de onderwerpelijke overeenkomst er een is van ,,burgerrechtelijke aard'', doch de Raad in het midden kan laten, of te dezen moet worden gesproken van een privaatrechtelijke dan wel van een publiekrechtelijke overeenkomst;

dat toch, indien het eerste het geval is, de Raad onderschrijft het in de aangevallen uitspraak uitgesproken oordeel, dat de ambtenarenrechter niet bevoegd is een verzoek om nietigverklaring of vernietiging der overeenkomst te behandelen;

dat indien het tweede het geval is, de overeenkomst is gesloten vóórdat eiser ambtenaar in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931 was

[2]) Deze overwegingen luiden als volgt:

Ov. dat aan de eerste namens klager in zijn klaagschrift ingestelde vordering ten grondslag ligt de stelling dat de onderwerpelijke overeenkomst nietig is wegens gebrek aan wilsovereenstemming terzake van de totstandkoming en/of op grond van dwaling of bedrog;

Ov. dat de door klager aangegane overeenkomst er een is van burgerrechtelijke aard; dat zij wel verband houdt met de benoeming van klager tot beroepsofficier — waardoor een rechtsbetrekking van publiekrechtelijke aard tot stand is gekomen — maar dat de overeenkomst daar toch naast staat en een zelfstandig karakter draagt;

Ov. dat blijkens het bepaalde in artikel 1485 van het Burgerlijk Wetboek verbintenissen door dwaling en bedrog aangegaan een rechtsvordering opleveren tot derzelver vernietiging;

Ov. dat het Gerecht zich niet bevoegd acht een verzoek om vernietiging van de verbintenis te behandelen, en, nu klager bij de burgerlijke rechter geen rechtsvordering tot vernietiging heeft aangelegd, heeft uit te gaan van de rechtsgeldigheid dezer verbintenis:

geworden, zodat het besluit van gedaagde tot het sluiten der overeenkomst niet is genomen ten aanzien van eiser als militair ambtenaar en de ambtenarenrechter deswege niet bevoegd is die overeenkomst nietig te verklaren of te vernietigen;

dat hierbij opmerking verdient, dat evenbedoeld besluit van gedaagde niet van karakter is veranderd, toen eiser later militair ambtenaar is geworden, doch is gebleven een besluit, dat niet ten aanzien van een militair ambtenaar is genomen;

dat derhalve in beide standpunten de Raad heeft uit te gaan van de rechtsgeldigheid der door eiser aangegane verbintenis, nu (voorzover mogelijk) bij de burgerlijke rechter een rechtsvordering tot nietigverklaring of vernietiging der overeenkomst niet is ingesteld en er geen grond is om aan te nemen dat de overeenkomst van rechtswege nietig zou zijn;

Overwegende voorts, dat eisers gemachtigde heeft gesteld, dat de beschikking van gedaagde, d.d. 2 februari 1962, landmachtorder nr. 62007, waarin door gedaagde regelen zijn gesteld met betrekking tot met ingenieurs te sluiten overeenkomsten, onbevoegdelijk is gegeven, aangezien deze regeling, mede gelet op artikel 12 der Militaire Ambtenarenwet 1931, had dienen te zijn tot stand gebracht bij algemene maatregel van bestuur;

Overwegende dat de Raad in het midden kan laten wat hiervan is, aangezien, als de onderwerpelijke regeling als onverbindend zou moeten worden aangemerkt, dit niet zou insluiten, dat gedaagde dan niet bevoegd was een overeenkomst met eiser te sluiten en evenmin, dat gedaagde dan niet voorwaarden, gelijk aan die in de bedoelde regeling vervat, incidenteel bij het sluiten der overeenkomst zou mogen bedingen;

dat daarom de Raad eisers gemachtigde niet kan volgen in zijn betoog dat, meerbedoelde regeling onverbindend zijnde, de op basis daarvan gesloten overeenkomst nietig en niet-verbindend zou zijn;

Overwegende dat eisers gemachtigde verder heeft betoogd, dat het bestreden besluit voor nietigverklaring in aanmerking komt, omdat de overeenkomst, die geen bepalingen dienaangaande inhoudt, onverlet laat het recht tot opzegging van een zodanige overeenkomst en mitsdien eisers verzoek om ontheffing van de verbintenis had behoren te worden ingewilligd;

Overwegende dat de Raad eisers gemachtigde ook in dit betoog niet kan volgen, aangezien meergemeld punt 2 onder b der overeenkomst — ook wanneer dit gelezen wordt in verband met de context — tot geen andere conclusie kan leiden dan deze, dat de inwilliging van een ontslagverzoek slechts kan geschieden, indien gedaagde bereid is de betrokkene te ontheffen van zijn verbintenis iot het verrichten van werkelijke militaire dienst;

dat in dit verband aan het woord ,,en", in punt 2 onder b geplaatst vóór ,,de Minister", bijzondere betekenis moet worden toegekend;

Overwegende dat eisers gemachtigde voorts als grief tegen de aangevallen uitspraak en het bestreden besluit heeft aangevoerd, dat de

overeenkomst naar redelijke uitleg inhoudt, dat eiser zich verbond als ingenieur voor ingenieurswerkzaamheden en dat, waar het bestreden besluit gebaseerd is op een uitleg van de overeenkomst in die zin, dat eiser zich zou hebben verbonden als gewoon beroepsofficier, en waar er voor eiser geen ingenieursfunctie bij de genie beschikbaar is, weigering van eisers meervermeld verzoek onrechtmatig moet worden geacht;

Overwegende dat de Raad ook deze grief moet verwerpen, aangezien de overeenkomst niet anders dan van een verbintenis tot het verrichten van werkelijke militaire dienst als beroepsofficier der Koninklijke landmacht spreekt, zodat de tekst dezer overeenkomst bij redelijke uitleg geen aanleiding geeft het bestreden besluit als zijnde wezenlijk in strijd met de inhoud der overeenkomst onrechtmatig te achten en deswege als voor nietigverklaring in aanmerking komende, althans niet nu eiser in dienst is gesteld bij het wapen der genie;

Overwegende dat eisers gemachtige als volgende grief tegen het bestreden besluit heeft aangevoerd, dat eiser bij voortzetting zijner militaire dienstbetrekking ernstige schade zou lijden in zijn wetenschappelijke kennis en technische capaciteiten en dat, te meer nu eiser een ingenieursfunctie buiten de militaire dienst kan krijgen, een redelijke afweging van eisers belangen tegenover de belangen van de overheid tot de conclusie moet leiden, dat het bestreden besluit onrechtmatig en strijdig met een behoorlijk overheidsbestuur moet worden geacht;

Overwegende dat de Raad ook deze grief moet verwerpen, aangezien naar zijn oordeel de enkele omstandigheid dat eiser schade, als gesteld, zou lijden, niet voldoende is om aan te nemen, dat de weigering eiser te ontheffen van de door hem vrijwillig aangegane verbintenis bij afweging der in aanmerking komende belangen redelijkerwijze niet had behoren plaats te vinden;

Overwegende dat de overige grieven van eisers gemachtigde tegen het bestreden besluit, kort samengevat, hierop neerkomen, dat het bestreden besluit moet worden nietig verklaard wegens strijd met de beginselen van fair play en rechtszekerheid, aangezien eiser tot het ondertekenen der overeenkomst is bewogen door van de kant van gedaagde verstrekte onjuiste voorlichting, gedane toezeggingen en opgewekte verwachtingen, onder andere in deze zin dat als de overeenkomst (in haar uitvoering niet aan eisers verwachtingen zou voldoen, een alsdan gedaan verzoek om ontheffing uit de verbintenis zou worden ingewilligd;

Overwegende hieromtrent, dat het Ambtenarengerecht na een uitvoerig verhoor van getuigen in de aangevallen uitspraak onder meer heeft overwogen, dat het niet de overtuiging heeft verkregen, dat aan eiser met betrekking tot zijn tewerkstelling als beroepsofficier bepaalde toezeggingen zijn gedaan, dan wel dat de door deze getuigen verstrekte voorlichting in zoverre tekort is geschoten, dat eiser hieruit onjuiste conclusies heeft moeten kunnen trekken;

dat in de aangevallen uitspraak voorts is overwogen:

dat het Gerecht het niet uitgesloten acht dat eiser mede te berde

heeft gebracht of hij de verbintenis voortijdig kon beëindigen; dat het Gerecht echter niet gebleken acht dat Q. aan eiser in dit verband meer heeft gezegd dan dat hij, indien hij van de verbintenis ontslagen wilde worden, een rekest diende te richten tot gedaagde; dat het Gerecht met name niet de overtuiging heeft verkregen dat Q., zonder ook maar enig voorbehoud te maken, te kennen heeft gegeven of heeft toegezegd dat eiser te allen tijde van de verbintenis ontslagen kon worden;

dat in de aangevallen uitspraak ook nog is overwogen, dat het Gerecht naar aanleiding van de zogenaamde coaching door de kapitein Q. wel wil opmerken dat het wellicht aanbeveling had verdiend indien Q. ook eigener beweging meer nadruk had gelegd op de verplichtingen, welke op eiser bij het aangaan van de verbintenis zouden komen te rusten, mede gezien de destijds bij eiser bestaande onbekendheid met deze materie;

Overwegende dat de Raad in het midden kan laten wat er is van de voorlichting, welke eiser van de kant van gedaagde heeft ontvangen terzake van de door hem als beroepsofficier der Koninklijke landmacht te verrichten werkzaamheden;

Overwegende met betrekking lot de voorlichting, welke eiser van de kant van gedaagde is gegeven inzake de verplichtingen, welke uit het sluiten der overeenkomst zouden voortvloeien en met name betreffende de mogelijkheid ontheffing van de aangegane verbintenis te verkrijgen, dat te dezen aanzien de verklaringen, door de gehoorde getuigen en eiser afgelegd, zeer sterk uiteenlopen;

dat *enerzijds* de getuige Q. ter terechtzitting van het Ambtenarengerecht pertinent heeft gesteld, dat noch bij het voorlichtingsonderhoud dat hij met eiser gehad heeft, noch bij dat hetwelk hij met de Irs. X. en Y. heeft gehad, het punt beëindiging der overeenkomst ter sprake is gekomen, welke verklaring door de in eerste aanleg gehoorde getuige V., die bij bedoelde voorlichting aanwezig is geweest, is bevestigd;

dat de getuige **Q.** ter 's Raads terechtzitting terzake nog heeft verklaard:

„Ik herinner mij verschillende dingen die ik met eiser besprak. Hij „was eerst bij de inspectie der genie geweest alvorens hij bij mij kwam, „en wilde beroepsofficier worden. Ik vertelde hem dat er een nieuwe „regeling in de maak was, welke gunstiger was dan de bestaande, cn „adviseerde hem nog even te wachten. Dit heeft hij gedaan en hij kwam „later weer bij mij. Over de mogelijkheid een gesloten verbintenis weer „te verbreken, is niet gesproken. Ik zit nu al 9 jaar op deze plaats „en als dit onderwerp was aangeroerd, zou ik gezegd hebben, dat een „desbetreffend verzoek zou worden afgewezen. Dit wist ik n.l. uit er„varing. Ik blijf bij deze verklaring. Nog later zijn ook de heren Y. en „X. bij mij geweest, maar ook zij hebben niet over verbreking van het „eventueel te sluiten contract gesproken. Ook de heer Z. kan ik mij „herinneren. Diens schriftelijke verklaring, welke U mij voorleest, is „onjuist. Ik heb pertinent geen toezegging gedaan op dit punt. Wan„neer het wel ter sprake was gekomen, zou ik gezegd hebben, dat ver-

,,breking niet mogelijk was. U houdt mij de zojuist genoemde voor-
,,beelden van een arts en een jurist voor, die wél voortijdig de dienst
,,verlieten. Inderdaad wordt bij hoge uitzondering een verbreking van
,,het contract wel eens geaccepteerd, maar dan moet dat in het lands-
,,belang zijn of in een persoonlijk belang van de betrokkene hetwelk
,,van medische of sociale aard is. Sinds 1955 weet ik, dat het zeer
,,moeilijk is de dienst uit te gaan, als men een verbintenis heeft ge-
,,sloten. Ik heb nog nooit aan iemand gezegd, dat het gemakkelijk is
,,eruit te kunnen. Na het sluiten van de overeenkomst zijn de heren
,,niet meer bij mij geweest.

,,N.a.v. de vragen van Mr. Schuurmans merk ik het volgende op:

,,Ik wist dat er bij de toepassing van de vroegere legerorder juridi-
,,sche moeilijkheden waren gerezen. Het ontwerp voor een nieuwe
,,regeling was mijn bureau al gepasseerd, dus ik was daarmee op de
,,hoogte. In die vroegere model-overeenkomst stond dat, ingeval ont-
,,slag op verzoek werd verleend, terugbetaling van de premie enz.
,,moest plaats vinden. Daardoor zijn misverstanden ontstaan. Nu is de
,,tekst van de overeenkomst duidelijker. Ik heb eiser en de andere
,,ingenieurs niet positief op dit punt gewezen, ik weet niet waarom
,,niet. Ik deed dit nooit. Nu deze zaak zich voorgedaan heeft, wijs ik
,,de mensen er wel steeds op, dat zij niet zo maar van hun verbintenis
,,ontheven kunnen worden. Men is dan meestal verbaasd, omdat dit
,,immers al uit het contract blijkt. Waarom het boetebeding uit de
,,overeenkomst is vervallen, weet ik niet. Hoeveel bij verbreking van
,,het contract aan loonbelasting moet worden terugbetaald, is mij niet
,,bekend. Ik verwijs de mensen hiervoor steeds naar het bureau belas-
,,tingen.

,,Na verloop van de gecontracteerde termijn van 8 jaar kan niet
,,automatisch ontslag volgen, gelet op het bepaalde in artikel 57 van
,,de Bevorderingswet. Over dit punt heb ik niet met eiser gesproken.
,,Ik ken de heer Prins tot heden nog niet.

,,Eiser heeft met mij niet over de werkzaamheden die hij zou moeten
,,verrichten, en de functie welke hij zou gaan vervullen, gesproken. Ik
,,zou hem in dat geval naar de inspectie der genie verwezen hebben.
,,Z. b.v. was gespecialiseerd in plastics en daarover heb ik toen de
,,inspectie der intendance opgebeld. Het komt regelmatig voor, dat de
,,betrokkenen over dit punt vragen stellen. Ik verwijs ze dan naar de
,,desbetreffende inspecteurs. Ik heb eiser niet bij Ir. Prins gebracht
,,noch bij iemand anders van de dienst Gebouwen, Werken en Ter-
,,reinen.

,,N.a.v. de vragen van Mr. de Lange merk ik het volgende op:

,,Tegen één van die ingenieurs heb ik de opmerking gemaakt, dat ik
,,niet begreep dat hij als ingenieur de militaire dienst inging, terwijl er
,,in de burgermaatschappij zulke goede mogelijkheden lagen. De be-
,,trokkene antwoordde: Dat valt zwaar tegen in de burgermaatschappij;
,,het contract dat jullie bieden is helemaal niet zo gek.";

dat *anderzijds* eiser heeft volgehouden, dat met getuige **Q.** wel is gesproken, over de mogelijkheid om ontheffing van de verbintenis te

verkrijgen, hebbende eiser terzake ter 's Raads terechtzitting verklaard:

„Begin dec. 1961 ben ik bij de heer **Q.** geweest, nadat ik de inspectie „der genie had bezocht. Na afloop van dit gesprek was ik teleurgesteld „en ik heb toen de heer X. opgebeld, die meer interesse had om in de „dienst te blijven en daar ook meer vertrouwen in had. Eind dec. 1961 „ging ik terug naar de kapitein **Q.,** omdat ik meer wilde weten over de „mogelijkheid de dienst te kunnen verlaten, als deze mij niet zou be-„vallen. Ik hoorde toen, dat verzoeken om de dienst te verlaten altijd „werden toegestaan en dat dit geen moeilijkheden gaf. De enige moei-„lijkheid was een financiële, t.w. de terugbetaling van de loonbelasting. „De kapitein **Q.** begeleidde mij toen naar de heer B. en zette het doel „van mijn komst uiteen. Met hem is direct over belastingkwesties ge-„sproken. Hij maakte voor mij met het oog op de gevolgen van een „eventuele beëindiging van het contract een globale berekening van „terug te betalen loonbelasting en te verrekenen inkomstenbelasting. „Afgesproken werd, dat ik zou terugkomen als ik mijn aangiftebiljet „ontvangen had; deze afspraak betrof de door mij verschuldigde in-„komstenbelasting over de door mij te ontvangen premie.

„Ik opperde de mogelijkheid, dat ik na b.v. 5 jaren de dienst zou „willen verlaten, en vroeg of het wel billijk was, dat ik dan de volle „premie plus de loonbelasting zou moeten terugbetalen. Toen noemde „de heer B. mij het voorbeeld van een jurist, die het contract voortijdig „had beindigd. Pas aan het eind van het gesprek is het onderwerp van „het verlaten van de dienst ter sprake gekomen; eerst hebben we ge-„sproken over de belastingkwesties bij het aangaan van het contract „en de dan te ontvangen premie.

„Toen ik naar de heer B. werd gebracht, was er voor mij de zeker-„heid dat ik de dienst uit kon wanneer ik dat wilde. Het enige dat ik „nog wilde weten, was het bedrag aan loonbelasting dat ik zou moeten „terugbetalen.

„U vraagt mij, hoe ik door de kapitein Q. bij de heer B. ben binnen „gebracht. Dit ging met ongeveer de volgende woorden: Deze ingenieur „heeft interesse voor het sluiten van een verbintenis. Er is een nieuwe „regeling in de maak. Hij heeft nog enige vragen te stellen over be-„lastingkwesties.";

dat voorts de getuige B. ter 's Raads terechtzitting heeft verklaard:

„Enkele jaren geleden is eiser bij mij geweest. Ik vermoed dat het „toen ging over fiscale kwesties i.v.m. een te sluiten verbintenis. Het „was gebruikelijk, dat de directie personeel deze mensen naar ons „bureau verwees, daar er altijd vragen waren betreffende hetgeen van „de premie overbleef na aftrek van de inkomstenbelasting, de toepas-„sing van het bijzondere tarief e.d. Ook als officieren een contract „wilden verbreken, kwamen zij bij ons. Praktisch iedereen die een ver-„bintenis wil sluiten komt bij ons. Wij ontvangen met z'n tweeën 2000 „à 2400 bezoekers per jaar. Vooral in de jaren 1954 tot 1958 was er „veel belangstelling voor het sluiten van verbintenissen; later werd dit „minder.

„Ik kan mij niet bewust herinneren, dat er iemand bij mij is geweest

„die al voordat hij een overeenkomst gesloten had, rekening hield met „de mogelijkheid van verbreking daarvan en informeerde naar de „daaruit voortvloeiende fiscale consekwenties.";

dat eiser hierna heeft opgemerkt:

„Ik heb de getuige gevraagd, of ik, indien ik b.v. na 5 jaar de dienst „zou verlaten, de gehele premie zou moeten terugbetalen. Daarop is „geantwoord, dat de Minister zou bepalen of er terugbetaald zou moe„ten worden en hoeveel. Als voorbeeld werd genoemd een jurist, die „niets behoefde terug te betalen. Ik meende dat ik behalve de premie „alleen de voor mij betaalde loonbelasting zou moeten terugbetalen. „Er bleken echter ook gevolgen te zijn wat de inkomstenbelasting be„treft en de getuige maakte toen een berekening voor mij.

„Ik wilde ook weten, of de premie, die ik zou moeten terugbetalen, „aftrekbaar was voor de inkomstenbelasting. Toen ik wegging, was „ik volledig op de hoogte van mijn maximale verplichtingen ingeval „van verbreking van de overeenkomst.";

dat vervolgens de getuige B. nog heeft verklaard:

„Ik kan mij niet bewust herinneren, dat er toen over de mogelijk„heid van verbreking van de verbintenis is gesproken. Het is echter „wel mogelijk, dat dit onderwerp is aangeroerd. Ik kan mij de heer X. „nog goed herinneren, omdat ik hem persoonlijk ontvangen heb. Het „kan zijn dat de heer Y. door mijn chef, de heer D., is ontvangen. Er „zijn wel eens ingenieurs bij mij geweest, die al enige tijd gediend had„den en om de een of andere reden hun verbintenis wilden beëindigen. „Zij wilden dan ingelicht worden inzake de fiscale gevolgen van deze „stap. Het voorbeeld van een arts, die naar het diaconessenhuis te „Arnhem ging, kan ik mij herinneren. Het is mogelijk dat ik dit ge„noemd heb. Ik wil ook niet tegenspreken, dat door eiser direct al de „mogelijkheid van een verbreken van de verbintenis is aangeroerd. „Het was voor hem en de andere ingenieurs slechts één zaak, maar „voor ons, die 6000 bezoekers in de loop der jaren zagen, was dit „maar één geval van de vele. Misschien heb ik die vragen van eiser „toen wel vreemd gevonden, maar het is al weer lang geleden en ik „weet 't niet meer.

„Toen eiser in het begin van dit jaar op het ministerie is geweest, „is hij door de heer 't Hoen ontvangen.

„In antwoord op de door Mr. de Lange gestelde vraag, of het nor„maal is dat iemand die een contract wil gaan sluiten over de fiscale „gevolgen van het sluiten komt praten, dan wel over de fiscale gevol„gen van een eventueel verbreken van dit contract, merk ik op dat het „eerste normaal is. Ik wil echter, nu eiser dit uitdrukkelijk stelt, niet „betwisten dat es ook over het tweede punt is gesproken.";

dat voorts de Irs. Y. en X., als getuige door de eerste rechter gehoord, hebben verklaard, dat er tijdens hun voorlichtingsonderhoud met de getuige **Q.** wel is gesproken over de mogelijkheid van het verkrijgen van ontheffing van de verbintenis, en Ir. Y. hieraan nog heeft toegevoegd, dat de inlichtingen, die hij terzake van de kapitein **Q.** had ontvangen, overeenstemden met de inlichtingen, welke eiser van de

kapitein Q. had ontvangen; hebbende beide ingenieurs als getuige verklaard uit hun gesprekken met de kapitein Q. begrepen te hebben, dat dat zij op een daartoe strekkend verzoek altijd ontslagen zouden kunnen worden;

dat de voormelde verklaring d.d. 29 juni 1964 van Ir. Z. — die, anders dan eiser en de ingenieurs Y. en X., geen overeenkomst tot militaire dienstverrichting heeft gesloten en die thans verblijf houdt in Zweden — als volgt luidt:

„Ondergetekende, Ir. Z., tijdelijk reserve tweede luitenant, reg. no. „. . . ., verklaart dat hij in februari 1962 in Den Haag samen met Ir. „X. en Ir. Y. met kapitein Q. gesproken heeft over een eventuele ver„bintenis met het rijk.

„Kapitein Q. heeft hierbij verklaard dat het op eenvoudige wijze „mogelijk zou zijn na het aangaan van de verbintenis via een rekest „eervol ontslag te krijgen met terugbetaling van de premie.

„Zulks, indien de functie niet zou bevallen.

„Een dergelijk ontslag was echter niet mogelijk in tijd van oorlog en „in geval van onmisbaarheid, het laatste aantoonbaar met de techni„sche functie, en dus niet als algemene dekmantel.";

Overwegende dat alle voormelde verklaringen — ten aanzien waarvan de Raad geen aanleiding heeft aan te nemen, dat ze niet te goeder trouw aldus zijn afgelegd — niet in overeenstemming met elkander zijn te brengen;

dat de Raad, deze verklaringen in hun onderling verband beschouwende en in aanmerking nemende dat de gebeurtenissen, waarop deze verklarigen betrekking hebben, plaatsgevonden hebben méér dan twee jaren vóórdat de verklaringen daaromtrent werden afgelegd, aannemelijk acht, dat de juiste en volledige inhoud van het besprokene tussen de getuigen **Q.,** Y. en X. en Ir. Z. en tussen de getuige **Q.** en eiser aan alle betrokkenen niet goed meer voor de geest staat;

dat de Raad evenwel, nog gelet op hetgeen door de getuige B. is verklaard, meent te moeten aannemen, en dit ondanks de ontkentenis daarvan door de getuige Q. en V., dat met en door eiser (evenals met door de voornoemde drie andere ingenieurs) in de meerbedoelde voorlichtingsgesprekken wel is gesproken over de mogelijkheid van tussentijdse beëindiging der verbintenis;

dat zulks naar 's Raads oordeel te meer aannemelijk is, gezien het bepaalde in punt 2 onder b der overeenkomst en in artikel 57 aanhef en onder 1° der Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, met de inhoud van welke overeenkomst eiser vóór het sluiten der overeenkomst is bekend gemaakt;

dat toch deze bepaling der overeenkomst uitgaat van de mogelijkheid van ontslag op verzoek, en het daarom geenszins vreemd is dat eiser zich vóór het sluiten der overeenkomst over die mogelijkheid van ontslag op verzoek heeft willen oriënteren en zich bij de getuige Q. terzake ook heeft georiënteerd;

dat de Raad voorts met de eerste rechter wel wil aannemen, dat de getuige Q. op dit stuk niet meer heeft gezegd dan dat voor het ver-

krijgen van ontslag op verzoek het indienen van een rekest aan H.M. de Koningin vereist was of voldoende was, of iets in deze geest, doch naar 's Raads oordeel het in het kader van een verantwoorde voorlichting aan eiser, die overwoog een overeenkomst als de onderhavige te sluiten en van wie aangenomen moet worden, dat hij met de terzake geldende wettelijke bepalingen in haar onderling verband niet of niet voldoende op de hoogte was, noodzakelijk was geweest aan die mededeling toe te voegen, dat een dergelijk verzoek slechts bij hoge uitzondering werd ingewilligd;

dat, nu dit is nagelaten, het misverstand bij eiser — evenals bij de drie andere ingenieurs — is kunnen ontstaan, dat een dergelijk verzoek als regel wél werd en dus eventueel ook te zijnen aanzien zou worden ingewilligd;

dat de Raad in dit verband tevens van betekenis acht, dat aangenomen moet worden, dat eiser niet is bekend gemaakt met het bepaalde in artikel 60 aanhef en onder c van laatstgenoemde wet [3];

Overwegende dat uit al het vorenoverwogene volgt, dat gedaagde bij het nemen van het bestreden besluit ten onrechte ervan is uitgegaan, dat de van zijnentwege door de desbetreffende ambtenaren gegeven voorlichting aan eiser niet heeft getendeerd naar hetgeen is gesteld in de tweede alinea van het schrijven van eisers gemachtigde d.d. 14 december 1963, te weten:

„De door betrokkene ondertekende overeenkomst (volgens model „behorende bij landmachtorder 62007 van 2 februari 1962, 31.12/43, „vermeldt niet alle tussen partijen overeengekomen voorwaarden. Im„mers, zoals gemeend wordt dat met getuigen kan worden aangetoond, „door de Staat der Nederlanden vertegenwoordigende en door betrok„kene bevoegd te achten ambtenaren is aan betrokkene medegedeeld „en verzekerd dat de verbintenis, indien deze niet aan de venvachtingen „zou voldoen, door betrokkene op eenvoudige wijze middels een rekest „kon worden opgezegd onder de verplichting tot restitutie van de ont„vangen premie en betaling van de door de Staat der Nederlanden „betaalde loonbelasting.";

Overwegende dat het bestreden besluit mitsdien op een onjuiste feitelijke grondslag berust, zodat het bestreden besluit wegens strijd met het algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat een administratief besluit moet berusten op een juiste feitelijke grondslag, moet worden nietig verklaard:

Overwegende dat de Raad met deze nietigverklaring van het bestreden besluit zal volstaan, opdat gedaagde de gelegenheid zal ontvangen een nieuwe beslissing te nemen op eisers verzoek om ontheffing

---

[3] Deze bepaling luidt als volgt:
„Het verzoek om ontslag uit de dienst kan door Ons niet worden afgewezen „dan:

c. op grond van door de officier bij of na zijn benoeming als zodanig vrijwillig aangegane verplichtingen of ingeval het in verband met die benoeming of na die benoeming aangegane dienstverband niet is volbracht;

uit zijn verbintenis, zulks met inachtneming van hetgeen in 's Raads uitspraak is overwogen;

Overwegende dat derhalve beslist moet worden als volgt:

RECHT WENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het besluit van gedaagde d.d. 29 januari 1964, afwijzend te beschikken op eisers verzoek om ontheffing uit zijn verbintenis. nietig.

NASCHRIFT.

De woorden van de door eiser gesloten overeenkomst zijn op zichzelf duidelijk, voor wat betreft de mogelijkheid om ontslag als officier te verkrijgen hoewel het tijdvak, gedurende hetwelk eiser zich verplicht had militaire dienst te verrichten, nog niet verstreken was. De Raad neemt echter aan, dat de aan eiser gegeven voorlichting niet geheel volledig is geweest, zodat bij hem en enkele zijner collega's het misverstand is kunnen ontstaan, dat een verzoek om ontslag als regel zou worden ingewilligd.

Dit leidt dan tot nietigverklaring van gedaagdes besluit afwijzend te beschikken op eiser-s verzoek om ontheffing uit zijn verbintenis, omdat dit besluit op een onjuiste feitelijke grondslag berust. Het hier geschonden geachte algemeen beginsel van behoorlijk bestuur komt ook aan de orde in de onlangs gepubliceerde uitspraak van 4 maart 1964, M.A.W. 1963/B 15 (M.R.T. 1964, blz. 621).

Voorts zij verwezen naar het naschrift op blz. 433 van het M.R.T. vun 1963 en de daar genoemde jurisprudentie inzake met het Rijk aangegane verbintenissen. *A. B.*

WETGEVING

Algemene termijnenwet

(Wet van 25 juli 1964, houdende berekening van termijnen in verband met de zaterdag, de 'zondag en de algemeen erkende feestdagen ***(Stb.*** *314)).*

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is regelen te stellen inzake berekening van termijnen in verband met de zaterdag, de zondag en algemeen erkende feestdagen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1. 1. Een in een wet gestelde termijn die op zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag eindigt, wordt verlengd tot en met

de eerstvolgende dag die niet een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag is.

2. Het vorige lid geldt niet voor termijnen, bepaald door terugrekening vanaf een tijdstip of een gebeurtenis.

Artikel 2. Een in een wet gestelde termijn van ten minste drie dagen wordt, zo nodig, zoveel verlengd, dat daarin ten minste twee dagen voorkomen die niet een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag zijn.

Artikel 3. 1. Algemeen erkende feestdagen in de zin van deze wet zijn: de Nieuwjaarsdag, de Christelijke tweede Paas- en Pinksterdag, de beide Kerstdagen, de Hemelvaartsdag en de dag waarop de verjaardag des Konings wordt gevierd.

2. Voor de toepassing van deze wet wordt de Goede Vrijdag met de in het vorige lid genoemde dagen gelijkgesteld.

3. Wij kunnen bepaalde dagen voor de toepassing van deze wet met de in het eerste lid genoemde gelijkstellen. Ons besluit wordt in de *Nederlandse Staatscourant* openbaar gemaakt.

Artikel 4. Deze wet geldt niet voor termijnen:

a. omschreven in uren, in meer dan 90 dagen, in meer dan twaalf weken. in meer dan drie maanden, of in een of meer jaren;

b. betreffende de bekendmaking, inwerkingtreding of buitenwerkingtreding van wettelijke voorschriften;

c. van vrijheidsbeneming.

Artikel 5. Op in een algemene maatregel van bestuur gestelde termijnen zijn de artikelen 1—4 van overeenkomstige toepassing, tenzij bij algemene maatregel van bestuur iets anders is bepaald.

Artikel 6. Deze wet kan worden aangehaald als: Algemene termijnenwet.

Artikel 7. 1. Deze wet treedt in werking met ingang van 1 april 1965.

2. Zij kan voor termijnen, gesteld in door Ons, door plaatsing op een daartoe door Ons aangehouden lijst, aangewezen wetten en algemene maatregelen van bestuur, op door Ons te bepalen eerdere tijdstippen in werking treden.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegegen te Porto Ercole, 25 juli 1964.

JULIANA.

De Minister van Justitie,
Y. **SCHOLTEN.**

Uitgegeven de *dertiende* augustus 1964.
De Minister van Justitie a.i.,
V. G. M. **MARIJNEN.**

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:
Bijl. Hand. II 62/63, 7112;
Bijl. Hand. II 63/64, 7112; Hand. II 63/64, bladz. 1716-1721;
Bijl. Hand. I 63/64, 7112; Hand. I 63/64, bladz. 1128.

Zie voorts:

Wet van 25 juli 1964, houdende aanpassing aan de Algemene termijnenwet van enige wetten (Departement van Justitie) Stb. 355, liggende op het werkterrein van het Departement van Justitie, alsmede enkele daarmede verband houdende voorzieningen, waarbij de volgende wetten wijzigingen ondergingen: Burgerlijk Wetboek, Wetboek van Koophandel, Faillissementswet, Wetboek van Strafrecht, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Wetboek van Strafvordering, Wet op het notarisambt, Wet van 6 April 1875, Stb. 66, tot regeling der algemene voorwaarden, op welke, ten aanzien van de uitlevering van vreemdelingen, verdragen met vreemde mogendheden kunnen worden gesloten, Wet op de coöperatieve verenigingen 1925. Ambtenarenwet 1929, Pleegkinderenwet, Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie, Wet tuchtrechtspraak bedrijfsorganisatie. Beroepswet, Pachtwet, Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen, terwijl de Algemene termijnenwet van overeenkomstige toepassing is verklaard op de termijnen in de art. 4, derde lid, en 8, eerste lid, van het Besluit inning kleine geldvorderingen;

K.B. van 16 oktober 1964 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet van 25 juli 1964 (Stb. 315), houdende aanpassing aan de Algemene termijnenwet van enige wetten (Departement van Justitie);

K.B. van 16 oktober 1964, houdende aanpassing aan de Algemene termijnenwet van enige algemene maatregelen van bestuur (Departement van Justitie (Stb. 394);

K.B. van 16 oktober 1964, houdende vaststelling van een lijst van wetten en algemene maatregelen van bestuur, waarin termijnen zijn gesteld, voor welke de Algemene termijnenwet vervroegd in werking treedt (Stb. 395).

K.B. van 22 januarl 1965, houdende aanpassing aan de Algemene termijnenwet van enige krachtens de Politiewet vastgestelde voorschriften (Stb. 42);

K.B. van 28 januari 1965 houdende aanpassing aan de Algemene termijnenwet van enige besluiten (Departement van Verkeer en Waterstaat (Stb. 56).

INGEKOMEN BIJDRAGE

Een terugblik over anderhalve eeuw militair strafprocesrecht

door

Mr. H. H. A. DE GRAAFF

Op 17 oktober 1964 was het honderdvijftig jaar geleden, dat het Hoog Militair Gerechtshof werd geïnstalleerd, en met die installatie traden toen tevens de vijf reeds voltooide en door de wetgever aanvaarde delen van de toen gloednieuwe militaire wetgeving in werking. De twee nog ontbrekende delen zouden zich ruim een half jaar later daarbij aansluiten. Van die eerste vijf delen bestaan de drie regelingen nopens het militaire strafprocesrecht, opgelapt door aanvullingen en wijzigingen, maar nimmer volledig herzien of vernieuwd, tot op de dag van heden. Ondanks hun spoedig na de vaststelling aan het licht gekomen gebreken hebben zij er thans dus meer dan anderhalve eeuw opzitten. Dit is stellig geen aanleiding tot verheugenis. Wanneer wij niettemin over die anderhalve eeuw militair strafprocesrecht enkele opmerkingen willen maken, dan is dat in de voornaamste plaats om er nog weer eens op te attenderen, in welke mate de Nederlandse wetgever nu al zó lang in gebreke is gebleven om krijgsmacht, justitiabelen en militaire justitie te voorzien van een militaire wetgeving die in overeenstemming is met de eisen des tijds. En de wetgever tot wie dat verwijt wordt gericht, is stellig niet alleen de wetgever van de jaren 1814 en 1815! Want voor de wetgever in *die* jaren gold een tweevoudige verontschuldiging: er moest met grote spoed worden gewerkt omdat de krijgsmacht, die nog in oorlogstoestand was, zo spoedig mogelijk van bruikbare rechtsregelen moest worden voorzien; en men verkeerde in het onzekere omtrent de definitieve regeling van het burgerlijke strafprocesrecht en kon daarbij dus geen aansluiting zoeken.

Wat het tempo betreft, waarin is gewerkt, hebben de voorvaderen iets gepresteerd waaraan de wetgever van later tijd een voorbeeld kan nemen! Een kort chronologisch overzicht maakt dit duidelijk:

18 dec. 1813 instelling van een commissie voor de militaire wetgeving;
27 dec. 1813 de taak van die commissie uitgebreid over de marine;
7 feb. 1814 indiening van 7 concepten met rapport aan de fg. minister van justitie;
24 apr. 1814 de stukken terug van de commissaris-generaal (minister) van oorlog, na ook door „Marine" gezien te zijn;
30 apr. 1814 de concepten om advies naar de Raad van State;
1 juli 1814 met advies van de Raad van State terug; intussen had dit college ter vervanging van de aangeboden concept-Instructie voor het H.M.G. zelf een provisionele instructie voor dat Hof vervaardigd;
10 juli 1814 vijf gedeelten naar de Staten-Generaal;
19 juli 1814 de Staten-Generaal gaan accoord;
20 juli 1814 de vijf gedeelten gearresteerd;

28 juli 1814 de leden *enz.* van het H.M.G. benoemd en een aanvang gemaakt met de verbouwing van het vroegere paleis van Lodewijk Napoleon op de hoek van de Voorstraat te Utrecht tot „Locaal" voor dit Hof;

17 okt. 1814 installatie van het H.M.G. en inwerkingtreding van de vijf delen der militaire wetgeving.[1])

Het nieuw-geïnstalleerde Hoog Militair Gerechtshof stond voor een taak van veel groter omvang dan het huidige, immers het had niet slechts de hoger-beroep-zaken te behandelen. Alle vonnissen van de krijgsraden waarin geen appèl viel, moesten door het H.M.G. worden bestudeerd ter fine van approbatie, alvorens te kunnen worden uitgesproken en geëxecuteerd.[2]) Uiteraard moest men zelf nog ervaring opdoen met de practijk van de nieuwe wettelijke voorschriften. En tenslotte moest de wetgevingscommissie (welke bijna uitsluitend uit leden en functionarissen van het H.M.G. was samengesteld) nog de beide overgebleven delen van de wetgeving omwerken en voor vaststelling gereed maken. Een en ander mogen wij wel bedenken wanneer wij de neiging hebben om te glimlachen over de „terrible drukte van 't Hof", welke door president en advocaat-fiscaal werd aangevoerd als een verontschuldiging voor het feit, dat het werk aan bedoelde delen van de wetgeving nog niet verder was gevorderd. En ondanks alles heeft men kans gezien dit werk op 27 januari 1815, dus in iets meer dan drie maanden na de installatie van het H.M.G., te voltooien.

Het vlotte tempo, nodig vanwege de tijdsomstandigheden, is niet bevorderlijk geweest voor de accuratesse. Nog afgezien van de juridische merites, is duidelijk te zien dat slordig werk werd geleverd.

Slordig was, om te beginnen, de „afwerking". In het Staatsblad werd wel het besluit gepubliceerd waarbij de Souvereine Vorst verklaarde „de Raad van State gehoord en met gemeen overleg van de Staten-„Generaal dezer landen", de vijf delen van de wetgeving te arresteren, doch de teksten zelf werden niet in het Staatsblad opgenomen. Daardoor kon later de vraag rijzen of deze teksten wel verbindende kracht hadden, een vraag waarop de Hoge Raad uiteindelijk een bevestigend antwoord heeft gegeven, doch welke niettemin voorkomen had kunnen worden.[3])

Slordig was de nomenclatuur. De voorloper van deze wetgeving, het hierna te noemen „Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek „voor de Militie van den Staat" van 1799 had in zijn schijnbaar dubbelzinnige benaming toch treffend het verband tussen het militaire straf-

---

[1]) Bovenstaande gegevens, en vele andere, zijn te vinden bij H. VAN DEK HOEVEN. Onze Militaire Strafwetgeving, geschiedenis harer wording en vaststelling, Leiden 1884.

[2]) De genoemde taken vergden het meeste werk. Voorts was het Hof nog belast met de purge-zaken, alsook, gelijk thans nog, met strafzaken tegen vlag-, opper- en hoofdofficieren, met de justificatiën en met de eindbeslissing in tuchtzaken.

[3]) Zie hieromtrent M. S. POLS, Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk ie lande. den Haag *1876* (2de uitg.), blz. 46.

recht en het disciplinaire recht tot uiting gebracht. Mogelijk heeft de commissie van 1813 aan deze code van 1799 gedacht toen zij de materieel-strafrechtelijke delen onderbracht in twee criminele wetboeken, doch het tuchtrecht in twee reglementen. Niet onwaarschijnlijk is het dat de procedure voor het H.M.G. werd neergelegd in een (provisionele) instructie op het voetspoor van de vroegere wetgever, die in 1802 bij wet een Instructie voor de Hoge Militaire Vierschaar vaststelde, in plaats van deze materie in de code van 1799 op te nemen. Erg logisch was het niet om gelijkwaardige delen van eenzelfde wetgeving zo uiteenlopend te benoemen. Doch nog vreemder ging het met de beide resterende gedeelten. De commissie van 1813 betitelde de desbetreffende concepten nog als „reglement of instructie op de manier „van procederen voor het krijgsvolk" (respectievelijk te water en te lande). Aan de Staten-Generaal werden zij aangeboden als „reglemen-„ten van regtspleging". Kennelijk als gevolg van slordig lezen viel in het rapport aan de Staten-Generaal telkens het woord „reglement" weg, en zo sprak uiteindelijk het Souverein Besluit van 20 juli 1814 van „regtspleging" zonder meer. En zonder enig handvat hebben de beide „regtsplegingen" het tot nu toe moeten stellen.[4])

Slordig was, in 1816, zelfs de vertaling, nodig geworden toen de zuidelijke gewesten in het Koninkrijk waren opgenomen. Slordig, reeds door het feit dat „Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Lande" werd vertaald door „Code d'instruction criminelle pour l'armée de „terre" (de Regtspleging bij de Landmagt heette „Code de procédure „pour l'armée de terre"). De foutieve naam prijkte boven elke pagina van de tekst, in het register en in de tekst van enige artikelen, wat het naslaan bepaald niet eenvoudig maakte voor degeen, die op de laatste pagina, in de „avis au lecteur", het erratum niet gesignaleerd mocht hebben gezien! Slordig, en slecht vertaald óók overigens, zodat ADOLPHE BOSCH in 1837 moest spreken van een „pitoyable traduction", die niet zonder correctie de zin van de oorspronkelijke nederlandse tekst kon doen begrijpen.[5])

Voegt men nog daarbij, dat toen bij de uitgever JOHANNES ALLART te 's-Gravenhage in 1814 en 1815 de eerste (en lange tijd enige) tekstuitgave verscheen, de enige welke, blijkens een speciale en door de griffier en archivist ter algemene staatssecretarie op elk exemplaar persoonlijk ondertekende verklaring als authentiek mocht worden beschouwd, deze eerste verzameling van wetten, deze eerste voorloper van onze „bundel ROLLIN COUQUERQUE",[6]) de indrukwekkende naam

---

[4]) Terwijl het instellingsbesluit sprak van „te lande" resp. „te water" droegen de betrokken delen de namen, waaronder zij thans nog bekend staan, dus „bij „de landmagt", resp. „bij de zeemagt".

[5]) A. BOSCH, Droit pénal et Discipline militaires, Brussel 3937, blz. XIII.

[6]) Laat ons deze benaming nog eens voor het laatst bezigen. Nadat zovele wijzigingen nodig waren geworden, vooral door de wijzigingswetten van 1963, is het maar gelukkig dat een nieuwe verzameling „Wetten en besluiten betref-„fende het Militaire Straf- en Tuchtrecht" in 1964 verscheen (Verzameling van gemeenschappelijke verordeningen voor de krijgsmacht, nummer 10, KL VS 27-2). Het is een tekstuitgave, zonder noten, toelichtingen of verwijzingen.

kreeg van „Militair Wetboek der Vereenigde Nederlanden", een naam die door de wetgever niet was gegeven, en door de practijk ook niet is geaccepteerd. Tot heden toe zijn de delen van de codificatie onder hun eigen namen bekend gebleven.

Wanneer wij het vlotte werktempo van de commissie van 1813 loven, mogen wij niet uit het oog verliezen dat zij gebruik heeft kunnen maken van hetgeen anderen tevoren tot stand hadden gebracht.

Aan de Friese rechtsgeleerde PETRUS WIERDSMA komt de eer toe, het eerste Nederlandse wetboek, tevens het eerste Nederlandse militaire wetboek te hebben vervaardigd, het reeds eerder genoemde *Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat,* dat van 1799 tot de inlijving van kracht is geweest.[7] Deze eerste proeve van codificatie van het militaire recht was niet feilloos, maar had niettemin zodanige kwaliteiten dat latere schrijvers dit Reglement op vele punten beter achtten dan de wetgeving van 1814 en 1815! De „Code-WIERDSMA" vormde in ieder geval een grondslag waarop kon worden voortgebouwd, en dat is geschied door de commissiën welke achtereenvolgens hebben gearbeid aan de in 1807, in 1808 en in 1810 vervaardigde ontwerpen voor een nieuw militair wetboek (welke nimmer tot wet verheven zijn). Het is begrijpelijk dat de commissie van 1813 van al dit materiaal een dankbaar gebruik gemaakt heeft en mede dáárdoor haar taak in zo korte tijd heeft kunnen volbrengen.

Een globale vergelijking van de betrokken teksten leert reeds, dat ettelijke artikelen van de nu nog geldende tekst van R.L. en R.Z. rechtstreeks aan de „Code-WIERDSMA" of aan de latere ontwerpen zijn ontleend. De snelle opzet van de wetgeving van 1814/1815 is mogelijk geweest door het gebruik van de „schaar en lijmpot"-methode, waarvan men bezwaarlijk een feilloos resultaat mag veiwachten.

Het beschikbaar zijn van vroegere teksten, en de noodzakelijkheid om snel te werken hebben ook het karakter van het werk beïnvloed. Immers, wat op het gebied van het commune strafprocesrecht zou gaan gebeuren, kon men in 1813 niet met zekerheid voorspellen. De Franse codes bleven voorlopig van kracht, totdat zij door producten van vaderlandse bodem zouden worden vervangen, dat wist men. Maar men kon niet weten hoelang dit nog zou moeten duren. En, wat het strafprocesrecht betrof, kon men evenmin weten of de toekomst een herstel van de oud-ncderlandse wijze van procederen zou brengen, of een gewijzigde versie daarvan, of een overneming van Frans recht, al dan niet aan specifiek-nederlandse inzichten aangepast! Is het zo verwonderlijk dat de commissie van 1813 *niet* getracht heeft het militaire strafprocesrecht op te bouwen in samenhang en verband met de Code d'Instruction Criminelle, maar aansluiting heeft gezocht aan hetgeen in eigen land reeds tot stand was gebracht, aan de „Code-WIERDSMA", aan de ontwerpen van 1807, 1808 en 1810 en — niet te vergeten — aan het *Wetboek* op *de Regterlijke instellingen en Regtspleging van het Koningrijk*

7) **Zie** M.R.T. deel **XXXV,** blz. 385 vlg.

Holland van 1809, dat weliswaar nimmer was ingevoerd omdat al kort na zijn vaststelling de inlijving, en daarmede de verplichte toepassing der Franse wetten volgde, doch dat niettemin de weerslag vormde van de meningen van vooraanstaande rechtsgeleerden over de vraag, hoe in die tijd een Nederlands procesrecht diende te zijn?

De wetgeving van 1814/1815 was een voorlopig redmiddel, waardoor in de eerste behoeften kon worden voorzien. Dat een grondige herziening niet zou mogen uitblijven, hebben ook de tijdgenoten al spoedig begrepen. Niet voor niets gaf de Koning bij besluit van 7 december 1815 reeds aan het Hoog Militair Gerechtshof opdracht om alle bezwaren tegen de rechtspleging welke reeds waren gebleken te verzamelen, en zulks ook te doen met betrekking tot bezwaren waarvan nog zou komen te blijken. en een en ander aan de Koning aan te bieden opdat deze maatregelen zou kunnen beramen om daaraan tegemoet te komen. Onder die omstandigheden zou men van de toenmalige overheden een bijzondere activiteit verwacht hebben, doch in feite begon toen, wat later gekenschetst is als de lijdensgeschiedenis van het militaire recht, [8]) de lange periode waarin het besef dat de wetgeving van 1814 verbeterd moest worden en (later) dat deze moest worden aangepast aan het commune strafprocesrecht wel aanwezig was, doch kracht en doorzettingsvermogen om de herzieningen aan te brengen telkenmale tekort schoten. Volstaan wij ter illustratie met een enkel voorbeeld.

R.L. en P.I. werden al heel spoedig na hun inwerkingtreding op hun bruikbaarheid onder bijzondere omstandigheden getoetst. Nog vóór de slag bij Waterloo moest een hoofdofficier terechtstaan terzake van een misdrijf, gepleegd tijdens zijn dienst bij het leger te velde. [9]) Bevoegd was bij uitsluiting het toen in Utrecht gevestigde Hoog Militair Gerechtshof (art. 50 P.I., thans art. 82 Inv.Wet Mil. Straf- en Tuchtrecht). Dat betekende dat alle voordelen verbonden aan een snelle behandeling van de zaak in en bij het leger zelf, dat het delict had zien plegen, in dit geval teloor gingen, juist onder omstandigheden, waaronder prompte uitoefening der justitie van zo grote betekenis kon zijn voor de discipline en het moreel der troepen. Goed, men had iets over het hoofd gezien. De wetgever zou door een kleine ingreep het gebrek kunnen wegnemen. Er zijn terstond oplossingen ontworpen, doch daarbij bleef het. Daarbij bleef het .... tot eerst in 1944 door het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 de rechtsmacht van de uit krachte van dit besluit in te stellen krijgsraden te velde ook over opper- en hoofdofficieren werd uitgestrekt, een tijdelijke regeling welke eerst in 1963 door schrapping van de artt. 82 en 83 van genoemde Invoeringswet voor de gehele krijgsmacht zou worden geconsolideerd. 1944 en 1963! Om een gebrek in de wet weg te nemen dat zich reeds vóór de slag bij Waterloo had doen gevoelen!

Wie in het huidige tijdsgewricht de gebreken in het militaire straf-

[8]) M.K.T. deel II, **blz.** 146 **vlg.**
[9]) **VAN DER HOEVEN,** a.v. blz. **87.**

procesrecht en de op het eerste gezicht onverklaarbare verschillen met het commune strafprocesrecht signaleert handelt onjuist, wanneer hij de schuld daaraan ten volle op de wetgever van 1814 legt. Bij nader onderzoek blijkt veelal, dat het de latere wetgever is geweest die in gebreke bleef om de wetgeving op peil te houden. Wij willen ook dit met enkele voorbeelden verduidelijken.

Het treft vooral de in het militaire recht niet ervaren burger-jurist, dat de militaire rechter *vrijspreekt* óók in die gevallen, waarin de burgerlijke strafrechter tot *ontslag van alle rechtsvervolging* of tot *niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie* komt (vgl. artt. 193 R.L. en 185 R.Z. met artt. 349 en 352 W.v.Sv.). De bedoelde militaire bepalingen dateren echter niet van 1814, doch zijn eerst bij de wijzigingswetten van 1912 in het militaire recht opgenomen naar het voorbeeld van de in 1886 vastgestelde redactie van art. 216 van het toenmalige Wetboek van Strafvordering, en het is de wetgever van 1912 geweest die welbewust heeft afgezien van het overnemen van de onderscheidingen van het commune strafprocesrecht. [10]) De wetgever van 1814 had op het bedoelde punt het militaire recht juist geheel laten aansluiten bij het oud-nederlandse commune strafprocesrecht van die tijd door te onderscheiden de *vrijspraak* bij niet-schuldigbevinding van de beklaagde, de *absolutie van de instantie* wanneer de bewijzen onvoldoende waren doch het berekenbaar mogelijk was dat nadere bewijzen te eniger tijd nog zouden kunnen worden ingewonnen, en de *condemnatie* tot straf of straffen, en eventueel in de gerechtskosten. Men vergelijke van de oorspronkelijke teksten de artt. 181, 182 en 185 R.L. en 163, 164 en 167 R.Z. met art. 1149 van het eerder genoemde Wetboek op de Regierlijke instellingen en Regtspleging van het Koningrijk Holland van 1809.

Een ander frappant voorbeeld van een verschil tussen het commune en het militaire strafprocesrecht leveren de appèltermijnen, die voor veroordeelde en openbaar aanklager in het commune recht gelijk, in het militaire ongelijk van tijdsduur zijn (vgl. art. 408 W.v.Sv. met artt. 211 R.L. en 210 R.Z.). Ook hieraan is de wetgever van 1814 onschuldig: in diens systeem was slechts plaats voor een door de *veroordeelde* ingesteld appèl, vonnissen waarvan niet kon worden, of niet werd geappelleerd moesten aan het H.M.G. ter fine van approbatie worden aangeboden. Dit instituut kwam eerst in 1924 te vervallen omdat het, nadat in 1912 de krijgsraden een permanent karakter, en bovendien een voor het leven benoemde rechtsgeleerde president hadden gekregen, niet meer zinvol werd geacht. Toen kregen de militaire openbare aanklagers eerst het recht van appèl. De beklaagde kreeg tien, de aanklager acht dagen. Dit gebeurde geheel in aansluiting bij de (toen reeds vastgestelde, doch nog niet ingevoerde) tekst van het

---

[10]) Zie de desbetreffende passages in de M.v.T. van 1904 (zitting 1903-'04, nr 156) en in de M.v.T. op het Nader Gewijzigd Ontwerp (zitting 1911-'12, nr 21). De ruime betekenis, welke de „vrijspraak" in het militaire recht heeft sluit aan bij de regeling dat ook de vrijgesprokene het recht van hoger beroep heeft (artt. 211 R.L., 210 R.Z.).

nieuwe Wetboek van Strafvordering, met dien verstande dat de termijnen in het commune proces iets langer waren en veertien, respectievelijk tien dagen beliepen. En het geschiedde met dezelfde bedoeling, de veroordeelde enige „vrije" dagen te bezorgen. Zo liepen dus op dit punt het militaire en het commune recht „in de pas", maar dit duurde niet lang. Want, toen de zgn. Bezuinigingswet in 1935 de termijnen in het W.v.Sv. gelijk maakte, verzuimde de wetgever, een overeenkomstige wijziging in het militaire recht aan te brengen. Door dit — op zichzelf in zijn consequenties niet zo ernstig — verzuim werd het oud-modisch karakter dat het militaire recht tengevolge van eerdere nalatigheden van de wetgever had gekregen, nog sterker beklemtoond.

Een van de meest opvallende antiquiteiten in de nog vigerende militaire rechtspleging is het volkomen obsolete „proces tegen voortvluchtigen"[11]) dat nog steeds in de Regtspleging bij de Landmagt voorkomt. Doch het mag niet worden aangevoerd als een bewijs voor de ondeskundigheid van de wetgever van 1814! De zgn. procedure hij indaging is inderdaad zeer oud, en werd o.a. reeds bij de troepen van MAARTEN VAN ROSSEM toegepast. Doch typisch militair was zij niet [12]) Het eerder genoemde Wetboek van 1809 kende haar voor het burgerlijke strafproces (art. 1157), weliswaar zonder de tromslag en het trompetgeschal bedoeld in art. 185 R.L., maar dat ook dit op zichzelf in het burgerlijke strafproces van die tijd niets bijzonders was bewijst art. 466 van de Franse Code *d'Instruction Criminelle* van 1808, voorschrijvende dat een afwezige (burger-)beschuldig& moest worden geciteerd bij publicatie „à son de trompe ou de caisse"! In het licht van een en ander is het niet onbegrijpelijk dat de wetgever van 1X14 de indagingsprocedure continueerde.

Doch onbegrijpelijk is het o.i., dat men het bijna een eeuw later, in 1907, nog de moeite waard heeft gevonden om in de bij K.B. vastgestelde Justitiële Voorschriften voor de *Landmacht*,[13]) waarin toelichtingen op, en modellen ten gebruike bij de toepassing van de R.L. waren vervat, ook de indagingsprocedure te betrekken, terwijl toch reeds in 1886 in het commune strafprocesrecht de laatste resten van het contumacieel proces waren opgeruimd en in het algemeen de verstekprocedure met mogelijkheid van verzet daarvoor in de plaats was gekomen. Nog onbegrijpelijker is het, dat de toenmalige redactie van dit Tijdschrift, die in 1939 ettelijke bladzijden wijdde aan een overzicht n.a.v. het 125-jarig bestaan van het Hoog Militair Gerechtshof, het belangrijker vond om het buiten toepassing laten van de indagingsprocedure te laken, dan om een lans te breken voor modernisering van de verstekregeling in het militaire strafprocesrecht.[14]) In verband met

[11]) Artt. 180-192 R.L.

[12]) Men vindt een soortgelijke procedure reeds in het romeinse recht. Later o.a. in artt. LIII en vlg. van de Ordonnantie op den Stijl van 1570.

[13]) Vastgesteld bij K.B. van 29 juni 1907, Stb. 154 en ingetrokken bij K.B. van 23 dec. 1913, Stb. 448. Wijlen Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE verzorgde onder de titel „Militair Strafprocesrecht" een uitgave van de tekst der R. L. gecombineerd met die van de Justitiële Voorschriften (den Haag. 1908).

[14]) M.R.T. deel XXXV, blz. 143,

de beperkte doelstelling van de wijzigingswetten van 1963 is zelfs bij gelegenheid van die wetswijziging niet tot amovering van de indagingsprocedure overgegaan, zodat, als straks de gewone krijgsraden de taak van de krijgsraden te velde goeddeels gaan overnemen, naar strikt recht, ondanks alle verbeteringen die het militaire procesrecht heeft ondergaan, de voortvluchtige weer bij tromslag en trompetgeschal zal moeten worden ingedaagd en, bij volharding in zijn houding, buiten het grondgebied van de Staat zal moeten worden gebannen! [15])

Bij zoveel critiek op het militaire strafprocesrecht, of liever op de wetgever die zich sedert 1814 zo weinig moeite heeft getroost om dit recht op peil te brengen en te houden, mag toch een enkel woord van waardering niet ontbreken.

Immers dit recht kent enkele instituten welke wij niet gaarne zouden zien verdwijnen. Dat bijvoorbeeld niet slechts bij de informatiën door de officier-commissaris doch ook ter terechtzitting de verklaringen van beklaagde en getuigen worden vastgelegd door voorlezing (in de practijk, indien betrokkene zulks wenst, na lezing), eventuele verbetering, accoordbevinding en ondertekening, levert evidente voordelen op. Het is voor een ieder bevredigend, als hij de weergave van zijn mondelinge opgaven kan controleren. Doch ook de andere bij het proces betrokkenen worden door deze gang van zaken niet zelden nog geattendeerd op een lacune, of op de wenselijkheid van een nadere nuancering middels een aanvullende vraag. Het voordeel werkt nog na bij de behandeling in appèl. Als een nadeel van de gang van zaken wordt wel genoemd, dat deze tijdrovend zou zijn. Doch tijd is niet de énige belangrijke factor!

Als een tweede punt (enigszins aansluitend bij het eerste) noemen wij de in het militaire recht in het algemeen gebruikelijke aflegging van de eed in assertorische vorm, dus als na-eed. Deze vorm verdient o.i. de voorkeur omdat de eed wordt afgelegd op het moment dat de inhoud van de verklaring vaststaat en de beëdigde dus duidelijk voor ogen staat **wat** hij met ede gaat bekrachtigen. Ook zou de eed in deze vorm beter passen indien in ons strafprocesrecht nog eens mocht worden overgegaan tot het stelsel, waarin niet *steeds* de eed gevergd wordt, doch slechts indien de rechter in bijzondere gevallen daartoe aanleiding vindt, gelijk dat in sommige andere Zanden is voorzien. Overigens dient te worden gezegd dat de wetgever voor het ogenblik deze materie wel grillig geregeld heeft. Naast de na-eed voor getuigen in het normale militaire strafproces, is de vóór-eed voorgeschreven in de verkorte procedure bij overtredingen, voor de deskundigen, alsmede voor de getuigen die in een tuchtzaak in hoogste aanleg voor het Hoog Militair Gerechtshof verschijnen. Deze toestand behoort in ieder geval niet

---

[15]) Wat zullen de tamboers moeten slaan, en de trompetters moeten blazen? Het openen resp. het sluiten van de ban voor en na iedere uitroeping der indaging! Althans zo was het bepaald bij pt. 5 van art. 87 der Just. Voorschriften van 1907! Het lijkt ons toch meer iets voor de Taptoe-Delft, en het zou ons verbazen wanneer binnenkort weer bij indaging zou worden geprocedeerd!

bestendigd te worden. voor het toekomstige wetboek zal een keus moeten worden gemaakt, doch dan over de gehele lijn.

Als laatste punt ten voordele van het militaire strafprocesrecht noemen wij het recht op bijstand door een raadsman. Het is wonderlijk dat dit recht, lang vóór 1814 bekend, in de wetgeving van dat jaar *niet* is toegekend. Maar de wijzigingswetten van 1912 hebben dit gebrek enigermate weggenomen. Men is daarbij niet bijzonder zorgvuldig te-werk gegaan, maar hierover willen wij niet uitwijden, omdat de wetswijziging van 1963 op dit punt veel verbetering heeft gebracht. Wel mag worden beklemtoond, dat sedert 1912 de *kosteloze toevoeging van een advocaat* in het militaire recht in ruimer mate mogelijk is geweest dan in het commune, immers voor alle zaken behalve de niet-geinstrueerde ovcrtredingszaken en zulks ongeacht de financiële draagkracht van de beklaagde. Bovendien heeft het militaire recht destijds de primeur gehad, dat de toegevoegde advocaten die bij de militaire rechtscolleges optraden, daarvoor een geldelijke vergoeding kregen lang vóórdat zulks ook bij de burgerlijke rechter mogelijk werd gemaakt. De wijzigingen van 1963 hebben de mogelijkheid van toevoeging op rijkskosten nog verruimd: nog afgezien van andere gevallen krijgt iedere beklaagde wiens zaak ter terechtzitting van de militaire rechtzr aanhangig is gemaakt (door de dagvaarding) desgevraagd een raadsman toegevoegd, ook al betreft zijn zaak de onbenulligste overtreding. Enige royaliteit tegenover hen die tot de verdediging van land en volk geroepen zijn verdient waardering, doch de bedoelde regeling kan tot kostbare consequenties leiden, en bovendien tot problemen wanneer troepen in het buitenland verblijven en ter plaatse door de Nederlandse militaire rechter moeten worden berecht! Toevoeging van een officier als raadsman is weliswaar mogelijk doch, tenzij de beklaagde uitdrukkelijk de wens te kennen geeft, dat hem een officier als raadsman worde toegevoegd, alléén indien een (Nederlands) advocaat niet beschikbaar is (artt. 22 en 23 RLLu, artt. 18 en 19 RZ, nieuwe redactie). De practijk zal moeten uitwijzen welke uitleg aan deze restrictie wordt gegeven.

Onze terugblik over anderhalve eeuw militair strafprocesrecht heeft ons de verwaarlozing van dit recht in herinnering gebracht, verwaarlozing door de wetgever die op zijn best eens wat knutselde met partiële wijzigingen, maar tot dusver, ondanks vele voornemens, nog niet aan de algehele vernieuwing is toegekomen. Gelukkig heeft de verwaarlozing van de wetgeving niet tot verwaarlozing van de rechtsbedeling geleid!

Toen TAVERNE in 1926 zijn kritische opmerkingen over het toen juist in werking getreden Wetboek van Strafvordering publiceerde, [16]) schreef hij in een slotopmerking o.a. deze woorden:

> „Geef mij goede rechters, officieren van justitie, rechter-com-
> „missarissen en politieambtenaren en ik zal met een slecht wet-
> „boek van strafprocesrecht het goede bereiken.

---

[16]) M.R.T. deel XXI, **blz.** 406.

„Voor hen die bewijs van deze stelling(en) noodig achten ves-
„tig ik de aandacht op hetgeen het Hoog Militair Gerechtshof en
„de krijgsraden hebben bereikt met de oude crimineele wetboeken,
„met den stijl tot 1810 bij den Hove van Holland in gebruik en
„met de oude rechtsplegingen van 1814."

Ook voor de tegenwoordige tijd geldt dat ondanks de gebrekkigheid van de wet het goede is kunnen worden bereikt doordat het rechterlijk apparaat zich door die gebrekkigheid niet heeft laten knechten, doch de wet nog zo goed als maar mogelijk was dienstbaar heeft gemaakt aan een goede rechtsbedeling. Dit is zeker in de afgelopen vijfentwintig jaren wel gebleken.

Het moge op zichzelf wonderlijk zijn dat (althans bij land- en luchtmacht) in die periode niet met gewone krijgsraden, doch met krijgsraden te velde recht is gesproken ook nàdat de krijgsmacht niet meer als „te velde" kon worden aangemerkt. Maar het handhaven van de fictie heeft een betere rechtspraak mogelijk gemaakt! Omdat in de rechtspleging met krijgsraden te velde de noodzakelijke harmonie was hervonden welke tussen bevelvoering en rechterlijke organisatie behoort te bestaan, doch bij de vóór 1940 toegepaste rechtspraak met gewone krijgsraden reeds lang teloor was gegaan. Omdat de wet voor de rechtspleging te velde in art. 249 R.L. een ontsnappingsmogelijkheid bood welke — met overleg en bedachtzaamheid benut — veroorloofde om obsolete instituten in het militaire strafproces buiten toepassing te laten, waardoor een vlotte practijk kon ontstaan, waar enigszins mogelijk parallel aan het commune recht en zelfs hier en daar met overeenkomstige toepassing daarvan ter overbrugging van lacunes in de militaire wetgeving. Omdat, tenslotte, in een mate welke vóór de Tweede Wereldoorlog voor onmogelijk was gehouden, bij die rechtspleging te velde rechtsgeleerde beroeps- en reserveofficieren — en van de laatsten talrijke leden van de burgerlijke rechterlijke macht en advocaten — hebben kunnen samenwerken aan de verwezenlijking van een in de practijk goed functionerende militaire justitie.

Er is in de anderhalve eeuw welke sinds 1814 verstreek geen periode geweest als deze laatste vijfentwintig jaren, waarin zóvele deskundigen en geïnteresseerden met de pïactijk van de militaire rechtspraak hebben kennisgemaakt, en dat zowel onder normale als onder abnormale omstandigheden (Nederland, Engeland, Nederlands-Indië, Korea, Nieuw-Guinea, Frankrijk, Duitsland enz.).

Beschikkende over deze krachten en dit ervaringsmateriaal moet het — naar het ons toeschijnt — de Regering niet moeilijk vallen om te *voorkomen,* dat het oude militaire strafprocesrecht straks nog zijn éénendertigste lustrum zou moeten „vieren", moet het mogelijk zijn het nog vóór dat tijdstip te vervangen door een nieuw Wetboek van Militaire Rechtspleging, samengesteld met inachtneming van moderne inzichten omtrent Nederlands strafprocesrecht en daarnaast zodanig ingericht dat het tenvolle bruikbaar is bij een in internationaal verband ingeschakelde en uiterst mobiele krijgsmacht!

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde Oost (Mönchen-Gladbach)

Vonnis van 8 juli 1964

President: Kolonel Mr. *K.* N. Korteweg; *Leden:* Majoors C. *A.* J. Marijs en N. Klaver.
Raadsman: Kapitein *P.* Rueck.

Dood door schuld en zwaar lichamelijk letsel door schuld: als bestuurder optredende van een militaire vrachtauto (Bedford, 3-tonner) in Duitsland, ter plaatse van een wegherstelling, alwaar op de voor hem rechterzijde een bulldozer werkte, te laat (voor een tegenligger) geremd, waardoor de vrachtauto in zand en modder op de weg is gaan slippen en dwars op de weg, met het achterste gedeelte op de voor hem linkerweghelft, is komen stil te staan en waardoor een tegenligger tegen en onder dat achterste gedeelte van de vrachtauto is geraakt, zijnde de bestuurder ter plaatse overleden en zijn echtgenote ernstig verwond.

Gemotiveerde verwerping van het beroep van de verdediger op afwezigheid van grove schuld.

Rekening gehouden met de omstandigheid dat de tegenligger vermoedelijk zeer onvoldoende heeft kunnen remmen wegens het nagenoeg leeg zijn van het reservoir van de remvloeistof.

Tenslotte rekening gehouden met een — tevoren — op dezelfde dag tegen beklaagde uitgesproken gevangenisstraf van 2 weken wegens „diefstal, meermalen gepleegd".

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 63, 307, 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

TEN DEZE ZITTING HOUDENDE TE MÖNCHEN-GLADBACH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. T. H., geboren 6 januari 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd: *)

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, *in elk geval als militair in de zin der wet,* op *of omstreeks* 28 januari 1964 te *of nabij* Hardt in de gemeente Mönchen-Gladbach, *in elk geval* in Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd, als bestuurder van een militaire vrachtauto, daarmede rijdende over de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg, de Hardterwaldstrasse, komende uit de richting Rheindalen en gaande in de richting Hardt-dorp, hoogst onvoorzichtig ter plaatse waar op en/of langs deze weg werkzaamheden werden uitgevoerd — hetgeen voor de weggebruikers onder meer kenbaar was door een ook door beklaagde opgemerkt, althans ook voor beklaagde waarneembaar op of terzijde van de weg geplaatst bord als bedoeld in afbeelding 2e van de Anlage van de Strassenverkehrsordnung, betekenende „Baustelle"

*) De niet-bewezen verklaarde gedeelten zijn hierin door ons gecursiveerd. *(Red.)*

„— terwijl de rechterzijde van deze weg (gezien in beklaagdes rijrich-
„ting) geheel of *grotendeels* was in beslaggenomen door een aldaar
„rijdende of stilstaande bulldozer (of soortgelijk werktuig of voertuig),
„teneinde deze bulldozer te ontwijken met aanzienlijke snelheid is gaan
„rijden op de voor hem gezien linker, voor het verkeer uit tegenge-
„stelde richting, besteinde weghelft, terwijl een personenauto, bestuurd
„door J. T. Huttmacher, uit tegengestelde richting over deze weg
„rijdende beklaagde reeds tamelijk dicht genaderd was, en toen ten-
„einde een aanrijding of botsing tussen de door hem bestuurde vracht-
„auto en voormelde personenauto te voorkomen, al remmend naar de
„rechterzijde van de weg heeft gestuurd en vervolgens teneinde niet
„met een verhoogde rand in *aanraking* te komen weder naar links heeft
„gestuurd, terwijl het wegdek glad was door modder of klei of zand,
„met het aan deze hoogst onvoorzichtige wijze van rijden van be-
„klaagde en mitsdien aan zijn min of meer grove schuld te wijten ge-
„volg, dat de door hem bestuurde vrachtauto is gaan slippen en een
„botsing of aanrijding is ontstaan tussen de door beklaagde bestuurde
„vrachtauto en voormelde personenauto, bij cn tengevolge van welke
„botsing of aanrijding de bestuurder van de personenauto, J. T. Hutt-
„macher onder meer heeft bekomen een schedelbreuk en breuk van
„enige ribben, in elk geval zwaar lichamelijk letsel, waardoor hij ter-
„stond of nagenoeg terstond is overleden en de mede-inzittende van
„deze personenauto 0 . Huttmacher-Wachtenbcrg onder meer heeft be-
„komen een scliedelbasisfractuur en een hersenschudding, in elk geval
„zwaar lichamelijk *letsel*";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende met betrekking tot het aan beklaagde tenlastegelegde, dat daarin kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld „Hutt-
„macher", welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert in dier voege, dat daarvoor worde gelezen: „Hutmacher", door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht cn met zijn onderdeel gelegerd was in West-Duitsland, op 28 januari 1964, te omstreeks 12.45 uur, als bestuurder van een Engelse 3-tonner, merk Bedford, daarmede reed over de Hardterwaldstrasse juist in liet begin van het dorp Hardt, komende uit de richting Rheindahlen; dat hij, aldaar rijdende met een snelheid van ongeveer 30 mijl per uur, op de voor hem bestemde helft van de rijbaan het woord „Baustelle" zag staan en zag, dat voorbij dat bord werkzaamheden naast genoemde weg werden uitgevoerd; dat hij daarop de snelheid van zijn voertuig verminderde door het gaspedaal los te laten en zodoende op de motor af te remmen; dat hij, toen hij genoemd bord was gepasseerd, een soort bulldozer, waarmede aan de voor hem rechterkant gegraven werd, de weg zag oprijden; dat hij om die bulldozer te ontwijken zijn auto naar links heeft gestuurd; dat hij, toen hij met zijn voertuig ter hoogte van de bulldozer was, uit tegenover-

gestelde richting een Volkswagen zag naderen; dat hij, om die Volkswagen niet te hindeien, zijn auto weer op de rechter weghelft wilde brengen; dat hij, terwijl hij begon te remmen, zijn auto naar rechts heeft gestuurd; dat hij moest remmen omdat verderop in zijn rijrichting een soort rijdend schaftlokaal gedeeltelijk op de rijbaan stond; dat de door hem bestuurde auto vervolgens begon te slippen en de achterzijde naar links zwaaide; dat hij tenslotte dwars op de weg tot stilstand kwam, met het rechter voorwiel op de verhoogde rand: dat hij weet, dat in genoemde Volkswagen, die, naar later bleek, tegen de linker achterzijde van de door hem bestuurde 3-tonner is gereden, twee personen zaten; dat de bestuurder van die Volkswagen, Hutmacher, kort na het ongeval is overleden en dat zijn vrouw zwaar gewond is geraakt; dat de door hem, beklaagde, bestuurde auto onregelmatig remde; dat in het algemeen van dit type voertuig werd gezegd, dat de remmen snel blokkeerden;

Overwegende, dat een door de wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee F. A. Vergoossen, voor eensluidend afschrift ondertekend afschrift van een proces-verbaal van getuigenverhoor in de Engelse taal opgemaakt en op 31 januari 1964 ondertekend door Mcleod Sgt, RMP/SIB, in de Nederlandse taal weergegeven zakelijk inhoudt als verklaring van: Harry Albert Stanley Finney, geboren 11 september 1944:

dat hij op 28 januari 1964, te omstreeks 13.05 uur, zich bevond in de laadbak van een 3-tons voertuig, merk Bedford, reg. no. 05 BS 17, dat werd bestuurd door een soldaat van het Nederlandse leger van wie hij, Finney, nu weet dat hij H. is genaamd; dat het voertuig in de richting naar Hardt reed en dat, toen zij de buitenkant van dit dorp aan de Hardterwaldstrasse naderden, de snelheid van het voertuig ongeveer 35 mijl per uur was; dat hij voelde, dat de snelheid van het voertuig verminderde en dat de bestuurder remde; dat hij door de achterruit van de cabine keek en zag, dat een bulldozer aan de rechter kant van de weg was; dat die bulldozer achterwaarts de weg op scheen te gaan en hij al gedeeltelijk op de rechter rijbaan was; dat, terwijl de snelheid van het voertuig waarin hij, getuige, zich bevond, aanzienlijk minder was geworden en dit voertuig bezig was uit te wijken om de bulldozer te passeren, hij, getuige, een Volkswagen uit tegenovergestelde richting zag komen; dat de bestuurder van de 3-tonner sterk remde en hij, getuige, door de laadbak werd gesmeten; dat hij voelde dat het voertuig slipte; dat, toen hij weer overeind gekrabbeld was, het voertuig stil stond; dat hij over de achterkant keek en zag, dat zij in botsing waren gekomen met de Volkswagen; dat hij twee mensen voor in de burgerauto zag; dat ten tijde van het ongeval het betrokken weggedeelte bedekt was met modder als gevolg van de werkzaamheden aan de weg;

Overwegende, dat een proces-verbaal van getuigenverhoor, in de Duitse taal opgemaakt en op 4 februari 1964 ondertekend door de Polizeimeister Gantevoort, in de Nederlandse taal weergegeven zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van: Roland Vierk, geboren 24 juli 1942:

dat hij ten tijde van het ongeval op een plaats waar aan de weg werd gewerkt, welke plaats gezien uit de richting Rheindahlen rechts naast de rijbaan lag, bezig was met een bulldozer aarde uit te graven; dat op de rijbaan de voorgeschreven verkeersborden (afbeelding 2e van de Anlage van de Strassenverkehrsordnung) waren opgesteld; dat de bulldozer met de achterwielen op de rijbaan stond en ongeveer een meter op de rijbaan uitstak; dat hij het plan had achterwaarts de rijbaan op te rijden; dat hij, voordat hij met die achterwaartse beweging begon, zich ervan vergewiste of de rijbaan vrij was; dat hij uit de richting Rheindahlen de bij het ongeval betrokken vrachtauto zag komen en om die reden wachtte totdat deze voorbij zou zijn gereden; dat hij zag, dat de vrachtauto verder naar de linker rijbaan werd gestuurd; dat hij toen die vrachtauto voorbij was, plotseling een geluid hoorde als van een aanrijding; dat hij toen constateerde, dat de vrachtauto en een tegemoetkomende personenauto tegen elkaar waren gebotst; dat hij onmiddellijk naar de personenauto is gelopen; dat het portier van die auto opengegaan was; dat de bestuurder er uit gevallen was en met de rug op de rijbaan lag; dat die bestuurder zeer sterk aan het hoofd bloedde en ook bloed uit zijn mond liep; dat naast de bestuurder een vrouw zat die eveneens zwaar gewond was; dat zij kreunde en bewusteloos was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P. 11/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 30 januari 1964 getekend door Franciscus Andreas Vergoossen, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee behorende tot het detachement H. **Q.** Northag, als eigen waarneming en wetenschap van de verbalisant zakelijk onder meer inhoudt:

dat hij op 28 januari 1964, nadat te omstreeks 13.00 uur door de Duitse politie te Hardt was medegedeeld, dat aldaar een verkeersongeval had plaats gevonden, zich met de marechaussee der 1e klasse Jan Miedema, naar de plaats van het ongeval heeft begeven en aldaar heeft gezien en waargenomen:

1e. dat het ongeval had plaats gevonden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Hardterwaldstrasse te Hardt in de gemeente Mönchen-Gladbach (Dld);

2e. dat de Hardterwaldstrasse nagenoeg in noord-zuidelijke richting loopt; dat de straat ter plaatse zeven meter breed was;

3e. dat aan de oostelijke zijde het wegdek werd begrensd door een ongeveer drie meter brede onverharde berm; dat deze berm ter plaatse was uitgediept; dat wegwerkers bezig waren met het aanleggen van een voetpad; dat ter plaatse het wegdek reeds werd begrensd door een in aanleg zijnde ongeveer 0.15 meter hoge stoeprand;

4e. dat het wegdek van de Hardterwaldstrasse uit asfalt bestond; dat het wegdek ter plaatse bedekt was met een laagje modder afkomstig van de werkzaamheden in de oostelijke berm van de weg;

5e. dat op de Hardterwaldstrasse het Britse militaire motorrijtuig, merk Bedford, 3-tonner, type gesloten, vrachtauto, gekentekend 05 BS 17 stond; dat dit voertuig nagenoeg dwars op de as van de weg

stond, met de voorwielen op de aangelegde stoeprand aan de oostelijke zijde van de weg;

6e. dat onder de linker achterkant van dit militaire voertuig een ander motorrijtuig, merk Volkswagen 1200, voorzien van het Duitse kenteken KKAY 12, was geschoven; dat die Volkswagen met het front in nagenoeg zuidelijke richting stond aan de voor dit voertuig geldende rechterzijde van de weg, met het rechter achterwiel op de verhoogde berm;

7e. dat de Volkswagen aan de linker voorzijde totaal vernield was; dat het linker voorwiel van de as was gerukt, terwijl de stuurkolom in het voertuig was afgebroken; dat de carosserie aan de voorzijde geheel was ingedeukt;

8e. dat het militaire voertuig lichte carosserie-beschadigingen had aan de linker achterkant;

9e. dat op het wegdek een rem- en slipspoor zichtbaar was dat kennelijk afkomstig was van het militaire motorrijtuig; dat dit spoor ongeveer 22 meter lang was en zich hoofdzakelijk op de westelijke zijde van het wegdek bevond;

10e. dat aan de oostelijke zijde van de weg, ongeveer 15 meter zuidelijk van het militaire voertuig een zgn. bulldozer geparkeerd stond op het wegdek aan de oostelijke zijde van de weg;

11e. dat ongeveer 80 meter zuidelijk van de bermwerkzaamheden in de oostelijke berm een verkeersbord stond hetwelk aangaf: „Werk „in uitvoering"; dat dit bord was overeenkomstig model 98 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement;

12e. dat de weg ter plaatse een flauwe bocht maakte; dat het uitzicht, gezien uit zuidelijke richting naar voren, ter plaatse ongeveer 150 meter bedroeg;

13e. dat de ter plaatse aanwezige Duitse commissaris van politie mededeelde, dat de bestuurder van de Volkswagen bij de botsing was gedood en dat de echtgenote van de bestuurder, die naast hem zat, ernstig was gewond; dat zowel het lijk als de zwaargewonde was vervoerd naar het gemeentelijk ziekenhuis te Mönchen-Gladbach;

14e. dat de bestuurder van de Volkswagen genaamd was Josef Hutmacher, geboren te Odenkirchen, wonende te Kaldenkirchen, en dat diens echtgenote genaamd was Ottilie Wartenberg;

Overwegende, dat Christiaan Schröder, oud 23 jaren, marechaussee der 1e klasse, ter terechtzitting als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 8 juli 1964 maten heeft opgemeten van het militaire motorrijtuig, merk Bedford. 3-tonner, van hetzelfde type als de vrachtauto welke ten tijde van het ten processe bedoelde verkeersongeval door de beklaagde werd bestuurd; dat de lengte van die vrachtauto 6.43 meter bleek te zijn;

Overwegende, dat een door de Polizeimeister Gantevoort voor eensluidend afschrift ondertekende kopie van een verklaring van overlijden in de Duitse taal opgemaakt en op 28 januari 1964 ondertekend door Dr. Rolle, in de Nederlandse taal weergegeven zakelijk inhoudt:

dat hij, Dr. Rolle, als lijlischouwer het lijk heeft onderzocht van Josef Theodor Hutmacher, geboren te Odenkirchen. wonende te Kaldenkirchen, overleden op de Hardterwaldstrasse te Mönchen-Gladbach op 28 januari 1964 te 13.15 uur; dat hij de dood van genoemde Hutmacher heeft geconstateerd; dat de dood bij een autobotsing was ingetreden; dat hij onder meer een schedelbreuk en breuken van ribben heeft waargenomen;

Overwegende, dat een schriftelijke verklaring, in de Duitse taal opgemaakt en op 10 februari 1964 ondertekend door Dr. med. Rolle en Dr. F. Sturtzbecher, in de Nederlandse taal weergegeven zakelijk inhoudt:

dat zij bij Ottilie Hutmacher, geboren Wachtenberg, wonende te Kaldenkirchen onder meer hebben geconstateerd een hersenschudding met fractuur van de voorste schedelbasis; dat de toestand bij haar opneming in het ziekenhuis levensgevaarlijk was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de inhoud van de in de Engelse en Duitse taal gestelde stukken slechts gebezigd in verband met de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: [zie tenlactelegging, met uitzondering van de daarin door ons aangebrachte cursiveringen — *Red.];*

Overwegende, dat de iaadsman heeft betoogd, dat niet gezegd kan worden dat de beklaagde min of meer grove schuld heeft aan de aanrijding en de gevolgen daarvan, daartoe aanvoerende:

1e. dat de aanrijding het gevolg is van het slippen van de vrachtauto, welk slippen de beklaagde niet kon voorzien; dat dit slippen en het daarop gevolgde naar links zwaaien van de vrachtauto een gevolg was van de ondeugdelijkheid van de rem op het linker achterwiel; dat bovendien het feit dat beklaagde geen rij-ervaring had op een Bedford-vrachtauto een rol heeft gespeeld;

2e. dat de door beklaagde bestuurde vrachtauto reeds op de weg stil stond toen de Volkswagen er tegen opreed; dat dit laatste is gebeurd doordat de remmen van de Volkswagen niet of nagenoeg niet werkten;

Overwegende, dat de Krijgsraad het de beklaagde als een ernstige fout aanrekent, dat hij op de voor hem linker weghelft is gaan rijden, teneinde de bulldozer te passeren, terwijl hij het voor hem liggende weggedeelte slechts over een afstand van ongeveer 150 m kon overzien;

Overwegende, dat beklaagde naar het oordeel van de Krijgsraad onder die omstandigheden op de voor hem rechter weghelft had moeten blijven rijden en de door hem bestuurde vrachtauto zo nodig vóór de bulldozer tot stilstand had moeten brengen;

Overwegende, dat beklaagde had kunnen en moeten voorzien, dat, wanneer hij op de linker weghelft zou gaan rijden, hij bij de nadering van tegemoetkomend verkeer in moeilijkheden zou geraken en plotseling naar rechts zou moeten sturen en daarbij — mede in verband

met de aanwezigheid van het rijdende schaftlokaal even voorbij de bulldozer — zou moeten remmen;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens de door hem afgelegde verklaring, ermede bekend was, dat de remmen van de Bedford-vrachtauto van het type zoals hij bestuurde, snel blokkeerden;

dat de kans op slippen bovendien aanzienlijk werd verhoogd door het op het wegdek aanwezige laagje modder, hetwelk de beklaagde had moeten zien en op de aanwezigheid waarvan hij in elk geval had moeten rekenen, gelet op de werkzaamheden aan de weg;

Overwegende, dat het feit dat de Bedford is gaan slippen en de achterzijde naar links is uitgezwaaid derhalve niet iets zo uitzonderlijks was dat beklaagde met die mogelijkheid geen rekening had behoeven te houden;

Overwegende, dat hieraan niet afdoet dat een plaat van het remmechanisme op het linkerachterwiel, naar de Krijgsraad wil aannemen, reeds vóór de aanrijding was verbogen, hetgeen mogelijk het uitzwaaien van de linker achterzijde van de Bedford mede beïnvloed heeft;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het schriftelijke rapport van de deskundige Dipl. Ing. Fauss, dd. 30 januari 1964, hetwelk zich bij de stukken bevindt, aanneemt dat de remmen van de Volkswagen zeer onvoldoende werkten doordat het reservoir van de remvloeistof nagenoeg leeg was;

Overwegende, dat aangenomen moet worden, dat de hoogst ernstige gevolgen van de aanrijding mede een gevolg zijn van dit euvel, zodat die gevolgen niet ten volle aan de beklaagde kunnen worden toegerekend;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de bepaling van de straf hiermede rekening houdt;

dat niet is in te zien dat het van belang zou zijn of de door beklaagde bestuurde vrachtauto juist wel of juist nog niet stil stond toen de Volkswagen tegen die vrachtauto opreed;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *„aan zijn schuld de dood van een ander te wijten hebben";*

2e. *„aan zijn schuld te wijten hebben dat een ander* ***zwaar*** *licha-„melijk letsel bekomt";*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1e. artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;

2e. artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de bepaling van de straf mede rekening heeft gehouden met het feit dat beklaagde bij vonnis van deze Krijgsraad dd. heden ter zake van ,,diefstal, meermalen gepleegd'' is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken;

[Volgt: veroordeling tot hechtenis voor de tijd van 3 weken — Red.].

Krijgsraad te Velde Oost (Mönchen-Gladbach)

Vonnis van 8 juli 1964

President: Kolonel Mr. *K*. N. Korteweg; *Leden:* Majoors *C*. **A.** J. Marijs en N. Klaver.
Raadsman: Mr. *B*. ten Cate, advocaat te Arnhem.

Zwaar lichamelijk letsel door schuld: als bestuurder van een militaire vrachtauto in Duitsland in een bocht, waar ijzel lag, en remmende voor een voor hem uit rijdende bromfietser in verband met een hem tegemoetkomende autobus, geslipt en tegen die bromfietser aangereden.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

TEN DEZE ZITTING HOUDENDE TE MÖNCHEN-GLADBACH,

in de zaak van de Auditeur-Miitair bij die Krijgsraad, eiser, tegen *C*. O., dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij ,,de Koninklijke Landmacht, in elk geval als militair in de zin der ,,wet, op of omstreeks 7 februari 1964 te of nabij Oyle, in elk geval ,,in Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd, als ,,bestuurder van een militaire vrachtauto, type YA 314, daarmede ,,rijdende over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaan- ,,de weg de Landesstrasse 351, komende uit de richting Liebenau en ,,gaande in de richting Lemke, hoogst onvoorzichtig — terwijl ter ,,plaatse zich enige bochten in deze weg bevinden (aan de wegge- ,,bruikers door een bord kenbaar gemaakt) benevens een in beklaag- ,,des rijrichting aflopende helling en terwijl het zicht enigszins beperkt ,,was door vallende sneeuw en het wegdek door sneeuw nat en glad ,,was — heeft gereden met aanzienlijk te hoge snelheid en/of onnauw- ,,keurig sturend en/of zonder voldoende op te letten en/of zonder ,,voldoende rekening te houden met nader te noemen bromfietsrijder, ,,met het aan deze hoogst onvoorzichtige wijze van rijden van beklaagde ,,en mitsdien aan zijn min of meer grove schuld te wijten gevolg, dat ,,de door hem bestuurde vrachtauto toen beklaagde in verband met ,,deze snelheid en het overige verkeer moest remmen en/of remde, is ,,gaan slippen en in botsing of aanrijding is gekomen met de ter plaatse ,,over voornoemde weg in dezelfde richting als beklaagde als bestuurder

„van een bromfiets daarmede rijdende E. Surhoff en/of de door hem „bereden bromfiets, bij en tengevolge van welke aanrijding of botsing „voornoemde Surhoff onder meer heeft bekomen een kneuzing van de „schedel, een breuk van het rechter schouderblad, een kneuzing van de „rug, in elk geval zwaar lichamelijk letsel, dan wel zodanig lichamelijk „letsel waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner ambts- „of beroepsbezigheden is ontstaan";

Overwegende: . . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 7 februari 1964 te circa 16.35 uur tegen schemertijd — ik reed nog zonder licht — reed ik als bestuurder van een militaire vrachtauto type YA 314, gekentekend KO 17-82, daarmede over de openbare weg de Landesstrasse 351 te Oyle, komende uit de richting Liebenau en gaande in de richting Lemke in West-Duitsland, waar ik toen met mijn onderdeel voor een bevolen dienstoefening was gelegerd. Ik was toen als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de 50e Lichte Transportcompagnie, gelegerd in Kamp Seedorf te Seedorf in West-Duitsland. Ikzelf was gedetacheerd in Liebenau. Genoemde Landesstrasse was mij bekend; ik wist dat het gedeelte, waar ik toen reed een bochtenrijk gedeelte was. Aan het begin van een helling van zes procent, waarvoor door middel van een bord gewaarschuwd werd — voor dat bochtenrijk gedeelte wordt ook gewaarschuwd door middel van een bord — bevindt zich een gevaarlijke bocht naar rechts, die bij ons chauffeurs maar al te zeer bekend was en die wij altijd zeer voorzichtig namen. Deze bocht heb ik ook nu zeer voorzichtig met een snelheid van hooguit 25 tot 30 kilometer per uur genomen, daarna kwam die aflopende helling. Ik heb mijn wagen vrij laten uitlopen en deze won door de in mijn sijrichting aflopende helling aan snelheid. Ik wist dat aan de voet van de helling een zeer flauwe bocht naar rechts, gezien mijn rijrichting, lag. Daarna kwam een vlak weggedeelte van ongeveer 800 meter en vervolgens een gevaarlijke bocht naar links, waarvoor bij ons extra gewaarschuwd werd. Het was die dag kwakkelend weer, het wegdek was glad geweest, maar nu ontdooid en goed berijdbaar. Er viel wat natte sneeuw, het wegdek was dus nat. Ter hoogte van die flauwe bocht naar rechts is bebossing langs de weg, achteraf bleek dat hier op de weg ijzel van de bomen afkomstig lag, waardoor het wegdek glad was. Die bocht was door de bomen en de naderende schemering onoverzichtelijk. Aan de voet van de helling, dus in de bocht, had mijn wagen een snelheid van 45 tot 50 kilometer per uur bereikt. In die flauwe bocht rijdend zag ik ploseling voor mij uit in dezelfde richting rijdend als ik een bromfiets, die naar later bleek, bestuurd werd door een zekere Surhoff midden op het voor ons bestemde weggedeelte rijden. Deze bromfiets voerde geen licht. Op hetzelfde moment zag ik uit tegenovergestelde richting over die weg een bus naderen. Aan de voor mij linkerzijde van de weg stond een Volkswagenbusje half op de weg geparkeerd. Ik begreep direct dat die bus niet ver voor hem gezien naar

rechts kon uitwijken en dat ik met deze snelheid rijdend gelijkertijd of wel vrijwel gelijkertijd die bromfiets zou bereiken. Zoals die bromfietser reed was er voor mij geen ruimte genoeg om met mijn wagen tussen hem en die bus door te sturen. Ik wilde een aanrijding voorkomen, zeker ook met de bus, waarvan ik kon zien dat hij vol passagiers zat en ik heb krachtig geremd. Op hetzelfde moment voelde ik dat mijn wagen met de achterzijde ging slippen. De busbestuurder had dit schijnbaar ook in de gaten en voerde zijn snelheid iets op; hierdoor kon hij mij passeren, zonder dat ik hem naar later bleek noemenswaard geraakt heb. De voorzijde van mijn wagen is na het passeren van de bus naar rechts blijven doorslippen en hij is een halve slag gedraaid. Ten slotte kwam de wagen tot stilstand op de voor mij rechts gelegen berm, daar is hij weggezakt en naar links gekanteld. Tijdens dat slippen moet volgens mij die bromfietser tegen mijn wagen zijn aangereden; de fiets zelf lag zwaar beschadigd aan de voorzijde voor de voorkant van de wagen in de berm; een stukje terug lag de bestuurder ervan. Hij had een wond boven het linkeroog opgelopen, een breuk van het rechterschouderblad en een kneuzing van de rug;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P.D. 63/64, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 4 maart 1964 gesloten en getekend door Marinus Tamme Pieter Pieters, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot het subdetachement Hohne, zakelijk onder meer inhoudt als eigen waarneming van verbalisant:

1e. dat het ongeval had plaatsgevonden op de naar begrippen van de Nederlandse Wegenverkeerswetgeving voor het openbare rij- en ander verkeer openstaande weg de Landstrasse 351, ter plaatse gelegen te Oyle, Kreis Nienburg, Bondsrepubliek Duitsland;

2e. het gedeelte van de Landstrasse 351 waarop het ongeval had plaatsgevonden was gelegen in een bochtenrijk gedeelte van die strasse, als zodanig aangeduid door een verkeersbord overeenkomstig model en betekenis als model 91 van de bijlage van de Nederlandse Wegenverkeerswetgeving met het Duitse onderschrift Kurvenreiche Strecke;

3e. de Landstrasse 351 werd ter plaatse gevormd door een vrij sterke afdaling, dit gezien vanuit de richting Liebenau, als zodanig aangeduid door een verkeersbord met het Duitse onderschrift helling 6%;

4e. dat ter plaatse over een afstand van 1000 meter de mogelijkheid tot slippen bestond als zodanig aangeduid door een bord volgens model en betekenis als model 100 van de bijlage van de Nederlandse Wegenverkeerswetgeving;

onder aan de in punt 3 genoemde helling maakte de weg een flauwe bocht naar rechts die door de rechts langs de weg staande bebossing vrij onoverzichtelijk was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige „Verantwortliche „Vernehmung" te Nienburg opgemaakt en gesloten op 15 februari 1964 door polizeimeister Pohl, zakelijk weergegeven in de Nederlandse taal onder meer inhoudt als verklaring van:

Ernst Surhoff, oud 48 jaar:

Op 7 februari 1964 omstreeks 16.40 uur reed ik met mijn bromfiets — 241 UNU — over de Landesstrasse 351 te Oyle, komende uit de richting Liebenau en gaande in de richting Lemke. Mijn snelheid bedroeg omstreeks 35 kilometer per uur. Ik herinner mij nog dat ik een bus tegenkwam. Verder kan ik mij niets meer herinneren;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige schriftelijke geneeskundige verklaring ten dienste van de Justitie op 12 februari 1964 opgemaakt en getekend door Dr. Blome, arts verbonden aan het ziekenhuis te Nienburg, betreffende Ernst Surhoff, geboren 3 januari 1916, zakelijk weergegeven in de Nederlandse taal onder meer inhoudt als verklaring van genoemde arts:

dat hij op 7 februari 1964 bij betrokkene heeft waargenomen: een kneuzing van de schedel, een breuk van het rechter schouderblad en een kneuzing van de rug;

Overwegende. dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — bovengenoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij ,,de Koninklijke Landmacht op 7 februari 1964 te of nabij Oyle in ,,Duitsland, alwaar hij toen met zijn onderdeel was gelegerd, als be-,,stuurder van een militaire vrachtauto, type YA 314, daarmede rijden-,,de over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, ,,de Landesstrasse 351, komende uit de richting Liebenau en gaande ,,in de richting Lemke, hoogst onvoorzichtig — terwijl ter plaatse zich ,,enige bochten in deze weg bevinden (aan de weggebruikers door een ,,bord kenbaar gemaakt) benevens een in beklaagdes rijrichting aflo-,,pende helling en terwijl het zicht enigszins beperkt was door vallende ,,sneeuw en het wegdek door sneeuw nat en glad was — heeft gereden ,,met aanzienlijk te hoge snelheid met het aan deze hoogst onvoor-,,zichtige wijze van rijden van beklaagde en mitsdien aan zijn min of ,,meer grove schuld te wijten gevolg, dat de door hem bestuurde vracht-,,auto toen beklaagde in verband met deze snelheid en het overige ,,verkeer moest remmen en/of remde is gaan slippen en in botsing of ,,aanrijding is gekomen met de ter plaatse over voornoemde weg in ,,dezelfde richting als beklaagde als bestuurder van een bromfiets daar-,,mede rijdende E. Surhoff en/of de door hem bereden bromfiets, bij ,,en tengevolge van welke aanrijding of botsing voornoemde Surhoff ,,onder meer heeft bekomen een kneuzing van de schedel, een breuk ,,van het rechter schouderblad, een kneuzing van de rug, in elk geval ,,zwaar lichamelijk letsel'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten hebben dat een ander zwaar lichamelijk „letsel bekomt'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-

klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot hechtenis voor de tijd van 2 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 19 november 1964

President: Kolonel Mr. *K.* N. Korteweg; *Leden:* Kolonel F. *G.* van Ditzhuijzen en Kolonel A. van Dusseldorp.
Raadsman: Eerste-Luitenant J. *H.* M. Ketelaar.

(1) Opzettelijk onderscheidingstekenen dragen behorende bij een ambt dat hij niet bekleedt: als dienstplichtig soldaat onderscheidingstekenen van wachtmeester (op zijn uniform) gedragen.

(2) Opzettelijke ongehoorzaamheid: in een trein der Nederlandse Spoorwegen weigeren te voldoen aan het bevel van een sergeant om zich te legitimeren.

Terzake van (de samenloop van) een commuun delict (en een militair delict) militaire detentie opgelegd.

(W.M.Sr. art. 11, 114; W.Sr. art. 196).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. L., geboren 30 september 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 15 „augustus 1964 te Nijmegen, althans in Nederland, opzettelijk de on-„derscheidingstekenen van wachtmeester, in de vorm van schouder-„passanten, heeft gedragen, zulks terwijl hij soldaat was;

„2. dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-„macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 15 „augustus 1964 in een trein der Nederlandse Spoorwegen van Arnhem „naar Ede, heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te ge-„hoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de sergeant M. W. M. „Roij, gegeven dienstbevel zich te legitimeren";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 15 augustus 1964 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in

werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de C-batterij van de 45e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie, gelegerd in de J.W.F.-Mauritskazerne te Ede — heb ik in café „De Baal" te Nijmegen, terwijl ik toen in zomertenue gekleed was, willens en wetens de onderscheidingstekenen van wachtmeester c.q. sergeant, in de vorm van schouderpassanten gedragen, terwijl ik toen heel goed wist dat ik soldaat was en niet gerechtigd die tekenen te dragen. In de trein der Nederlandse Spoorwegen, die om 23.00 uur die dag uit Nijmegen vertrokken was, kwam tussen de stations Arnhem en Ede een burger de coupé binnen waarin ik zat. Hij vroeg mij of ik niet eerder die avond in een café te Nijmegen de onderscheidingstekenen van wachtmeester dan wel sergeant had gedragen. Hij heeft mij toen verteld, dat hij sergeant Roij was. Hierop heeft die sergeant mij zijn paspoort getoond, dus ik wist met een sergeant te maken te hebben. Hierop gaf die sergeant in het algemeen het bevel dat men zich moest legitimeren, dus dat hij de militaire paspoorten wenste te zien. Volgens mij was dit tegen al de aanwezige soldaten bedoeld, dus ook tegen mij. Ik heb die sergeant mijn militair paspoort niet getoond in die trein en ik heb mij dus niet gelegitimeerd;

overwegende, dat Roij, Martinus Wilhelmus Maria, oud 21 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 15 augustus 1964 — ik was toen als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de B-compagnie 106e Verbindings Rasterbataljon gelegerd in de Arthur Koolkazerne te Ede — bevond ik mij in burger gekleed in de avonduren in café „De Baal" te Nijmegen. Bij het biljart zag ik een groepje militairen staan, gekleed in zomertenue, terwijl een van hen de rangonderscheidingstekenen van wachtmeester c.q. sergeant in de vorm van schouderpassanten droeg. Ik dacht met een collega te maken te hebben en ik heb even een gesprek met die gegradueerde gevoerd. Om 23.00 uur die avond heb ik de trein terug naar Ede genomen. Na het passeren van het station Arnhem zag ik in die trein der Nederlandse Spoorwegen, die zich toen dus tussen Arnhem en Ede bevond wederom de „gegradueerde" zitten. Deze droeg echter geen rangonderscheidingstekenen op zijn zomertenue. Ik heb hem gevraagd waarom hij de rangonderscheidingstekenen niet meer droeg waarop hij mij antwoordde, dat hij niet met strepen had gelopen en dat diverse getuigen dit konden bevestigen. Ik heb hem verteld dat ik sergeant was. Toen hier opmerkingen over gemaakt werden door andere militairen die er zaten heb ik mij als sergeant gelegitimeerd door mijn militair paspoort te tonen. Hierna heb ik bedoeld persoon het bevel gegeven zich te legitimeren door het tonen van zijn militair paspoort. Ik had ondertussen wel in de gaten, dat ik met een soldaat te doen had. Genoemde soldaat die later J. L. bleek geheten te zijn, heeft nagelaten te gehoorzamen aan dat door mij gegeven dienstbevel;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde

is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat beide feiten begaan zijn op 15 augustus 1964, het eerste ten laste gelegde feit te Nijmegen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„opzettelijk onderscheidingstekenen dragen behorende tot een „ambt dat hij niet bekleedt",*
2. *„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog";*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht,
2. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 15 augustus 1964 tot 17 augustus 1964 voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van streng arrest, welk arrest naar het oordeel van de Krijgsraad van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 4 weken met aftrek van twee dagen voorarrest — *Red.].*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 juli 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Lt.-Kolonel B. F. M. Wijtenburg.

***Als** bestuurder van een vierwielig motorrijtuig over een voor het openbaar verkeer openstaande weg gereden, terwijl hij wist dat hem bij rechterlijke uitspraak de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen **was** ontzegd.*

Een maand gevangenisstraf en 5 jaar ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen.

(W.V.W. art. 32).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen **G.** H. F. V. R., geboren 10 juli 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 6 april 1964 te Oss als bestuurder van een ,,vierwielig motorrijtuig daarmede heeft gereden over de voor het open-,,baar verkeer openstaande weg, de Kruisstraat, terwijl hij wist, althans ,,redelijkerwijze moest weten, dat hem bij onherroepelijk geworden ,,vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Hertogenbosch van 5

,,april 1962 de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen was ont-
,,zegd voor de tijd van 5 jaren ingaande op 28 april 1962";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 6 april 1964 reed ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Kruisstraat te Oss, terwijl ik wist dat mij bij onherroepelijk vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Hertogenbosch van 5 april 1962 de bevoegdheid was ontzegd een motorrijtuig te besturen voor ven tijdvak van 5 jaren ingaande op 28 april 1962;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 106164, opgemaakt en gesloten te Oss op 25 april 1964 door Gerardus Franciscus Veroude, hoofdagent van gemeentepolitie te Oss, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op maandag 6 april 1964 zag ik dat een man, de mij bekende R., wonende te Oss, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig hiermede reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Kruisstraat te Oss;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een dubbel van een kennisgeving van de Officier van Justitie arrondissement 's-Hertogenbosch aan Gijsbertus H. F. V. R., geboren te Oss, 10 juli 1943, hetwelk aan beklaagde is getoond en voorgehouden, hetgeen onder meer zakelijk inhoudt dat G. H. F. V. R., geboren te Oss, 10 juli 1943, bij vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Hertogenbosch van 5 april 1962 de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen is ontzegd voor de tijd van 5 jaren, welke termijn is ingegaan op 28 april 1962;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 6 april 1964 te Oss als bestuurder van een vierwielig
,,motorrijtuig daarmede heeft gereden over de voor het openbaar ver-
,,keer openstaande weg, de Kruisstraat, terwijl hij wist dat hem bij on-
,,herroepelijk geworden vonnis van de Arrondissementsrechtbank te
,,'s-Hertogenbosch van 5 april 1962 de bevoegdheid om motorrijtuigen
,,te besturen was ontzegd voor de tijd van 5 jaren ingaande op 28 april
,,1962";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,handelen in strijd met artikel 32 van de Wegenverkeerswet",

strafbaar gesteld bij artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht om aan beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de tijd van vijf jaar;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 1 maand en ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van 5 jaren — *Red.].*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 juli 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. *W.* van Duin en Lt.-Kolonel B. F. M. Wijtenburg.

Als centralist van de Telefooncentrale, bij wie de post werd bezorgd om daar tijdelijk bewaard te blijven, een bankbiliet van f *10.— uit een enveloppe gehaald.*

„Verduistering".

(W.Sr. art. 321, 322).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE **ZUID,**

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. A. V. D. L., geboren 21 oktober 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreek? 12 maart 1964 te Oirschot opzettelijk een „enveloppe, inhoudende een bankbiljet van 10 gulden, toebehorende „aan H, althans J. H. van Dijken, in ieder geval aan een ander dan „aan hem, beklaagde, en welke enveloppe met inhoud hij als centralist „in de telefooncentrale van de legerplaats Oirschot in bewaring had, „in ieder geval anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechte-„lijk zich heeft toegeëigend;

„althans, indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 12 maart 1964 te Oirschot met het oog-„merk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een enve-„loppe, inhoudende een bankbiljet van 10 gulden, toebehorende aan „H, althans J. H. van Dijken, in ieder geval aan een ander dan aan „hem, beklaagde";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Van 11 maart 1964 te 22.00 uur tot 12 maart 1964 te 08.00 uur had ik dienst als centralist in de legerplaats Oirschot te Oirschot. Ik had deze dienst te 22.00 uur op 11 maart 1964 overgenomen van de soldaat Rooijakkers. In die tijd werd de post bezorgd bij de telefooncentrale van de legerplaats Oirschot en daar in bewaring genomen. De post die op het moment van overname van de dienst aanwezig was

komt onder beheer van de nieuwe centralist. Toen ik, als voormeld, de dienst van de soldaat Rooijakkers overnam lag er een brief bestemd voor de soldaat J. H. van Dijken. Ik vermoedde dat met deze brief geld was verzonden. In de loop van de nacht is bij mij het idee gerijpt om de brief met inhoud mij toe te eigenen. Op 12 maart 1964 tussen 05.00 uur en 06.00 uur heb ik de enveloppe, die bestemd was voor de soldaat J. H. van Dijken, geopend en het bankbiljet van tien gulden dat zich in die enveloppe bleek te bevinden mij toegeëigend met de bedoeling het geld voor mijzelf te besteden, zonder dat ik van wie dan ook toestemming had deze enveloppe en het zich daarin bevindende geld mij toe te eigenen en zonder dat deze enveloppe met inhoud mij in eigendom toebehoorde;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 90/64, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 15 april 1964 door Gerardus Maria Roelofs, wachtmeester 1e klas der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Welschap, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Hubertus Jacobus Paulina Rooijakkers:

Op 11 maart 1964 heb ik van 18.00 uur tot 22.00 uur dienst gedaan als telefonist op de telefooncentrale van de legerplaats Oirschot. Te ± 19.00 uur kwam er een besteller van de PTT bij mij met een expresse-brief voor de soldaat van Dijken van de A-batterij van de 12e Afdeling Veldartillerie. Ik belde meteen naar de 12e Afd. Veldartillerie, maar de betreffende batterij was op oefening. Zoals gebruikelijk heb ik de brief in de centrale weggelegd. Te 22.00 uur werd mijn dienst overgenomen door de soldaat L. De brief lag op de gebruikelijke plaats. Op 12 maart 1964 had ik dagdienst in de telefooncentrale. De soldaat van Dijken kwam toen in de centrale om zijn brief af te halen. De brief bleek echter niet meer aanwezig te zijn;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 85/64, opgemaakt en gesloten te Enschede op 23 april 1964 door Thijs Houter, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade vliegbasis Twenthe, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Jan Harm van Dijken:

Op 12 maart 1964 omstreeks 09.00 uur, ik was toen ingedeeld bij de 12e afdeling Veldartillerie en gelegerd in de legerplaats Oirschot, kreeg ik bericht van de korporaal van administratie van mijn batterij dat er voor mij een expresse-brief was aangekomen. Deze brief kon worden afgehaald bij de telefooncentrale van de legerplaats Oirschot. Het was mij bekend dat er een brief van mijn ouders uit Enschede met 10 gulden er in voor mij onderweg was. Omstreeks 09.15 uur op 12 maart 1964 ben ik naar die telefooncentrale gegaan om de voor mij bestemde expresse-brief af te halen. Toen ik daar kwam werd mij verteld dat de voor mij bestemde brief daar niet meer aanwezig was. Ik heb niemand toestemming gegeven de expresse-brief met 10 gulden voor of namens mij bij de telefooncentrale in ontvangst te nemen of weg te nemen en zich toe te eigenen;

als verklaring van Harm van Dijken:

Op 10 maart 1964 heb ik een enveloppe met 10 gulden persoonlijk naar het postkantoor te Enschede gebracht en per expresse naar mijn zoon, J. H. van Dijken, in de legerpaats Oirschot verzonden. Het bankbiljet van 10 gulden, dat ik aan mijn zoon verzond, was mijn eigendom. Ik heb niemand het recht of toestemming gegeven het bankbiljet weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 12 maart 1964 te Oirschot opzettelijk een enveloppe, ,,inhoudende een bankbiljet van 10 gulden, toebehorende aan H. van ,,Dijken en welke enveloppe met inhoud hij als centralist in de tele-,,fooncentrale van de legerplaats Oirschot in bewaring had, weder-,,rechtelijk zich heeft toegeëigend";

Overwegende, dat — nu het primair ten laste gelegde is bewezen verklaard — een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *,,verduistering"*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 2 weken; beslissing dat het voorwerp dat als stuk van overtuiging heeft gediend, met name een bankbiljet van tien gulden door misdrijf aan de eigenaar Harm van Dijken, geboren te Dordrecht, 19 juli 1916 en wonende te Enschede, Brinkstraat 373 is onttrokken; last dat genoemd voorwerp aan genoemde van Dijken zal worden teruggegeven na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, onverminderd overigens ieders rechten — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 15 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *P*. E. Kloots; Leden: Lt.-Kolonels H. A. D. Nieuwenhuis en F. G. J. de Waal,

Mishandeling: als dienstplichtig soldaat, zich met zijn onderdeel in België bevindende, een burger vuistslagen tegen het hoofd toegediend. Beroep op noodweer verworpen aangezien niet gebleken is van enige noodzaak tot verdediging.

Diefstal: in België uit de krlder van een herberg een krat met flesjes bier weggenomen.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 41, 300, 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. G. R., geboren 5 oktober 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 10 mei 1964 te of nabij Hechtel in „België, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire „dienst was bij de Ost-Compagnie van het 17e Bataljon Infanterie en „terwijl hij zich met dit onderdeel op oefening in België bevond, op-„zettelijk mishandelend L. Cilissen met een zijner tot een vuist gebalde „handen tegen diens hoofd heeft geslagen, gestoten of gestompt, waar-„door deze pijnlijk werd getroffen;

„II. dat hij op of omstreeks 10 mei 1964 te of nabij Hechte1 in „België, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire „dienst was bij de Ost-Compagnie van het 17e Bataljon Infanterie en „terwijl hij zich met dit onderdeel op oefening in België bevond, met „het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen 24, „althans een aantal flessen bier, toebehorende aan J. Hanssen, in ieder „geval aan een of meer anderen dan aan hem, beklaagde";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Ik heb op 10 mei 1964 in de Rijkswachtkazerne te Hechte1 in België, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Ondersteuningscompagnie van het 17e Bataljon Infanterie en terwijl ik mij met dit onderdeel op oefening in België bevond, met een mijner tot een vuist gebalde handen L. Cillissen tegen het hoofd geslagen, hetgeen ik deed omdat voornoemde Cilissen mij eerder had geslagen. Ik neem wel aan dat Cilissen daarvan pijn ondervond.

Ik heb op 10 mei 1964 te Hechte1 in België, terwijl ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Ondersteuningscompagnie van het 17e Bataljon Infanterie en terwijl ik met dit onderdeel op oefening in België was, in de kelder van de herberg Leander aan de Kamperbaan een krat met een aantal flesjes bier, naar mijn schatting 18 stuks, weggenomen met de bedoeling dit bier te nuttigen, zulks terwijl deze flesjes mij niet in eigendom toebehoorden, doch, naar ik later vernam aan J. Hansen, en terwijl ik van niemand recht of toestemming had deze flesjes bier weg te nemen en mij toe te eigenen;

Overwegende, dat Libert Cilissen, oud 48 jaar, van beroep wacht-

meester der 1e klasse van de Rijkswacht te Hechte1 in België, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 10 mei 1964 diende de soldaat R. mij in het bureel van de Rijkswacht te Hechtel, een slag toe, toen ik hem enige flesjes bier wilde afnemen, waarvan ik vermoedde dat hij ze gestolen had. Ik liep een licht gezwel op de kaak op, waarvan ik twee dagen pijn heb ondervonden;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde aanvankelijk Proces-Verbaal nr. 31/64 opgemaakt door Henri Poelmans, veldwachter der gemeente Hechtel te België, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Jacqueline Hanssen, herbergierster, wonende te Hechtel, Kamperbaan 8:

Op 10 mei 1964 te 21.30 uur stelde ik vast dat er drie bakken bier uit mijn kelder verdwenen waren, waarvan twee van het merk Stella Artois, allen van 24 flesjes per bak. Er zijn die dag veel Nederlandse militairen in mijn herberg geweest. Ik vraag rechterlijke vervolging;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het aanvankelijk proces-verbaal van de Rijkswacht te Hechtel nr. 31/64 slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen en wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,I. dat hij op 10 mei 1964 te Hechtel in België, terwijl hij als dienst-
,,plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Ost-Compagnie
,,van het 17e Bataljon Infanterie en terwijl hij zich met dit onderdeel op
,,oefening in België bevond, opzettelijk mishandelend L. Cilissen met
,,een zijner tot een vuist gebalde handen tegen diens hoofd heeft ge-
,,slagen, waardoor deze pijnlijk werd getroffen;

„TT. dat hij op 10 mei 1964 te Hechtel in België, terwijl hij als
„dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Ost-
„Compagnie van her 17e Bataljon Infanterie en terwijl hij zich met
„dit onderdeel op oefening in België bevond, met het oogmerk van
„wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een aantal flessen bier,
„toebehorende aan J. Hanssen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. *„Mishandeling",*

II. *„Diefstal",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

II. artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het hem sub I ten laste gelegde feit zich tot zijner verdediging er op beroept dat Cilissen hem eerst zou hebben geslagen; dat de Krijgsraad echter van oordeel is, dat, zelfs al zou Cilissen eerst beklaagde hebben gslagen, voordat beklaagde Cilissen sloeg, dit kennelijk beroep op noodweer niet kan slagen, daar niet is gebleken van enige noodzaak tot verdediging;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 3 weken — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Kon. Luchtmacht

Vonnis van 20 januari 1965

President: Kolonel Mr. *P*. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. *A*. C. Benjamins en Lt.-Kolonel H. W. J. Teunissen.
Raadsman: Eerste-Luitenant J. A. Groeneveld.

Onder drankinvloed verkerende een rijwiel op de voor het openbaar verkeer openstaanden weg berijden (2 weken gevangenisstraf voorwaardelijk en f *60 boete onvoorwaardelijk) en toen — om 01.20 uur — de lantaarn van zijn rijwiel niet brandende gehad* (f *10 boete).*

(W.V.W. art. 26; W.V.R. art. 13, 1 c.).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. G. D., geboren 21 maart 1938, sergeant der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,1. dat hij op of omstreeks 16 augustus 1964 te Zeist als bestuur-
,,der van een tweewielig rijwiel daarmede heeft gereden over de voor
,,het openbaar verkeer openstaande weg, de Montaubanstraat, terwijl
,,hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcohol-
,,houdende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht dit rijwiel
,,naar behoren te besturen;

,,2. dat hij op of omstreeks 16 augustus 1964 omstreeks 01.20 uur,
,,zijnde een tijdstip bij nacht, te Zeist als bestuurder van een tweewielig
,,rijwiel daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer
,,openstaande weg, de Montaubanstraat, terwijl bedoeld rijwiel niet was
,,voorzien van een koplicht, aangebracht volgens en voldoende aan
,,de in artikel 84 van het Wegenverkeersreglement gestelde eisen";

Overwegende: . . . . enz.;

overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Vanaf 15 augustus 1964 te omstreeks 19.00 uur tot 16 augustus 1964 te omstreeks 01.10 uur dronk ik ongeveer 18 flesjes, dikbuikjes, pilsbier. Alhoewel ik door de gebruikte hoeveelheid alcoholhoudende drank niet in staat was mijn rijwiel naar behoren te besturen, besloot

ik toch op mijn fiets te rijden. Ik heb toen op 16 augustus 1964 te omstreeks 01.20 uur als bestuurder van mijn tweewielig rijwiel, waarvan het koplicht niet functioneerde, gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Montaubanstraat te Zeist;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. 6416, opgemaakt en gesloten te Zeist op 20 augustus 1964 door Pieter Knegt, hoofdagent van gemeentepolitie te Zeist, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op 16 augustus 1964 omstreeks 01.20 uur, zijnde een tijdstip gelegen tussen een kwartier na zonsondergang en een kwartier voor zonsopkomst, zag ik dat een man als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel daarmede reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Montaubanstraat te Zeist, zonder dat dit rijwiel was voorzien van het koplicht als voorgeschreven in de tabel van artikel 84 van het Wegenverkeersreglement. Het rijwiel was wel voorzien van een koplantaarn, doch deze straalde geen licht uit. Deze man, die in staat van dronkenschap verkeerde, heb ik naar het politiebureau gebracht. Na voldoende ontnuchterd te zijn gaf hij op te zijn: W. G. D., geboren te Zeist 21 maart 1938, sergeant I bij de KLu;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: ad 1. „of omstreeks"; ad 2. „of omstreeks";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Handelen in strijd met artikel 26, eerste lid Wegenverkeerswet";
2. „Overtreding van artikel *13*, eerste lid aanhef en sub *c Wegen*-„verkeersreglement";

strafbaar gesteld bij:

1. art. 35 Wegenverkeerswet;
2. art. 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling ad 1. tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en, onvoorwaardelijk, betaling van een geldboete van f 60, subs. 12 dagen hechtenis, en ad 2. tot betaling van een geldboete van f 10, subs. 2 dagen hechtenis — Red.].

Krijgsraad *te* Velde Kon. *Luchtmacht*

Vonnis van 20 januari 1965

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. A. C. Benjamins en Lt.-Kolonel W. H. J. Teunissen.
Raadsman: Majoor *J. P.* C. G. Sniedt.

Diefstal gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd in een woning door iemand die zich aldaar buiten weten en tegen de wil van de rechthebbende bevindt: beklaagde was te omstreeks 04.00 uur door een openstaand raam binnengeklommen en had een geldkistje weggenomen waarin o.m. een geldbedrag van f 85.

(W.Sr. art. 311).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. H. J., geboren 22 februari 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op 27 september 1964 te Bocholtz te omstreeks 04.00 uur, ,,derhalve gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd, in een wo-,,ning, gelegen Wilhelminaplein 17 te Bocholtz, met het oogmerk van ,,wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een geldkistje, inhou-,,dende een geldbedrag van *f* 85.—, toebehorende aan Jozef Hubert ,,Janssen, althans aan een of meer anderen dan aan hem, beklaagde, ,,terwijl hij, beklaagde, zich in die woning buiten weten van en tegen de ,,wil van de rechthebbende bevond";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 27 september 1964, kwam ik langs het perceel Wilhelminaplein 17 te Bocholtz, alwaar zich de café-lokaliteit van Piet Janssen bevindt. Ik ben het grindpad dat naast het café ligt opgelopen. Terwijl ik daar naast het café alzo stond, zag ik dat een raam aan de zijkant van het café openstond. Ik kreeg zin om door dat raam het perceel binnen te gaan. Ik ben daarop de woning binnengegaan, door het raam. Ik ben van het zaaltje van het café naar de keuken gelopen. Ik zag toen op de keukenkast twee geldkistjes staan. Toen kreeg ik de gedachte om een geldkistje weg te nemen en mij toe te eigenen. Ik heb daarop één geldkistje weggenomen en mij toegeëigend. Ik heb de woning via dezelfde weg als waarover ik was gekomen verlaten. Ik ben daarop naar mijn ouderlijke woning aan de . . . straat te Bocholtz gelopen en thuis gekomen heb ik met behulp van een schroevendraaier de deksel van het geldkistje ornhooggewrikt. Ik zag toen dat zich in het geldkistje bevonden o.m. drie bankbiljetten van f 25,—, één bankbiljet van f 10,—, en een legitimatiekaart voor de voetbaltoto ten name van Jozef H. Janssen. Ik heb deze bankbiljetten uit het geldkistje gehaald en ik heb dit geldbedrag ad f 85,— in mijn eigen zak gestoken. Het geldkistje

heb ik met de formulieren voor de toto, welke ik in het geldkistje had laten zitten, in de vuilnisemmer van mevrouw B., wonend aan de ... straat 11, gestopt. Toen ik als bovenomschreven, met de bedoeling om dit voor mijzelf te behouden, genoemd geldkistje inhoudende o.m. een geldbedrag ad f 85,—, wegnam en mij toeëigende, wist ik dat dit geldkistje met het geld mij niet toebehoorde. Het bleek mij later toe te behoren aan Jozef Hubert Janssen en ik wist eveneens dat ik van niemand recht of toestemming had om genoemd geldkistje met het geldbedrag weg te nemen en mij toe te eigenen. Toen ik dit geldkistje met het geld wegnam was het omstreeks 04.00 uur op 27 september 1964, derhalve was het tijd welke bestemd is voor de nachtrust. Toen ik mij als vermeld in genoemde woning aan het Wilhelminaplein 17 te Bocholtz begaf en bevond, geschiedde dit, naar ik wist, buiten weten van en tegen de wil van de rechthebbende;

Overwegende dat, het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 202164 opgemaakt en gesloten te Simpelveld op 9 december 1964 door Jan Johannes Houterman, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee behorende tot de Brigade Simpelveld, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Peter Hubert Janssen:

Ik ben de eigenaar en de bewoner van perceel Wilhelminaplein 17 te Bocholtz. Behalve aan mijn gezinsleden, heb ik aan niemand toestemming gegeven om in de nacht van 26 op 27 september 1964 mijn woning te betreden. Dat de mij bekende D. J. H. in die nacht mijn woning betreden heeft is tegen mijn wil en buiten mijn weten gebeurd;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 171/64 opgemaakt en gesloten te Simpelveld op 22 oktober 3964 door Gerardus Hubertus Peerboom, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse behorende tot de groep Simpelveld en Jan Johannes Houterman, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Simpelveld, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Jozef Hubert Janssen:

Op 26 september 1964, omstreeks 18.00 uur, had ik een geldkistje neergezet op een keukenkast in de keuken van mijn ouderlijke woning, Wilhelminaplein 17 te Bocholtz. In dit metalen geldkistje bevond zich een geldbedrag van f 85,—, bestaande uit drie biljetten van f 25,— en een biljet van f 10,—. Verder nog enige formulieren van een voetbalpool, waarop mijn naam en adres voorkwamen. Op 27 september 1964 omstreeks 11.30 uur, kwam de mij bekende mevrouw B., wonende te Bocholtz, ... straat 11 met mijn geldkistje bij mij. Zij verklaarde dit geldkistje in de vuilnisemmer achter haar woning te hebben gevonden. Bij controle op de keukenkast bleek mij, dat het door mij daarop geplaatste geldkistje verdwenen was. Het geldkistje dat mevrouw B. mij bracht was kennelijk opengebroken en het geld was daaruit verdwenen. De voetbalpoolformulieren, waarop mijn naam en adres voorkwamen zaten nog in het geldkistje. Dat geldkistje heb ik aan niemand afgestaan. Dit moet tussen 26 september 1964, 18.00 uur en 27 sep-

tember 1964, 11.30 uur, vermoedelijk uit onze woning ontvreemd zijn. Het geldkistje, alsmede het daarin aanwezige geld is mijn eigendom. Ik heb niemand toestemming gegeven dit geldkistje en dit geld weg te nemen en zich die goederen toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden ,,althans aan een of meer anderen dan aan ,,hem, beklaagde";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,Diefstal, gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd, in een wo-
,,ning, door iemand die zich daar buiten weten en tegen de wil van de
,,rechthebbende bevindt";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311, eerste lid, aanhef en sub 3e. van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot 4 weken gevangenisstraf, waarvan 2 weken voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Kon. Luchtmacht

Vonnis van 20 januari 1965

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. A. C. Benjamins en Lt.-Kolonel H. W. J. Teunissen.
Raadsman: Mr. *J. E.* C. v. d. Laan.

Verduistering, meermalen gepleegd, door een sergeant-majoor die uit boekjes met zichtzendingen postzegels, postzegels wegnam en door het stellen van gefingeerde parafen, niet afrekende.

(W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X., geboren 27 september 1930, sergeant-majoor, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 20 januari 1965 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot betaling van een geldboete van honderd gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen, met verbeurdverklaring van de van beklaagde

inbeslaggenomen: 21 Nederlandse-, 17 Nederlands-Indische-, 6 Surinaamse-, 6 Curaçaose-, 1 Antilliaanse-, 22 Duitse-, 7 Franse-, 2 Frans Equatoriaanse-, 4 Zwitserse-, 4 Italiaanse-, en 1 Braziliaanse postzegels alsmede drie stempels en postzegelboekjes en -mapjes;

en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij in of omstreeks het tijdvak van januari 1964 tot en met ,,augustus 1964 te Soest en te Amersfoort opzettelijk een negentigtal ,,postzegels, toebehorende aan diverse postzegelhandelaren en verzame-,,laars van postzegels, in elk geval aan een ander of aan anderen dan ,,aan hem, beklaagde, welke postzegels hij als zichtzendingen en in ,,ieder geval anders dan door misdrijf onder zich had, zich weder-,,rechtelijk heeft toegeëigend'';

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 1953 ben ik in de functie van . . . . ingedeeld bij het . . . . Squadron van de Vliegbasis Soesterberg. Van medio januari 1963 tot eind augustus 1964 ben ik lid geweest van de postzegelclub ,,de Uiver'', die uitging van de onderofficiersmess van de Vliegbasis Soesterberg. In deze club rouleerden geregeld zichtzendingen met zogenaamde rondzendboekjes met postzegels. Men kreeg aldus gedurende enige tijd een zichtzending onder zich en men kon uit zo'n boekje zegels nemen en kopen door paraaf en lidmaatschapsnummer aan te brengen op de plaats waar de gekochte zegel in het boekje was geplaatst. Een en ander werd dan later verrekend. Omstreeks begin 1964 ben ik er toe gekomen om uit de zichtzending, welke ik toen onder mij had gekregen twee postzegels weg te nemen en mij toe te eigenen. Nadat de betreffende zichtzending had gerouleerd hoorde ik niet dat men geconstateerd had dat er zegels uit deze zending ontbraken. Omdat men zulks niet bemerkte heb ik in de periode van januari 1964 tot en met augustus 1964 op verschillende tijdstippen uit diverse zichtzendingen met rondzendboekjes, welke ik onder mij had gekregen, voor een bedrag van f 222,53 aan postzegels weggenomen en mij toegeëigend, met de bedoeling om deze voor mij zelf te behouden. In totaal waren het 93 postzegels, nl. 23 Nederlandse-, 17 Nederlands-Indische-, 6 van Curaçao, 6 van Suriname, 1 van de Nederlandse Antillen, 22 van Duitsland, 4 van Zwitserland, 4 van Italië, 7 van Frankrijk, 2 van Frans-Equatoriaal Afrika en 1 van Brazilië. Deze zegels zijn alle door de Koninklijke Marechaussee in beslag genomen behalve twee Nederlandse zegels welke mij later bleken toe te behoren aan H. uit Zeist. Nadat ik de postzegels weggenomen had zette ik op de plaats waar de zegel gezeten had een willekeurige gefingeerde paraaf, of plaatste ik een stempelafdruk. Enige keren heb ik in de plaats van de door mij weggenomen postzegels andere postzegels van geringe waarde teruggeplaatst.

Telkens toen ik in die periode op verschillende tijdstippen uit de zichtzendingen en rondzendboekjes postzegels wegnam en mij toeëigende wist ik dat deze zegels mij niet toebehoorden en dat ik van niemand recht of toestemming had de postzegels weg te nemen en mij toe te eigenen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 210164 opgemaakt en gesloten te Soesterberg op 23 oktober 1964 door Bernard Dunsbergen, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en behorende tot de Brigade Soesterberg, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van A. D. Teunissen:

Ik ben voorzitter van de onderofficierspostzegelclub „de Uiver" uitgaande van de onderofficiersmess van de Vliegbasis Soesterberg te Soesterberg, gemeente Soest. In dit verband is mij toevertrouwd het verzorgen van rondzendingen van postzegels, die ik betrek van postzegelhandelaren en van leden van „de Uiver". De gehele administratie, waaronder begrepen het afrekenen van rondzendingen, wordt door mij verzorgd. De gang van een rondzending postzegels loopt als volgt. Iedere rondzending bestaat uit enkele genummerde boekjes postzegels die circuleren onder een groep leden. De leden hebben elk drie dagen tijd oin hun keus te bepalen en postzegels uit de rondzending te kopen. Wanneer een lid koopt, verwijdert hij de door hem te kopen postzegels uit de boekjes en schrijft op de plaats van de uitgenomen zegels zijn lidmaatschapsnummer en paraaf. Nadat de zending gecirculeerd heeft, wordt er afgerekend. Vanaf de zending die rouleerde van 28 november 1963 tot 10 januari 1963 tot die, welke van 14 augustus tot en met 21 augustlus 1964 in omloop was constateerde ik onregelmatigheden, bestaande uit het ontbreken van postzegels uit de postzegelboekjes waarvoor op de plaatsen van uitneming in de postzegelboekjes veelal valse nummers en parafen werden neergeschreven. In enkele gevallen werden er in plaats van nummers stempels geplaatst, terwijl op andere plaatsen waardeloze postzegels werden ingeplakt, die er niet in thuishoorden. De totale waarde der vermiste postzegels bedraagt f 237,33. De postzegelclub „de Uiver" is voor de vermiste postzegels geheel verantwoordelijk. De postzegelclub „de Uiver" vertegenwoordigende, heb ik aan niemand recht of toestemming gegeven om zich deze postzegels toe te eigenen;

als relaas van verbalisant:

Op 21 augustus 1964 heb ik mij begeven naar de woning van sergeant-majoor X. Zijn aldaar aanwezige postzegelverzameling heb ik ter controle overgebracht naar de marechausseekazerne te Amersfoort. Aldaar heb ik tezamen met A. D. Teunissen de inhoud van bovengenoemde postzegelverzameling gecontroleerd. Mij bleek dat de meeste der vermiste postzegels in de verzameling aanwezig waren. Op 28 augustus 1964 heb ik de door mij in de verzameling van X. aangetroffen ontvreemde postzegels te weten: 21 Nederlandse-, 17 Nederlands-Indische-, 6 Surinaamse-, 6 Curacaose-, 1 Antilliaanse-, 22 Duitse-, 7 Franse-, 2 Frans-Equatoriaalse-, 4 Zwitserse-, 4 Italiaanse- en 1 Bra-

ziliaanse, in beslag genomen en tevens nam ik in beslag twee stempels uit een kinderdoosje waarop de afbeeldingen van respectievelijk een pelikaan en een nijlpaard voorkwamen en een stempel waarop een halve cirkel staat afgebeeld met de letters H. B. B. S. en het cijfer **3.** Vervolgens heb ik op 28 augustus 1964 deze postzegels getoond aan X., die mij daarna verklaarde: ,,Dit zijn postzegels waaromtrent ik ,,verklaarde dat ze vermist waren";

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij in het tijdvak van januari 1964 tot en met augustus 1964 ,,te Soest en te Amersfoort opzettelijk een negentigtal postzegels, toe-,,behorende aan diverse postzegelhandelaren en verzamelaars van post-,,zegels, welke postzegels hij als zichtzendingen en in ieder geval anders ,,dan door misdrijf onder zich had, zich wederrechtelijk heeft toege-,,eigend";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Verduistering, meermalen gepleegd";*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321, jo. 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot f 100 geldboete, subs. 20 dagen hechtenis en verbeurdverklaring van de postzegels, postzegelboekjes en stempels — *Red.].*

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 23 oktober 1964, B 64.27

(Zie de beschikking hierná)

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Brigade-Generaal Coopmans.

Inhoud van de strafreden ná beklag; ná beklag in de strafreden opgenomen nieuwe feiten.

De óórspronkelijke strafreden luidde:

„Ondanks herhaalde waarschuwingen, opvoedkundige maatregelen

„en straffen zich niet kunnen aanpassen aan de militaire tucht. Tijdens „een les handgranaatwerpen zijn meerdere belachelijk gemaakt en be- „dreigd met de woorden: „Ik zal je de strot afbijten." Vervolgens een „hem gegeven opdracht saboterend uitgevoerd."

De ná beklag door de beklagmeerdere gewijzigde strafreden luidde:

„Reeds herhaaldelijk naar aanleiding van zijn gedrag in dienst „terechtgewezen en krijgstuchtelijk gecorrigeerd zijnde, zich onvol- „doende ingespannen bij het afleggen van de I.A.M.V.-proef hand- „granaatwerpen.

„Deswege opdracht ontvangen hebbende van de toezichthoudende „sergeant om zich na het afleggen van de volgende proef, bij hem terug „te melden, tegen een aantal soldaten opgemerkt: „Ik moet me terug- „„melden bij die kut."

„Naar aanleiding hiervan door een kaderlid teruggestuurd naar de „eerstgenoemde meerdere, op diens terechtwijzing gereageerd door hem „onder meer toe te voegen: „Ik zal je de strot afbijten."

„De vervolgens ontvangen opdracht zich in de looppas naar de „kazerne terug te begeven slechts aarzelend uitgevoerd."

Deze, ná beklag door de beklagmeerdere gewijzigde, strafreden werd door het H.M.G. bevéstigd.

(W.K. art. 37, 46, 65, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 8 oktober 1964, waarbij de dpl. soldaat B., rnr. . . . ., dienende bij de Ostcie 42 Pantserinfanterie-bataljon (gedetacheerd bij de Stafcie Adm. Cen. 4 Div.) 's-Hofs eind-beslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de 4e Divisie over de straf van plaatsing in een tuchtklasse voor de tijd van drie maanden hem opgelegd door de commandant van de 41 Pantserbrigade wegens:

„Ondanks herhaalde waarschuwingen, opvoedkundige maatregelen „en straffen zich niet kunnen aanpassen aan de militaire tucht. Tijdenr „een les handgranaatwerpen zijn meerdere belachelijk gemaakt en be- „dreigd met de woorden: „Ik zal je de strot afbijten". Vervolgens een „hem gegeven opdracht saboterend uitgevoerd.";

bij welke beschikking — op 7 oktober 1964 genomen en op dezelfde dag aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden, — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager —, zodat deze komt te luiden:

„Reeds herhaaldelijk naar aanleiding van zijn gedrag in dienst „terechtgewezen en krijgstuchtelijk gecorrigeerd zijnde, zich onvol- „doende ingespannen bij het afleggen van de 1.A.M.V.-proef hand- „granaatwerpen.

„Deswege opdracht ontvangen hebbende van de toezichthoudende „sergeant om zich na het afleggen van de volgende proef. bij hem terug „te melden, tegen een aantal soldaten opgemerkt: „Ik moet me terug „„melden bij die kut".

,,Naar aanleiding hiervan door een kaderlid teruggestuurd naar de ,,eerstgenoemde meerdere, op diens terechtwijzing gereageerd door ,,hem onder meer toe te voegen: ,,ik zal je de strot afbijten."

,,De vervolgens ontvangen opdracht zich in de looppas naar de ,,kazerne terug te begeven slechts aarzelend uitgevoerd."

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak het Hof tot geen andere beschouwingen heeft geleid dan die, welke zijn vermeld in de beschikking waarvan beklag, zodat het beklag ongegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de beschikking, waarvan beklag, met overneming van gronden;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

In de in de beschikking van het H.M.G. van 9 augustus 1960 (M.R.T. LIII (1960), blz. 699) behandelde zaak luidde de óórspronkelijke strafreden:

,,Een opgedragen oefening bij de sportles niet uitgevoerd en zonder ,,toestemming de sportzaal verlaten."

De na beklag door de beklagmeerdere gewijzigde strafreden luidde:

,,Tijdens een les lichamelijke oefening zonder toestemming of op- ,,dracht de sportzaal verlaten en geen gevolg gegeven aan de opdracht ,,van een meerdere zich wederom naar de sportzaal te begeven; deze ,,meerdere de woorden „Je wilt me kapot maken" althans woorden van ,,gelijke strekking toegevoegd."

Naar aanleiding van deze door de beklagmeerdere gewijzigde strafreden overwoog het H.M.G.:

,,O., dat de omschrijving van de strafreden zoals deze luidt na be- ,,klag onder 2 en 3 andere feiten bevat dan waarvoor klager aanvan- ,,kelijk werd gestraft;

,,O., dat de meerdere van de strafoplegger, van ooi-deel zijnde, dat ,,klager voor deze feiten mede behoorde te worden bestraft, met toe- ,,passing van artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht de omschrijving ,,van de strafreden had kunnen wijzigen, doch dat toevoeging van ,,nieuwe feiten bij de beslissing op een beklag niet geoorloofd is;

,,O., dat mitsdien de omschrijving van de strafreden dient te worden ,,gewijzigd, zodat deze komt te luiden, (enz.): Tijdens een les in licha- ,,melijke oefening zonder toestemming de sportzaal verlaten."

In een naschrift hebben wij toen o.m. betoogd (blz. 707):

„Bij wijziging van de omschrijving van de strafreden door de be-
„klagmeerdere is er geen sprake van toevoeging van nieuwe of andere
„feiten aan de zaak, zolang het onkrijgstuchtelijk gedrag, dat aan het
„rapport, c.q. het proces-verbaal ten grondslag ligt, zoals dat na het
„onderzoek op het beklag naar voren is gekomen, en door de oor-
„spronkelijke strafoplegger ónjuist, ónvolledig of ónnauwkeurig is om-
„schreven, waarheidsgetrouw, volledig en nauwkeurig is omschreven,
„d.w.z. zoals het werkelijk heeft plaats gehad.

„Van verzwaren van de strafreden of van toevoeging van nieuwe
„dan wel andere feiten is o.i. eerst sprake, indien aan de omschrijving
„van het ónkrijgstuchtelijk gedrag, dat onderwerp was van de zaak,
„feiten of omstandigheden zouden worden toegevoegd, welke niet het
„voorval, de zaak, het rapport, c.q. het proces-verbaal én het onder-
„zoek daarvan betreffen, doch welke hiervan door tijd of plaats zijn
„gescheiden.

„Wanneer de beklagmeerdere bij het onderzoek van de zaak in de
„sportzaal dat onderzoek en de beslissing daarop zou hebben uitge-
„strekt tot een ánder gebeuren, tot een ánder gedrag van klager, het-
„welk geen voorwerp van onderzoek zou hebben uitgemaakt: bij de
„oorspronkelijke strafoplegging, dat door tijd of plaats daarvan zou
„zijn gescheiden, zou er o.i. sprake zijn geweest van een nieuw feit of
„van een ander feit."

„In deze zin besliste het H.M.G. in zijn beschikking van 31 maart
„1931 (M.R.T. XXVII (1931/1932) blz. 19 e.v.)" enz.

„Wijziging van de strafreden in voor klager óngunstige zin, waar-
„door het onkrijgstuchtelijk gedrag van klager waarheidsgetrouw wordt
„omschreven, welke mogelijk voor deze bepaalde administratieve ge-
„volgen met zich zou kunnen brengen, verzwaart o.i. een straf niet.
„Wél kan klager als gevolg daarvan mogelijk anders worden beoor-
„deeld, met alle gevolgen dááraan verbonden" (enz.).

Wij menen dat het H.M.G. blijkens de hiervoren afgedrukte beschikking van 23 oktober 1964, B 64.27, op zijn zienswijze in zijn beschikking van 9 augustus 1960 is teruggekomen.

Vergelijking van de oorspronkelijke strafreden met de ná beklag gewijzigde omschrijving daarvan in de jongste beschikking leert dat de gewijzigde omschrijving ándere feiten bevat dan die welke waren omschreven in de oorspronkelijke strafreden. Met name zijn daarin opgenomen: zich onvoldoende ingespannen bij het afleggen van de I.A.M.V.-proef handgranaatwerpen alsmede tegen een aantal soldaten opgemerkt: „Ik moet me terugmelden bij die kut."

Deze feiten maken een ónverbrekelijk deel uit van klagers onkrijgstuchtelijk gedrag tijdens het handgranaatwerpen (voortgezette handeling), welk gedrag de strafoplegger kennelijk ónnauwkeurig en ónvolledig in de strafreden had omschreven, doch welke feiten de strafoplegger bij de bepaling van de door hem opgelegde straf uiteraard in aanmerking heeft moeten nemen; blijkens art. 37 W.K. was hij daartoe verplicht,

De beklagmeerdere, die ingevolge art. 65 W.K. „de zaak" heeft onderzocht en die nadat het onderzoek was afgelopen, „naar bevind van „zaken" heeft beslist, heeft het feitencomplex dat de onkrijgstuchtelijke gedraging van soldaat B. vormde, náuwkeurig omschreven (onder aanvulling en verbetering van de feiten in de oorspronkelijke strafreden). Het Hof heeft deze omschrijving, o.i. terecht, bevestigd.

Het is echter jammer dat het H.M.G. in het licht van de overwegingen en beslissing in zijn beschikking van 9 augustus 1960 en andere beschikkingen [1]) geen aanleiding heeft gevonden — in het belang van het beleid van de tot straffen bevoegde meerderen en beklagmeerderen en de handhaving van de krijgrtucht — duidelijk te overwegen waarom de nieuwe feiten in de gewijzigde strafreden in de hierboven afgedrukte jongste beschikking wél behoren tot „de zaak" en in de beklagbeschikking van 9 augustus 1960 niet in de strafreden ná beklag dienden te worden vermeld. Tot straffen bevoegde meerderen en beklagmeerderen mogen hierover niet in onzekerheid verkeren.

Zowel de oorspronkelijke als de na beklag gewijzigde en door het H.M.G. bevestigde omschrijving van het krijgstuchtelijk vergrijp vangen aan met een strafmotivering. Deze mankt geen deel uit van de onkrijgstuchtelijke gedraging en behoort daarom niet in de omschrijving daarvan thuis. Zij dient slechts ter toelichting van de opgelegde straf voor de hogere chefs (art.. 70 W.K.) en tot goed begrip van de gestrafte. Vandaar dat pt. 4 Vs 27-1, 3e druk, Toepassing militair straf- en tuchtrecht —, welke voorschrift, blijkens zijn Inleiding, dient te worden gevolgd bij de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht bij de toepassing van het militaire straf- en tuchtrecht, — bepaalt: „Indien bijzondere omstandigheden hebben geleid tot het op„leggen van een, naar verhouding, zeer zware of lichte straf, wordt „dit ónder de straf en de strafreden (op de straflijst) vermeld", aldus: „Bij de bepaling van de straf is in aanmerking genomen dat. . . ." (pt. 49). Op deze grond hebben wij ons afgevraagd waarom het Hof de afwijking van deze verplichting niet in een overweging in zijn beschikking tot uitdrukking heeft gebracht. *A. F. S.*

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 10 november 1964, B 64.19

(Zie de beschikking hiervóór)

President: Mr. Doornbos; Leden: Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Brigade-Generaal Coopmans.

Inhoud van de strafreden ná beklag; ná beklag in de strafreden opgenomen nieuwe feiten.

---

[1]) Besch. H.M.G. van 13 augustus 1957, 17 februari 1959, 15 november 1960, resp. M.R.T. LI (1958) blz. 118. LII (1959) blz. 391, LIV (1960) blz. **168.**

De óórspronkelijke strafreden luidde:

„Als sergeant van de week zich verslapen, zodat te 6.00 uur geen „reveille werd gehouden."

De ná beklag door de beklagmeerdere gewijzigde strafreden luidde:

„Als sergeant van de week zonder toestemming zijn dienst overge- „geven, de stad ingegaan en eerst ± 04.00 uur in de kazerne terug- „gekeerd. Dusdoende bevorderd, dat hij toen hij circa anderhalf uur „later (± 05.30 uur) werd gewekt, niet of niet geheel wakker werd, „althans bleef liggen en in gebreke bleef, zelf reveille voor de com- „pagnie te houden (reveille werd eigener initiatief gehouden door zijn „kamergenoot)."

Het Hof, als hoogste beklaginstantie beslissende, overwoog o.m.: dat de in de na beklag gewijzigde strafreden opgenomen zinsnede: „dat „klager als sergeant van de week zonder toestemming zijn dienst heeft „overgegeven, de stad is ingegaan en eerst te omstreeks 04.00 uur in „de kazerne is teruggekeerd" een ánder feit betreft, dan hetwelk is om- „schreven in de oorspronkelijke strafreden, waarvan beklag, en der- „halve geen deel heeft uitgemaakt van de zaak, waarvan beklag," en vernietigde op die grond de door de beklagmeerdere gewijzigde straf- reden, en wijzigde de omschrijving van de oorspronkelijke strafreden in: „Als sergeant van de week zich verslapen, zodat door hem het „ochtendappèl niet gehouden en de reveille niet gecontroleerd werd."

(W.K. art. 37, 46, 65, 68; Regl. Inwend. Dienst der K.L. art. 142)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 24 juli 1964, van de reservewachtmeester H., rnr. . . . ., dienende bij de ondersteuningscompagnie 13e Infanterie Bataljon Garde Fuseliers Prinses Irene, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van voornoemd bataljon over de straf van zes dagen verzwaard arrest, hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Als sergeant van de week zich verslapen, zodat te 06.00 uur geen „reveille werd gehouden",

bij welke beschikking, op 16 juli 1964 genomen en op 22 juli 1964 ter kennis van klager gebracht, het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en wijziging der strafreden niet ten gunste van klager, zodat deze komt te luiden:

„Als sergeant van de week zonder toestemmnig zijn dienst overge- „geven, de stad ingegaan en eerst ± 04.00 uur in de kazerne terug- „gekeerd. Dusdoende bevorderd, dat hij toen hij circa anderhalf uur „later (± 05.30 uur) werd gewekt, niet of niet geheel wakker werd, „althans bleef liggen en in gebreke bleef, zelf reveille voor de com- „pagnie te houden (reveille werd eigener initiatief gehouden door zijn „kamergenoot)";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris uit het Hof, de brigade-generaal P. G. A. Coopmans, gehouden nader onderzoek, waarbij naast klager als getuigen onder ede werden gehoord de 1e luitenant W. Reijnierse en de tijdelijke reserve 2e luitenant H. M. Stolp;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek en nader onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op 9 juli 1964 als reserve-wachtmeester in werkelijke dienst was en de functie vervulde van sergeant van de week bij de ondersteuningscompagnie van het 13e Bataljon Garde Fuseliers Prinses Trene in de Westenbergkazerne te Schalkhaar; dat klager toen wist, dat de soldaten van de compagnie die dag moesten deelnemen aan de ochtendgymnastiek en dat, ingevolge een desbetreffende bataljonsorder zoals deze mondeling was uitgelegd en aangevuld door de compagnies-commandant, het tot zijn taak als sergeant van de week behoorde om die dag omstreeks vijf minuten vóór het tijdstip waarop op andere dagen de reveille wordt gehouden (06.00 uur), door fluiten en/of luiden van een in de gang van het legeringsgebouw hangende bel reveille te houden en om vervolgens de soldatenkamers langs te gaan teneinde deze reveille te controleren en tegelijkertijd het ochtendappèl te houden; dat klager zich tevoren in de wacht van de kazerne in het wek-cahier heeft doen inschrijven en daarbij heeft verzocht hem te doen wekken om 05.30 uur, zijnde een tijdstip vijfendertig minuten later dan dat hetwelk door klager had moeten zijn opgegeven bij een juiste toepassing van het eerste lid van artikel 142 van het Reglement op de Tnwendige dienst bij de Koninklijke Landmacht; dat klager omstreeks 05,30 uur op die 9e juli 1964 ook is gewekt, maar weer is ingeslapen; dat klager die dag enkele minuten na 06.00 uur door de controlerende officier van de week werd aangetroffen in zijn slaapvertrek, terwijl hij juist aanstalten maakte uit zijn bed te komen; dat deze officier van de week inmiddels had geconstateerd dat een in pyama geklede onder-officier (niet klager) bezig was collegae te wekken, maar dat op de soldatenkamers nog geen reveille was gehouden en evenmin het och-tendappèl was afgenomen; dat even later op de soldatenkamers de reveille door andere onderofficieren van de compagnie werd gehouden en dat klager na het vertrek van de compagnie voor de ochtendsport een controleronde over de Iegeringskamers heeft gemaakt;

Overwegende, dat uit het voorgaande volgt, dat de omschrijving van de strafreden, waarvan beklag, hetgeen aan klager verweten wordt niet geheel juist weergeeft en dan ook moet worden gewijzigd, zoals hierna zal worden aangegeven;

Overwegende, dat de opgelegde straf ook na wijziging van de om-schrijving der strafreden als hiervoor aangeduid in een juiste verhou-ding staat tot de ernst van klagers tekortkoming, gelet op diens persoon en doorgaand gedrag;

Overwegende, dat in de strafreden, zoals deze bij de beschikking waarvan beklag werd gewijzigd, is opgenomen dat klager als sergeant

van de week zonder toestemming zijn dienst heeft overgegeven, de stad is ingegaan en eerst te omstreeks 04.00 uur in de kazerne is teruggekeerd;

Overwegende, dat zulks — wat hiervan zij — een ander feit betreft dan hetwelk is omschreven in de oorspronkelijke strafreden, waarvan beklag, en derhalve geen deel heeft uitgemaakt van de zaak, welke klager aan het oordeel van de beklagmeerdere heeft onderworpen, zodat de beschikking waarvan beklag moet worden vernietigd en het beklag gedeeltelijk gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Handhaaft de aan klager opgelegde straf;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden: ,,als sergeant van de week zich verslapen zodat door hem het och-,,tendappèl niet gehouden en de reveille niet gecontroleerd werd";

Bepaalt, dat de bovenvermelde straf en de omschrijving van de strafreden zullen worden ingeschreven in klagers straflijat in plaats van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en aan de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

Anders dan in de voorafgaande beschikking had de beklagmeerdere als strafbepalende omstandigheid, niet behorende tot de strafreden, tussen haakjes daarónder toegevoegd: „(reveille werd eigener initiatief „gehouden door zijn kamergenoot.)" De beklagmeerdere heeft deze omstandigheid o.i. niet ten onrechte in aanmerking genomen bij de bepaling van de straf(maat) (art. 37 W.K.). Indien het verslapen door de sergeant van de week b.v. tot gevolg zou hebben gehad dat de compagnie te laat was opgestaan, had het kennelijk in de bedoeling van de beklagmeerdere gelegen, dat gevólg de gestrafte ernstiger aan te rekenen.

De beklagrneerdere had in de door hem gewijzigde strafreden opgenomen de zinsnede: „Als sergeant van de week zonder toestemming „zijn dienst overgegeven, de stad ingegaan en eerst ± 4.00 uur in de „kazerne teruggekeerd." Dit krijgstuchtelijk vergrijp stond geheél lós van „de zaak waarvan beklag"; het was daarvan door tijd en/of plaats gescheiden.

Het Hof verklaart dan ook, o.i. terecht, dat dit feit géén deel uitmaakt van „de zaak waarvan beklag", welke aan het oordeel van de beklagnzeerdere is onderworpen en derhalve buiten beschouwing blijft.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 10 november 1964, B 64.23

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout bij Nacht Bakker, Brigade-Generaal Coopmans.

Tekortkoming in beleid door een meerdere is geen krijgstuchtelijk vergrijp. De meerdere, die nalaat op te treden tegen de te zijner kennis gekomen krijgstuchtelijke vergrijpen, maakt zich daardoor zelf aan een krijgstuchtelijk vergrijp schuldig (art. 27, lid 2, Regl. Kr.). Nu klager Izeeft voldaan aan de verplichting neergelegd in art. 27, lid 2, Regl. Kr. n.l. het gebeuren „soldaten, die een veldloop wandelend in plaats van „in de looppas beëindigden, heeft opgedragen over te gaan in de loop- „pas, en toen zij daaraan geen gevolg gaven zulks herhaald heeft op- „gedragen eveneens zonder dat zij daaraan gevolg gaven", eerst aan de „officier van de week heeft gerapporteerd en later aan de wn. CC, kan hem géén nalaten van op te treden tegen de te zijner kennis gekomen krijgstuchtelijke vergrijpen als krijgstuchtelijk vergrijp worden verweten, doch is hier sprake van mogelijke tekortkoming in beleid.

(W.K. art. 2, 1°, 68; Regl. Kr. art. 27, lid 2, 28).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 12 augustus 1964, waarbij de reserve-sergeant H. R., rnr. . . . ., dienende bij de Staf- Staf en Verzorgingscompagnie van het 106e Verbindingsrasterbataljon 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van genoemd bataljon over de straf van zes dagen verzwaard arrest hem door zijn compagniescommandant opgelegd wegens:

„Bij herhaling nagelaten de correcte uitvoering van een gegeven op- „dracht af te dwingen, waardoor de krijgstucht in het onderdeel werd „ondermijnd,"

bij welke beschikking op 7 augustus 1964 genomen en op 11 augustus 1964 ter kennis van klager gebracht het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gehoord de klager;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris, de Brigade-Generaal P. C. A. Coopmans gehouden nader onderzoek, waarbij klager en, als getuigen onder ede, de Kapitein H. W. van Klooster en de Vaandrig W. Tj. Robebregt werden gehoord;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek en nader onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op maandag 3 augustus 1964 als reserve-sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht de functie vervulde

van sergeant van de week van de Staf- Staf en Verzorgingscompagnie van het 106e Verbindingsrasterbataljon in de Arthur Koolkazerne te Ede; dat op die dag na de reveille door de militairen van genoemde compagnie op de binnenplaats van het legeringsgebouw van die compagnie ochtendsport werd beoefend onder leiding van enkele onderofficieren en onder toezicht van de officier van de week van hogergenoemde compagnie; dat klager niet deelnam aan deze ochtendsport en niet uit hoofde van zijn functie, belast was met enig toezicht op de uitvoering daarvan; dat deze ochtendsport werd besloten door een korte veldloop langs verschillende gebouwen van het kazernement; dat klager enkele minuten na 06.00 uur op genoemde dag een zevental soldaten, deelnemers aan voornoemde veldloop, tussen twee gebouwen door zag komen wandelen in de richting van het legeringsgebouw, in plaats van de veldloop in de looppas te beëindigen; dat klager — omdat op dat moment geen van de onderofficieren, belast met de leiding van de ochtendsport en evenmin de officier van de week in de onmiddelliike omgeving was — deze soldaten toen en daar heeft opgedragen over te gaan in de looppas; dat klager zijn bevel heeft herhaald toen aan zijn opdracht geen gevolg werd gegeven; dat klager toen ook het herhaald bevel niet werd opgevolgd aanvankelijk heeft volstaan met de namen van de hem bekende soldaten te noteren in het „bijzonderhedenboek" van de sergeant van de week; dat hij, omstreeks 08.00 uur het gebeuren aan de officier van de week heeft gerapporteerd en deze officier daarbij ook heeft gezegd, dat hij van een en ander melding had gemaakt in genoemd „bijzonderhedenboek"; dat hij enige tijd later op die dag dit boek in zijn functie heeft voorgelegd aan de waarnemend compagniescommandant; dat deze commandant daarop het gebeuren met klager heeft besproken en klager tenslotte heeft gestraft met de straf, waarvan beklag;

Overwegende, dat klager terecht is opgetreden, toen hem was gebleken, dat enkele soldaten niet op de juiste wijze de opgedragen veldloop voltooiden;

Overwegende, dat in de omschrijving van de strafreden, waarvan beklag, zulks implicite wordt erkend, echter aan klager wordt verweten dat hij heeft nagelaten de nakoming van de door hem gegeven bevelen af te dwingen; voorts dat zulks een herhaling was van een overeenkomstig gebeuren;

Overwegende hieromtrent, dat het in de gegeven omstandigheden wellicht beter ware geweest, indien klager de betrokken soldaten rapport had aangezegd, toen zij zijn herhaald bevel niet opvolgden, althans hen op een andere wijze had doen blijken, dat hij hun gedrag niet zou accepteren, maar dat vaststaat, dat klager door het gebeuren eerst aan de officier van de week en later aan de waarnemend compagniescommandant te rapporteren heeft voldaan aan de verplichting tot optreden, die lid 2 van artikel 27 van het reglement betreffende de krijgstucht oplegt aan elke meerdere, die kennis draagt van begane krijgstuchtelijke vergrijpen en dat een mogelijke tekortkoming in zijn beleid hem niet verweten kan worden als een krijgstuchtelijk vergrijp;

Overwegende bovendien, dat niet is gebleken, dat klager eerder heeft nagelaten de correcte uitvoering van een door hem gegeven opdracht af te dwingen, zodat de strafoplegging, waarvan beklag, moet worden vernietigd;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag; [1])

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Beveelt dat de strafoplegging, waarvan beklag, in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en aan de Minister van Defensie.

NASCHRIFT.

Evenals bij vroeger genomen beschikkingen besliste het H.M.G. dat beleidsfouten en handelingen voortkomende uit onervarenheid en/of onbekwaamheid niet als krijg~tuchtelijk vergrijp gestraft kunnen worden. [2]) Onjuist beleid kan slechts dan een reden tot krijgstuchtelijke correctie opleveren, indien het is te wijten aan nalatigheid van de betrokkene in de uitoefening van zijn plicht. ***A. F. S.***

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

19 december 1963

(PZ 6311)

Voorzitter: Mr. *W. P.* Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. H. Fortuin en Jhr. Mr. C. M. **O.** van Nispen tot Sevenaer.

(Pensioenwet voor de Zeemacht 1922, art. 2, eerste lid aanhef en onder 2°)

Klager werd tijdens verlof op Aruba in een aangewezen verlofcentrum aan het hoofd getroffen door een lege bierfles, welke zijn mede-verlofganger achterna werd gegooid door een Arubaan, die zich door een opmerking van die mede-verlofganger beledigd voelde.

Klagers aanvraag om militair invaliditeitspensioen werd afgewezen, omdat naar het oordeel van de Kroon tussen de aandoening, waaraan klager tengevolge van het ongeval lijdende is, en de uitoefening van de militaire dienst geen verband als bedoeld in bovengenoemde bepaling zou bestaan.

De Raad is echter een andere mening toegedaan, gelet o.m. op het feit dat de keuze van de omgeving waarin klager zijn verlof kon doorbrengen beperkt was, klager voorts geen voorschriften had overtreden en hem ook geen aanwijzingen of raadgevingen i.v.m. bijzondere ge-

---

1) Het Hof verklaart niet, dat het beklag gegrond was (art. **66,** lid 1, W.K.).

2) Besch. H.M.G. van: 24 juni 1958, M.R.T. LI (1958), blz. 725 e.v.; **22** januari 1957, M.R.T. L (1957), **blz.** 276 **e.v.;** 15 februari 1955, M.R.T. XLVIII (1955) **blz.** 355 e.v.

varen waren verstrekt, en niet gezegd kan worden dat klager zich anders had kunnen en moeten gedragen dan hij heeft gedaan.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

inzake: Z., wonende te W., klager, voor wie ter openbare terechtzitting van 29 april 1963 als gemachtigde is opgetreden Mr. J. L. M. Elders, advocaat te Hoorn, ter openbare terechtzitting van 28 november 1963 niet verschenen, tegen de Minister van Defensie, verweerder, voor wie op de voormelde openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. J. Geerling, hoofdcommies bij het Ministerie van Defensie en wonende te 's-Gravenhage,

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 5 december 1961 afwijzend is beslist op een door klager ingediend verzoek om toekenning van een militair invaliditeitspensioen krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922; waarbij werd overwogen:

dat op 27 januari 1961 ten aanzien van adressant een geneeskundig onderzoek heeft plaats gehad door de commissie voor het geneeskundig onderzoek te Leiden;

dat onderzochte, blijkens het terzake onder dagtekening van 1 maart 1961 door de inspecteur van de geneeskundige dienst der zeemacht uitgebrachte rapport, ongeschikt geacht werd voor de verdere waarneming van de militaire dienst uit hoofde van gebreken;

dat hij in verband hiermede eervol uit de militaire dienst werd ontslagen, zulks met ingang van 15 maart 1961;

dat hij bij dit onslag geen werkelijke dienst in de zin van genoemde pensioenwet kon aanwijzen van ten minste vijf jaren, bij ontslag wegens gebreken als minimum-eis gesteld voor het verkrijgen van recht op dienststijdpensioen;

dat een eventuele aanspraak van belanghebbende op pensioen mitsdien uitsluitend haar grond zal moeten vinden in het bepaalde in artikel 2, eerste lid, onder 2°, van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922;

dat voor belanghebbende krachtens artikel 2, eerste lid, onder 2°, van genoemde pensioenwet recht op militair pensioen zou bestaan, indien de bij hem geconstateerde gebreken het gevolg zouden zijn van verrichtingen of vermoeienissen, aan de uitoefening van de militaire dienst verbonden, dan wel tot uiting gekomen of verergerd door bijzondere omstandigheden of toestanden, welke zich bij de uitoefening van deze dienst zouden hebben voorgedaan, welke, naar medisch inzicht, van nadelige invloed waren geweest op zijn gezondheidstoestand en indien deze gebreken een invaliditeit van ten minste 10% zouden blijken te veroorzaken, of indien hij bij zijn ontslag ten minste vijf jaren werkelijke dienst zou hebben gehad;

dat adressant op 2 september 1958 als zeemilicien-marinier der 3e klasse in werkelijke dienst is gekomen;

dat hij als zodanig op 12 februari 1959 naar de Nederlandse An-

tillen is vertrokken, aldaar op 28 februari 1959 is aangekomen en geplaatst werd bij de marinierskazerne Suffisant op Curaçao;

dat belanghebbende tijdens een verlofperiode doorgebracht op Aruba ten gevolge van een ongeval op 13 februari 1960 verwondingen opliep;

dat adressant ten aanzien van het in de voorgaande overweging bedoelde ongeval in het op 18 februari 1960 terzake opgemaakte procesverbaal onder meer heeft verklaard:

„Ik dien sedert 28 februari 1959 in de marinierskazerne „Suffisant" „te Curaçao. Met mijn vriend, de zeemilicien-marinier der 2e klasse „X.. was ik sinds 12 februari 1960 met verlof op Aruba aan de Eagle „Beach. Op 13 februari 1960 ± 24.00 u. voor een bar in San Nicolas „(Santo Domingo bar), kwam een Arubaan op mijn vriend af, om „naar een sigaret te vragen. Mijn vriend antwoordde, dat betrokkene „minder moest drinken, om zelf sigaretten te kunnen kopen. De Aru„baan zei, dat hij dat niet moest zeggen en ging weg om tegen de muur „van de huizen op het trottoir te gaan zitten. Mijn vriend en ik liepen „door tot mijn vriend omkeek en zich op straat liet vallen. Toen ik omkeek, trof tegelijkertijd een voorwerp, wat later een bierfles bleek „te zijn, de rechterkant van mijn voorhoofd. Ik was volkomen beduusd „en merkte dat er bloed over mijn voorhoofd vloeide.";

dat uit vorenbedoeld rapport blijkt, dat de commissie voor het geneeskundig onderzoek van oordeel is, dat de aandoening waaraan belanghebbende lijdende is als een rechtstreeks gevolg moet worden beschouwd van het in de voorgaande overweging bedoelde ongeval, en mitsdien van oordeel is, dat tussen de gebreken van belanghebbende, en de door hem verrichte militaire dienst geen verband bestaat als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder 2° van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922;

dat, hoewel belanghebbende zich als dienstplichtige in werkelijke dienst bevond, niet gezegd kan worden dat de verwondingen ten gevolge van het hem op 13 februari 1960 overkomen ongeval zijn veroorzaakt door een gevorderde of bevolen dienstverrichting en evenmin geacht kunnen worden het gevolg te zijn van verrichtingen aan de uitoefening van de militaire dienst verbonden;

dat er derhalve geen der oorzaken als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder 2° van hogergenoemde pensioenwet tot de bestaande toestand van belanghebbende heeft bijgedragen;

dat belanghebbende mitsdien aan het bepaalde in het hiervoren genoemde wetsartikel geen recht op pensioen kan ontlenen;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 20 november 1962, waarbij beschikt werd op een namens klager ingediend verzoek om herziening van de met betrekking tot diens pensioenaanspraken bij het Koninklijk Besluit van 5 december 1961 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op deze herzieningsaanvrage afwijzend te beslissen:

waarbij onder meer werd overwogen:

dat adressant blijkens zijn rekest meent zich met de beslissing van de Kroon van 5 december 1961 niet te kunnen verenigen en verzoekt

alsnog voor toekenning van invaliditeitspensioen in aanmerking te mogen komen;

dat adressant zijn verzoek baseert onder meer op ondervolgende stellingen:

dat de omstandigheid dat dienstplichtige militairen verplicht worden uitgezonden naar een ander werelddeel en in de voor hen volkomen vreemde omgeving en te midden van vreemde nationaliteiten een veel grotere kans op ongevallen als het onderhavige lopen dan in Nederland;

dat zulks vooral geldt voor het verlof, dat in Nederland pleegt te worden doorgebracht in een vertrouwde omgeving en veelal in het ouderlijk milieu, doch in de verlofcentra in de Nederlandse Antillen voor jonge en onervaren militairen weer nieuwe gevaren inhoudt;

dat verzoeker — op het tijdstip van het ongeval minderjarig — zonder eigen schuld slachtoffer is geworden van de agressie van een Arubaan en gesteld kan worden dat het ongeval hem niet zou zijn overkomen, indien hij zich niet door de dienst daartoe verplicht op Aruba ter plaatse had bevonden;

en te dezen aanzien, dat de mening van adressant dat dienstplichtigen door hun uitzending naar een ander werelddeel een groter risico lopen dan de dienstplichtigen, die in Nederland hun plicht vervullen, niet kan worden gedeeld, daar de kans dat in Nederland een woordenwisseling met een persoon, die in beschonken toestand verkeert, tot gewelddadigheden zal leiden, even groot moet worden geacht als bij verblijf elders;

dat bedoelde stelling van adressant, nu deze niet is toegelicht met op ervaring steunende vergelijkingscijfers, verder onbesproken kan blijven;

dat voor de op Curaçao dienende militairen verschillende mogelijkheden bestonden hun vakantieverlof door te brengen, ten eerste op Curaçao zelf in de marine-zweminrichting St. Michielsbaai of in het marinewatersportcentrum Brakkeput;

dat het voorts echter ook mogelijk was het verlof op Aruba door te brengen, hetgeen echter steeds uitsluitend geschiedde op verzoek van de belanghebbende militair;

dat adressant — anders dan in het rekest is vermeld — ten tijde van het hem overkomen ongeval meerderjarig was en bijna een jaar in de Nederlandse Antillen diende en dat derhalve de omgeving, waarin en de bevolking, waartussen hij zich bewoog, voor hem toch wel vertrouwd waren te noemen;

dat adressant door af te zien van de mogelijkheid het verlof op Curaçao door te brengen, zich ten tijde van het ongeval vrijwillig op Aruba bevond en dus niet, zoals adressant opmerkt. door de dienst verplicht op Aruba aanwezig was;

dat, afgezien van de hiervoren gestelde overwegingen, van het adressant overkomen ongeval niet gezegd kan worden dat het een typisch „Arubaans" ongeval is geweest; immers een zodanig ongeval had adressant waar ook ter wereld en in welke hoedanigheid ook kunnen treffen;

dat er in het licht van het overwogene naar de mening van de Kroon geen aanleiding bestaat om aan het enkele feit dat het ongeval op Aruba plaatsvond een zodanige betekenis toe te kennen, dat het de schakel zou kunnen vormen voor het aannemen van een oorzakelijk verband tussen de aandoening, waaraan adressant ten gevolge van het hem overkomen ongeval lijdende is, en de uitoefening van de militaire dienst;

dat adressant mitsdien, ter zake van de bij hem geconstateerde aandoening, welke een rechtstreeks gevolg is van het hem overkomen ongeval, aan artikel 2, eerste lid, onder 2° der Pensioenwet voor de zeemacht 1922 geen recht op invaliditeitspensioen kan ontlenen, omdat de aandoening van belanghebbende niet een gevolg is van verrichtingen of vermoeienissen aan de uitoefening van de militaire dienst verbonden of van bijzondere omstandigheden of toestanden, die zich bij de uitoefening van die dienst hebben voorgedaan;

Overwegende dat namens klager tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 20 november 1962, bij deze Raad beroep is ingesteld en bij klaagschrift op de daarin aangevoerde gronden is verzocht de bestreden beslissing te vernietigen — kennelijk daarbij bedoelende met vernietiging tevens van de beslissing, vervat in het Koninklijk Besluit van 5 december 1961 — en klagers verzoek alsnog toe te wijzen, dan wel zodanige nadere beslissing te nemen. als de Raad zal vermenen te behoren;

Overwegende dat ten verzoeke van de fungerende voorzitter, zulks ingevolge 's Raads bevel van 20 juni 1963, door de Minister van Defensie bij schrijven van 4 oktober 1963 aanvullende ambtsberichten zijn verstrekt;

Overwegende dat na voormelde openbare terechtzitting van 29 april 1963 de raadkamer onvoltallig is geworden, weshalve na aanvulling van dezelfde overeenkomstig de bepalingen van de Beroepswet de zaak ter voornoemde openbare terechtzitting van 28 november 1963 opnieuw ten gronde is behandeld;

IN RECHTE:

Overwegende dat op grond van de inhoud der gedingstukken en van het ter openbare terechtzitting verhandelde voor deze Raad vaststaat:

dat klager, geboren op 12 oktober 1938 te W., vóór zijn opkomst in militaire dienst werkzaam was in het tuinbouwbedrijf en de brandstoffenhandel van zijn vader te W.;

dat hij op 2 september 1958 als zeemilicien-marinier der 3e klasse in werkelijke dienst is gekomen en sedert 28 februari 1959 in de marinierskazerne „Suffisant" te Curaçao dienst deed;

dat hij op 1 oktober 1959 werd bevorderd tot zeemilicien-marinier der 2e klasse en op 1 oktober 1960 tot zeemilicien-marinier der 1e klasse;

dat klager in februari 1960 een week verlof kreeg, dat door hem volgens de gegeven voorschriften kon worden doorgebracht op Curaçao zelf in de marine-zweminrichting St. Michielsbaai of in het marine-watersportcentrum Brakkeput, dan wel op het eiland Aruba in het marineverlofcentrum, gelegen aan Eagle Beach;

dat hij laatstgenoemd verlofcentrum heeft gekozen en in de avond van 13 februari 1960 met een vriend in San Nicolas, eveneens gelegen op Aruba, is gaan passagieren, waarbij hem een ernstig ongeval trof;

dat blijkens het desbetreffende proces-verbaal klager te dezer zake het navolgende heeft verklaard:

„Ik dien sedert 28 februari 1959 in de marinierskazerne „Suffisant" „te Curaçao. Met mijn vriend, zeemilicien mariner der 2e klasse X., „was ik sinds 12 februari 1960 met verlof op Aruba aan de Eagle „Beach. Op 13 februari 1960 ± 24.00 u. voor een bar in San Nicolas „(Santo Domingo bar), kwam een Arubaan op mijn vriend af, om „naar een sigaret te vragen. Mijn vriend antwoordde, dat betrokkene „minder moest drinken, om zelf sigaretten te kunnen kopen. De Aru- „baan zei, dat hij dat niet moest zeggen en ging weg om tegen de muur „van de huizen op het trottoir te gaan zitten. Mijn vriend en ik liepen „door tot mijn vriend omkeek en zich op straat liet vallen. Toen ik „omkeek, trof tegelijkertijd een voorwerp, wat later een bierfles bleek „te zijn, de rechterkant van mijn voorhoofd. Ik was volkomen beduusd „en merkte dat er bloed over mijn voorhoofd vloeide. Ik schreeuwde „naar mijn vriend dat ik een gat in mijn hoofd had, en een ogenblik „later was mijn vriend bij me en bracht mij met een paar omstanders „naar het politiebureau, waar vandaan de marine-arts van de kazerne „opgebeld werd. Ik was goed bij mijn positieven. Ik werd teruggebracht „naar de marinierskazerne Savaneta, alwaar de marine-arts, de luite- „nant ter zee arts der 2e klasse OC, J. mij gehecht heeft en mij heeft „laten opnemen in de ziekenboeg. Meer terzake dienende heb ik niet „te verklaren.";

dat klager's verklaring overeenstemt met de verklaring van X. voornoemd, eveneens opgenomen in vorenbedoeld proces-verbaal, en er geen aanleiding bestaat hun beider lezing van het ongeval in twijfel te trekken, hetgeen ook door of namens verweerder niet is geschied;

dat klager vervolgens op 12 april 1960 per vliegtuig naar Nederland is vervoerd, op 14 maart 1961 met groot verlof is gezonden en op 15 maart 1961 uit de zeedienst is ontslagen;

Overwegende dat blijkens de gedingstukken op 27 januari 1961 door drie militaire geneeskundigen te Leiden een militair geneeskundig onderzoek plaats vond, waarbij werd vastgesteld, dat klager geleden heeft aan een ernstig hersentrauma, te beschouwen als een rechtstreeks gevolg van het klager op 13/14 februari 1960 overkomen ongeval, waardoor klager een invaliditeit heeft gekregen, welke overeenkomstig de richtlijnen van het verdrag van Brussel op 20% dient te worden gesteld, doch dat er tussen het lijden van betrokkene en de militaire dienst geen verband als bedoeld in artikel 2, lid 1 aanhef en onder 2°, der Pensioenwet voor de zeemacht 1922, bestaat;

Overwegende dat klager daarentegen van oordeel is, dat laatstbedoeld verband wel aanwezig is, en deze Raad in het onderhavige geding nu heeft uit te maken, wat hiervan zij;

Overwegende dat bedoelde bepaling luidt als volgt:

„Recht op pensioen wordt verkregen:

2° ter zake van:
„a. verwonding of verminking, tijdens de uitoefening van de militaire „ dienst in de strijd bekomen, dan wel veroorzaakt door gevorderde „ of bevolen militaire diensten;
.„b. ziekten of gebreken, welke het gevolg zijn van verrichtingen of „ vermoeienissen aan de uitoefening van de militaire dienst verbon- „ den, of van bijzondere omstandigheden of toestanden, die zich bij „ de uitoefening van deze dienst hebben voorgedaan, dan wel, die „ tot uiting zijn gekomen onder overwegende invloed van die ver- „ richtingen, vermoeienissen, bijzondere omstandigheden of toe- „ standen;
c . ziekten of gebreken, niet ontstaan op een der wijzen onder a en b „ genoemd, maar voor een deel hun oorsprong vindende in om- „ standigheden, die met de uitoefening van de dienst niet in ver- „ band staan, of in de vroegere lichaams- of zielstoestand van de „ militair, wanneer die ziekten of gebreken zijn ontstaan, tot uiting „ gekomen of verergerd, mede door inwerking van bijzondere, zeer . nadelige invloeden waaraan belanghebbende, in verband met de „ uitoefening van de dienst, is blootgesteld geweest;
„ een en ander voor zover de verwonding of verminking, ziekten „ of gebreken zijn ontstaan, tot uiting gekomen of verergerd ge- „ durende de dienst bij de zeemacht of bij de landmacht en te dier „ zake nog geen pensioen werd toegekend en onder voorbehoud, „ dat òf de toestand van de belanghebbende ten gevolge van deze „ verwonding, verminking, ziekten of gebreken blijke een invaliditeit te verooïzaken van ten minste tien procent, òf dat hij ten „ ininste vijf jaren werkelijke dienst hebbe;";

Overwegende dat in dit geval bepaaldelijk de vraag dient te worden beantwoord, of het klager getroffen hebbende ongeval te wijten is aan bijzondere omstandigheden of toestanden, die zich bij de uitoefening van de militaire dienst hebben voorgedaan;

Overwegende dat verweerder die vraag ontkennend beantwoordt, stellende dat bedoeld ongeval klager waar ter wereld ook had kunnen overkomen;

Overwegende dat de Raad in dit geding in 't midden kan laten en laat of en in hoeverre deze stelling van verweerder in 't algemeen kan leiden tot ontkenning van het bestaan van het in voren weergegeven artikel 2 onder 2° bedoelde verband, doch dat naar 's Raads oordeel deze stelling in vele gevallen en ook in het onderhavige geval niet juist is;

Overwegende toch dat klager, die altijd in een plattelandsomgeving heeft geleefd, na een korte opleiding als dienstplichtige nog tijdens zijn minderjarigheid naar de Nederlandse Antillen is uitgezonden om daar zijn verdere dienst te volbrengen;

dat hij, na nauwelijks een jaar opgenomen te zijn geweest in de betrekkelijk besloten gekazerneerde Nederlandse militaire gemeenschap, heeft dienst gedaan in een tropisch land met een voor hem geheel vreemde inheemse bevolking;

dat hij zijn verlof moest doorbrengen binnen het gebied van de Nederlandse Antillen en slechts de keus had tussen drie aangewezen militaire inrichtingen om dat verlof door te brengen, van welke hij die op Aruba heeft gekozen;

dat hem ten aanzien van de plaats waar en de omstandigheden waaronder het ongeval hem trof geen verwijt kan worden gemaakt, nu hij niet alleen geen voorschriften heeft overtreden, doch hem ook geen aanwijzingen of raadgevingen waren verstrekt in verband met bijzondere te lopen gevaren;

dat naar 's Raads oordeel klager dan ook niet kan worden verweten de onadaequate reactie van de inboorling niet te hebben verwacht;

dat met name niet gezegd kan worden, dat klager na de vraag van de inboorling aan zijn kameraad en diens antwoord zich anders had kunnen en moeten gedragen;

Overwegende dat onder deze omstandigheden naar 's Raads oordeel gezegd moet worden, dat het ongeval en mitsdien ook de daaruit bij klager ontstane ziekten of gebreken het gevolg zijn van bijzondere omstandigheden of toestanden. welke zich bij de uitoefening van de militaire dienst hebben voorgedaan;

Overwegende dat dan ook beslist dient te worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Stelt vast, dat de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 20 november 1962, en die, genomen bij het Koninklijk Besluit van 5 december 1961, zullen behoren te worden vernietigd en dat daarvoor in de plaats zal behoren te komen een beslissing, waarbij aan klager een militair invaliditeitspensioen ingevolge de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 wordt toegekend.

Centrale Raad van Beroep

20 januari 1965

(M.A.W. 1964/B 10)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. *H.* Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(R.M.A.K.L., art. 11; Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958, art. 15-18 en 28)

Eiser maakte er bezwaar tegen, dat zeven sergeant-majoors-materieelbeheerder, die lager op de ranglijst stonden dan hij, waren bevorderd en hij niet. Het betreft hier een stilzwijgend ten aanzien **van** *eiser genomen besluit om hem niet te bevorderen, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang is getroffen, zodat het beroep ontvankelijk is.*

Het beroep is echter ongegrond, omdat de wél-bevorderde sergeant-majoors behoren tot een bijzondere groep als bedoeld in art. 11, lid 6 van het R.M.A.K.L., gelet met name op de voor deze groep geldende overgangsbepaling van art. 28, lid 1 onder g van het Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958.

Eiser had ook niet een recht op bevordering **vóór** of *tegelijk met*

genoemde zeven collega's op deze grond, dat er toen blijkbaar vacatures waren en in deel II van het bevorderingsvoorschrift voor zijn categorie is bepaald dut bevordering tot adjudant-onderofficier geschiedt „bij vacature". Deze woorden betekenen namelijk volgens de Raad niet dat bij het ontstaan van een vacature bevordering mort plaats vinden, maar dat bevordering slechts mag plaats hebben indien er een vacature bestaat.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

heeft de volgende uitspraak gegeven inzake: Y. te Z., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. C. C. Bosselaar. advocaat te Utrecht, als zijn raadsman, tegen de Minister van Defensie, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. J. M. J. A. Dieteren, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te Leidschendam.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, ccrgeant-majoor-materieelbeheerder der intendance, bij op 9 april 1964 ingediend klaagschrift, hetwelk in na te melden uitspraak volledig is opgenomen. heeft gesteld, dat een aantal sergeant-majoors-materieelbeheerder bij beschikking van gedaagde d.d. 22 januari 1964 is bevorderd tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder, terwijl enige van deze bevorderden op de naam- en ranglijst van de sergeant-majoors-materieelbeheerder onder en na eiser waren vermeld; op grond waarvan eiser heeft gevorderd te bepalen, dat gedaagde hem alsnog tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder aanstelt, met terugwerkende kracht tot een datum liggende vóór die, waarop na hem op de naam- en ranglijst voor sergeant-majoors-materieelbeheerder geplaatsten tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder zijn bevorderd;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 24 augustus 1964, waarnaar hierbij wordt verwezen, het bij voormeld klaagschrift ingestelde beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat namens eiser door zijn gemachtigde Mr. C. L. Wieringa, advocaat te Utrecht, tegen deze uitspraak hoger beroep bij de Raad is ingesteld en bij beroepschrift op de daarin ontvouwde gronden is verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen en eiser alsnog tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder aan te stellen met terugwerkende kracht tot een datum liggende vóór die, waarop de na eiser op de naam- en ranglijst voor sergeant-majoors-materieelbeheerder geplaatsten tot adjudant-onderofficier zijn bevorderd;

IN RECHTE:

Overwegende dat bij voormelde beschikking van gedaagde d.d. 22 januari 1964 zeven sergeant-majoors-materieelbeheerder met ingang

van een datum, gelegen tussen 10 en 18 januari 1964, zijn bevorderd tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder welke zeven onderofficieren op de ranglijst der sergeant-majoors-materieelbeheerder lager waren geplaatst dan eiser;

Overwegende dat dit besluit ook naar 's Raads oordeel kan worden aangemerkt in te houden een stilzwijgend ten aanzien van eiser genomen besluit om hem niet te bevorderen;

Overwegende dat de Raad met de eerste rechter van oordeel is, dat eiser door dit (stilzwijgend genomen) besluit rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

Overwegende dat de Raad met de eerste rechter eveneens van oordeel is, dat eiser in het door hem tegen dat besluit ingestelde beroep kan worden ontvangen;

Overwegende dat nu moet worden onderzocht, of het bestreden besluit kan worden aangevochten op een der gronden, genoemd in artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende hieromtrent, dat het bestreden besluit berust op het bepaalde in artikel 11 lid 6 van het op eiser toepasselijke ,,Reglement ,,voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Ko-,,ninklijke Luchtmacht'' — verder aan te halen als: het Reglement — ingevolge welke bepaling gedaagde bevoegd is onder merr ten aanzien van ,,bijzondere groepen van mannelijke militairen'', voor wat de bevordering betreft, af te wijken ,,van vorenstaande regelen'', bevattende de leden 1 tot en met 5 van genoemd artikel 11 bepalingen met betrekking tot de bevordering;

Overwegende dat nu eisers gemachtigde in het beroepschrift heeft betoogd, dat de voormelde zeven lager op de ranglijst geplaatste militairen niet behoren tot een bijzondere groep, als in evenweergegeven lid 6 bedoeld, aangezien met dat begrip ,,groep^{n} gedoeld zou zijn op een functionele eenheid, zoals deze in deel II van het ,,Bevorderings-,,voorschrift landmacht 1958'' — verder aan te halen als: het Voorschrift — is vermeld;

dat de Raad deze opvatting echter niet vermag te delen;

dat vooreerst opmerking verdient, dat onder het begrip ,,groep^{n}'', voorkomende in het Voorschrift — zijnde een in 1958 vastgesteld algemeen verbindend voorschrift — niet noodzakelijkermijze hetzelfde behoeft te worden verstaan als onder het begrip ,,groep^{v}, voorkomende in het Reglement, zijnde een algemeen verbindend voorschrift, dat in 1931 is vastgesteld;

dat voorts opmerking verdient, dat in artikel B en in deel II van het Voorschrift het beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant is verdeeld in een vijftal ,,groepen^{n}, elk bestaande uit een of meer ,,categorieën^{v}, doch dat in voormeld artikel 11 lid 6 van het Reglement sprake is van ,,bijzondere groepen'';

dat daarom naar 's Raads oordeel onder het begrip ,,bijzondere ,,groepen^{w} niet moeten worden verstaan de vijf algemene groepen, vermeld in artikel B en deel II van het Voorschrift;

dat nu de Raad op de gronden, in de in eerste aanleg ingediende

contra-memorie ontwikkeld — welke contra-memorie in de aangevallen uitspraak volledig is weergegeven[1]) — van oordeel is, dat de zeven vorenbedoelde onderofficieren behoorden tot een bijzondere groep als in meervermeld lid 6 bedoeld;

dat toch als een bijzondere groep in evenbedoelde zin te dezen moeten worden aangemerkt de sergeant-majoors, behorende tot het technische personeel, die up de datum van inwerkingtreding van het Voorschrift in het bezit waren van het certificaat van militaire vakbekwaamheid ,,meester", ten aanzien van welke sergeant-majoors in artikel 28 lid 1 onder g van het Voorschrift is bepaald, dat zij bij het verkrijgen van een ouderdom in rang van zes jaren kunnen worden bevorderd tot adjudant-onderofficier met inachtneming van hetgeen in de aanhef van dit lid 1 is bepaald;

Overwegende dat eisers raadsman voorts ter 's Raads terechtzitting nog heeft gesteld, dat onder de ,,vorenstaande regelen", in lid 6 van artikel 11 van het Reglement bedoeld, slechts zouden kunnen worden verstaan de regelen, welke met inachtneming van het bepaalde in dat artikel 11 ter uitvoering van dit artikel door gedaagde zijn of worden gegeven;

dat de Raad eisers raadsman in deze opvatting echter niet kan volgen;

dat toch het 6e lid van artikel 11 spreekt van de bevoegdheid van gedaagde om af te wijken van ,,vorenstaande" regelen en het daarom voor de hand ligt, onder die term te verstaan de regelen, welke tevoren in dat artikel zijn gegeven, doch niet de regelen, tot het stellen waarvan gedaagde bevoegd wordt verklaard;

dat derhalve naar 's Raads oordeel onder ,,vorenstaande regelen" in lid 6 genoemd, verstaan moeten worden de regelen, in de leden 1 tot en met 5 van artikel 11 van het Reglement vastgesteld;

Overwegende dat eisers raadsman ter 's Raads terechtzitting voorts heeft gesteld, dat afgezien van het vorenstaande, eiser aanspraak had op bevordering vóór de zeven bedoelde onderofficieren, omdat in deel II van het Voorschrift ten aanzien van de groep gespecialiseerd personeel — waartoe de materieelbeheerders behoren — met betrekking tot de bevordering tot adjudant-onderofficier is gesteld, dat deze geschiedt ,,bij vacature". zodat, nu aangenomen moet worden dat er destijds tenminste zeven vacatures waren, eiser als hoger op de ranglijst geplaatste aanspraak op bevordering had en had behoren te worden bevorderd vóór vorenbedoelde zeven onderofficieren, althans bij dezen niet had mogen achterblijven;

dat eisers raadsman in dit verband een beroep heeft gedaan op 's Raads uitspraak van 5 juni 1963, M.A.W. 1962/B 19;[2])

dat echter die uitspraak betrekking had op een ander geval, in zoverre dat daarin niet mede aan de orde was de toepassing van artikel 11 lid 6 van het Reglement;

dat bovendien de Raad — inzonderheid op grond van de in eerste

[1]) Zie hierna blz. **284.**

[2]) Zie M.R.T. 1964. blz. 68,

aanleg ingediende contra-memorie, welke in de aangevallen uitspraak geheel is weergegeven en op grond van de ter 's Raads terechtzitting door gedaagdes gemachtigde gegeven toelichting — nader van oordeel is geworden, dat de woorden „bij vacature", in deel II van het Voorschrift vermeld als voorwaarde onder meer voor een bevordering tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder, niet betekenen dat bij het ontstaan van een vacature bevordering moet plaats vinden, maar betekenen dat bevordering slechts mag plaats hebben indien er een vacature bestaat;

dat hierbij opmerking verdient, dat in deel I van het Voorschrift onder het opschrift „Vacatures" het volgende is bepaald:

„Artikel 15

„1. Behoudens bij periodieke bevordering, vindt bevordering niet „ plaats, indien het in de organisaties van de Koninklijke Land- „ macht voor elke rang of klasse afzonderlijk aangegeven aantal „ plaatsen zulks niet toelaat.

„2. Indien naar het oordeel van de minister de belangen van de mili- taire dienst zulks vorderen, kan van het bepaalde in het eerste lid „ tijdelijk worden afgeweken.

„Artikel 16

„Indien bij een wapen of dienstvak vacatures ontstaan, behoudt de „minister zich voor om, indien zulks in het belang van de dienst nood- „zakelijk is, in die vacatures te voorzien door herindeling van mili- „tairen van andere wapens of dienstvakken, die naar het oordeel van de „minister de geschiktheid voor het vervullen van die vacature bezitten.

„Artikel 17

„Een inspecteur van een wapen of dienstvak ziet erop toe, dat een „tot zijn wapen of dienstvak behorende militair.

a. die met gunstig resultaat een opleiding heeft gevolgd, doch wegens „ het ontbreken van een vacature niet aanstonds kan worden be- „ vorderd of

„b. die in verband met zijn ouderdom in rang redelijkerwijze binnen „ afzienbare tijd voor bevordering in aanmerking kan komen, „ in de gelegenheid wordt gesteld zodanige diensten te verrichten, „ dat de bij de opleiding of in de practijk verkregen kennis kan „ worden onderhouden.";

dat weliswaar de omstandigheid, dat in artikel 16 wordt gesproken over het „ontstaan" van vacatures en in artikel 17 over niet „aan- „stonds" kunnen worden bevorderd wegens het ontbreken van een vacature, kan worden gezien als een argument tegen 's Raads voormeld nadere standpunt, maar vóór dit standpunt pleit de tekst en — naar de Raad op grond van hetgeen van de kant van gedaagde is aangevoerd aanneemt — ook de bedoeling van het 1e lid van artikel 15 en mede hetgeen is bepaald in artikel 18, met name voorzover hierin is voorgeschreven dat bevordering geschiedt aan de hand van een candidatenlijst en dat de plaatsing op een candidatenlijst geschiedt op voorstel van de inspecteurs van de wapens en dienstvakken, met dien verstande dat indien voor een bevordering geen bijzondere eisen zijn

gesteld — voor een bevordering tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder zijn geen bijzondere eisen gesteld — zodanig voorstel niet wordt ingediend dan na aanvraag van de minister;

dat hieruit immers blijkt dat de plaatsing op een candidatenlijst althans voor een bevordering tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder van een aanvraag van de minister afhankelijk is;

dat klagers naam in januari 1964 nog niet op een candidatenlijst was geplaatst en het enkele feit dat er toen vacatures waren hem blijkens het vorenoverwogene geen aanspraak gaf op plaatsing op een candidatenlijst en bevordering;

Overwegende nu, dat ingevolge het bepaalde in artikel 11 lid 6 van het Reglement gedaagde mocht afwijken van de regelen, vervat onder meer in lid 2 van dat artikel, derhalve mede van het aldaar in de aanhef en onder a. bepaalde, dat de bevordering geschiedt in de volgorde van ouderdom in rang, zodat het bestreden besluit in overeenstemming met de terzake geldende toepasselijke algemeen verbindende voorschriften is genomen;

Overwegende dat niet is gesteld of gebleken, dat het bestreden besluit anderszins kan worden aangetast op een der gronden, in artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929 omschreven;

Overwegende dat het vorenstaande moet leiden tot bevestiging van de aangevallen uitspraak;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

De CONTRA-MEMORIE IN EERSTE AANLEG luidt, voorzover te dezen van belang, als volgt:

De naam van klager werd met ingang van 1 maart 1963 opgenomen in de ranglijst van de sergeant-majoors-materieelbeheerder, zulks met een anciënniteit in de rang van sergeant-majoor, welke rekende van 1 juni 1957.

Op de datum waarop de naam van klager in bedoelde ranglijst werd geplaatst, waren daarin o.m. reeds opgenomen de namen van de sergeant-majoors-materieelbeheerder (volgen 7 namen met vermelding van anciënniteit als sergeant-majoor).

Deze militairen behoorden oorspronkelijk tot de categorie technisch schrijvers — welke categorie deel uitmaakte van het technisch personeel — en waren allen in het bezit van het certificaat van militaire vakbekwaamheid klasse „meester".

In dit verband dient te worden opgemerkt dat in de na-oorlogse periode tot 1956 onder de vigueur van de toenmaals van kracht zijnde bevorderingsvoorschriften (t.w. het Bevorderingsvoorschrift voor het beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant 1932 en het Bevorderingvoorschrift Landmacht 1953) beroepsmilitairen beneden de rang van tweede-luitenant, behorende tot het technisch personeel — in tegenstelling tot de beroepsmilitairen van een van de andere groepen (instructief, adminictratief, gespecialiseerd of marechaussee-pen~neel) — slechts dan voor bevordering in aanmerking konden komen,

indien zij in het bezit waren van de vereiste certificaten van militaire vakbekwaamheid. Bovendien dienden deze certificaten door hen — zulks eveneens in tegensteling tot de andere beroepsmilitairen, die de geschiktheid voor de hogere rang konden verwerven via een van rijkswege, in diensttijd gehouden opleiding — door middel van zelfstudie en op eigen gelegenheid te worden behaald.

Daar stond tegenover dat aan het bezit van bepaalde certificaten het vooruitzicht was verbonden op bevordering tot de hogere rangen bij het verkrijgen van een met name genoemde ouderdom in rang.

Nadat ook voor het technisch personeel in 1956 het opleidings- en bevorderingssysteem, dat reeds voor de andere groepen gold, was ingevoerd, werd bij de invoering van het Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958 in artikel 28 van laatstbedoeld voorschrift bij wijze van overgangsmaatregel aan die militairen die, omdat zij in het bezit waren van een of meer certificaten van militaire vakbekwaamheid, op grond van de bepalingen van het Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953 uitzicht hadden op bevordering bij het verkrijgen van een zekere ouderdom in hun rang, gegarandeerd dat zij deze vooruitzichten ook onder het nieuwe Bevorderingsvoorschrift zouden behouden.

Voor bovenbedoelde militairen is deze garantie vastgelegd in artikel 28, eerste lid, aanhef en onder g, hetwelk bepaalt:

„In afwijking van het bepaalde in deel II onder C kan — overigens „bij vacature en bij voldoen aan de gestelde eisen van algemene „(school)ontwikkeling en aan de algemene eisen — .... de sergeant-„majoor, behorende tot het technisch personeel, die op de datum van „inwerkingtreding van dit voorschrift in het bezit is van een certificaat „van militaire vakbekwaamheid „meester" 1), bij het verkrijgen van „een ouderdom in rang van zes jaren worden bevorderd tot adjudant-„onderofficier.

„1) De certificaten moeten naar het oordeel van de minister op de „ te bekleden functie betrekking hebben."

Toen per 1 oktober 1960 alle adjudant-onderofficieren- en sergeant-majoors-technisch schrijver, onder wie behalve ook bovenbedoelde militairen, werden overgebracht naar de categorie materieelbeheerders behielden meergenoemde militairen uiteraard hun vooruitzichten op bevordering tot de rang van adjudant-onderofficier bij het verkrijgen van een ouderdom in hun rang van zes jaren.

Bij de dezerzijdse beschikking van 22 januari 1964, nr. ...., zijn deze vooruitzichten gehonoreerd in dier voege dat betrokkenen met ingang van een datum gelegen tussen 11 januari 1964 en 18 januari 1964 zijn bevorderd tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder.

Tegen laatstgenoemde beschikking heeft klager thans beroep ingesteld, er kennelijk van uitgaande dat deze beschikking ten aanzien van hemzelf tevens inhield een stilzwijgende weigering om hem eveneens te bevorderen tot de naasthogere rang.

Tegenover de door klager in zijn desbetreffend klaagschrift aangevoerde argumenten moge het volgende worden gesteld.

Ingevolge artikel 11, tweede lid, van het Reglement voor de militaire

ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht (verder te noemen RMAKL/KLu) en de uitvoeringsbepalingen van dit artikellid, vervat in het Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958 (verder te noemen BVL '58) vindt bevordering tot de naasthogere rang in beginsel plaats in volgorde van rangschikking op de ranglijst.

Het zesde lid van artikel 11 RMAKL/KLu geeft de ondergetekende evenwel de bevoegdheid om onder meer ten aanzien van *bijzondere groepen van mannelijke militairen,* voor wat de bevordering betreft, af te wijken van de regelen gesteld in de leden 1 t/m 5 van meergenoemd artikel 11 en derhalve ook van het beginsel dat bevordering plaats vindt in volgorde van rangschikking.

Van deze bevoegdheid heeft de toenmalige ambtsvoorganger van de ondergetekende gebruik gemaakt, toen hij bij de vaststelling van het BVL '58 voor de bijzondere groep van militairen, die op grond van het bezit van één of meer certificaten van militaire vakbekwaamheid uitzicht hadden op bevordering tot de naasthogere rang bij het verkrijgen van een bepaalde ouderdom in hun rang, in artikel 28 BVL '58 zulks ter garandering van de verkregen uitzichten, een regeling neerlegde die afweek van het beginsel van artikel 11, tweede lid, RMAKL/KLu.

Zoals ook reeds door klager in zijn klaagschrift is opgemerkt heeft de bevordering van meergenoemde groep van zeven militairen plaatsgevonden op grond van het gestelde in artikel 28, aanhef en onder g, BVL '58.

Dat klager aan de bevordering van meergenoemde zeven militairen aanspraak meent te kunnen ontlenen om zelf op een eerdere datum te worden bevorderd tot adjudant-onderofficier-materieelbeheerder dan bedoelde militairen is naar de dezerzijdsc mening hieruit te verklaren dat klager een onjuiste opvatting heeft van de betekenis van de woorden ,,bij vacature", die op verschillende plaatsen in het BVL '58 worden gebezigd.

Deze woorden hebben nl. alleen een negatieve strekking, in dier voege dat de ondergetekende slechts dan kan bevorderen als er één of meer vacatures zijn; zij betekenen evenwel bepaaldelijk niet dat de ondergetekende verplicht zou zijn een ontstane vacature ook onmiddellijk te bezetten door te bevorderen.

Deze strekking van de woorden ,,bij vacature" is uitdrukkelijk neergelegd in artikel 15, eerste lid, BVL '58.

Bovendien kan naar aanleiding van klagers opvatting het volgende worden opgemerkt.

Indien bevordering tot een hogere rang zou moeten plaatsvinden, telkens wanneer en zodra zich een vacature in die rang zou voordoen, zou zulks tot gevolg hebben dat de carrièremogelijkheden van overigens gelijkwaardige militairen in de diverse categorieën afhankelijk zouden worden van betrekkelijk toevallige omstandigheden (het ontstaan van een bepaalde vacature in een bepaalde rang bij een bepaalde categorie) en dat de bevorderingen van het personeel onderling sterk zouden gaan uiteenlopen.

Uit een oogpunt van een rechtvaardig en verantwoord personeelsbeleid moet een dergelijke situatie niet acceptabel worden geacht.

Het beleid van de ondergetekende is — zulks in overeenstemming met de ten deze bij het gehele korps beroepsonderofficieren bestaande inzichten en verlangens — bij voortduring gericht op het kunnen bieden van een aantrekkelijke en verantwoorde carrière aan al het personeel, dat aan de gestelde eisen voldoet.

Deze gedachtengang heeft ook geleid tot de opneming in artikel 18, vijfde lid, BVL '58 van de bepaling, dat de ondergetekende zelf het tijdstip bepaalt, waarop voordrachten voor bevordering tot adjudant-onderoficier kunnen worden ingediend.

Op deze wijze kunnen scherpe fluctuaties in de bevorderingsgang bij de diverse categorieën van personeel, welke zowel uit een oogpunt van dienstbelang als met het oog op de belangen van het personeel bepaald ongewenst zijn, worden voorkomen.

Ten aanzien van de bevordering tot adjudant-onderofficier heeft de ondergetekende er om de hiervoren uiteengezette redenen steeds naar gestreefd om deze voor alle categorieën zoveel mogelijk gelijk te doen plaatsvinden; gelijk in die zin, dat op een bepaald tijdstip voor die bevordering in beschouwing worden genomen de sergeant-majoors, die een bepaalde — onderling gelijke — ouderdom in rang bezitten.

Op die algemene regel is alleen een uitzondering gemaakt — een uitzondering, welke eveneens in het BVL '58 uitdrukkelijk is neergelegd — voor die sergeant-majoors, die op grond van een vroeger bevorderingsvoorschrift een concreet vooruitzicht op bevordering hadden bij het bereiken van een bepaalde ouderdom in rang.

Bovendien kan worden gesteld dat de bevordering van meergenoemde zeven militairen in geen enkel opzicht van invloed zal zijn op het tijdstip, waarop klager voor bevordering tot de naasthogere rang in aanmerking zal komen, zodat klager door de bevordering van betrokkenen in geen enkel opzicht in zijn belangen is geschaad.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Verhoging van de verkeersveiligheid

Uit het februarinummer 1965 van „de Vliegende Hollander", officieel orgaan van de Koninklijke Luchtmucht, nemen wij het volgende over:

Aan alle militairen en burgers die tot de KLu behoren.

Nu we ons weer bevinden in een periode van mist, gladde wegen en meer van deze voor het verkeer zo gevaarlijke omstandigheden, is het goed ons wederom te bezinnen op de verhoging van de verkeersveiligheid en de belangrijke rol die wijzelf daarin kunnen spelen. Onder meer het feit dat ik als automobilist in een korte periode enige malen heb kunnen ervaren hoe op een drukke autoweg zonder noodzaak enorme verkeersstagnaties werden veroorzaakt, is de aanleiding voor deze aan u allen gerichte open brief. De werkelijke oorzaak van vele ongevallen en verkeersopstoppingen is n.m.m. veelal te vinden in het

gebrek bij tal van automobilisten aan verkeersdiscipline en aan respect tegenover andere weggebruikers. Natuurlijk kunnen er zich omstandigheden voordoen dat door bv. escortes, politie, wegenwacht, ambulances enz. van de normale regels moet worden afgeweken. Dit is zonder enig bezwaar mogelijk als de overige weggebruikers zich aan de bestaande voorschriften houden.

— Zou een ieder normaal, zij het met gematigde snelheid, in zijn eigen colonne op de normale weghelft blijven rijden;
— zouden er geen mensen zijn die ongelegaliseerd rechts passeren via de uitwijkstroken waardoor bovendien bij de (smallere) viaducten en bruggen grote opstoppingen worden veroorzaakt;
— zouden niet velen van links naar rechts (en omgekeerd) snijden zodra men maar vermoedt dat de andeïe colonne iets sneller gaat, waardoor tal van aanrijdingen worden veroorzaakt;
— zou een ieder enig respect tonen tegenover de andere weggebruikers en tegenover zichzelf;
— kortom, zou iedere automobilist de normale beleefdheid in acht nemen zoals vele anderen dat gelukkig inderdaad wèl doen;

dan zou iedereen zo goed als zeker zonder aanzienlijke vertraging praktisch op tijd op de plaats van bestemming komen.

Is het een wonder dat zij die zich schuldig voelen bovendien op meer dan onheuse wijze optreden tegenover hen die proberen hun plicht te doen en in ruime mate hulpvaardigheid tonen: de politie, en de wegenwacht, ook al zullen deze wel eens menselijke fouten maken. Natuurlijk kan men zich afvragen of op het punt van samenkomst van drukke hoofdverkeersaders in geval van grote verkeersdrukte niet méér leiding aanwezig moet zijn ten einde regelend op te treden. Maar dit mag voor niemand een reden zijn tot het verliezen van zijn zelfbeheersing.

Er zal moeilijk een militair of civiel bedrijf kunnen worden gevonden waarin de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van de gemeenschap en van het individu zo zwaar op een ieder drukt als in de Koninklijke Luchtmacht. De vliegveiligheid in de vliegende eenheden, de bedrijfsveiligheid in de groepen geleide wapens en de logistieke onderdelen, de operationele veiligheid in iedere eenheid van de KLu. zij vormen verantwoordelijkheden die zowel gezamenlijk als individueel worden gedragen. Met deze wetenschap durf ik u allen te vragen om ook in het wegverkeer dit bewustzijn van verantwoordelijkheidsdrager te tonen. Ik neem daarbij natuurlijk aan dat de mogelijkheid tot het rijden onder drankinvloed door u al volkomen is uitgebannen en dat de voorschriften omtrent invoegen, afstandhouden, passeren etc. voor u gesneden koek zijn.

U weet dat een goed voorbeeld in de regel goed wordt gevolgd. Laat de KLu dan zowel in als buiten de dienst in zijn geheel voorgaan in dit goede voorbeeld.

Het is niet alleen de kleine moeite, maar vooral de vele kostbare mensenlevens waard!

De Staatssecretaris van Defensie (Koninklijke Luchtmacht)
w.g. W. DEN TOOM.

INGEKOMEN BIJDRAGEN

Een eerste wettelijke regeling in Frankrijk met betrekking tot gewetensbezwaarde dienstweigeraars

door

Mr. E. A. M. LAMERS,
Directeur-Generaal van het Gevangeniswezen,
Raad in het Hoog Militair Gerechtshof

In het Journal Officiel de la République Française van 22 december 1963, pag. 11456, vindt men de tekst gepubliceerd van de Loi no. 63-1255 du 21 décembre 1963 relative à certaines modalités d'accomplissement des obligations imposées par la loi sur le recrutement.

En daarmede is dan voor het eerst [1]) in Frankrijk een wettelijke regeling getroffen, die een erkenning van gewetensbezwaren tegen het vervullen van gewapende dienstplicht inhoudt.

De situatie voordien.

Voordien bestond er geen enkele mogelijkheid om op grond van onoverkomelijke gewetensbezwaren vrijstelling te verkrijgen van de militaire dienstplicht en tot vervangende burgerdienst te worden toegelaten. De gewetensbezwaarde werd normaal voor het vervullen van zijn dienstplicht opgeroepen en in het leger ingelijfd; bleef hij in gebreke aan het bevel tot opkomst te voldoen dan wel weigerde hij na opkomst aan het eerste bevel — het aantrekken van de militaire uniform — te voldoen, dan werd hij in arrest gesteld, door de Krijgsraad wegens dienstweigering tot gevangenisstraf veroordeeld, waarvan de duur in normale omstandigheden tweemaal de duur van de militaire dienst bedroeg.

Ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen werd slechts uitgesproken bij veroordeling wegens ernstige criminele feiten, echter niet wegens dienstweigering. De gewetensbezwaarde werd dan ook, na het ondergaan van de hem opgelegde vrijheidsstraf, andermaal opgeroepen voor de militaire dienst en bij volharding in zijn weigering opnieuw veroordeeld en zo voort. In de praktijk werd langs de weg der gratie aan het voortduren der gevangenisstraf een einde gemaakt; aanvankelijk — nl. tijdens de Algerijnse oorlog — nadat een periode van ± 5 jaar in de gevangenis was doorgebracht, een periode die later werd teruggebracht tot ± 3 jaar. De dienstweigeraars ondergingen hun gevangenisstraf in een speciaal voor hen aangewezen gevangenis — een gevangeniskamp in Mauzac (Dordogne) — van waaruit zij sinds 1962 in ploegverband buiten te werk gesteld werden o.a. bij bouwwerken in de omgeving. De gemiddelde sterkte in Mauzac bedroeg toen ruim 100 man.

[1]) Jhr. Mr. TH W. V. D. BOSCH in de documentatie bij zijn openbare les ,,De ,,bestraffing van principiële dienstweigeraars" (Uitg.: Woltcrs, Groningen 1950) noemt nog het op 1 december 1949 ingediend wetsvoorstel door enige leden van de Assemblée Nationale: Proposition de loi tendant à la création d'un service civil pour les objecteurs de conscience. Dit is echter nimmer wet geworden.

De huidige wettelijke regeling.

De bovengenoemde wet van december 1963 heeft voor het eerst de mogelijkheid geschapen voor de aanstaande dienstplichtige om een beroep te doen op bij hem bestaande gewetensbezwaren tegen het vervullen van die plicht.

De wet formuleert zulks als volgt en duidelijkheidshalve laat ik hier de volledige tekst van artikel 1 volgen:

> „Jonge lieden, die voor hun inlijving verklaren op grond van „hun religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging onder alle „omstandigheden onoverkomelijke bezwaren te hebben tegen het „persoonlijk gebruik van wapenen, kunnen worden toegelaten, „onder de in deze wet genoemde voorwaarden, aan hun verplich-„tingen, voortvloeiend uit de wet van 31 maart 1928 betrekkelijk „de recrutering voor het leger en de verordening no. 59-147 van „7 januari 1959 zoals laatstelijk gewijzigd, te voldoen, hetzij in „een niet-gewapende militaire eenheid hetzij in een burgerlijke „dienst, belast met de uitvoering van werken ten algemene nutte".

De betrokkene zal, wil hij van deze mogelijkheid gebruik maken, een gemotiveerd verzoekschrift (une demande assortie des justifications qu'ils estimeraient utiles) moeten indienen bij de Ministre des Armées en wel, op straffe van niet-ontvankelijkheid, binnen 15 dagen te rekenen vanaf de dag waarop het decreet tot oproep van de lichting, waartoe betrokkene behoort, is gepubliceerd.

Heeft hij — hetzij op grond van onbekendheid hetzij om andere redenen — niet of niet tijdig een beroep op voornoemde wet gedaan, dan volgt bij event. niet-opkomst, c.q. dienstweigering na opkomst, de gewone procedure: arrestatie, berechting door de Krijgsraad, veroordeling tot gevangenisstraf.

Het — wel tijdig ingediende — verzoekschrift wordt door de Minister in handen gesteld van een speciaal in het leven geroepen commissie, door de wet genoemd een „commission jurisdictionelle", hetgeen betekent dat het een commissie is, die *beslist* op het verzoekschrift.

De samenstelling der commisie is bij de wet geregeld en wel:

de voorzitter,	moet zijn een lid der zittende magistratuur, benoemd door de Minister van Justitie (momenteel een lid van de Cour de Cassation),
drie officieren,	aangewezen door de Ministre des Armées (momenteel is een van hen een Officier van Gezondheid),
drie burger-leden,	benoemd door de Eerste Minister (momenteel twee professoren en een ingenieur).

De beslissing wordt genomen bij gewone meerderheid van stemmen, zonder vermelding van de stemmenverhouding in de beslissing, tenminste één maand voor de inlijving van het betreffende onderdeel der lichting. De zittingen der Commissie zijn niet openbaar, ook de uitspraak der beslissing geschiedt niet in het openbaar.

De Commissie kan de verzoeker horen, doch is daartoe niet verplicht; hetzelfde geldt t.a.v. eventuele getuigen en/of deskundigen (de

toute personne, dont l'audition lui parait utile). De meeste zaken worden echter op de stukken afgedaan.

De beslissing kan strekken hetzij tot inwilliging van het verzoek, hetgeen betekent inlijving bij een niet-gewapend onderdeel van het leger, of wel bij een burgelijke dienst, hetzij tot verwerping van het verzoek.

Binnen één maand na de kennisgeving van de beslissing aan de Minister doch nog vóór de inlijving van betrokkene, kan de Minister, hetzij ambtshalve hetzij op verzoek van betrokkene, aan de Commissie vragen het verzoek aan een nieuw onderzoek te onderwerpen.

Hoger beroep van de beslissingen der Commissie is niet mogelijk, wel is — binnen 2 maanden — beroep in Cassatie mogelijk bij de Conseil d'Etat. Mij is verzekerd dat tot op heden nog geen enkel beroep in cassatie is ingesteld. Men heeft de indruk dat de Commissie bij haar beslissingen een soepele hantering der wet voorstaat. Er is echter (nog) geen sprake van enige jurisprudentie-vorming ten deze.

De jonge mannen op wier verzoek door de Commissie gunstig is beslist, worden ingedeeld bij een van de onderdelen of diensten als in artikel 1 der wet genoemd *en wel voor een periode,* te rekenen naar de werkelijke diensttijd, *die tweemaal* de *duur van de militaire dienst-tijd uitmaakt*. (De militaire diensttijd bedraagt thans in Frankrijk 18 maanden).

Betrokkene kan echter op elk moment aan de Minister vragen bij de gewapende dienst te worden ingelijfd. De *helft van de tijd,* doorgebracht bij een niet gewapend onderdeel of een burgerlijke dienst, kan dan op de militaire diensttijd in mindering worden gebracht.

Ik wil tenslotte zeker niet onvermeld laten een tweetal bepalingen uit de onderhavige wet, waarvan de inhoud ons opvalt, omdat de daaraan ten grondslag liggende gedachten bepaaldelijk toch wel afwijken van de onze.

Ik doel daarbij in de eerste plaats op art. 7, dat zegt dat deze jongelieden gedurende hun tewerkstelling belast zullen zijn met werkzaamheden en opdrachten ten openbare nutte, die van een gevaarlijk karakter kunnen zijn (pouvant revêtir un caractère périlleux) en in tijd van oorlog zelfs: van zodanige aard, dat daardoor de gelijkheid van allen tegenover het gemeenschappelijk gevaar verwezenlijkt wordt.

De andere door mij bedoelde bepaling vindt men in art. 11, dat elke propaganda — van welke aard ook — verbiedt, die erop gericht is of ertoe leidt, dat een ander daardoor ertoe aangezet wordt van de bepalingen van de onderhavige wet te profiteren, met de uitsluitende bedoeling zich aan zijn militaire verplichtingen te onttrekken.

Ik vraag mij af, met dit wettelijk verbod voor ogen, of het in Frankrijk mogelijk is een gewetensbezwaarde dienstweigeraar als raadsman terzijde te staan bij een evt. beroep c.q. de voorbereiding ervan op de onderhavige wet. In ieder geval bleek mij dat men de mening was toegedaan dat elke publiciteit over de wijze waarop in het kamp te Brignoles de dienstweigeraars leefden, wat zij er deden enz. eigenlijk verboden was.

De practische uitvoering der wet.

De gewetensbezwaarde dienstweigeraar, die krachtens een beslissing der Commissie — om een Nederlandse term te gebruiken — erkend is als zodanig, is niet langer, wat het over hem uitgeoefende gezag betreft, afhankelijk van het Ministère des Armées. De zeggingschap over hem wordt overgedragen aan de Service National de la Protection Civile, ressorterend onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

In 1964 heeft deze Dienst, met het oog op deze nieuwe taak, een nog maagdelijk terrein aangekocht onder BRIGNOLLES (Departement VAR), waar sinds 15 juli 1964 de eerste „objecteurs de conscience" [2]) zijn ondergebracht in een tentenkamp. Kort tevoren had de Minister van Binnenlandse Zaken een speciale eenheid in het leven geroepen: de G.S.P. (Groupement des Secouristes-Pompiers), behorend tot de Staatsbosbrandweer, met als taak in de uitgestrekte bosgebieden van Zuid-Frankrijk de — vaak in omvang en felheid uiterst gevaarlijke — bosbranden te bestrijden en zo mogelijk te voorkomen. Met deze werkzaamheden is sinds de aanvang van het kamp een begin gemaakt, terwijl daarnaast de kampbewoners wel zijn ingezet bij andere hulpverleningswerkzaamheden zoals bij ernstige verkeersongevallen. Er is een (overigens niet verplichte) opleiding in het kamp voor het diploma „Secouriste".

Bovendien wordt een deel van de werktijd der kampbewoners gebruikt voor onderhoud terreinen en moestuin, bouw der legeringsgebouwen enz. De dagorde op het aanplakbord van een willekeurige dag in Brignolles luidde:

8	—11 uur	graven van sleuven voor electrische kabels;
11	—12 „	vrije sport in de openlucht;
12	„	déjeuner (apart menu voor vegetariërs);
13.30	—17 „	bezetten van hulpposten langs de kustweg tussen Draguignan en Ampus;
17.30	„	diner.

De leiding van het kamp berust bij een Commandant, die de beschikking heeft over een negental medewerkers, waarvan drie — evenals hijzelf — oud-officieren en zes oud-onderofficieren. Zij zijn thans in dienst bij de Service Nationale de la Protection Civile en dragen wel uniformen, die echter geheel verschillen van de militaire uniformen. [3])

Zij zijn belast met het beheer van het kamp, de organisatie der tewerkstelling alsmede de handhaving van de orde en discipline in het kamp en bij het werk.

De Commandant heeft enige kampbewoners, die hij heeft gekozen

[2]) De in 1964 opgenomen dienstweigeraars waren afkomstig uit het gevangenenkamp Mauzac. Ongeveer de helft van de daar verblijvende, tot gevangenisstraf veroordeelde dienstweigeraar, had een beroep gedaan op de wet van dec. '63 en waren alsnog ***„erkend"***.

[3]) De eerste Commandant Ernest Lambert is een ex-kapitein v. h. Vreemdelingenlegioen. Hij heeft de laatste jaren — evenals zijn medewerkers — in Algerije gediend bij de G.M.S. de Police Rurale, die tot de Service National de la Protection Civile behoorde.

uit hen, die hem als zodanig door de kampbevolking zijn voorgedragen, aangewezen als „encadrement" d.w.z. als een soort kader. Zij oefenen wel geen direct gezag uit over de anderen doch worden door dezen wel aanvaard, omdat zij als het ware door hen zelf gekozen zijn.

De Commandant en zijn medewerkers worden met „mijnheer" aangesproken, alles wat aan het militaire leven herinnert wordt zoveel mogelijk vermeden. De kampbewoners dragen dan ook geen uniformen, bij de werkzaamheden hebben zij blauwe overalls en de witte helm met het gele driehoekje erop van de Protection Civile.

Het „Règlement d'Administration Publique", dat de wet van december 1963 binnen 3 maanden na afkondiging eiste en dat bedoelt nadere regelen te stellen voor de uitvoering der wet en met name voor de gang van zaken in het kamp te Brignolles en hun tewerkstelling. is er nog steeds niet, en voorlopig ook nop niet te verwachten. In Frankrijk is het niet ongebruikelijk dat men improviserend in dit opzicht te werk gaat. Voorlopig wordt in Brignolles het gewone „Règlement de Discipline" van het leger toegepast. Dit blijkt — althans tot nog toe — geen bezwaar op te leveren, omdat zich geen ernstige moeilijkheden met de kampbewoners voorgedaan hebben of voordoen. Een merkwaardige konsekwentie is echter, dat een kampbewoner, die de hem opgedragen werkzaamheden zou weigeren uit te voeren en zich aan (ernstige) werkweigering zou schuldig maken, wegens dienstweigering, voor de Krijgsraad zou moeten terechtstaan.

Een gelijke regeling als in de kazernes geldt in Brignolles voor avondpermissie en verlof naar huis (om het andere weekend), ook wat betreft de reiskosten. Zij ontvangen ook de minimum soldij der soldaten.

Het aantal objecteurs de conscience in Brignolles bedroeg in de maand april 1965 tussen de 55 en 60. Er worden in de loop van het jaar nog meerdere verwacht, doch het gemiddelde aantal zal de 100 niet overschrijden naar het zich laat aanzien. En dat is op het enorme aantal dienstplichtigen van land-, zee- en luchtmacht in een groot land als Frankrijk uitermate miniem. [4]) Vermeld zij nog, dat vanzelfsprekend het aantal objecteurs de conscience in het gevangeniskamp Mauzac geleidelijk is afgenomen en nog afneemt.

Commentaar.

Uit gesprekken met de verantwoordelijke functionarissen der beide Ministeries in Parijs krijgt men sterk de indruk, dat het probleem van de gewetensbezwaarde dienstweigeraars in Frankrijk geen werkelijk probleem van enige omvang of betekenis vormt en ook nimmer gevormd heeft. De aard van het Franse volk levert geen vruchtbare bodem op, waarin de gedachte van verwerping van alle gewapende dienst zou gedijen. De publieke opinie staat volstrekt afwijzend tegenover elke vorm van dienstweigering, ook wanneer deze op gewetensbezwaren gegrond is.

[4]) Ter vergelijking diene dat in Nederland het aantal dienstweigeraars ongeveer 200 per jaar bedraagt, waarvan ± 80% erkend.

Sterk daarentegen spreekt bij traditie het gevoel voor nationale glorie, voor heldenverering; de militaire uniform geniet een hoog aanzien.

Dat verklaart wellicht dat het tot eind 1963 heeft moeten duren en eerst na felle campagnes van de Action Civique Non Violente vergezeld van hongerstakingen, vóór er een wettelijke regeling kwam tot erkenning van gewetensbezwaren tegen elke vorm van gewapende dienst. Een regeling overigens, die zoveel beperkter en strakker is uitgevallen dan in vele landen elders.

Men vergelijke slechts dat de eerste Franse dienstweigeringswet dateert van december 1963 en deze pas voor hen, die tot de lichting 1965 behoren, in volle omvang haar werking doet gelden, terwijl in Nederland de eerste wettelijke voorziening op dit gebied is neergelegd in een Ministeriële Beschikking van 9 november 1917, die een vrijstellingsprocedure in het leven riep voor gewetensbezwaarden tegen de gewapende dienst en de eerste Dienstweigeringswet dateert van 23 juli 1923, in werking getreden in 1924.

De huidige Franse wet omvat niet meer dan een twaalftal artikelen, de nieuwe Nederlandse Wet Gewetensbezwaren Militaire dienst van 27 september 1962 niet minder dan 62 artikelen, terwijl er daarnaast nog een Algemene Maatregel van Bestuur. houdende maatregelen ter uitvoering dezer wet van 63 artikelen van kracht is.

Een opmerkelijk verschijnsel is het uiterst gering aantal gewetensbezwaarden in Frankrijk -, dat gemiddeld niet meer dan 100 per jaar bedraagt en waarvan nog slechts een gedeelte een beroep doet op de wet van december 1963. Naar de stellige verwachting van deskundigen zal dit aantal niet in beduidende mate toenemen nu de wet de mogelijkheid van erkenning der gewetensbezwaren heeft gebracht en de rigoreuze gevangenisstraffen vermeden kunnen worden.

Niet duidelijk is mij geworden of dit lage cijfer nog belangrijk beinvloed wordt door de mogelijkheid, die men in Frankrijk kent voor vrijstelling van militaire dienst nl. wanneer de jongeman — vóór hem een oproep voor de militaire dienst heeft bereikt — zich vrijwillig aanmeldt bij de Sei-vice de Coöpération om gedurende een aantal jaren technische hulpdiensten te gaan verlenen in een der onderontwikkelde gebieden van het Territoire Outremer. De *technische kwaliteiten* van betrokkene bepalen, of hij daarvoor aangenomen zal worden. Het is echter een mogelijkheid, die uiteraard ook voor de potentiële objecteur de conscience open staat.

Niet minder opmerkelijk tenslotte is, dat ik de gegevens voor deze

---

[5]) Bovendien valt op dat de dienatweigeraars in Frankrijk van een andere structuur schijnen dan in de meeste andere landen. Onder de kampbewoners van Brignoles vindt men, behalve een enkele Getuige van Jehova (de meesten van hen doen geen beroep op de wet en worden dus tot gevangenisstraf veroordeeld) en aanhangers van diverse extreme religieuze secten, jonge R.K.-priesters en seminaristen, dominé's, een voormalig cadet van de Militaire Académie St. Cyr, een aantal studenten etc. Zoals men weet genieten in Frankrijk de bedienaren van de Godsdienst en zij, die daartoe in opleiding zijn, geen vrijstelling van dienstplicht.

bespreking, behalve uit de tekst der Wet, vrijwel uitsluitend heb kunnen verkrijgen via persoonlijke contacten met de verantwoordelijke functionarissen der beide Ministeries.

Het verschijnen der Wet van december 1963 heeft geen aanleiding gevormd tot publicaties in de vaklitteratuur noch bij wege van commentaar noch van kritiek. Mijn departementale zegslieden in Parijs konden mij althans geen voorbeelden ervan noemen. Ook dat wijst erop dat het probleem niet leeft bij het Franse volk, doch wellicht spreekt ook hier art. 11 der wet, dat alle propaganda verbiedt, een woordje mee.

Toch leek mij deze ontwikkeling in Frankrijk voldoende van belang om ze de Nederlandse lezer voor te leggen.

De vrijheidsbeneming gedurende het opsporingsonderzoek i.v.m. de per 1 juli 1965 in werking tredende wijzigingen In de RL. en de RZ.

door

H. HERKLOTS,
Majoor der Kon. Marechaussee

Veel is reeds gezegd en geschreven omtrent de wijzigingen, welke in de Rechtspleging Landmacht en de Rechtspleging Zeemacht zullen worden ingevoerd. Toch meen ik, dat ook het opsporingsonderzoek en meer speciaal de vrijheidsbeneming, welke op de militaire verdachte mag worden toegepast, een nadere belichting verdient.

Waar de veranderingen dienaangaande in de RL. en de RZ. identiek zijn, zal ik mij gemakshalve tot de betreffende artikelen in de RL. bepalen.

I. Hoe is thans nog de regeling in het militaire strafprocesrecht?

Onder vigeur van de nog geldende wet wordt aan officieren en onderofficieren het recht toegekend een mindere in rang ,,het arrest'' aan te zeggen. Ja, hun wordt zelfs de plicht opgelegd van deze bevoegdheid gebruik te maken, indien van een ernstig strafbaar feit sprake is. Andere dwangmiddelen worden t.b.v. de opsporing in deze wet niet vermeld, zodat ik mijn beschouwing tot deze vrijheidsbeneming, ook wel voorlopig (justitieel) arrest geheten, zal beperken.

Ten einde aan het algemeen verlangen tegemoet te komen, de rechtszekerheid van de militaire verdachte zo veel doenlijk gelijk te schakelen aan de rechtspositie van de verdachte in het civiele strafproces, is deze wel zeer ruime wettelijke basis omtrent het voorlopig arrest door Ministeriële aanwijzingen gekanaliseerd. De terzake verstrekte richtlijnen waren opgenomen in het bij beschikking van de Minister van Defensie vastgestelde dienstvoorschrift VS 27-1 (2e druk) ,,Toepassing Militair ,,Straf- en Tuchtrecht'', waarvan het artikel 33.b. luidde:

,,Van de bevoegdheid tot het aanzeggen van voorlopig arrest moet ,,een voorzichtig gebruik gemaakt worden en bovendien uitsluitend:

„(1) wanneer de handhaving van de krijgstucht de onverwijlde vrijheidsbeneming van de mindere noodzakelijk maakt;
„(2) indien de sub (1) bedoelde noodzaak niet bestaat, wanneer het een ernstig misdrijf betreft en tevens vrijheidsbeneming noodzakelijk is wegens gewichtige redenen van maatschappelijke veiligheid, dan wel om ontvluchting te voorkomen."

Bij de „gewichtige redenen van maatschappelijke veiligheid" geeft het voorschrift in een noot nog de volgende toelichting:

„Als zodanig kunnen b.v. worden aangemerkt gevaar voor voortzetting of herhaling van de misdraging en gevaar voor belemmering van het onderzoek."

De kanalisering van het voorlopig arrest werd bovendien nog voortgezet door de bepaling dat de Commanderend Officier (CO) van verdachte de verplichting heeft, omtrent een voorlopig arrest van langere duur dan 5 dagen terstond de Verwijzingsofficier en de Auditeur-Militair rechtstreeks schriftelijk te informeren. (Zie VS 27-1, 2e druk punt 35.c.). Ook deze aanwijzing zocht aansluiting bij het civiele procesrecht. Overwegende moeilijkheden hebben, voor zover mij bekend, vorengenoemde richtlijnen in de praktijk niet teweeg gebracht.

Het hiervoor besprokene heb ik in bijlage I in een schema uitgewerkt.

Reeds tweemaal is een vergelijking ter sprake gekomen met het civiele strafproces, zodat thans eerst de spelregels van het opsporingsonderzoek, vermeld in het wetboek van strafvordering nader worden bezien.

II. *Hoe luidt de regeling in het civiele strafprocesrecht?*

Ik zal dit proces volgen t/m het moment dat de Rechter-Commissaris (R.C.) het bevel tot bewaring van verdachte verleent.

Allereerst twee definities uit het W.v.Sv.:

Verdachte (art. 27, lid 1):

„Als verdachte wordt voordat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit voortvloeit."

Voorlopige hechtenis (art. 133):

„Onder voorlopige hechtenis wordt verstaan de vrijheidsbeneming ingevolge enig bevel van bewaring, gevangenneming of gevangenhouding."

Het W.v.Sv. begint in het Eerste Boek Titel IV „Enige bijzondere dwangmiddelen" met de staandehouding: de bevoegdheid aan de opsporingsambtenaar verleend, ten einde de verdachte naar zijn naam, voornamen en woon- of verblijfplaats te vragen (art. 52). Ik wil echter hieraan voorbij lopen en mij bepalen tot de aanhouding, inverzekeringstelling en bewaring van verdachte. In bijlage II zijn deze vrijheidsbenemingen schematisch vastgelegd.

Bij de invoering van het huidige W.v.Sv. in 1925 ontstond aanvankelijk verschil van opvatting over de tijd, welke voor het verhoor van verdachte na zijn aanhouding beschikbaar was. In verband hiermede

richtte de Minister van Justitie zich in een circulaire, gedateerd 29 december 1927, tot de Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven, aan welke circulaire ik het volgende ontleen:

Ingeval van aanhouding gevolgd door een min of meer langdurige overbrenging naar een plaats van verhoor huldigt de M.v.J. de opvatting dat de tijd van 6 uren voor verhoor eerst aanvangen, nadat de verdachte op de plaats van verhoor is aangekomen. De artt. 53 e.v. van het W.v.Sv. onderscheiden immers:

1e. de aanhouding van verdachte (artt. 53 en 54);
2e. zijn geleiding naar een plaats van verhoor (artt. 53, lid 2, en 54, lid 1) of, indien de aanhouding niet door de O.v.J. of HO.v.J. geschiedde, zijn voorgeleiding voor de O.v.J. of een HO.v.J. (artt. 53, lid 2 en 3, en 54);
3e. het verhoor van de verdachte door de O.v.J. of HO.v.J. (artt. 57, lid 1, en 61).

De tijd welke benodigd is voor de voorgeleiding c.q. het geleiden naar een plaats van verhoor behoort derhalve niet in mindering te worden gebracht van de 6 uren, welke voor het verhoor beschikbaar zijn.

Nog een tweede vraagpunt wordt in de Circulaire besproken n.l. dat betreffende de verdachte, die niet-nuchter op de plaats van verhoor aankomt. Gelden de uren van ontnuchtering dan voor de zes uren van art. 61 Sv. mee? Naar het oordeel van de M.v.J. niet, ten minste indien de verdachten ook niet-verdacht zouden zijn aangehouden. In dat geval toch kan de aanhouding geacht worden voor een dubbel doel te zijn geschied: in de eerste plaats om hen gedurende hun dronkenschap zowel in het algemeen als in hun eigen belang op een ter ontnuchtering passende plaats te brengen, en in de tweede plaats om hen na afloop der ontnuchtering als verdachten te horen. De uren van ontnuchtering zelf worden zij dan niet ,,voor verhoor opgehouden''. Iets dergelijks geldt, indien de aangehouden verdachte door een verwonding, bewusteloosheid of door andere omstandigheden niet in staat is een verhoor te ondergaan.

Tot zover de Circulaire van de M.v.J. d.d. 29 december 1928. Ik ben hier met voordacht wat uitvoeriger op in gegaan, ten einde hierna een betere parallel te kunnen trekken met de aanhouding van de militaire verdachte.

Bij de inverzekeringstelling van een verdachte eist de wet m.b.t. de overwegingen welke de vrijheidsbeneming vorderen slechts dat zulks geschiedt ,,in het belang van het onderzoek''. Art. 59 schrijft bovendien voor dat het bevel de bepaalde omstandigheden, welke tot het aannemen van die grond hebben geleid, moet vermelden. Het door de M.v.J. vastgestelde formulier ,,Bevel tot inverzekeringstelling'' geeft hiertoe het volgende aan: ,,overwegende, dat het bestaan van deze ,,grond blijkt uit de omstandigheid, dat verhoor van getuigen/confron-,,tatie/nader verhoor van verdachte noodzakelijk is; gevaar voor vlucht1 ,,wegmaken van sporen/belemmering van het onderzoek bestaat;'' . . . . etc.

De overweging, welke tot de inverzekeringstelling kan leiden, en de

bepaalde omstandigheden, welke hieraan ten grondslag moeten liggen, geven de Justitie een duidelijk ruimere armslag tot vrijheidsbeneming dan de overwegingen omtrent het bevel tot bewaring bieden. In het stadium van de bewaring worden de omstandigheden, welke tot de vrijheidsbeneming kunnen leiden aanmerkelijk verzwaard; m.a.w. eerst op een tijdstip dat de verdachte reeds ten minste 6 uur plus 4 x 24 uur = 102 uur t.b.v. het opsporingsonderzoek van zijn vrijheid benomen is geweest!

Met de bewaring vangt voor de verdachte de tijd van voorlopige hechtenis aan. Naar de zienswijze van de M.v.J. past dit dwangmiddel in het kader van de ,,vervolging" van strafbare feiten (zie diens Circulaire d.d. 14 juli 1953 aan de Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven). Door genoemde Circulaire richt de M.v.J. zich tot de ambtenaren van het Openbaar Ministerie ten einde aan te dringen op matiging bij het doen van vorderingen tot voorlopige hechtenis, mede gelet op de recente frequentie van deze voorlopige detentie. In het bijzonder brengt de M.v.J. de vereisten van art. 64 Sv. onder de aandacht en hij zegt terzake o.m.: ,,Hoewel kan worden toegegeven, dat in het bijzon-
,,der het vereiste van het bestaan ,,van een gewichtige reden van maat-
,,,,schappelijke veiligheid, welke de onverwijlde vrijheidsbeneming
,,,,vordert" niet zo stringent is omschreven, dat hierdoor elke onzeker-
,,heid van interpretatie is uitgesloten, zal het openbaar ministerie bij het ,,instellen van een vordering op grond van dit artikel niet uit het oog ,,mogen verliezen, dat de voorlopige hechtenis een dwangmiddel is, dat ,,de wetgever in het belang van de rechtspleging onontbeerlijk heeft ,,geacht in een stadium, waarin nog slechts sprake is van een ver-
,,dachte!"

In dit verband moge ik ook nog Mr. J. M. VAN BEMMELEN citeren (Leerboek Ned. Strafprocesrecht, 4e druk pag. 169):

,,Over de toepassing der preventieve hechtenis wordt in tweeërlei ,,opzicht geklaagd. Van de zijde van de rechterlijke macht rijst het ,,bezwaar, dat het criterium ,,dat uit bepaalde omstandigheden moet ,,,,blijken van gevaar voor vlucht, of van een gewichtige reden van ,,,,maatschappelijke veiligheid, welke de onverwijlde vrijheidsbeneming ,,,,vordert", te knellend is (aldus b.v. Verg. Ver. voor Strafrechtspr. ,,nov. '34 W 12828). Anderzijds wordt aan de rechterlijke macht ver-
,,weten, dat zij het reeds met de bestaande criteria veel te ruim neemt; ,,(in dien zin bv. Mr. E. J. E. G. VONKENBERG, W 11822). Onder ,,ge-
,,,,wichtige reden van maatschappelijke veiligheid" wordt gemeenlijk ,,wel het belang van het onderzoek begrepen, als er vrees bestaat voor ,,het wegmaken van bewijsmateriaal (aldus ook Mr. C. J. GOUDSMIT, ,,NJB 1928, 914). Toch zou het beter zijn, als ook het belang van het ,,onderzoek in art. 64 genoemd ware."

Schrijver stond m.a.w. sceptisch tegenover de vraag of ,,het belang ,,van het onderzoek" in het algemeen, gedekt wordt door het begrip ,,gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid".

Welke overwegingen kunnen dan wél de ,,gewichtige redenen van ,,maatschappelijke veiligheid" waar maken? Voor zover ik heb kunnen

nagaan zijn slechts niet discutabel: de vrees voor herhaling en de collusie (bedriegelijke samenspanning), voor zover zij gelegen zijn in de persoon van verdachte, een accent dat mede overwogen dient te worden ingevolge de beschikking van de Hoge Raad d.d. 2 maart 1954. Niet in aanmerking mogen komen: het belang van verdachte (b.v. om een lopend vonnis te verkrijgen, dan wel ter bescherming tegen zijn directe omgeving), het geschokte rechtsgevoel van een sociale groep en de generale preventie (zie ook Mr. TH. W. VAN DEN BOSCH, Tijdschrift voor Strafrecht LXIV, pag. 62 e.v., id. Ned. Juristenblad 1954, pag. 177 v. en pag. 201 v.).

Na deze (her)oriëntatie in de civiele strafrechtprocedure kunnen wij, de huidige militaire rechtspleging weder opvattende, weliswaar verschilpunten aanwijzen tussen de beide procedures en de waarborgen die verdachten genieten, een apert verschil in rechtszekerheid m.b.t. de practische toepassing van de vrijheidsbeneming behoeft in de fase van het „opsporingsonderzoek" nog niet op te treden, zoals ik straks zal trachten aan te tonen. Omtrent de bittere noodzaak niet te knellende bevoegdheden tot het toepassen van dwangmiddelen, ter verzekering van een doeltreffende opsporing te verlenen, bestaat voor zover mij gebleken is, ook geen verschil van opvatting. De rechtvaardiging is m.i. in dit stadium meer in het belang van de generale- dan van de speciale-preventie gelegen!

Bezien wij vervolgens enige statische gegevens, dan rijzen onmiddellijk twee vragen:

a) Hebben de door de Minister van Defensie in 1957 gegeven aanwijzingen sanerend gewerkt?
b) Hoe ligt de verhouding tussen de vrijheidsbeneming in het militaire en het gewone strafproces?

De Commissie Voorlopig Justitieel Arrest, welke eind 1955 door de Ministers van Justitie, Marine en Oorlog werd ingesteld, vond onderstaande cijfers, waarbij voorlopig arrest van minder dan 5 dagen buiten beschouwing werd gelaten (zie M.R.T. 1957, blz. 629 e.v.).

Frequentie gewone justitie	Militaire justitie	Landmacht1 Luchtmacht	Zeemacht
	Commune en militaire misdrijven tezamen		
10,8 %	24,6 %	22 %	47 %
	Uitsluitend commune misdrijven		
	18,3 %	16,2 %	36 %

Recente gegevens m.b.t. de door de Krijgsraad te Velde West op de terechtzitting in 1963 behandelde misdrijven publiceerde de Adviescommissie (militair strafrecht) in haar rapport aan het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (zie M.R.T. 1964, blz. 705 e.v.). Deze cijfers en de gegevens welke de Krijgsraad te Velde Oost mij over 1963 ter beschikking stelde (zie bijlage V), geven het volgende beeld te zien. (N.b. de cijfers bij de Krijgsraad West omtrent de prin-

cipiële dienstweigeraars heb ik met het oog op het specifieke karakter van dit misdrijf buiten beschouwing gelaten).

Frequentie gewone justitie 1961	16,2 %
Krijgsraden te Velde Oost en West 1963	
a) militaire en commune misdrijven	18,2 %
b) uitsluitend commune misdrijven	9 %

Ook de cijfers van het militaire opsporingsapparaat, de Koninklijke Marechaussee, tonen aan dat de Ministeriële aanwijzing haar werking heeft doen gelden. Bij een gemiddeld gelijk gebleven aantal misdrijven dat jaarlijks door de Kon. Marechaussee in onderzoek werd genomen nl. ca. 2600, is het aantal malen dat voorlopig arrest werd toegepast van bijna 1000 in 1955 tot ruim 500 in 1963 teruggelopen. Bovendien werd slechts in ca. 4,5 % van de behandelde misdrijven arrestduur van langer dan 4 dagen aangewend (zie hierna onder IV Statistische gegevens en bijlage IV). Voor uitsluitend commune delicten bedroeg dit cijfer zelfs niet meer dan 3,7 %!

Bij de behandeling van de Ontwerpwetten herziene militaire rechtsplegingen uitte de Tweede Kamer echter het verlangen de militaire verdachte/beklaagde, die zich in voorlopig arrest bevindt meerdere wettelijke rechtszekerheid toe te kennen, waarbij aansluiting ware te verkrijgen bij de overeenkomstige regelingen uit het wetboek van strafvordering. De Bewindslieden zijn hieraan tegemoet gekomen, waartoe bij brief van 9 november 1962 een ,,Nota van wijzigingen" Nr. 14 werd ingezonden, o.m. behelzende ,,Wijzigingen in het militaire straf-,,proces".

III. *Hoe luidt de nieuwe regeling en welke aansluiting met het Wetboek van Strafvordering is verkregen?*

Wel in de nieuwe RLLu wordt de bevoegdheid tot het opleggen van voorlopig arrest behandeld in de artt. 4, 5 en 7. In bijlage III zijn de details weder in een overzicht verwerkt, waarbij ik de volgende aantekeningen plaats.

1. De CO van verdachte zal van de bevoegdheid ex art. 4 *geen* gebruik mogen maken. De ,,Nota van wijzigingen" zegt in haar toelichting duidelijk: ,,Indien een beslissing van de commanderende offi-,,cier niet kan worden afgewacht, is elke officier en onderofficier be-,,voegd voorlopig arrest aan te zeggen aan militairen van lagere rang, ,,indien het een ernstig strafbaar feit betreft en onverwijlde vrijheids-,,beneming is geboden. In menig opzicht kan deze vrijheidsbeneming ,,worden vergeleken met de aanhouding en voorgeleiding uit het ge-,,wone strafproces." In de samenvatting van de toelichting wordt dit standpunt nog eens herhaald. Ook artikel 6 en de aanhef van artikel 7 spreken voor de opvatting dat artikel 4 niet voor de commanderende officier van verdachte geschreven is. De redactie van art. 4 en de hierop gegeven toelichting in de Nota van wijzigingen bieden m.a.w. iets merkwaardigs.

Anders dan in het W.v.Sv. is in art. 4 RLLu geen trapsgewijze bevoegdheid toegekend en wordt de CO van verdachte, de leider van het opsporingsonderzoek, zelfs buitenspel gezet! Het W.v.Sv. kent als leider van het opsporingsonderzoek de Officier van Justitie. Hem wordt in principe de bevoegdheden verleend en eerst indien zijn optreden niet kan worden afgewacht valt, in een aantal gevallen, deze bevoegdheden toe aan een hulpofficier en indien ook het optreden van deze laatste niet kan worden afgewacht valt, in een nog beperkter aantal gevallen, gelijke bevoegdheid toe aan een opsporingsambtenaar. Ik kan mij omstandigheden voorstellen waarin de CO van verdachte van de bevoegdheid in art. 4 RLLu gegeven, ook zelf gebruik zou willen maken bv. bij ontdekking op heterdaad van een ernstig strafbaar feit waarvoor geen arrest ex art. 7 mogelijk is, ten einde de hem ondergeschikte verdachte voor het eerste onderzoek in afzondering te houden. Deze CO zal evenwel straks dienen te volstaan met het geven van dienstbevelen en het (doen) uitoefenen van toezicht.

2. Het art. 4 RLLu is dus typisch geschreven ten einde de verdachte ten spoedigste onder de macht van zijn CO te brengen (de aanhouding en voorgeleiding). Indien dit binnen 24 uur niet mogelijk is, kan een andere CO dit arrest **3** x — telkens met ten hoogste 24 uur — verlengen (art. 5 RLLu). De Adviescommissie (militair strafrecht) van de Ned. Ver. voor Rechtspraak signaleerde in haar rapport aan het bestuur van de vereniging zo'n situatie (zie M.R.T. 1964, blz. 174 noot nr. 9). Veel belangstelling voor het onderzoek zal men van deze ,,andere CO'', die geen binding heeft met verdachte en wiens dagelijks werk het niet is leiding te geven aan opsporingsonderzoeken, niet kunnen verwachten!

De tekst van de wet laat echter ook nog een andere uitleg toe, n.l. dat een andere CO dan de CO van verdachte, indien het optreden van deze laatste niet kan worden afgewacht, het recht toevalt de verdachte gedurende 24 uur ten behoeve van het onderzoek in arrest te houden, welke termijn de eerste CO nog 2 maal, telkens met 24 uur, kan verlengen. De toelichting op de Nota van Wijzigingen brengt hierin geen klaarheid. Toch meen ik dat deze wetsinterpretatie verworpen dient te worden, immers de CO van verdachte, die wel binnen 24 uur het onderzoek kan aanvangen, dient zijn beslissing omtrent het al of niet bestendigen van het arrest te baseren op de gronden en omstandigheden vermeld in art. 7 RLLu en het arrest o.a. te beperken tot de in dit artikel genoemde misdrijven. Het lijkt derhalve niet redelijk tegenover verdachte dat de ,,andere CO dan de CO van verdachte'' t.b.v. het onderzoek in ruimere mate het voorlopig arrest zou kunnen hanteren dan de CO van verdachte zelf. Deze ,,andere CO'' kan immers het arrest bevelen voor ***alle*** strafbare feiten en hij behoeft slechts te overwegen dat de omstandigheden onverwijlde vrijheidsbeneming vorderen. Ook de overeenkomst met het gewone strafproces gaat mank. Het wetboek van strafvordering kent de inverzekeringstelling ten behoeve van het onderzoek, doch hier is deze vrijheidsbeneming slechts toegelaten voor de strafbare feiten waarvoor voorlopige hechtenis open staat. De

hulpofficier van justitie die optreedt indien het optreden van de officier van justitie niet kan worden afgewacht en een inverzekeringstelling beveelt, kan dit slechts binnen het kader van de bevoegdheden welke terzake aan de O.v.J. zijn verleend.

3. De Adviescommissie (militair strafrecht) schrijft in haar rapport aan het bestuur van de Ned. Ver. voor Rechtspraak (M.R.T. 1964, pag. 705 v.) o.m.:

„. . . tegen invoering van de nieuwe bepalingen betreffende het voor-
„lopig arrest geen enkel bezwaar bestaan, ware het niet dat de toe-
„passing in de praktijk op onoverkomelijke bezwaren zal stuiten. Op
„die praktische bezwaren zal hieronder nog worden teruggekomen." (pag. 714, o.m. het vervallen van 102 uren arrest t.b.v. de opsporing, schr.). „Op grond daarvan en op grond van de verwachting, dat de „invoering geen belangrijke wijziging, wat betreft de frequentie en de „duur van het voorlopig arrest met zich mede zal brengen, dient de „invoering in ongewijzigde vorm achterweg te blijven." (pag. 711).

Gaarne onderschrijf ik, als opsporingsambtenaar, de practische bezwaren van de commissie, doch de zojuist aangehaalde zinsneden uit het rapport zijn niet geheel met elkaar in overeenstemming. De Commissie stelt immers dat invoering van de gewijzigde bepalingen omtrent het voorlopig arrest op onoverkomelijke bezwaren zal stuiten, terwijl terstond daarna de verwachting wordt uitgesproken dat geen belangrijke wijzigingen in de frequentie en de duur van het voorlopig arrest zijn te verwachten. Heeft de commissie wellicht het volgende voor ogen gestaan?

De CO van verdachte zal indien hem een strafbaar feit bekend wordt terstond artikel 7 dienen te hanteren, d.w.z. dat van hem CO (als regel geen jurist zijnde) van stonde af de wijsheid en kennis verwacht wordt (m.b.t. feiten en omstandigheden, welke de gronden tot het voorlopig arrest opleveren) die in het gewone strafproces eerst na een opsporing van ca. 5 dagen door specialisten (!) van de O.v.J. en de Rechter-Commissaris worden verlangd. De gevallen en gronden genoemd in art. 7 RLLu wijken immers slechts in detailpunten af van de overeenkomstige uit art. 64 Sv. De praktijk rond het art. 7 zal zich m.a.w. wel zodanig ontwikkelen, dat de CO, die door de redactie van art. 7 in een duidelijk ongunstiger positie wordt gemanoevreerd dan de O.v.J. en de K.C. in het gewone strafproces, een andere taal zal gaan spreken dan de beide laatsten!

Laat ik de verschilpunten nog eens tegenover elkaar stellen.

Ten eerste, de duur welke in de regel de aanhouding en voorgeleiding van een verdachte buiten heterdaad vergt, doch ook bij ontdekking op heterdaad kán vergen. T.a.v. de militaire verdachte zal het meer dan eens voorkomen, dat de officier c.q. onderofficier, die de aanhouding heeft verricht en de verdachte hiertoe voorlopig arrest heeft opgelegd, voordat hij verdachte op transport kan stellen, zich te voren zal dienen te verzekeren van een bevel tot verlenging van het arrest, hetwelk door een „andere CO" dient te worden afgegeven. Het verkrijgen van deze verlenging zal vooral op weekenden aanmerkelijk extra tijd vergen en

dientengevolge kostbare tijd verloren doen gaan. De regeling in de RLLu laat echter de bevoegdheid van de (militaire) opsporingsambtenaar m.b.t. de aanhouding en voorgeleiding (Sv. 53, 54) onverlet. Deze opsporingsambtenaren dienen er slechts zorg voor te dragen dat de voorgeleiding ten spoedigste geschiedt aan de leider van het opsporingsonderzoek in het militaire strafproces, de Commanderend Officier van verdachte. (Zie ook de hiervoor genoemde circulaire van de M.v.J. dd. 29 december 1928). Art. 74a Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht geeft aan deze bevoegdheid zelfs een uitbreiding voor de gevallen dat buiten Nederland dient te worden opgetreden. Nb. De opsporingshandeling, de ,,aanhouding" van verdachte, is voor de opsporingsambtenaar speciaal daarom van belang daar hieruit o.a. zijn bevoegdheid tot inbeslagneming en fouillering voortvloeit!

Ten tweede, de zoveel ruimere armslag waarover de de O.v.J. en de HO.v.J. beschikken m.b.t. de omstandigheden welke tot de inverzekeringstelling t.b.v. het opsporingsonderzoek kunnen leiden, tegenover die der bewaring (Sv. 57 naast Sv. 64 c.q. het voorlopig arrest ex art. 7 RLLu): het redelijk vermoeden van schuld tegenover de ernstige bezwaren tegen verdachte; het belang van het onderzoek tegenover het moeilijk te definiëren begrip .,gewichtige reden van maat-,,schappelijke veiligheid", waarvan de Minister van Justitie aanbeveelt dit vooral niet te ruim te interpreteren.

Ten derde moet ik er op wijzen, dat de CO in tegenstelling tot de O.v.J. en zijn HO.v.J.'s peen statische auto iteit is. Meergenoemde Adviescommissie wees reeds op het geval van de militair der Zeemacht, die zijn schip achterzeilt. Het zal practisch uitgesloten zijn verdachte binnen de voorgeschreven tijd aan zijn CO voor te geleiden. Dit voorbeeld betreft een strafbaar feit waarbij de CO van verdachte typisch de leider van het onderzoek behoort te zijn en te blijven. Maar wat te denken van het geval waarin de militair, die tijdens zijn verlof in Nederland en buiten de militaire maatschappij een doodslag pleegt, terwijl de CO van verdachte met zijn eenheid in het buitenland aan een oefening deelneemt en telefonisch wel nauwelijks te bereiken zal zijn. Het onderzoek behoort nu ook niet bij het onderdeel van verdachte te geschieden, doch ter plaatse waar het strafbare feit begaan werd, zulks terwijl een regionale autoriteit met opsporingsbevoegdheden bekleed dient te zijn. De RLLu kent evenwel deze regionale opsporingsautoriteit — zoals in het civiele strafproces — niet. De wetgever heeft wel bevroed, dat de positie van de CO als leider van het onderzoek soms slechts ,,formeel" is (zie algemene toelichting op de Nota van Wijzigingen), doch hij heeft verzuimd hieruit consequenties te trekken, vermoedelijk in de verwachting dat het in de practijk nog wel mee zal vallen. Voor zover het optreden van de CO van verdachte niet kan worden afgewacht is het naar mijn mening echter noodzakelijk, dat regionale autoriteiten ten behoeve van de voortgang van het onderzoek worden bekleed met bevoegdheden, welke in principe slechts aan genoemde CO toevallen. Ik kom hierop bij mijn slotopmerkingen terug.

Door de hier aangestipte verschilpunten zullen, zoals ik reeds opmerkte, hoewel in nagenoeg hetzelfde Nederlands gesteld, noodgedwongen de interpretatie en de praktische toepassing van art. 7 RLLu t.a.v. de commune misdrijven, reeds thans dreigen te divergeren van die omtrent art. 64 Sv.

4. Het rapport ex art. 6 RLLu aan de CO van verdachte zal schriftelijk, doch in verband met vereiste spoed eventueel ook mondeling kunnen geschieden. Het eventueel hierop volgende bevel door de CO, dat verdachte in arrest zal worden gesteld of gehouden (art. 7), behoort m.i. stellig schriftelijk te geschieden, hoewel de wet zich hierover niet uitlaat, zomin als de toelichting op de Nota van Wijzigingen. Aan verdachte dient een afschrift te worden uitgereikt, opdat verdachte c.q. zijn raadsman zich een oordeel zal kunnen vormen of rechtens gehecht wordt. Het lijkt practisch niet uitvoerbaar dat de CO elk bevel ook persoonlijk verdachte aanzegt, een argument temeer voor de stelling dat het bevel schriftelijk door de CO bekrachtigd en in afschrift aan verdachte uitgereikt dient te worden.

5. Elk arrest dat langer dan 4 dagen duurt dient de CO van verdachte aan de Commanderende Generaal (CG) onder wie verdachte ressorteert te rapporteren, zulks ingevolge het gestelde in de laatste alinea van art. 7 RLLu. Ook deze bepaling werd m.i. ingevoegd ten einde te trachten het voorlopig arrest te omkleden met dezelfde waarborgen als de vrijheidsbeneming in het gewone strafproces. Daar wordt de RC ingeschakeld nadat verdachte 4 x 24 uur in verzekering gesteld geweest is en de vrîjheidsbeneming van verdachte gecontinueerd dient te worden. Gedurende deze 4 etmalen heeft het opsporingsonderzoek koortsachtig voortgang gevonden. De ratio eist nu naar mijn gevoelen, dat aan de CG eerst wordt gerapporteerd indien verdachte langer dan 4 dagen in voorlopig arrest verblijft ex art. 7 RLLu en dat de 24 uur arrest ex art. 4, zomede eventuele 3 x 24 uur arrest ex art. 5 (nb. dit zijn reeds 4 dagen) buiten beschouwing behoren te blijven. De toelichting op de Nota van Wijzigingen stelt immers duidelijk, dat deze laatste arrestduur vergeleken kan worden met de aanhouding en voorgeleiding uit het gewone strafproces; het opsporingsonderzoek heeft in die dagen niet of nauwelijks voortgang gevonden. A contrario redenerende zou theoretisch het geval denkbaar zijn dat de CO, bevelende dat verdachte, die — ter voorgeleiding — reeds 4 dagen in arrest heeft gezeten, op grond van het gestelde in art. 7 in arrest zal worden gehouden, op hetzelfde moment — ter beoordeling van de vraag of verdachte in arrest zal behoren te blijven — rapport dient uit te brengen aan de CG, hoewel de CO zélf eerst in het prille begin van zijn opsporingsonderzoek staat. Het repressief toezicht van de CG zou in dit geval tot een farce degraderen. Het zal voor de CG ondertussen geen eenvoudige zaak zijn om — op afstand en zonder verdachte te horen — een deugdelijk repressief toezicht uit te oefenen.

U zult zich langzamerhand afvragen of het wel de moeite waard is zich omtrent het opsporingsonderzoek zorgen te maken, zulks gelet op de omvang en de frequentie van het toegepaste voorlopig arrest. De

nu volgende cijfers zullen kunnen bijdragen tot de beantwoording van deze vraag.

IV. *Statistische* gegevens.

Allereerst heb ik nagegaan welke werkzaamheden door de Kon. Marechaussee als militair opsporingsapparaat werden verricht. Merkwaardigerwijze tonen de cijfers over de jaren 1955 t/m 1964 slechts geringe schommelingen, zodat onderstaande ronde jaarcijfers een goed beeld geven van het gemiddelde aantal militairen dat per jaar wegens het begaan van enig strafbaar feit met de Koninklijke Marechaussee in aanraking kwam:

Door de Koninklijke Marechaussee opgemaakte processenverbaal (gem. jaarcijfer 1955/64).

Totaal:	Overtredingen:	Misdrijf:	Voorl. arrest toegepast:
11.400	8.800	2.600	525

Anders gezegd wordt door de Kon. Marechaussee zeer globaal genomen per jaar:

een Divisie militairen verbaliseerd;

een Brigade militairen onder het hoofd „misdrijf" gerangschikt;

een Bataljon militairen (→) in voorlopig arrest gesteld;

een Compagnie militairen (→) voorlopig gehecht. Hieronder dan te verstaan voorlopig arrest met een duur van 5 dagen of langer, zie bijlage IV. Dit laatste uiteraard in nauw overleg met en onder goedkeuring van de CO van verdachte.

Volgens de gepubliceerde jaarcijfers 1963 (zie M.R.T. 1964, blz. 265 en 270) heeft de Kon. Marechaussee evenwel slechts ca. 40 % van het totaal aantal misdrijven, door militairen der 3 krijgsmachtdelen begaan, in onderzoek gehad zodat het werkelijk jaarcijfer der voorlopig arrestanten nog aanmerkelijk hoger ligt.

In het Wapen heeft haar 3e Divisie (Gelderland en Overijssel) ongeveer een derde van het geheel voor haar rekening genomen. Haar gedetailleerde cijfers kunnen mitsdien als enigermate representatief voor de Kon. Marechausee worden beschouwd, zij het dan dat in het gebied van de 3e Divisie KMar slechts een te verwaarlozen deel van de militairen der Zeemacht geiegerd is. Een onderzoek over de jaren 1962 t/m 1964 vertoont in de 3e Divisie KMar het volgende beeld:

Totaal aantal militairen terzake misdrijf verbaliseerd: 2797
Militairen waarop voorlopig arrest werd toegepast: 520

Dit laatste cijfer is in bijlage IV nader gespecificeerd. Jk merk hierbij op dat de indeling naar de gronden van het voorlopig arrest slechts een supposition achteraf mijnerzijds is, waarbij ik overwogen heb dat overtreding van een afwezigheidsdelict in het algemeen de grond „ge-„vaar voor vlucht" in zich houdt, terwijl voor de overige delicten uit het wetboek van militair strafrecht de algemeen preventieve overweging „Handhaving van de krijgstucht" wel geen bezwaren zal ontmoeten. Met de commune delicten is het anders gesteld. Voor het gemak

heb ik hierbij voorlopig de mogelijkheden uit het wetboek van strafvordering als basis genomen.

Naast de cijfers betreffende het voorlopig arrest neergelegd in bijlage IV vindt u in bijlage V cijfers betreffende de toepassing van voorlopig arrest in 1963, welke mij door de Krijgsraad te Velde Oost werden verstrekt. Ook hier weer hetzelfde uitgangspunt bij de indeling naar de gronden, doch een iets gedifferentieerder beeld betreffende de eerste duur van het arrest ten einde te trachten een parallel met strafvordering te trekken. De duur is nu onderscheiden in a) 1 dag (de aanhouding), b) t/m 5 dagen (4 x 24 uur inverzekeringstelling) en c) langer dan 5 dagen (de voorlopige hechtenis).

De cijfers leren onder meer het volgende.

1. In 22 van de 520 malen (bijlage IV) en in 20 van de 431 malen (bijlage V) zal het arrest ex art. 7 RLLu niet toegepast kunnen worden, aangezien bij de betreifende misdrijven geen voorlopige hechtenis wordt toegelaten. Voorbehoud moet ik hier evenwel maken voor de mogelijkheid dat subsidiair veroordeeld wordt voor een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis niet open staat, terwijl de militair primair verdacht wordt van een strafbaar feit waarvoor wél voorlopige hechtenis wordt toegelaten.

Ogenschijnlijk zou dus de nieuwe wetgeving de militaire verdachte in 42 van de geregistreerde 951 keren dat voorlopig arrest werd toegepast, vrijwaren van dit arrest. Van deze 42 gevallen dient evenwel het aantal malen dat slechts 1 dag in arrest werd doorgebracht te worden afgetrokken, aangezien dit via art. 4 RLLu mogelijk zal blijven. Bovendien zullen de overtredingen van art. 37 W.V.W. met militaire motorvoertuigen begaan in de toekomst worden bestraft via het misdrijf art. 164 W.v.M.Sr., zodat ex art. 7 RLLu voorlopig arrest toch toegelaten zal zijn. Naar mijn schatting zou derhalve de „winst" die militaire verdachten, bij toepassing van de nieuwe regeling voorlopig arrest, op de geregistreerde 951 gevallen nog geen 20 bedragen, m.a.w. slechts ca. 2 % !

2. Zullen de mogelijkheden voor toepassing van het arrest m.b.t. de militaire misdrijven wel geen principiële verandering ondergaan, gezien de generaal preventieve grond ,.handhaving van de krijgstucht" c.q. de speciale overweging ,,gevaar voor vlucht", interessanter zal de ontwikkeling rond de commune misdrijven, waarvoor voorlopige hechtenis openstaat, worden. Ongetwijfeld zal in een zeer groot aantal gevallen ook bij deze commune misdrijven, indien ,,het gevaar voor ,,vlucht" dan wel de ,,gewichtige reden van maatschappelijke veilig- ,,heid" als grond niet gehanteerd kunnen worden, de generaal preventieve overweging ,,handhaving van de krijgstucht" opgeld kunnen doen. Ik denk hier bv. aan die commune misdrijven die een directe inbreuk maken op de militaire samenleving. In dergelijke voorvallen zal de CO op grond van de generaal preventieve overweging sneller zijn bevoegdheid ex art. 7 RLLu gaan hanteren, dan de KC art. 64 Sv. Toch zal de CO, in een nog niet te overzien aantal malen, na moeten laten te bevelen dat de militair, verdacht van een commuun delict waarvoor

voorlopige hechtenis wordt toegelaten, in een onderzoek dat zich geheel buiten de militaire sfeer afspeelt, in voorlopig arrest zal worden gesteld of gehouden. Hij zal hieromtrent strengere maatstaven moeten aanleggen dan de (H)O.v.J., die een inverzekeringstelling beveelt.

V. *Slotopmerkingen.*

3. Het heeft mij bevreemd dat het bevel tot voorlopig arrest in art. 7 RLLu slechts kan worden verleend indien er sprake is van een *misdrijf* genoemd in art. 64 lid 2 onder b W.v.Sv. en dat de overtredingen van artikel 432 en 433 Sr. niet overgenomen zijn. Het is zeker niet slechts denkbeeldig dat art. 432 ten 3e Sr. (souterneurschap) ook door een militair begaan kan worden. Een verklaring voor het weglaten van de overtredingsartikelen heb ik niet kunnen vinden.

2. Is bij het zoeken naar aansluiting van de toepassing voorlopig arrest bij de voorlopige hechtenis uit het W.v.Sv., art. 490 van dit laatste wetboek (inverzekeringstelling en voorlopige hechtenis van minderjarigen beneden de leeftijd van 18 jaar) aan de aandacht ontglipt, of heeft de wetgever zich op het standpunt gesteld dat dit formele recht reeds in de W.K. art. 4 en 5 gepreciseerd is? N.m.m. zouden de volgende wijzigingen van de „Additionele Bepalingen" de aangelegenheid tot klaarheid brengen:

a) De Titel te wijzigen in: „Additionele Bepalingen betreffende de „opsporing en berechting van minderjarigen".
b) In de artikelen I. II en III het woord „beklaagde" te wijzigen in „verdachte c.q. beklaagde".

3. Op de omstandigheden die het optreden van een regionale opsporingsautoriteit ten behoeve van het onderzoek vorderen, indien zulks van de CO van verdachte niet kan worden afgewacht (of zelfs niet opportuun is) heb ik reeds gewezen en ik acht het een dringende noodzakelijkheid dat in deze lacune wordt voorzien. Art. 6a RLLu geeft hierin evenmin soelaas. De verdachte heeft er bovendien recht op dat het tegen hem lopende onderzoek ten spoedigste wordt aangevangen. Ook in deze materie kan m.i. aansluiting worden gevonden bij het gewone strafproces, met name bij de bepaling betreffende de inverzekeringstellingartikelen 57 t/m 59 W.v.Sv. Hiertoe zou ik in de Rechtsplegingen aan de in het wetboek van strafvordering genoemde militaire hulpofficieren van justitie (art. 154 ten 6e en ten 8e en de mede daaruit voortvloeiende Aanwijzingsbeschikking van de Minister van Justitie, betreffende opsporingsambtenaren en hulpofficieren van justitie dd. 18 november 1957, artikel 4a en g), i.c. de officieren en dc mede aangewezen onderofficieren van de Koninklijke Marechaussee voor wie de verdachte wordt geleid of die zelf de verdachte hebben aangel-iouden, de bevoegdheid willen verlenen, indien het optreden van de CO van verdachte niet kan worden afgewacht, na de lager in rang zijnde verdachte te hebben gehoord, in het belang van het onderzoek te bevelen dat verdachte voor ten hoogste 2 x 24 uur in arrest zal worden gesteld c.q. gehouden, terwijl ook overigens bepalingen overeenkomstig de artikelen 57 t/m 59 Sv. in het leven kunnen worden geroepen. De termijn van 2 x 24 uur zal

BIJLAGE I

Oplegging van voorlopig justitieel arrest tot 1 juli 1965

	art. 4 RL	art. 5 RL
Bevoegdheid komt toe aan:	Algemeen recht tot arrest aanzegging voor officieren en onderofficieren.	Verplichting tot arrest aanzegging voor officieren en onderofficieren.
Verdachte:	Mindere in rang	Mindere in rang waartegen vermoeden van waarschijnlijke grond van schuld.
Strafbaar feit:	Geen restrictie.	Ernstig strafbaar feit.
Overwegingen, welke de vrijheidsbeneming vorderen:	Geen restrictie 1). 1) evenwel aanwijzingen volgens Ministeriële Beschikking VS 27-1, 2e druk, art. 33.b.: a) onverwijlde noodzaak i.v.m. handhaving van de krijgstucht; b) wegens gewichtige redenen van maatschappelijke veiligheid (gevaar voor voortzetting c.q. herhaling misdraging, dan wel belemmering onderzoek); c) wegens gevaar voor vlucht;	Geen restrictie 1). de overwegingen b) en c) slechts toe te passen bij ernstige misdrijven!
Termijn:	Geen restrictie.	Geen restrictie.
Verplichting tot rapporteren:	a) Voor arrestoplegger terstond aan CO van verdachte (art. 6 RL) b) Bij arrestduur langer dan 5 dagen, voor CO van verdachte rechtstreeks aan de Verwijzingsofficier en Auditeur-Militair (VS 27-1, 2e druk, art. 35.c.).	

eenmaal met 2 x 24 uur moeten kunnen worden verlengd, waarbij uit utiliteitsoverwegingen (o.a. het onnodig over langere afstanden op transport stellen van verdachte) deze bevoegdheid ware toe te kennen aan de boven de arrestoplegger gestelde meerdere, met dien verstande dat deze meerdere — gelet op de rang welke de ***CO*** in het algemeen bekleedt — ten minste in de rang van hoofd-officier dient. Mocht ook na deze 4 x 24 uur het optreden van de CO van verdachte nog niet mogelijk zijn, dan kan de constructie die in artikel 6a RRLu tweede alinea is gevolgd, zonder meer worden overgenomen. Uiteraard zal van de te verlenen bevoegdheid tot het opleggen van voorlopig arrest, zoals dit hiervoor besproken is, slechts gebruik mogen worden gemaakt

Vrijheidsbeneming t.b.v. het opsporingsonderzoek in het civiele strafproces

BIJLAGE II

	Aanhouding bij heterdaad Sv 53	Aanhouding buiten heterdaad Sv 54	In verzekeringstelling Sv 57, 58, 59	Bevel tot bewaring Sv 63, 64
Bevoegdheid komt toe aan:	1. *O. v. J.*: } ter geleiding naar een 2. *H. O. v. J.*: } plaats van verhoor. 3. *Opsporingsambtenaar*: ter voorgeleiding aan de O. v. J. c.q. H. O. v. J. 4. *Ieder*		O. v. J. c.q. H. O. v. J. indien optreden O. *v.* J. niet kan worden afgewacht.	Rechter-Commissaris op vordering O. v. J.
Verdachte:	Redelijk vermoeden van schuld		Redelijk vermoeden van schuld	Ernstige bezwaren tegen verdachte.
Strafbaar feit:	Geen restrictie	Slechts bij strafbare feiten waarvoor voorlopige hechtenis wordt toegelaten, plus Sr 435 onder 4° (valse naam opgeven)	Slechts bij strafbare feiten waarvoor voorlopige hechtenis wordt toegelaten	Slechts bij strafbare feiten waarvoor voorlopige hechtenis wordt toegelaten.
Overwegingen, welke de vrijheidsbeneming vorderen:	Geen restrictie	Geen restrictie	Het belang van het onderzoek (horen getuigen, confrontatie, nader verhoor verdachte, gevaar voor vlucht, wegmaken van sporen, belemmering van het onderzoek)	*Onverwijlde* vrijheidsbeneming wordt gevorderd i.v.m. gevaar voor vlucht, c.q. gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, gelegen in de persoon van verdachte. (de laatste toevoeging wordt ontleend aan de beschikking H.R. dd. 8 oktober 1928, idem dd. 2 maart 1954)
Termijn:	Niet langer dan 6 uren *voor verhoor* ophouden, de tijd tussen 24.00-09.00 uur niet meegerekend (Sv 61 lid 2)		2 × 24 uur	6 dagen
Verlenging	—	—	De O. v. J. kan deze termijn 1× met 2 × 24 uur verlengen	Door de R.C. op vordering van O. v. J. 1× met 6 dagen te verlengen.

Oplegging van voorlopig justitieel arrest m.i.v. 1 juli 1965

	art. 4, 5 RLLu	art. 7 RLLu
Bevoegdheid komt toe aan:	Elke officier c.q. onderofficier, indien optreden CO van verdachte niet kan worden afgewacht.	CO van verdachte.
Verdachte:	Mindere in rang.	Ernstige bezwaren tegen verdachte.
Strafbaar feit:	Ernstig strafbaar feit	Misdrijf genoemd in art. 64 lid 2.b. Sv., c.q. misdrijf uit W. v. M. Sr.
Overwegingen welke de vrijheidsbeneming vorderen:	De omstandigheden dienen onverwijlde vrijheidsbeneming te vorderen.	a) gevaar voor vlucht; b) gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, gelegen in de persoon van verdachte; c) handhaving krijgstucht onder andere militairen
Termijn:	24 uur	Geen restrictie.
Verlenging:	3 × telkens met 24 uur, door een andere CO indien CO verdachte nog geen kennis kan nemen.	—
Verplichting tol rapporteren:	Terstond aan CO van verdachte (art. 6 RLLu).	Bij arrest van langere duur dan 4 dagen, terstond rechtstreeks aan CG.

indien sprake is van een strafbaar feit genoemd in art. 7 RLLu.

De voorgestelde oplossing biedt de volgende voordelen:

a) Zij vormt een logisch uitvloeisel van de uitoefening van de politietaak ten behoeve van de strijdkrachten, aan de Kon. Marechaussee opgedragen met het Takenbesluit dd. 6 februari 1954;
b) de organisatie van de Kon. Marechausee is zodanig, dat het optreden van de „regionale opsporingsautoriteiten" gewaarborgd is;
c) de opsporingsambtenaren cn hulpofficieren van justitie der Kon. Marechaussee zijn volledig voor hun taak berekend en zij zijn elke dag doorlopend bereikbaar (24 uur paraat);
d) door hun ervaring in het gewone strafproces zal een eenheid van opvatting betreffende de vrijheidsbeneming in het gewone en militaire strafproces worden gewaarborgd;

3e Divisie Koninklijke Marechausse BIJLAGE IV

1 januari 1962 — 1 januari 1965 Toepassing voorlopig arrest ingevolge art. 4/5RL c.q. 2/3 RZ

Misdrijven en de duur van het voorlopig arrest[1])	I. Misdrijven W. v. M. Sr.				II. Commune misdrijven				Aantal verdachten: I + II = 2797[2])	
	Afwezigheidsdelicten		Andere		Voorlopige hechtenis toegelaten		Voorlopige hechtenis niet toegelaten		Totaal voorl. arrestanten	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
*Gronden voorlopig **arrest:***										
1. Gevaar voor vlucht	122	41	—	—	—			—	122	41
2. Gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid		—	—			68	—	3[3])	—	71
3. Handhaving krijgstucht		—	75	10		—			75	10
4. Belang onderzoek			—		182	—	19[4])	—	201	—
Totaal:/	122	41	75	10	182	68	19	3	398	122
								Totaal:	520	

Toelichting.

1) Voorlopig arrest: a) duur 4 dagen of korter
   b) duur 5 dagen of langer
2) Exacte cijfers betreffende de onderscheidene misdrijven konden niet verkregen worden, doch een onderzoek in twee garnizoensdistricten gaf als resultaat dat de militaire misdrijven ca. 30 % van het geheel uitmaken.
3) Betreft 3 ernstige gevallen van 239 WvSr. (openbare schennis)

[1]) Betreft: 1 x art 3 Telegraaf- en Telefoonwet (piratenzender)
3 x art 30 WVW (doorrijden na een aanrijding)
5 x art 37 WVW (joyriding)
1 x art 196 + 266 WvSr. (valse onderscheidingstekenen + belediging)
3 x art 239 WvSr. (openbare schennis)
1 x art 240 bis WvSr. (pornografie, bescherming minderjarigen)
1 × art 300 f 426 WvSr. (eenvoudige mishandeling + dronkenschap)
2 x art 350 WvSr. (vernieling)
2 × art 426 WvSr. (dronkenschap); overtreding!

Krijgsraad te Velde Oost 1963

BIJLAGE V

Misdrijven en de duur van het voorlopig arrest[1])	Misdrijven W. v. MSr.						Commune misdrijven						Totaal		
	Afwezigheidsdelicten			Andere			Voorlopige hechtenis toegelaten			Voorlopige hechtenis niet toegelaten					
	a	b	c		b	c							a	b	c
I Eindvonnissen; aantal (→)		(99)			(234)	(135)		(155)			(314)	(159)		(548 verdachten)	
Voorl. arrest en haar gronden															
1. Gevaar voor vlucht	15	16	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	16	33
2. Gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid	—	—	—	—	—	—	—	—	29	—	—	1[2])	—	—	30
3. Handhaving krijgstucht	—	—	—	8	24	27	—	—	—	—	—	—	8	24	27
4. Belang onderzoek	—	—	—	—	—	—	7	16	—	7[4])	3[3])	—	14	19	—
Totaal:	15	16	33	8	24	27	7	16	29	7	3	1	37	59	90
II Instemming met krijgstuchtelijke afdoening		(241)			(728)	(487)		(117)			(149)	(32)		(877 verdachten)	
1. Gevaar voor vlucht	30	36	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	36	6
2. Gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4
3. Handhaving krijgstucht	—	—	—	76	44	7	—	—	—	—	—	—	76	44	7
4. Belang onderzoek	—	—	—	—	—	—	6	23	—	2[4])	7[5])	—	8	30	—
Totaal:	30	36	6	76	44	7	6	23	4	2	7	—	114[6])	110[6])	17[6])
III Geseponeerd		(76)			(223)	(147)		(109)			(230)	(121)		(453 verdachten)	
1. Gevaar voor vlucht	1[7])	—	2[8])	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
2. Gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Handhaving krijgstucht	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
4. Belang onderzoek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal:	1	—	2	1	—	—	—	—	—			—	2	—	2

W1
N

I + II + III	(416)	(1185)	(769)	(381)	(693)	(312)	(1878 verdachten)
Voorlopig arrest totaal:	46 52 41	85 68 34		13 39 33	9 10 1		153 + 169 + 109 Totaal: 431

Totaal overzicht 1963
HMG en Krijgsraden Lee-, Land-, Luchtmacht (zie MRT 1964 pagina 265 en 270)

IV	Misdrijven W. c. MSr.	Commune misdrijven	Totaal
I Eindvonnissen	696	1138	1834
II Instemming met krijgstuchtelijke afdoening	3225	860	4085
III Geseponeerd	365	339	704
Totaal:	4286	2337	6623

Toelichting

1) Voorlopig arrest: a) duur 1 dag
b) duur t/m 5 dagen
c) duur langer dan 5 dagen

2) Betreft een militair, die art. 37 WVW tijdens bewegingsvrijheid na het nuttigen van alcoholica meerdere malen overtreden had met niet militaire motorrijtuigen. Vrees voor herhaling was zeker aanwezig, doch voorlopig arrest zal met de nieuwe bepalingen niet meer mogen worden toegepast.

3) Betreft militairen, die art. 37 WVW met militaire motorvoertuigen hadden overtreden. Voorlopig arrest zal via art. 164 W. v. MSr. (nieuw) mogelijk blijven.

4) Aanhouding d.m.v. oplegging voorlopig arrest zal via artikel 4 RLLu mogelijk blijven.

5) Betreft militairen, die in de kazerne zonder toestemming een (brom)fiets van een collega „leenden" en dit voertuig na gebruik elders achterlieten. (overtreding art. 350 W. v. Sr.). Voorlopig arrest ex art. 7 RLLu zal op deze delinquenten niet mogen worden toegepast!

6) De betreffende militairen ,werden zonder uitzondering zwaarder gestraft dan de duur van het voorlopig arrest. Veelal kwam de tijd in voorlopig arrest doorgebracht, in mindering van de duur der krijgstuchtelijke straf.

7) Het verzoek aan de KMar om o.a.t. van de militair geschiedde ten onrechte. Betrokkene bleek achteraf geoorloofd afwezig te zijn van zijn onderdeel.

8) Twee ernstige gevallen van ongeoorloofde afwezigheid, doch verdachten werden na resp. 12 en 14 dagen op medische gronden uit de dienst ontslagen.

e) aan de autoriteit van de CO van verdachte wordt niet getornd, hij blijft zijn bevoegdheden onverminderd behouden;

f) ook het repressief toezicht van de CG blijft onverminderd bestaan.

Wanneer ik met bovenstaand voorstel mijn beschouwing over het voorlopig arrest besluit, ontveins ik mij niet dat hiermede het onderwerp niet uitputtend behandeld is. Ik hoop evenwel door deze aan het papier toevertrouwde gedachten, constructief te hebben bijgedragen aan de ontwikkeling, die de nieuwe bepalingen betreffende het voorlopig arrest tegemoet gaan.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 12 november 1964

President: Mr. *A.* J. Veldrnan (wnd.); *Leden:* Kapt. t. Zee J. C. A. Siliacus, Lt.-Kolonel der Mars. T. Jonkman, Kapt.-Lt. t. Zee **(A)** J. F. Jongepier en Kapt.-Lt. t. Zee (AR) C. M. N. Kuiters.
Raadsman: Mr. *A. L.* Melai.

Diefstal (van circa ¦ liter whisky uit tie wijntoko officieren) en doodslag, vergezeld van een strafbaar feit en gepleegd met het oogmerk om, bij betrapping op heterdaad, aan zichzelf straffeloosheid te verzekeren (zich door inklimnzing toegang verschaft tot een winkelhuis; in de winkel zich zaken toeëigenende, door de eigenaresse betrapt; vervolgens, toen deze begon te gillen, haar geslagen met de hand, met het heft van een mes en met een wekker; vervolgens haar keel dichtgeknepen en, toen zij bleef gillen, haar twee steken met het mes in de borst toegebracht, waaraan zij is overleden; duarna zijn diefstal voltooid en het winkelhuis verlaten).

Verminderd toerekeningsvatbaar. 10 jaar gevangenisstraf en ter beschikking stelling van de Regering, alsmede ontslag uit de militaire dienst met ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

In hoger beroep (zie sententie achter het vonnis) bevestigd behalve ten aanzien van de hoofdstraf, welke werd verminderd tot 8 jaar gevangenisstraf.

(W.M.Sr. art. *23;* W.Sr. art. 37*a*, 37*b*, 287, 288, *310).*

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen C. W., geboren 19 april 1946, gedetineerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2e klasse,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad dd. 9 ok-

tober 1964, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal wordt ten laste gelegd *):

„1e. dat hij op of omstreeks 23 november 1963 aan boord van „Hr. Ms. „Waalwijk" welke bodem zich alstoen bevond te of nabij „Den Helder, met het oogmerk van wederrechtelijkc toeëigening heeft „weggenomen circa één vierde liter whisky, *in* elk *geval circa één vierde „liter sterke drank,* toebehorende aan *de* wijntoko der officieren van „Hr. Ms. „Waalwijk", *in elk geval aan een ander of aan anderen dan „aan hem, beklaagde;*

„2e. a. dat hij in, of omstreeks in, de nacht van 20 op 21 decem- „ber 1963 in of onder de gemeente Enschede met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigcning heeft weggenomen uit perceel Velveweg „162:

„eerst *ongeveer 15 pakjes sigaretten, althans* een aantal pakjes siga- „retten, en enige tijd daarna een hoeveelheid zogenaamd klein geld tot „een totaal-bedrag van ongeveer f 50.— of daaromtrent en *ongeveer „40 pakjes sigaretten, althans* een aantal sigaretten, alles toebehorende „aan Hendrika Holtkamp, weduwe van H. Blikman, *in elk geval aan „anderen of aan een ander dan aan hem, beklaagde,* zulks nadat hij „zich de toegang tot dat perceel had verschaft door het valraam-ijzer „van het W.C.-raampje van dat perceel te verbuigen, dat raam verder „te openen en via de aldus ontstane opening naar binnen te klimmen, *„in elk geval nadat hij zich de toegang tot dat perceel had verschaft „door via een raam naar binnen te klimmen;*

„b. dat hij in, *of omstreeks in,* de nacht van 20 op 21 december „1963 in of onder de gemeente Enschede in het perceel Velveweg 162, „kort nadat hij bij of onder het plegen van de onder 2e. sub a ver- „melde feiten of van één dier feiten, op heterdaad was betrapt door „Hendrika Holtkamp, weduwe van H. Blikman, opzettelijk deze Hen- „drika Holtkamp, nadat zij begon te gillen, van het leven heeft beroofd, *„althans zwaar lichamelijk letsel heeft toegebracht,* hebbende hij haar „alstoen aldaar opzettelijk gewelddadig achtereenvolgens:

„1. met kracht enige malen tegen haar hals en hoofd geslagen.
„2. enkele ogenblikken haar keel dichtgeknepen,
„3. met het heft van een mes met kracht op haar hoofd geslagen,
„4. met een wekker met kracht een slag op haar hoofd, althans in „de onmiddellijke omgeving daarvan toegebracht,
„5. met een mes, waarvan het lemmet ongeveer 14 cm lang en onge- „veer 25 mm breed was, met grote kracht twee steken toegebracht in „haar borst,

„tengevolge van al welke handelingen deze vrouw zodanig werd ver- „wond (onder andere bekwam zij een steekwond in de borstwand, „waarbij het hart was doorstoken en de rechter long was geraakt). dat „zij kort daarna tengevolge *van de haar toegebrachte letsels, in het „bijzonder* van de steekverwondingen in het hart, is overleden, een

---

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen **verklaard. *(Red.)*.**

„en ander met het oogmerk om, op heterdaad betrapt zijnde bij het „plegen van bovenomschreven strafbare feit(*en*), aan zichzelf *hetzij* „straffeloosheid *hetzij het bezit van het wederrechtelijk verkregene* te „verzekeren";

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eiser door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan;

Qualificatie daarvan als:

1e. *„diefstal";*

2e. *„doodslag vergezeld van een strafbaar feit en gepleegd met het „oogmerk om, bij betrapping op heterdaad, aan zich zelven het- „zij straffeloosheid hetzij het bezit van het wederrechtelijk ver- „kregene te verzekeren";*

en veroordeling deswege tot:

een gevangenisstraf voor de tijd van *tien jaren,* onvoorwaardelijk, met aftrek voorarrest; met het bevel dat hij ter beschikking van de Regering zal worden gesteld, ten einde van Harentwege te worden verpleegd; met ontslag uit de militaire dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; met bevel, dat het inbeslaggenomen mes na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, zal worden vernietigd;

Gelet: . . . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde op 15 augustus 1962 als matroos der 3e klasse bij de zeemacht is aangenomen en thans nog als matroos der 2e klasse bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

I. C. W., oud 18 jaar, als beklaagde:

a. dat hij op 23 november 1963 in de longroom van Hr. Ms. „Waalwijk" welke bodem alstoen lag afgemeerd in het bassin van de Mijnendienstkazerne te Den Helder, uit een aldaar staande fles whisky een hoeveelheid whisky heeft opgedronken; dat deze whisky hem niet toebehoorde en dat hij van niemand toestemming had gekregen een gedeelte van die whisky op te drinken;

b. dat hij op 18 december 1963 met de trein van ongeveer 18.00 uur uit Den Helder naar Enschede is vertrokken om het winterverlof door te brengen bij zijn ouders; dat hij in Amsterdam de reis heeft onderbroken en daar twee dagen café's heeft bezocht en in hotels heeft geslapen; dat hij op 20 december 1963 omstreeks 18.30 uur, toen hij nog maar f 3.— à f 3.50 van zijn tractement over had, verder is gaan liften naar Enschede; dat hij aldaar die dag, nadat hij eerst in een dorpje bij Amersfoort de rest van zijn geld door het drinken van bier had opgemaakt, omstreeks 23.40 uur aankwam en door de automobilist die hem in Enschede had gebracht, in de buurt van zijn ouderlijke woning aan de . . . straat werd afgezet; dat hij zich, terwijl hij naar huis liep, bedacht dat hij geen geld meer had voor de rest van het winter-

verlof en dat hij zijn ouders nog het een en ander zou moeten betalen; dat het toen bij hem opkwam te gaan kijken in de sigarenwinkel van opoe Blikman, welke winkel is gelegen aan de Velveweg 162 te Enschede, in de buurt van zijn ouderlijke woning; dat hij wel eens in de winkel van mevrouw Blikman, die — naar hij later vernam — weduwe was en Hendrika Holtkamp was genaamd, was geweest om sigaretten te halen voor zijn vader en later ook voor zichzelf; dat hij ook wel eens na sluitingstijd sigaretten bij mevrouw Blikman had gehaald waarbij hij dan steeds achterom ging en de woning van mevrouw Blikman aan de achterzijde via de keuken betrad; dat hij via de achtertuin de schuur achter de woning is ingelopen; dat in die schuur het W.C.-raampje uitkwam; dat hij zich vervolgens toegang tot dat perceel verschafte door het valraampje van dat W.C.-raampje van die woning te verbuigen, dat raam verder te openen en via de aldus ontstane opening naar binnen te klimmen; dat hij van de W.C., lopende door de bijkeuken, de keuken en de woonkanier in de vóór die woonkamer gelegen winkel belandde; dat hij aldaar een aantal hem niet toebehorende pakjes sigaretten wegnam; dat hij. op het moment dat hij de lade van de toonbank opentrok om te zien of zich daarin geld bevond, een luide gil hoorde uit de woonkamer; dat hij begreep op heterdaad betrapt te zijn bij het plegen van diefstal; dat hij naar de woonkamer rende, die schraal verlicht werd door binnenvallend licht van de openbare straatverlichting; dat hij aldaar in een hoek mevrouw Blikman op bed zag liggen; dat mevrouw Blikman doorging met gillen; dat hij, met de bedoeling mevrouw Blikman bewusteloos te slaan zodat zij op zou houden te gillen, haar met de buitenkant van zijn gestrekte rechterhand één of meermalen tegen haar hals en hoofd sloeg; dat toen mevrouw Blikman door ging met gillen, hij haar enige ogenblikken de keel dichtkneep; dat mevrouw Blikman zich uit alle macht verzette en doorging met gillen; dat hij om haar toch maar stil te krijgen zijn mes, dat hij in een schede aan zijn broekriem in de weekeinden steeds bij zich droeg, pakte en met het heft een flinke slag op het hoofd van mevrouw Blikman heeft gegeven; dat het mes even daarop uit zijn hand viel; dat hij om haar stil te krijgen en daardoor te voorkomen dat omwonenden of voorbijgangers haar zouden horen, in paniek handelende het eerste het beste voorwerp pakte dat hij in het oog kreeg en waarvan hij later vernam dat het een wekker was; dat hij met dat voorwerp mevrouw Blikman een slag op het hoofd toebracht; dat mevrouw Blikman doorging met gillen; dat hij tijdens de daaropvolgende worsteling tegen het mes stootte; dat hij toen met dat mes waarvan het lemmet ongeveer 14 centimeter lang en 2.5 centimeter breed was, een tweetal steken in het lichaam van mevrouw Blikman toebracht; dat hij pas later heeft gehoord waar die steken precies terecht zijn gekomen; dat onmiddellijk daarop mevrouw Blikman ophield met gillen; dat hij hoorde dat zij nog wat kreunde; dat even later alles stil was; dat hij daarop is teruggelopen naar de winkelruimte; dat hij daar het in de toonbanklade aanwezige geld, naar schatting *f* 30.— mogelijk ook f 50.—, wegnam; dat hij uit de winkel ook nog een aantal pakjes sigaretten wegnam; dat

hij na in de keuken zijn handen te hebben gewassen en zijn jekker te hebben aangetrokken, de woning via de keukendeur weer verliet; dat hij in een café in de buurt van het door hem weggenomen geld twee pullen bier kocht en die onderweg naar zijn ouderlijke woning opdronk; dat hij, bij zijn ouderlijke woning gekonien, na te hebben gebeld, door zijn vader werd opengedaan; dat hij later vernam dat dit op 21 december 1963 te omstreeks 01.30 uur was geweest; dat de volgende dag tegen het middaguur zijn broertje uit school kwam met de mededeling dat opoe Blikman was vermoord; dat hij die middag, zoals van ie voren was afgesproken, naar Brunssum is vertrokken om de kerstdagen bij familie door te brengen; dat hij op 23 decmber 1963 te Brunssum door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden;

II. V. F. Th. Plas, oud 37 jaar, luitenant ter zee der 1e klasse, als getuige:

dat hij op 23 november 1963 tijdelijk was belast met het bevel van Hr. Ms. „Waalwijk", welke bodem te Den Helder lag; dat matroos der 2e klasse C. W. tot de bemanning hoorde; dat — zoals gebruikelijk — aan boord een wijntoko werd gehouden; dat de voorraad van deze wijntoko toebehoorde aan de gezamenlijke officieren geplaatst aan boord van Hr. Ms. „Waalwijk"; dat deze voorraad onder meer bestond uit een aangebroken fles schotse whisky; dat hem op 25 nonovember 1963 door één van de officieren werd gemeld dat W. voornoemd (op 23 november 1963) een hoeveelheid van circa ,' liter van die whisky uit de longrooni had weggenomen en opgedronken; dat deze whisky zich in een niet afgesloten kast in de longroom bevond; dat W. op 23 november 1963 „zeuntje" was en als zodanig onder meer ook belast met het schoonmaken van het kommaliewant van de officieren, als hoedanig hij toegang had tot de longroom; dat hij als commandant van Hr. Ms. „Waalwijk" kan verklaren dat de whisky die zich op 23 november 1963 in de longrooni van Hr. Ms. „Waalwijk" bevond, toebehoorde aan de wijntoko der officieren van genoemde bodem en dat hij aan niemand toestemming heeft gegeven een hoeveelheid van die whisky weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

A. een door J. H. G. ter Braack en H. Kiekebelt, respectievelijk brigadier-rechercheur cn hoofdagent-rechercheur van gemeentepolitie te Enschede, d.d. 31 december 1963, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

die van verbalisanten:

dat op 21 december 1963 omstreeks 09.15 uur de huisarts Sjoerdsma telefonisch aan het hoofdbureau van gemeentepolitie meldde dat hij zojuist de weduwe Blikman, wonende aan de Velveweg 162 te Enschede, dood in haar woning had aangetroffen nadat buurvrouwen genoemde weduwe in de vroege ochtend levenloos op het bed in haar woning hadden zien liggen en hem hadden gewaarschuwd; dat hij om politierissistentie verzocht; dat eerst de hoofdinspecteur van politie K. E. Prenger zich naar bedoeld adres heeft begeven; dat deze aldaar

constateerde dat er vermoedelijk een roofmoord had plaatsgevonden; dat zij, verbalisanten, vervolgens zich naar genoemd adres hebben begeven voor het instellen van een onderzoek; dat hun, aldaar aangekomen zijnde, bleek dat in genoemde woning aan de voorzijde een tabakszaak is gevestigd; dat zij in de kamer achter de winkel een oude vrouw op haar bed zagen liggen; dat deze vrouw de 85-jarige weduwe Blikman bleek te zijn; dat bleek dat ook door de directeur van de Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst, dokter Winkel, die na gewaarschuwd te zijn ter plaatse was gekomen, de dood van deze vrouw werd geconstateerd; dat het slachtoffer was gekleed in nachtkleding; dat gezien de wijze waarop de dekens en lakens in het bed lagen een worsteling op dat bed had plaats gehad; dat het slachtoffer geheel met bloed was bedekt; dat haar hoofd meerdere verwondingen vertoonde; dat zij verder een duidelijk zichtbare steekwonde in de linkerborst had; dat op het tafeltje naast het bed een omgevallen wekker lag; dat die wekker, waarvan het glas was gebroken, geheel onder het bloed zat; dat zij een verder onderzoek instelden in de woning van het slachtoffer; dat achter de woonkamer een keuken en een bijkeuken zijn gelegen; dat zich in de bijkeuken een W.C. bevindt; dat tegen de bijkeuken een houten schuur staat; dat het mogelijk is vanuit de schuur via het W.C.-raampje, groot 52 x 32 centimeter, in de W.C. te komen; dat zij zagen dat dat raampje aan de binnenzijde van de W.C. geheel omlaag hing; dat een valraamijzer, dat zich bevindt aan de binnenzijde van het raampje geheel was verbogen waardoor het raampje geheel open was gevallen; dat gelet op de aanwezige vegen zowel op het raamkozijn als op de muur de dader vermoedelijk door dit raampje naar binnen was geklommen; dat de deur van de schuur gedeeltelijk openstond; dat achter de woning een tuin is gelegen;

die van B. H. Blikman, oud 51 jaar: . . . . enz.;

die van verbalisanten:

dat te omstreeks 16.15 uur van die dag Dr. Zeldenrust van het Gerechtelijk Laboratorium te 's-Gravenhage ter plaatse arriveerde; dat Dr. Zeldenrust het slachtoffer zoals het daar lag in ogenschouw heeft genomen; dat het lijk van het slachtoffer vervolgens is overgebracht naar het ziekenhuis „Ziekenzorg" te Enschede; dat aldaar door Dr. Zeldenrust sectie op het lijk werd verricht waarbij de 1e verbalisant Ter Braack aanwezig was;

B. een door G. Daane, wachtmeester der 1e klasse en A. van Dijk, wachtmeester, beiden behorende tot de Koninklijke Marechaussee, brigade Brunssum, d.d. 24 december 1963, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

die van K. W., oud 42 jaar:

dat hij woont aan de . . . . straat te Enschede; dat in de nacht van 20 op 21 december 1963 omstreeks 02.00 uur zijn zoon C. thuis kwam; dat zijn zoon was gekleed in het uniform van de Koninklijke Marine; dat hij aan diens praten meende op te merken dat deze gedronken had; dat **C.** direct naar diens slaapkamer is gegaan en dat hij

hem verder niet meer heeft gesproken; dat hij de volgende dag omstreeks 14.30 uur met zijn gezin (waarbij ook **C.)** uit Enschede naar Brunssum is vertrokken om aldaar de Kerstdagen bij familie door te brengen; dat hij op 23 december 1963 in de weekendtas van zijn zoon, die stond in diens slaapkamer van het huis te Brunssum waar zij logeerden, een mes aantrof; dat hij zag dat er bloed aan dat mes zat; dat hij had gemerkt dat C. de eerste twee dagen van diens verlof in Amsterdam had doorgebracht en dat nu het vermoeden bij hem rees dat ***C.*** aldaar bij een vechtpartij betrokken was geweest; dat hij vervolgens het uniform van zijn zoon, dat deze had meegenomen om te laten wassen, bekeek; dat hij zag dat dit met bloed bevlekt was; dat hij vervolgens met het mes naar de marechausseekazerne te Brunssum is gegaan om terzake een onderzoek te laten instellen;

die van verbalisanten:

dat zij op 23 december 1963 in de marechausseekazerne te Brunssum ***C.*** W., matroos der 2e klasse bij de Koninklijke Marine, hebben geconfronteerd met het (door de vader afgegeven) mes en met de (in diens weekendtas aangetroffen) 10 doosjes sigaretten en geld; dat ***C.*** W. verklaarde het mes te herkennen als het mes waarmede hij had gestoken en bet geld en de sigaretten uit de winkel te hebben weggenomen; dat het geld, de 10 doosjes sigaretten, het uniform en het mes door 2e verbalisant in beslag zijn genomen;

C. een door H. P. M. Dijkgraaf, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en G. A. Geurts, marechaussee der 1e klasse-opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de brigade Twenthe, J. H. G. ter Braack en H. Kiekebelt, respectievelijk brigadier-rechercheur en hoofdagentrechercheur van gemeentepolitie te Enschede, d.d. 4 januari 1964, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende onder meer de verklaring van verbalisanten, luidende zakelijk gerelateerd:

dat zij op 23 december 1963 van de brigade Koninklijke Marechaussee te Brunssum bericht ontvingen dat de matroos der 2e klasse C. W., geplaatst bij de Mijnendienstkazerne te Den Helder, te Brunssum was aangehouden na diens bekentenis in de nacht van 20 op 21 december 1963 de weduwe Blikman te Enschede te hebben vermoord; dat zij op 27 december 1963 in tegenwoordigheid van de vader van betrokkene in diens woning aan de .... straat 84 te Enschede op de slaapkamer van C. W. 47 pakjes sigaretten van het merk Caballero en Gold Star aantroffen; dat zij deze sigaretten in beslag hebben genomen;

D. een door Dr. J. Zeldenrust, patholoog-anatoom en gerechtelijk geneeskundige, als beëdigd deskundige, d.d. 30 december 1963 opgemaakt en getekend rapport en een daarop aansluitend aanvullend rapport gedateerd 19 mei 1964, waarvan de inhoud en conclusies samengevat en zakelijk gerelateerd luiden:

dat hij op 21 december 1963 ingevolge mondelinge opdracht van de heer officier van justitie te Almelo, als beëdigd deskundige in de sectiekamer van het ziekenhuis „Ziekenzorg" te Enschede de uit- en inwendige schouwing heeft verricht van het lijk van Hendrika Holtkamp,

geboren te Lonneker op 2 november 1878, gewoond hebbende te Enschede. Velveweg 162 en aldaar op 21 december 1963 te omstreeks 8 uur 45 dood aangetroffen, ten einde na te gaan de oorzaak van haar dood en hetgeen verder van belang mocht blijken; dat het lijk van H. Holtkamp hem werd aangewezen cn daarna overhandigd door de hoofdinspecteur van politie te Enschede K. A. Prenger en na gedane schouwing aan genoemde K. A. Prenger teruggegeven; dat hij na onderzoek tot de conclusie komt dat Wendrika Holtkamp, oud 85 jaar, op verscheidene plaatsen tegen het hoofd geslagen was waardoor drie wonden, onderhuidse bloeduitstortingen en scheuren van het slijmvlies van de lippen waren teweeggebracht; dat zij voorts aan een wurghandeling blootgesteld is geweest en tweemaal in de borst is gestoken waarvan eenmaal door het hart tot in de rechter long; dat van de opgelopen letsels, de toegebrachte onderste steekwonde in de borst, waarbij het hart was geperforeerd en de rechter long was geraakt, de meest waarschijnlijke doodsoorzaak is;

Overwegende, dat telkens wettig en overtuigend is bewezen, telkens met beklaagdes schuld eraan:

door de inhoud van de verklaring van beklaagde onder I. a en de inhoud van het bewijsmiddel onder II. hetgeen hem onder 1e. is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen: . . . .enz.;

door de inhoud van de verklaring van beklaagde onder I. b en de inhoud van de bewijsmiddelen onder A., B., C. en D. hetgeen hem onder 2e. a. en b. is ten laste gelegd, met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen: . . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *„diefstal";*

strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

2e. *„doodslag vergezeld van een strafbaar feit en gepleegd met het „oogmerk om, bij betrapping op heeterdaad, aan zich zelven „straffeloosheid te verzekeren";*

strafbaar gesteld bij artikel 288 jo. 287 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat door de raadsman is betwist dat beklaagde het opzet zou hebben gehad oni het slachtoffer te doden, daar hij in het wilde weg met het mes zou hebben gestoken, zodat alleen van mishandeling met dodelijk gevolg kan worden gesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad de raadsman hierin niet kan volgen;

Overwegende, dat beklaagde, die door het slachtoffer op heterdaad bij het plegen van diefstal was betrapt, eerst op verschilende manieren de weduwe Blikman heeft geslagen cn haar keel heeft dichtgeknepen, naar zijn zeggen om haar het gillen te beletten; dat daarna, toen door deze gewelddaden zijn doel om het slachtoffer tot zwijgen te brengen niet werd bereikt, hij haar met zijn mes twee steken in het lichaam heeft toegebracht, naar zijn zeggen, zonder dat hij op dat moment wist waar zij was geraakt;

Overwegende, dat derhalve beklaagde de messteken heeft willen

toebrengen en heeft toegebracht als een doeltreffend middel om het slachtoffer tot zwijgen te brengen; dat zulks inhoudt dat het beklaagdes bedoeling moet zijn geweest om het slachtoffer ernstig te kwetsen zodat — naar beklaagde zelf ook heeft verklaard — zij het bewustzijn verloor;

Overwegende, dat waar beklaagde met dit oogmerk heeft gehandeld, het hem voor ogen moet hebben gestaan dat het toebrengen van messteken in het lichaam van een in bed liggende oude vrouw zeer wel tot gevolg kon hebben en zelfs waarschijnlijk zou hebben dat vitale organen zouden worden gelaedeerd en bloedvaten zouden worden getroffen, die de dood van het slachtoffer zouden veroorzaken, gelijk zulks in casu ook het geval is geweest;

Overwegende, dat waar beklaagde dit heeft moeten beseffen, moet worden aangenomen dat hij de weduwe Blikman opzettelijk van het leven heeft beroofd;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door Prof. Dr. J. Kloek, geneesheer-direkteur bij de Psychiatrische Observatiekliniek van het Gevangeniswezen te Utrecht, na de eed als deskundige te hebben afgelegd, d.d. 5 augustus 1964, betreffende beklaagde opgemaakt en getekend psychiatrisch rapport. waarvan 'de conclusie luidt:

dat beklaagde tijdens het begaan van de feiten lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens, gezien het bij het onderzoek naar voren getreden beeld van een infantiele persoonlijkheid met psychopathische, neurovegetatief labiele en degeneratieve trekken en ernstige neurotische ontwikkelingsstoornissen; dat deze gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens ertoe heeft geleid dat beklaagde slechts in beperkte mate de feitelijke strekking en het ongeoorloofde van de begane feiten kon beseffen en dat hij zijn wil ten aanzien daarvan niet bepalen kon op de wijze zoals een gezond normaal mens dat kan; dat zowel de maatschappelijke gevaarlijkheid die het huidige beeld van beklaagdes persoonlijkheid inhoudt, als ook de gestoorde ontwikkeling die daarin valt te onderkennen een onvoorwaardelijke terbeschikkingstelling gewenst maken, dat het voorts aanbeveling verdient beklaagde zijn straf, althans de eerste jaren ervan, in de jeugdafdeling van een strafgesticht te doen ondergaan; dat in de verhouding straf - maatregel tot uitdrukking ware te brengen dat beklaagde momenteel als een gestoorde figuur dient te worden gezien;

Overwegende, dat naar 's Krijgsraads oordeel niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde gebrekkige ontwikkeling van beklaagdes geestvermogens en de gepleegde feiten, dat deze feiten hem deswege in het geheel niet zouden kunnen worden toegerekend; dat derhalve ten aanzien van beklaagde recht gedaan behoort te worden naar de bepalingen van de 2c titel van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklaagde, waarbij enerzijds rekening is gehouden met de gruwelijke wijze

waarop beklaagde zijn daad heeft bedreven, doch anderzijds rekening is gehouden met zijn jeugdige leeftijd en het feit dat het onder 2e. a en b ten laste gelegde hem slechts in verminderde mate kan worden toegerekend, een gevangenisstraf voor de tijd van tien jaren passend is, terwijl de tijd door hem van en met 23 december 1963 in voorarrest doorgebracht in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Overwegende, dat het belang der openbare orde bepaald vordert dat beklaagde ter beschikking van de Regering wordt gesteld teneinde van Harentwege te worden verpleegd;

dat beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst gepaard dient te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen; . . . . enz.. [Red.].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 9 februari 1965

President: Mr. Fikkert (plv.); Leden: Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Kapt. t. Zee van Vreeswijk (plv.) en Mr. Nijgh (plv.).
Raadsman: Mr. **A.** L. Melai.

(de *het* ***vonnis*** *hiervóór*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd . . . . [enz., zie het vonnis — Red.];

Overwegende, dat de beklaagde op 15 augustus 1962 als matroos der derde klasse bij de Zeemacht is aangenomen en thans nog als matroos der tweede klasse bij de Zeemacht dient;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis, waarvan hoger beroep, overneemt:

a. de inhoud van de verklaring van beklaagde tot en met de zin: ,,dat hij uit de winkel ook nog een aantal pakjes sigaretten wegnam";

b. de inhoud van de verklaring van getuige V. F. Th. Plas;

c. van hetgeen is weergegeven van de inhoud van het door J. H. G. ter Braack en H. Kiekebelt, respectievelijk brigadier-rechercheur en hoofdagent-rechercher van gemeentepolitie te Enschede dd. 31 december 1963 op ambtseed opgemaakte en getekende proces-verbaal, de inhoud van de verklaring van B. H. Blikman;

d. de weergegeven inhoud van het door ***G.*** Daane, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee en A. van Dijk, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee dd. 24 december 1963 op ambtseed opgemaakte en getekende proces-verbaal;

e. de weergegeven inhoud van het door H. P. M. Dijkgraaf, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, ***G.*** A. Geurts,

marechaussee der 1e klasse-opsporingsambtenaar J. H. G. ter Braack en H. Kiekebelt, respectievelijk brigadier-rechercheur en hoofdagent-rechercheur van de gemeentepolitie te Enschede, dd. 4 januari 1964 op ambtseed opgemaakte en getekende proces-verbaal;

f. de weergegeven inhoud en conclusie van het door Dr. J. Zeldenrust, patholoog-anatoom en gerechtelijk geneeskundige als beëdigd deskundige dd. 30 december 1963 opgemaakte en getekende rapport en daarop aansluitend aanvullend rapport, gedateerd 19 mei 1964;

Overwegende, dat het reeds genoemde door J. H. G. ter Braack en H. Kiekebelt, respectievelijk brigadier-rechercheur en hoofdagent van gemeentepolitie te Enschede dd. 31 december 1963 op ambtseed opgemaakte proces-verbaal onder meer nog inhoudt zakelijk weergegeven als verklaring van verbalisanten:

dat op 21 december 1963 omstreeks 09.15 uur de huisarts Sjoerdsma telefonisch aan het hoofdbureau van gemeentepolitie meldde dat hij zojuist de weduwe Blikman, wonende aan de Velveweg 162 te Enschede, dood in haar woning had aangetroffen nadat buurvrouwen genoemde weduwe in de vroege ochtend levenloos op het bed in haar woning hadden zien liggen en hem hadden gewaarschuwd; dat hij om politie-assistentie verzocht; dat eerst de hoofdinspecteur van politie K. E. Prenger zich naar bedoeld adres heeft begeven; dat zij, verbalisanten, zich vervolgens naar genoemd adres hebben begeven voor het instellen van een onderzoek; dat hun aldaar aangekomen zijnde, bleek, dat in genoemde woning aan de voorzijde een tabakszaak is gevestigd; dat zij in de kamer achter de winkel een oude vrouw op haar bed zagen liggen; dat deze vrouw de 85-jarige weduwe Blikman bleek te zijn; dat bleek dat ook door de directeur van de Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst, dokter Winkel, die na gewaarschuwd te zijn ter plaatse was gekomen, de dood van deze vrouw werd geconstateerd; dat het slachtoffer was gekleed in nachtkleding; dat gezien de wijze waarop de dekens en lakens in het bed lagen een worsteling op dat bed had plaats gehad; dat het slachtoffer geheel met bloed was bedekt; dat haar hoofd meerdere verwondingen vertoonde, dat zij verder een duidelijk zichtbare steekwonde in de linkerborst had; dat op het tafeltje naast het bed een omgevallen wekker lag; dat die wekker, waarvan het glas was gebroken, geheel onder het bloed zat; dat zij een verder onderzoek instelden in de woning van het slachtoffer; dat achter de woonkamer een keuken en een bijkeuken zijn gelegen; dat zich in de bijkeuken een W.C. bevindt; dat tegen de bijkeuken een houten schuur staat; dat het mogelijk is vanuit de schuur via het W.C.-raampje, groot 52 x 32 centimeter, in de W.C. te komen; dat zij zagen dat het raampje aan de binnenzijde van de W.C. geheel omlaag hing; dat een valraamijzer, dat zich bevindt aan de binnenzijde van het raampje geheel was verbogen waardoor dat raampje geheel open was gevallen; dat zij zagen, dat zowel op het raamkozijn als op de muur van die W.C. vegen voorkwamen; dat de deur van de schuur gedeeltelijk openstond; dat achter de woning een tuin is gelegen; dat te omstreeks 16.15 uur van die dag Dr. Zeldenrust van het Gerechtelijk Laboratorium te 's-Gravenhage

ter plaatse arriveerde; dat Dr. Zeldenrust het slachtoffer zoals het daar lag in ogenschouw heeft genomen; dat het lijk van het slachtoffer vervolgens is overgebracht naar het ziekenhuis „Ziekenzorg" te Enschede; dat aldaar door Dr. Zeldenrust sectie op het lijk werd verricht, waarbij 1e verbalisant Ter Braack aanwezig was;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — elk der bewijsmiddelen slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen in het vonnis, waarvan hoger beroep, als zodanig is aangenomen, met beklaagdes schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene nioet worden gequalificeerd als:

1e. *„diefstal"*,

strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

2e. *„doodslag vergezeld van een strafbaar feit en gepleegd met het „oogmerk om, bij betrapping op heeterdaad, aan zich zelven „straffeloosheid te verzekeren"*,

strafbaar gesteld bij artikel 288 jo. 287 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis, waarvan hoger beroep, nog overneemt:

a. de overwegingen weergevende het namens beklaagde door zijn raadsman gevoerde verweer inzake beklaagdes opzet tot het doden van het slachtoffer en de verwerping van dit verweer door de Krijgsraad;

b. de overweging weergevende de conclusie van het door Prof. Dr. J. Kloek, na de eed als deskundige te hebben afgelegd dd. 5 augustus 1964 opgemaakte en getekende psychiatrisch rapport;

Overwegende, dat naar 's Hofs oordeel niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde gebrekkige ontwikkeling van beklaagdes geestvermogens en de gepleegde feiten, dat deze feiten hem deswege in het geheel niet zouden kunnen worden toegerekend, dat derhalve ten aanzien van beklaagde recht gedaan behoort te worden naar de bepalingen van de 2e titel van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklaagde, waarbij enerzijds rekening is gehouden met de gruwelijke wijze waarop beklaagde zijn daad heeft bedreven, doch anderzijds rekening is gehouden met zijn jeugdige leeftijd en het feit dat het onder 2e. a en b ten laste gelegde hem slechts in verminderde mate kan worden toegerekend. een gevangenisstraf voor de tijd van acht jaar passend is, terwijl de tijd door hem van en met 23 december 1963 in voorarrest doorgebracht in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Overwegende, dat het belang der openbare orde bepaaldelijk vordert dat beklaagde ter beschikking van de Regering wordt gesteld teneinde van Harentwege te worden verpleegd;

dat beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst

gepaard dient te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen 23 Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 27, 37, 37a en 57 Wetboek van Strafrecht; 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan dc hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van acht jaar, met bepaling, dat de tijd door de veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak van en met 23 december 1963 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Beveelt voorts dat beklaagde ter beschikking van de Regering wordt gesteld teneinde van Harentwege te worden verpleegd;

Ontslaat hem uit de militaire dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Beveelt dat het inbeslaggenomen mes zal worden vernietigd;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 14 augustus 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors G. *A.* van den Bergh en F. Henner.
Raadsman: Majoor K. Bakker, Sociale Dienst te 's-Gravenhage.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: Toen beklaagde, dpl. soldaat, geen aanstalten maakte om zich gereed te maken om deel te nemen aan de ochtendsport en hem door zijn meerdere, vaandrig, daartoe opdracht was gegeven, geantwoord ,,Bemoei je er niet mee" en aan de opdracht geen gevolg gegeven.

Rekening houdende met de opgelegde straf van 14 dagen streng arrest. Militaire detentie (onvoorwaardelijk) en strafklasse (voorwaardelijk).

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 26, 114; W.K. art. 571)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. K., geboren 9 maart 1944, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

---

[1]) In het vonnis niet aangehaald. (Red.).

,,dat hij als dienstplichtig soldaat, behorende tot de Koninklijke ,,Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 3 ,,juli 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Wezep, althans in Nederland, ,,toen zijn meerdere, de Vaandrig W. Geurts, hem, beklaagde, het be-,,vel gaf om mee te doen aan de ochtendsport, heeft geweigerd of op-,,zettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, ,,onder meer zeggende: ,,Bemoei je er niet mee", en/of ,,Dat maak ik ,,,,zelf uit";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij sedert februari 1964 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht en sedert omstreeks eind april 1964 is ingedeeld bij de A-compagnie van het 11e Genie Bataljon, gelegerd te Wezep; dat hij aldaar op vrijdagmorgen 3 juli 1964, omstreeks 06.00 uur, net bezig was uit zijn bed te komen, toen de vaandrig Geurts van hun compagnie de kamer binnen kwam; dat deze bezig was militairen van diens peloton te verzamelen voor de ochtendsport; dat hij nog niet in sporttenue gekleed was en ook geen zin had om aan de ochtendsport mee te doen; dat hij, toen de vaandrig Geurts zei dat hij ook mee moest doen met de ochtendsport, zoiets heeft gezegd als: ,,Waar bemoei jij je mee; ik behoor niet meer tot jouw peloton" en niet is gaan meedoen met de ochtendsport;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek op 9 juli 1964 opgemaakt, gesloten en getekend door Minte de Jong en Jacob Wagena, beiden 2e luitenant der Genie, zakelijk meer inhoudt als verklaring van:

William Geurts, oud 23 jaar, vaandrig der Genie, dienende bij de A-compagnie van het 11e Genie Batajon te Wezep:

dat hij op 3 juli 1964 des morgens om 06.00 uur zag, dat de soldaat R. geen aanstalten maakte om met de ochtendsport mee te doen; dat hij hierop tegen R. zei: ,,Ook jij moet meedoen aan de ochtendsport"; dat deze daarop antwoordde: ,,Bemoei je er niet mee, want ik zit niet ,,meer in jouw peloton";

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat behorende tot de Koninklijke ,,Landmacht, op 3 juli 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Wezep, ,,toen zijn meerdere, de vaandrig W. Geurts, hem, beklaagde, het bevel ,,gaf om mee te doen aan de ochtendsport opzettelijk heeft nagelaten ,,aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen, onder meer zeggende: ,,Bemoei je er niet mee";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders en op de omstandigheid dat beklaagde — hetgeen blijkt uit een ten processe aanwezig afschrift van diens straflijst — terzake van het door hem gepleegde feit op 3 juli 1944 is gestraft met de krijgstuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest, welke straf hem diezelfde dag is aangezegd en welke straf door hem is ondergaan;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 3 augustus 1964 in voorlopig arrest bevindt te ondergaan als verzwaard arrest;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad deze in voorarrest doorgebrachte tijd van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in inindering behoort te worden gebracht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie v.d.t.v. 1 maand met aftrek van voorarrest vanaf 3 augustus 1964 tot de dag van tenuitvoerlegging van het vonnis — onvoorwaardelijk — en tot plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 3 maanden — voorwaardelijk met een proeftijd van 1 jaar met als bijzondere voorwaarde dat hij, zolang hij inilitair in werkelijke dienst zal zijn, zich zal gedragen naar de aanwijzingen van het Hoofd Sectie Geestelijke Gezondheidszorg van de I.M.G.D. en zich zal ondenverpen aan een alcoholontwenningskuur — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 22 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *K*. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonels **A.** *P*. de Bruyn en R. S. T. Gcrding.
Raadsman: Mr. *W*. van der Bij, advocaat te Tiel.

Medeplichtigheid aan het opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebelzorend motorrijtuig op een weg gebruiken: als dpl. soldaat een kameraad behulpzaam zijn bij het aanduwen van een aan een ander toebehorende bromfiets, welke voor een huis gestald was, terwijl die kameraad op de bromfiets gezeten was.

(W.Sr. art. 49; W.V.W. art. 37).

DE **KRIJGSRAAD** TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B., geboren 16 juni 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 1 augustus 1964 te Kampen, althans in „Nederland, P. H. E. V. opzettelijk behulpzaam is geweest door het „aanduwen van een rijwiel met hulpmotor, waarop die V. vervolgens „als bestuurder opzettelijk wederrechtelijk op de voor het openbaar „verkeer openstaande rijweg, de Bovenhavenstraat aldaar is wegge- „reden; voormeld rijwiel niet hulpmotor behoorde toe aan **S.** Deinem, „althans aan een ander of anderen dan aan die V. of aan hem, be- „klaagde[x];

Overwegende: . . , . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 1 augustus 1964 heb ik met mijn kameraad V. gepassagierd in Kampen. Op een gegeven moment, stond voor een van de huizen langs de weg een bromfiets. We besloten de bromfiets te gebruiken, om op tijd bij ons onderdeel te Wezep te komen. V. ging op het zadel van de bromfiets zitten en probeerde de motor aan te trappen. Toen dit niet lukte, heb ik geprobeerd de motor aan de gang te krijgen door de bromfiets aan te duwen. Ik heb V. met die bromfiets een eindje over die straat voortgeduwd en juist toen de motor begon te draaien, hoorde ik achter me iets van „stop" schreeuwen. Ik sprong toen achter op de bromfiets en toen sloeg de motor weer af. We hebben de bromfiets toen op straat gelegd en zijn er toen vandoor gegaan. Ik wist dat die bromfiets geen van ons beiden toebehoorde en dat wij van niemand toestemming hadden gekregen de bromfiets te gebruiken;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. P 43/64 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 18 augustus 1964 getekend door Jan Hilco Bolhuis, marechaussee 1e klasse, opsporingsambtenaar, en Sipke H., marechaussee 1e klasse, beiden behorende tot de brigade Kampen der Koninklijke Marechaussee, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van:

Petrus Hendrik Eduard V., dienstplichtig soldaat B-compagnie 11de Genie Bataljon te Wezep, rnr.: . . . .:

Op 1 augustus 1964 hebben mijn vriend B. en ik in Kampen gepassagierd. Op een zeker ogenblik zagen wij voor een huis een bromfiets staan. Wij zijn naar de bromfiets gelopen en ik heb geprobeerd deze aan te trappen terwijl ik er op zat. Toen dat niet gelukte heeft mijn vriend B. mij en de bromfiets opgeduwd. Plotseling hoorde ik schreeuwen: „Blijf staan, blijf staan". Toen ik dit hoorde en nadat ik gezien had dat er iemand achter ons aan kwam hollen, heb ik de bromfiets op de weg gelegd en ben hard weggelopen. Ik had de bedoeling om de bromfiets alleen maar tot Wezep te gebruiken en hem dan ergens neer te zetten of hem later terug te brengen naar Kampen. Ik wist dat deze bromfiets aan een ander toebehoorde. Ik had van niemand toestemming gekregen om hem mee te nemen of te gebruiken;

Simon Deinem, oud 24 jaar, wonende te Kampen:

Op 1 augustus 1964, omstreeks 22.45 uur, bevond ik mij in de

huiskanier van perceel Bovenhavenstraat 18/I te Kampen. Op genoemd tijdstip hoorde ik plotseling een geluid alsof mijn bromfiets, die ik voor genoemd perceel op het trottoir had gestald, werd aangetrapt. Ik keek door het venster naar buiten en zag dat twee mij onbekende personen met mijn bromfiets wegreden, waarbij de ene op mijn bromfiets zat en trapte en de andere de bromfiets duwde, teneinde de motor in werking te stellen. Onmiddellijk heb ik mij naar buiten begeven om deze personen te achterhalen. Voorts zag ik dat de man die de bromfiets duwde nadat de motor daarvan was aangeslagen, achterop sprong en meereed. Nadat ik geschreeuwd had dat zij moesten blijven staan en zij mij kennelijk gezien hadden, gooiden zij mijn bromfiets op de straat en renden weg. Ik zag toen dat zij gekleed waren in de uniform dei Koninklijke Landmacht. Ik heb aan niemand toestemming gegeven de bromfiets, die mij geheel in eigendom toebehoort, weg te nemen of te gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit op 1 augustus 1964 te Kampen is gepleegd en dat het rijwiel met hulpmotor toebehoorde aan S. Deinem;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Medeplichtigheid aan het misdrijf van opzettelijk wederrechtelijk „een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 48 Wetboek van Strafrecht j° artikel 37 Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de duur van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar en betaling van f 50 boete, subs. 10 dagen hechtenis, onvoorwaardelijk — *Red.].*

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 29 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *K.* N. Korteweg; *Leden:* Majoor H. *P.* Wiegman en Kapitein W. J. Esseveld.

Onder invloed van alcoholhoudende drank gereden als bestuurder van een bromfiets.

Twee weken gevangenisstraf onvoorwaardelijk.

(W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. S., geboren 4 december 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 4 juli 1964, te Utrecht, althans in Neder-„land, als bestuurder van een rijwiel met hulpmotor daarmede heeft „gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande „weg, de Catharijnesingel, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed „van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest „worden geacht het rijwiel naar behoren te besturen";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk heeft verklaard:

Op 4 juli 1964 keerde ik van een feestje te Utrecht naar huis terug. Ik had tussen 21.00 uur de vorige dag en 02.00 uur op deze dag 6 flesjes bier gedronken, benevens 6 of 7 glazen bier in die tijd in een café. Op weg naar huis trad ik op als bestuurder van mijn rijwiel met ingeschakelde hulpmotor, terwijl achterop als passagier meereed F. Oostveen, wonende te Utrecht. Op de openbare weg de Catharijnesingel te Utrecht rijdend zag ik, dat ik de aandacht trok van een politiewagen. Ik kan op die Singel wel wat geslingerd hebben maar niet veel. Ik ben aangehouden en overgebracht naar het politiebureau.

Overwegende, dat Frederik Oostveen, oud achttien jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd:

Op 3 juli 1964 ben ik met H. S. naar een feestje geweest te Utrecht, daar hebben wij beiden bier gedronken. Om ongeveer 02.30 uur op 4 juli 1964 zijn wij naar huis teruggekeerd. S. had een rijwiel met hulpmotor bij zich. Hij trad onderweg als bestuurder op, terwijl ik achterop als passagier meereed. Hij had zijn motor ingeschakeld. Onderweg bemerkte ik, dat S. kennelijk teveel gedronken had, want hij kon zijn voertuig niet meer naar behoren besturen. Onder meer op de Catharijnesingel te Utrecht slingerde hij behoorlijk. Daardoor trok hij de aandacht van een paar agenten. Even later werd S. door de politie aangehouden. Ik ben ervan overtuigd, dat S. die nacht dronken was;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig Proces-Verbaal nr. 857/1964 op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 8 juli 1964 getekend door Bernart Roelof van Hal en Anton Eras, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeente-politie te Utrecht, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

Op zaterdag 4 juli 1964, te omstreeks 03.00 uur, bevonden wij ons ter surveillance op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Catharijnesingel te Utrecht. Op datum, tijd en plaats vermeld zagen wij, dat een persoon als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel met hulpmotor, reed over de Catharijnesingel te Utrecht, komende uit de richting van de Smakkelaarsbrug en gaande in de richting van de Bleekstraat. Hierbij zag ik, 1e verbalisant, dat de

bestuurder van vermeld voertuig, die in onze richting reed, nogal sterk van zijn rijrichting afweek. De bestuurder van het voertuig reed daarbij zigzagsgewijs over de rijbaan van de Catharijnesingel te Utrecht. Dit bleek ons, verbalisanten, uit het feit, dat hij plotseling vanaf de uiterst rechterzijde van de rijbaan naar links uitweek en daarbij over de as van de rijweg kwam en vervolgens weer uitweek naar de rechterzijde van de rijbaan. Daarbij zag ik tevens dat er nog een persoon op de bagagedrager van het voertuig had plaats genomen. De beide personen zijn door ons staande gehouden; hierbij bleek ons, dat de adem van de bestuurder riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank en hoorden wij, dat zijn spraak nogal luidruchtig was. Uit het vorenstaande bleek ons, dat bedoelde man verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht zijn tweewielig rijwiel met hulpmotor naar behoren te kunnen besturen. Vervolgens hebben wij, verbalisanten, bedoelde man op datum en tijdstip vermeld met het tweewielig rijwiel met hulpmotor overgebracht naar het Hoofdbureau van Politie aan de Waterstraat te Utrecht, alwaar hij opgaf genaamd te zijn H. S., geboren te Utrecht op 4 december 1943, thans dienstplichtig soldaat, reg. no. . . . ., gelegerd 4e peloton 426 Compagnie van Heutsz, Menno van Coehoornkazerne te Arnhem;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat het feit op 4 juli 1964 te Utrecht is gepleegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bestuurder van een motorrijtuig daarmede over een weg rijden, „terwijl hij verkeert onder zodanige invloed van het gebruik van alco- „holhoudende drank, dat hij niet in staat moet worden geacht het „motorrijtuig naar behoren te besturen",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 26, lid 1 van de Wegenverkeerswet jo artikel 35 lid 1 W.V.W.;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 weken — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSING

Hoog Militair Gerechtshof

Beschikking van 19 januari 1965, B 64.30

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* Luitenant-Generaal Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Wartens (plv.), Luitenant-generaal Valk (plv.), Mr. De Graaff (plv.).

Klager, wachtmeester der 1e klasse-tussenpersoon (fourier), was door zijn batterijcommandant gestraft wegens het niet ónmiddellijk rapporteren van de door hem geconstateerde vermissing van een aantal stofbrillen. Bij het onderzoek van „de zaak" door de afdelingscommandant had klager een niet geheel juiste voorstelling van zaken gegeven én een niet geheel juist rapport ingediend. De beklagmeerdere nam deze twee feiten toen op in de door hem gewijzigde omschrijving der strafreden.

Deze, in de gewijzigde omschrijving der strafreden door de beklagmeerdere opgenomen, twee andere feiten, hebben géén deel uitgemaakt van „de zaak", welke klager aan het oordeel van de beklagmeerdere had onderworpen, zodat de beschikking, waarvan beklag, niet gehandhaafd kan blijven. [1]

Na constatering van het afwezig zijn van bepaalde goederen is eerst sprake van vermissing van deze goederen in de zin van het Algemeen materieelvoorschrift als na een te houden onderzoek is gebleken, dat het afwezig zijn van deze goederen niet kan worden verantwoord, waarbij — vanzelfsprekend — dat onderzoek binnen redelijke tijd moet zijn voltooid. Het zou weliswaar beter zijn geweest als klager zijn commandant regelmatig op de hoogte had gehouden van het resultaat van zijn naspeuringen naar de stofbrillen, maar in casu kan de rapportering van de vermissing op 19 november 1964 instede van eind oktober d.a.v. niet worden aangemerkt als een krijgstuchtelijk vergrijp. Beklag gegrond.

(W.K. art. 68; Algemeen materieelvoorschrift (Vs 2-1960) art. 52).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 15 december 1964, waarbij V., wachtmeester der 1e klasse, rnr. ...., ingedeeld bij de „D" Specialistenbatterij van de .... Afdeling van het Depot Artillerie, 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van genoemde Instructie Afdeling over de straf van zeven dagen licht arrest hem opgelegd door zijn batterijcommandant wegens:

„Als wachtmeester-tussenpersoon (fourier) nagelaten een door hem „in augustus 1964 geconstateerde vermissing van 9 stofbrillen onmid-

---

[1]) Zie besch. H.M.G. van 23 okt. 1964, B. 64.27 en van 10 nov. 1964, B. 64.19 resp. blz. 263 en 267 hiervóór. ***(Red. M.R.T.)***.

„dellijk te rapporteren, doch eerst getracht de vermiste artikelen te „achterhalen, hetgeen hem v.w. betreft 7 stuks gelukte; uiteindelijk de „vermissing van de resterende 2 stofbrillen pas eind november 1964 „gerapporteerd, in aanmerking genomen het feit, dat hij van 7 sep- „tember tot 13 oktober 1964 heeft deelgenomen aan herhalingsoefe- „ningen",

bij welke beschikking op 14 december 1964 genomen en ter kennis van klager gebracht het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de strafreden, zo dat deze kwam te luiden:

„Als wachtmeester-tussenpersoon (fourier) verzuimd onmiddellijk „aan zijn batterij-commandant kennis te geven, dat uit de voorraad „van de batterij enkele stofbrillen werden vermist. Over dit verzuim ter „verantwoording geroepen, gepoogd zijn beleid te rechtvaardigen door „een niet geheel juiste voorstelling van zaken en door het indienen van „een niet geheel juist rapport";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat in de laatste volzin van de bij voornoemde beschikking, waarvan beklag, gewijzigde omschrijving van de strafreden klager wordt verweten, dat hij na geroepen te zijn zich te verantwoorden terzake van het niet onmiddellijk rapporteren aan zijn batterijcommandant van de vermissing van enkele stofbrillen uit de voorraad van de batterij, heeft gepoogd zijn beleid te rechtvaardigen door een niet geheel juiste voorstelling van zaken te geven en door het indienen van een niet geheel juist rapport;

Overwegende te dien aanzien, dat — wat hiervan zij — zulks andere feiten betreft dan dewelke zijn omschreven in de oorspronkelijke strafreden, waarvan beklag en derhalve geen deel hebben uitgemaakt van de zaak, welke klager aan het oordeel van de beklagmeerdere heeft onderworpen, zodat de beschiklting waarvan beklag, niet in stand kan blijven;

Overwegende, dat bij het gehouden onderzoek is gebleken:

dat klager op 2 maart 1964 de functie van fourier bij hogergenoemde batterij heeft overgenomen van zijn voorganger; dat aannemelijk is, dat hem bij die gelegenheid geen stofbrillen zijn overgedragen en evenmin enig bescheid, waaruit hem bekend kon zijn, dat een aantal stofbrillen door hem in zijn functie moest worden verantwoord, terwijl toen ook geen stofbrillen zich op de rustkamer van de batterij bevonden; dat medio 1964 — mogelijk eind augustus 1964 — de batterijopperwachtmeester een op naam van de batterijcommandant gesteld bruikleenbewijs in handen kreeg, waarop een aantal artikelen stond omschreven, o.a. het artikel: „Beschermbril stof, M 53 N, cpl"; dat blijkens een aantekening op dat bewijs, voorzien van de handtekening van genoemde batterijcommandant, 34 stuks van dit artikel op 20 maart 1963 (!) aan deze commandant waren verstrekt, terwijl op dat bewijs geen aan-

tekening voorkomt, dat een of meer stuks van dit artikel, na genoemde datum was of waren ingenomen; dat de batterijopperwachtmeester, nadat hij genoemd bewijs in handen had gekregen, dit aan de batterijcommandant heeft voorgelegd; dat deze commandant daarop aan de oppenvachtineester heeft opgedragen, samen met klager, na te gaan, waar de op het bewijs vermelde artikelen zich bevonden en of en zo ja welke van deze artikelen konden worden ingeleverd; dat daarop klager, na overleg met genoemde opperwachtmeester, op zich heeft genomen de controle over hogergenoemde brillen, de z.g. stofbrillen; dat klager vanaf omstreeks I september 1964 tot 13 oktober 1964 wegens verlof en deelname aan herhalingsoefeningen van zijn onderdeel afwezig is geweest; dat aan klager vóórdien was gebleken, dat de sergeant der 1e klasse Schouten beschikte over zeventien stofbrillen en voorts het niet aanwezig zijn van acht stofbrillen kon verantwoorden; dat klager na terugkeer bij zijn onderdeel het onderzoek naar de overige negen stofbrillen heeft voortgezet; dat hij in de periode van 13 oktober 1964 tot 39 november 1964 op zeven van deze brillen de hand heeft weten te leggen, alsmede op een ongetekend bruikleenbewijs voor één stofbril; dat klager op 19 november 1964, toen bovengenoemde stofbrillen moesten worden overgedragen aan een ander onderdeel, in een schriftelijk rapport aan meergenoemde batterijcommandant omtrent de door hem gehouden telling van de stofbrillen heeft gerapporteerd en daarbij de laatstgenoemde twee stofbrillen als vermist heeft opgegeven;

Overwegende, dat klager nog heeft verklaard na zijn vondst van de stofbrillen bij de sergeant der 1e klasse Schouten, het niet verantwoord zijn van negen stofbrillen niet te hebben gerapporteerd, omdat hij toen — en ook later — nog hoop had deze brillen te vinden; voorts, dat hij de opperwachtmeester-instructeur steeds op de hoogte heeft gehouden van zijn bevindingen;

Overwegende dat de batterijcommandant, strafoplegger, blijkens de beschikking waarvan beklag, onder meer heeft verklaard omtrent klager: „Hoewel hij als „gediplomeerd" fourier moet weten, dat elke ver-„missing onmiadellijk aan de batterijcommandant moet worden ge-„meld, kan ik mij voorstellen, dat men even daarmee wacht om zelf „naspeuringen te doen. Aangenomen, dat V. eerst eind augustus ont-„dekte, dat de stofbrillen niet tot het vereiste aantal aanwezig waren „en hij na terugkeer van de herhalingsoefeningen nog even verder wilde „zoeken, had ik toch mogen verwachten, dat hij uiterlijk eind oktober „de vermissing had gerapporteerd";

Overwegende dat de strafoplegger in zijn aangehaalde verklaring kennelijk doelt op het gestelde in het tweede lid van artikel 52 van het Algemeen Materieel Voorschrift (VS 2-1960), waarin iedere functionaris, die beschadiging, vermissing of tenietgaan van goederen constateert, verplicht wordt hiervan terstond melding te maken aan de betrokken commandant;

Overwegende dat het Hof — evenals klaarblijkelijk voornoemde strafopleggcr in zijn verklaring — van mening is, dat na constatering van het afwezig zijn van bepaalde goederen er eerst sprake is van ver-

missing van deze goederen in de zin van genoemd voorschrift als na een te houden onderzoek is gebleken, dat dit afwezig zijn van deze goederen niet kan worden verantwoord, waarbij — vanzelfsprekend — dit onderzoek binnen redelijke tijd moet zijn voltooid;

Overwegende, dat in het onderhavige geval de strafoplegger blijkens zijn eerdergenoemde verklaring, gelet op alle omstandigheden van mening is, dat bedoelde redelijke termijn eind oktober 1964 was voleind; dat dan ook de oorspronkelijke omschrijving der strafreden, welke klager verwijt te hebben nagelaten een in augustus 1964 door hem geconstateerde vermissing van negen stofbrillen onmiddellijk te rapporteren, terecht bij de beschikking, waarvan beklag, niet is gehandhaafd;

Overwegende evenwel, dat van toepassing van voormeld voorschrift in het onderwerpelijke geval — waarin klagers batterijcommandant blijkbaar reeds in augustus 1964 twijfel koesterde omtrent de aanwezigheid van o.m. meerbedoelde stofbrillen en toen dan ook de batterij-opperwachtmeester opdroeg een onderzoek in te stellen samen met klager — eerst dan sprake zou kunnen zijn, indien klager op grond van een door hem gehouden en beëindigd onderzoek tot het resultaat was gekomen, dat een of meer dier stofbrillen vermist was of waren en dit desondanks niet aan zijn batterijcommandant had gerapporteerd; dat van een zodanige toedracht van zaken echter niet is gebleken; dat immers het door klager ingestelde onderzoek is hervat na zijn terugkeer op de batterij op 13 oktober 1964 en dat hij in de toen volgende periode nog op 7 stofbrillen de hand heeft weten te leggen; dat het niet onaannemelijk is, dat — gelijk klager heeft verklaard — dit onderzoek daarna nog heeft voortgeduurd tot het is afgesloten op 19 november 1964 (toen overdracht van de stofbrillen moest plaats hebben) en dat dus eerst toen de vermissing in voormelde zin van twee nog niet terechtgekomen stofbrillen door hem werd geconstateerd;

Overwegende dat thans nog dient te worden nagegaan of klager een vergrijp tegen de krijgstucht heeft begaan door omtrent de door hem gehouden naspeuringen naar de stofbrillen instede van eind oktober 1964 eerst 19 november 1964 te rapporteren;

Overwegende dat zulks — naar 's-Hofs mening — niet het geval is, nu enerzijds niet is gebleken, dat aan klager door zijn commandant voor het onderzoek een bepaalde termijn was gesteld en anderzijds het door klager verrichte onderzoek — de periode van klagers afwezigheid van zijn batterij in aanmerking genomen — nog geen onredelijke lange tijd had gevergd, voordat hij tot rapportering overging, terwijl bovendien klagers batterijcommandant dit onderzoek in de eerste plaats aan de batterij-opperwachtmeester had opgedragen; dat het weliswaar beter zou zijn geweest als klager zijn commandant regelmatig op de hoogte had gehouden van het resultaat van zijn onderzoek, maar dat in het onderhavige geval het nalaten daarvan niet kan worden aangemerkt als een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 sub 1° van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende dat de aan klager opgelegde krijgstuchtelijke straf

mitsdien niet kan worden gehandhaafd en het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de strafoplegging, waarvan beklag, in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan de klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en aan de Minister van Defensie.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

Arrest van 24 november 1964

Voorzitter: Mr. Feber; *Leden:* Mrs. Kazemier, Loeff, Eyssen en de Meijere.

Doorrijden na ongeval zonder vrijwillige kennisgeving aan de politie.

Verdachte reed na een aanrijding door en werd door een getuige gevolgd, die een vijftal kilometers verder een patrouille van de Kon. Marechaussee waarschuwde. Een der wachtmeesters heeft den verdachte, die aanvankelijk een afwijzende houding aannam, enkele vragen gesteld en vervolgens naar een politiebureau begeleid. Onder deze en de overige in het arrest vermelde omstandigheden kan niet worden gesproken van een „vrijwillig kennisgeven" van het ongeval als bedoeld in art. 30 lid 2 W.*V.W.* (Zie noot).

(Art. 30 W.V.W. en 141 W.v.Sv.).

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN,

Op het beroep van R. C. S., van beroep handelaar in en reparateur van automobielen, requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te *Amsterdam* van 29 juni 1964, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een schriftelijk vonnis van de Politierechter in de Arrondissements-Rechtbank te Utrecht van 21 november 1963, de requirant wegens „als bestuurder van een motorrijtuig handelen in strijd met artikel 30, eerste lid, aanhef en sub *a*, van de Wegenverkeerswet", onder aanhaling van de artikelen 30, 35 en 39 W.V.W., 63 W.v.Sr., is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie weken en hem de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen is ontzegd voor de tijd van vier jaren;

Gehoord het verslag van de Raadsheer de Meijere;

Gezien enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens de requirant voorgesteld bij schriftuur en luidende:

„Schending of verkeerde toepassing van de artikelen 30 jo. 35 W.V.W. en van de artikelen 339, 348, 349, 350, 358 en 359 W.v.Sv., doordien het Hof het Openbaar Ministerie in de vervolging van de verdachte, requirant in cassatie, ontvankelijk heeft verklaard, ten onrechte, omdat verdachte, requirant in cassatie, zich in de zin van artikel 30, lid 2, van de Wegenverkeerswet vrijwillig bij de politie heeft gemeld.";

Gehoord de Advocaat-Generaal enz.;

O., dat bij het bestreden arrest ten laste van requirant is bewezenverklaard: ,,dat hij te Soesterberg, gemeente Soest, op 25 augustus 1963 als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de rijksweg de Bilt – Huis te Heide – Amersfoort, plaatselijk genaamd Rademakerstraat en Amersfoortsestraat, en toen, na een ongeval ontstaan als gevolg van een botsing van dat motorrijtuig met een motorrijtuig (Volkswagenbus), toebehorende aan W. G. de J., zijnde een niet-inzittende van eerstbedoeld motorrijtuig, waarbij van die Volkswagenbus de rechterachterzijde werd gedeukt en gescheurd, is doorgereden voordat de identiteit van hem, verdachte, en van het door hem bestuurde motorrijtuig behoorlijk was kunnen worden vastgesteld;";

dat het Hof in zijn arrest onder meer heeft overwogen:

,dat verdachtes raadsman, ook in hoger beroep, heeft aangevoerd dat in deze zaak het Openbaar Ministerie in zijn vervolging niet-ontvankelijk moet worden verklaard, omdat verdachte binnen 24 uur na het ongeval waarbij het door hem bestuurde motorrijtuig betrokken was, voordat hij als verdachte is aangehouden of verhoord, vrijwillig van het ongeval kennis heeft gegeven aan één der bij artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering bedoelde personen, en daarbij tevens de opgaven heeft gedaan, vereist voor de vaststelling van de identiteit van zijn persoon, en van het tijdens het ongeval door hem bestuurde motorrijtuig;

dat de getuige A. *C.* B. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard: op 25 augustus 1963 te omstreeks 23.00 uur heb ik te Soesterberg, gemeente Soest, gezien dat een personenauto van het merk Chevrolet op de kruising van wegen Rademakerstraat – Amersfoortsestraat – Veldmaarschalk Montgomeryweg – Kampweg is gebotst tegen een op die kruising voorgesorteerd stilstaand Volkswagenbusje. Ik zag voorts dat de bestuurder van die Chevroletauto niet stopte, doch met hoge snelheid doorreed in de richting Amersfoort, en daarna de van Weerden Poelmanweg opreed. Ik heb onmiddellijk die Chevroletauto, die vrijwel constant met hoge snelheid reed, met mijn eigen auto gevolgd, waarbij ik heb kunnen constateren dat de bestuurder onderweg niet zijn auto tot stilstand bracht of keerde, alhoewel daartoe vele mogelijkheden zich voordeden. Terwijl ik achter die auto reed heb ik steeds geknipperd met de lichten van de door mij bestuurde auto. Ik reed ook nog achter die auto toen ik de rode knipperlichten zag van de ge-

sloten overweg bij het station der Nederlandse Spoorwegen op de van Weerden Poelmanweg te Soestduinen, die circa 5 km. verwijderd is van de plaats waar ik de botsing waargenomen had. Nadat ik de Chevroletauto op enige afstand vóór die spoorbomen voorbijgereden was, heb ik twee marechaussees, die zich in een militaire jeep vóór die spoorbomen bevonden, over de botsing ingelicht. Met deze marechaussees (zij in hun jeep, ik in mijn auto) ben ik over de van Weerden Poelmanweg toen teruggekeerd en ik zag toen dat de Chevroletauto op een uitwijkplaats – zijnde de inrit van het Soester Natuurbad – gekeerd stond in de richting Soesterberg. Verdachte en de getuige M. A. N. S. stonden bij die auto;

dat de getuige C. v. L. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard, zakelijk weergegeven:

Op 25 augustus 1963, even na 23.00 uur, zat ik in een militaire jeep, waarin ook de getuige H. was gezeten – wij waren beiden gekleed in het uniform der Koninklijke Marechaussee – te wachten voor de gesloten spoorwegovergang van het station Soestduinen op de van Weerden Poelmanweg te Soesterberg, toen wij daar werden aangesproken door de getuige B., die ons verzocht assistentie te verlenen bij de opsporing van een persoon, die, naar deze getuige verklaarde geconstateerd te hebben, nadat hij als bestuurder van een Chevrolet personenauto daarmee tegen een stilstaand Volkswagenbusje gebotst was, doorgereden was. Wij zijn toen over de van Weerden Poelmanweg 300 à 400 meter teruggereden en troffen op aanwijzing van de getuige B. een Chevrolet-personenauto aan, staande op de op die weg uitkomende inrit van het Soester Natuurbad, met de voorzijde gericht naar Soesterberg. Bij die auto stonden twee mannen, verdachte en de getuige M. A. N. S., die voorovergebogen aan het voorspatbord van de Chevrolet stonden te trekken. Ik vroeg toen eerst wat er aan de hand was, maar kreeg geen antwoord. Daarna vroeg ik of zij bij de botsing, waarover getuige B. mij even te voren ingelicht had, betrokken waren geweest, maar ik kreeg wederom geen antwoord. Ik heb toen twee keer moeten vragen wie de bestuurder van de Chevrolet-auto was, voor ik op die vraag antwoord kreeg; verdachte zei toen dat hij die bestuurder was. Ik heb de verdachte toen gevraagd mee te gaan naar de politie te Soesterberg, waarop hij reageerde door te zeggen: „wat maakt het uit, ik ben toch verzekerd". Hij zeide niet dat hij reeds van plan was naar de politie te gaan. Ik heb toen van de vermelde inrit van het Soester Natuurbad af verdachte begeleid naar het politiebureau te Soesterberg, aldus dat de getuige B. met zijn auto en de getuige H. en ik met onze jeep de verdachte, in de Chevroletauto, hierbij tussen ons in genomen hebben. De van Weerden Poelmanweg is vóór de genoemde spoorwegovergang over flinke afstand recht; de knipperlichten van de gesloten spoorwegovergang zijn over grote afstand duidelijk te zien. Vanaf de mij door getuige B. opgegeven plaats van de mij door deze getuige gerapporteerde botsing tot de plaats waar ik verdachte bij de Chevrolet auto aantrof zijn er vele mogelijkheden om te keren; er zijn twee benzinestations, er is de zijweg de Oude Tempellaan, er is de Richelleweg,

waar een autobedrijf is gevestigd, 200 meter verder is een militair terrein en nog verder is een wegverbreding;

dat op grond van deze getuigenverklaringen het Hof aanneemt dat verdachte van de botsing bij welke het door hem bestuurde motorrijtuig op 25 augustus 1963 betrokken is geweest, niet vrijwillig kennis heeft gegeven in voege als bedoeld bij artikel 30, tweede lid, van de Wegenverkeerswet, zodat het beroep op niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in zijn vervolging moet worden verworpen;";

O. ten aanzien van het middel:

dat het Hof uit de voormelde inhoud van de verklaringen, door de getuigen B. en van L. ter terechtzitting in hoger beroep afgelegd, heeft kunnen afleiden dat requirant niet „vrijwillig" in de zin van artikel 30, tweede lid, van de Wegenverkeerswet heeft kennisgegeven van de botsing bij welke het door hem bestuurde motorrijtuig op 25 augustus 1963 is betrokken geweest, zodat het middel tevergeefs is voorgedragen;

Verwerpt het beroep.

Conclusie van de Advocaat-Generaal Mr. s'Jacob:

Post alia:

Het middel is niet gegrond. Het Hof heeft het zijdens requirant gedaan beroep op niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie op alleszins voldoende gronden verworpen. Requirant is, nadat de getuige B. hem vanaf de plaats van de aanrijding was achternagereden en hem door lichtsignalen had duidelijk gemaakt, dat er iets van hem verlangd werd, na met zijn auto gekeerd te zijn en die auto tot stilstand gebracht te hebben, aangesproken door de getuige C. van L., die blijkens zijn door het Hof als bewijsmiddel gebezigde verklaring was wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, en die in uniform was gekleed. Genoemde van L. stelde aan requirant zodanige vragen dat het requirant duidelijk was, dat hij werd verdacht de dader te zijn van de door hem veroorzaakte botsing. Desniettegenstaande heeft requirant niet medegedeeld, dat hij inderdaad die botsing had veroorzaakt en evenmin te kennen gegeven, dat hij van plan was overeenkomstig het bepaalde in art. 30, lid 2 W.V.W. van die botsing te gaan kennisgeven aan een der in dat voorschrift genoemde opsporingsambtenaren. Integendeel heeft hij door zijn gezegde „wat maakt het uit, ik ben toch verzekerd" duidelijk te kennen gegeven, dat hij geen aanleiding zag om de politie in het geval te mengen. Daarna is hij onder geleide van de beide ambtenaren der Koninklijke Marechaussee gereden naar het bureau van gemeentepolitie te Soesterberg.

De hier vermelde feiten en omstandigheden laten tweeërlei uitleg toe; in de eerste plaats deze: de getuige van L. behoorde tot de in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering bedoelde personen. Of hij alstoen tot opsporing van het door requirant gepleegde strafbare feit bevoegd was, doet niet ter zake, nu art. 30, lid 2 van de Wegenverkeerswet die eis niet stelt, terwijl bovendien het voorschrift van het eerste lid van dat artikel zich niet alleen richt tot hem, die met be-

trekking tot de daar genoemde botsing, aan- of overrijding, als verdachte is aan te merken, zodat geenszins zeker is, dat t.a.v. degene op wie het voorschrift van lid 2 van toepassing is, voor enige opsporingshandeling grond aanwezig is. Hij heeft requirant niet aangehouden maar wel heeft hij hem verhoord, immers hem vragen gesteld omtrent het plegen van een strafbaar feit, waarvan hij werd verdacht. Requirant heeft toen niet vrijwillig kennisgegeven van het ongeval, waarbij hij betrokken was geweest en heeft derhalve niet voldaan aan de voorwaarden in art. 30, lid 2 W.V.W. genoemd.

Acht men deze uitlegging van art. 30, lid 2 te ruim in die zin, dat waar daar wordt gesproken van de in art. 141 Sv. bedoelde personen, alleen kan worden gedacht aan diegenen daarvan, die tot opsporing van de in het aan de orde zijnde geval gepleegde verkeersovertreding bevoegd zijn, dan wel, dat, waar daar wordt gesproken van ,,verhoor", alleen kan worden gedacht aan een verhoor door een daartoe bevoegd persoon als bedoeld in art. 141 Sv., dan volgt uit de door het Hof in zijn bovenweergegeven overwegingen vastgestelde feiten en omstandigheden, dat toen requirant na zijn gesprek met getuige van L. naar het politiebureau te Soesterberg werd geleid en daar een verklaring aflegde, er van een ,,vrijwillig kennisgeven" in de zin van art. 30, lid 2 W.V.W. geen sprake meer was.

Ik heb mitsdien de eer te concluderen, dat Uw Raad het beroep in cassatie zal verwerpen.

Noot:

De conclusie vermeldt de vraag of de wachtmeester der Kon. Marechaussee tot de opsporing van het door verdachte gepleegde misdrijf bevoegd was. Een antwoord geeft de Advocaat-Generaal niet, omdat zoals hij zegt een antwoord niet terzake doet, nu art. 30 lid 2 W.V.W. NIET de eis stelt, dat men alleen van strafvervolging gevrijwaard zou zijn, wanneer men kennis geeft aan een politieambtenaar, die bevoegd is tot de opsporing van het in het eerste lid bedoelde misdrijf; er wordt immers slechts in het algemeen gesproken van ,,een der personen als bedoeld in art. 141 W.v.Sv.", en een zodanig persoon was die wachtmeester – die een eerste begin van een verhoor maakt en de verdachte vervolgens naar de in ieder geval bevoegde plaatselijke politie geleidde – zeker. Maas bovendien geldt het voorschrift dat de bestuurder van een motorrijtuig niet mag door- of wegrijden alvorens enz., ook voor die gevallen, waarin wellicht een andere weggebruiker als de strafrechtelijk schuldige aan het ongeval zou moeten worden aangemerkt, zodat er ten opzichte van die bestuurder wellicht helemaal geen grond is voor enige handeling ter opsporing van een door hem begaan strafbaar feit. Om deze redenen deed in casu de kwestie van de opsporingsbevoegdheid er niet toe.

Over de Kon. Marechaussee zegt art. 141 W.v.Sv. slechts dat ,,met de opsporing der strafbare feiten zijn belast. . . 6° voor de door onze Ministers van Justitie en van Oorlog te bepalen gevallen: de officieren

en onderofficieren van de Koninklijke Marechaussee en de door Onze voornoemde Ministers aangewezen andere militairen van dat wapen''. Noch in art. 2 lid 1 sub *a* noch in het tweede lid van dat artikel van de zgn. Aanwijzingsbeschikking opsporingsambtenaren en hulpofficieren van justitie (Beschikking van de voornoemde Ministers van 18 nov. 1957, zoals deze daarna nog is gewijzigd) noch in het zgn. Takenbesluit voor de Kon. Marechaussee (K.B. van 6 febr. 1964 S. 45) kan ik lezen, dat de officieren en onderofficieren van dat Wapen voor het onderhavige geval opsporingsbevoegdheid zouden bezitten. Ongetwijfeld zijn zij wel als opsporingsambtenaren genoemd in art. 141 W.v.Sv., doch hun bevoegdheid is beperkt tot bepaald omschreven taken. Daaronder vallen in het algemeen slechts door burgers begane verkeersdelicten, wanneer die gepleegd worden op of nabij doorlaatposten aan de grens en voorts wanneer die gepleegd worden in de zgn. bewakingsgebieden der eerste linie, indien de Kon. Marechaussee tijdens de uitoefening van de haas opgedragen grensbewaking daarop toevalligerwijze stuit. *Be.*

(Overgenomen uit Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, dertiende jaargang, 1965, No. 2).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

24 februari 1965

(M.A.W. 1964/B 17)

Voorzitter: Mr. *A.* Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. *H.* Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Beoordelingsvoorschrift kader landmacht)

Betekenis bezwaarschriftenprocedure

1) In's Raads uitspraak van 23 september 1964, M.A.W. 1964/B2 (zie M.R.T. 1964, blz. 687) is op het voetspoor van het Ambtenarengerecht aanvaard, dat de Minister van Defensie aan art. 11 van het R.M.A.K.L. de bevoegdheid kon ontlenen de voor het kader der land- en luchtmacht geldende beoordelingsvoorschriften, voorzover deze regelen met betrekking tot het geven van beoordelingen bevatten, vast te stellen. Thans voegt de Raad daaraan toe, dat in deze voorschriften tevens bevoegdelijk regelen konden worden gegeven met betrekking to het maken van bezwaar tegen een kennisgeving, doch dat aan deze regelen slechts deze betekenis kan worden gehecht, dat de beoordeling en de kennisgeving niet definief worden, indien daartegen tijdig bij de bevoegde autoriteit bezwaar wordt gemaakt. Een rechtstreeks tegen de kennisgeving gericht beroep bij het Ambtenarengerecht zou derhalve prematuur zijn.

2) Niet gebleken dat de onderhavige beoordeling op onvoldoende gronden zou berusten.

inzake X., te Y., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door L. Nihot, wonende te Breda, als zijn raadsman, tegen de Inspecteur der Militaire Administratie, te 's-Gravenhage, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden D. H. Overdijking, luitenant-kolonel der militaire administratie, wonende ie Voorburg.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuige, ambtshalve opgeroepen, H. J. C. Gits, kapitein der Koninklijke landmacht, wonende te Maastricht;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 21 december 1963 aan eiser, sergeant-majoor-administrateur bij het dienstvak der militaire administratie, een kennisgeving als bedoeld in artikel 8 lid 3 van het „Beoordelingsvoorschrift „kader landmacht" — nader aan te duiden als: het Beoordelingsvoorschrift — is uitgereikt, houdende de punten van waardering uit een op 9 december 1963 over hem opgemaakte beoordelingslijst, betrekking hebbende op het tijdvak 12 december 1962 tot 27 november 1963, waarvan verbetering door het dienstbelang werd gevorderd, zijnde ten aanzien van rubriek 12 (leiding geven) de waardering uitgedrukt met CD en ten aanzien van rubriek 16 (zelfstandigheid) eveneens de waardering uitgedrukt met CD;

Overwegende dat eiser tegen voormelde punten van waardering een bezwaarschrift heeft ingediend bij gedaagde en deze, na terzake het gevoelen te hebben gevraagd van een commissie, als bedoeld in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift, bij besluit van 4 maart 1964 — in overeenstemming met het advies van deze commissie — heeft beslist, dat eiser door de over hem uitgebrachte beoordeling ten aanzien van de punten 12 en 16 geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat eiser tegen dat besluit beroep heeft ingesteld en het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 16 november 1964, waarnaar hierbij wordt verwezen, dat beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat L. Nihot, voornoemd, als gemachtigde van eiser, tegen deze uitspraak hoger beroep heeft ingesteld en op de bij beroepschrift ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen en uit te spreken dat hem ten onrechte een kennisgeving is uitgereikt en dat een nieuwe beoordeling moet worden opgemaakt, kennelijk bedoelende tevens te verzoeken het besluit van 4 maart 1964 van gedaagde nietig te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat eisers gemachtigde allereerst de vraag heeft opgeworpen of eiser, nu de commissie bedoeld in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift krachtens 's Raads jurisprudentie niet is een commissie als bedoeld in artikel 3 lid 2 der Ambtenarenwet 1929, niet rechtstreeks tegen de voormelde kennisgeving beroep had dienen in te stellen bij het Ambtenarengerecht;

Overwegende hieromtrent dat de Raad heeft beslist, dat het bij het Beoordelingsvoorschrift geregelde administratief beroep en de daarbij ingestelde commissie van advies niet berusten op enig bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gegeven voorschrift;

dat mitsdien het besluit van gedaagde d.d. 4 maart 1964 niet is een besluit, als bedoeld in artikel 3 lid 2, aanhef en onder a en b, der Ambtenarenwet 1929, tot de kennisneming in beroep waarvan de Raad in eerste en enige aanleg bevoegd is;

dat de Raad echter tevens heeft beslist, dat bij het Beoordelingsvoorschrift bevoegdelijk regelen zijn gegeven met betrekking tot de beoordeling van het kader der Koninklijke landmacht;

dat naar 's Raads oordeel daarbij tevens bevoegdelijk regelen gegeven konden worden met betrekking tot het maken van bezwaar tegen een kennisgeving als vorenbedoeld, doch aan deze regelen geen andere betekenis kan worden gehecht dan deze, dat de beoordeling en de daarop gegronde kennisgeving niet definitief worden, indien daartegen bij de daartoe aangewezen hogere autoriteit binnen de daarvoor gegeven termijn bezwaar wordt gemaakt. welke autoriteit zich door een adviescommissie laat voorlichten alvorens zijn beslissing — welke is aan te merken als een besluit als bedoeld in het eerste lid van artikel 3 der Ambtenarenwet 1929 — te nemen;

dat hieruit volgt, dat een rechtstreeks tegen de kennisgeving bij het Ambtenarengerecht ingesteld beroep praematuur zou zijn;

Overwegende thans met betrekking tot de hoofdzaak, dat de Raad niet gebleken acht, dat het in de onderhavige beoordelingslijst met betrekking tot de punten 12 en 16 neergelegde oordeel op onvoldoende gronden berust, waarbij de Raad in het bijzonder nog heeft gelet op hetgeen ter 's Raads terechtzitting door de eerste beoordelaar, de getuige Gits, omtrent eiser is verklaard;

dat hierbij opmerking verdient, dat de Raad wel als vaststaande aanneemt, dat de eerste beoordelaar eiser in het beoordelingstijdvak meerdere malen opmerkingen heeft gemaakt, zij het dat voor de Raad aannemelijk is geworden, dat deze opmerkingen in een dusdanige vorm zijn gegeven dat eiser ze niet als aanmerkingen heeft beschouwd;

dat de Raad kan daarlaten of zulks door eiser terecht niet is gedaan, aangezien zulks niet beslissend zou zijn voor het antwoord op de vraag, of het over eiser gegeven oordeel op voldoende gronden berust;

Overwegende dat namens eiser nog een beroep is gedaan op de omstandigheid, dat eiser tevoren nimmer een kennisgeving is uitgereikt, zodat niet aannemelijk is dat hij nu zou zijn tekortgeschoten;

Overwegende hieromtrent, dat vooreerst opmerking verdient dat de onderhavige beoordeling geenszins blijk geeft van ernstige tekortkomingen bij eiser, en voorts dat de onderhavige beoordeling betreft eiser in de rang van sergeant-majoor-administrateur, welke rang hij eerst sinds 4 december 1962 bekleedt, zodat de vorige beoordelingen hem in een lagere rang betroffen, terwijl bovendien daarbij een waardering van enig gezichtspunt met CD niet tot een kennisgeving leidde;

Overwegende dat namens eiser nog een beroep is gedaan op de goede

resultaten, welke eiser verkregen heeft bij controles, in maart en mei 1963 vanwege de militaire administratie gehouden;

dat echter het resultaat van de in maart 1963 gehouden controle voor eiser niet geheel gunstig is geweest en die controles bovendien niet bepaaldelijk betrekking hadden op de punten leiding geven en zelfstandigheid, welke in het onderhavige geding aan de orde zijn;

Overwegende dat derhalve het tegen het besluit van gedaagde d.d. 4 maart 1964 ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard, zodat die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

NASCHRIFT.

Al voldoet een bepaalde administratieve beroepsregeling niet aan de eisen van art. 125 lid 1 aanhef of lid 2 der Ambtenarenwet 1929 of art. 12 aanhef van de Militaire Ambtenarenwet 1931 (zoals de onderhavige bezwaarschriftenprocedure, welke geen steun vindt in een algemene maatregel van bestuur), dun wil dat nog niet zeggen dat aan zo'n regeling elke betekenis moet worden ontzegd. Het tijdig maken van bezwaar bij de bevoegde autoriteit verhindert n.l. dat het genomen besluit definitief wordt.

Duidelijk is dit standpunt ook weergegeven in de volgende overweging van 's Raads uitspraak van 13 maart 1963, genoemd op blz. 260 van M.R.T. 1964:

„O. dat het vorenoverwogene niet behoeft te leiden tot de slotsom, „dat de in de verordening gegeven beroepsregeling onverbindend is, „aangezien die regeling kan worden — en door de Raad ook wordt — „aangemerkt als een regeling, waardoor de ambtenaar kan voorkomen „dat een te zijnen aanzien door verweerder vastgestelde beoordelings- „lijst als definitief wordt beschouwd, en waardoor hem de gelegenheid „wordt gegeven een nader, wel definitief, besluit van verweerder uit te „lokken;"

A. B.

MILITAIR JUSTITIELE STATISTIEK

Overzicht over de jaren 1963 en 1964

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed de Redactie ter opneming in het M.R.T. toekomen het hierna volgende zestal overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de jaren 1963 en 1964, waaronder een overzicht van de krijgstuchtelijk afgedane militaire en commune misdrijven en overtredingen bij de Kon. Marine, de Kon. Landmacht en de Kon. Luchtmacht:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (te 's-Gravenhage), de Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht naar de aard der delicten (staat 1);

2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en aard der delicten (staat 2);

Staat 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden; 196311964

a. Hoog Militair Gerechtshof b. Krijgsraad voor de Zeemacht c. Krijgsraden voor de Landmacht d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Overtredingen			
	1963	1964	1963	1964	1963	1964
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari aanhangig, totaal	22	49	22	29	28	29
waarvan a.	1	16	6	6	12	3
b.	—	1	—	—	—	—
c.	19	31	15	22	15	26
d.	2	1	1	1	1	—
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	1171	1125	1155	1141	706	512
waarvan a.	101	89	41	35	40	21
b.	120	131	53	26	54	33
c.	797	794	841	966	553	411
d.	153	111	220	114	59	47
C. Zaken in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij het eindvonnis, totaal	1138	1105	1144	1109	[1] 696	509
waarvan a.	81	77	37	34	46	20
b.	119	129	53	25	54	32
c.	785	788	834	935	[1] 536	411
d.	153	111	220	115	60	46
2. op andere wijze, totaal	6	8	4	1	3	—
waarvan a.	5	8	4	1	3	—
b.	—	—	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	—	—
d.	1	—	—	—	—	—
D. Zaken, op 31 december nog onafgedaan, totaal	49	61	29	60	29	32
waarvan a.	16	20	6	6	3	4
b.	1	3	—	1	—	1
c.	31	37	22	53	26	26
d.	1	1	1	—	—	1
E. Zaken, in de loop van het jaar geseponeerd, totaal	399	345	2137	1873	365	335
waarvan b.	32	28	177	120	4	1
c.	307	281	1687	1409	320	293
d.	60	36	273	344	41	41

[1] Bovendien 6 aanhangig gemaakte zaken gevoegd.

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1963-1964.

Instantie en aard der delicten	1963		1964	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	2	79	8	69
Commune delicten { Overtredingen	7	30	7	27
Militaire delicten	1	45		20
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven. .	3	116	4	125
Commune delicten { Overtredingen	7	46	2	23
Militaire delicten	—	54		32
C. Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen)				
Commune delicten { Misdrijven. .	8		16	772
Commune delicten { Overtredingen	45	789	27	908
Militaire delicten		536	1	410
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Commune delicten { Misdrijven. .	7	146	7	104
Commune delicten { Overtredingen	13	207	12	103
Militaire delicten		60	—	46

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1963-1964

Aard der delicten	1963	1964
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof.	17	38
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	2561	3092
c. de Krijgsraden voor de Landmacht	9802	10048
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	2181	2552

3. de zaken, welke buiten geding zijn afgedaan, naar de bevoegdheid der instantie, art. 74 W.Sr. (staat **3);**

4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de instantie en aard der delicten en de aard van de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);

5. de misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar de aard der delicten (staat 5);

6. de krijgstuchtelijk afgedane zaken (militaire misdrijven, commune misdrijven en overtredingen) en de opgelegde hoofd- en bijkomende straffen bij de Kon. Marine, de Kon. Landmacht en de Kon. Luchtmacht.

STAAT 4. Personen, vermeld in staat 2, naar aard der vonnissen; 1963-1964.

Instantie en aard der delicten	Pers. ten aanzien van wie: de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	Pers. ten aanzien van wie: de tenlastelegging werd nietig verklaard	terugverwezenen naar de commanderende officier	vrijgesprokenen	veroordeelden: onvoorwaardelijk	veroordeelden: voorwaardelijk	veroordeelden: ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A Hoog Militair Gerechtshof [1]							
1. Commune delicten — Misdrijven 1963	—	—	—	1	56	1	23
1. Commune delicten — Misdrijven „ 1964	—	—	2	3	54	1	17
1. Commune delicten — Overtredingen 1963	—	—	—	4	27	1	5
1. Commune delicten — Overtredingen „ 1964	—	—	2	5	22	—	5
2. Militaire delicten 1963	—	—	2	3	32	1	8
„ „ 1964	—	—	—	—	19	—	1
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten — Misdrijven 1963	—	—	—	2	60	5	52
1. Commune delicten — Misdrijven „ 1964	—	—	—	2	69	1	57
1. Commune delicten — Overtredingen 1963	—	—	—	3	49	1	—
1. Commune delicten — Overtredingen „ 1964	—	—	—	1	24	—	—
2. Militaire delicten 1963	—	—	—	—	48	—	6
„ „ 1964	—	—	—	—	26	—	6
C. Krijgsraden voor de Landmacht							
1. Commune delicten — Misdrijven 1963	1	—	26	41	[1] 452	21	244
1. Commune delicten — Misdrijven „ 1964	1	—	24	49	[1] 438	26	250
1. Commune delicten — Overtredingen 1963	3	—	3	58	740	12	18
1. Commune delicten — Overtredingen „ 1964	1	—	—	61	833	6	34
2. Militaire delicten 1963	—	—	13	10	395	21	97
„ „ 1964	—	—	7	9	314	26	55
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht							
1. Commune delicten — Misdrijven 1963	—	—	5	6	76	6	60
1. Commune delicten — Misdrijven „ 1964	—	—	—	2	67	1	41
1. Commune delicten — Overtredingen 1963	—	—	—	16	204	—	—
1. Commune delicten — Overtredingen „ 1964	—	—	—	9	105	—	1
2. Militaire delicten 1963	—	—	5	1	33	5	16
„ „ 1964	—	—	3	—	33	3	7

[1] Hieronder 1 persoon, tevens ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37a, lid 2 W.v.Sr.),

		Koninklijke Marine			Koninklijke Landmacht			Koninklijke Luchtmacht			Totaal		
		Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Overtredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Overtredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Overtredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Overtredingen
KRIJGSTUCHTELIJK AFGEDANE ZAKEN													
Hoofdstraffen													
Berisping	1963	8	—	4	6	13	13	2	1	—	16	14	17
	1964	6	2	2	9	9	21	—	—	20	15	11	43
Strafdienst	1963	15	—	1	—	—	—	—	—	—	15	—	1
	1964	24	1	4	—	—	—	—	—	—	24	1	4
Verplichting, om 2 uur vóór het avondappel in de kazerne of het kwartier te zijn en te blijven	1963	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
	1964	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	5
Licht arrest	1963	[1]) 328	[1]) 51	[1]) 61	135	81	162	33	5	7	496	137	230
	1964	[2]) 450	[2]) 51	) 29	103	62	148	28	5	25	581	118	202
Verzwaard arrest	1963	438	101	48	703	241	191	193	24	5	1334	366	244
	1964	396	88	35	619	221	229	236	20	12	1251	329	276
Streng arrest	1963	311	67	25	831	246	58	155	19	1	1297	332	84
	1964	226	43	14	644	196	52	79	8	9	949	247	75
Verlaging	1963	8	1	—	7	8	—	3	—	—	18	9	—
	1964	7	—	—	6	1	—	4	—	—	17	1	—
Plaatsing in de tuchtklasse	1963	10	—	—	35	2	—	4	—	—	49	2	—
	1964	8	—	—	15	—	1	3	1	—	26	1	1
Totaal	1963	1118	220	139	1717	591	425	390	49	13	3225	860	577
	1964	1117	185	84	1396	489	456	350	34	66	2863	708	606
Bijkomende straffen													
Inhouding van soldij	1963	48	18	2	90	64	10	9	1	—	147	83	12
	1964	98	16	4	55	34	11	4	—	—	157	50	15
Vermindering van kost	1963	104	29	6	19	10	—	2	—	—	125	39	6
	1964	19	1	—	16	2	—	—	—	—	35	3	—

[1]) Hieronder respectievelijk 253, 30 en 38 tevens strafdienst. [2]) Hieronder respectievelijk 319, 38 en 21 tevens strafdienst

Staat 5. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten; 1963/1964

Aard der delicten	1963				1964			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. vw.		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. vw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
II Misdrijven tegen de koninklijke waardigheid (art. 108 t/m 114)	1	—	—	1	—	—	—	—
V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	6	4	—	2	14	9	1	4
VII Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	1	—	—	1	1	—	—	1
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	31	22	1	8	29	23	—	6
IX Meineed (art. 207)	1	1	—	—	—	—	—	—
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	9	5	—	4	4	1	—	3
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	65	22	10	33	72	25	5	42
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	6	2	—	4	10	9	—	1
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	3	—	—	3	7	4	—	3
XIX Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	2	2	—	—	4	2	1	1
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	88	60	—	28	96	61	3	32
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	36	29	—	7	56	44	2	10
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	393	195	14	184	347	178	6	163
XXIII Afpersing en afdreiging (art. 317 t/m 320)	1	1	—	—	—	—	—	—
XXIV Verduistering (art. 321 /tm 325)	68	39	2	27	69	41	3	25
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	7	2	—	5	8	1	1	6
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	37	31	—	6	30	22	—	8
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	—	—	—	—	1	1	—	—
	37	25	—	12	27	18	1	8
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)								
Misdrijven Wetboek van Strafrecht	792	440	27	325	775	439	23	313

Wegenverkeerswet en Wegenverkeersreglement	410	302	14	94	358	274	7	77
Telegraaf- en Telefoonwet	4	2	1	1	1	—	—	1
Vuurwapenwet.....	4	4	—	—	—	—	—	—
Misdrijven Bijzondere wetten	418	308	15	95	359	274	7	78
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
III Misdrijven waardoor de militair zich aan zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	295	206	21	68	232	167	16	49
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	335	282	8	45	256	221	7	28
V Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	71	56	3	12	90	73	9	8
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158) ..	14	9	—	5	5	4	—	1
VII Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	—	—	—	—	—	—	—	—
Misdrijven Wetboek van Militair Strafrecht	715	553	32	130	583	465	32	86
Totaal rubrieken A, B en C	1925	1301	74	550	1717	1178	62	477
Aantal dubbeltellingen [1]	207	149	14	44	205	158	4	43
Aantal veroordelingen	1718	1152	60	506	1512	1020	58	434

[1] Dit zijn personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

WETGEVING

Uitvoeringsregeling militair strafprocesrecht Inwerkingtreding wijzigingswetten militair strafprocesrecht en materieel militair strafrecht en militair tuchtrecht

(Besluit van 26 februari 1965, houdende vaststelling van een algemene maatregel van rijksbestuur tot uitvoering van enige voorschriften op het gebied van het militair strafprocesrecht, Sfb. 80).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Defensie van 6 oktober 1964, Stafafdeling Wetgeving Publiekrecht, no. 367/664;

Gelet op de artikelen 25*c*, 25d en 121 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, 28*d*, 28e en 134 van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht, 21, 25*a*, 36b en 44*a* van het Wetboek van Militair Strafrecht en V en VII van de Rijkswet van 4 juli 1963 (*Stb*. 294);

De Raad van State van het Koninkrijk gehoord (advies van 11 november 1964, no. 30);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 3 februari 1965, Stafafdeling Wetgeving Publiekrecht, no. 421665;

De bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde:

Hebben goedgevonden en verstaan:

§ 1. Uitvoering van de artikelen 25c en 25d van de Rechtspleging bij de Zeemacht en 28d en 28e van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacizt.

Artikel 1. 1. De verdachte of beklaagde, dan wel diens raadsman wordt gelegenheid gegeven tot kennisneming van processtukken:

n. voor de verwijzing ten burele van de verwijzingsautoriteit;

b. overigens ter secretarie van de krijgsraad.

2. Aan een verdachte of beklaagde die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, wordt echter gelegenheid tot zodanige kennisneming gegeven ter plaatse waar hij zich bevindt.

3. Voor de verwijzing kan de verwijzingsautoriteit en daarna kan de president van de krijgsraad ook gelegenheid tot kennisneming elders geven.

Artikel 2. 1. De stukken worden hetzij in het oorspronkelijke hetzij in afschrift voorgelegd.

2. Voor zoveel nodig wordt bij de kennisneming toezicht uitgeoefend.

3. De gelegenheid tot kennisneming moet aldus worden gegeven, dat de betrokkene uit de stukken aantekeningen kan maken. Aan de verdachte of beklaagde die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, worden desgewenst de voor het maken van aantekeningen vereiste middelen ter beschikking gesteld.

Artikel 3. De nadere regeling, voor zover nodig, van de kennisneming geschiedt:

a. voor de verwijzing door de verwijzingsautoriteit;

b. tijdens de informatiën door de officier-commissaris;

c. overigens na de verwijzing door de president van de krijgsraad.

Artikel 4. Afschriften van processtukken waarvan de kennisneming geoorloofd is, worden de verdachte of beklaagde, dan wel diens raadsman voor de verwijzing door de zorg van de verwijzingsautoriteit en daarna door de secretaris van de krijgsraad op aanvrage verstrekt zo spoedig als zulks mogelijk is zonder dat daardoor het onderzoek vertraging ondervindt.

§ 2. Uitvoering van de artikelen 121 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en 134 van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht.

Artikel 5. In Suriname zal geen permanente krijgsraad, in de Nederlandse Antillen geen arrondissements-krijgsraad zijn gevestigd.

Artikel 6. 1. De permanente krijgsraad in de Nederlandse Antillen is gevestigd te Willemstad.

2. De hoofdplaats van de arrondissements-krijgsraad in Suriname is Paramaribo.

§ 3. Uitvoering van artikel 21 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Artikel 7. 1. Tenuitvoerlegging in strafgestichten in Suriname of de Nederlandse Antillen, als bedoeld in artikel 21, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht, kan plaats vinden, indien:

a. het feitelijk onmogelijk is om gebruik te maken van een daartoe bestemd gesticht of gebouw in Nederland of

b. de veroordeelde in een van deze landen is geboren, dan wel

c. de veroordeelde zich op het tijdstip waarop de straf uitvoerbaar is geworden, in een van deze landen bevindt, met dien verstande, dat hij, anders dan met zijn schriftelijke toestemming ten hoogste zes maanden van de straf in zulk een gesticht ondergaat.

2. De straf wordt ten uitvoer gelegd, indien zij bestaat uit:

a. gevangenisstraf, in een gevangenis;

b. militaire detentie, in een huis van bewaring;

c. hechtenis, in een huis van bewaring.

Artikel 8. 1. Tenuitvoerlegging, als bedoeld in artikel 21, tweede lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht, kan plaats vinden in een strafgesticht buiten het Koninkrijk, dat naar het oordeel van het met de tenuitvoerlegging belaste gezag daarvoor genoegzaam geschikt is, of, doch voor ten hoogste vier weken, op een plaats bestemd of geschikt tot het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf. Tenzij het feitelijk onmogelijk is de veroordeelde zijn verdere straf in een strafgesticht binnen het Koninkrijk te doen ondergaan, vindt, anders dan

met zijn schriftelijke toestemming, de tenuitvoerlegging voor ten hoogste zes maanden in een strafgesticht buiten het Koninkrijk plaats.

2. Is een strafgesticht buiten het Koninkrijk niet of niet meer beschikbaar, dan kan de gehele straf of het gehele verdere deel van de straf worden ondergaan op een plaats bestemd of geschikt tot her ondergaan van een krijgstuchtelijke straf.

3. Op een plaats bestemd of geschikt voor het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf wordt de straf gedurende de eerste veertien dagen als streng arrest, daarna als verzwaard arrest ondergaan.

§ 4. Uitvoering van artikel 25a van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Artikel 9. **1.** De tenuitvoerlegging van de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst of verlaging heeft plaats door betekening aan de veroordeelde in persoon van de daartoe strekkende aanzegging van het met de tenuitvoerlegging belaste gezag. De betekening geschiedt door of vanwege de Commanderende Officier.

2. Is betekening aan de veroordeelde in persoon niet mogelijk, dan treedt daarvoor in de plaats betekening vanwege het met de tenuitvoerlegging belaste gezag aan Onze Minister van Defensie.

3. De datum van betekening geldt als datum van ontslag, dan wel verlaging.

§ 5. Uitvoering van artikel 36h van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Artikel 10. 1. Met betrekking tot het tijdstip van ingang van de bijkomende straf van ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen of de luchtvaart uit te oefenen en de daaraan verbonden administratieve gevolgen wordt die straf gelijkgesteld met de overeenkomstige straf van het burgerlijke strafrecht van het rijksdeel, waar de veroordeelde op het tijdstip van het onherroepelijk worden van de rechterlijke uitspraak woont, of, zo hij op dat tijdstip militair is, is gestationeerd. Is de veroordeelde buiten het Koninkrijk woonachtig, onderscheidenlijk gestationeerd, dan vindt gelijkstelling met de overeenkomstige straf in het burgerlijke strafrecht van Nederland plaats.

2. Indien met toepassing van het vorige lid het tijdstip van ingang van de daar genoemde bijkomende straffen niet kan worden bepaald, gaan zij in zodra de rechterlijke uitspraak uitvoerbaar is geworden.

Artikel 11. **1.** Bij oplegging van de bijkomende straf van ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen, verliest een aan de veroordeelde door of vanwege Onze Minister van Defensie afgegeven militair rijbewijs zijn geldigheid voor de duur van de ontzegging, zodra de rechterlijke uitspraak, voor wat die straf betreft, uitvoerbaar is geworden.

2. De veroordeelde is verplicht het in zijn bezit zijnde exemplaar van het betrokken bewijs binnen acht dagen nadat het zijn geldigheid

heeft verloren, op eerste vordering over te geven aan een door het met de tenuitvoerlegging belaste gezag aangewezen opsporingsambtenaar. De ambtenaar zendt het bewijs onverwijld naar dat gezag.

§ 6. Uitvoering van artikel 44a van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Artikel 12. 1. De verpleging van personen, bedoeld in artikel 44*a* van het Wetboek van Militair Strafrecht, kan plaatsvinden in Suriname en de Nederlandse Antillen, indien

a. de gelegenheid ontbreekt gebruik te maken van een daartoe bestemd gesticht of gebouw in Nederland of

b. de ter beschikking gestelde in één van deze landen is geboren.

2. De verpleging kan slechts plaatsvinden in een inrichting, welke naar het oordeel van het met de tenuitvoerlegging belaste gezag daartoe, mede met het oog op de persoon van de ter beschikking gestelde, genoegzaam geschikt is.

§ 7. Uitvoering van artikel V van de Rijkswet van 4 juli 1963 (Stb. 294).

Artikel 13. 1. De arrondissementskrijgsraden te 's-Gravenhage, Arnhem en 's-Hertogenbosch nemen bij de opheffing van de aldaar gevestigde krijgsraad te velde de naar die krijgsraad verwezen zaken over.

2. De arrondissementskrijgsraad in Suriname en de permanente krijgsraad in de Nederlandse Antillen nemen bij de opheffing van de krijgsraad in hun rijksdeel de naar die krijgsraad verwezen zaken over.

§ 8. Uitvoering van *artikel VII van de Rijkswet van 4 juli 1963 (Stb. 294).*

Artikel 14. Op de vaststelling van gerechtskosten in strafzaken waarvan een militair gerecht kennis neemt is van overeenkomstige toepassing de regeling van de tarieven van gerechtskosten in strafzaken waarvan de gewone rechter in het rijksdeel waar de berechting plaatsvindt kennis neemt, behoudens de bepalingen van deze paragraaf.

Artikel 15. De berekening van de vergoeding voor reis- en verblijfkosten van personen, die krachtens een aanstelling of een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht in burgerlijke dienst zijn van de overheid of een harer diensten, bedrijven of instellingen, en van militairen in werkelijke dienst geschiedt naar de voor hen onderscheidenlijk vastgestelde regelingen.

Artikel 16. 1. Indien de berechting van strafzaken, waarvan een militair gerecht kennis neemt, buiten het grondgebied van het Koninkrijk plaatsvindt, worden declaraties voor vergoedingen voor werkzaamheden, wegens tijdverzuim en voor reis- en verblijfkosten, gericht tot de voorzitter van het militair gerecht waarvoor de zaak wordt vervolgd, schriftelijk ingediend bij de griffier of de secretaris van dat gerecht.

2. De voorzitter van het militair gerecht, bedoeld in het vorige lid, stelt de vergoeding naar billijkheid vast.

3. Tegen de beschikking waarbij het gedeclareerde bedrag is afgewezen of slechts gedeeltelijk goedgekeurd, kan de verzoeker binnen twee dagen na haar uitreiking, schriftelijk of mondeling, bezwaren indienen bij het militair gerecht, dat daarop beslist.

4. Onze Minister van Justitie kan nadere regelen stellen.

§ 9. *Slotbepalingen.*

Artikel 17. Dit besluit kan worden aangehaald als Uitvoeringsregeling militair strafprocesrecht.

Artikel 18. De Rijkswet van 4 juli 1963, houdende wijziging van het militaire strafprocesrecht, de Rijkswet van 4 juli 1963, houdende wijziging van het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht, en dit besluit in werking met ingang van 1 juli 1965.

Onze Ministers van Justitie en van Defensie zijn belast met de uitvoering van dit besluit, dat met de daarbij behorende nota van toelichting in het *Staatsblad,* het *Gouvernementsblad* van Suriname en het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State van het Koninkrijk.

Soestdijk, 26 februari 1965.

JULIANA.

De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.
De Minister van Defensie,
DE JONG.

Uitgegeven de *negende* maart 1965.
De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

NOTA VAN TOELICHTING

Algemeen

Bij de Rijkswetten van 4 juli 1963 *(Stb.* 294 en 295) zijn in afwachting van een nieuwe regeling van het militaire strafprocesrecht de bestaande bepalingen op een groot aantal punten herzien. De inwerkingtreding van deze wetten vindt plaats op een door de Kroon te bepalen tijdstip.

Deze nadere bepaling van het tijdstip van invoering van de herziene regeling was noodzakelijk, omdat aan de invoering de totstandkoming van een reeks uitvoeringsvoorschriften en het treffen van andere voorzieningen dient vooraf te gaan.

In het onderhavige ontwerp zijn die uitvoeringsvoorschriften, voorzover zij bij algemene maatregel van rijksbestuur dienen te worden vastgesteld, bijeengebracht. Het lijkt doelmatig deze voorzieningen, of-

schoon zij onderling niet samenhangen, in één document op te nemen.

Hoewel de voorzieningen deels uitvoering geven aan bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht, zijn zij van strafprocesrechtelijke aard. Daarom kan aan het ontwerp de citeertitel „Uitvoeringsregeling militair strafprocesrecht" worden gegeven.

Uiteraard dient de ontworpen regeling tegelijk met de genoemde Rijkswetten in werking te treden. Hierin voorziet artikel *18.*

§ 1. Uitvoering van de artikelen 25c en 25d van de Rechtspleging bij de Zeemacht en 28d en 28e van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht.

In arikel 25*c* van de Rechtspleging bij de Zeemacht, onderscheidenlijk artikel *28d* van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht, wordt de regeling van de wijze waarop kennisneming van de processtukken mag geschieden en afschrift van processtukken wordt verstrekt, alsmede van het kosteloos bekomen van afschriften opgedragen aan de algemene maatregel van rijksbestuur. Artikel 25d van eerstgenoemde en artikel *28e* van laatstgenoemde rechtspleging bepalen hetzelfde ten aanzien van kennisneming van stukken en het bekomen van afschriften door de raadsman.

Deze paragraaf voorziet hierin behoudens voor wat betreft het kosteloos bekomen van afschriften, welk laatste onderwerp regeling vindt in § *8* van het ontwerp, t.w. de bepalingen inzake de tarieven in strafzaken.

De bepalingen van deze paragraaf zijn ontleend aan de artikelen 51a en volgende van het Reglement I betreffende de rechterlijke organisatie met dien verstande, dat als de met de beslissing belaste autoriteit telkens is aangewezen degene, die in het betrokken stadium van het strafproces als de meest gerede is te beschouwen en, voor wat artikel 1, eerste lid, aangaat, als plaats van kennisneming is aangegeven de plaats waar het dossier zich gewoonlijk zal bevinden.

De bepalingen van deze paragraaf vinden ingevolge artikel 75 van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof overeenkomstig toepassing op de kennisneming van processtukken en de verstrekking van afschriften daarvan in bij het Hoog Militair Gerechtshof aanhangige zaken.

§ 2. Uitvoering van de artikelen 121 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en 134 van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmacht.

Artikel 5. Artikel 134, zesde lid, van de Rechtspleging bij de Land- en de Luchtmaclit houdt in, dat bij algemene maatregel van rijksbestuur kan worden voorgeschreven, dat in Suriname of de Nederlandse Antillen geen arrondissements-krijgsraad zal zijn gevestigd. Dit kan worden bepaald, indien de omvang of de samenstelling van de aldaar aanwezige krijgsmacht daartoe aanleiding geeft. Artikel 121, derde lid, van de Rechtspleging voor de Zeemacht schept eenzelfde mogelijkheid

met betrekking tot de permanente krijgsraad in een van die Rijksdelen.

Aangezien in Suriname slechts eenheden van de Koninklijke Marine van zeer geringe omvang, in de Nederlandse Antillen geen eenheden van de Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht zijn gestationeerd, is er aanleiding voor te schrijven, dat in eerstgenoemd rijksdeel geen permanente krijgsraad en in het laatstgenoemde geen arrondissementskrijgsraad zal zijn gevestigd.

§ 3. Uitvoering van artikel 21 van het Wetboek van Militair Strafrecht

Artikel 7. In dit artikel, dat uitvoering geeft aan artikel 21, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht, worden de gevallen omschreven, waarin tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf in een strafgesticht in Suriname of de Nederlandse Antillen geoorloofd is.

In de eerste plaats wordt de mogelijkheid daartoe geschapen, wanneer executie van de straf in Nederland feitelijk onmogelijk is.

Voorts wordt executie in die landen mogelijk gemaakt, als de veroordeelde daar geboren is. In dat geval zal het soms m.n. met het oog op de resocialisering van de veroordeelde, wenselijk zijn hem de straf in zijn land van herkomst of in een land, waarin de omstandigheden vergelijkbaar zijn met die van dat land, te doen ondergaan. De redactie is zodanig gekozen, dat de straf van een Surinaamse veroordeelde in de Nederlandse Antillen en omgekeerd kan worden ten uitvoer gelegd.

Tenslotte kent het artikel de mogelijkheid tot zodanige executie in het geval, dat de veroordeelde zich reeds in Suriname of de Nederlandse Antillen bevindt. Omdat aan zulk een tenuitvoerlegging voor langer gestraften praktische bezwaren kunnen zijn verbonden, is bepaald, dat slechts ten hoogste zes maanden van de straf aldus kan worden ondergaan. Voortzetting van de executie op deze voet na die termijn is gebonden aan de schriftelijke toestemming van de veroordeelde. Door dit laatste kan b.v. worden voorzien in gevallen, waarin de veroordeelde niet in Suriname of de Nederlandse Antillen is geboren, doch daar wel thuishoort en na het ondergaan van de straf ook wil blijven.

Artikel 8. Dit artikel strekt tol uitvoering van artikel 21, tweede lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht. Het ziet op de situaties, dat de verbinding met Nederland of andere delen van het Koninkrijk is afgesneden, dan wel het grote praktische bezwaren ontmoet de veroordeelde daarheen voor het ondergaan van zijn straf over te brengen, zoals bij de executie van korte vrijheidsstraffen van personeel van het in het begin van de jaren vijftig in Korea gestationeerde detachement.

Er wordt dan de keus gelaten tussen een strafgesticht buiten het Koninkrijk en een plaats bestemd of geschikt voor het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf met dien verstande, dat, indien mogelijk, de verdere tenuitvoerlegging in een strafgesticht dient plaats te vinden.

Tenzij dc verbingen met het Koninkrijk zijn verbroken, is executie in zulk een strafgesticht, anders dan met schriftelijke toestemming van

de veroordeelde, niet voor meer dan zes maanden geoorloofd.

Voor wat het regiem betreft, het is uiteraard niet mogelijk de eisen te omschrijven waaraan een strafgesticht buiten het Koninkrijk moet voldoen om als plaats van tenuitvoerlegging van de straf in aanmerking te komen. Het artikel bevat dan ook slechts de bepaling, dat het gesticht naar het oordeel van het met de tenuitvoerlegging belaste gezag genoegzaam geschikt moet zijn. Deze geschiktheid wordt o.m. bepaald door de mate waarin het regiem van het gesticht overeenkomt met dat van de inrichtingen binnen het Koninkrijk, waarin normaliter de straf zou zijn ten uitvoer gelegd, en door de persoon van de veroordeelde.

Indien de straf wordt geëxecuteerd op een plaats bestemd of geschikt tot het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf, moeten slechts de eerste veertien dagen als streng arrest worden ondergaan. Het streng arrest brengt immers isolering van de gedetineerde met zich mede, hetgeen voor wat langere vrijheidsstraffen ongewenst is.

§ 4. Uitvoering van artikel 25a van het Wetboek van Militair Strafrecht

Artikel 9. De executie van de straffen van ontslag uit de militaire dienst en verlaging wordt volgens artikel *25a* van het Wetboek van Militair Strafrecht door de Kroon geregeld.

Dit is noodzakelijk aangezien zonder nadere regeling deze bijkomende straffen zouden ingaan op het tijdstip dat het vonnis of de sententie uitvoerbaar is geworden. Moeilijkheden zouden dan kunnen ontstaan in verband met de administratieve afwikkeling bij het onderdeel van de veroordeelde.

Daarom voorziet dit artikel in een regeling waarbij de executie van deze bijkomende straffen plaats heeft door betekening van de aanzegging aan de veroordeelde nadat het vonnis of de sententie uitvoerbaar is geworden.

Het tweede lid geeft een regeling voor het geval de veroordeelde — om welke reden dan ook — niet bereikbaar is. In dat geval vindt betekening aan de Minister van Defensie plaats, omdat op diens departement de centrale personeelsadministratie berust.

§ 5. Uitvoering van artikel 36b van het Wetboek van Militair Strafrecht

Artikel *36b* van het Wetboek van Militair Strafrecht bepaalt, dat de Kroon regelen kan stellen met betrekking tot het tijdstip van ingang van de bijkomende straffen van ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen of de luchtvaart uit te oefenen, en daaraan verbonden administratieve gevolgen. Deze bijkomende straffen kunnen worden opgelegd wegens overtreding van de artikelen *162,* 163 of *165,* onderscheidenlijk artikel *166* van dat wetboek.

Bij deze delegatie is gedacht aan voorzieningen in de trant van artikel 39 van de Wegenverkeerswet en artikel *64* van de Luchtvaartwet. Het zou niet doelmatig zijn geweest een dergelijke regeling op te nemen in

het Wetboek van Militair Strafrecht zelf, omdat daarbij niet alleen rekening moet worden gehouden met de toestand in Nederland maar ook met die in de overige rijksdelen. Bovendien is de bewuste regeling te gedetailleerd en te zeer aan wijziging onderhevig om deel uit te maken van het wetboek.

In deze paragraaf is de delegatie in dier voege gehanteerd, dat wordt verwezen naar het geldende recht in het rijksdeel, waar de veroordeelde op het tijdstip van het onherroepelijk worden van de uitspraak woont of, zo hij militair is, is gestationeerd. Is de veroordeelde buiten het Koninkrijk woonachtig of gestationeerd, dan geldt het recht van Nederland (artikel 10, eerste lid).

Artikel 10, tweede lid, beoogt een lacune te voorkomen die door het stelsel van verwijzing zou kunnen ontstaan, indien het recht van het betrokken rijksdeel voor het tijdstip van ingang van de bijkomende straffen geen regeling inhoudt.

Artikel 11 bepaalt, dat bij de ontzegging van de rijbevoegdheid het militair rijbewijs, dat alleen van interne betekenis binnen de krijgsmacht is, voor de duur van de ontzegging zijn geldigheid verliest en moet worden ingeleverd.

§ 6. Uitvoering van artikel 44a van het Wetboek van Militair Strafrecht

Artikel 12. De verpleging van een ter beschikking gestelde kan volgens dit artikel slechts in Suriname of de Nederlandse Antillen plaatsvinden, indien de verbinding met Nederland is afgesneden of de ter beschikking gestelde in één van beide landen is geboren. De tekst laat toe, dat een in Suriname geboortige in de Nederlandse Antillen wordt verpleegd en omgekeerd.

§ 7. Uitvoering van artikel V van de Rijkswet van 4 juli 1963 (Stb. 294)

Artikel 13. Artikel V van de Rijkswet van 4 juli 1963 *(Stb.* 294) draagt aan de Kroon op de arrondissementskrijgsraden en permanente krijgsraden aan te wijzen, welke de zaken overnemen, die op het tijdstip van opheffing van de krijgsraden te velde en van de krijgsraden in Suriname en de Nederlandse Antillen bij die krijgsraden aanhangig zijn.

Dit artikel strekt tot zodanige aanwijzing, welke overigens geen toelichting behoeft.

§ 8. Uitvoering van artikel VII van de Rijkswet van 4 juli 1963 (Stb. 294)

Ingevolge artikel VII van de Rijkswet van 4 juli 1963 *(Srb.* 294), houdende wijziging van het militair strafprocesrecht, dient bij of krachtens algemene maatregel van rijksbestuur het tarief van gerechtskosten in zaken waarvan de militaire rechter kennis neemt, zoveel mogelijk overeenkomstig de regeling welke in Nederland, Suriname en de Ne-

derlandse Antillen voor gewone strafzaken geldt, te worden vastgesteld.

De gerechtskostenregelingen in gewone strafzaken, die thans in de verschillende rijksdelen van kracht zijn, lopen te zeer uiteen dan dat één daarop aansluitende gerechtskostenregeling in militaire strafzaken kan worden gegeven.

Daarom is in deze paragraaf een systeem gevolgd waarbij de in de rijksdelen geldende regelingen van overeenkomstige toepassing worden verklaard, en waarbij de toepasselijkheid van één dezer regelingen wordt bepaald door de plaats van berechting.

Dit systeem biedt het voordeel, dat een mogelijke herziening in de toekomst van de gerechtskostenregelingen in gewone strafzaken niet noodzakelijkerwijs herziening van de regeling in militaire strafzaken behoeft mee te brengen.

In afwijking van althans de Nederlandse gerechtskostenregelingen in gewone strafzaken is met betrekking tot reis- en verblijfkosten in de eerste plaats bepaald, dat voor de vergoeding van deze kosten aan militairen de specifiek op hen afgestemde regelingen van toepassing zijn. Hierdoor wordt een dubbel en uiteenlopend tarief, al naar gelang de kosten voortvloeien uit de normale uitoefening van de militaire dienst dan wel uit een opdracht van de militaire justitie — hetgeen extra administratie en kosten met zich zou brengen — vermeden. Bovendien zijn officieren verplicht gebruik te maken van 1e klasse openbaar vervoer, terwijl de gerechtskostenregelingen althans voor getuigen in het algemeen slechts een vergoeding voor de laagste klasse toekennen.

Voorts is bepaald, teneinde uniformiteit met de reis- en verblijfkostenregelingen van ambtenaren, daaronder begrepen de burgerjustitiële functionarissen van de militaire gerechten, te bewaren, dat de vergoeding van hun onkosten geschiedt naar voor hen in het algemeen geldende regelingen.

Deze paragraaf voorziet tevens in een — zij het summiere — regeling voor het geval berechting buiten Nederland, Suriname of de Nederlandse Antillen plaatsvindt. Met het oog op de bijzondere omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat berechting buiten het Koninkrijk plaatsvindt (b.v. oorlogsomstandigheden, vredebewarende acties waaraan Nederlandse militairen deelnemen) dient geen gedetailleerde regeling te worden vastgesteld. Toepassing zonder meer van de ter plaatse geldende bepalingen heeft het bezwaar, dat de militaire rechter van deze geen kennis heeft of deze moeilijk kan verkrijgen juist in verband met de eerdergenoemde bijzondere omstandigheden. Bovendien wijken de buitenlandse gerechtskostenregelingen, die van land tot land verschillen, van de onze af. Om deze redenen verdient een systeem de voorkeur dat de militaire rechter vrijheid geeft bij het vaststellen van de gerechtskosten en hem de mogelijkheid biedt enerzijds rekening te houden met de noodzakelijk gemaakte onkosten — voorzover het betreft de reis- en verblijfkosten —, anderzijds naar eigen redelijk inzicht te handelen met betrekking tot vergoedingen wegens tijdverzuim en voor werkzaamheden. In verband met het summiere karakter van deze

regeling is bepaald. dat de Minister van Justitie nadere regelen kan geven. Dit kan mede wenselijk zijn met het oog op verblijf buitenslands in NAVO-verband.

De bepalingen van deze paragraaf vinden ingevolge artikel 75 van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof overeenkomstig toepassing in bij dat Hof aanhangige zaken.

De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

De Minister van Defensie,
DE JONG.

Inwerkingtreding wijzigingswet Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging militaire detentie en van de Dienstplichtwet in verband met het vervallen van art. 69 Wet op de Krijgstucht

(Besluit van 26 februari 1965 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de wet van 4 juli 1963 (Stb. 296), houdende wijziging van de Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie en van de Dienstplichtwet in verband met het vervallen van artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht. (Stb. 78)).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie van 3 februari 1965, Stafafdeling Wetgeving, nr. 43/665 en van Onze Minister van Defensie van 18 februari 1965, Directie Juridische Zaken, afd. Wetgeving en Publiekrecht, nr. 206.001/4T;

Gelet op artikel III van de wet van 4 juli 1963 *(Stb.* 296);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel

De wet van 4 juli 1963 *(Stb.* 296) treedt in werking met ingang van 1 juli 1965.

Onze Ministers van Justitie en van Defensie zijn belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 26 februari 1965.

JULIANA.

De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

De Minister van Defensie,
DE JONG.

Uitgegeven de *negende* maart 1965.
De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

Wijziging Reglement betreffende de Krijgstucht

(Wet van 11 maart 1965, houdende vaststelling van een algemene maatregel van rijksbestuur tot wijziging van het Reglement betreffende de Krijgstucht, Stb. 143).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Defensie van 10 november 1964, afd. wetgeving en publiekrecht, nr. 206.00114 H en van Justitie van 27 november 1964, stafafdeling wetgeving en publiekrecht. nr. 4441604;

Gelet op artikel II van de Rijkswet van 4 juli 1963, *(Stb.* 295);

De Raad van State van het Koninkrijk gehoord (advies van 23 december 1964, nr. 37);

Gezien het nader rapport van Onze Ministers van Defensie van 16 februari 1965, afd. wetgeving en publiekrecht nr. 206.00114 S en van Justitie van 4 maart 1965, stafafdeling wetgeving publiekrecht nr. 971665;

De bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde:

Hebben goedgevonden en verstaan:

Het Reglement betreffende de Krijgstucht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 31 juli 1922 *(Stb.* 476), wordt als volgt gewijzigd:

Artikel I

Artikel 15, eerste lid wordt gelezen:

„Ingevolge de Wet op de Krijgstucht zijn als krijgstuchtelijke vergrijpen strafbaar:

a. alle niet in enige strafwet omschreven feiten, strijdig met enig dienstbevel of dienstvoorschrift, of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde;

b. de strafbare feiten, waarvan de militaire rechter kennis kan nemen, voorzover zij onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, doch tevens van zo lichte aard dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan".

Artikel II

A. Hoofdstuk IV komt als volgt te luiden:

„Krijgstuchtelijke straffen

Artikel 32

Ingevolge de Wet op de Krijgstucht zijn de krijgstuchtelijke straffen:

I. voor officieren:

A. *Hoofdstraffen*

1) berisping;
2) licht arrest van ten hoogste 14 dagen;
3) streng arrest van ten hoogste 14 dagen.

B. Bijkomende straf

inhouding van geldelijke militaire inkomsten;

II. voor onderofficieren:

A. Hoofdstraffen

1) berisping;

2) voor onderofficieren die een mindere rang dan die van sergeant bekleden: strafdienst, ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag, gedurende ten hoogste 8 dagen;

3) de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappel in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten, gedurende ten hoogste 14 dagen;

4) licht arrest van ten hoogste 21 dagen;

5) verzwaard arrest van ten hoogste 14 dagen;

6) streng arrest van ten hoogste 14 dagen; deze straf wordt niet opgelegd aan een minderjarige die de leeftijd van achttien jaren nog niet bereikt heeft;

7) verlaging; buiten tijd van oorlog kan deze straf uitsluitend worden opgelegd aan hen, die ten tijde der eerste strafoplegging de leeftijd van *25* jaren nog niet hebben bereikt;

B. Bijkomende straf

inhouding van geldelijke militaire inkomsten;

III. voor mindere militairen:

A. Hoofdstraffen

1) berisping;

2) strafdienst, ten minste 1 en ten hoogste 2 uur per dag, gedurende ten hoogste 8 dagen;

3) de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappel in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten, gedurende ten hoogste 8 dagen;

4) licht arrest van ten hoogste 21 dagen;

5) verzwaard arrest van ten hoogste 14 dagen;

6) streng arrest van ten hoogste 14 dagen; deze straf wordt niet opgelegd aan een minderjarige die de leeftijd van achttien jaren nog niet bereikt heeft;

7) verlaging in klasse, indien de gestrafte behoort tot een onderdeel der krijgsmacht waarbij de mindere militairen in klassen zijn verdeeld;

8) plaatsing in een tuchtklasse;

B. Bijkomende straf

inhouding van geldelijke militaire inkomsten.''.

B. De artikelen 33 en 34 vervallen.

Artikel III

Dit besluit treedt in werking tegelijk met de Rijkswet van 4 juli 1963 *(Stb.* 295).

Onze Ministers van Defensie en van Justitie zijn belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* van het Koninkrijk der Nederlanden, in het *Gouvernementsblad* van Suriname en in het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State van het Koninkrijk.

Soestdijk, 11 maart 1965.

JULIANA.

De Minister van Defensie.
DE JONG.

De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

Uitgegeven de *vijftiende* april 1965.
De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

Aanpassing van enige A.M.v.B. (Min. v. Def.) aan de Algemene termijnenwet

(Besluit van 27 maart 1965, houdende aanpassing van enige algemene maatregelen van bestuur aan de Algemene termijnenwet (Ministerie van Defensie), Stb. 119).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Defensie van 19 maart 1965, nr. 281.463/E;

Gelet op artikel 5 van de Algemene termijnenwet *(Stb.* 1964, 314);

De Raad van State gehoord (advies van 24 maart 1965, nr. 36);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Defensie van 26 maart 1965, nr. 281.463/H;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel I

In de hierondervolgende Koninklijke besluiten worden de daarbij vermelde wijzigingen aangebracht:

1. Het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht *(Stb.* 1931, 377) [1]).

Na artikel 108 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

„Artikel 108a. De Algemene termijnenwet *(Stb.* 1964, 314) is niet van toepassing op de termijnen in dit besluit gesteld."

2. Het Reglement voor de militaire ambtenaren van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht *(Stb.* 1931, 378) [2]).

[1]) Laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 10 augustus 1963 (*Stb.* 371).
[2]) Laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 5 augustus 1960 *(Stb.* 316).

Na artikel 116 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

„Artikel 116a. De Algemene termijnenwet *(Stb.* 1964, 314) is niet van toepassing op de termijnen in dit besluit gesteld."

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 april 1965.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Lech, 27 maart 1965.

JULIANA.

De Minister van Defensie,
DE JONG.

Uitgegeven de *dertigste* maart 1965.
De Minister van Justitie,
Y. SCHOLTEN.

Aanwijzingsbesluit militair gezag

(Besluit van 10 maart 1965, houdende de aanwijzing van militaire autoriteiten, belast met de uitoefening van het militair gezag, Stb. 144).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Defensie van 16 februari 1965, afdeling wetgeving en publiekrecht, nr. 200.050/3 F;

Gelet op artikel 9 van de Oorlogswet voor Nederland *(Stb.* 2964, 337);

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1. Voor de uitoefening van het militair gezag, bedoeld in de Oorlogswet voor Nederland worden aangewezen: de bevelhebber der landstrijdkrachten en voorts:

A. de territoriale bevelhebbers, de territoriale commandanten en de garnizoenscommandanten;

B. de commandant der zeemacht in Nederland, de commandanten der marine en de commandanten der maritieme middelen,

ieder in het hun door Ons toegewezen en in het *Staatsblad* bekend te maken gezagsgebied.

Artikel 2. 1. Indien onvoorziene omstandigheden zulks noodzakelijk maken, is Onze Minister van Defensie gemachtigd van de in artikel 1 bedoelde aanwijzing bij nadere aanwijzing af te wijken en daarbij aan te geven op welk gezagsgebied die nadere aanwijzing betrekking heeft.

2. Een nadere aanwijzing, als bedoeld in het eerste lid, wordt zo spoedig mogelijk bekend gemaakt hetzij in het *Staatsblad,* hetzij op een wijze, nader door Onze Minister van Defensie te bepalen.

Artikel 3. Bij ontstentenis van een voor de uitoefening van het militair gezag aangewezen autoriteit wordt het militair gezag uitgeoefend door degene die de functie van die autoriteit waarneemt.

Artikel 4. Wanneer voor de uitoefening van het militair gezag in enig in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied van Nederland meer dan één autoriteit is aangewezen, is elk dier autoriteiten gehouden bij de uitoefening van dat gezag de eventueel te geven bevelen en aanwijzingen te volgen van de in het betrokken gebied mede voor de uitoefening van het militair gezag aangewezen autoriteiten, voor zover deze hiërarchiek dan wel bij beschikking van Onze Minister van Defensie boven hem zijn gesteld, met dien verstande der (dat? *Red.*) autoriteiten, die bevoegd zijn tot uitoefening van het militair gezag in een gedeelte van het grondgebied van Nederland, steeds gehouden zijn de bevelen en aanwijzingen terzake van de uitoefening van het militair gezag te volgen van de autoriteiten, die in het gehele grondgebied bevoegd zijn.

Artikel 5. Dit besluit treedt in werking tegelijk met de Oorlogswet voor Nederland.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, 10 maart 1965.

JULIANA.

De Minister van Defensie.
DE JONG.

Uitgegeven de *vijftiende* april 1965.
De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

BOEKAANKONDIGING

„Rechtsbescherming tegen de Overheid", voordrachten, gehouden op het landelijk congres 1964 van juridische studenten; N.V. E. E. Kluwer, Deventer, 84 blz., f 4.95.

Dit boekje bevat 6 voordrachten, van Dr. STELLINGA, Mr. IN 'T VELD, Mr. VAN DER ESCH, Prof. DRXON en Sv. GRAM JENSEN, deze laatste in de Engelse taal en behandelt — in voormelde volgorde — de rechtsbescherming in administratief beroep, de rechtsbescherming door de administratieve rechter, de rechtsbescherming door het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, de rechtsbescherming door de gewone rechter, de Ombudsman en het systeem van de Deense Ombudsman.

Voor degeen die zich op het terrein van het administratieve recht en de rechtsbescherming tegen de overheid wil oriënteren een leerzaam en overzichtelijke inleiding, welke echter ook voor degenen, die met deze materie werken de materie zodanig etaleert (of opnieuw etaleert) dat de lezer erdoor tot nadere overdenking wordt geprikkeld.

W. H, V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Personalia

Bij K.B. van 8 april 1965 nr. 72 is aan Mr. D. J. VAN GILSE met ingang van 1 oktober 1965 eervol ontslag verleend uit zijn ambt van procureur-genera1 bij het gerechtshof te 's-Gravenhage [1]) onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten, aan H. M. de Koningin en aan den lande bewezen. (Ned. Stcrt. van 14 mei 1965, nr. 91).

Onderscheidingen. Justitie: Bij K.B. zijn benoemd: tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw: Prof. Mr. J. M. VAN BEMMELEN, wonende te Leiden; . . . . enz.;

Defensie: Bij K.B. zijn benoemd: tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw: schout-bij-nacht titulair Dr. M. W. MOUTON; . . . . enz.;

tot officier in de orde van Oranje-Nassau, met de zwaarden: . . . .; luitenant-kolonel Mr. O. VAN DER BIJ van de dienstgroep van de officieren van de Koninklijke luchtmacht. (Ned. Stcrt. van 29 april 1965, nr. 82 **A).**

[1]) Tevens ambtshalve advocaat-fiscaal voor de zee-, land- en luchtmacht bij het H.M.G. (art. 1, 2, lid 2 Prov. Instr. voor het H.M.G.). ***Red.*** *M.R.T.*

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 18 februari 1965

President: Mr. A. J. Veldman (wnd.); *Leden:* Kapt. t. Zee J. C. A. Siliacus, Lt.-Kol. d. Mars. T. Jonkman, Kapt.-Lt. t. Zee (A) J. F. Jongepier en Kapt.-Lt. t. Zee H. Pontier.
Raadsvrouwe: Mevrouw Mr. R. E. Andringa-Blok.

Poging tot het wederrechtelijk een auto op de weg gebruiken: een afgesloten auto binnendringen, deze de straat opduwen en de startmotor in beweging brengen, terwijl de motor van de auto niet wilde aanslaan.

Een vuurwapen voorhanden hebben: een alarmpistool, zonder verkorte of geheel gevulde loop en waarvan de gasuitlaat niet loodrecht op de loop geplaatst is.

Twee weken gevangenisstraf en f 50 boete.

(W.Sr. art. 45; W.V.W. art. 37; Vuurwapenwet art. 3 en 12).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen G. P. J. D., geboren 13 december 1944, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als machinist der 1e klasse,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 25 september 1964 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 6 maart 1964 te Alkmaar ter uitvoe-
„ring van zijn voornemen en van het misdrijf om alstoen opzettelijk
„wederrechtelijk een vierwielig motorrijtuig, personenauto, toebeho-
„rende aan W. Schut, althans aan een ander of aan anderen dan aan
„hem, beklaagde, op een aantal voor het openbaar verkeer openstaande
„wegen in Nederland, gelegen in en/of tussen Alkmaar en Den Helder
„te gebruiken, in dat motorrijtuig, dat op de Herenstraat te Alkmaar
„stond, is gaan zitten en getracht heeft de motor daarvan te starten,
„teneinde van dat motorrijtuig gebruik te gaan maken en daarmede
„weg te rijden, zijnde de verdere uitvoering van vorengenoemd door
„hem voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen ten gevolge van de
„van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat hij er niet in slaagde
„de motor van genoemde personenauto te starten;

„2e. dat hij op of omstreeks 5 maart 1964 of 6 maart 1964 te
„Alkmaar op de openbare weg, de Dijk, een alarmpistool merk T.I.C.,
„althans een soortgelijk voor bedreiging of afdreiging geschikt voor-
„werp, hetwelk niet was voorzien van een verkorte of geheel gevulde
„loop en waarvan de ligplaats der patronen en de gasuitlaat niet lood-
„recht stonden op de loop of op de lengterichting van dat voorwerp,
„voorhanden heeft gehad";

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

G. P. J. D., oud 20 jaar, als beklaagde:

I. dat hij op 6 maart 1964 te omstreeks 00.30 uur te Alkmaar ter uitvoering van zijn voornemen en van het misdrijf om alstoen opzettelijk zonder dat hij daarvoor van iemand toestemming had, een hem niet toebehorend motorrijtuig, personenauto, op een aantal voor het openbaar verkeer openstaande wegen in Nederland, gelegen in Alkmaar en tussen Alkmaar en Den Helder te gebruiken, in dat motorrijtuig, dat in een straat — naar hem later bleek de Herenstraat — te Alkmaar stond, is gaan zitten en dat hij vervolgens heeft getracht de motor daarvan te starten teneinde van dat motorrijtuig in boven omschreven zin gebruik te maken en daarmede weg te rijden; dat hij de startknop heeft ingedrukt waardoor de startmotor ging draaien; dat hij er echter niet in slaagde de motor van dat motorvoertuig te starten; dat hij, indien hij daarin wèl was geslaagd zeker met dat motorrijtuig zou zijn gaan rijden in de richting van Den Helder;

II. dat hij op 5 of op 6 maart 1964 te Alkmaar op de openbare weg, de Dijk, een alarmpistool, merk T.I.C., model 1962, welk alarmpistool niet was voorzien van een verkorte of geheel gevulde loop en waarvan de ligplaats der patronen en de gasuitlaat niet loodrecht stonden op de loop of op de lengterichting van dat voonverp, voorhanden had; dat hij dat pistool daar heeft gebruikt om een aantal meisjes aan het schrikken te maken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

A. een door W. Groot en H. Rienewerf, respectievelijk hoofdagent- en agent van gemeentepolitie te Alkmaar, d.d. 6 maart 1964, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de verklaring van verbalisanten, luidende zakelijk gerelateerd:

dat op 6 maart 1964 omstreeks 01.00 uur zich aan het bureau van politie te Alkmaar vervoegde een persoon, genaamd J. Doornbos, wonende te Alkmaar, die mededeelde dat hij zojuist had gezien dat twee militairen van de Koninklijke Marine bezig waren een op de Herengracht te Alkmaar staande auto weg te nemen; dat zij zich terstond naar de opgegeven plaats hebben begeven voor een onderzoek; dat zij aldaar aangekomen zagen dat op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg Torenburg te Alkmaar, ongeveer 6 meter ten oosten van de kruising van wegen Herenstraat-Torenburg-Kooltuin-Dijk te Alkmaar een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend BX 82-93 in schuine stand dwars over de rijbaan stond; dat het hun tevens bekend was dat in Alkmaar twee militairen van de Koninklijke Marine liepen die vermoedelijk in het bezit waren van een vuunvapen en naar wie de Koninklijke Marechaussee een onderzoek instelde; dat zij even daarop op de Kanaalkade twee militairen van de Koninklijke Marine zagen lopen; dat die militairen toen deze hen zagen, hard wegliepen; dat zij beide militairen, die geen reden voor hun aanwezigheid aldaar konden opgeven hebben aangehouden; dat verbalisant Rienewerf bij onderzoek van de kleding van één van die militairen, die — zoals hun later bleek D. was genaamd — in één van diens jas-

zakken een klein model cylinder revolver, merk T.I.C., model 1962 aantrof; dat aangezien het hem, verbalisant, onwaarschijnlijk voorkwam dat deze revolver tot de uitrusting van de militair behoorde en deze aan hem geen machtiging tot het voorhanden hebben van een vuurwapen kon tonen, hij deze revolver in beslag heeft genomen; dat verbalisant Rienewerf tevens in de jaszakken van die militair D. genaamd, een rijbewijs vond ten name van W. Schut, geboren 11 augustus 1945 te Alkmaar en wonende te Alkmaar, een motorrijtuigenbelastingkaart geldig voor de personenauto BX 82-93 en een kentekenbewijs geldig voor hetzelfde motorrijtuig, personenauto, merk „Chevrolet", gekentekend BX 82-93; dat zij betrokken militairen hebben overgebracht naar het politiebureau te Alkmaar; dat aldaar de juiste personalia van de militair genaamd D. bleken te zijn: G. P. J. D., geboren 13 december 1944, machinist der 3e klasse bij de Koninklijke Marine, marinenummer .... en geplaatst aan boord van Hr. Ms. „Zuiderkruis" te Den Helder;

B. een door A. M. G. Hageman, marechaussee der 1e klasse-opsporingsambtenaar, d.d. 23 april 1964, op ambtseed opgemaakt en getekend en door M. J. Pronk, marechaussee der 2e klasse medeondertekend proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

I. die van J. N. J. Doornbos, oud 28 jaar:

dat hij op 6 maart 1964 te omstreeks 01.00 uur te Alkmaar, toen hij als bestuurder van een personenauto reed over de Herenstraat, zag dat van een parkeerplaats aldaar een vierwielig motorrijtuig, merk Chevrolet, werd weggereden of geduwd door twee matrozen; dat hij zag dat het licht van de auto helder brandde; dat toen zij de auto stopten, hij zag dat het licht zwakker begon te branden; dat toen de matrozen hem in de gaten kregen hij zag dat een van die matrozen uit de auto sprong en dat de ander van de rechtervoorzijde van die auto wegsprong; dat die matrozen het motorrijtuig in schuine stand op de rijbaan lieten staan; dat hij hierna naar het politiebureau te Alkmaar is gereden om hiervan aangifte te doen;

II. die van W. Schut, oud 19 jaar:

dat hij op 6 maart 1964 eigenaar was van een vierwielig motorrijtuig, merk Chevrolet, gekentekend BX 82-93; dat hij die auto in de nacht van 5 op 6 maart heeft geparkeerd op een parkeerpleintje dat ligt aan de Torenburg-hoek Herenstraat te Alkmaar; dat hij van die auto de raampjes heeft dichtgedraaid en de portieren op slot heeft gedaan; dat hij in het dashboardkastje van die auto zijn rijbewijs, een belastingkaart en het kentekenbewijs van genoemde auto, gekentekend BX 82-93 heeft laten liggen; dat hij niemand toestemming heeft gegeven die auto vandaar weg te nemen of te gebruiken;

III. die van M, A. Pauw, oud 15 jaar:

dat zij op 5 maart 1964 omstreeks 22.45 uur met enige vriendinnen door Alkmaar liep; dat zij op dat tijdstip werden gevolgd door een tweetal matrozen van de Koninklijke Marine; dat zij op de Dijk achteromkeek en toen zag dat één van die matrozen een pistool in diens hand

had; dat deze matroos vlak achter haar stond; dat zij daardoor erg bang is geworden en hard is weggehold;

IV. die van verbalisant:

dat hij verdachte G. P. J. D. op 6 maart 1964 heeft geconfronteerd met M. A. Pauw; dat M. A. Pauw verklaarde de persoon met wie zij werd geconfronteerd te herkennen als degene die op 5 maart 1964 omstreeks 22.45 uur op de Dijk te Alkmaar vlak achter haar had gestaan met een pistool;

C. een door A. M. G. Hageman, marechaussee der 1e klasse-opsporingsambtenaar, d.d. 8 september 1964, op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende de verklaring van verbalisant, luidende zakelijk gerelateerd:

dat de in het proces-verbaal van de Koninklijke Marechaussee, d.d. 23 april 1964, genoemde wegen Dijk en Torenburg voor het openbaar rij- en ander verkeer zijn opgesteld en zijn gelegen binnen de gemeente Alkmaar;

D. Overwegende, dat de Krijgsraad uit eigen waarneming, van het bij beklaagde in beslag genomen alarmpistool, merk T.I.C., model 1962, is gebleken dat dit alarmpistool niet was voorzien van een verkorte of geheel gevulde loop en dat de ligplaats van de patronen en de gasuitlaat ervan niet loodrecht stonden op de loop of op de lengterichting van dat voorwerp, terwijl dit alarmpistool, gezien het uiterlijk ervan voor bedreiging of afdreiging geschikt leek;

Overwegende, dat telkens wettig en overtuigend is bewezen, telkens met beklaagdes schuld eraan:

door de verklaring van beklaagde onder I. en de inhoud van de bewijsmiddelen onder A., B. I, B. II en C. hetgeen hem onder 1e. is ten laste gelegd;

door de verklaring van beklaagde onder II. en de inhoud van de bewijsmiddelen onder A., B. III, B. IV en D. hetgeen hem onder 2e is ten laste gelegd, wordende het bewijsmiddel onder A. slechts gebruikt voor zover betrekking hebbende op het in het bezit hebben van een vuurwapen;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1e. *„poging tot het opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander „toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken";*

2e. *„een vuurwapen, te verstaan een alarmpistool hetwelk niet was „voorzien van een verkorte of geheel gevulde loop en waarvan „de ligplaats der patronen en de gasuitlaat niet loodrecht ston- „den op de loop of op de lengterichting van dat voorwerp, „voorhanden hebben";*

Overwegende, dat de raadsvrouwe van beklaagde ter terechtzitting heeft aangevoerd dat de handelingen van D. aan de personenauto geen uitvoeringshandelingen van het misdrijf omschreven in artikel 37 van de Wegenverkeerswet waren, doch slechts voorbereidingshandelingen, terwijl bovendien naar haar mening met de in de wetstekst van dit artikel genoemde woord „gebruiken" wordt bedoeld „als bestuurder gebrui- „ken"; dat zij van mening is dat D. deze auto niet als bestuurder heeft

gebruikt omdat de motor nog niet de wielen van het voertuig aandreef zodat niet gesproken kan worden van het als bestuurder gebruiken van dat motorvoertuig; dat naar haar mening derhalve geen strafbare poging aanwezig is;

Overwegende, dat de Krijgsraad dit verweer als onjuist verwerpt;

Overwegende, dat toch beklaagde heeft verklaard dat hij de startknop van de auto heeft ingedrukt, waardoor de startmotor ging draaien, welke handeling als een begin van uitvoering van het gaan rijden is te beschouwen;

Overwegende, dat voorts in artikel 37 van de Wegenverkeerswet weliswaar de woorden ,,degene die opzettelijk wederrechtelijk een aan ,,een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruikt'' alleen betrekking hebben op de bestuurder van dat motorrijtuig, doch het voor het bestaan van een poging tot dit misdrijf voldoende is dat de dader, gelijk beklaagde, het oogmerk heeft gehad om als bestuurder op te treden en daarvan door een begin van uitvoering heeft doen blijken, waarbij irrelevant is dat de motor de wielen nog niet had aangedreven, hetgeen trouwens, ware dit wel het geval geweest, de handeling van beklaagde tot het voltooide delict van artikel 37 van de Wegenverkeerswet zou hebben gemaakt;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door H. Havinga, zenuwarts te Voorburg, na de eed als deskundige te hebben afgelegd, d.d. 5 januari 1965, betreffende beklaagde opgemaakt en getekend psychiatrisch rapport, waarvan de conclusie luidt:

dat beklaagde tijdens het begaan van de feiten lijdend was aan een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens in de zin van een infantiele, primitieve, passieve, disharmonische structuur met duidelijk hysterische kenmerken; dat er bovendien sprake was van een duidelijke neurotische depressie als reactie op de verbroken relatie met zijn meisje, te beschouwen als een ziekelijke storing van de geestvermogens; dat bovengenoemde factoren niet zozeer beperkend werkten op de geschiktheid om de feitelijke strekking en het ongeoorloofde van de begane feiten te beseffen doch wel beperkend werkten ten aanzien van de wilsbepaling; dat niet kan worden verklaard dat de feiten buiten de invloed van genoemde factoren stonden;

Overwegende, dat er naar 's Krijgsraads oordeel niet een zodanig verband bestaat tussen de geconstateerde ziekelijke storing en gebrekkige ontwikkeling van beklaagdes geestvermogens en de gepleegde feiten, dat deze feiten hem deswege in het geheel niet zouden kunnen worden toegerekend; dat derhalve ten aanzien van beklaagde recht gedaan behoort te worden naar de bepalingen van de 2e titel van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklaagde:

voor het sub 1e. gequalificeerde misdrijf een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken passend is; dat er termen aanwezig zijn deze straf voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen waartegen het militair belang zich niet verzet;

voor de sub 2e. gequalificeerde overtreding een geldboete van vijftig gulden bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis van tien dagen passend is; . . . . enz. *(Red.)*.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 10 maart 1965

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoors W. *H*. Verbeek en G. W. Baron van Dedem.

Met een auto gereden welke rijtechnisch niet in voldoende staat van onderhoud verkeerde (zie tenlastelegging), die op geen enkele wijze tegen wettelijke aansprakelijkheid verzekerd was (niet-bewezen en vrijspraak. omdat te dezen aanzien slechts over de opgaven van de beklaagde wordt beschikt) en daarmede rijdende de veiligheid op de weg in gevaar gebracht (een bocht inrijdende eerst links tegen een stoep, toen rechts tegen een geparkeerde auto, vervolgens links tegen een lichtmast en daarna rechts tegen een huis aangereden, waarna de auto tenslotte links tegen de afrastering van een plantsoen tot stilstand kwam).

Voor het in gevaar brengen van de veiligheid f *75 geldboete; voor het rijden met een in onvoldoende staat van onderhoud verkerende auto 14 dagen hechtenis (voorwaardelijk) en ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van 8 maanden. De auto aan het verkeer onttrokken verklaard.*

(W.V.W. art. 25; W.V.R. art. 13; W.A.M. art. 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. M. K., geboren 26 december 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-
,,macht, op of omstreeks 10 januari 1965, circa 17.30 uur, te 's-Gra-
,,venhage, als bestuurder van een vierwielige personenauto Skoda,
,,SG 78-83, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer
,,openstaande weg de Copernicuslaan in de richting Fahrenheitstraat
,,en toen na het oversteken van de brug over de Valkenboskade de
,,veiligheid op de Copernicuslaan in gevaar heeft gebracht doordien hij
,,met een veel te grote snelheid de bocht van de brug naar de zuidelijke
,,rijbaan van de Copernicuslaan heeft genomen en toen eerst aan de
,,voor hem linkerzijde van deze rijbaan tegen een stoeprand is gebotst,
,,vervolgens tegen een rechts van de weg geparkeerde Opel Rekord
,,1700 MS 22-05 is gebotst, welke daarbij werd beschadigd, daarna
,,weer tegen een links van de rijbaan op het trottoir staande lichtmast
,,is opgebotst, vervolgens tegen de gevel van het rechts van de weg
,,gelegen perceel no. 70 is gereden en vandaar weer schuins links de
,,weg is overgestoken en in de afrastering van het plantsoen aldaar

,,tot stilstand is gekomen, zijnde het door hem, beklaagde, alstoen en ,,aldaar bereden motorrijtuig op geen enkele wijze tegen wettelijke aan-,,sprakelijkheid verzekerd, terwijl dit voertuig rijtechnisch niet in vol-,,doende staat van onderhoud verkeerde, als voorgeschreven in artikel ,,13 lid 1 sub a van het Wegenverkeersreglement aangezien:

a . dat de radiateur van de motor defect was en nagenoeg los stond ,,op het chassis. Bedoelde radiateur stond alleen nog met de rechter ,,onderzijde in verbinding met het chassis;

,,b. dat de ventilator los zat ten opzichte van de waterpomp;

,,c. dat de waterpomp zeer veel ruimte had in de lagers;

,,d. dat de accu welke in de motorruimte was geplaatst, los stond ,,in de accubak en gedeeltelijk met lichtsnoer was vastgebonden. Hier-,,door moet het ontstaan van brand door kortsluiting zeer groot worden ,,geacht;

,,e. dat de linker motorkapsteun ontbrak, terwijl de rechter motor-,,kapsteun los zat. De motorkap zat dan ook nagenoeg los op het ,,motorrijtuig;

,,f. dat de rechter voorwiellagers te veel ruimte hadden;

,,g. dat het linkerportier noch van binnen noch van buitenaf ge-,,opend kon worden, doordat de buitenkruk vast zat, terwijl de binnen-,,kruk ontbrak. Het portierraam moest met behulp van een stuk ijzer-,,draad geopend of gesloten worden;

,,h. dat de sluiting van de kofferdeksel defect was, waardoor dit ,,deksel niet gesloten kon worden;

i . dat de portieren en de carosserie op diverse plaatsen gedeukt en ,,geroest waren'';

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 10 januari 1965 te circa 17.30 uur te 's-Gravenhage, als bestuurder van een vierwielige personenauto, Skoda, bouwjaar 1955, gekentekend SG 78-83, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Copernicuslaan in de richting van de Fahrenheitstraat en aldaar, na de brug over de Valkenboskade te zijn overgereden, met een te grote snelheid de bocht tussen de brug en de zuidelijke rijbaan van de Copernicuslaan heeft genomen, met het gevolg dat hij aan de linkerzijde van de rijbaan tegen de trottoirrand reed, vervolgens naar rechts rijdende tegen een rechts op die rijbaan geparkeerde auto, Opel Rekord 1700, gekentekend MS 22-05, is gebotst — welke auto door die botsing werd beschadigd — daarna weer naar links is gereden en tegen een ter linkerzijde van de rijbaan staande lichtmast is gebotst, om daarna tegen de gevel van het rechts van de rijbaan gelegen perceel Copernicuslaan 70 te rijden, van waar hij schuins naar links de weg is overgestoken, waarna het door hem bestuurde motorrijtuig in de afrastering van het plantsoen in de middenberm van de Copernicuslaan tot stilstand kwain; dat hij, toen hij aldaar met dat motorrijtuig reed, ten aanzien van dat motorrijtuig geen enkele wettelijke aansprakelijkheidsverzekering had geslo-

ten, terwijl dat motorrijtuig in een zeer slechte staat van onderhoud verkeerde en gebreken vertoonde; dat het motorrijtuig diezelfde dag na het ongeval door de Koninklijke Marechaussee in beslag is genomen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, opgemaakt door Wilhelm Frederik Le Clerq, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade 's-Gravenhage, en gesloten dd. 27 januari 1965, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrik Wels:

dat hij op 10 januari 1965 te omstreeks 18.10 uur zijn auto, merk Opel Rekord 1700, gekentekend MS 22-05, voor zijn woning aan de Copernicuslaan 84 te 's-Gravenhage heeft geparkeerd; dat de voorzijde van die auto in de richting van de Fahrenheitstraat stond; dat die auto onbeschadigd was; dat hij, toen hij juist uit die auto was gestapt en hij zich op het trottoir voor zijn huis bevond, het razen van een motor en het schurend geluid van autobanden hoorde; dat hij daarop zag, dat uit de richting van de brug van de Valkenboskade een personenauto al slingerende aan kwam rijden; dat die auto in botsing kwam met de linkerzijde van zijn geparkeerde auto, daarna verder reed en na eerst tegen een lichtmast en daarna tegen de voorgevel van een hoekhuis aan de Copernicuslaan terecht te zijn gekomen, tot stilstand kwam in de afrastering van het plantsoen op de Copernicuslaan; dat hij zich direct naar de auto heeft begeven en zag dat er een aantal jongelui uit die auto stapte; dat enigen daarvan zich verwijderden en één bleef staan; dat daarna de komst van de politie is afgewacht;

Wilhelmus Marinus van der Kroft:

dat hij op 10 januari 1965 te 17.30 uur samen met Frits Looye op de Paul Krugerlaan de hun bekende René, waarvan hij wist dat die in militaire dienst was, heeft ontmoet, met wie Looye en hij vervolgens op verzoek van die René in diens Skoda-personenauto zijn meegereden, nadat zij de auto al duwende hadden gestart; dat René de auto bestuurde; dat, toen zij op de Copernicuslaan te 's-Gravenhage gekomen waren, René vanaf de brug van de Valkenboskade een scherpe bocht naar links en toen naar rechts nam bij een snelheid van ongeveer 50 kilometer per uur; dat hij bemerkte dat de auto begon te glijden; dat de auto even daarna met de rechter voorzijde tegen de linkerzijde van een aldaar op de Copernicuslaan geparkeerd staande auto, een Opel Rekord 1700-personenauto botste; dat de auto waarin hij zat na die botsing verder reed en toen in aanraking kwam met een op het plantsoengedeelte van de Copernicuslaan staande lichtmast, ter hoogte van de Hendrik van Deventerstraat; dat de auto vervolgens sterk naar rechts schoot en toen tegen de voorgevel van een huis op de hoek van de Copernicuslaan en de Hendrik van Deventerstraat reed; dat de auto vandaar scherp naar links reed en even later tegen het hekwerk van eerdergenoemd plantsoen botste en tot stilstand kwam; dat René, Looye en hij zijn uitgestapt; dat hij ter plaatse is gebleven, terwijl René en Looye zijn weggelopen;

Overwegende, dat een proces-verbaal, op ambtseed opgemaakt door Hendrikus Joseph van der Spek en Pieter Klein, beiden hoofdagent van

gemeentepolitie te 's-Gravenhage en gesloten dd. 12 januari 1965, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisanten:

dat zij zich op 10 januari 1965 te omstreeks 18.10 uur hebben begeven naar de Copernicuslaan te 's-Gravenhage, alwaar even tevoren een aanrijding zou hebben plaats gehad; dat zij, ter plaatse gekomen, zagen, dat ter hoogte van perceel Copernicuslaan 60 een vierwielige personenauto, gekentekend SG 78-83, stilstond in het plantsoen in voormelde straat; dat een man, die hun later opgaf te zijn genaamd Hendrik Wels, hun een man aanwees, die even tevoren uit bedoelde auto was gekomen; dat laatstgenoemde man hun opgaf te zijn genaamd Wilhelmus Marinus K.; dat zij voormelde personenauto voor onderzoek en technische keuring hebben laten vervoeren naar het bureau van de Verkeerspolitie te 's-Gravenhage; dat de Copernicuslaan te 's-Gravenhage een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg is;

overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, opgemaakt door Bastiaan Pors, hoofdagent van gemeentepolitie te 's-Gravenhage en gesloten dd. 19 januari 1965, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij een technisch onderzoek heeft ingesteld ten opzichte van het vierwielig motorrijtuig, gekentekend SG 78-83, hetwelk zich op 11 januari 1965 op de binnenplaats van het bureau van de Verkeerspolitie te 's-Gravenhage bevond; dat hij bij voornoemd onderzoek onder meer constateerde:

dat de radiateur van de motor defect was en nagenoeg los stond op het chassis, zijnde de radiateur alleen nog aan de rechter onderzijde in verbinding met het chassis;

dat de ventilator los zat ten opzichte van de waterpomp;

dat de waterpomp zeer veel ruimte had in de lagers;

dat de accu, welke in de motorruimte was geplaatst, los stond in de accubak en gedeeltelijk met lichtsnoer vastgebonden was;

dat de linker motorkapsteun ontbrak en de rechter motorkapsteun los zat; dat de motorkap dan ook nagenoeg los op het motorrijtuig zat;

dat de rechter voorwiellagers te veel ruimte hadden;

dat het linkerportier noch van binnen, noch van buitenaf geopend kon worden, doordat de buitenkruk vast zat, terwijl de binnenkruk ontbrak; dat het portierraam met behulp van een stuk ijzerdraad moest worden geopend of gesloten;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-
,,macht, op 10 januari 1965 te 's-Gravenhage als bestuurder van een
,,vierwielige personenauto Skoda, SG 78-83, daarmee heeft gereden
,,over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Copernicus-
,,laan in de richting Fahrenheitstraat en toen na het oversteken van de

,,brug over de Valkenboskade de veiligheid op de Copernicuslaan in ,,gevaar heeft gebracht doordien hij met een te grote snelheid de bocht ,,van de brug naar de zuidelijke rijbaan van de Copernicuslaan heeft ,,genomen en toen eerst aan de voor hem linkerzijde van deze rijbaan ,,tegen een stoeprand is gebotst, vervolgens tegen een rechts van de ,,weg geparkeerde Opel Rekord 1700 MS 22-05 is gebotst, welke daar-,,bij werd beschadigd, daarna weer tegen een links van de rijbaan op ,,het trottoir staande lichtmast is opgebotst, vervolgens tegen de gevel ,,van het rechts van de weg gelegen perceel no. 70 is gereden en van-,,daar weer schuins links de weg is overgestoken en in de afrastering ,,van het plantsoen aldaar tot stilstand is gekomen, terwijl dit voertuig ,,rijtechnisch niet in voldoende staat van onderhoud verkeerde, als ,,voorgeschreven in artikel 13 lid 1 sub a van het Wegenverkeersregle-,,ment aangezien:

a . dat de radiateur van de motor defect was en nagenoeg los stond ,,op het chassis. Bedoelde radiateur stond alleen nog met de rechter ,,onderzijde in verbinding met het chassis;

,,b. dat de ventilator los zat ten opzichte van de waterpomp;

,,c. dat de waterpomp zeer veel ruimte had in de lagers;

,,d. dat de accu welke in de motorruimte was geplaatst, los stond ,,in de accubak en gedeeltelijk met lichtsnoer was vastgebonden;

,,e. dat de linker motorkapsteun ontbrak, terwijl de rechter motor-,,kapsteun los zat. De motorkap zat dan ook nagenoeg los op het motor-,,rijtuig;

f . dat de rechter voorwiellagers te veel ruimte hadden;

g . dat het linkerportier noch van binnen noch van buitenaf geopend ,,kon worden, doordat de buitenkruk vast zat, terwijl de binnenkruk ,,ontbrak. Het portierraam moest met behulp van een stuk ijzerdraad ,,geopend of gesloten worden."

overwegende, dat de Krijgsraad de aan beklaagde mede ten laste gelegde overtreding van artikel 30 van de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen niet wettig bewezen acht, nu het bewijs uitsluitend kan steunen op de verklaring van de beklaagde;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet;

II. Overtreding *van* artikel 13 van het Wegenverkeersreglement;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. Artikel 35 juncto artikel 25 van de Wegenverkeerswet;

II. Artikel 124 juncto artikel 13 lid 1 aanhef en onder a van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het sub II als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit termen aanwezig acht beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Overwegende, dat de Krijgsraad termen aanwezig acht het inbeslaggenomen motorrijtuig, merk Skoda, bouwjaar 1955, aan het verkeer te onttrekken;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling terzake van het feit sub I tot een geldboete van f 75 (subs. 15 dagen hechtenis) en terzake van het feit sub II tot een hechtenis v.d.t.v. 14 dagen, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar en, onvooswaardelijk, ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen v.d.t.v. 8 maanden; aan het verkeer ontrokken verklaring van het inbeslaggenomen motorrijtuig, merk Skoda, bouwjaar 1955, gekentekend SG 78-83 — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 9 juli 1964

President: Lt.-Kolonel Mr. *H*. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel W. B. F. Proper en Majoor N. J. de Ruiter.
Raadsman: Mr. R. Lion, Advocaat te Arnhem en Kapitein J. Takens.

Feitelijke insubordinatie: als dpl. soldaat in dronkenschap een sergeant een stomp tegen de kaak toebrengen. Opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld: vervolgens een UZI grijpen, dit met scherpe patronen geladen geweer grendelen en op „vuren" stellen en ,,daarmede die sergeant bedreigen.

Twee maanden militaire detentie met aftrek van twee maanden voorarrest.

(W.M.Sr. art. 116, 117-120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. W. M. V. W., geboren 30 mei 1943, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij ,,de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op „of omstreeks 4 mei 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Steenwijker-,,wold, althans in Nederland:

,,1e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant G. ten Oever, feitelijk ,,heeft aangerand, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens voor-

,,melde meerdere met een zijner handen een klap op of tegen diens ,,kaak gegeven, althans, indien terzake van het voorgaande geen ver-,,oordeling kan of mocht volgen, dat hij alstoen aldaar opzettelijk ge-,,welddadig G. ten Oever met een zijner handen een krachtige klap op ,,of tegen diens kaak heeft gegeven, tengevolge waarvan ten Oever ,,voornoemd pijn heeft ondervonden;

,,2e. opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester T. H. Haak, feite-,,lijk heeft bedreigd met geweld, althans van diens vrijheid van han-,,delen heeft beroofd, hebbende hij alstoen aldaar, toen voormelde ,,wachtmeester tezamen met anderen probeerde beklaagde uit de kelder ,,van een gebouw aldaar te verwijderen, een automatisch vuurwapen ,,UZI, welks magazijn gevuld was met een aantal scherpe patronen, na ,,dit wapen gegrendeld en op vuren te hebben gezet opzettelijk dreigend ,,gericht op die wachtmeester, waardoor deze zich bedreigd gevoelde ,,en zich niet durfde te verroeren;

,,althans indien terzake van het voorgaande geen veroordeling kan ,,of mocht volgen, dat hij alstoen aldaar T. H. Haak heeft bedreigd ,,met doodslag, althans enig misdrijf tegen het leven gericht, althans ,,met zware mishandeling door opzettelijk dreigend een automatisch ,,vuurwapen, UZI, in welke magazijn zich een aantal scherpe patronen ,,bevonden, te grendelen, dit wapen op vuren te zetten en de loop ,,daarvan te richten op Haak eerdergenoemd, door welke wijze van ,,handelen van beklaagde genoemde Haak zich bedreigd gevoelde of ,,kon gevoelen";

overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard, hier zakelijk weergegeven:

dat hij, terwijl hij al's dienstplichtig soldaat der 1e klasse onder de wapenen was bij de Koninklijke Landmacht, in de avond van 4 mei 1963 in de cantine en de kelder van gebouw A in de legerplaats Steenwijkerwold een feestje vierde en daarbij bier dronk; dat hij toen hij bij zijn positieven kwam in genoemde legerplaats in de cel lag en bloed aan zijn gezicht en handen had;

Overwegende, dat Gerhard ten Oever, oud 20 jaren, bij verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd, hier zakelijk weergegeven:

dat hij, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, in de avond van 4 mei 1964 in de Legerplaats Steenwijkerwold in één van de keldervertrekken van gebouw A de soldaat W. aantrof; dat hij W. aanspoorde naar zijn kamer te gaan, doch deze reageerde met de woorden: ,,Daar heb je geen moer mee te ,,maken"; dat W. hem even later een vuistslag op de kin gaf, die behoorlijk pijn deed; dat W. hem bij de daarop volgende worsteling uitschold voor ,,vuile vieze onderofficier"; dat W. na zich te hebben losgerukt, de op de tafel liggende UZI van de wachtcommandant greep, deze op de wachtcommandant richtte zeggend zoiets als: ,,Nu is het

„uit"; dat hij daarbij bezig was met de spangreep van het wapen; dat hij vreesde dat W. zou gaan schieten;

Overwegende, dat Tommy Harry Haak, oud 20 jaren, bij zijn verhoor door de Officier-Cominissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd, hier zakelijk weergegeven:

dat hij in de avond van 4 mei 1964, terwijl hij als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en wachtcommandant was in de legerplaats Steenwijkerwold, in gezelschap van een sergeant in de kelder van gebouw A een in ondergoed gekleed persoon aantrof; dat deze persoon die sergeant een harde klap in het gezicht gaf; dat hij om de sergeant te helpen zijn UZ1 pistoolmitrailleur op een tafel legde; dat bedoelde persoon de UZI greep en de spangreep naar achteren haalde; dat zich in het magazijn van het wapen vijf patronen bevonden, en het wapen dan ook volledig geladen was; dat bedoelde persoon het wapen in zijn richting hield; dat hij, gezien diens gelaatsuitdrukking, meende dat die persoon in staat was het wapen af te vuren; dat hij zich niet durfde bewegen; dat hij, nadat het wapen van die persoon was afgenomen, zag dat de vuurregelaar op automatisch stond;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel gebezigd met betrekking tot beide ten laste gelegde feiten — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde onder 1e en 2e primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst bij ,,de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 4 mei 1964, derhalve in ,,tijd van oorlog, te Steenwijkerwold,

,,1e. opzettelijk zijn meerdere, de sergeant G. ten Oever, feitelijk ,,heeft aangerand, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens voor- ,,melde meerdere met een zijner handen een klap op of tegen diens ,,kaak gegeven;

,,2e. opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester T. H. Haak, feite- ,,lijk heeft bedreigd met geweld, hebbende hij alstoen aldaar een auto- ,,matisch vuurwapen UZI, welks magazijn gevuld was met een aantal ,,scherpe patronen, na dit wapen op vuren te hebben gezet opzettelijk ,,dreigend gericht op die wachtmeester, waardoor deze zich bedreigd ,,gevoelde en zich niet durfde te verroeren";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *,,feitelijke insubordinatie, in tijd van oorlog",*

2e. *,,als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met ge- ,,weld",*

voorzien en strafbaar gesteld bij

1e. artikel 120 jo 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

2e. artikel 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is

aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders, daarbij in het bijzonder rekening houdend met de inhoud van een schrijven dd. 3 juli 1964 van de districtspsychiater Oost van de Militaire Geneeskundige Dienst, de reserve 1e luitenant arts V. Ch. L. M. G. Tielens, waarin deze als diagnose vermeldt: epileptoide psychopathie, concludeert tot ernstig verminderde toerekeningsvatbaarheid en adviseert tot herclassificatie tot S5 *);

Overwegende, dat beklaagde vanaf 5 mei 1964 tot heden voorlopig arrest heeft ondergaan in de vorm van streng arrest, van welk arrest naar het oordeel van de Krijgsraad van de op te leggen vrijheidsstraf een gedeelte, te weten twee maanden, in mindering behoort te worden gebracht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de zaak van dien aard is, dat beklaagde, die in arrest is, daaruit behoort te worden ontslagen, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden met aftrek van voorarrest voor de duur van 2 maanden — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 14 augustus 1964

President: Kolonel Mr. K. N. Korteweg; *Leden:* Majoors G. *A.* van den Bergh en F. Henner.
Raadsman: Majoor *K*. Bakker, Sociale Dienst te 's-Gravenhage.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd: als dpl. soldaat plaats genomen hebbende in den voor onderofficeren gereserveerde coupé van de Nederlandse Spoorwegen, tussen de stations Utrecht en Amsterdam opzettelijk nagelaten te voldoen aan de hem door een korporaal gegeven bevelen: (1) om die coupé te verlaten en (2) zijn legitimatiebewijs te tonen en mee te gaan naar de Koninklijke Marechaussee.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. D. O., geboren 3 juli 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Ovenvegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

---

*) Artikel 37*a* Wetboek van Strafrecht is niet als toegepast, aangehaald. (Red. *M.R.T.*).

,,dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
,,macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 15 mei
,,1964 tussen de stations Utrecht en Amsterdam, althans in Nederland,
,,heeft geweigerd dan wel opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen
,,aan het hem door zijn meerdere, de korporaal R. A. v. d. Weele,
,,gegeven dienstbevel een voor onderofficieren gereserveerde coupé van
,,de Nederlandse Spoorwegen te verlaten en vervolgens toen hieraan
,,niet werd voldaan eveneens heeft geweigerd te gehoorzamen aan de
,,hem door die korporaal gegeven dienstbevelen om zijn legitimatie-
,,bewijs te tonen en mee te gaan naar de Marechaussee";

overwegende: .... enz.;

Overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer heeft heeft verklaard, hier zakelijk weergegeven:

dat hij op 15 mei 1964, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij het 1e Bataljon F-compagnie Depot Verbindingsdienst, in een coupé van een treinstel der Nederlandse Spoorwegen, onderweg van het station Utrecht naar Amsterdam, geweigerd heeft te gehoorzamen aan verschillende dienstbevelen, welke door een korporaal, die later van de Weele bleek te zijn, werden gegeven; dat de coupé, waarin hij zich bevond, was gereserveerd voor onderofficieren; dat de bevelen die de korporaal toen gaf, o.m. waren: die coupé te verlaten en kort daarop, toen hij aan dat bevel niet voldaan had, om zijn legitimatiebewijs te tonen; dat hij ook dat geweigerd heeft te doen;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig rapport dd. 20 mei 1964, opgemaakt en getekend door de korporaal R. A. van de Weele, zakelijk inhoudt, dat genoemde korporaal op 15 mei 1964 in de trein van Utrecht naar Amsterdam de dienstplichtig soldaat J. D. O., ingedeeld bij de F-compagnie van het Depot Verbindingsdienst, rapport heeft aangezegd; dat hij hiertoe is overgegaan, nadat genoemde soldaat, die zich in een door onderofficieren gereserveerde coupé bevond, geweigerd had te voldoen aan zijn verzoek om die coupé te verlaten; dat deze soldaat eveneens geweigerd heeft zich te legitimeren, toen hij hem daartoe opdracht gegeven had;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-
,,macht, op 15 mei 1964 tussen de stations Utrecht en Amsterdam,
,,heeft geweigerd te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de
,,korporaal R. A. v. d. Weele, gegeven dienstbevel een voor onder-
,,officieren gereserveerde coupé van de Nederlandse Spoorwegen te
,,verlaten en vervolgens toen hieraan niet werd voldaan eveneens heeft
,,geweigerd te gehoorzamen aan de hem door die korporaal gegeven
,,dienstbevelen om zijn legitimatiebewijs te tonen en mee te gaan naar
,,de Marechaussee";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, meer-
„malen gepleegd;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht j° 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemtming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 1 week — *Red.].*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 9 juli 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel H. W. C. Ligtvoet en Lt.-Kolonel F. G. J. de Waal.
Raadsman: Mr. *J. J.* M. Witlox.

Brandstichting, waarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is: in een schuurtje, dat achter tegen een huis aangebouwd was, dozen, kisten en wasgoed in brand steken.

(W.Sr. art. 157).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. M. P., geboren 9 juni 1940, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 8 december 1963 te Heerlen opzettelijk „brand stichtend in een houten schuur, welke tegen de achtergevel van „perceel Anjelierstraat 133 was aangebouwd, in deze schuur kartonnen „dozen, kisten en wasgoed in brand heeft gestoken, terwijl daarvan ge-„meen gevaar te duchten was voor zich in deze schuur en in genoemd „perceel bevindende goederen";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 8 december 1963 ben ik in de schuur welke tegen de achtergevel van perceel Anjelierstraat 133 te Heerlen was aangebouwd, gegaan om daar brand te stichten. Ik heb toen en daar brand gesticht in een aantal kartonnen dozen en kisten door een brandende lucifer daarbij te houden, zodat deze goederen ontvlamden, met het gevolg dat enig wasgoed, dat aan een lijn boven deze goederen hing, vlam vatte;

overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 129/63 opgemaakt en gesloten te Heerlen op 12 december

1963 door Arie Hendrik van Caem, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Mathieu Hubertus Gerardus Moonen, marechaussee der 1e klases, opsporingsambtenaar, beiden behorende tot de Brigade Heerlen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Wilhelmus Cornelis Aspers:

Op 8 december 1963 bevond ik mij in café van Poll aan de Anjelierstraat te Heerlen. Daar was eveneens aanwezig de soldaat P. wonende te Heerlen. Ik zag dat P. door de achterdeur naar buiten ging. Ongeveer 10 minuten daarna ben ik eveneens achteruit gegaan. Ik zag dat de deur van de schuur openstond en dat uit de deuropening rook kwam. Tevens zag ik dat er in de schuur iets brandde. Toen ik de schuur binnen wilde gaan hoorde ik achter mij iemand roepen: ,,Ga ,,daar niet binnen want daar ga je kapot van de rook''. Ik draaide mij om en zag dat P. daar stond te hoesten. Ik ben toch het schuurtje binnen gegaan en zag dat er een hoop dozen, kisten en wasgoed brandde;

als relaas van verbalisanten:

Op 8 december 1963 hebben wij gezien en waargenomen:

In het perceel Anjelierstraat 133 gelegen in de gemeente Heerlen wordt een café gedreven door mevrouw van Poll. Achter dit perceel was een houten schuur tegen de achtergevel van dit perceel aangebouwd. In deze houten schuur bevonden zich stro, houten kisten, wasgoed en lompen. Voor de schuur lagen resten van lompen of wasgoed, welke door brand verkoold en verschroeid waren. In de schuur lag as en verkoolde resten van wasgoed, dozen en een gedeeltelijk verbrande wasmachinewringer. Nadat wij Franciscus Mathias P., geboren 9 juni 1940 te S. hadden aangehouden hebben wij op 9 december 1963 hem geconfronteerd met W. Aspers, die verklaarde dat de militair, P., die wij tegenover hem stelden, de persoon was waarover hij in zijn verklaring had gesproken;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 8 december 1963 te Heerlen opzettelijk brand stichtend ,,in een houten schuur, welke tegen de achtergevel van perceel Anje-,,lierstraat 133 was aangebouwd, in deze schuur kartonnen dozen, ,,kisten en wasgoed in brand heeft gestoken, terwijl daarvan gemeen ,,gevaar te duchten was voor zich in deze schuur bevindende goederen'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,Opzettelijk brand stichten, waarvan gemeen gevaar voor goederen ,,te duchten is'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 157 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf v.d.t.v. **3** maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van **3** jaren en — onvoorwaardelijk — tot een geldboete van f 100, subs. 20 dagen hechtenis — *Red.].*

Krijsgraad te Velde Zuid

Vonnis van 11 maart 1965

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel H. W. *C.* Ligtvoet en Lt.-Kolonel F. G. J. de Waal.
Raadsman: Ritmeester G. G. M. van der Kroon.

Als dpl. huzaar in het openbaar en ten aanhoren van de meerdere tegen. een beroepssergeant zeggen: „He, die vent ken ik; die is zo „idioot geweest om beroeps te worden" en „Ik schaam me Voorburger „te zijn omdat zo'n figuur beroeps geworden is".

KRIJGSRAAD: *„Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar „mondeling beledigen". Militaire detentie v.d.t.v. één maand.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *(zie sententie achter het vonnis) „Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid be„spotten". Eveneens één maand militaire detentie; voorts in-arreststelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming.*

(W.M.Sr. art. 108).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen **A.** J. L. G., dpl. huzaar, geboren 8 augustus 1944, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Ovenvegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 28 december 1964 te Voorburg, terwijl hij „als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, opzettelijk zijn meerdere de sergeant R. J. „Snijders in het openbaar mondeling beledigend dan wel hem in zijn „tegenwoordigheid bespottend, duidelijk hoorbaar voor genoemde ser„geant en voor anderen, doelend op deze sergeant, de volgende woor„den heeft geuit: „Hé, die vent ken ik, die is zo idioot geweest om „„beroeps te worden" en „Ik schaam me Voorburger te zijn omdat „„„zo'n figuur beroeps geworden is", of woorden van soortgelijke be„ledigende of bespottende strekking";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 8 april 1964 ben ik ononderbroken in werkelijke militaire

dienst als dpl. soldaat der Koninklijke Landmacht. Op 28 december 1964 heb ik te omstreeks 21.30 uur in de restauratie van het tennispark Leeuwenberg te Voorburg met luider stemme tegen de mij bekende R. J. Snijders, van wie ik wist dat hij in dienst was gezegd: ,,Hé, ,,die vent ken ik, die is zo idioot geweest om beroeps te worden''. Ik heb toen ook nog gezegd: „Pk heb hem laatst nog in de trein gezien ,,in zijn fanatieke pakkie, met een platte pet op''. Er waren ter plaatse veel mensen aanwezig.

Overwegende, dat Robert Jelle Snijders, oud 20 jaar, sergeant, specialist Weerwaarneming, wonende te Voorburg, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede heeft bevestigd:

Sinds september 1962, ben ik ononderbroken in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Luchtmacht. Sinds 1 december 1964 in de rang van sergeant. Op 28 december 1964 omstreeks 21.30 uur, bevond ik mij in burger gekleed in de restauratie van het tennispark de Leeuwenberg te Voorburg. Aldaar heeft een mij van gezicht bekende persoon, die naar ik later vernam A. J. L. G. genaamd is, met luide stem, zodat iedereen het kon horen, terwijl hij zich tot mij richtte, tegen mij gezegd: ,,Hé, die vent ken ik, die is zo idioot geweest om beroeps ,,te worden''. Toen één van de omstanders G. vroeg welke rang ik bekleedde hoorde ik G. duidelijk zeggen: ,,Nogal een hoge met van ,,die vette strepen. Ik heb hem laatst nog in zijn fanatieke pakje ge-,,zien[m]. Verder zei G. ook nog: ,,Ik schaam mij Voorburger te zijn, ,,omdat zo'n figuur beroeps is geworden''. Ik voelde mij door deze woorden beledigd en gekwetst.

Overwegende, dat Anneke Else van de Bilt, oud 21 jaar, kantoorbediende, wonende te Voorburg, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede heeft bevestigd:

Op 28 december 1964 bevond ik mij omstreeks 21.30 uur in gezelschap van de sergeant van de Koninklijke Luchtmacht R. J. Snijders in de restauratie van het tennispark Leeuwenberg te Voorburg. Op een gegeven moment hoorde ik op een afstand van 2 à 3 meter iemand zeggen: ,,Hé, die vent ken ik, die is zo idioot geweest beroeps te worden'', terwijl hij zich tot Snijders richtte. Toen één van de omstanders aan deze persoon vroeg welke rang Snijders bekleedde, hoorde ik deze persoon zeggen: ,,Nogal een hoge, ik heb hem laatst in de trein ge-,,zien[v].

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 28 december 1964 te Voorburg, terwijl hij als dienst-,,plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke ,,Landmacht, opzettelijk zijn meerdere de sergeant R. J. Snijders in het ,,openbaar mondeling beledigend duidelijk hoorbaar voor genoemde ,,sergeant en voor anderen, doelend op deze sergeant, de volgende ,,woorden heeft geuit: ,,Hé, die vent ken ik, die is zo idioot geweest

,,,,om beroeps te worden'' en ,,Ik schaam me Voorburger te zijn omdat ,,,,zo'n figuur beroeps geworden is''.''

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling „beledigen'';

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 1 maand — *Red.]*.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 18 mei 1965

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* Lt.-Generaal Mr. Schepers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans, Generaal-Majoor Wartena (plv.) en Mr. Nijgh (plv.).
Raadsman: Mr. Dr. M. J. van der Flier, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, met in arreststelling bij de uitspraak;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd [. . . . *enz Zie het vonnis — Red.];*

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis waarvan hoger beroep overneemt de overwegingen, inhoudende de bewijsmiddelen;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van deze bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 28 december 1964 te Voorburg, terwijl hij als dienst-,,plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke ,,Landmacht, opzettelijk zijn meerdere de sergeant R. J. Snijders in

„zijn tegenwoordigheid bespottend, duidelijk hoorbaar voor genoemde „sergeant en voor anderen, doelend op deze sergeant de volgende „woorden heeft geuit: „Hé, die vent ken ik, die is zo idioot geweest „„om beroeps te worden" en „Ik schaam me Voorburger te zijn om- „„dat zo'n figuur beroeps geworden is" ";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid be- „spotten",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven bewezen werd verklaard, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Ovenvegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de beklaagde;

Overwegende, dat het Hof bevindt dat de zaak is van dien aard dat de beklaagde die zich op vrije voeten bevindt onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling nog de artikelen 1, 11, 60, 62 Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van één maand;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven bewezen werd verklaard; spreekt hem daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Teneinde te voorkomen dat militairen, bij het bezigen van ondisciplinaire uitingen jegens hun meerderen, in grensgevallen tussen de mazen van de gewone strafwet inzake de beledigingsmisdrijven zouden sluipen, heeft de militaire strafwet die mazen verkleind door naast belediging (met smaad en laster) tevens strafbaar te stellen het uitschelden, beschimpen en bespotten en tevens de wijzen waarop beledigd kan worden, uit te breiden.

Het wil mij voorkomen dat daarom eerst naar die bijzondere vor-

men gegrepen moet worden als het begrip „beledigen" van artikel 261 e.v. W.Sr. tekort schiet.

De Krijgsraad meende dat de gebezigde woorden onder „beledigen" vielen; het H.M.G. was — klaarblijkelijk — van een andere opvatting.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 6 januari 1965

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. van Arkel en Lt.-Kolonel M. van der Voo.
Raadsman: Kapitein W. *G.* Tibben.

Herhaalde diefstal van bankbiljetten uit een geldkistje, gepleegd door een dpl. soldaat wanneer deze bij een familielid logeerde. Voor het bewijs gebruik gemaakt van met poeder gemerkte bankbiljetten.

(W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W. J. R., geboren 4 maart 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Middelburg telkens met het oogmerk van wederrechte-
„lijke toeëigening heeft weggenomen:
„op of omstreeks 18 juli 1964 een bankbiljet van f 100,—,
„op of omstreeks 19 juli 1964 twee bankbiljetten van f 25,—,
„op of omstreeks 1 augustus 1964 een bankbiljet van f 100,— en
„op of omstreeks 15 augustus 1964 een bankbiljet van f 25,— en
„drie bankbiljetten van f 10,—, althans telkens geldsbedragen, toebe-
„horende aan Marinus van Wijngen, althans aan een of meer anderen
„dan aan hem, beklaagde";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds mei 1964 breng ik de week-einden dooi bij mijn oom Marinus van Wijngen te Middelburg. Aldaar heb ik in juli 1964 voor het eerst uit een blank metalen geldkistje hetwelk afgesloten was, door middel van een mes waarmede ik het deksel van het kistje omhoog wipte een bankbiljet van f 100,— weggenomen en mij toegeëigend. De dag daarop heb ik op gelijke wijze uit dit geldkistje twee bankbiljetten van f 25,— weggenomen en mij toegeëigend. Het is mogelijk dat het voorgaande zich afgespeeld heeft op 18 en 19 juli 1964. Vervolgens heb ik op dezelfde wijze op 1 augustus 1964 aldaar wederom een bankbiljet van *f* 100,— uit dit geldkistje weggenomen en mij toegeëigend en tenslotte heb ik op 15 augustus 1964 aldaar uit dit geldkistje op dezelfde wijze als voorheen een bankbiljet van f 25,— en drie bankbiljetten van f 10,— weggenomen. Deze laatste biljetten bleken ge-

poederd te zijn met een chemisch middel en hierdoor werd ik kort daarop door de marechaussee aangehouden. Telkens toen ik deze verschillende bankbiljetten wegnam, wist ik dat deze bankbiljetten toebehoorden aan Marinus van Wijngen en ik wist telkens dat ik wanneer ik deze bankbiljetten als bovenvermeld wegnam, ik hiervoor van niemand recht of toestemming had;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 49/64 opgemaakt en gesloten te Vlissingen op 18 augustus 1964, door Hendrik van de Sleenover, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Vlissingen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van M. van Wijngen:

Verschillende malen heb ik ontdekt dat er geld was weggenomen uit mijn geldkistje hetwelk ik heb staan in mijn woning te Middelburg. Het is mij opgevallen dat deze diefstallen steeds gepleegd werden gedurende de week-enden, als mijn neef J. W. J. R. bij mij het week-end doorbracht;

als relaas van verbalisant:

Op 12 augustus 1964 toonde van Wijngen mij te Middelburg een metalen kistje dat met slot en sleutel gesloten kon worden. Voorts zag ik dat met een mes of een dergelijk voorwerp tussen het deksel en het kistje gestoken was, het metaal ter plaatse vertoonde beschadigingen.

Op 14 augustus 1964 heb ik twee bankbiljetten van f 25,— en vijf bankbiljetten van f 10,— welke mij door van Wijngen ter beschikking werden gesteld, ingepoederd met pyoktanin aureum en in het geldkistje gelegd. Vervolgens heb ik van Wijngen verzocht het geldkistje bij hem thuis wederom neer te zetten, er geen geld uit te nemen of in te doen en ongemerkt regelmatig te controleren of het geld nog aanwezig is. Op 17 augustus 1964 verscheen van Wijngen wederom voor mij en verklaarde dat hij zojuist ontdekt had dat er bankbiljetten uit het kistje waren weggenomen. Ik heb vervolgens geconstateerd dat één bankbiljet van f 25,— en drie bankbiljetten van f 10,— ontbraken. Van Wijngen verklaarde dat zijn neef J. W. J. R. het week-end bij hem had doorgebracht;

bij het hierna ingesteld onderzoek in de woning van Van Wijngen zag ik dat op een blauw jasje, een bijbehorende broek en een grijze broek welke volgens van Wijngen eigendom waren van J. W. J. R. duidelijke sporen van pyoktanin aureum aanwezig waren. Voorts zag ik sporen van pyoktanin aureum op de sloop van het hoofdkussen van een bed dat volgens van Wijngen gedurende het laatste week-end door zijn neef beslapen was;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 156/64 opgemaakt en gesloten te Rijswijk d.d. 24 augustus 1964, door Wouter van Gammeren, opperwachtmeester der Kon. Marechaussee, behorende tot de brigade 's-Gravenhage, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklaagde:

Op 15 augustus 1964 heb ik te Middelburg een blauw jasje en een

grijze broek en op 16 augustus heb ik hetzelfde blauwe jasje en een daarbij behorende blauwe pantalon gedragen. Deze kledingstukken heb ik 17 augustus 1964 achtergelaten in de woning van mijn familie, de heer en mevrouw van Wijngen te Middelburg;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij te Middelburg telkens met het oogmerk van wederrechte-
„lijke toeëigening heeft weggenomen:
„omstreeks 18 juli 1964 een bankbiljet van f 100,—,
„omstreeks 19 juli 1964 twee bankbiljetten van f 25,—,
op 1 augustus 1964 een bankbiljet van f 100,— en
op 15 augustus 1964 een bankbiljet van j 25,— en drie bankbiljetten
„van f 10,—, toebehorende aan Marinus van Wijngen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„diefstal, meermalen gepleegd";

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoost te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 6 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 3 jaren — *Red.].*

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 6 januari 1965

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. van Arkel en Lt.-Kolonel M. van der Voo.
Raadsman: Eerste-Luitenant L. *J.* Hoogland.

Twee beklaagden: een dpl. soldaat (patrouillelid) en een dpl. korporaal (patrouillecommandant), behorende tot de wacht en belast met het uitvoeren van een patrouille, zijn tijdens de uitvoering van die patrouille een legeringskamer binnengegaan, zijn aldaar op een bed gaan zitten en in slaap gevallen: „behorende tot een patrouille een als zo-„danig op hem rustende verplichting niet nakomen".

Rekening houdende met de aan elk der beklaagden reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf van 14 dagen verzwaard arrest, de dpl. soldaat veroordeeld tot 2 weken militaire detentie en de dpl. korporaal tot 3 weken militaire detentie, beiden voorwaardelijk met een proeftijd van 6 maanden.

(W.M.Sr. art. 48, 129; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen:
1. D. P., geboren 19 januari 1944, dpl. soldaat,
2. T. V., geboren 11 oktober 1944, dpl. korporaal,
beklaagden,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagden na voeging is ten laste gelegd:

„1. dat hij in de nacht van 5 op 6 oktober 1964 te Leeuwarden, „terwijl hij als dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de „Koninklijke Luchtmacht en deeluitmakende van de wacht van de „vliegbasis Leeuwarden belast was met het uitvoeren van een patrouille „van 01.00 tot 02.00 uur op genoemde vliegbasis, in strijd hiermede „en met de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend „paraat en waakzaam te zijn zich naar een legeringskamer heeft be- „geven en aldaar op een bed in slaap is gevallen;

„2. dar hij in de nacht van 5 op 6 oktober 1964 te Leeuwarden, „terwijl hij als dpl. korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de „Koninklijke Luchtmacht en deeluitmakende van de wacht van de „vliegbasis Leeuwarden belast was met het uitvoeren van een patrouille „van 01.00 tot 02.00 uur op genoemde vliegbasis, in strijd hiermede „en met de als zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend „paraat en waakzaam te zijn, zich naar een legeringskamer heeft be- „geven en aldaar op een bed in slaap is gevallen;

Overwcgende, dat beklaagden, blijkens twee zich ten processe bevindende Justitiële Verklaringen d.d. 12 oktober 1964, opgemaakt door de 1e luitenant *C*. v. d. Velde, commandant LB. Squadron te Leeuwarden, ten tijde dat zij het hun ten laste gelegde zouden hebben begaan in werkelijke militaire dienst waren;

Overwegende, dat beklaagde P. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 17 september 1964 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Luchtmacht en als zodanig ben ik sinds 28 november 1964 ingedeeld bij het LB Squadron van de Vliegbasis Leeuwarden als LB-militair. Van 5 oktober 1964 te 23.30 uur tot 6 oktober 1964 te 7.30 uur maakte ik deel uit van de wacht van de vliegbasis Leeuwarden. Wachtcommandant was de sergeant I H. Bunk. Als wachthebbende was ik o.m. op 6 oktober 1964 belast met het uitvoeren van een patrouille op de vliegbasis Leeuwarden. Deze patrouille bestond nevens mij uit de korporaal V., welke patrouillecommandant was. Onze taak betrof de controle op afsluiting van de gebouwen „Oost" op de Vliegbasis. Tijdens het uitvoeren van deze patrouille kwamen wij langs onze slaapbarak. Wij zijn daar naar binnen gegaan en toen o.m. naar de kamer van V. gegaan, dit was kamer 13 van gebouw K-45, en aldaar zijn wij elk op een bed gaan zitten. Ik ben achterover gaan leunen cn daarna kennelijk in slaap gevallen. Omstreeks 2.30 uur schrok ik wakker doordat de korporaal A. J. Dekens en een soldaat binnenkwamen. Door naar een legeringskamer te gaan en daar op een bed in slaap te vallen, heb ik gehandeld

in strijd met de op mij rustende verplichting voortdurend paraat en waakzaam te zijn;

Overwegende, dat beklaagde V. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 3 december 1963 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst als dienstplichtige der Koninklijke Luchtinacht. Als zodanig ben ik sinds 10 april 1964 ingedeeld bij het LB Squadron van de Vliegbasis Leeuwarden. Op 3 juni 1964 werd ik bevorderd tot korporaal. Van 5 oktober 1964 te 23.30 uur tot 6 oktober 1964 te 07.30 uur maakte ik deel uit van de wacht van de vliegbasis Leeuwarden te Leeuwarden. Wachtcommandant was de sergeant I R. Bunk. Als wachthebbende was ik op 6 oktober 1964 o.m. belast met het uitvoeren van een patrouille ter controle over de gebouwen ,,Oost" op de Vliegbasis. Ik was commandant van deze patrouille. Aan mij was toegevoegd de dpl. soldaat P. Toen wij deze patrouille uitvoerden kwamen wij langs onze slaapbarak, gebouw K-45. Wij zijn toen deze barak binnengegaan en aldaar op mijn kamer, kamer 13, elk op een bed gaan zitten. Vervolgens hebben wij achterover geleund op een bed gelegen en zijn we ingeslapen. Omstreeks 2.30 uur werd ik wakker gemaakt door de korporaal Dekens en een soldaat. Door mij naar mijn legeringskamer te begeven en aldaar in slaap te vallen, heb ik gehandeld in strijd met de op mij rustende verplichting om voortdurend paraat en waakzaam te zijn;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van Huishoudelijk Onderzoek d.d. 6 oktober 1964 opgemaakt door H. de Jong, kapitein der Kon. Luchtmacht en L. J. Hoogland, res. 1e luitenant der Kon. Luchtmacht onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van H. Bunk, rnr. 29.11.20138, sergeant I der Kon. Luchtmacht ingedeeld bij het LB-Squadron Vliegbasis Leeuwarden:

Op 6 oktober 1964 heb ik te 01.00 uur als onderofficier toegevoegd de korporaal V. en de soldaat P. opdracht gegeven controle uit te oefenen bij de gebouwen ,,Oost" en zich te 02.00 uur te vervoegen bij de hangars. Daar zij zich om 02.00 uur niet hebben gemeld heb ik de korporaal J. Dekens en een soldaat opgedragen hen op te sporen. Om ± 2.30 uur meldde de korporaal Dekens mij dat hij V. en P. slapend had aangetroffen in een Iegeringsbarak;

als verklaring van J. A. Dekens, korporaal, behorende tot het LB squadron van de Vliegbasis Leeuwarden:

Op 6 oktober 1964 te ± 2.30 uur kreeg ik van de sergeant I H. Bunk opdracht om samen met een soldaat de korporaal V. en de soldaat P. te gaan zoeken, aangezien deze zich niet om 02.00 uur hadden gemeld. Ik vond V. en P. vast in slaap op een bed in gebouw K-45 kamer 13;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebezigd als bewijs tegen hem die haar aflegde en wordende het proces-verbaal van Huishoudelijk Onderzoek d.d. 6 oktober 1964 slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige be-

wijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagden is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene t.a.v. ieder der beklaagden eensluidend moet worden gequalificeerd als:

„Als andere militair, dan die bedoeld in het eerste, derde en vierde „lid van artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot „enige patrouille, in tijd van oorlog ene als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen";

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 129 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon der daders;

Overwegende dat beklaagden blijkens de ten processe aanwezige en aan beklaagden vertoond en voorgehouden afschriften-straflijst door hun commandant ter zake van voormeld feit reeds krijgstuchtelijk zijn gestraft, ieder met veertien dagen verzwaard arrest, welke straf ieder van hen op 9 oktober 1964 is aangezegd;

[Volgt: veroordeling van beklaagde sub 1. tot een militaire detentie voor de duur van 2 weken en van beklaagde sub 2. tot een militaire detentie voor de duur van 3 weken; beiden voorwaardelijk met een proeftijd van 6 maanden — *Red.]*.

NASCHRIFT.

Het betreft hier een opzettelijk gepleegd misdrijf, ten aanzien waarvan de beklaagde sub 2. opzettelijk met een militair van mindere rang deelneemt (artikel 48 W.M.Sr.). Deze strafverzwarende omstandigheid (de helft hoger) is duidelijk wèl in de strafmaat tot uitdrukking gebracht, maar niet in de qualificatie, terwijl ook artikel 48 voormeld niet bij de door de Krijgsraad toegepaste wetsartikelen is vermeld.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van **17** februari 1965

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonels T. Biesma en J. A. Vergouwe.
Raadsman: Mr. W. *L.* M. Knitel.

Onder drankinvloed (na het gebruik, in een tijdvak van 6 uren, van 6 flesjes en 8 glazen bier) een auto bestuurd en daarmede de veiligheid

op de weg in gevaar gebracht (tegen een geparkeerde auto opgereden en deze beschadigd).

Eéndaadse samenloop.

Na de aanrijding doorgereden voordat identificatie mogelijk ***was.***

Meerdaadse samenloop met het voorgaande.

(W.Sr. art. 55 en 57; W.V.W. art. 25, 26, 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. C. M. V., geboren 30 mei 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 18 oktober 1964 te Boskoop als be-„stuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over „de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Reijerskoop, ter-„wijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcohol-„houdende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht dat motor-„rijtuig naar behoren te besturen;

„2. dat hij op of omstreeks 18 oktober 1964 te Boskoop als be-„stuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede zodanig onvoor-„zichtig en onoplettend heeft gereden over de voor het openbaar ver-„keer openstaande weg, de Reijerskoop, dat hij is aangereden tegen „een voor hem rechts op die weg geparkeerd staand vierwielig motor-„rijtuig, door welke gedraging van hem, beklaagde, de veiligheid op „de weg ter plaatse in gevaar werd gebracht, althans redelijkerwijze is „aan te nemen, dat de veiligheid op de weg ter plaatse in gevaar kon „worden gebracht;

„3. dat hij op of omstreeks 18 oktober 1964 te Boskoop, nadat hij „op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Reijerskoop, „bestuurder was geweest van een vierwielig motorrijtuig,waarmede een „ongeval was ontstaan als gevolg van een aanrijding met dat motor-„rijtuig, waarbij schade was toegebracht aan enig goed, te weten een „vierwielig motorrijtuig, toebehorende aan Dirk Verheul, althans aan „een ander, niet zijnde een inzittende van het door beklaagde bestuur-„de motorrijtuig, is doorgereden, althans is weggereden, voordat de „identiteit van het door hem, beklaagde, bestuurde motorrijtuig en van „hem, beklaagde, die tijdens het ongeval het motorrijtuig bestuurde, „behoorlijk is kunnen worden vastgesteld";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 18 oktober 1964 heb ik te Boskoop van 12.00 uur tot omstreeks 18.00 uur zes flesjes en in totaal 8 glazen pilsbier gedronken. Ten gevolge van het vele bier drinken was ik overmoedig geworden en ik ben daarop samen met J. A. M. Houdijk, met de auto van mijn vader, merk B.M.W., kenteken HR 71-90 gaan rijden. Rijdende als bestuur-der van dit vierwielig motorrijtuig op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Reijerskoop te Boskoop, komende uit de richting

Goudse-Rijweg en gaande in de richting Hefbrug, zag ik plotseling, gezien mijn rijrichting, normaal rechts van de weg een personenauto geparkeerd staan. Ik zag deze auto te laat en kon een aanrijding niet voorkomen. Ik reed daarop met de rechtervoorzijde van mijn auto tegen de voorzijde van deze geparkeerde auto, deze auto stond nl. met de voorzijde geparkeerd in de richting van de Goudse Rijweg. De aanrijding gaf een hoorbare tik. Ofschoon ik wel begreep dat er door deze aanrijding schade zou zijn ontstaan aan de geparkeerde auto die mij later bleek gekentekend te zijn JD 69-82 en mij bleek toe te behoren aan Dirk Verheul, ben ik toch doorgereden omdat ik bang was voor de gevolgen. Ik moest door het alcoholgebruik als vermeld niet in staat worden geacht een motorrijtuig naar behoren te besturen en het alcoholgebruik is m.i. ook de oorzaak van de botsing geweest;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. 688/64 groep Boskoop 445-64 rayon Boskoop, opgemaakt en gesloten te Boskoop op 18 oktober 1964, door Theodorus Augustinus Maria Smale, wachtmeester der Rijkspolitie, behorende tot de groep Boskoop, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Dirk Verheul:

Op 18 oktober 1964 had ik mijn personenauto Opel-Rekord, kenteken JD 69-82 geplaatst aan de uiterste (Noordelijke) zijde van de Reijerskoop te Boskoop. Omstreeks 18.25 uur zag ik een personenauto naderen uit de richting van de Goudse Rijweg. Ik zag dat deze auto enigszins slingerend reed en bij het passeren van mijn auto met een hevige klap met zijn rechterzijde botste tegen de rechtervoorzijde van mijn auto. Toen ik mij naar mijn auto begaf zag ik dat deze aan de voorzijde van de grill, bumper en rechtervoorspatscherm ernstig beschadigd was. Het kenteken van de passerende auto, een BMW, noteerde ik ter plaatse, het was HR 71-90. Terstond ben ik met een kennis de achtervolging van die BMW begonnen. We gaven nog lichtsignalen maar de bestuurder reageerde daar niet op en voerde zijn snelheid op.

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 149/64 opgemaakt en gesloten te Leiden, op 14 november 1964, door Willem Jan Cornelis Zuurveld, wachtmeester der Kon. Marechaussee, behorende tot de brigade Leiden, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Johanna Alida Maria Houdijk:

Op 18 oktober 1964 omstreeks 18.30 uur reed ik met W. C. M. V. als bestuurder in een personenauto merk B.M.W. kenteken HR 71-90 over de Reijerskoop te Boskoop. Daar stond aan de Noordelijke zijde van de rijbaan een personenauto met de voorzijde in de richting van de Goudse rijweg. Ik zag en voelde dat V. met zijn auto tegen die geparkeerd staande auto reed en die auto aan de rechtervoorzijde raakte. Ik zei tegen hem: ,,Kijk uit, je rijdt tegen een auto aan'', maar V. reed zonder te stoppen door naar Gouda. In Gouda, in een bioscoop, heb ik daarna geroken dat V. naar alcoholhoudende drank riekte;

als relaas van verbalisant:

Op 18 oktober 1964 omstreeks 22.00 uur heb ik gezien en waargenomen dat een aanrijding had plaats gevonden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Reijerskoop, ter plaatse gelegen in de gemeente Boskoop. De Reijerskoop loopt van West (Goudse rijweg) naar Oost (Hefbrug). Aan de uiterst Noordelijke zijde van deze weg stond een vierwielig motorrijtuig, Opel Rekord, kenteken JD 69-82, met de voorzijde in Westelijke richting geparkeerd. Dit motorrijtuig was als volgt beschadigd aan de rechtervoorzijde: grill en rechtervoorspatbord waren gedeukt, de voorbumper was beschadigd. Op 19 oktober 1964, omstreeks 00.45 uur, dus ongeveer 7 uur sinds de aanrijding met de personenauto JD 69-82, heb ik vastgesteld dat de adem van W. C. M. V. sterk riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden:

sub 1: „of omstreeks",

sub 2: „of omstreeks" en „althans redelijkerwijze is aan te nemen, „dat de veiligheid op de weg ter plaatse in gevaar kon worden ge„bracht",

sub **3:** „of omstreeks", „althans aan een ander" en „althans is weg„gereden";

Overwegende dat het sub 1 bewezenverklaarde valt onder de strafbepaling van artikel 26, eerste lid j° artikel 35, eerste lid van de Wegenverkeerswet en het sub 2 bewezenverklaarde valt onder de strafbepaling van artikel 25 j° artikel 35, derde lid van de Wegenverkeerswet, doch dat de Krijgsraad van oordeel is dat beide feiten zijn gepleegd in ééndaadse samenloop, zodat onder toepassing van artikel 55 eerste lid van het Wetboek van Strafrecht de kwalificatie dient te luiden:

„*Handelen* in strijd met artikel 26, eerste lid *van* de Wegenverkeers„wet";

Overwegende dat het sub **3** bewezenverklaarde moet worden gekwalificeerd als:

„*Handelen* in *strijd* met artikel 30, eerste lid van de Wegenverkeers„wet",

beide feiten strafbaar gesteld bij artikel 35, eerste lid van de Wegenverkeerswet;

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de door beklaagde gepleegde feiten termen aanwezig acht om aan beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de duur van één jaar;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 6 weken, waarvan 2 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren en voorts (onvoorwaardelijk) ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de duur van 1 jaar — Red.].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

13 december 1962

(PRL 1961j2)

Voorzitter: Mr. *W*. P. Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. *T*. Vorstius Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor het reservepersoneel der landmacht 1923, art. 14 lid 3)

Aan klager werd met ingang van 1 februari 1959 onder meer een invaliditeitspensioen toegekend, berekend naar een pensioensgrondslag van f 15.180.—, zijnde klagers inkomen over het jaar 1958. Klager was van mening, dat de pensloensgrondslag op een hoger bedrag diende te worden vastgesteld. omdat z.i. ten onrechte met een tweetal na te noemen factoren geen rekening was gehouden.

De Raad was het hiermede echter niet eens en besliste, dat voor de vaststelling van de pensioensgrondslag moet worden uitgegaan van de daadwerkelijk genoten inkomsten over het jaar voorafgaande aan de datum van ingang van het ontslag. Om die reden kan geen rekening worden gehouden met de ongunstige invloed, die de bestedingsbeperking in dat jaar op de bedrijfsresultaten van de firma, waarin klager met zijn vader werkzaam was, en dus ook op klagers winstaandeel had. Evenmin kan in aanmerking worden genomen de omstandigheid, dat in de winstverdeling over dat jaar een bedrag aan goodwill was verdisconteerd, hetwelk klager aan zijn vader was verschuldigd met het oog op zijn intreden in de zaak.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

in zake K., wonende te H., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. A. Th. E. Kastein, advocaat te Amsterdam, als zijn raadsman, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP.

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat aan klager, eervol ontslagen reserve-eerste-luitenant van het wapen der infanterie, bij Koninklijk besluit van 29 augustus 1959 te rekenen van 1 februari 1959 een levenslang diensttijdpensioen van *f* 1290.— per jaar, berekend naar een diensttijd onder de wapenen van 8 jaren en 3 maanden en een diensttijd niet onder de wapenen van 8 jaren en 9 maanden en een pensioensgrondslag van f 7.188.—, alsmede — voorlopig voor de tijd van één jaar — een invaliditeitspensioen van f 1746.— berekend naar een pensioensgrond-

slag van f 15.180.— en een invaliditeitspercentage van 20, beide met een bijslag van respectievelijk f 39.— en f 53.— per jaar, is toegekend, zulks met toepassing van de artikelen 2 onder 2°, sub a, 6 onder 3°, 7, 11, 14, 15 en 16 der Pensioenwet voor het reservepersoneel der landmacht (Stb. 1923, nr. 356) en de wet van 31 juli 1958 (Stb. 401);

Overwegende dat bij Koninklijk besluit van 31 mei 1960, waarbij werd beschikt op het rekest van klager, houdende verzoek om herziening van de met betrekking tot zijn pensioenaanspraken bij het Koninklijk besluit van 29 augustus 1959 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op het rekest afwijzend te beslissen; waarbij onder meer werd overwogen:

dat belanghebbende blijkens zijn rekest geen genoegen meent te kunnen nemen met de voor hem vastgestelde grondslag betreffende het invaliditeitspensioen;

dat hij als zijn bezwaar aanvoert dat:

1. bij de berekening is uitgegaan van een jaar waarin de inkomsten bijzonder gedrukt werden door de bestedingsbeperking;
2. bij de vaststelling van de winstverdeling in het firmacontract in aanmerking is genomen een betaling door hem van de goodwill van de zaak; in het jaar 1960, waarin deze winstverdeling zal worden gewijzigd, zal hem dan ook een groter percentage van de winst ten deel vallen;
3. dat de vaststelling van het inkomen had behoren te geschieden niet over het kalenderjaar 1958 doch van 1 februari 1958 tot 1 februari 1959. Dat blijkens een tussentijdse balans per 30 juni 1959 de winst over het eerste halfjaar 1959 bedroeg f 29.917,29 tegen het eerste halfjaar 1958 f 22.230,03, hiervan zou aan hem dus méér zijn toegekomen 20% van het verschil ad f 7.687,26 is f 1.537,45 hetgeen over één maand uitmaakt 1/6 van f 1.537,45 = f 256,24;

dat ingevolge het derde lid van artikel 14 van eerdergenoemde pensioenwet, indien zulks voor belanghebbende voordelig is, behoudens het bepaalde in het achtste lid van dat artikel onder pensioensgrondslag betreffende het invaliditeitspensioen wordt verstaan het bedrag van de inkomsten, welke hij uit hoofde van zijn beroep of bedrijf zou hebben genoten over het jaar voorafgaand aan de datum van ingang van zijn ontslag, indien hij gedurende dat jaar zijn beroep of bedrijf zou hebben uitgeoefend, een en ander met de bepaling dat bij de vaststelling van dat bedrag geen rekening mag worden gehouden met de mogelijkheid van bevordering, grotere vakbekwaamheid, uitbreiding van het bedrijf of anderszins;

dat ten aanzien van het door belanghebbende ten rekeste onder punt 1 aangevoerde wordt opgemerkt, dat kan worden aangenomen dat de bestedigsbeperking zijn bedrijfsinkomsten over het jaar voorafgaand aan zijn ontslag uit de militaire dienst, in ongunstige zin heeft beïnvloed;

dat te dezen evenwel opmerking verdient, dat de nadelige invloed van deze bestedingsbeperking zich niet uitsluitend heeft bepaald tot de bedrijfsinkomsten van belanghebbende, doch op het gehele economische

bestel in Nederland zijn invloed heeft doen gelden en zich dan ook niet heeft beperkt tot het bedrijfsleven alleen, doch ook mede van invloed is geweest in de loonsector;

dat gelet op het vorenoverwogene met de factor bestedingsbeperking bij de bepaling van de grootte van de inkomsten van belanghebbende, die voor de vaststelling van diens pensioensgrondslag in aanmerking moeten worden genomen, geen rekening kan worden gehouden;

dat mitsdien met de invloed, welke de bestedingsbeperking in 1958, naar rekestrant stelt, zou hebben gehad op de inkomsten van welke is uitgegaan bij de vaststelling van zijn pensioensgrondslag. terecht geen rekening is gehouden;

dat met betrekking tot hetgeen door belanghebbende ten rekeste onder punt 2 wordt aangevoerd, wordt opgemerkt, dat uit het onder dagtekening van 2 juli 1959, door de Accountantsdienst van het Departement van Defensie uitgebrachte rapport omtrent het door die dienst ingesteld onderzoek blijkt, dat in het tussen belanghebbende en zijn vader op 31 mei 1957 ten overstaan van een notaris opgemaakt firmacontract werd overeengekomen, dat van de vennootschapswinst belanghebbende van de eerste f 8.000.— 75%, van de volgende f 16.000.— 30% en van het meerdere 20% zou ontvangen;

dat uit genoemd rapport voorts blijkt, dat inlichtingen zijn verkregen, blijkens welke bij de vaststelling van deze winstverdeling als overweging zou hebben gegolden, dat de vader bij de omzetting van zijn éénmanszaak in de vennootschap onder firma, voor de inbreng van zijn relaties en goodwill, van zijn zoon een zeker bedrag meent te vorderen te hebben, dat hem in de vorm van een begunstiging in de winstverdeling zou worden voldaan, hetgeen in het firmacontract echter niet tot uitdrukking is gebracht;

dat echter voor de vaststelling van de pensioensgrondslag van belanghebbende slechts kan worden uitgegaan van het aandeel in de bedrijfswinst, dat hem blijkens en krachtens bovengenoemd firmacontract rechtens toekomt;

dat ook met het grotere winstaandeel, dat, naar belanghebbende stelt, hem door een voorgenomen wijziging in het firmacontract, in het jaar 1960 (derhalve nà het in eerdergenoemd artikel 14 bedoelde jaar) ten deel zal vallen, geen rekening kan worden gehouden bij de vaststelling van zijn pensioensgrondslag, vermits artikel 14 zulks nadrukkelijk uitsluit;

dat belanghebbende in zijn aan de Minister van Defensie gericht schrijven d.d. 3 juni 1960 te kennen heeft gegeven het door hem ten rekeste onder punt 3 aangevoerde in te trekken, zodat een beschouwing daaromtrent achterwege kan blijven;

dat, aangezien niet is gebleken, dat de bestreden beslissing op onjuiste gronden is genomen, er geen termen aanwezig zijn het Koninklijk besluit van 29 augustus 1959 te herzien;

Overwegende dat klager bij gemachtigde Mr. Kastein, voornoemd, van de bij het Koninklijk besluit van 31 mei 1961 genomen afwijzende beslissing bij deze Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift op

de daarbij aangevoerde gronden onder overlegging in fotokopie van twee notariële firmacontracten heeft verzocht het Koninklijk besluit van 31 mei 1961, waarvan beroep, te vernietigen en alsnog te bepalen, dat bij de vaststelling van de pensioensgrondslag van klager moet worden uitgegaan van een inkomen van klager over 1958 van f 28.305,34 of zoveel meer of minder als de Raad in goede justitie zal vermenen te behoren;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot bevestiging der bestreden beslissing;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager terzake van het hem met ingang van 1 februasi 1959 verleend eervol ontslag als reserve-luitenant met ingang van die datum recht heeft op een levenslang diensttijdpensioen en voorlopig op een invaliditeitspensioen krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor het reserve-personeel der landmacht 1923;

Overwegende dat het nu in dit geding de vraag is, op welk bedrag de pensioensgrondslag moet worden bepaald voor de berekening van het invaliditeitspensioen;

Overwegende dat tussen partijen niet in geschil is en ook voor de Raad vaststaat, dat die pensioengrondslag met toepassing van artikel 14, derde lid, van genoemde Pensioenwet moet worden berekend, welke bepaling luidt:

„Ingeval aanspraak op invaliditeitspensioen ontstaat krachtens het „bepaalde in artikel 2, onder 2°, wordt, behoudens het bepaalde in „het achtste lid, indien zulks voor de belanghebbende voordelig is, „voor de berekening van dat pensioen onder pensioensgrondslag ver„staan het bedrag van de inkomsten, welke hij uit hoofde van zijn „beroep of bedrijf zou hebben genoten over het jaar voorafgaande aan „de datum van ingang van zijn ontslag, indien hij gedurende dat jaar „zijn beroep of bedrijf zou hebben uitgeoefend, verminderd met een „zodanig bedrag van de terzake van die inkomsten berekende premie, „bedoeld in artikel 23 van de Algemene Ouderdomswet, als geacht „moet worden door inkomstenverhoging te zijn gecompenseerd. Bij de „vaststelling van eerstbedoeld bedrag mag geen rekening worden ge„houden met een vaste, noch een tijdelijke kindertoelage en evenmin „met de mogelijkheid van bevordering, grotere vakbekwaamheid, uit„breiding van het bedrijf of anderszins. Voorzover de inkomsten uit „arbeid worden verkregen, mogen deze niet meer bedragen dan de „lonen, zoals zij door het College van Rijksbemiddelaars zijn vastge„steld.";

Overwegende dat verweerder van mening is, dat die pensioensgrondslag moet worden vastgesteld op f 15.180.—, zijnde het bedrag, dat klager als medevennoot in de agentuur- en commissie-handel in textielgoederen onder de firma K. en Zoon gedurende het jaar 1958 aan inkomsten heeft genoten;

Overwegende dat klager meent, dat die pensioensgrondslag op een hoger bedrag moet worden vastgesteld omdat:

1°. door de bestedingsbeperking de bedrijfsinkomsten van de firma, waarin hij medevennoot was, over dat jaar ongunstig zijn beïnvloed en dientengevolge ook de inkomsten, die uit zijn winstaandeel voortvloeiden;

2°. zijn winstaandeel ongunstig is beïnvloed, omdat bij de winstverdeling er van is uitgegaan, dat hij uit zijn aandeel in de winst aan zijn medevennoot, zijn vader, een zekere goodwill zou betalen met het oog op zijn intreden in de zaak;

Overwegende dat voor de Raad als zijnde onweersproken vaststaat, dat het winstaandeel van klager over het te dezen in aanmerking komende jaar niet ongunstig is beïnvloed door diens invaliditeit;

Overwegende dat de pensioensgrondslag moet worden berekend over de inkomsten over het jaar voorafgaande aan de datum van ingang van het ontslag, zijnde de periode 1 februari 1958—1 februari 1959, doch dat, aangezien in de maand januari praktisch door de firma geen werkzaamheden worden verricht en mitsdien ook geen inkomsten worden genoten, partijen voor hun berekeningen zijn uitgegaan van het boekjaar 1958, omdat dit in feite geen verschil zou maken, waartegen de Raad onder deze omstandigheden geen bezwaar wil maken;

Overwegende ten aanzien van de invloed van de bestedingsbeperking:

Overwegende dat verweerder te dien aanzien in de contra-memorie het volgende heeft aangevoerd:

„Aangezien vast staat, dat de Heer K. gedurende dat basis-jaar „daadwerkelijk zijn bedrijf heeft uitgeoefend, alsmede dat de daaraan „verbonden inkomsten hoger waren dan de inkomsten die hij uit hoofde „van zijn militaire rang zou hebben kunnen genieten, was de administratie verplicht de pensioensgrondslag af te leiden uit de inkomsten, „die de Heer K. daadwerkelijk heeft genoten als mede-eigenaar van „het bedrijf van zijn Vader.

„Partijen zijn het over deze figuur wel eens, doch verschillen hierin, „dat klager een correctie op die inkomsten op grond van economische „overwegingen wil zien toegepast (bestedingsbeperkingsargument).

„Partijen kunnen het er over eens zijn, dat in principe de bedrijfsinkomsten van de Firma K. door de bestedingsbeperking in ongunstige „zin zijn beïnvloed, zijnde dit een algemeen gevolg voor de gehele „Nederlandse economie. De mate waarin die invloed in dit speciale „bedrijf merkbaar is geworden is niet in het geding geweest. Het zou „te ver voeren de eis, dat van het daadwerkelijk genoten inkomen dient „te worden uitgegaan, absoluut te stellen. Ook de administratie is van „mening, dat in daartoe leidende gevallen correctie noodzakelijk kan „zijn.

„Correctie wordt inderdaad toegepast indien zou blijken, dat een „excessief geval voor ligt in die zin, dat de gepensioneerde in het „basisjaar in bijzondere omstandigheden heeft verkeerd welke zijn inkomsten hebben beïnvloed zodanig, dat hij wat de hoogte van zijn „inkomen betreft een uitzonderingspositie inneemt ten opzichte van „degenen met wie hij maatschappelijk vergelijkbaar is.

„Zodanige bijzondere omstandigheden kunnen bijv. aanwezig wor-
„den geacht bij een landbouwer, wiens bedrijf in het begin van het
„basisjaar door brand werd verwoest of door een overstroming werd
„geteisterd en die als gevolg daarvan zijn inkomsten tot nihil of na-
„genoeg nihil ziet dalen.

„Het is echter zonder meer duidelijk, dat het hier incidentele ge-
„vallen betreft, voortspruitende uit een uitzonderingspositie.

„De pensioenadministratie staat op het standpunt dat een excessief
„geval in de onderhavige zaak niet aanwezig is, omdat de gehele Ne-
„derlandse economie tot in de loonsector toe, de invloed van de be-
„stedingsbeperking geacht moet worden te hebben ondergaan. Klager
„stelt terecht, dat de invloed op de lonen niet zodanig is geweest, dat
„deze door de bestedingsbeperking aan verlaging zijn toegekomen. Dit
„is inhaerent aan het loonsverloop. De curven van stijging en daling
„van de welvaart zijn immers in de loonsector minder geaccentueerd
„dan die in de bedrijfsinkomsten. Toch kan niet worden ontkend, dat
„juist de loonsector de invloed van de bestedingsbeperking heeft onder-
„gaan, zij het, dat deze beperkt is gebleven tot een afremming van de
„tendens tot stijging der lonen.

„Het bedrijf is nu eenmaal conjunctuurgevoeliger.

Bepaalde invloeden, als bijvoorbeeld oorlogsgevaar (Korea, Oost
„Berlijn), geruchten van misoogst enz. beïnvloeden de prijzen van de
„grondstoffen en daarmede de verkoopsprijzen in sterke mate. Een
„bedrijf reageert hier onmiddellijk op. De loonsector daarentegen rea-
„geert aanvankelijk nauwelijks en dan nog alleen op de lange duur.

„De administratie stelt dus, dat — behoudens in een excessief geval
„als vorenomschreven — bij het vaststellen van de pensioensgrondslag
„zal moeten worden uitgegaan van het daadwerkelijk genoten bedrijfs-
„inkomen over het jaar voorafgaande aan de datum van ingang van
„het ontslag (dus f 15.800.—).";

dat de Raad met verweerder van oordeel is, dat onder de gegeven omstandigheden de wetstekst er toe dwingt uit te gaan van de door klager daadwerkelijk genoten inkomsten;

dat de Raad hierbij nog wil opmerken, dat, indien klager zijn beroep of bedrijf tengevolge van zijn invaliditeit niet had kunnen uitoefenen, zou moeten worden nagegaan, hoeveel hij in dat jaar had kunnen verdienen, doch dat daarbij in beginsel hetzelfde resultaat zou zijn bereikt, aangezien ook een mede-firmant in een gelijksoortige agentuur- en commissiehandel in textielgoederen de invloed van de bestedingsbeperking op zijn inkomsten zou hebben ondergaan;

dat mitsdien met een enigermate afwijkend verloop van de invloed van de bestedingsbeperking in de loonsector of in een andere sector van het bedrijfsleven geen rekening kan worden gehouden;

Overwegende ten aanzien van de „goodwill":

dat naar 's Raads oordeel irrelevant is, of aan de wijze van winstverdeling de voldoening van een zekere goodwill ten grondslag heeft gelegen, aangezien klager over het jaar 1958 aan inkomsten — anders dan uit vermogen — uit de winst van de firma f 15.180.— heeft ont-

vangen en genoten, zodat met dat bedrag bij de vaststelling van de pensioensgrondslag rekening moet worden gehouden;

dat dit niet anders zou zijn geweest, indien zijn winstaandeel weliswaar groter, doch na aftrek van de goodwill het aan hem uitgekeerde bedrag en mitsdien de door hem genoten inkomsten eveneens f 15.180.— zouden hebben bedragen;

Overwegende dat mitsdien de pensioensgrondslag voor de berekening van het invaliditeitspensioen terecht op f 15.180.— is vastgesteld, zodat de bestreden beslissing dient te worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de beslissing, genomen bij Koninklijk besluit van 31 mei 1961.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken

Uitspraak van 17 december 1964

Voorzitter: Mr. A. *G*. van Galen (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. A. van Praag en Mr. G. J. M. van den Dungen; *Militaire leden:* J. Brouwers, Brigade-Generaal der Militaire Administratie b.d. en H. van der Vloodt, Brigade-Generaal der Artillerie b.d.

Schadevergoeding

Wachtmeester I der Kon. Marechaussee werd bestemd voor dienst in Suriname voor ten hoogste drie jaren, maar in verband met een ernstige ziekte van zijn vrouw werd zijn vertrek naar dit land enige tijd uitgesteld. In Suriname is klagers echtgenote wederom ziek geworden en enige maanden later aan bloedkanker overleden.

Verweerder kent klager op grond van billijkheid een schadevergoeding van f *3500 toe, daarbij als uitgangspunt nemend dat klagers financiële positie niet slechter mag zijn dan op het tijdstip voordat hij met de voorbereidingen voor zijn vertrek naar Suriname begon.*

Het Ambtenarengerecht is van oordeel, dat verweerder het besluit tot uitzending van klager en zijn gezin niet onverantwoordelijk heeft genomen. Nu verweerder echter onverplicht een uitkering heeft toegekend, beslist het Gerecht — uifgaande van verweerders voornoemde uitgangspunt — dat die uitkering f *7000 behoort te bedragen. Dit betreft hoofdzakelijk een vergoeding van de schade, welke klager geleden heeft tengevolge van de verkoop en schenking van diverse goederen. Niet in aanmerking voor vergoeding komen gederfde besparingen in* ***Suriname.***

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: R., wachtmeester der eerste klasse bij de Koninklijke Marechaussee, wonende te A., klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. N. J. Geleijnse, ad-

vocaat en procureur te Amsterdam, wonende aldaar, tegen de Minister van Defensie te 's-Gravenhage, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen P. J. G. van der Mark, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE; ENZ.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat verweerder bij brief van 25 februari 1964 aan de commandant van de 5e divisie Koninklijke Marechaussee het navolgende heeft bericht:

„Onderwerp: tegemoetkoming op grond van billijkheid.

„Naar aanleiding van een rekest van 9 september 1963 van de „wachtmeester der eerste klasse R., rnr. . . . ., dat mij werd aan„geboden door het hoofd gewestelijk kantoor Noord-Holland Zuid „van de sociale dienst van het departement van defensie en dat „ik u hierbij in afschrift doe toekomen, deel ik u het volgende „mede.

„Naar mij door de inspecteur van de militair geneeskundige „dienst werd bericht, bestond op het ogenblik waarop rekestrant „naar Suriname werd uitgezonden wel een vermoeden dat me„vrouw R. aan een ernstige ziekte leed, doch de juiste diagnose „stond nog geenszins vast. Aangezien haar toestand op dat ogen„blik uitstekend was en voorts de wachtmeester der eerste klasse „R. in verband met de voorgenomen uitzending naar Suriname „reeds alle schepen achter zich had verbrand, werd het onmense„lijk geacht de slechts vermoede diagnose te benutten om de uit„zending niet te laten doorgaan. Derhalve werd, naar toen werd „aangenomen in het belang van het gezin, de uitzending alsnog „goedgekeurd.

„Het heeft ook mij zeer getroffen, dat de ziekte van mevrouw „R. na aankomst in Suriname zo spoedig een fatale loop nam. „Gezien het bovenstaande kan evenwel bezwaarlijk worden ge„steld, dat de trieste omstandigheden welke zich hebben voorge„daan het gevolg zijn geweest van een onverantwoordelijke be„slissing van de zijde van de medische autoriteiten of van het „ministerie van defensie. Rechtens kan rekestrant dan ook zeker „geen aanspraak doen gelden op enige schadeloosstelling van „overheidswege.

„De omstandigheden waarin de wachtmeester der eerste klasse „R. geheel buiten zijn schuld is komen te verkeren, in het bij„zonder het feit dat zijn uitzending naar Suriname slechts van „zeer korte duur is geweest, waardoor hij hoge kosten heeft ge„had, geven mij niettemin aanleiding hem bij deze op grond van „billijkheid een tegemoetkoming in die kosten toe te kennen ten „bedrage van f 3.500,— (drieduizend vijfhonderd gulden). Bij „het bepalen van dit bedrag heb ik mij niet laten leiden door de „becijfering die rekestrant bij zijn verzoek heeft overgelegd, aan„gezien deze voornamelijk is gebaseerd op verwachte besparin„gen. Immers de bedoelde uit het salaris te realiseren besparingen

,,kunnen alleen mogelijk zijn indien de hoge Suriname-bezoldiging
,,niet wordt aangewend voor het doel waarvoor zij is bestemd, t.w.
,,het leven op een peil dat voor uitgezonden krachten in de tropen
,,gebruikelijk is. Nog afgezien van het feit of niet gehonoreerde
,,financiële verwachtingen in beginsel voor schadeloosstelling in
,,aanmerking komen is in ieder geval de benadering van rekestrant
,,vanwege het sterk-subjectieve element daarin niet bruikbaar.

,,Uitgangspunt bij de bepaling van het bedrag is daarom ge-
,,weest de gedachte om betrokkene geen financieel nadeel te doen
,,ondervinden van de plaats gehad hebbende gebeurtenissen, d.w.z.
,,dat zijn algehele financiële positie niet slechter mag zijn dan op
,,het tijdstip voordat hij met de voorbereidingen voor zijn vertrek
,,naar Suriname begon.

,,De betaling van het bedrag ad f 3.500,— dient plaats te vin-
,,den door voldaantekening op een staat model 75 R.v.A., zulks
,,met verwijzing naar datum en nummer van deze beschikking en
,,uiteraard onder verrekening van het door de korpsadministrateur
,,van de 5e divisie Koninklijke marechaussee ingevolge mijn brief
,,van 13 augustus 1963, nr. D/13 aan R. verstrekte voorschot ad
,,f 1.000,— (eenduizend gulden).

,,Op de onderwerpelijke uitkering behoeft geen loonbelasting
,,en premie-AOW/AWW te worden ingehouden.

,,De verantwoording geschiedt ten laste van artikel 138.010
,,van de begroting voor het dienstjaar 1963.

,,Ik verzoek u de wachtmeester der eerste klasse R. en de be-
,,trokken korpsadministrateur ter zake te doen inlichten, waartoe
,,ik twee afschriften van deze beschikking hierbij voeg.";

Overwegende, dat klager van het in dit schrijven neergelegde besluit in beroep is gekomen bij een op 26 maart 1964 ter griffie van het Gerecht ingekomen klaagschrift, hetwelk luidt als volgt:

. . . . . .

,,Verder zegt de minister in zijn beschikking dat ik geen finan-
,,cieel nadeel mag lijden i.v.m. mijn vervroegde terugkeer naar
,,Nederland. Waarom keert de minister op gronden van billijk-
,,heid dan een som uit van f 3500,— minus f 1000,— (verstrekt
,,bedrag voor aankoop kleding in augustus 1963), terwijl ik toch
,,een aantoonbare schuld heb van f 5600,—.

,,Ook over het door mijn meerderjarige gehuwde zoon geleden
,,nadeel wordt met geen woord in de beschikking gerept.

,,Ik moge U dan ook verzoeken het daarheen te willen leiden
,,dat de minister van defensie aansprakelijk wordt gesteld voor de
,,onverantwoorde uitzending en dat aan hem, klager, alsnog recht
,,wordt gedaan, voor wat betreft de financiële afdoening voor hem
,,en zijn gehuwde zoon.";

Overwegende, dat verweerder de navolgende contra-memorie heeft ingediend:

,,1. Het beroep van klager is gericht tegen de ministeriële be-
,,schikking van 25 februari 1964, nr. . . . ., waarbij klager in het

„genot werd gesteld van een tegemoetkoming op grond van bil-
„lijkheid ten bedrage van f 3.500,— in verband met diens ver-
„vroegde terugkeer uit Suriname als gevolg van het overlijden van
„zijn echtgenote aldaar.

„In het bijzonder richt het klaagschrift zich tegen de overwe-
„gingen die aan het toekennen der tegemoetkoming ten grondslag
„liggen, alsmede tegen het bedrag der tegemoetkoming, hetgeen
„volgens klager te laag is.

„2. Alvorens nader op de merites van de voorliggende zaak
„in te gaan, moge de ondergetekende een overzicht geven van de
„omstandigheden die zich hebben voorgedaan ten aanzien van de
„uitzending naar Suriname van klager en diens gezin, alsmede met
„betrekking tot de ziekte en het overlijden van de echtgenote van
„klager en met betrekking tot diens terugplaatsing naar Nederland.

„3. Bij de ministeriële beschikking van 24 juli 1962, nr. ....
„(overgelegd) werd bepaald, dat de wachtmeester der eerste klasse
„R. in november 1962 zou worden geplaatst in Suriname. Aan-
„gezien zijn gezin in juni 1962 medisch geschikt was bevonden
„voor verblijf in dat gebied verkreeg hij bij de ministeriële be-
„schikking van 27 augustus 1962, nr. .... (eveneens bijgevoegd)
„tevens toestemming zijn echtgenote en twee kinderen mede te
„nemen naar Suriname.

„De datum van vertrek werd bepaald op 24 november 1962.
„Op 22 november 1962 werd Mevrouw R. echter opgenomen in
„een ziekenhuis in Amsterdam, als gevolg waarvan de uitzending
„op 24 november d.a.v. geen doorgang kon vinden. De diagnose
„van haar ziekte (bloedkanker) kon tijdens haar verblijf in het
„ziekenhuis niet met zekerheid worden gesteld, doch werd wel
„vermoed. De inspecteur van de militair geneeskundige dienst
„(hierna te noemen I.M.G.D.) kreeg van de behandelende specia-
„list alle medische gegevens ter beschikking.

„Op grond van het vorenstaande berichtte de I.M.G.D. op 7
„december 1962 aan de bevelhebber der landstrijdkrachten dat
„uitzending van Mevrouw R. naar Suriname in verband met de
„ernst van haar toestand niet mogelijk was. Te dezer zake moge
„worden verwezen naar de hierbij overgelegde brief van de laatst-
„genoemde functionaris van 17 december 1962, nr. ....

„Op 24 december 1962 werd Mevrouw R. uit het ziekenhuis
„ontslagen.

„Op 2 januari 1963 berichtte de I.M.G.D. aan de bevelhebber
„der landstrijdkrachten dat de medische toestand van Mevrouw
„R. zodanig was, dat uitzending naar Suriname wederom moge-
„lijk was. (Zie in dit verband de tevens overgelegde brief van de
„vorenbedoelde bevelhebber van 10 januari 1963, nr. ....).

„Op 25 januari 1963 vertrok het gezin naar Suriname. Na 6
„weken verblijf in Suriname volgde een inzinking in de gezond-
„heidstoestand van Mevrouw R. Op 5 mei 1963 overleed zij te
„Paramaribo.

„Aangezien klager na het overlijden van zijn echtgenote te „kampen kreeg met moeilijkheden ten aanzien van de opvoeding „van zijn beide dochters werd hij op eigen verzoek op 11 augustus „1963 voortijdig teruggeplaatst naar Nederland.

„Voor zijn vertrek naar Suriname had de wachtmeester der „eerste klasse R. een aantal artikelen (auto, huisraad, winterkle- „ding, e.d. verkocht, in de veronderstelling dat hij deze artikelen „na terugkeer in Nederland gemakkelijk zou kunnen vervangen „uit in Suriname te sparen bedragen, waarvan hij zich een over- „dreven voorsteliing had gemaakt.

„Nu hij slechts korte tijd in Suriname verblijf had gehouden „bezat hij niet de middelen om tot vervanging over te gaan. Hij „was dus gedwongen schulden te maken.

„4. Het vorenstaande was voor klager aanleiding op 9 sep- „tember 1963 een rekest tot schadeloosstelling in te dienen (rekest „tevens overgelegd). Hij baseerde dit verzoek op de overtuiging, „dat het onverantwoord was geweest zijn echtgenote naar Suri- „name uit te zenden. Tot deze overtuiging was hij gekomen gelet „op mededelingen van medici uit het ziekenhuis te Amsterdam en „in Paramaribo. In totaal becijferde hij een claim van +- „*f* 12.500,—, voornamelijk gebaseerd op gederfde besparingen „in Suriname. Bovendien stelde hij dat ook zijn zoon (die tijdens „het verblijf van de militair in Suriname, optrad als huisbewaar- „der te Amsterdam) een financieel nadeel had van ± f 2.700,-—.

„5. In antwoord op dit rekest heeft de ondergetekende klager „bij de thans aangevallen beschikking onder meer medegedeeld, „dat de omstandigheden welke zich te zijnen aanzien hebben voor- „gedaan, hoe tragisch zij ook mogen zijn, niet het gevolg zijn ge- „weest van een onverantwoordelijke beslissing van de zijde van „de medische autoriteiten of van het ministerie van defensie, zo- „dat hij rechtens geen aanspraak kon doen gelden op enige schade- „loosstelling van overheidswege.

„Desondanks gaven die omstandigheden de ondergetekende „aanleiding klager op grond van billijkheid een tegemoetkoming „toe te kennen in de hoge kosten die voor hem uit de uitzending „naar en in het bijzonder het korte verblijf in Suriname waren „voortgevloeid.

„6. Klager kan zich nu in de eerste plaats in het geheel niet „verenigen met het standpunt van de ondergetekende, dat de „trieste omstandigheden waarin hij, klager, is komen te verkeren „niet het gevolg zijn geweest van een onverantwoordelijke beslis- „sing van de zijde van de medische autoriteiten of van het minis- „terie van defensie. Klager baseert zulks op de volgende omstan- „digheden:

„a. na haar ontslag op 24 december 1962 uit het ziekenhuis te „ Amsterdam werd zijn echtgenote niet wederom aan een keu- „ ring door de I.M.G.B. onderworpen;

b . hem is nimmer mededeling gedaan van de vermoede diagnose

„ van de ziekte van zijn echtgenote; indien hij terzake op de
„ hoogte gesteld zou zijn, zou hij uiteraard niet zijn blijven
„ aandringen op uitzending naar Suriname;
„c. ondanks het feit, dat de I.M.G.D. op de hoogte was van de
„ vermoede diagnose werd hem uiteindelijk toch toestemming
„ verleend zijn gezin in Suriname te vestigen.

„7. Met betrekking tot punt 6 hiervoren moge de ondergetekende het volgende opmerken.

„Ad a. Een hernieuwd onderzoek van Mevrouw R. na haar ontslag uit het ziekenhuis was geheel overbodig, aangezien de behandelende specialist alle tijdens de opname verkregen medische gegevens ter beschikking van de I.M.G.D. had gesteld.

„Ad b. Volgens mededeling van de I.M.G.D. wordt aan patiënten en familieleden nimmer mededeling gedaan van een ernstige, spoedig dodelijk verlopende ziekte, indien de diagnose niet volkomen vast staat en een spoedige afloop zeker is.

„Ad *c.* De op 2 januari 1963 verleende toestemming tot vestiging van Mevrouw R. in Suriname was gegrond op de volgende overwegingen:

„— haar toestand was op dat ogenblik uitstekend;
„— de diagnose werd weliswaar vermoed, doch stond geenszins
„ vast;
„— het gezin R. had vast op de uitzending gerekend en met het
„ oog daarop alle schepen in Nederland achter zich verbrand.

„3. Voor zover zulks op grond van de toen bekende gegevens kon worden overzien, werd het alsnog laten doorgaan van de uitzending naar Suriname, geacht uitsluitend in het belang van de betrokkene te zijn. In dit verband moge mede nog naar voren worden gebracht dat de door klager opgegeven schade op dat moment reeds was geleden. Enig verhaal voor deze schade bestond niet. De enige wijze waarop hij de daardoor ontstane financiële moeilijkheden te boven zou kunnen komen bestond uit het doorgang doen vinden van de uitzending naar Suriame, zulks in verband met de daaraan verbonden ruimere inkomsten.

„9. De ondergetekende is dan ook van mening, dat de beslissing tot uitzending van het gezin R. stellig niet onverantwoordelijk is genomen.

„10. In de tweede plaats keert klager zich tegen de hoogte van de hem toegekende tegemoetkoming.

„Hij haalt hiertoe de volgende argumenten aan:

„a. bij de bepaling van het bedrag der tegemoetkoming is geen
„ rekening gehouden met verwachte besparingen; dit zou in
„ strijd zijn met een uitspraak van de Centrale Raad van Be-
„ roep van 7 juni 1960 (M.A.W. 1959/B 20) ingevolge welke
„ aan een officier wiens uitzending naar Suriname geen door-
„ gang vond een tegemoetkoming wegens het derven van be-
„ sparingen werd toegekend;
„b. uitgangspunt bij de bepaling van het bedrag der tegemoet-

„ koming is geweest, dat klager geen financieel nadeel mocht
„ ondervinden van de plaats gehad hebbende gebeurtenissen;
„ het bedrag van f 3.500,— dekt echter geenszins een volgens
„ klager aantoonbare schuld ten bedrage van f 5.600,—;
„*c.* bij het bepalen van het bedrag der tegemoetkoming is geen
„ rekening gehouden met het door klagers zoon geleden na-
„ deel.

„11. Naar aanleiding van de in punt 10 vermelde argumenten „moge de ondergetekende het volgende opmerken.

„Ad a. Bij de desbetreffende passage in de uitspraak van de „Centrale Raad van Beroep werd het volgende aangetekend: „dat „„hierbij, naar aanleiding van hetgeen vanwege de minister is ge„„steld, nog worde opgemerkt, dat het onderhavige geval van zeer „„bijzondere aard is, niet op één lijn te stellen met verschillende „„andere gevallen, waarin een uitzending niet doorgaat of voor„„tijdig wordt beëindigd, aangezien het immers te dezen betreft „„een herstel van ten onrechte geleden nadeel, dus van onder„„vonden onrecht".

„Zoals uit het vorenstaande is gebleken is de ondergetekende „van oordeel, dat in het onderhavige geval geen sprake is van een „onrechtmatige beslissing zijnerzijds. Klagers beroep op de des„betreffende uitspraak mist derhalve elke grond.

„Ad b. Inderdaad heeft de ondergetekende bij de bepaling van „het bedrag der tegemoetkoming het standpunt ingenomen, dat „zodanige voorzieningen moesten worden getroffen dat klager „geen financieel nadeel zou ondervinden van de plaats gehad heb„bende gebeurtenissen. Nu is het vrijwel onmogelijk exact te be„palen welke financiële schade klager ten gevolge van die ge„beurtenissen heeft geleden. Op advies van het hoofd van het „desbetreffende gewestelijke kantoor van de sociale dienst van het „ministerie van defensie, die ter zake een intensief onderzoek in„stelde, werd uiteindelijk een bedrag van *f* 3.500,— toegekend „(ter zake moge worden verwezen naar het overgelegde rapport „van de genoemde functionaris). Van een aantoonbare schuld van „*f* 5.600,— is de ondergetekende niet eerder gebleken. Het voren„vermelde rapport becijfert een geleden nadeel van f 5.523,—, „welk bedrag evenwel discutabel is en geleid heeft tot de toege„kende tegemoetkoming.

„*Ad c.* De door de zoor, geleden schade is terug te voeren tot „het feit, dat deze jongeman korter dan hij aanvankelijk kon ver„wachten, geprofiteerd heeft van een goedkope huisvesting voor „zich en zijn gezin. Deze huisvesting is reeds aangevangen vóór „de oorspronkelijke datum van vertrek van klager. Ook indien „klager niet naar Suriname zou zijn gegaan, zou zijn zoon — ge„let op de onmogelijkheid om met klager samen te wonen — dus „voor hoge huisvestingskosten gesteld zijn. Deze kosten hebben „derhalve niets te maken met de — overigens geenszins anver„antwoorde — uitzending van klager.

1 2 De ondergetekende is derhalve van mening dat hij bij het „vaststellen van het bedrag der tegemoetkoming de nodige zorg-„vuldigheid heeft betracht en dat bij die vaststelling ten rechte „geen rekening is gehouden met de in het klaagschrift vermelde „gederfde besparingen en de door klagers zoon geleden schade.

„13. Aangezien dan ook, noch met betrekking tot de uitzen-„ding naar Suriname van klager met zijn gezin, noch met betrek-„king tot de aan klager toegekende tegemoetkoming, is gehandeld „in strijd met een algemeen verbindend voorschrift of met enig „tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen „rechtsbeginsel, moge de ondergetekende uw gerecht in overwe-„ging geven het beroep van klager ongegrond te verklaren.";

IN RECHTE:

1. Overwegende, dat voor het Gerecht op grond van de gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting het navolgende is komen vast te staan: dat verweerder in zijn beschikking van 24 juli 1962 heeft bepaald dat klager, wachtmeester eerste klasse der Koninklijke marechaussee, in het belang van de dienst met ingang van de datum van debarkatie voor ten hoogste drie jaar zou worden geplaatst bij de Troepenmacht in Suriname;

dat het gezin van klager, bestaande uit zijn echtgeriote en twee dochters, bij een vanwege verweerder gelaste keuring in juni 1962 medisch geschikt was bevonden voor verblijf in Suriname en dat klager dientengevolge bij beschikking van verweerder van 27 augustus 1962 toestemming had verkregen deze gezinsleden op 's Rijks kosten naar dit gebied mede te nemen;

dat de vertrekdatum van klager en zijn gezin werd bepaald op 24 november 1962;

dat klager enige tijd voor deze datum, in verband met het naderend vertrek, een aantal hem in eigendom toebehorende goederen, waaronder een personenauto, een wasmachine, een televisietoestel, kampeeruitrusting en kleding heeft verkocht onderscheidenlijk geschonken aan het Leger des Heils en zijn in Nederland achterblijvende zoon;

dat deze zoon tijdens het verblijf van klager in Suriname als huisbewaarder-bewoner van diens woning kon optreden en in verband hiermede in plaats van in augustus 1963, zoals aanvankelijk in de bedoeling lag, reeds op 2 oktober 1962 in het huwelijk is getreden;

dat de echtgenote van klager enige dagen voor de datum van vertrek, terwijl de huishouding reeds grotendeels was opgebroken, ziek is geworden en op 24 november 1962 voor een maand is opgenomen in een ziekenhuis;

dat klager op 22 november 1962 vanwege verweerder de mededeling heeft ontvangen dat zijn vertrek naar Suriname, in verband met de ziekte van zijn echtgenote, voor ongeveer een maand was uitgesteld;

dat de inspecteur van de militair geneeskundige dienst op grond van door hem van de behandelend specialist ontvangen medische gegevens op 7 december 1962 aan de bevelhebber der landstrijdkrachten heeft bericht dat de uitzending van de echtgenote van klager in verband met

de ernst van haar toestand niet mogelijk was;

dat klager van de inhoud van deze brief niet onmiddellijk in kennis is gesteld;

dat de echtgenote van klager op 24 december 1962 uit het ziekenhuis is ontslagen en klager zich, ingevolge een door hem op 27 december 1962 van de Inspectie militair geneeskundige dienst ontvangen opdracht, op 28 december 1962 met zijn gezin in de Alexanderkazerne te 's-Gravenhage heeft gemeld, teneinde wederom een keuring te ondergaan;

dat hem aldaar is medegedeeld dat de keuring geen doorgang zou vinden, aangezien de inspecteur militair geneeskundige dienst op 22 november 1962 had beslist dat de uitzending van het gezin geen doorgang zou vinden;

dat klager onmiddellijk contact heeft opgenomen met de Inspectie militair geneeskundige dienst, waarbij een aan deze Inspectie verbonden geneeskundige hem mededeelde dat zijn echtgenote nimmer uitgezonden kon worden;

dat klager nog dezelfde dag door deze geneeskundige werd opgebeld met de mededeling dat de uitzending naar Suriname wel zou doorgaan en vervolgens desgevraagd dat een keuring van hem en zijn gezinsleden niet nodig meer was;

dat de inspecteur van de militair geneeskundige dienst op 2 januari 1963 aan de bevelhebber der landstrijdkrachten heeft bericht dat de medische toestand van de echtgenote van klager zodanig was dat uitzending naar Suriname wederom mogelijk was;

dat klager op 25 januari 1963 met zijn gezin naar Suriname is vertrokken, alwaar na een verblijf van zes weken een inzinking in de gezondheidstoestand van zijn echtgenote plaats vond;

dat zij op 5 mei 1963 te Paramaribo is overleden;

dat verweerder op een daartoe strekkend verzoek van klager er in heeft toegestemd dat deze op 11 augustus 1963 vroegtijdig naar Nederland werd teruggeplaatst;

dat klager en zijn twee dochters voor rekening van het Rijk tot 4 november 1363 in een gemeubileerd appartement verblijf hebben kunnen houden, aangezien de woning van klager door diens zoon was betrokken;

dat voorts aan de zoon van klager van 4 november 1963 af voor een periode van drie maanden een tegemoetkoming van f 100,— per maand in zijn huisvestingskosten is toegekend;

dat verweerder reeds bij zijn beschikking van 9 juni 1963 aan klager een tegemoetkoming van f 700,— had toegekend in verband met de ongemakken verbonden aan het ,,kamperen" in zijn eigen woning voor zijn vertrek naar Suriname;

2. Overwegende, dat het bestreden besluit is genomen naar aanleiding van een door klager op 9 september 1963 ingediend rekest, houdende het verzoek hem materieel schadeloos te stellen tot een bedrag, als genoemd in het bij dit rekest gevoegde memorandum;

dat dit memorandum eindigt met de woorden: ,,Gezien het feit dat

„ik volkomen was ingesteld op een driejarig verblijf in Suriname meen „ik recht te hebben op een schadeloosstelling als vermeld in bijlage „dezes";

3. Overwegende, dat deze bijlage luidt als volgt:

„*Opgave* ***van*** *de wmr. I R.*

„Zonder meer gerekend op een 3-jarig verblijf in Suriname — „daarnaar gehandeld en zeer veel eigendommen verkocht of weg- „gegeven.

„Opbrengst verkochte gebruikt voor aanschaf in Suriname.

„Nadeel 31 maanden spaargeld + 10% spaargeld Dep. v. „Defensie te weten:

„1e jaar 7 maanden van f 300,—	= f	2.100,—
„2e jaar (5 maanden reeds gespaard bij Twentsche „Bank)		
„2e jaar 12 maanden van f 300,—	= f	3.600,—
„3e jaar 12 maanden van f 400,—	= f	4.800,—
„Voor het derde jaar kon hoger spaargeld worden „verkregen i.v.m. betrekken van goedkope dienst- „woning		
„10% spaargeld Dep. v. Defensie = 31 x f 69,70	= f	2.160,70
Totaal	f	12.660,70

„Zoon: ± f 500,— nadeel voor investering „woning (schilderen, behangen, vloerbedekking). „Gerekend wordt op f 150,— huur per maand „indien zoon kamers met gebruik van keuken „moet betrekken.

„Nadeel 31 x f 70,— + f 2.170,—.

„Huur tegenwoordige woning f 79,— p.m.

Totaal nadeel	f	2.170,—
	„	500,—
	f	2.670,—

„De woning die nu bewoond werd deed SF 100,—; dienst „woninglaatste jaar ± SF 35,— p.m.; voordeel SF 65,— p.m. „is ± f 130,— Nederlandse courant.";

4. Overwegende, dat verweerder naar aanleiding van dit rekest een onderzoek heeft doen instellen door het hoofd van het Gewestelijk Kantoor Noord-Holland Zuid van de Sociale Dienst van zijn Departement;

dat deze functionaris een rapport heeft uitgebracht, waaraan hier het navolgende zij ontleend:

„Na overleg met de Afdeling Sociale Zaken vond op 24 januari „1964 weder een onderhoud plaats met R.

„Tijdens een kort onderhoud verklaarde belanghebbende t.a.v. „de geleden schade het navolgende:

Gekocht voor:		bij vertrek n. Suriname verkocht voor:	Nadeel:
„Wasmachine	*f* 450,—	f 150,—	*f* 300,—
„Televisie	„ 975,—	„ 225,—	„ 750,—
„Volkswagen	„ 1600,—	„ 625,—	„ 975,—
„Kampeeruitrusting	„ 1150,—	„ 325,—	„ 775,—
„IJskast	„ 598,—	„ 125,—	„ 473,—
„Winterkleding	± „ 1000,—	geschonken aan Leger des Heils	„ 1000,—
„Haardkachel	„ 350,—	geschonken aan zoon	„ 350,—
„Bankstel	„ 650,—	idem	„ 650,—
„Dekens	„ 250,—	idem	„ 250,—
	f 6973,—	*f* 1450,—	*f* 5523,—

„Een stofzuiger en tal van kleine huishoudelijke gebruiks-
„artikelen werden eveneens aan de zoon geschonken i.v.m. be-
„langhebbende's vertrek naar Suriname. Bedoelde zoon trad —
„niet gedwongen — eerder in het huwelijk dan in het voornemen
„lag, zulks i.v.m. de mogelijkheid dat hij gedurende zijn vader's
„drie-jarig verblijf in Suriname, als huisbewaarder (bewoner) van
„diens woning in Amsterdam kon optreden. Bedoelde oplossing
„was en voor vader en voor zoon gunstig. R. Sr. beschikte dan na
„terugkeer in Nederland direct over zijn woning en de zoon kon
„drie jaar zonder zorgen wonen, hetgeen in de huidige huisves-
„tings-situatie in Amsterdam vrijwel als een unicum kan gelden.";

5. Overwegende, dat uit het vorenstaande blijkt dat de schadevergoeding, waarop klager aanspraak meent te kunnen maken uiteen valt in:

a) een schadevergoeding voor het door klager voor zijn uitzending van de hand doen van huisraad en lijfgoed;
b) een schadevergoeding wegens gederfde besparingen in Suriname;
c) een schadevergoeding wegens financieel nadeel geleden door zijn zoon;

6. Overwegende, dat door of namens klager geen beroep is gedaan op een geschreven algemeen verbinderd voorschrift, op grond waarvan verweerder tot vergoeding van deze schade gehouden zou zijn en het Gerecht een zodanig voorschrift ook niet bekend is;

7. Overwegende, dat klager evenwel van oordeel is dat verweerder gehouden is tot de vorenomschreven schadevergoedingen wegens, wat door klager is aangeduid als, „de onverantwoorde uitzending";

dat klager kennelijk het standpunt huldigt dat verweerder hoogst onzorgvuldig heeft gehandeld door, na het ontslag van wijlen de echtgenote van klager op 24 december 1962 uit het ziekenhuis, zonder haar opnieuw een keuring te doen ondergaan en gewapend met de kennis, waarover verweerder toentertijd beschikte, klager met zijn gezin alsnog naar Suriname uit te zenden;

8. Overwegende, dat indien aangenomen zou moeten worden dat verweerder, door evengenoemd besluit tot uitzending te nemen, niet de zorgvuldigheid in acht heeft genomen, die hem ten opzichte van zijn ambtenaren betaamt, dit voor verweerder de verplichting zou medebrengen de door klager tengevolge van dit besluit geleden schade te vergoeden;

9. Overwegende, dat het Gerecht vooralsnog in het midden laat of hier van een zodanige onzorgvuldige besluitvorming sprake is doch reeds thans opmerkt dat de door klager geponeerde schade wegens in Suriname gederfde besparingen niet aangemerkt kan worden als schade, welke ontstaan is als gevolg van of in verband met het besluit tot uitzending;

dat toch, indien venveerder het, in de gedachtengang van klager juiste, besluit had genomen klager niet uit te zenden, van genoemde besparingen in het geheel geen sprake zou zijn geweest;

dat het Gerecht dan ook verwerpt het door klager gedane beroep op de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep M.A.W. 1959/B 20, dd. 7 juni 1960 (M.R.T. 1961 pag. 425) aangezien het in die uitspraak behandelde geval juist betrof de vraag welke schade geleden was door een militair, die ten onrechte n i *e* t naar Suriname was uitgezonden;

10. Overwegende voorts dat de schade, welke de zoon van klager zou hebben geleden, zo deze al voor vergoeding in aanmerking zou komen, evenmin, ook niet indirect, het gevolg is van meergenoemd besluit;

dat deze zoon toch reeds in het huwelijk was getreden voor de echtgenote van klager op 24 november 1962 in een ziekenhuis werd opgenomen en hij, zo klager niet was uitgezonden, in het geheel niet als huisbewaarder van de woning van klager had kunnen optreden;

11. Overwegende tenslotte dat ook de derde door klager genoemde schadepost, bestaande in de schade tengevolge van het van de hand doen van huisraad en dergelijke, niet als een gevolg van het besluit tot uitzending in januari 1963 kan worden aangemerkt, aangezien klager deze goederen reeds had verkocht dan wel weggeschonken voor de ziekte van zijn echtgenote zich openbaarde;

12. Overwegende, dat het Gerecht thans, ter beantwoording van de vraag of verweerder gehouden is tot enige andere vergoeding, na heeft te gaan of hij door in januari 1963 alsnog tot uitzending te besluiten ten aanzien van klager onzorgvuldig heeft gehandeld;

13. overwegende, dat verweerder bij het nemen van dit besluit heeft moeten afgaan op een door de inspecteur van de militair geneeskundige dienst gegeven advies doch dat dit hem van zijn verantwoordelijkheid daarvoor niet ontslaat;

14. Overwegende, dat echter nu de behandelende specialist van wijlen de echtgenote van klager alle tijdens de opname verkregen medische gegevens ter beschikking van genoemde inspecteur had gesteld, het Gerecht van oordeel is dat verweerder geen nalatigheid kan worden verweten omdat hij de echtgenote na haar ontslag uit het ziekenhuis niet opnieuw een keuring heeft laten ondergaan;

15. Overwegende, dat verweerder ter motivering van het besluit tot

uitzending in zijn contra-memorie voorts het navolgende heeft aangevoerd:

,,De op 2 januari 1963 verleende toestemming tot vestiging van ,,Mevrouw R. in Suriname was gegrond op de volgende overwe- ,,gingen:

,,haar toestand was op dat ogenblik uitstekend;

,,de diagnose werd weliswaar vermoed, doch stond geenszins ,,vast;

,,het gezin R. had vast op de uitzending gerekend en met het ,,oog daarop alle schepen in Nederland achter zich verbrand.

,,Voor zover zulks op grond van de toen bekende gegevens kon ,,worden overzien, werd het alsnog laten doorgaan van de uitzen- ,,ding naar Suriname, geacht uitsluitend in het belang van de be- ,,trokkenen te zijn. In dit verband moge mede nog naar voren ,,worden gebracht dat de door klager opgegeven schade op dat ,,moment reeds was geleden. Enig verhaal voor deze schade be- ,,stond niet. De enige wijze waarop hij de daardoor ontstane finan- ,,ciële moeilijkheden te boven zou kunnen komen bestond uit het ,,doorgang doen vinden van de uitzending naar Suriname, zulks ,,in verband met de daaraan verbonden ruimere inkomsten.";

16. Overwegende, dat het Gerecht, in het bijzonder gelet op deze omstandigheden, met verweerder van oordeel is dat het besluit tot uitzending niet onverantwoordelijk is genomen;

17. Overwegende, dat verweerder desniettemin op gronden van billijkheid bij het bestreden besluit aan klager een tegemoetkoming heeft verleend tot een bedrag van f 3500,—;

18. Overwegende, dat een besluit als het onderhavige, waarbij aan een militair ambtenaar onverplicht een uitkering wordt toegekend in het algemeen niet voor aantasting door de ambtenarenrechter vatbaar is, tenzij aangenomen zou moeten worden dat het besluit berust op een onjuiste motivering dan wel op een onjuiste feitelijke grondslag;

19. Overwegende, dat verweerder bij het vaststellen van het bedrag der tegemoetkoming, blijkens het bestreden besluit, als uitgangspunt heeft genomen dat de algehele financiële positie van klager niet slechter mag zijn dan op het tijdstip voordat hij met de voorbereidingen voor zijn vertrek naar Suriname begon;

20. Overwegende, dat naar het oordeel van het Gerecht verweerder bij het kiezen van dit uitgangspunt, mede gelet op het vorenoverwogene, zich kon beperken tot het vaststellen van de schade. welke klager geleden heeft tengevolge van de verkoop en schenking der goederen, welk zijn vermeld in het hiervoor weergegeven gedeelte van het rapport van de Sociale Dienst van het Departement van Defensie;

21. Overwegende, dat verweerder in zijn contra-memorie te kennen heeft gegeven dat het vrijwel onmogelijk is exact te bepalen welke financiële schade klager tengevolge van de gebeurtenissen heeft geleden;

22. Overwegende, dat het Gerecht zich ook niet ontveinst dat de door klager geleden schade moeil'ijk exact is te berekenen, te meer waar,

zoals uit genoemd rapport blijkt, klager ook tal van kleinere huishoudelijke artikelen aan zijn zoon heeft geschonken in verband met zijn vertrek naar Suriname en in dit rapport niet de datum van aanschaffing van de verschillende goederen is vermeld;

23. Overwegende, dat het Gerecht, uitgaande van het volkomen aanvaardbare uitgangspunt van verweerder, evenwel tot het oordeel is gekomen dat de schade, welke verweerder voor vergoeding in aanmerking wil doen komen, in dit rapport te laag is becijferd *);

dat het Gerecht bijvoorbeeld niet vermag in te zien, waarom, bij het door verweerder ingenomen standpunt, een post als die betreffende de kampeeruitrusting buiten beschouwing zou dienen te blijven;

24. Overwegende, dat het Gerecht van oordeel is dat het bedrag der schade binnen de grenzen der redelijkheid op grond van de feitelijke gegevens in dit rapport kon worden vastgesteld op f 5500,—;

25. Overwegende, dat het bedrag van f 3500,—, hetwelk verweerder bij het bestreden besluit aan klager heeft toegekend mede omvat een bedrag van *f* 1500,— wegens door klager gemaakte extra kosten over het tijdvak van 1 februari 1963 tot 1 december 1963, tegen de hoogte van welk bedrag, dat eveneens op gronden van billijkheid is toegekend, door klager geen bezwaren zijn ingebracht;

26. Overwegende, dat, mede gelet op het bepaalde in artikel 47, lid 2, der Ambtenarenwet 1929 moet beslist worden als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep gegrond.

Verklaart nietig het besluit van verweerder om aan klager terzake van de door hem geleden schade als vorenomschreven geen hogere vergoeding toe te kennen dan f 3500,—.

Bepaalt dat verweerder aan klager te dier zake een vergoeding zal toekennen van f 7000,—.

VRAGENBUS

De adjudant-onderofficier-administrateur G. A. CORNELISSEN te Rijswijk (Z.H.) deed ons enige vragen toekomen betreffende de militaire ambtenaar beneden de rang van tweede-luitenant der KL/KLu, waarop wij als volgt hebben geantwoord.

Vraag 1. Was voor het tot stand komen van de Militaire Ambtenarenwet 1931, de *aanstelling* tot vrijwillig dienend militair beneden de rang van tweede-luitenant reeds bij of krachtens de wet geregeld? Bij welke wet of krachtens welke wet is de aanstelling tot militair ambtenaar thans geregeld?

Antwoord. Belangrijke gedeelten van de rechtstoestand van de militaire ambtenaren, hetzij voor alle militaire ambtenaren, hetzij voor grote categorieën van militaire ambtenaren waren vóór de tot standkoming van de Militaire Ambtenarenwet 1931 reeds geregeld, o.a.:

*) In dit in de 4e r.o. gedeeltelijk aangehaalde rapport was n.l. geadviseerd niet alle door klager opgegeven posten voor vergoeding in aanmerking te brengen, o.a. niet die voor de kampeeruitrusting en de geschonken goederen,

voor álle militaire ambtenaren het disciplinaire recht (Reglement van krijgstucht of discipline voor het krijgsvolk te lande der Vereenigde Nederlanden van 1815 en de Regtspleging voor het krijgsvolk te lande van 1814, enz., later de Wet op de krijgstucht);

voor de officieren de benoeming, bevordering, het ontslag en het op pensioen stellen, ter uitvoering van art. 68 (thans) der Grondwet (Bevorderingswet voor de landmacht 1902, Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905, enz., thans resp. Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, Wet voor het reservepersoneel der krijsgmacht, Pensioenwet voor de landmacht 1922, enz.).

De aanstelling van militaire ambtenaren beneden de rang van tweede-luitenant was vóór de invoering van de M.A.W. 1931 slechts voor enkele kleine categorieën van militaire ambtenaren geregeld: het vrijwillig reservepersoneel bij de Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905 (ingetrokken), de militaire apothekersbedienden (adjudanten-onderofficieren) bij de Wet van 2 augustus 1880, Stb. 145 (ingetrokken).

Een volledige regeling van de rechtstoestand der militaire ambtenaren bestond niet. Door de M.A.W. 1931 en haar ervaringsregelingen werd in deze lacune voorzien.

Art. 1 dier wet omschrijft daartoe wie ,,militaire ambtenaren'' zijn en wie onder ,,militaire ambtenaren'' worden begrepen, terwijl art. 12 de vaststelling bij of krachtens A.M.v.B. voorschrijft van voorschriften voor de militaire ambtenaren — voor zover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld — betreffende: *aanstelling,* bevordering, schorsing, ontslag, bezoldiging, wachtgeld, diensttijden, verlof en vacantie en aanspraken in geval van ziekte, overige rechten en verplichtingen der militaire ambtenaren, administratieve instanties, als bedoeld in art. 3 der A.W. 1929, de wijze, waarop verenigingen van militaire ambtenaren gelegenheid wordt gegeven haar gevoelens te doen kennen ten aanzien van de deze onderwerpen betreffende algemeen verbindende voorschriften. [1])

De in art. 12 bedoelde A.M.v.B. is het ,,Reglement voor de militaire ,,ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke lucht-,,macht''. [2]) Hoofdstuk II daarvan handelt over de aanstelling van militaire ambtenaren, resp. officieren (art. 6—8) en militairen beneden de rang van tweede-luitenant (art. 9—12).

Militairen (art. 60—65 W.M.Sr.) kunnen worden onderscheiden in militaire ambtenaren en andere militairen.

Zij kunnen ,,militaire ambtenaren'' zijn:

[1]) De M.A.W. 1931 bevat vrijwel uitsluitend formeel recht. Art. 12 is de enige bepaling in de titel over materieel recht maar geeft zelf *géén* voorschriften doch stelt het maken daarvan — voor zover niet reeds bij of krachtens de wet is geschied — verplicht.

[2]) Een overeenkomstige A.M.v.B. „Reglement rechtstoestand militairen zeemacht'' bevat voorschriften betreffende de rechtstoestand van het militaire personeel der Koninklijke marine.

I. krachtens aanstelling, d.w.z. op grond van een gesloten en bekrachtigde vrijwillige verbintenis (art. 1, lid 1; 12 M.A.W. 1931; art. 6—8, 9, lid 1 en lid 2 juncto art. 4; 12 R.M.A.KL/KLu).

Deze militaire ambtenaren worden onderscheiden in:

a. militaire ambtenaren die geheel krachtens vrijwillige overeenkomst militaire dienst verrichten (beroepspersoneel);

b. militaire ambtenaren die gedeeltelijk (intermitterend) krachtens vrijwillige overeenkomst militaire dienst verrichten (reservepersoneel).

II. krachtens indeling *bij* het *reservepersoneel* der *KL/KLu,* dat is reservepersoneel krachtens bij de wet te stellen regelen (art. 2 Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht; art. 9, lid 1 R.M.A.KL/KLu).

ad I. Tengevolge van de zich steeds wijzigende organisatie der krijgsmacht als gevolg van inkrimping (bezuiniging), uitbreiding (bedreiging), ontwikkeling der bewapening, enz. en daarmede verband houdende mindere of meerdere personeelsbehoefte (kader, technisch personeel), is de mogelijkheid geopend tot het aangaan van verschillende soorten vrijwillige verbintenissen voor militairen beneden de rang van tweede-luitenant.

In verband hiermede worden deze militairen onderscheiden in:

1. zij die een verbintenis hebben aangegaan als beroepsmilitair (art. 1, lid 1; 12 M.A.W. 1931, art. 1, 3, 4, 9, 10, 12 e.a. R.M.A.KL/KLu; voorschrift „Dienstverbintenissen beroepspersoneel", K.B. van 17 nov. 1931, nr. 26, sedert gewijzigd);

2. zij die een verbintenis hebben aangegaan bij het reservepersoneel der krijgsmacht (art. 1, lid 1 M.A.W. 1931; art. 2 Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht (art. 1, lid 1; 4, lid 2 R.M.A.KL/KLu; „Besluit verbintenissen reservepersoneel beneden de rang van tweede-luitenant mannelijke militaire landmacht en luchtmacht", K.B. van 9 okt. 1952, Stb. 496; „Besluit verbintenissen reservepersoneel beneden de rang van tweede-luitenant vrouwelijke militairen landmacht en luchtmacht", K.B. van 10 juli 1956, Stb. 403);

3. zij die een verbintenis hebben gesloten bij de Nationale Reserve (art. 1, lid 1 M.A.W. 1931; art. 2 Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht; art. 1, lid 1; 4, lid 2 R.M.A.KL/KLu; Besluit Nationale Reserve, K.B. van 5 okt. 1948, I Nr. 438, sedert gewijzigd;

4. zij die een verbintenis hebben gesloten als kortverband-vrijwilliger of als vrijwillig nadienende, (K.B. van 18 febr. 1961, Stb. 47, houdende vaststelling van een premiespaarregeling en andere voorzieningen voor kortverband-vrijwilligers en vrijwillig nadienenden, en de M.B. van 28 febr. 1961, nr. P 119.526 D „Voorzieningen ten aanzien van kortverband-vrijwilligers en vrijwillig nadienenden");

5. zij die vrijwillig de verplichtingen van een gewoon dienstplichtige op zich hebben genomen (art. 1, 4, lid 1 onder f, 1°, lid 2 R.M.A.KL/KLu). [3] [4]

[3] Art. 4, lid 1 aanhef en onder f, 2° R.M.A.KL/Klu. vermeldt nog „militairen die een verbintenis hebben gesloten bij de Vrijwillige Landstorm", terwijl

Zij allen zijn aangesteld in militaire openbare dienst en verrichten geheel of gedeeltelijk krachtens vrijwillige overeenkomst militaire dienst en zijn militaire ambtenaren. Op de onder 3, 4 en 5 genoemde militaire ambtenaren zijn de bepalingen van het R.M.A.KL/KLu geldende voor het onder 2 genoemde reservepersoneel van overeenkomstige toepassing (art. 4, lid 2, 9, 12 R.M.A.KL/KLu.") [4])

Zij die een vrijwillige verbintenis hebben gesloten, waaruit verplichtingen voortspruiten, welke in hoofdzaak overeenkomen met die, welke op gewone dienstplichtingen rusten — te beoordelen door de Minister van Defensie — worden, voor zover het tegendeel niet blijkt, voor de toepassing van de Dienstplichtwet en van andere wetten *niet* als vrijwilligers, dus niet als militaire ambtenaren beschouwd (art. 3, lid 4 Dienstplichtwet).

ad **II.** De Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht verstaat in hoofdstuk I onder personeel: de militairen, die behoren tot het reservepersoneel der krijgsmacht, zonder dat daarbij de onderscheiding wordt gemaakt van officieren en militairen beneden de rang van tweede-luitenant.

Art. 2, dat de toepasselijkheid dezer wet op dat personeel regelt, onderscheidt:

a. reservepersoneel dat overeenkomstig bij K.B. te stellen regelen vrijwillig tot dat personeel behoort, *vrijwillig* reservedienst vervult (art. 1 M.A.W. 1931);

b. reservepersoneel dat krachtens bij de wet te stellen regelen tot het reservepersoneel behoort, verplicht reservedienst vervult.

Krachtens de wet behoren tot het reservepersoneel:

zij, die als dienstplichtige in opleiding zijn genomen tot officier, met ingang van de dag, volgende op de laatste dag der eerste oefening, en voor de tijd, die zij als dienstplichtige nog hebben te dienen (art. 41, lid 3 Dienstplichtwet; art. 1, lid 2; 12 M.A.W. 1931; art. 1, lid 2; 4, lid 2 R.M.A.KL/KLu);

officieren, alsmede officieren-arts en onderofficieren met de rang

---

art. 4, lid 1 aanhef en onder f, 3° nog vermeldt „militairen die een verbintenis hebben gesloten bij de Reserve-Grensbewaking".

De *Vrijwillige Landstorm*, welke blijkens het Vrijwillige Landstormbesluit bestond uit een Staf, vier vrijwillige Landstormkorpsen en de Bijzondere Vrijwillige Landstorm, is in 1940 door de Duitse bezetter *opgeheven*. (Zie ook *L.O.* 1948, nr. 151 L-LM). Het boekwerk „Als 't moet, november 1918 en de Bijzondere Vrijwilige Landstorm", uitgegeven in 1959 bij de N.V. Uitgeverij Nijgh & Van Ditmar te 's-Gravenhage, bevat vele historische gegevens met bronnenlijst over het ontstaan, het doel en de ontwikkeling van de Gewone Vrijwillige Landstorm, de Bijzondere Vrijwillige Landsorm en de Vrijwillige Burgerwachten.

De *Reserve-Grenrbewaking* is 1 januari 1955 *opgeheven*. Het daarvoor in aanmerking komend personeel werd in de gelegenheid gesteld om een (nieuwe) verbintenis te sluiten bij de Nationale Reserve (waarvan de B.V.L. de voorloper was).

[4]) Bij het overzien van deze verschillende regelingen rijst de vraag of codificatie daarvan in één Voorschrift „Vrijwillige verbintenissen" aanbeveling zou verdienen?

van sergeant (wachtmeester) of een hogel-e rang, die na een werkelijke dienst van tenminste 25 (20) jaren, op hun verzoek uit de dienst worden ontslagen met recht op pensioen onder de verplichting na dat ontslag nog, op de voet van het bepaalde bij de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht in de laatstelijk door hen beklede rang of in een hogere ter beschikking van de KL/KLu te blijven (art. 2, 5° Pensioenwet voor de landmacht 1922; art. 4, 34, 61 Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht).

Vraag 2. Op welke bepaling berust de aanstelling tot militair ambtenaar bij het reservepersoneel beneden de rang van tweede-luitenant?

Antwoord. Als aanstelling tot officier geldt het bepaalde in art. 6 –8 R.M.A.KL/KLu juncto art. 1, 4 lid 1 aanhef en onder c; art. 1, 12 M.A.W. 1931.

Als aanstelling tot militair ambtenaar beneden de rang van tweede-luitenant (zowel behorende tot het beroepspersoneel als tot het reservepersoneel der krijgsmacht) dat *vrijwillig* militaire dienst vervult, geldt de gesloten en bekrachtige militaire verbintenis als bedoeld in art. 9, 10 en 12 R.M.A.KL/KLu. Ingevolge het (betekenis-)artikel 4, lid 1 onder d juncto lid 2, 9 e.v. zijn de bepalingen van het R.M.A.KL/KLu betreffende de militairen die behoren tot het reservepersoneel der KL/KLu van overeenkomstige toepassing ten aanzien van de militairen genoemd in art. 4, lid 1 onder f, 1", 2°, 3°, 4° R.M.A.KL/KLu; zie verder bij vraag 1.

Als aanstelling tot militair ambtenaar bij het reservepersoneel der krijgsmacht beneden de rang van tweede-luitenant dat *verplichte* reservedienst vervult, geldt de beschikking waarin de betrokkene krachtens art. 41, lid 3 der Dienstplichtwet of krachtens art. 2, 5° der Pensioenwet voor de landmacht 1922 mededeling wordt gedaan van zijn indeling bij het reservepersoneel der KL/KLu (art. 1, lid 2; 9, lid 2 R.M.A.KL/KLu; art. 1, lid 2 M.A.W. 1931. Zie ook bij vraag 4.

Vraag 3. Wie zijn gewezen militaire ambtenaren in de zin van art. 1, lid 3 M.A.W. 1931?

Antwoord. Gewezen militaire ambtenaren in de zin van art. 1, lid 3 M.A.W. 1931 zijn al degenen die op grond van art. 1, lid 1 en lid 2 der M.A.W. 1931 tot militair ambtenaar zijn aangesteld geweest. (Zie ook de uitspraak C.R.v.B. van *5* febr. 1957, M.R.T. L (1957) blz. 409).

Deze kunnen onder inachtneming van de voorschriften der M.A.W. 1931, terzake van besluiten, handelingen en weigeringen van administratieve organen, welke beheerst worden door de voorschriften van materieel recht als bedoeld in art. 12 M.A.W. 1931, in beroep komen bij de ambtenarenrechter als bedoeld in de M.A.W. 1931. Zie ook bij vraag 4.

Vraag 4. Tijdens de mobilisatie 1939/1940 zijn wegens langdurige dienst gepensioneerde onderofficieren als beroepsonderofficieren in

werkelijke dienst geroepen, hoewel zij met hun pensionering waren ontslagen met verlies van hun rang. Op grond van welke bepalingen werden deze gepensioneerde onderofficieren als beroepsmilitairen aangemerkt?

Antwoord. Ingevolge het bepaalde in art. 58, lid 1 der Pensioenwet voor de landmacht 1922 kunnen gepensioneerden beneden de rang van officier, die jonger dan 60 jaren zijn, in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, na geschiktbevinding, in de rang of stand, bij hun pensionering bekleed, weder in dienst worden gesteld. Zij zijn a.h.w. gepensioneerd onder het voorbehoud (voorwaarde) van het gestelde in art. 58, lid 1 krachtens hun onderliggende verbintenis. (Zie ook art. 18, 19 R.M.A.KL/KLu). Zij keren derhalve als beroepsmilitairen in dienst terug zónder nieuwe aanstelling, als waren zij nooit ontslagen geweest.

Men kan deze weder in dienststelling vergelijken met die van reservepersoneel beneden de rang van tweede-luitenant, dat zónder aanstelling ingevolge art. 41, lid **3** der Dienstplichtwet, verplichte reservedienst vervult. Deze reservist geworden dienstplichtige ontvangt géén aanstelling; voor hem geldt als zodanig de beschikking en indeling bij het reserve-personeel der KL/KLu bedoeld in art. 9, lid 1 en art. 12, aanhef lid 1 en onder a R.M.A.KL/KLu; art. 2 Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht).

In analogie daarmede kan de weder indienststelling gelden van di wegens langdurige dienst gepensioneerde beneden de rang van tweedeluitenant, die jonger dan 60 jaar is en in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden ingevolge K.B. wordt opgeroepen en geschikt bevonden. Deze is, dunkt ons, op grond van het K.B. waarbij hij is opgeroepen en dc beschikking waarbij hij weder in dienst wordt gesteld als gewezen militair ambtenaar onder de „militaire „ambtenaren" begrepen (art. 1, lid 3, M.A.W. 1931).

Men zou ook kunnen redeneren: De akte van aanstelling van deze gepensioneerde militair ligt bij de stukken in zijn persoonsdossier en blijft daarin aanwezig zolang op hem een beroep kan worden gedaan op grond van enige wetsbepaling, in het hierbedoelde geval op grond van art. 58 der Pensioenwet voor de landmacht 1922. De akte van aanstelling sluimert a.h.w. als gevolg van de pensionering van deze wegens langdurige dienst gepensioneerde militair in verband met het voormelde voorbehoud, doch zij ontwaakt, zodra hij ingevolge art. 58, lid 1 wordt opgeroepen, en na geschiktbevinding, weder in dienst wordt gesteld. Anders gezegd: de betrokken gepensioneerde militair is gepensioneerd onder voorbehoud van het gestelde in art. 58, lid 1 der Pensioenwet.

Op grond van deze beschouwingen is o.i. géén akte van aanstelling voor deze oud-militairen nodig.

Vraag 5. Voldoet de „Regeling ten aanzien van kortverband vrij-„willigers en vrijwillig nadienenden" aan art. 9, lid 2 R.M.A.KL/KLu?

Antwoord. Teneinde te trachten het tekort aan beroepspersoneel

te verminderen, en een verkorting van de duur van de eerste oefening te bewerkstelligen, heeft de Regering, gelet op art. 12 M.A.W. 1931, bepaald:

a. dat degene, die overeenkomstig door de M.v.D. te stellen regelen een dienstverband heeft aangegaan om als kortverband-vrijwilliger bij het reservepersoneel der KL of der KLu gedurende vier jaren of in bepaalde gevallen zes jaren vrijwillig onafgebroken werkelijke dienst te verrichten (kortverband-vrijwilliger) en

b. dat degene, die aan het einde van de eerste oefening in het genot van groot verlof of van klein verlof in afwachting van groot verlof wordt gesteld, overeenkomstig door de M.v.D. te stellen regelen een dienstverband heeft aangegaan om als vrijwillig nadienende bij het reservepersoneel der KL of der KLu gedurende een, twee, drie of vier jaren vrijwillig onafgebroken werkelijke dienst te verichten (vrijwillig nadienende) voor elke maand werkelijke dienst, als zodanig verricht een premie ontvangt (art. 1 e.v. K.B. van 18 febr. 1961, Stb. 47).

Ter uitvoering van dit besluit heeft de M.v.D. bij beschikking van 28 febr. 1961, Directie Mil. Pers., nr. P 119.526 D, uitgegeven de „Regeling ten aanzien van kortverband-vrijwilligers en vrijwillig na-„dienenden".

Kortverband-vrijwilligers sluiten op grond hiervan een verbintenis als bedoeld in het Besluit verbintenissen reservepersoneel beneden de rang van tweede-luitenant mannelijke militairen landmacht en luchtmacht overeenkomstig het model van de bij de Regeling enz. gevoegde Akte van verbintenis (pt 7).[5]) Kortverband-vrijwilligers die bestemd zijn voor opleiding tot reserve-officier dan wel die opleiding volgen of hebben beëindigd leggen tévens een Verklaring af als adspirant-reserve-officier (pt 8).

Vrijwillig nadienenden bij het reservepersoneel der KL of der KLu sluiten een Overeenkomst, indien zij de tijdelijke rang van tweede-luitenant bekleden dan wel de rang van vaandrig c.q. kornet, terwijl militairen beneden de rang van vaandrig c.q. kornet een Verbintenis sluiten (pt 16) als bedoeld in het Besluit verbintenissen reservepersoneel beneden de rang van tweede-luitenant mannelijke militairen landmacht en luchtmacht. (K.B. van 9 oktober 1952, Stb. 476).

De Regeling enz. bevat voorts voorwaarden tot toelating van in werkelijke dienst zijnde reserve-militairen e.a. (pt 21, 23).

De boven bedoelde militairen zijn militaire ambtenaren in de zin van art. 1, lid 1 onder a der M.A.W. 1931, art. 1, lid 1 R.M.A.KL/KLu. Als eerste aanstelling als zodanig wordt door de militairen beneden de rang van tweede-luitenant aangemerkt de gesloten en bekrachtigde verbintenis (art. 9, lid 1 R.M.A.KL/KLu).

Het sluiten en bekrachtigen van deze vrijwillige verbintenis is geschied op grond van het hiervoren aangehaalde K.B. van 18 febr. 1961, Stb. 47, juncto art. 12 M.A.W. 1931 en art. 2 Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht en nader bij de door de M.v.D. vast-

[5]) Zie b.v. de uitspraak van het Militair Ambtenaren Gerecht te 's-Gravenhage van 29 juni 1964, M.R.T. LVIII (1965), blz. 143.

gestelde „Regeling ten aanzien van kortverband-vrijwilligers en vrij-
„willig nadienenden" (art. 9, lid 2 R.M.A.KL/KLu).

Vraag 6. Waarom bestaat er verschil tussen de aanstelling tot officier en de aanstelling tot militair beneden de rang van tweede-luitenant, in aanmerking genomen dat art. 12 M.A.W. 1931 dat verschil niet kent?

Antwoord. De regeling van de rechtstoestand van officieren vindt haar grondslag in art. 68 der Grondwet en is neergelegd in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht, de Pensioenwet voor de landmacht 1922, Pensioenwet voor het reservepersoneel der landmacht 1923, enz. Zo bevatten de art. 6—8 R.M.A.KL/KLu slechts enkele bepalingen over de aanstelling en bevordering van officieren.

Als akte van aanstelling geldt voor de officier: beroepsofficier, vrijwillig-reserve-officier en reserve-officier krachtens indeling, een uittreksel uit het K.B. van zijn benoeming. De officier wordt als zodanig niet tot de uitoefening van de militaire dienst toegelaten dan na in handen van de bevoegde autoriteit de eed of de belofte als officier te hebben afgelegd (art. 1, lid 1, lid 2 M.A.W. 1931; art. 6, 8 R.M.A.KL/KLu). Bij benoeming tot een hogere rang (bevordering) legt hij de eed of de belofte niet opnieuw af. (Besch. Kommissaris-generaal van het Dep. v. O. van 23 april 1814, no. 28).

Als akte van aanstelling (bij indiensttreding) geldt voor de militair beneden de rang van tweede-luitenant, die een verbintenis heeft aangegaan, het tweede exemplaar van de door de bevoegde autoriteit bekrachtigde verbandakte (art. 9, lid 1; 12, lid 1 onder b R.M.A.KL/KLu).

De militair beneden de rang van tweede-luitenant legt niet een eed of belofte af alvorens zijn functie te kunnen aanvaarden, doch hij legt een verklaring af in de verbandakte van soortgelijke strekking als het eedsformulier voor de officier (art. 12 R.M.A.KL/KLu).

Weliswaar spreekt art. 12 M.A.W. 1931 van aanstelling van militaire ambtenaren, zonder dat daarbij onderscheid wordt gemaakt tussen officieren en militairen beneden de rang van tweede-luitenant, maar de aanhef van dat artikel bevat de restrictie „voor zover deze onderwer-
„pen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld". Dit is het geval met de eeds-(belofte-)aflegging door officieren.

De beantwoording van de vraag of en zo ja welke ambtenaren een eed (belofte) dienen af te leggen, alvorens een functie te kunnen aanvaarden, is een kwestie van beleid.

Hoofd- en andere ***burgerlijke*** ambtenaren en beambten werkzaam bij het M.v.D. of ressorterende onder het Departement van Defensie leggen bij het aanvaarden van hun ambt of hun bediening in handen van de chefs onder wier bevelen zij werkzaam zijn gesteld een ambtseed (-belofte) af. (K.B. van 31 okt. 1828, nr. 103; K.B. van 23 aug. 1920 nr. 97).

Deze eed (belofte) betreft de nakoming van verplichtingen welke zij als zodanig op zich hebben genomen (geheimhouding, enz.).

Voor de *militaire* ambtenaren geldt een andere regeling. Ingevolge het Souverein Besluit van 26 febr. 1814, nr. 86 leggen alléén officieren de z.g.n. officierseed (-belofte), ook wel krijgseed (-belofte) genoemd, zijnde een ambtseed, af. Daarentegen leggen militaire ambtenaren beneden de rang van tiweede-luitenant geen krijgseed (-belofte) af. [6])

Het verschil tussen de benoeming en aanstelling tot officier en die van militairen beneden de rang van tweede-luitenant moet o.i. gezien worden als een gevolg van vroegere opvattingen in verband met de uiteenlopende vorming, opleiding en taak van de officieren en de militairen beneden de rang van tweede-luitenant, anders gezegd met de zo verschillende eisen welke aan deze verschillende militairen worden gesteld alsmede met de verantwoordelijkheid der hun in de toekomst toe te vertrouwen functies in het militaire apparaat.

Militaire ambtenaren, officieren zowel als onderofficieren, leggen echter zodra zij als zodanig in een bijzondere functie worden benoemd, de aan die functie verbonden eed (belofte) af, b.v. leden van de krijgsraad, officieren-commissarissen, secretarissen en provoosten-geweldige, brigade-commandanten (en hun plaatsvervangers) der Kon. Marechaussee (hulpofficieren van justitie) (art. 368, 370 RLLu, art. 126, 153, 154 W.v.Sv.) enz.

Daar van alle militaire(n) ambtenaren van hoog tot laag te allen tijde en waar ter wereld ook onafgebroken plichtsbetrachting als militair (ambtenaar) wordt geëist, is het duidelijk dat de regeling over het al of niet afleggen van de eed of de belofte door een militair (ambtenaar) van een zekere willekeur getuigt (art. 1 Wet op de Krijgstucht, art. 1 Regl. betr. de Krijgstucht). Opgemerkt zij nog dat de wetgever geen speciale strafrechtelijke sancties heeft getroffen op de niet-naleving van de afgelegde krijgseed (-belofte), ambtseed (-belofte) door de militair (ambtenaar), al kan de militaire rechter bij de strafbepaling deze niet-naleving in overweging nemen. (Zie ook art. 98, 98a, 98b, 98c, 272 W.Sr.; art. 82 W.M.Sr.; art. 1 Wet oorlogsstrafrecht).

Vraag 6. Moet het gestelde in het K.B. van 16 november 1951 nr. 34 en in het K.B. van 15 oktober 1955, nr. 97 (benoemingsregelen van adjudanten-onderofficieren en onderluitenants tot officieren van vakdiensten) worden gezien als een uitvloeisel van art. 12 (a. aanstelling of b. bevordering) M.A.W. 1931?

Antwoord. Daar de aanhef van art. 12 M.A.W. 1931 aanvangt met de zinsnede „voor zover deze onderwerpen niet reeds bij of krach-„tens de wet zijn geregeld" dient te worden nagegaan of zulks met bedoelde onderwerpen het geval is. Het blijkt dan dat art. 68 der Grondwet bepaalt „Militaire officieren worden benoemd door de Ko-„ning. Zij worden bevorderd, ontslagen en op pensioen gesteld volgens

[6]) Fortificatie-opzichters legden voorheen ook de krijgseed af en daarna een ambtseed in verband met de hun opgedragen bewaking van sluizen en verdedigingswerken en de opsporing van misdrijven met betrekking tot deze.

,,de regels door de wet te bepalen." Deze wetten zijn: de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht en de Pensioenwet voor de landmacht 1922, enz. Art. 12 onder a M.A.W. 1931 is hier dus niet toepasselijk.

De adjudanten-onderofficier en de onderluitenants worden derhalve benócmd tot cerste-luitenant doch worden niet bevorderd tot die rang, hoezeer zij zulks als zodanig zullen aanvoelen en dit in wezen ook wel een bevordering is. Maar op grond van art. 68 der Grondwet en genoemde organieke wetten, worden zij formeel benóemd tot eersteluitenant en niet tot die rang bevorderd. Zodra zij eenmaal officier zijn, worden zij krachtens de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren bevorderd (art. 1, 40, 82 (lid 1 aanhef en sub b, c) Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, art. 34, lid 1 aanhef en sub g Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht).

De aanstelling van genoemde militaire ambtenaren tot eerste-luitenant is geregeld in art. 6—8 R.M.A.KL/KLu juncto art. 12, onder a M.A.W. 1931.

Vraag 7. Moet de inhoud van art. 10 R.M.A.KL/KLu worden beschouwd als een op zichzelf staand artikel, hetwelk geen verband houdt met hoofdstuk IV R.M.A.KL/KLu?

Antwoord. Het R.M.A.KL/KLu bevat geen bepaling welke het bepaalde in hoofdstuk IV niet van toepassing verklaart op art. 10 R.M.A.KL/KLu. Zie óók de betekenisartikelen 1, 4 R.M.A.KL/KLu.

Vraag 8. Moet de definitie van het begrip militair ambtenaar in art. 1 R.M.A.KL/KLu niet gelijkluidend zijn aan, gedekt zijn door art. 1 M.A.W. 1931?

Antwoord. Toen de M.A.W. 1931 (en het R.M.A.KL/KLu) tot stand kwam(en) was de luchtmacht een orgaan van de landmacht. Nadat de luchtmacht na de tweede wereldoorlog naast de zeemacht en de landmacht een zelfstandig onderdeel van de krijgsmacht was geworden, bleef de M.A.W. 1931 óngewijzigd. Maar de M.A.W. 1931 bleef geacht worden óók te gelden voor de zelfstandig geworden luchtmacht evenals haar uitvoeringsvoorschriften met name het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht. Dit laatste is inmiddels bij A.M.v.B. van 31 juli 1958, Stb. 388, gewijzigd en aangepast en kan worden aangehaald als Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, waarbij de luchtmacht zelfstandig naast de landmacht is genoemd. Een A.M.v.B. is gemakkelijker te wijzigen dan een wet. Zodra echter de M.A.W. 1931 zal worden gewijzigd, mag worden verwacht dat daarbij ook rekening zal worden gehouden met de zelfstandig geworden luchtmacht en dat de terminologie der wet daaraan zal worden aangepast. V.g.l. de laatste wijziging van de ,,Regtspleging bij de Landmagt" in ,,Rechtspleging bij de Landmacht en de Luchtmacht" bij de Wet van 4 juli 1963, Stb. 294. (M.R.T. LVI (1963) blz. 200, eerste alinea).

Art. 1 M.A.W. 1931 geeft een omschrijving van ,,militaire ambte-

„naar". Evenzo geeft art. 1 R.M.A.KL/KLu daarvan een omschrijving, voor zover de R.M.A.KL/KLu daarop van toepassing is.

De omschrijving van militair ambtenaar in art. 1 R.M.A.KL/KLu behoeft o.i. niet woordelijk gelijkluidend te zijn aan art. 1 M.A.W. 1931, al verdient zulks wel aanbeveling. Art. 1 R.M.A.KL/KLu moet echter wel dezelfde inhoud hebben als art. 1 M.A.W. 1931, hetgeen, dunkt ons, het geval is.

Vraag 9. Indien in een wet de bevoegdheid tot het stellen van regelen aan de M.v.D. is voorbehouden, kunnen deze regelen dan bij A.M.v.B. worden gegeven?

Antwoord. Indien in een wet de bevoegdheid tot het stellen van regelen aan de M.v.D. is toegekend, zal deze ter uitvoering daarvan de door hem noodzakelijk geachte regelen uitvaardigen. Het wil ons echter niet waarschijnlijk voorkomen dat een A.M.v.B. zal worden uitgevaardigd waar een Ministeriële beschikking wordt geëist, omdat de A.M.v.B. het contraseign van de M.v.D. zou moeten dragen.

Zou de M.v.D. evenwel een onderwerp, dat bij A.M.v.B. moet worden geregeld bij Ministeriële beschikking hebben geregeld, dan zou de Minister zulks onbevoegd hebben gedaan. Een dergelijke beschikking zou dan niet met die waarborgen zijn omkleed als een A.M.v.B., waarbij de Raad van State moet worden gehoord („Gelet op artikel . . . van „de . . .wet; De Raad van State gehoord (advies van . . . nr. . . ."). De ambtenarenrechter zou een dergelijke onbevoegd gegeven beschikking buiten toepassing laten. *A.* F. S.

WETGEVING

Wijziging van het militaire strafprocesrecht

Nr. 30

Verslag van een mondeling overleg

I. Inleiding

De bijzondere commissie, welke werd ingesteld voor de voorbereiding van de openbare beraadslaging omtrent de op 7 juni 1958 ingediende, onder nr. 5169 (R 112) gedrukte wetsontwerpen tot wijziging van het militair strafprocesrecht enz. heeft in de toezegging van de toenmalige Minister van Justitie tijdens de behandeling dezer wetsontwerpen, een etappegewijze behandeling van de op de algehele herziening van het militaire strafprocesrecht betrekking hebbende vraagpunten te zullen bevorderen — waarbij verder werd toegezegd, dat deze commissie vóór de officiële indiening van de vraagpunten een ontwerp ter inzage zou krijgen, ten einde te kunnen nagaan of de opzet van het stuk de gelegenheid zou bieden de door de Kamer gewenste alternatieven op bevredigende wijze te bespreken — aanleiding gevonden om haar werkzaamheden nog niet te beëindigen, ofschoon de onder nr. 5169 (R 112) gedrukte wetsontwerpen inmiddels het *Staatsblad (Stb.* 1963, 294, 295

en 296) hebben bereikt [1]). Op 25 januari 1965 verleende de commissie desgevraagd gehoor aan vertegenwoordigers van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en van de Nederlandse Orde van Advocaten, naar aanleiding van aan de commissie in afschrift toegezonden brieven d.d. 19 juni 1964 en 6 oktober 1964 van deze organisaties [2]) aan de Minister van Justitie, waarin bepleit werd voorlopig nog niet over te gaan tot invoering van de wet van 4 juni 1963 *(Stb.* 294).

De commissie heeft vervolgens mondeling overleg omtrent een en ander met de Regering wenselijk geacht. Dit overleg vond plaats op 26 januari 1965; de Regering werd hierbij vertegenwoordigd door de Ministers van Justitie en van Defensie, die zich hadden doen vergezellen van prof. mr. L. H. C. Hulsman, raadadviseur ten Departemente van Justitie.

Omtrent dit overleg heeft de commissie de eer, als volgt te rapporteren.

De commissie betoonde zich verheugd, dat beide Ministers bereid waren met haar van gedachten te wisselen over mogelijke bezwaren tegen de invoering van de Wet tot wijziging van het militaire strafprocesrecht, hoewel deze wijziging, na de normale procedure van wetgeving te hebben doorlopen, was goedgekeurd en het de Regering ingevolge artikel IX derhalve vrijstond het tijdstip van invoering naar eigen inzicht te bepalen. De commissie achtte dit overleg niettemin wenselijk, omdat zij aan ernstige, zij het tardieve waarschuwingen uit de praktijk, zoals in casu van rechters en advocaten, niet zonder meer voorbij meende te mogen gaan, ook al zou daarmee incidenteel van de normale procedure worden afgeweken.

Met betrekking tot de procedure stelde de Minister van Justitie voorop, dat er wel zeer speciale redenen moeten zijn om van de normale gang van zaken af te wijken en een wet, die tot stand is gekomen na uitvoerige schriftelijke en mondelinge voorbereiding, niet in te voeren. Bij de Wet tot het tegengaan van lichtvaardige echtscheidingen deed zich een zodanig geval voor. Vervolgens wees de Minister erop, dat de bezwaren, tegen de onderhavige wet ingebracht, niet berusten op nieuwe omstandigheden, waaraan tijdens de vijf jaar durende behandeling niet kon worden gedacht; de Staten-Generaal en het toenmalige kabinet hebben destijds de wet vastgesteld; de huidige bewindslieden nemen ten volle de verantwoordelijkheid op zich voor de invoering. Het zou naar de mening van de Regering het gezag van de wetgever niet ten goede komen, indien deze wijzigingswet, die vanwege haar partieel karakter inderdaad niet zonder gebreken is maar waaraan toch ook niet zodanige gewichtige bezwaren kleven als de vermelde organisaties naar voren hebben gebracht, niet zou worden ingevoerd.

De Minister van Defensie wees er in dit verband nog op, dat de bestreden wet een partiële wijziging van het militaire strafprocesrecht

[1]) Hiervan werd reeds eerder mededeling aan de Kamer gedaan, nl. op 12 februari 1964 *(Handelingen* zitting 1963—1964, blz. 1269) en op 24 februari 1965 *(Handelingen* zitting 1964—1965, blz. 1238); zie voorts Eerste Kamer-stuk, zitting 1964—1965, nr. 73*a*, blz. 2, rechterkolom.

[2]) Afgedrukt in het *Militair-Rechtelijk Tijdschrift,* blz. 705 e.v. (1964).

biedt; deze methode is destijds doelbewust gekozen, omdat toen het afwachten van algehele wijziging van het militaire strafrecht te lange tijd in beslag zou nemen. Daarbij heeft de wetgever bewust aanvaard, dat een aantal verouderde bepalingen is blijven staan.

Van de zijde van de commissie werd dit laatste niet ontkend. Wel werd in herinnering geroepen, dat de Kamer zich destijds zonder enig enthousiasme bij deze methode heeft neergelegd in de verwachting, dat de algehele herziening spoedig haar beslag zou krijgen.

II. Vrije wetshantering

Allereerst zou de commissie gaarne de mening van de Regering vernemen omtrent de redenering, volgens welke de praktijk van het huidige militaire procesrecht, die uitstekend voldoet, uitsluitend berust op vrije wetshantering, formeel opgehangen aan de in het slot van artikel 249 (oud) R.L.[3]) bestaande uitwijkmogelijkheid voor de krijgsraden te velde. Het gevaar van de nieuwe wet zou nu daarin schuilen, dat, aangezien artikel 249 wordt geschrapt, althans de laatste zin daarvan niet terugkeert in artikel 244 (nieuw) [4]), deze algemene uitwijkmogelijkheid komt te vervallen, zodat de getrouwe wetstoepassers zich hierop niet meer kunnen beroepen wanneer zij voor de toepassing van de talrijke veroudrrde bepalingen komen te staan. Te minder zal de getrouwe wetstoepasser de tot dusver min of meer contra legem gegroeide praktijk onder de nieuwe wet durven voortzetten, nu verscheidene bepalingen wijzigingen in de tekst en de spelling hebben ondergaan, hoewel de bepaling als geheel niet in overeenstemming is gebracht met de moderne inzichten. Kortom, zo kan men stellen, het psychologische klimaat zal onder de nieuwe wet, zoals die in haar geheel nog eens in het *Staatsblad* is afgedrukt *(Stb.* 1964, nr. 9), zodanig zijn, dat vele consciëntieuze beoefenaars van het militaire strafprocesrecht niet meer de vrijheid zullen vinden de praktijk, gebouwd op moderne rechtsopvattingen, voort te zetten; een terugval tot een archaïsche rechtspleging moet derhalve worden gevreesd, zulks ongetwijfeld mede in het nadeel van justitiabelen.

Verscheidene leden van de commissie konden zich wel voorstellen, dat het een aantal wetsgetrouwe rechters moeilijk zal vallen af te wijken van een wetstekst, die nog zo kort geleden de aandacht van de wet-

[3]) Artikel 249 (oud) R.L. luidt als volgt:

„Het bepaalde bij deze wet omtrent het nemen van informatiën voor den Officier Commissaris, de formatie van de Krijgsraden, het vervolgen der procedures voor dezelve, het wijzen van vonnissen, mitsgaders het ter executie leggen van dezelve bij de Krijgsraden in de Arrondissementen of Districten, zal mede, bij de Krijgsraden te velde, worden naargekomen, zoo verre hieromtrent, bij dezen Titel, niet anders is bepaald, en zulks van eenige toepassing kan gehouden worden.".

[4]) Artikel 244 (nieuw) R.L. luidt als volgt:

„Voor zover in de volgende artikelen niet anders is bepaald, is hetgeen met betrekking tot de arrondissementskrijgsraden, de President, de leden, de Auditeur-Militair, de Officier-Commissaris en de Secretaris daarvan, en de rechspleging in arrondissementen is vastgesteld van overeenkomstige toepassing op de mobiele krijgsraden en de rechtspleging daarbij.".

gever heeft gehad. Zij wezen erop, dat ook de bepalingen van de civiele strafvordering — terecht — strikt plegen te worden geïnterpreteerd. Wel gaven deze leden toe, dat kennisneming van hetgeen in de schriftelijke en mondelinge behandeling naar voren is gebracht moet leiden tot het inzicht, dat de wetgever opzettelijk niet beoogd heeft vele verouderde bepalingen te sanctioneren, maar als het ware te laten sluimeren — overeenkomstig de huidige praktijk — totdat de algehele herziening zal zijn voltooid, maar zij achtten dit eigenlijk geen behoorlijke wijze van wetgeving. De leden, hier aan het woord, achtten het voorshands denkbaar, dat de Regering alsnog komt met een voorstel van wet tot herstel van de geschrapte uitwijkbepaling van artikel 249 (oud) R.L., dan wel tot wijziging van die bepalingen, die voor een getrouwe wetstoepassing beslist niet in aanmerking komen.

Andere leden gevoelden geen behoefte aan de suggesties van de leden, zojuist aan het woord. Zij achtten het uitdrukkelijke voorbehoud, gemaakt namens de commissie door het toenmalige lid der Kamer, de heer Kranenburg, bij de openbare behandeling van het wetsontwerp (Handelingen zitting 1962—1963, blz. 2477 e.v.) voldoende duidelijk om iedere vrees, dat onbruikbare bepalingen plotseling letterlijk zouden moeten worden toegepast omdat de wetstekst als geheel is gemoderniseerd en aangevuld, ongegrond te achten.

De Minister van Justitie was het eens met degenen die de toestand voorafgaande aan de algehele herziening uit legislatief oogpunt niet kunnen bewonderen. Hij stelde daar evenwel tegenover, dat door de partiële wijziging een aantal niet onbelangrijke verbeteringen is aangebracht, die anders tot de algehele herziening achterwege zouden zijn gebleven. Overigens deelde de bewindsman geen der aangevoerde bezwaren. Men kan niet volhouden, zeker niet ziende op de parlementaire geschiedenis van de wet, dat na de partiële wijziging alle niet gewijzigde bepalingen in strijd met de huidige praktijk voortaan strikt zouden moeten worden uitgelegd. Voor zover daaraan nog twijfel mocht bestaan bij degenen, die deze wet zullen moeten toepassen, meende de Minister, dat lezing van dit verslag voldoende kan zijn om het ten tonele gevoerde ,,psychologische klimaat'' te doen opklaren. Met kwam de bewindsman overigens niet waarschijnlijk voor, dat de militaire rechters, anders dan hun civiele collga's het niet zouden aandurven verouderde bepalingen op zinvolle wijze te interpreteren. Men kan dan ook niet stellen, dat met het invoeren van deze wijzigingswet een archaïstisch stuk wetgeving hernieuwd tot leven zou worden geroepen; voor zover bepalingen bij de partiële herziening niet zijn gewijzigd of daarin slechts zuiver taalkundige veranderingen zijn aangebracht behoeft hun interpretatie door deze partiële herziening geen wijziging te ondergaan. In deze gedachtengang is het duidelijk, dat niemand zich bezwaard behoeft te voelen, indien hij bijv. de inderdaad archaïsche bepalingen van de artikelen 180 t/m 192 R.L. betreffende de indagingsprocedure (met tromslag en trompetgeschal e.d.) en het recollement (artikel 49 R.L.) niet letterlijk toepast.

Vervolgens werd van de zijde der Regering uiteengezet, dat de rede-

nering volgens welke uitsluitend artikel 249 (oud) R.L. de grondslag zou bieden voor de thans gangbare vrije wetshantering, een misvatting is.

Dit blijkt alleen al hieruit, dat de rechtspleging bij de zeemacht, die toch een vergelijkbare ontwikkeling te zien geeft als die bij de landmacht, het altijd zonder een bepaling als van artikel 249 (oud) R.L. heeft moeten stellen. Ook kan men wijzen op andere wetboeken van enige ouderdom; ook bepalingen van een vrij recent wetboek als het Wetboek van Strafvordering bijv. hebben een andere toepassing gekregen in de loop der jaren. Men kan toch bezwaarlijk volhouden, dat wijziging van het W. v. Sv. op sommige punten zou dwingen tot een herziening van de interpretatie van het wetboek op andere punten die niet bij die wijziging waren betrokken.

Voorts kan men zich voor deze redenering niet beroepen op de betekenis van de woorden van artikel 249 (oud) R.L. met name van de laatste zinsnede. De betekenis van deze zinsnede is immers geen andere dan die van de moderne uitdrukking: ,,van overeenkomstige toepassing". Artikel 244 (nieuw) R.L. beoogt dus in moderne bewoordingen hetzelfde te bepalen als artikel 249 (oud) in de taal van het begin van de vorige eeuw.

In antwoord op de opmerking van een lid der commissie, dat de praktijk deze bepaling wel degelijk als ,,kapstokbepaling" voor afwijkingen van de wetstekst hanteert, stelde de Regering, dat het Hoog Militair Gerechtshof nimmer de opvatting heeft gesanctioneerd dat een redelijke toepassing en uitleg van de R.L. slechts langs de weg van artikel 249 zou zijn te bereiken of dat aan dit artikel een dergelijke draagwijdte zou toekomen als daaraan thans in de door voormelde organisaties uitgebrachte adviezen wordt toegekend. Veeleer zal hier een belangrijke rol kunnen spelen de vraag of het niet naleven van een voorschrift met nietigheid wordt bedreigd.

Wel is het mogelijk dat in de periode vlak na de laatste wereldoorlog vooral bij de krijgsraden overzee — daar was hoger beroep uitgesloten — een wel bijzonder soepele wijze van rechtspleging gangbaar is geweest, welke later onder andere omstandigheden niet, althans niet in die mate door het H.M.G. werd goedgekeurd.

Bovendien — zo werd van regeringszijde vervolgd met betrekking tot de aangevoerde bezwaren tegen schrapping van artikel 249 (oud) R.L. — is het niet juist, dat de huidige ,,soepele" organisatie der krijgsraden te velde zou berusten op toepasing van artikel 249, gecombineerd met een min of meer kunstmatige verlenging van de oorlogssituatie. In 1951 is de oorlogstoestand opgeheven. De huidige situatie berust op het Londense organisatiebesluit, dat bij de onderhavige wijzigingswet grotendeels wordt gelegaliseerd.

Groot bezwaar zou de Regering hebben tegen het alsnog invoeren van een bepaling, die als het ware blanco volmacht zou geven om van de wet af te wijken, nog daargelaten dat, gezien het bovenstaande, aan een dergelijke bepaling geen behoefte bestaat. Ook de mening van verscheidene leden, dat het denkbaar is nu nog aan enkele concrete be-

zwaren door wijziging tegemoet te komen, konden de bewindslieden niet delen, omdat, naar hieronder nog zal blijken, aan die bezwaren huns inziens een al te grote betekenis wordt toegekend.

III. Enige voorbeelden

1. Het eerste door de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en de Nederlandse Orde van Advocaten aan de commissie voorgelegde voorbeeld van een goede praktijk, welke is gegroeid zonder enige basis in de wet, betrof de omstandigheid, dat vóór de verwijzing, ook indien deze lang op zich laat wachten, geen enkele autoriteit bevoegd is de maatregelen te nemen, die noodzakelijk zijn om eventuele sporen van een strafbaar feit niet verloren te laten gaan. Te denken valt aan inbeslagneming van stukken van overtuiging, sectie van het slachtoffer, huiszoeking, correspondentie-onderzoek enz. In civiele strafzaken gelden hier de artikelen 94—102 en 151 Sv.

Ook de soms naar analogie van het Wetboek van Strafvordering toegepaste verstekprocedure, waarin het militaire strafprocesrecht niet voorziet, ook niet voor gevallen van niet-verschenen onbereikbare of onvindbare militaire beklaagden, biedt een voorbeeld van een nuttige praktijk zonder wettelijke basis. Evenzo kan gewezen worden op de voorwaardelijke buiten vervolging stelling (artikelen 244, lid **3,** en 245, lid 4 Sv.), alsmede op de mogelijkheid tot intrekking van een rechtsmiddel (artikelen 453—455 Sv.).

Zou het ontbreken van nieuwe bepalingen in de genoemde voorbeelden niet een getrouwe toepassing van de buiten de wet om gevormde regels in de weg staan door het wegvallen van het daarvoor geschikte psychologische klimaat?

Van de zijde van de Regering werd deze vraag ontkennend beantwoord. in de eerste plaats valt op te merken dat een aantal van de vermelde praktijken wellicht op enig tijdstip bij de niet aan controle door het H.M.G. onderworpen krijgsraden in Indonesië zijn gevolgd maar nimmer bij de krijgsraden te velde hier te lande zijn toegepast. Voor het overige zij verwezen naar de hiervoren (onder 11) ontwikkelde gedachtengang welke het psychologische klimaat zal kunnen doen opklaren. De huidige regeling is inderdaad onvolledig en dit zal nog enige tijd zo blijven. Degenen, die de wet toepassen kunnen de oude en de nieuwe wet naast elkaar leggen en constateren, dat de wetgever in een aantal bepalingen geen wijzigingen heeft gebracht, d.w.z. dat de wetgever doelbewust het vullen van deze leemte heeft uitgesteld tot de algehele herziening. Een redelijke toepassing van de wet dwingt hier geenszins tot het terugnemen van hetgeen in de loop der tijden in de rechtspraak aan modernisering is gegroeid.

2. Een tweede categorie van aangevoerde voorbeelden betrof het brengen van wijziging in bepalingen welke intussen in onbruik zijn geraakt en waarvan de toepassing zelfs contra legem is gegroeid. Ook zijn nieuwe bepalingen vastgelegd, welker toepassing ongewenste gevolgen kan hebben.

Gewezen werd o.a. op de artikelen 41—43 R.L. (verhoor op vraag-

punten); in deze onbruikbare artikelen heeft de wetgever bepaalde wijzigingen aangebracht (de positie van de raadsman), zodat hier de consciëntieuze wetstoepasser wel voor heel grote problemen wordt geplaatst.

Voorts werd gesteld, dat de toevoeging van raadslieden nu wel zeer ruimhartig is geregeld: de geringste overtreding kan een toevoeging tengevolge hebben. Is misbruik hiervan niet te vrezen?

Ook werd gewezen op de termijnen van b.v. artikel 5 R.L. De aldaar getroffen regeling van het voorlopig arrest (maximaal 24 uren behoudens verlenging op last van de commanderende officier), zal er in de praktijk dikwijls toe leiden, dat een weinig ervaren plaatsvervanger van de commanderende officier de beslissing omtrent al dan niet verlenging moet nemen. Ook zal het gemakkelijk kunnen vóórkomen, dat — b.v. bij oefeningen of acties ver buiten de landsgrenzen — geen commanderende officier van de zaak kan kennis nemen, zodat verlenging van het voorlopig arrest, noodzakelijk voor het vasthouden en vervoeren van de verdachte, niet eens kan plaatsvinden.

Uit de commissie werd nog opgemerkt, dat het verzoek tot het treffen van regelingen met betrekking tot de toevoeging van raadslieden en het voorlopig arrest destijds van de zijde van de Kamer is gekomen, maar dat de commissie het nu toch op prijs zou stellen de mening van de Regering te vernemen omtrent de aangevoerde bezwaren tegen de vorm, waarin deze regelingen tot stand zijn gekomen.

Van regeringszijde werd gesteld, dat thans bij de zeemacht het verhoor op de vraagpunten volgens een bepaalde formule wordt toegepast, zodat moeilijkheden in de praktijk worden voorkomen. Hierin behoeft geen verandering te komen, nu de tekst van de wet is aangepast aan de nieuwe positie van de raadsman.

De Ministers achtten geen aanleiding aanwezig ervan uit te gaan, dat de bepalingen betreffende de toevoeging van een raadsman en de termijnen van voorlopig arrest in de praktijk ernstige moeilijkheden zullen opleveren. Mocht dit overigens toch het geval blijken te zijn, hetgeen de bewindslieden niet verwachtten, dan verklaarden zij zich bereid te gelegener tijd de nodige wijzigingen te zullen bevorderen. Zij meenden overigens, dat het altijd wel mogelijk zal zijn gevallen te bedenken, waarvan tevoren niet vaststaat, dat zij onder de werking van een bepaalde wetstekst steeds tot een alleszins bevredigende oplossing zullen komen.

3. Artikel 23 (nieuw) R.L. bepaalt, dat zelfs buiten de landsgrenzen de bevoegdheid tot het optreden als raadsman beperkt is tot officieren, indien een advocaat niet beschikbaar is.

Welk gewicht hecht de Regering aan het bezwaar, dat deze bepaling niet voorziet in het geval dat ook officieren niet beschikbaar zijn? Is in een dergelijk geval niet elke andere geschikte proceshulp beter dan geen hulp?

De Minister van Justitie constateerde, dat het H.M.G. nog nimmer het optreden van een niet-advocaat of een niet-officier in hoger beroep heeft gesanctioneerd. Eveneens heeft de Kamer tot dusver nooit aan-

gedrongen op een wijziging in deze richting. De Regering overweegt dan ook niet enige wijziging in de bestaande situatie (vgl. artikel 116 (oud) R.L.) te brengen. Bovendien is het geopperde bezwaar van weinig gewicht. Een officier zal wel altijd te bereiken zijn; ook in geval van vervolging in het buitenland komt de verdachte voor een Nederlandse krijgsraad; deze kan slechts bestaan en functioneren als officieren beschikbaar zijn.

Overigens is deze bepaling niet zonder zin; zeker nu de verdediger ver gaande bevoegdheden worden toegekend dient het niveau der verdediging gewaarborgd te zijn. Wellicht kan dit punt bij de algehele herziening nog opnieuw in overweging komen, aldus besloot de Minister van Justitie.

4. In artikel 97 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht wordt de overgang naar een arrondissementskrijgsraad van een zaak, aanhangig bij een mobiele krijgsraad, geregeld. Betekent dit, dat een overgang in omgekeerde richting, b.v. naar een mobiele krijgsraad bij overplaatsing van de beklaagde naar het buitenland, niet mogelijk is?

Van de zijde van de Regering werd betoogd, dat aan een regeling van de overdracht van zaken van een arrondissementskrijgsraad aan een mobiele krijgsraad geen behoefte bestaat. In de nieuwe wet is de toedeling van zaken aan de krijgsraden in vele opzichten aanzienlijk versoepeld. Een zaak wordt eerst onderzocht door een officier-commissaris en gaat vervolgens naar een krijgsraad, dit kan ook een mobiele krijgsraad zijn, zelfs als de informatiën bij een arrondissementskrijgsraad plaats vonden. Wanneer de zaak eenmaal bij dagvaarding bij een arrondissementskrijgsraad aanhangig is gemaakt behoort de beklaagde niet te worden overgeplaatst en wordt hij ook niet overgeplaatst tot zijn zaak is behandeld. Overdracht van de zaak aan een andere krijgsraad komt dan derhalve niet aan de orde.

De commissie verklaarde na de gegeven toelichting in te stemmen met de invoering van de partiële herziening.

IV. De algehele herziening

De commissie zou het toejuichen, indien de Regering zeer snel met voorstellen tot een algehele herziening van het formele strafrecht zou komen. In dit verband had het haar getroffen, dat de Nederlandse Orde van Advocaten en de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak van mening blijken te zijn, dat zodanige voorstellen in een jaar tijds, voor wat het procesrecht betreft uitgaande van het Wetboek van Strafvordering, zouden zijn te ontwerpen. Wat denkt de Regering hiervan? Is het in die gedachtengang wel gewenst de aangekondigde vraagpunten af te wachten en te behandelen? Is de bestaande commissie wel in staat het gewenste tempo te ontwikkelen?

Van de zijde van de Regering werd de gedachte aan het plotseling afbreken van de afgesproken en thans goed in gang zijnde procedure verworpen. De commissie-Doornbos heeft niet stilgezeten en haar aandeel geleverd. Zij heeft de ontwerp-vraagpunten vergezeld van uitvoerige toelichtende nota's bij de betrokken ministers ingediend. De Regering hoopt deze vraagpunten binnenkort aan de Kamer te kunnen voor-

leggen. Deze vraagpunten zouden de bewindslieden niet gaarne missen. Zij zijn het eens met hen, die menen dat het militaire strafrecht behoefte heeft aan een afzonderlijk georganiseerde rechterlijke macht. Juist over de kernpunten die bij de herziening een rol spelen zullen regering en parlement van gedachten moeten wisselen; pas nadat daarover klaarheid is verkregen kan de tekst van het Wetboek worden ontworpen. Het lijkt hen een illusie te menen dat de herziening weinig meer zal behoeven in te houden dan een aanpassing aan het Wetboek van Strafvordering. Bovendien moet men zich niet te veel voorstellen van hetgeen men in een jaar tijds kan bereiken. Het gaat er immers niet alleen om een sluitend systeem tc bedenken en te formuleren doch er zal ook overleg moeten worden gepleegd met velen die bij de militaire strafrechtspleging zijn betrokken of daarvoor medeverantwoordelijkheid dragen. In dit verband deelden de bewindslieden mee, dat zij zich hadden voorgenomen o.m. de Nederlandse Orde van Advocaten en de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak in de gelegenheid te stellen hun opvattingen kenbaar te maken. Tot slot zegden de bewindslieden nogmaals toe de nodige vraagpunten met de voorlopige antwoorden der Regering zo spoedig mogelijk bij de Kamer te zullen indienen.

De commissie tekent hierbij aan, dat zij het in het belang van een spoedige herziening van de wetgeving noodzakelijk acht, dat alle vraagpunten met de voorlopige antwoorden der Regering gelijktijdig de Kamer zullen bereiken.

Aldus vastgesteld 7 april 1965.

VAN RIJCKEVORSEL, ENGELSMAN [5]), VAN DOORN, WIERDA, MEULINK, COUZY, MOORMAN, VAN GELDER, SINGER-DEKKER.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

In memoriam Mr. J. G. Ch. W. Dubois †

Na een korte ziekte, vrij onverwacht, overleed op 10 juni 1965, op 73-jarige leeftijd, te 's-Hertogenbosch Mr. J. G. CH. H. DUBOIS.

Acht jaar geleden had hij afscheid genomen in zijn functie van Auditeur-Militair bij de Krijgsraad tc 's-Hertogenbosch. Tevens volgde toen zijn ontslag als reserve Luitenant-Kolonel van de Militair Juridische Dienst.

Dit betekende het einde van een lange verdienstelijke loopbaan bij de Justitie. In 1921 werd hij benoemd tot Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij de Kantongerechten in het Arrondissement Amsterdam. In 1923 volgde een aanstelling in dezelfde functie in het Arrondissement Roermond, waarna hij in 1931 werd benoemd tot substituut Officier van Justitie bij de Rechtbank te 's-Hertogenbosch. In 1934 werd hij president-plaatsvervanger bij de toenmalige Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa. Sinds de bevrijding van het zuiden des Lands wijdde hij zich geheel aan de Militaire rechtspraak in de

[5]) Plaatsvervanger van de heer Van Lier, die wegens verblijf buitenslands verhinderd was, aan het overleg deel te nemen.

functie van Auditeur-Militair. Hij was mede oprichter van de Militaire Reclasseringsbroederschap.

Zij, die hem gekend hebben, zullen zich hem blijven herinneren als een markante persoonlijkheid. Onder zijn imposante gestalte en gestreng uiterlijk school een zachtmoedige natuur. Bovendien was hij met zijn vrije en onafhankelijke geest, zijn grote eruditie en belezenheid en niet minder door zijn typische persoonlijke eigenaardigheden, die al spoedig bij velen, die hem kenden, tot een plezierige legendevorming aanleiding gaven, een kleurrijke persoonlijkheid en een typische vertegenwoordiger van de Rechterlijke Macht van zijn generatie.

Wij, betrekkelijk jongeren in de Justitie, zien met een zekere weemoed deze romantische figuren geleidelijk in de historie verdwijnen. Hun verdienste is, dat zij historie worden, ons in menig opzicht tot voorbeeld. "Old soldiers never die".

Mr. H. J. A. M. BEAUMONT

Een terugblik op Krijgsraad te Velde West

Bij de lezing van het artikel van DE GRAAFF „Een terugblik over anderhalve eeuw militair strafprocesrecht" (Deel LVIII 1965 aflevering 4 pag. 225) trof het mij, dat de schrijver evenals ik dat in 1949 bij de bespreking van de dissertatie van VAN DEN BOSCH deed (Deel XLIII pag. 111) de woorden van de oud fiscaal TAVERNE „geef mij goede rechters etc." aanhaalde. En inderdaad zij mogen niet ontbreken bij een beoordeling van hetgeen de militaire rechter onder vigueur van onze lappendekens, zoals ik de R.L. en de R.Z. nu maar noemen wil, gepresteerd heeft.

Maar m.i. mag ook bij een dergelijke terugblik niet ontbreken het „expressis verbis" noemen van de berechting van de Indië-deserteurs, „Uniek in de geschiedenis van het Nederlandse zo militaire als commune strafrecht" (Zie: „1e nota inzake de berechting der Indië-deserteurs" van Dr. Mr. Dr. W. SCHUURMANS STEKHOVEN), de grootste krachtproef waarvoor onze militaire strafrechter ooit gesteld werd.

De deserteurs werden opgevangen en ingedeeld in het hiertoe opgerichte Algemeen Depot Koninklijke Landmacht te Schoonhoven. Elke deserteur werd volledig geneeskundig en sociaal bekeken. Een rapport van de militaire psychiater gegrond niet alleen op normaal psychiatrisch onderzoek, maar ook op 's mans gedragingen tijdens de dagelijkse oefeningen, waarin toerekeningsvatbaarheid t.a.v. de gepleegde desertie werd besproken, een verslag over zijn sociale antecedenten opgemaakt door de Sociale Dienst van het Depot in nauwe samenwerking met de geestelijke verzorgers en de beoordeling van de commandant op militaire kwaliteiten, ontbraken nimmer in het strafdossier. De raadsman had zonder uitzondering vrijheid van bezoek aan zijn cliënten. Op de zittingen was steeds aanwezig de sociale ambtenaar en zeer dikwijls de geestelijke verzorger en de psychiater. De verdediging werd bijna zonder uitzondering gevoerd door een dokter-advocaat, die van het probleem studie had gemaakt.

Ter verkrijging van een zo groot mogelijke eenheid in straftoemeting, werden alle Indië-desertie zaken uitsluitend door de Krijgsraad West berecht. Een kamer van deze krijgsraad hield hiertoe zijn zittingen in verband met de kortere afstand tot het Algemeen Depot te Schoonhoven, in het Paleis van Justitie te Rotterdam.

Zo berechtte de militaire rechter deze stroom van angstigen, slachtoffers van het tijdens de bezetting in ons kleine landje opgesloten zijn, waardoor de weg over zee naar het verre Indonesië voor velen van hen een onoverkomelijk obstakel bleek. Het waren er enige duizenden. Desondanks kon de berechting, toen de laatste boot met repatriërende militairen de thuishaven aanvoer op een paar her en derwaarts naar het buitenland gevluchte deserteurs na, afgesloten worden.

Mr. J. P. VAN ERK.

Notulen van de bijzondere openbare zitting van de Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa gehouden ter installatie van Mr. H. A. van Ee in het ambt van Fiscaal bij deze krijgsraad

Ter terechtzitting van de Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa van donderdag 15 april 1965 ten 10.30 uur alwaar tegenwoordig waren:

Mr. A. J. VELDMAN, fungerend president;

J. C. A. SILIACUS, kapitein ter zee, T. JONKMAN, luitenant-kolonel der mariniers, J. F. JONGEPIER, kapitein-luitenant ter zee van administratie, H. PONTIER, kapitein-luitenant ter zee, leden;

Mr. H. C. VAANDRAGER, kapitein ter zee van administratie, *fiscaal-plaatsvervanger*;

R. E. M. RAAP, luitenant ter zee van administratie der 2e klasse oudste categorie, secretaris;

en Mr. H. E. VAN EE,

heeft de secretaris, na daartoe strekkend requisitoir van de fiscaal-plaatsvervanger, in opdracht van de president voorlezing gedaan van het Koninklijk Besluit van 18 maart 1965 nr. 77, inhoudende de benoeming van Mr. H. A. VAN EE tot fiscaal bij de Krijgsraad in het Commandement der Zeemacht in Nederland en het proces-verbaal van de openbare terechtzitting van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage van 30 maart 1965 inhoudende dat op die zitting Mr. H. A. VAN EE in handen van het Hoog Militair Gerechtshof op de wijze bepaald bij artikel 1 van de Wet van 17 juli 1911, staatsblad nr. 215 de voor de fiscaal voorgeschreven ambtseed heeft afgelegd.

Hierop requireert de fiscaal-plaatsvervanger de installatie van Mr. H. A. VAN EE in het ambt van fiscaal bij de Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa.

De president installeert Mr. H. A. VAN EE in het ambt van fiscaal bij de Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa en spreekt hem toe als volgt:

De installatie van rechterlijke ambtenaren bestaat in de eenvoudige voorlezing op de terechtzitting van de akte van de afgelegde eed, zo-

dat, nu dit zojuist is geschied, U, mijnheer VAN EE, thans geïnstalleerd zijt als fiscaal bij de Krijgsraad voor de Zeemacht. Namens de gehele Krijgsraad wens ik U daarmede geluk en ik spreek de wens uit dat U veel voldoening in de vervulling van Uw ambt zult smaken.

Het ambt van fiscaal is een gewichtig ambt en stelt aan degene die dit vervult hoge eisen. Bij de militaire rechtspraak wijkt de taak van het vervolgingsorgaan in meer dan één opzicht af van die van de officier van justitie bij de burgerlijke gerechten. Eén van de voornaamste verschillen is wel dat de fiscaal, evenals de auditeur-militair bij de krijgsraden voor de landmacht en luchtmacht, niet de beslissing heeft over het al dan niet vervolgen van de delinquent. Hij is in deze slechts adviseur van de veïwijzings-officier, bij deze krijgsraad de Commandant Zeemacht, bij wie de beslissing berust. Het wekt de schijn dat daardoor op de fiscaal een mindere verantwoordelijkheid rust dan op de vertegenwoordiger van het parket bij de burgerlijke gerechten. Niets is echter minder waar. De positie van het vervolgingsorgaan bij de militaire gerechten is een zeer bijzondere. Behalve een gedegen rechtskennis en inzicht in algemeen maatschappelijke verhoudingen moet — om ons nu maar tot de rechtspleging bij de Zeemacht te beperken — de fiscaal een grondig inzicht hebben in en volledig op de hoogte zijn — kort gezegd — van alles wat er bij de Koninklijke Marine omgaat. Enerzijds valt het mijns inziens toe te juichen als de fiscaal een burgerrechtsgeleerde is die niet in de militaire hiërarchie is ingeschakeld, zulks omdat zijn positie daardoor een meer onafhankelijke is, anderzijds is het welhaast noodzakelijk dat hij een gewezen marine-officier is omdat anders niet de waarborg aanwezig is dat hij een voldoende inzicht heeft in de verhoudingen zoals die in de Koninklijke Marine bestaan. De bijzondere belangrijkheid van het ambt zie ik vooral hierin dat de fiscaal in zijn adviezen aan de vlootvoogd het juiste evenwicht weet te bewaren tussen de strikt justitiële belangen en de specifieke belangen van het marine-apparaat in al zijn geledingen. En het komt mij voor dat dit bijwijlen een verre van eenvoudige taak zal zijn en dat daarom de fiscaal als een wel zeer verantwoordelijke adviseur moet worden gekenschetst. De praktijk toch heeft uitgewezen dat de Commandant Zeemacht in de overgrote meerderheid van de gevallen zich door deze adviezen laat leiden.

En thans zijt gij, Mr. VAN EE, met deze verantwoordelijke taak belast. Laat ik direct zeggen dat de Krijgsraad zich zeer heeft verheugd in Uw benoeming en dat wij het volle vertrouwen hebben dat gij, evenals Uw twee onmiddellijke voorgangers Mr. BRUNNER en Mr. SPOOR, ten volle in deze taak zult slagen. Gij zijt in de wereld van de militaire justitie en in het bijzonder bij de rechtspleging voor de zeemacht, geen onbekende. Van de ruim vijftien jaar dat gij als luitenant ter zee van administratie deel van de Koninklijke Marine hebt uitgemaakt, zijt gij verscheidene jaren, telkens met tussenpozen, in verschillende functies bij de rechtspleging voor de zeemacht betrokken geweest, zowel hier te lande als in het voormalige Nederlands Nieuw-Guinea. Gij zijt tweemaal secretaris bij deze krijgsraad en voorts officier-commissaris zowel

hier als in Nederlands Nieuw-Guinea geweest. Korte tijd fungeerde gij daar ook als fiscaal en sinds februari 1963 hier te lande als plaatsvervangend fiscaal. Sinds het defungeren van Mr. SPOOR hebt gij dit ambt bij voortduring waargenomen. Op het bureau militaire justitie en wetgeving van het Ministerie van Marine zijt gij daarnaast geconfronteerd geweest met de bestuurlijke zijde van het rechtsleven. Dit zijn allemaal waarborgen voor een goede ambtsvervulling. Gij hebt U voorts niet beperkt tot de strikte vervulling van de U opgedragen taken, doch hebt in vele artikelen in het Militair Rechtelijk Tijdschrift van Uw grote belangstelling — vooral ook op historisch gebied — voor de maritieme rechtspleging doen blijken.

Ten slotte heeft ook Uw optreden ter terechtzitting als plaatsvervangend fiscaal ons de overtuiging geschonken dat gij de juiste man op de juiste plaats zult zijn. Dat optreden werd gekenmerkt door een gedegen kennis van zowel het militaire als het commune strafrecht, de gave om Uw conclusies helder, zakelijk en goed gemotiveerd voor te dragen en last but not least door een grote objectiviteit.

Dit alles, mijnheer de fiscaal, maakt dat wij gaarne met U in zee gaan, waarbij wij hopen dat onze taken, gescheiden door hun functies, doch gemeenschappelijk in hun doelstelling, zullen bijdragen tot een goede rechtspleging bij de Koninklijke Marine.

Vervolgens verleent de president het woord aan Mr. VAANDRAGER die Mr. VAN EE als volgt toespreekt:

Mijnheer de President, mijne heren leden van de zeekrijgsraad, geachte heer fiscaal. U, mijnheer de president, hebt mij verzocht in deze bijzondere zitting van de zeekrijgsraad als requirerend fiscaal te fungeren. Ik dank U hiervoor ten zeerste; het is mij een genoegen als zodanig mijn medewerking te mogen verlenen aan de installatie van Mr. H. A. VAN EE tot fiscaal.

Mij op deze installatie bezinnend, bladerde ik terug in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, tot ik stuitte op het verslag van een vorige bijzondere zitting van deze zeekrijgsraad, namelijk de op'11 februari 1954 gehouden zitting ter gelegenheid van het afscheid van Mr. BRUNNFR als fiscaal. Bij dit afscheid werden — bij wijze van terugblik — behartenswaardige woorden gesproken over het ambt van de fiscaal.

Mr. VAN EE, die tijdens deze zitting als secretaris fungeerde, zal zich ook toen reeds deze woorden zeker ter harte hebben genomen. Het lijkt mij echter niet onmogelijk, dat in de loop der jaren de indrukken ietwat zijn vervaagd, zodat ik gaarne enige kernpunten van het toen gesprokene nogmaals in herinnering wil brengen.

In de eerste plaats dan enige beginselen, welke door Mr. FRANKEN — toenmaals president — naar voren werden gebracht.

Mr. FRANKEN gaf zijn mening weer omtrent enige juridisch-technische aspecten van het fiscaalsambt. Zo richtte hij zijn betoog op het formuleren der tenlasteleggingen; hij gaf aan, dat de tenlasteleggingen beslist niet dienen te bestaan uit een aaneenrijging van — voor anderen min of meer onverstaanbare — juridische kwalificaties, doch, gesteld

in zuiver Nederlands, vervat dienen te zijn in ronde taal, welke een ieder aanspreekt.

De juridisch-technische aspecten achtte hij ondergeschikt; hij was van mening, dat — ook en juist bij het ambt van de fiscaal — de beschouwing van de individuele mens cn diens concrete gedragingen op de voorgrond dient te staan.

Zijn conclusie ten aanzien van de justitie bij de zeemacht was dan ook, dat de goede fiscaal in de eerste plaats een kenner dient te zijn van de marine en de marineziel.

Min of meer hierop aansluitend, releveerde schout-bij-nacht DEELDEK, dat reeds professor VAN HAMEL in de Tweede Kamer een lans brak voor de officier van administratie als fiscaal bij de zeekrijgsraad, omdat — zoals professor VAN HAMEI, betoogde — dit ambt blijkens de praktijk bij deze categorie van officieren in goede handen was.

Deze mening deel ik persoonlijk ten volle. Het doet mij daarom een genoegen, dat — mede in het belang van de marine-justilie — de keuze wederom is gevallen op een fiscaal, afkomstig uit het korps der officieren van administratie. Ik meen namelijk, dat het ambt van fiscaal traditioneel ietwat afwijkt van het ambt van de officier van justitie bij de burgerlijke strafrechtspraak. Ik voel mij in deze mening gesterkt, omdat ook de president in zijn installatierede reeds op dezelfde nuanceverschillen duidde.

In de eerste plaats acht ik de taak van de fiscaal iets verder gespecialiseerd dan die van de officier van justitie. De officier van justitie houdt in hoofdzaak het algemeen maatschappelijk belang voor ogen en kan zich als regel daartoe beperken. De fiscaal echter zal — het algemeen belang vooropstellend — tevens steeds rekening dienen te houden met het specifieke belang van de gemeenschap der Koninklijke Marine. Juist deze laatste verfijning van de taak van de fiscaal brengt mede, dat de fiscaal inderdaad iemand dient te zijn, die uit eigen ervaring — zoals Mr. FRANKEN het uitdrukte — zowel de marine als de marineziel kent.

Een andere nuance is, naar ik meen, dat in de praktijk de fiscaal zich op een iets „objectiever" standpunt pleegt te stellen dan doorgaans de officier van justitie. Ook dit is begrijpelijk. Tot voor kort was bij verschillende zeekrijgsraden — met name die buiten Nederland — de fiscaal de enige deskundige op juridisch gebied. De regels van het spel brachten derhalve mede, dat de fiscaal nimmer een eigen — mogelijkerwijze enigszins subjectief gekleurde — interpretatie mocht laten overheersen, doch steeds — zowel ten aanzien van de rechtsvragen als van de feitelijke vragen — een objectief voorlichtend standpunt *moest* innemen.

Hoewel na de invoering van de recente wetswijzigingen deze noodzaak — zeker in vredestijd — niet meer zo stringent zal zijn als voorheen, meen ik toch dat het recht met de handhaving van deze objectiviteit gediend zal zijn (zij het ook, dat hierdoor voor de raadslieden soms weinig eer is te behalen).

Deze objectiviteit is ook in overeenstemming met de wijze, waarop

de voorgaande fiscaals bij deze zeekrijgsraad, waar de juridische deskundigheid door de president wél gewaarborgd was, hun ambt hebben uitgeoefend.

Van deze fiscaals noem ik met name degenen, die ik — gedurende de laatste dertig jaren — persoonlijk als zodanig heb gekend, te weten Mr. FRANKEN, Mr. BRUNNER en Mr. SPOOR.

Wetende, dat Mr. SPOOR — thans hier eveneens aanwezig — zich woorden van lof en dank slechts node laat welgevallen, wil ik toch hem — die voor een groot deel Uw leermeester is geweest, Mr. VAN EE, en in zekere mate ook de mijne — met name noemen als het voorbeeld van de goede fiscaal, aan wie iedere fiscaal en fiscaal-plaatsvervanger zich met vrucht kan spiegelen. Mede namens Mr. VAN EE en de overige plaatsvervangende fiscaals breng ik tevens onze dank over aan Mr. SPOOR voor de voortreffelijke wijze, waarop hij het ambt van fiscaal heeft vervuld. Behalve in mijn functie van fiscaal-plaatsvervanger wil ik gaarne tevens nog iets zeggen namens de commandant der zeemacht in Nederland.

De admiraal, die helaas verhinderd is persoonlijk hier aanwezig te zijn, verzocht mij om namens hem Mr. VAN EE van harte geluk te wensen met diens benoeming en installatie.

Een goed „samenspel" tussen de fiscaal als adviseur en de vlootvoogd als beslissende venvijzingsautoriteit is een eerste vereiste voor een goede rechtspleging.

Hoewel incidentele verschillen van waardering steeds mogelijk zijn, dienen aan dit samenspel beginselen ten grondslag te liggen. Een dezer beginselen acht ik, dat de fiscaal — ook bij zijn adviezen — steeds grote waarde hecht aan de zienswijze van de commandant, die de zaak in eerste instantie behandelt en hieromtrent rapporteert en dat vervolgens de vlootvoogd even zo grote waarde hecht aan het advies van de fiscaal.

Het komt mij voor, dat op deze wijze een juist evenwicht gevonden kan worden tussen de — weliswaar zelden tegengestelde, doch toch gescheiden — algemene justitiële aspecten van de zaak enerzijds en de militair-krijgstuchtelijke aspecten anderzijds.

Uw oordeel als fiscaal omtrent de justitiële aspecten — ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de vraag of voldoende bewijs aanwezig is voor een strafvervolging — zal door de vlootvoogd als regel worden aanvaard, aangezien de beoordeling van dergelijlte aspecten mede Uw zelfstandige taak inzake de verdere vervolging raakt.

Uw oordeel omtrent de ernst van de schending der krijgstuchtelijke normen zal op grond van de voorgaande practische ervaring van U, mijnheer VAN EE, ongetwijfeld als regel eveneens aanvaard kunnen worden.

Ik heb dan ook de volle overtuiging, dat U — op dezelfde wijze als Uw illustere voorgangers en op dezelfde wijze als U tot dusverre als fiscaal-plaatsvervanger hebt gedaan — het ambt van fiscaal zult voortzetten volgens de beginselen, welke bij de justitie der Koninklijke Marine welhaast tot een traditie zijn geworden.

Hierna sluit de president de bijzondere openbare zitting.

Aldus geresumeerd en gearresteerd dezelfde dag.

de secretaris, w.g. R. E. M. RAAP. — de president, w.g. Mr. A. J. VELDMAN.

UIT TIJDSCHRIFTEN

Expériences américaines de la campagne de Corée

Overgenomen uit de novemberaflevering 1963 van de **REVUE MILITAIRE SUISSE.**

Au lendemain de toute guerre, les autorités responsables de la préparation militaire du pays font le bilan des méthodes d'instruction, des procédés de combat, de l'armement et des moyens matériels qui ont exercé une influence positive ou négative sur le destin de l'armée. Cette constatation est également valable pour les nations qui ne se sont pas battues et qui, de ce fait, cherchent à profiter des expériences des autres.

Au nombre des problèmcs qui retiennent souvent l'attention du commandement, celui de la discipline figure parmi les plus discutés. On sait que les thèses en présence cherchent à concilier les exigences de la « discipline imposée » par le reglement avec celles de la « discipline consentie » par la troupe. Cette dernière tendance s'est exprimée dans la définition plus ou moins nébuleuse de « démocratisation de l'armée » qui cherche à améliorer les relations de service entre officers et soldats en atténuant ce que la distinction des grades et de l'autorité qui en découle peut avoir de trop rigide dans la hiérarchie militaire.

Comme on le voit, l'idée de « démocratiser l'armée » n'est pas nouvelle. Elle s'est sans doute imposée, à diverses reprises, dans tous les pays, ne fût-ce qu'à titre théorique. On en parla beaucoup, en Suisse, après la guerre de 14-18, et, à cette époque, une telle réalisation constitua l'un des objectifs du parti socialiste.

L'étude qui suit aborde ce thème délicat qui fut ardemment discuté aux Etats-Unis, après la guerre de Corée, au cours de laquelle, certaines unités américaines n'auraient pas fait preuve de la discipline propre aux traditions de ce pays. Notre auteur souligne n'avoir utilisé que des documents américains, largement diffusés dans le public et nous sommes heureux de cette précision qui nous affranchit d'être suspectés de vouloir, dans cette revue, donner des leçons d'éducation militaire à des armées étrangères.

En nous élevant au-dessus de cet affrontement doctrinaire, il convient aussi de se rappeler que des soldats qui se battent, plus ou moins volontairement, sur des théâtres d'opérations extérieurs, dans le cadre

de ce qu'on nomme la « guerre périphérique », au profit immédiat d'un peuple dont ils ignoraient souvent jusqu'à l'existence, ne sauraient avoir ni l'enthousiasme, ni la conviction qu'ils éprouveraient en luttant pour la défense de leur propre sol. Et pourtant cette constatation, comme aussi les lignes qu'on va lire, ne nous font pas oublier ni la belle conduite des troupes américaines du général Pershing engagées, en 17-18, sur le front français, notamment dans le secteur de St. Mihiel, ni la valeur des armées dmn Patton ou d'un Patch qui, de 43 à 45, contribuèrent si efficacement à la libération de la France et à la victoire des Alliés.

Rédaction
R. M.

1. *Introduction*

Qui ne se souvient de l'effarement admiratif avec lequel furent reçus dans notre pays, au lendemain de la guerre 1939-1945 et immédiatement avant le début de la guerre de Corée, les permissionnaires américains des troupes d'occupation d'Allemagne?

Désinvolture, élégance, discipline éthérée: le bon peuple s'esbaudit. Cette armée que nous découvrions était, après tout, celle des vainqueurs! Et aussitôt de demander que nous la prenions en exemple: foin de cette rigidité militaire — pour l'occasion appelée prussienne, ce qui devait bien démontrer combien elle était dépassée — qui, durant des décennies, avait été à la base de notre éducation militaire.

Il fallait « démocratiser » l'armée. Le grand mot était lâché.

Restait à voir ce qu'il signifiait; et aussi à quoi cette « démocratisation » demandée pouvait conduire. Nous n'eûmes pas, heureusement, le périlleux privilège d'en faire l'expérience dans notre chair, mais nous fûmes les témoins du drame américain de Corée où, pendant trois années, entre 1950 et 1953, la discipline démocratique qu'on nous avait donnée en exemple fut mise à l'épreuve du feu. Et nous savons aussi aujourd'hui ce que les Américains eux-mêmes pensent des tendances et du relâchement qui — bien souvent à leur corps défendant — vinrent flechir à la fin de la seconde guerre mondiale, la discipline plus stricte qui avait été celle de leurs troupes dans les premières années du conflit.

Il est intéressant d'étudier:

— l'œuvre de la commisison Doolittle qui préconisa la « démocratisation » de l'ancienne discipline;
— les résultats pratiques enregistrés dan la guerre de Corée;
— les causes profondes de l'échec américain en Corée sur le plan de la discipline.

Nous nous appuyerons, pour étayer cette étude, uniquement sur ce que les Américains ont dit et écrit eux-mêmes des expériences qu'ils vécurent, particulièrement dans les enquêtes qui furent ultérieurement rassemblées et publiées par Kinkead sous le titre « In every War but one ».

2. *L'œuvre de la Commission Doolittle*

Dans les années 1945, un fort courant de protestation contre les aspects d'une discipline qui avait été parfois rude traversa l'armée américaine. On était vainqueur. Le spectre de la guerre s'éloignait. L'armée, là-bas comme chez nous, n'était plus populaire et entrait dans une crise qui allait s'étendre sur plusieurs années.

On parlait beaucoup d'abus qui, durant la guerre, avaient parfois été commis par des commandants d'unités, par des officiers subalternes, par des sous-officers. Une commission d'enquête fut constituée pour établir ce que contenaient de vrai ces allégations et proposer les réformes éventuellement nécessaires.

Ce fut l'origine et le but de la commission Doolittle.

Cette commission se mit immédiatement au travail: elle commença par enquêter, réunir les plaintes, citer témoins et plaignants. Et aussitôt s'impose une première et assez surpsenante constatation: furent entendus, en tout et pour tout, seuls représentants « autorisés » d'une armée de huit millions de soldats, *quarante-deux* individus sélectionnés comme représentatifs! Certes, on dépouilla parallèlement un certain courrier: un millier de lettres environ. Mais ce furent là les seuls témoignages qui servirent de base aux décisions capitales qui allaient être prises.

La commission Doolittle estima — son enquête terminée — qu'il n'y avait qu'un moyen sûr d'éviter le retour d'abus dus à une discipline trop stricte: le nivellement. Elle préconisa, sous forme de propositions concrètes, l'atténuation des différences qui existaient entre chefs et troupe, entre officiers et soldats et surtout entre sous-officiers et troupe. Le bonheur du soldat — c'était cela qu'on recherchait et qui devenait curieusement le but du service — résidait, selon l'avis de la commission, dans un égalitarisme qui devait rendre impossible ou improbable le retour aux brimades et aux abus d'autorité dont l'enquête avait établi l'existence sous forme de cas isolés. Il fallait, en outre, mettre un moyen de défense aux mains des subordonnés; la commission d'enquête recommanda une extension des pouvoirs de l'inspectorat général (qui existait depuis fort longtemps), auprès duquel tous ceux qui s'estimeraient lésés ou menacés devaient pouvoir recourir pour obtenir justice ou protection[1]). Enfin, les chefs subalternes devaient être restreints et pratiquement dépouillés de la majeure partie de leurs pouvoirs disciplinaires.

La commission Doolittle avait terminé ses travaux en un temps record. Elle déposa ses conclusions qui furent acceptées. Comme toujours, lorsqu'il s'agit de réformes de ce genre, il fallut très peu de temps pour que les modifications proposées entrent dans les mœurs. La discipline assez stricte de l'ancienne armée prit une allure plus

---

[1]) Un système qui présente, à première vue, quelque parenté avec notre « droit de plainte », mais qui en diffère néanmoins râdicalement sur un point capital: l'instance de recours, dans l'armée américaine, est située hors de la hiérarchie! Les conséquences sont dès lors très différentes...

libre, plus élégante, en un mot, plus « démocratique ». Chacun — à l'exception d'un certain nombre d'officiers probablement bornés ou rétrogrades — s'en félicita. Ce sont les permissionnaires de cette armée si heureusement démocratisée que nous vîmes flâner dans notre pays. Et que nous admirâmes.

Vint la guerre de Corée.

3. *L'armée démocratisée dans la guerre de Corée*

Il faut la voir aborder le combat telle qu'elle fut, cette armée. Sans enjoliver les événements, mais sans qu'ils nous fassent oublier non plus les éclairs qui, dc temps en temps, illuminèrent une campagne qui fut moralement fort sombre.

Des faits brutaux, relevés par les enquêteurs américains eux-mêmes:

- — des corps de troupe, dont on a attribué l'anéantissement à l'ennemi, ont tout simpement fui en bloc, avant même d'avoir établi le contact avec lui.
- — Dans plusieurs divisions, des compagnies entières ont abandonné leurs positions et ont fui le feu ennemi (une de ces unités comptait 400 hommes).
- — De très nombreux cas de rébellion individuelle devant l'ennemi ont été enregistrés et punis. La cohésion des troupes et la camaraderie étaient détestables.
- — Dans les quatre premiers mois de guerre, l'armée perdit deux fois plus d'hommes qu'il fallut évacuer à cause de blessures aux pieds et non par suite des combats avec l'ennemi.
- — 7190 Américains furent faits prisonniers et 38 % moururent en captivité, contre 0 % pour les Turcs [2]) qui durent subir des conditions d'existence semblables et parfois pires. Un taux de mortalité anormal.
- — Dans les camps de prisonniers américains, on enregistra des cas de meurtres entre camarades.
- — Un prisonnier américain sur trois a collaboré volontairement avec les communistes, *sans jamais qu'aucune contrainte physique* n'ait été exercée sur lui. 13 % des prisonniers américains ont participé activement — sans contrainte physique — à la propagande chinoise contre leur pïopre pays: écrits, articles de journaux, émissions radiophoniques, et ceci *consciemment.* On cite le cas d'un officier qui, quelques heures après avoir été eapturé, invitait par radio ses camarades à déposer les armes; ce n'est pas un cas isolé.
- — Dans les camps, les prisonniers américains se dénonçaient entre eux au commandant chinois et s'espionnaient les uns les autres. La méfiance régnait partout. L'entr'aide n'existait pas; ou laissait facilement mourir le voisin (on cite des cas où l'on précipita son décès) sans lui venir en aide. On ne se considérait plus comme des soldats.

---

[2]) 229 prisonniers.

Il faut arrêter là ce pénible bilan; et rappeler pourtant que ces révélations sont le fait des Américains eux-mêmes qui, c'est tout à leur honneur, ont voulu que la lumière soit faite afin que puissent être établies les causes de ce comportement tragique. Le mal devait être saisi à sa source. Il nous intéresse aussi de comprendre comment l'armée redoutable d'Okinawa et d'Avranches, de Bastogne et de Remagen, avait bien pu en arriver là.

4. *Les causes profondes de l'échec de Corée*

Sitôt connus, les faits que nous venons de rapporter bouleversèrent l'opinion américaine. De tous côtés, on réclama des explications. Des enquêtes furent ordonnées et conduites avec une précision minutieuse, une méthode qui ne laissa rien au hasard et rien dans l'ombre.

Et, très rapidement, les conclusions s'imposèrent.

L'échec de Corée était celui d'une armée où l'égalitarisme et le confort avaient tué la discipline. La « démocratisation » avait forgé le drame.

* * *

En étouffant pratiquement le pouvoir disciplinaire des commandants d'unités, la commission Doolittle avait largement ouvert la porte aux pires égarements. Mis — la plupart du temps — dans l'impossibilité de sévir *immédiatement* avec énergie, de sanctioner sans rémission et sur place les délits flagrants de leurs soldats, les officiers prirent tout naturellement l'habitude de *demander* l'exécution des ordres plutôt que de l'exiger. L'obéissance devint curieusement le fait de la bonne entente chef-subordonnés, d'un certain type de marchandage basé sur des concessions réciproques.

Si l'autorité des officiers avait été sérieusement mise en cause, celle des sous-officiers fut littéralement annihilée. Certes, ils n'avaient pas jusqu'alors disposé d'aucun pouvoir disciplinaire; mais ils pouvaient largement s'appuyer sur leurs chefs pour étayer leur autorité, pour les couvrir et les aider. Ce ne fut soudain plus le cas. Les officiers, eux-mêmes bridés, ne purent plus leur apporter le soutien d'une autorité qui avait cessé d'être indiscutée. La règle s'institua qu'un ordre de sous-officier n'obligeait pas.

L'instance de réclamation — l'inspectorat général — mise à disposition de la troupe, et dont le rôle et les compétences furent présentés sous un jour particulier, réduisit à néant toute velléité de réaction énergique des chefs contre l'indiscipline. La tolérance devint une loi, le refus des responsabilités une règle.

A cela vint s'ajouter, comme corollaire normal, l'augmentation du confort [3]), la diminution des exigences physiques, l'amollissement des

---

3) Voici un texte, à cet égard, révélateur:
Instruction du Département de la guerre USA, Circulaire n° 100, paragr. V, 1. (18. 4. 1947):
« Un moral des troupes élevé est l'un des facteurs les plus importants et nécessaires pour gagner les batailles. En temps de paix, il est tout aussi important de maintenir un moral élevé dans l'Armée, pour accomplir le mieux possible

troupes. Bien-être, sécurité, repos devinrent paradoxalement des buts en eux-mêmes; par rapport aux fins dernières d'une armée, la lutte, le combat, la souffrance, les méthodes préconisées et appliquées étaient aux antipodes des effets recherchés.

Et au jour où éclata la guerre, cette armée démocratisée, indisciplinée et sous-entrainée (ce sont les Américains qui la reconnaissent âujourd'hui avoir été telle), s'avéra incapable de supporter le premier choc de son fruste et dur adversaire. Si la catastrophe irrémédiable put être évitée, ce fut essentiellement dû à la fermeté des chefs américains qui comprirent sans geine la nature du mal dont souffrait leur armée et à la célérité avec laquelle ils n'hésitèrent pas, en plein combat, à rétablir, souvent durement, une discipline sans laquelle toute entreprise militaire est vouée à l'échec.

5. *Conclusions*

I1 est utopique de vouloir « démocratiser » une armée. L'expérience américaine l'a parfaitement démontré et nous devons nous féliciter de n'avoir pas suivi cet exemple dans la mesure où d'aucuns, il y a une quinzaine d'années, souhaitaient que nous le fassions. Tenant compte des fins poursuivies pnr la force armée, fins bien particulières, ne peuvent que correspondre des procédés particuliers d'instsuction, d'entraînement, de commandement. Une armée est démocratique dans la mesure où l'Etat qu'elle doit défendre l'est, mais elle ne saurait l'être dans son essence ou son organisation, sans saper par ce fait même sa propre valeur.

Cette « démocratisation » irait d'ailleurs, paradoxalement, à l'encontre de son propre bien-être. L'armée américaine « démocratisée » était une armée malheureuse, au contraire du corps des « Marines » où la discipline ripoureuse créait l'esprit de corps et la fierté: « La discipline », disait Jean Dutourd, « est aussi néccssaire au soldat que l'air qu'il respire; plus que la force des armées, c'en est le bonheur ».

C'est cette discipline stricte qui fit, fait et fera toujours, la valeur d'une troupe. C'est cette discipline qui donne à une troupe la pleine conscience de sa propre valeur, la confiance en elle-même, l'indispensable cohésion sans laquelle rien de valable ne peut être fait. « Forceles de bâtir ensemble une tour », écrivait Saint-Exupéry, « et tu les changeras en frères. Mais si tu veux qu'ils se haissent, jette-leur du grain ». L'armée américaine a fait cette expérience dont elle est heureusement revenue. A nous de la garder en mémoire et d'en faire notre profit.

Capitainr EMG M.-H. MONTFORT

---

la mission du Département de la guerre, et pour être prêts à faire face aux événements les plus imprévus.

Pour obtenir et maintenir ce moral élevé, les aliments doivent être préparés de façon à être appétissants et agréables au goût, afin qu'ils conservent leur valeur nutritive. Pour que le Soldat américain reste le meilleur soldat du monde, il est nécessaire qu'il soit le soldat le mieux nourri ».

INGEKOMEN BIJDRAGE

Gehoorzaamheid in wapenrok

door

J. H. GILLEBAARD,
Majoor der Infanterie

De wetenschap ontstaat niet alleen in de geest. Maar ook in het hart.
(Pasteur)

DE BIJL AAN DE WORTELS

Onze natie werd geboren in ongehoorzaamheid. Omdat de Habsburger zelf ongehoorzaam bleek. Aan zijn opdracht van God. Zo zegt het de Apologie van Oranje. En der Staten Placcaet van Verlaetinghe.

Dank zij ongehoorzaamheid ontmoette Napoleon zijn Waterloo. Want Nederlandse generaals en de Prins van Oranje negeerden er de schadelijke orders van Wellington.

Doch ook viel twintig jaar geleden het Rijk door ongehoorzaamheid uiteen. Opstand tegen het wettig gezag in Indië ontving erkenning. De ministerraad liet de ongehoorzaamheid toe in eigen boezem. Zoals hij aanvaardde de ongehoorzaamheid van Indië's Landvoogd. Aan stellige opdrachten van regering [1]) en Indische grondwet [2]).

Gehoorzaam daarentegen bleef de Legercommandant. De bevelen van de Landvoogd volgde hij tot het einde. Handelde hij rechtmatig? De vraag staat voor velen nog open. Ook de generaal zelf [3]) kon er geen ja op zeggen.

Het probleem is zo oud als de mensheid. Gezagscrises ontstaan zodra recht en macht elkanders perken te buiten gaan. En telkens waar macht poogt te dwingen zonder schraging van recht, daar slaat zij de bijl aan de wortels van de gehoorzaamheid. Daar wekt zij de vragen.

NET EINDE VAN DE GEHOORZAAMHEIDSPLICHT

Als kernvragen dienen zich deze twee aan: *Wanneer is ongehoorzaamheid geoorloofd. En wanneer is zij geboden.*

Doch heeft niet de eerste reeds een antwoord gevonden? Moeten wij niet besluiten dat macht zonder recht onrecht is? En daarom elk gezag mist? En om ongehoorzaamheid vraagt?

Inderdaad klinkt deze opvatting door alle eeuwen ons toe. Vieren-

---

[1]) Verslag Enquêtecomm. regeringsbeleid 1940-45 dl. 8AB, blz. 610, 660, 698. Hand. Tw. Kamer 1945, blz. 84, 84, 114.
Prof. Mr. P. S. Gerbrandy, Scheuring v.h. Rijk, 1951, blz. 122.
Dr. H. J. v. Mook, Ind., Ned. en Wereld. 1949, blz 104.

[2]) Ind. Staatsregeling, art. 45 lid 1: „De bescherining der inlandse bevolking „tegen willekeur van wie ook, is een der gewichtigste plichten van den Gouver-„neur-Generaal."

[3]) Na zijn bevel tot ontruiming van Djogja schreef hij op 14 mei 1949 aan mevrouw Spoor: „De overtuiging dat het de juiste weg is, bezit ik niet".

twintig eeuwen voor Christus stellen reeds de Sumerische wetten [4]) voorop dat de sterke den zwakke niet mag benadelen. Duizend jaar voor Christus besluit koning Salomo [5]): ,,Een koning houdt het land ,,staande door recht." Zesentwintig eeuwen na hem zegt het Pascal [6]): ,,La force sans la justice est tyrannique. La force sans la justice est ,,accusée."

Het Kanoniek recht laat de gehoorzaarnheidsplicht eindigen ,,waar ,,de zonde begint". Het grijpt terug op het woord van Christus zelf [7]): ,,Geef den keizer wat des keizers is. Maar Gode wat Gods is." En op de uitspraak van de apostel Petrus [8]): ,,Men moet God meer gehoor- ,,zamen dan de mensen." Een beginsel waarvoor overigens Petrus het leven heeft gelaten. En niet alleen hij.

Van Hasselt's militaire gehoorzaamheidsplicht [9]) ,,cesseert indien de ,,hoofden ontrouw worden." De opvatting van onze Staten Generaal in 1581 geeft professor Kranenburg [10]) aldus weer: ,,De vorst heeft een ,,rechtstaak. Vervult hij deze functie niet, dan is de grond van zijn ge- ,,zag en van der onderdanen gehoorzaamheid weggevallen." Bondig stelt Emerson: ,,Alleen gehoorzaamheid geeft recht tot bevelen."

Ook onze rechtsorde van heden is met dezelfde gedachte doordrenkt. Waar zij gehoorzaamheid vordert van de staatsburger, daar stelt zij aan de gezagsuitoefening de eis van rechtmatigheid. Misbruik van macht bestraft zij. [11]) Zoals zij ongehoorzaamheid bestraft mits het gezag op gehoorzaming recht heeft. [12]) En zoals zij weigert te straffen wat niet wederrechtelijk is. [13])

---

4) B.V. die van koning Urukagina. Dr. H. A. Brongers, Oud-Oosters en Bijbels Recht, 1960, blz. 9.

5) Spreuken 29 : 4.

6) Pensées, 298.

7) Mattheus 22 : 21, Marcus 12 : 17, Lucas 20 : 25.

8) Handelingen 5 : 29.

9) J. J. v. Hasselt. Korte Verhandelinge, 1765.

10) Prof. Mr. R. Kranenburg, Ned. Staatsrecht, 7e dr., blz. 41.

11) Code Pénal art. 327.
Wetb. Strafr. art. 43, 44, 47, 91, 134 bis, 196, 248 ter, 249, 250, 284, 355, 365, 370, 371, 411, 435b, 436.
Wetb. Mil. Strafr. art. 1, 38, 134, 137, 138, 140, 153.
Wet Krijgst. art. 70.
Regl. Krijgst. art. 9, 10.
Burg. Wetb. art. 1401 e.v.
Eigenlijk houdt elk strafbaar gedrag misbruik van macht in.

12) Wetb. Strafr. art. 139, 179, 180, 184, 185, 186, 187, 193, 199, 267, 279, 304, 357, 358, 358 bis, 369, 435.
Wetb. Mil. Strafr. art. 1, 67, 89.
Rechtspl. Land-Luchtm. art. 2.
Regl. Krijgst. art. 22.

13) Code Pénal art. 327.
Regering in 1880 in Tw. Kamer bij Ontwerp Wetb. Strafr.: ,,Alleen mag ,,worden gestraft wat onregt is. Dit is een conditio sine qua non." (H. J. Smidt. Geschiedenis Wetb. Strafr. dl. I, blz. 11)
Wetb. Strafr. art. 40-43, 261 lid 3.
Wetb. Mil. Strafr. art. 38.
H.R. 1933, N.J. 918, Veearts.
Krijgsr. te Velde Oost 1946, M.R.T. 1947 blz. 85, Liquidatie Enschedé.

Een voorlopige slotsom lijkt gerechtvaardigd: **Naar Nederlands stellig recht bestaat in het algemeen geen plicht tot gehoorzamen aan een onrechtmatig bevel.** [14])

In het algemeen. Want met name voor het militaire bevel maken sommige schrijvers, alsook enkele vonnissen, op de gevonden regel uitzondering. Zij menen dat hier de rechtvaardigheid van ons recht moet wijken voor eisen van nuttigheid. Zij zoeken steun in een minder duidelijk gesteld artikel 114 Wetboek Militair Strafrecht. En zij vinden steun in de tekst van een algemene maatregel van bestuur. [15])

Alvorens hierop echter in te gaan, behoeven wij nog een nadere aanduiding van het begrip ,,onrechtmatig bevel".

IN HET GELID

Het publiekrechtelijk bevel, in het strafrecht ook wel geheten ambtelijk bevel of dienstbevel, kan worden beschouwd als de aanduiding, in een bepaald geval, van de gedraging die de gemeenschap dwingend verlangt van het lid of de leden tot wie zij zich richt. Het vertoont derhalve een grote gelijkenis met de bestuurlijke beschikking. Naar inhoud verschillen zowel beschikking als bevel van de overige publiekrechtelijke voorschriften slechts hierin, dat deze bindende regels geven in het algemeen, voor een reeks van gevallen. In de gelederen van de bindende wilsverklaringen der gemeenschap staan dus bevel en beschikking in het laatste rot.

Dit betekent dat verschillende rechtsregels die gelden voor de overige publiekrechtelijke voorschriften, in het algemeen ook op het bevel toepasselijk zuilen zijn.

Met name de volgende:

a. Het bevolene mag niet strijden met een voorschrift van hogere orde. [16])
b. Het mag niet strijden met het algemeen belang. [17])

Zeekrijgsr. Haag 1949, M.R.T. 1950 blz. 81, Identificatie Valkenburg.
B.R.v.C. 1950, N.J. 1951 nr. 176, Dienstname Landstorm
Hof A'dam 1951, N.J. 174, Liquidatie Zuilen.

[14]) Waar dit opstel het woord ,,bevel" gebruikt, bedoelt het ,,publiekrechtelijk ,,bevel".

[15]) Regl. Krijgst. art. 11 lid 2, art. 12 lid 3.

[16]) Statuut art. 5, 48, 50.
Grondwet art. 66, 67, 149, 154, 161.
Wet Alg. Bep. art. 5.
Prov.wet art. 80, 81, 120, 165
Gem.wet art. 76, 185.
Waterst.wet art. 22.
Ambten.wet art. 58.
Wet Bedrijfsorg. art. 56, 101, 128, 133.
Wet Adm.Rechspr. Bedrijfsorg. art. 5.
Wet K.O. art. 99.
Wetb. Strafr. art. 1, 40-43, 355.
Wetb. Srafvord. art. 1.
Rechtspl. Land-Luchtm. art. 1.
Rechtspl. Zeemacht art. 1.

[17]) Statuut art. 50.

c. Het voorschrijvend orgaan moet zijn bevoegdheid ontlenen aan de wilsverklaring van een bevoegd hoger orgaan. [18])
d. Het voorgeschrevene moet ligger, binnen de grenzen van het terrein waarop de bevoegdhrid is verleend. [19])
e. Het mag niet worden uitgevaardigd voor een ander doel dan waartoe de bevoegdheid is verleend. [20])
f. Tot het bevel mag niet zonder enige grond van redelijkheid zijn besloren. [21])
g. Het voorschrift mag niet strijden met andere beginselen van behoorlijk bestuur. [22])

Onze wet acht dus een bevel in het algemeen onrechtmatig wanneer het is

a. *strijdig met een algerneen verbindend voorschrift (een hogere rechtsplicht),*
b. *strijdig met het algemeen belang,*

Grondwet art. 149, 154, 161.
Prov.wet art. 120, 165.
Gem.wet art. 76, 185.
Waterst.wet art. 22.
Wet Bedrijfsorg. art. 56, 128, 133.
[18]) Grondwet art. 57, 142, 149, 151, 154, 159, 160, 162.
Prov.wet art. 84.
Gem.wet art. 169.
Keurenwet art. 4.
Wet Bedrijfsorg. art. 33.
Wetb. Strair. art. 1, 184, 411, 436.
Wetb. Strafvord. art. 1.
Wetb. Mil. Strafr. art. 67.
Rechtspl. Land-Luchtm. art. 1.
Rechtspl. Zeemacht art. 1.
[19]) Grondwet art. 143, 153.
Prov.wet art. 84, 89.
Gem.wet art. 167. 168, 169, 193, 219, 220.
Waterst.wet art. 98.
Keurenwet art. 1.
Wet Bedrijfsorg. art. 32, 93.
Politiewet art. 34.
Wetb. Strafr. art 43, 91. 370, 371.
Web. Mil. Strafr. art. 38, 140.
Regl. Krijgst. art, 9, 10.
[20]) Ambtenarenwet art. 58.
Wet Adm. Rechtspr. Bedrijfsorg. art. 5.
Wet Beroep Adm. Besch. art. 4.
Wetb. Strafr. art. 44, 47, 91, 134 bis, 363.
Wetb. Mil. Strafr. art. 137, 138, 153.
Wet Krijgst. art. 70.
[21]) Wet Adm. Rechtspr. Bedrijfsorg. art. 5.
Wet Beroep Adm. Besch. art 4.
Wet Krijgst. art. 70.
Regl. Krijgst. art. 9, 10.
[22]) Beginselen levend in het algemeen rechtsbewustzijn.
Wet Adm. Rechtspr. Bedrijfsorg. art. 5.
Wet Beroep Adm. Besch. art. 4.
Wet Krijgst. art. 70.
Regl. Krijgst. art. 9, 10.
Burg. Wetb. art. 1401 e.v. met rechtspraak hierop.

c. *gegeven door een onbevoegd orgaan,*
d. *gegeven in overschrijding van bevoegdheid,*
e. *gegeven in misbruik van bevoegdheid,*
f. *kennelijk onredelijk, of*
g. *anderszins bestuurlijk onbehoorlijk.*

Wij kunnen nog een stap verder gaan. Het verschil tusecn een rechtmatig en een onrechtmatig bevel weegt nergens zwaarder dan waar een strafbaar feit wordt gelast. Welnu, juist voor dit geval geeft onze strafwet [23]) zeer bondig aan wanneer het een bevel rechtmatig acht. Namelijk als het bevoegd is gegeven. Willen wij dus de gevonden kenmerken van onrechtmatigheid kort samenvatten, en tevens aansluiting zoeken bij de woordkeus van onze strafwet, dan komen wij tot dit besluit: Naar **Nederlandse strafwet** is een **bevel** in het algemeen onrechtmatig wanneer het **onbevoegd** is **gegeven.**

Wat wij naar huidig recht onder „onbevoegd gegeven" moeten verstaan, is intussen in de ontleding hierboven reeds zevenvoudig omschreven.

EEN UITZONDERING

Lijden nu de gevonden regels uitzondering voor het militaire? Bestaan hier onrechtmatige bevelen die wèl moeten worden opgevolgd?

Horen wij eerst het uitsluitsel van de wet.

Sinds de vorming van onze eenheidsstaat, en de herleving van een algemene dienstplicht, is de Nederlandse militair voor alles staatsburger. Voor hem geldt allereerst het gewone recht, Alleen voorzover zijn bijzondere taak dit nodig maakt, wijkt het gemene recht voor het bijzondere militaiie. Deze gedachte is zowel in ons burgerlijk als in ons militair strafwetboek duidelijk neergelegd. [24]) Bovendien is het de wet, die de inbreuk op de regel moet uitdrukken. [25])

In hoever nu doet zij dit?

Het Wetboek van Militair Strafrecht wijdt aan de misdrijven regen de ondergeschiktheid een aparte titel. De militaire ongehoorzaamheid in haar meest directe en zcivere vorm vinden wij hierin omschreven in het bekende artikel 114. Dit stelt strafbaar de „opzettelijke ongehoor-„zaamheid aan enig dienstbevel". De woorden „bevoegd gegeven" ontbreken. In zover maakt dus inderdaad artikel 114 een uitzondering. Niet alleen op de gebruikelijk woordkeus van het gemene strafrecht. Maar ook op die van het militaire. [26])

Doch welke betekenis moeten wij hieraan hechten'? Een uitwendige? Of ook een inwendige? Houdt zij in een verlichting van de bewijslast voor de vervolging? Of betekent zij een loslaten van de eis dat ook militaire bevelen rechtmatig dienen te zijn?

---

[23]) Wetb. Strafr. art. 43 jo 91.
[24]) Wetb. Straf. art. 91.
Wetb. Mil. Strafr. art. 1 en 2.
[25]) idem als onder [24]).
[26]) Wetb. Mil. Srafr. art. 67 en 89.
Rechtspl. Land-Luchtm. art. 2.
Regl. Krijgst. art. 22 lid e.

Een stelselmatige wetsuitleg zal voorshands ertoe neigen de laatste betekenis af te wijzen.[27]) Voorshands. Want inderdaad bevat het Reglement Krijgstucht twee bepalingen[28]) die duiden in andere richting. Deze zijn echter twintig jaar jonger dan het Wetboek. En bovendien van lagere orde. Zodat zij pas aanvullend in aanmerking mogen komen nadat een geschiedkundige uitleg van artikel 114 voorrang heeft genoten.

Zoeken wij daarom eerst naar de beweegredenen van de wetgever in de jaren 1897-1903. Dan blijkt uit de Memorie van Toelichting, dat de ontwerper de woorden „bevoegd gegeven" bewust uit het artikel heeft willen weren. Doch niet omdat hij gehoorzaamheid zou wensen ook aan ónrechtmatige bevelen. Integendeel. Juist omdat hij aan onrechtmatige bevelen soms óngehoorzaamheid heeft gewenst. En omdat hij de gehoorzamingsplicht aan rechtmatige bevelen buiten kijf heeft willen stellen.[29])

Duidelijk blijkt hoe de wetgever de bevoegdheid alleen heeft geschrapt omdat hij wilde voorkomen, dat een te enge en te formalistische opvatting van het begrip „bevoegdheid" zou leiden tot onjuiste gevolgtrekkingen inzake de rechtmatigheid van militaire bevelen en de gehoorzaamheidsplicht daaraan. *Het vestigen van een gehoorzamingsplicht aan onrechtmatige bevelen heeft hij bepaald niet beoogd.*[30])

STRIJDIGHEDEN

Evenmin heeft dus de wetgever bedoeld dat voor het militaire bevel niet zouden gelden de normen van het gemene strafrechtsartikel 43.[30]) Ook het militaire bevel (tot formeel strafbaar gedrag) zal daarom bevoegd gegeven moeten zijn, wil het op nakoming aanspraak maken. En ook van de militaire bevelsontvanger vergt onze strafwet derhalve over inhoud en strekking van zulk een bevel een oordeel. Het is op deze punten dat het Reglement Krijgstucht tegen de wet en zijn bedoeling blijkt in te gaan.

Artikel 11 lid 2 luidt als volgt: „Van den militair mag worden ver-
„wacht dat hij zijn plicht zal doen met toewijding aan de belangen van
„den dienst. Hij zal de opvolging van de hem gegeven dienstbevelen en
„de voor hem geldende dienstvoorschriften niet afhankelijk stellen van
„zijn oordeel omtrent hunne strekking en doelmatigheid, doch daaraan
„voldoen te goeder trouw en naar zijn beste weten en kunnen."

---

[27]) Mede gezien het stelsel v.h. Wetb. Mil. Strafr. art. 1, 38, 134, 137, 138, 140, 153.

[28]) Regl. Krijgst. art. 11 lid 2, en 12 lid 3.

[29]) Mem. v. Toel. 1897, blz. 84, 85.

Immers, wat is het door de rechtsorde niet gewenste bevel anders dan onbevoegd gegeven? En wat is de tot machtsaanmatiging verplichte meerdere anders dan bevoegd?

Zie ook art. 50 Eerste Ontwerp-v. d. Hoeven 1888: „De verhouding van „meerdere tot mindere bestaat tussen twee militairen, wanneer en voorzover de „eene bevoegd is van den anderen gehoorzaamheid te vorderen." (Prof. Mr. H. v. d. Hoeven, Mil. Straf- en Tuchtr. 1903, dl. I, blz. 537).

[30]) Dit bevestigen nog art. 74 Inv.wet en art. 10 Wet Oorlogsstrafrecht.

Strikt genomen lijdt deze bepaling zelf al aan innerlijke strijdigheid. Enerzijds toch wijst zij beoordeling van strekking en doelmatigheid der bevelen af, anderzijds echter vraagt zij „toewijding aan de belangen van „den dienst", en opvolging slechts van „dienstbevelen", en vordert zij „goede trouw", „beste weten" en „beste kunnen". Heeft de bepaling reeds hierdoor aan kracht ingeboet, zeker kan dit Koninklijk Besluit niet verbinden voorzover het strijdt met de wet.

Weliswaar moet worden toegegeven dat ook de Memorie van Toelichting van innerlijke strijdigheid niet valt vrij te pleiten. Ook deze ademt somtijds eenzelfde afkeer van het oordeel van de bevelsontvanger.[31]) Zij stelt echter hiertegenover de uitdrukkelijke erkenning van de militaire toepaslijkheid van de gemene overmachtsregeling. Erkenning bovendien van de plicht tot keuze van het minste kwaad. Erkenning ook van de plicht tot ongehoorzaamheid aan kennelijk schadelijke bevelen. Alsook de erkenning van het recht bevelen te beoordelen op hun al dan niet wortelen in het dienstbelang, en ze in ontkennend geval te negeren.[32])

Al met al kent dus de wetgever de militaire bevelsontvanger in ruime mate een rechtmatigheidsoordeel toe. En tot zekere hoogte ook een doelrnatigheidsoordeel. Hetgeen een algemene maatregel van bestuur als het Reglement Krijgstucht niet vermag te doorkruisen.

Geven wij nu het woord aan artikel 12 lid **3** van het Reglement. Het luidt aldus: „De militair zal. bij het ontvangen van twee opvolgende „met elkander strijdige dienstbevelen van verschillende nieerderen, den „laatsten lastgever bekend niaken met het vooraf door hem ontvangen „bevel. Hij is, indien de laatste lastgever het door hem gegeven bevel „niettemin handhaaft, verplicht aan dit bevel te gehoorzamen."

In deze gedachtengang moet men aan het eerste bevel ongehoorzaam worden wanneer het tweede wordt gehandhaafd. Maar volgens de overmachtsregeling van artikel 40-43 Wetboek Strafrecht behoort men het eerste bevel alleen dan niet te gehoorzamen wanneer het tweede gewichtiger is. Of, om in de woordkeus van artikel 43 te blijven, wanneer het tweede bevoegd is gegeven.

Bovendien heeft de wetgever een bepaling als die van het Reglement Krijgstucht zelfs uitdrukkelijk afgewezen. De Ministeriële Militaire Commissie namelijk heeft in 1889 aanvankelijk voorgesteld haar op te nemen in de wet. Zij heeft zich echter door professor van der Hoeven laten overtuigen van de schadelijkheid ervan. En her voorstel teruggenomen.[33])

Dat desondanks de bepaling dertig jaar later is opgenomen in het Reglement Krijgstucht, doet aan haar onwettigheid niet af.

Naar de wet geeft bij strijdige bevelen de doorslag niet de handhaving, maar de rechtmatigheid. Waar lier Reglement Krijgstucht dit ***wil*** *doorkruisen, moet het onverbinderd zijn.*

---

[31]) v. d. Hoeven, dl. II, blz. 220. 222.
[32]) v. d. Hoeven, dl. II, blz. 220-224.
[33]) v. d. Hoeven, dl. II, blz. 225-227.

NIET WEZENLIJK

De slotsom laat zich nu trekken: *Zowel een geschiedkundige als een stelselmatige wetsuitleg doen besluiten dat in artikel 114 Wetboek Militair Strafrecht het ontbreken der woorden „bevoegd gegeven" slechts uitwendige betekenis heeft.* Een betekenis die voor de practijk neerkomt op verlichting van de bewijslast voor het vervolgend orgaan, ten nadele van de ongehoorzame militair.

De uitzondering die het artikel maakt op het stelsel van onze strafwet, blijft dus aan de oppervlakte. Wezenlijke betekenis mist zij.

Wij mogen derhalve stellen: **Naar Nederlandse strafwet bestaat geen plicht tot gehoorzamenaan een onrechtmatig, dat is onbevoegd gegeven, dienstbevel.**

TWEE ETIKETTEN

Tot zover de wet. Wat leert ons hierna nog de rechtspraak? Bezien wij met name de uitspraken van deze eeuw.[34])

Dan valt ons vooral op welk een grote rol het toeval speelt. Want veelal bepaalt slechts het toeval, naar welke maatstaf een omstreden bevel zal worden beoordeeld. Of de uitspraak zich baseert op het al dan niet „bevoegd gegeven" zijn van het bevel, dan wel op het al dan niet „dienstbevel" zijn, het hangt gewoonlijk af van bijkomstige omstandigheden. De verklaring ligt voor de hand: tussen beide bestaat geen wezenlijk verschil. De etiketten mogen verschillende opschriften dragen, zij dekken beide eenzelfde inhoud. *Beide aanduidingen geven antwoord op dezelfde vraag: is het bevel rechtmatig.*

Hoe de uitspraken luiden, is dan ook in hoofdzaak een kwestie van woordkeus. De rechter die de bevoegdheid van de bevelsgever als maatstaf neemt, zoekt blijkbaar aansluiting bij de termen van het gemene strafrecht. Terwijl wie afgaat op het begrip dienstbevel zich voegt naar de woordkeus van het militair strafrecht.

Wel zij hier aangetekend, dat in de rechtspraak van de laatstgenoemde rechter het begrip dienstbevel zich begrijpelijkerwijs niet laat bepalen door een kleurloos „op de dienst betrekking hebben". Maar veeleer door „wat het dienstbelang vordert dan wel vorderen mag". Aldus regelrecht aansluiting tot stand brengend met wat het gemene strafrecht „bevoegd gegeven" noemt.

Stellen wij bijvoorbeeld ter ener zijde de Draai-om-sententie van Indië's H.M.G. van 1936[35]): De order zich om te keren is gegeven „terzake van een dienstaangelegenheid", en is derhalve dienstbevel. En plaatsen wij hiertegenover het Oppassers-vonnis van de Temporaire Krijgsraad Bangkok anno 1946[36]): Het bevel tot dienstdoen als oppasser is geen dienstbevel, nu verdachte hiertoe niet genegen is, en het Reglement Inwendige Dienst Infanterie voor dit geval die genegenheid als voorwaarde stelt. Of het Immunisatie-vonnis van de Krijgsraad te

---

[34]) Voorrover gemeld in het Mii. Rechtel. Tijdschrift
[35]) M.R.T. XXXII, blz. 491.
[36]) M.R.T. 1946. blz. 372.

Velde Oost van 1949 [37]): Het bevel zich te laten inenten is geen dienstbevel, nu de Minister voor gevallen als deze het uitoefenen van dwang heeft verboden. Of van het H.M.G. de Holle Mies-sententie van 1959 [38]): Een bevel waarvan blijkens wettelijk voorschrift de nakoming niet mag worden geëist, is geen dienstbevel.

Hoezeer bevoegdheid en dienstbelang onlosmakelijk zijn verbonden, ja hoezeer eigenlijk de bevoegdheid dooï het dienstbelang wordt bepaald, heeft ook ons H.M.G. eenmaal met zoveel woorden uitgesproken. In zijn Klaagschrift-sententie van 1931 [39]). Het Hof stelt vast dat de niet gehoorzaamde opdracht een „alleszins bevoegd" verstrekt dienstbevel was, nu zij was gegeven „in het belang van de dienst".

EEN KOERS

De zojuist genoemde Holle Kies-sententie geeft nog aanleiding tot een volgende opmerking.

In de krijgsraadvonnissen vinden wij in het algemeen geen uitgesproken voorkeur voor de militaire dan wel de commune woordkeus. [40]) Weliswaar hebben de bevoegdheids-vonnissen de overhand. Doch dit vindt mede oorzaak hierin, dat zij veelal tot een bevoegdheidsoordeel worden verleid zodra slechts de beklaagde op de strafuitsluitingsgronden van artikel 43 Wetboek Strafrecht een beroep wenst te doen.

Bezien wij nu de rechtspraak van het moederlands H.M.G., dan blijkt het Hof in de eerste helft van onze eeuw van hantering van de bevoegdheidsmaatstaf bepaald niet afkerig. En dat waarlijk niet eerst sinds zijn Boeimeer-sententie van 1938 [41]) zoals sommigen [42]) hebben beweerd.

Reeds in 1906 verklaart de Verlofgangers-sententie [43]) de ongehoorzaamheid „geschied in dienstzaken" omdat de meerdere „bevoegd" was zijn bevel te geven. Zeer uitvoerig zelfs spreekt het Hof zich uit in de bekende Vrijspraak van de Zwijgende Marine-arts in 1915 [44]): Gezien het beginsel neergelegd in artikel 43 Wetboek Strafrecht *„moet worden „aangenomen als element van de strafbepaling van artikel 97 Crimineel „Wetboek Krijgsvolk te Water dat de order moet zijn gegeven bevoegd, „niet enkel in formele zin, maar ook naar de inhoud."* Tekortdoen aan zijn eed als arts *„mag in redelijkheid en ook rechtens niet worden ge„vorderd."*

---

[37]) M.R.T. 1951. blz. 270.
[38]) M.R.T. 1960, blz. 15.
[39]) M.R.T. XXVII, blz. 257.
[40]) Wel is natuurlijk voorkeur aanwijsbaar bij Presidenten persoonlijk.
[41]) M.R.T. XXXIV, blz. 437.
[42]) Voor het eerst uitgedragen door Mr. D. B. A. Franken in 1937 voor de Mil. Rechtel. Vereniging. M.R.T. XXXIII, blz. 537
Idem Franken-Brunner. Wetb. Mil. Strafr. 1948, blz. 271.
Idem Mr. A. Groen, M.R.T. 1952, blz. 16.
[43]) M.R.T. II, blz. 208.
[44]) M.R.T. XI, blz. 404.

Voor een nader overzicht zij verwezen naar de voetnoot hieronder ad [45]).

Laatstelijk verkiest het Hof de bevoegdheidsmaatsaf in 1938, in zijn Boeimeer-sententie. Waar het H.M.G. ontkent dat de niet opgevolgde orders dienstbevelen waren omdat zij, als strijdig met een garnizoens-order, onbevoegd werden gegeven.

En veeleer sluit zich hiermee nu een rij dan dat zij zich zou openen. Want wanneer na twintig jaar [46]) het Hof opnieuw gelegenheid krijgt zich uit te spreken, schenkt het in zijn Holle Kies-sententie de voorkeur aan de woordenkeus van de militaire strafwet.

Dat wij hieruit echter een koerswijziging zouden moeten opmaken. lijkt onzuiver uitgedrukt. Want beide koersen hebben onze rechtspraak nog altijd dezelfde haven binnengevoerd. Zij vallen samen.

ROND HOLLANDS

Soms heeft die koers nog op een derde manier aanduiding gevonden. En wel in rond Hollands. Namelijk door aanlegging van de maatstaf der rechtmatigheid.

Voor het eerst in 1915. In de Strafexercitie-sententie van het Nederlands H.M.G.[47]) Hier sprak het Hof een niet gehoorzamend soldaat vrij omdat: in artikel 95 Crimineel Wetboek Krijgsvolk te Land *„onder orders slechts kunnen worden verstaan rechtmatig gegeven „orders."*

De tweede uitspraak van deze aard vinden wij in het Identificatievonnis van de Zeekrijgsraad den Haag van 1949 [48]). Hier gaf de rechter den ongehoorzame vrijspraak omdat weliswaar formeel het bevel onder de omschrijving van artikel 114 Wetboek Militair Strafrecht viel, doch materiëel, gezien de bekentenisvrijheid in strafzaken, de ongehoorzaamheid *niet wederrechtelijk* was.

Komen wij nu tot de vraag of ook in het algeineen onze rechtspraak

---

[45]) Hantering bevoegdheidsmaatstaf in de uitspraken:
1906 M.R.T. IJ, blz. 208. Verlofganger.
1915 M.R.T. XI, blz. 349.
1915 M.R.T. XI. blz.404. Zwijgende Marine-arts.
1916 M.R.T. XII, blz. 583.
1916 M.R.T. XIII, blz. 61.
1920 M.R.T. XVI, blz. 339.
1928 M.R.T. XXIV, blz. 256.
1931 M.R.T. XXVII, blz. 257.
1938 M.R.T. XXXIV, blz. 437. Boeimeer.
Niet over bevoegdheid spreken de beslissingen:
1909 M.R.T. VI, blz. 380.
1924 M.R.T. XX, blz. 341.
1925 M.R.T. XX, blz. 631.
1929 M.R.T. XXV, blz. 528.
1929 M.R.T. XXVI, blz. 156.
1959 M.R.T. 1960, blz. 15. Holle Kies.

[46]) Althans voorzover wij op het M.R.T. mogen afgaan.

[47]) M.R.T. XI, blz. 349.

[48]) M.R.T. 1950, blz. 81.

de militaire gehoorzamingsplicht laat eindigen met de rechtmatigheid van het bevel. Dan blijken vrijwel alle uitspraken die vraag bevestigend te beantwoorden.

Weliswaar dient de keuze van het punt waarop de rechtmatigheid van het bevel eindigt, voor eik geval afzonderlijk te worden gemaakt. En moet telkens een afweging van omstandigheden en belangen plaatsvinden. Waarbij natuurlijk niet altijd voor elke beoordelaar de naald een even grote uitslag geeft. Maar dit wil nog niet zeggen dat men de algemene kenmerken van rechtmatigheid, zoals wet en recht ze ons voorhouden, niet zou kunnen in acht nemen, Een opzettelijke ontkenning nu van deze richtlijnen heeft zich maar zelden voorgedaan.

BAKENS IN ZEE

Hoewel het slechts uitzonderingen betreft, zullen wij deze gevallen toch aanwijzen. [49]) Als bevestigingen van een regel. En als bakens in zee.

In de eerste plaats zij dan genoemd een tweetal krijgsraadvonnissen. Niet omdat hun feitelijke einduitkomst het rechtsgevoel zou hebben gekwetst. Maar vanwege de aangevoerde overwegingen.

In 1940 was het de Zeekrijgsraad Willemsoord, die in zijn Buitenmodelbroek-vonnis [50]) instemde met een uitvoerig betoog van fiscaal Franken. En tot de uitspraak kwam dat ,,als criterium voor het bestaan ,,van een dienstbevel in de zin van artikel 114 Wetboek Militair Straf-,,recht niet mede moet gelden dat de meerdere tot het geven van dat ,,bevel bevoegd moet zijn."

In 1955 volgde de Luchtmachtkrijgsraad te Velde Zuid met zijn Eindhovens Opvoedings-vonnis. [51]) De Raad overwoog dat bevelen, hoezeer ook strijdig met het dienstbelang, desondanks dienen te worden opgevolgd zolang zij maar op dieiistaangelegenheden ,,betrekking ,,hebben".

In de tweede plaats heeft, nu bijna een halve eeuw geleden, het H.M.G. in de Kolenlossings-sententie van 1918 een vrijspraak van een krijgsraad vernietigd, door verbindende kracht toe te kennen aan het toenmalige artikel 3 Reglement Inwendige Dienst Infanterie, zijnde de bepaling dat bij strijdige bevelen het gehandhaafd tweede bevel de doorslag moet geven. [52]) Het Hof veroordeelde de hieraan ongehoorzame tot veertien dagen gevangenisstraf. Zonder te overwegen welk bevel de man het meest tot nakoming had gedrongen of had moeten dringen. Dan wel of het tweede bevel wellicht onbevoegd en het eerste bevoegd was gegeven. Overigens was op artikel 40 of 43 Wetboek

[49]) Onder weglating van enkele uitspraken die in tweede aanleg onmiskenbaar zijn herzien.

Onder weglating ook van de wonderlijke vrijspraak van de zwijgplicht schendende marine-arts van 1915. M.R.T. XI. blz. 382. Waande hier het H.M.G. zichzelf in noodtoestand?

[50]) M.R.T. XXXVI. blz. 145.

[51]) M.R.T. 1955, blz. 447.

[52]) Thans art. 12 lid 3 Regl. Krijgst. De sententie is afgedrukt in M.R.T. XIV, blz. 390.

Strafrecht formeel met zoveel woorden niet een beroep gedaan. Hoewel hiertoe alle aanleiding bestond.

Terzijde zij opgemerkt dat twee jaar tevoren het H.M.G. dezelfde bepaling ook heeft toegepast. Zij het toen als schulduitsluitingsgrond. [53])

Sinds 1918 echter heeft de strafrechter, voorzovvr in dit bestek kon worden nagegaan, artikel 12 lid 3 Reglement Krijgstucht niet meer gehanteerd. De strafrechter niet. Wel de tuchtrechter. Doch dit blijve hier buiten beschouwing.

Uit het luttel getal en het betrekkelijk gewicht van deze uitzonderingsgevallen mogen wij met verheugenis opmaken dat onze militaire rechter in deze eeuw, onder welke woordenkeuze dan ook, met zijn zoeken en vinden van het recht glansrijk is geslaagd.

Bovendien heeft dan nu onze eerste kernvraag haar eindantwoord gevonden. Een antwoord zonder voorbehoud voor het militaire: **Naar Nederlands stellig recht bestaat geen plicht *tot* gehoorzamen aan een onrechtmatig bevel.**

HET BEGIN VAN DE ONGEHOORZAAMHEIDSPLICHT

Stellen wij nu de vraag wanneer ongclioorzaarnheid niet alleen geoorloofd is maar ook geboden. Dan ligt wederom het antwoord in het voorgaande besloten. Zo vinden wij de kanonieke opvatting, dat men Gode meer moet gehoorzamen dan de mensen, in andere woordkeus in onze rechtsorde terug. Eigenlijk klinkt door alle tijden heen dezelfde regel ons tegen: *Met hoger gebod breekt het lagere*. Ook onze huidige wetgeving gaat uit van dit beginsel. Wij zagen het reeds hiervoor.

Tot ongehoorzaamheid aan de lagere wet dwingt dus de hogere. *Hoogte gemeten naar inhoud*. Naar de rang van het gediende belang. Eerder dan naar de ran; van het wetgevend orgaan. Hoewel gewoonlijk beide zullen samenvallen. Gewoonlijk wordt het hoger belang allereerst beoordeeld en bewaakt door het hoger orgaan. Doch niet altijd. Met name niet in het militaire. Want zeker een hedendaagse oorlog legt niet zelden de feitelijke handhaving van de Staat in handvn van Jan Soldaat. Niet zelden valt het beoordelen en het dienen der hoogste belangen in eerste aanleg toe aan de laagste militaire wetgevers. Wij doen er goed aan dit wel te onderkennen.

Reeds het buskruit dreef de krijgsgelederen uiteen. En noopte tot delegatie van oordeels- en bevelsbevoegdheid. Hoeveel te meer doet dit vandaag het atoomvuur. Niet zelden vertoont de wereldworsteling van heden als meest militaire vorm de guerrilla. Die de hoogste belangen laat bevechten juist door het geringste gelid.

Kenbron intussen van vele publiekrechtelijke plichten van hogere orde vormt de strafwet. Die immers niet-nakoming daarvan met straf bedreigt. Ook het beginsel dat het hoger gebod het lagere breekt, vinden wij in de strafwet terug. Tevens treffen wij een algemene uitdrukking van dat beginsel in het Wetboek van Strafrecht aan. En wel in het algemene deel, in de overmachtsregeling van de artikelen 40 tot 43.

[53]) M.R.T. XIII, blz. 175,

Zoals wij reeds zagen, geldt deze regeling onverkort mede voor het militaire strafrecht. Zonder voorbehoud derhalve voor het militaire mogen wij besluiten tot deze gevolgtrekking: **Naar Nederlandse wet bestaat plicht tot ongehoorzaamheid aan een bevel dat strijdt met een rechtmatig bevel van hogere orde.**

RUIMTE VOOR DE RECHTER

Artikel 40 echter laat door zijn algemene formulering met opzet veel ruimte aan de rechter. Wij mogen daarom de rechtspraak in onze beschouwing niet voorbijgaan.

Wet behoeft echter geen verwondering te wekken. dat de gemene rechtspraak[54]) in het geheel genomen de gevonden regel alleen maar bevestigt. Wie een formeel strafbaar feit begaat onder de drang van de overmacht van een hogere rechtsplicht, die handelt niet anders dan materieel rechtmatig. Wie van twee kwaden het minste kiest, hij doet juist wat de rechtsorde eist. Wie gehoorzaamt aan een bevoegd gegeven, een rechtmatig, bevel, diens ongehoorzaaniheid aan het daarmee strijdige kan dan slechts betreffen een onrechtmatig bevel, dat onbevoegd is gegeven.

Bezien wij vervolgens de militaire rechtspraak, dan blijkt ook deze de gevonden regel in het algemeen[55]) bepaald te bevestigen.[56])

Een aantal duidelijke uitspraken hebben wij hierboven al in ogenschouw genoirien. Vermelden wij nu nog slechts de sententie van het

---

[54]) B.v. H.R. 1928, N.J. 215. Haagse deurwaarder.
H.R. 1933, N.J. 918. Veearts.
Hof A'dam 1945, NJ. 1946 nr. 254. Stroom voor verzet.
B.R.v.C. 1950, N.J. 1951 nr. 176. Dienstname Landstorm.
Hof A'dam 1951, N.J. 174. Liquidatie Zuilen.
Rol den Bosch 1953, N.J. 3954 nr. 161. Verstoring zwangerschap.
Ook het wettelijk voorschrift moet rechtmatig zijn, bevoegd gegeven. B.R.v.C. 1947, N.J. 48. Arrestatie Tjeukemeer.

[55]) Onder weglating van enkele uitspraken die later onmiskenbaar zijn herzien. En met terzijdestelling v. d. Kolenlossingssententie.

[56]) 1909, M.R.T. VII, blz. 44. Fietsen zonder licht.
1911, M.R.T. VI, blz. 485. Medicijnverstrekking.
1915, M.R.T. XI, blz. 404. Zwijgende marine-arts.
1934, M.R.T. XXX, blz. 485, 488. Off. Zeven Provinciën.
1935, M.R.T. XXXI, blz. 477, 478. Oudste off. Zeven Provinciën.
1938, M.K.T. XXXIV, blz. 437. Roeimeer.
1946, M.R.T. 1946, blz. 372. Oppasser.
1946, M.R.T. 1947, blz. 85. Liquidatie Enschedé.
1947, M.R.T. 1947, blz. 511. Autovordering.
1947, M.R.T. 1948, blz. 318. Neerschieten muiters.
1948, M.R.T. 1948, blz. 338. Afbranden kampong.
1949, M.R.T. 1951, blz. 270. Immunisatie.
1950, M.R.T. 1951, blz. 328. Laagvliegen.
1951, M.R.T. 1951, blz. 410. Liquidatie Zuilen.
1951, M.R.T. 1951, blz. 487. Onveilig parkeren.
1954, M.R.T. 1955, blz. 32. DAF.
1956, M.R.T. 1936, blz. 680. Liquidatie Haarlem.
1957, M.R.T. 1958, blz. 241. Bekentenisvrijheid.
1959, M.R.T. 1960, blz. 15. Holle Kies.

Indisch H.M.G. van 1934 jegens de officieren van Harer Majesteits Zeven Provinciën. [57] Hier stelt het Hof niet zoveel woorden vast, dat een bevel tot afzien van geweld geen iechtsplicht kon scheppen tégen het gebod van artikel 143 Wetboek Militair Strafrecht het in dit geval gevorderde geweld naar vermogen aan te wenden.

Wij mogen daarom thans de tweede kernvraag als volgt beantwoorden. Opnieuw zonder voorbehoud voor het militaire: **Naar Nederlands stellig recht bestaat plicht tot ongehoorzaamheid aan een bevel dat strijdt met een rechtmatig bevel van hogere orde.**

GEEN DOEL MAAR MIDDEL

Resten tenslotte enkele opmerkingen.

Om uit te maken of in een bepaald geval een bevel al dan niet rechtmatig is, dan wel of het een al dan niet hogere rechtsplicht oplegt in vergelijking met een ander bevel, zal afweging van belangen moeten plaatsvinden. Bijvoorbeeld zal dienstbelang moeten worden gewogen tegenover het belang van particuliere vrijheid. Een bevel wordt dienstbevel zodra het dienstbclang het meeste gewicht in de schaal legt. Ingeval van strijd tussen bevelen onderling zal het ene publieke belang afmeting vergen tegenover een ander openbaar belang. Een bevel is van hogere orde zodra dit het hogere belang dient.

De keuze van het te negeren bevel wordt derhalve bepaald door het onderling verschil in rang van de strijdende belangen. En niet, zoals professor Langemeyer [58] heeft voorgesteld, door het verschil in strafmaximum tussen overtreding van een te handhaven norm en militaire ongehoorzaamheid. Want gehoorzaamheid is zelf geen norm. Met de militaire gehoorzaamheid staat het niet anders. Ook deze mist inhoud zolang niet vaststaat waartoe zij voert. Zij kan ten goede leiden [59], maar ook ten kwade. Zij is geen deugd op zichzelf. Zij kan een gering belang dienen, maar ook een gewichtig. Zij is geen doel, maar middel.

VERTROUWEN

Afweging van belangen door de bevelsontvanger vormt voor sommigen een teer punt. Zij vrezen hiervan schade aan krijgstucht en landsbelang. Zozeer zelfs, dat zij een dergelijke afweging waar mogelijk afwijzen. [60]

---

57) M.R.T. **XXX,** blz. 488.

58) Prof. Mr. G. E. Langemeyer. Gehoorzaamheids- en ongehoorzaamheidsplicht van de militair. Orgaan Ver. Beoef. Krijgswetensch. 1960-61, blz. 160, 161.
Idem: Mr. J. C. v. Panthaleon brn. v. Eck. M.R.T. 1948, blz. 501.
Anders: Prof. Mr. J. M. v. Bemmelen. M.R.T. 1949, blz. 206.
Prof. Mr. H. Krabbe, pr.schr. 1883. blz. 108.

59) ell doet dat als regel ook.

60) Zo b.v. Mr. P. J. Clavareau. M.R.T. **XXXIII.** blz. 276, 299, 303.
Mr. H. H. A. de Graaff. M.R.T. **XXXIII,** blz. 553.
Mr. D. B. A. Franken. M.R.T. XXXVI, blz. 149.
Franken-Brunner, blz. 274-276.
Dr. L. M. Rollin Couquerque. M.R.T. 1948, blz. 273.
Mr. A. Groen. M.R.T. 1952, blz. 19.

Hun vrees is begrijpelijk, maar niettemin misplaatst. Zij ziet voorbij dat in het gevecht de hoogste landsbelangen staan en vallen met het oordeel en het besluit van de geringste soldaat. Zij miskent dat natie en krijgsmacht bestaan bij de gratie van de veclitwil van haar soldaten. Zij onderschat hun inzicht in de gevechtssituatie, en in de eisen die deze stelt. En zij onderschat het besef van goed en kwaad dat ieder mens. ook elke soldaat, in zich draagt.

Waardeert zij daarentegen niet te hoog de invloed die wet en voorschrift en bevel kunnen uitoefenen op het feitelijk gedrag van de man in het gevecht? En waardeert zij niet te laag de schade die landsbelangen lijden door het verstrekken van onrechtmatige bevelen?

Beseffe zij welke plaats de militaire staatsburger inneemt in de voortschrijdende ontwikkeling van techniek en maatschappij. Herinnere zij zich dc nationale dienstplicht, het algemeen kiesrecht, de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd, het totale karakter van de huidige wereld-

---

A. D. v. Leeuwen. M.R.T. 1955, blz. 146-149.

Ook enigszins de wetgever. V. d. Hoeven II, blz. 220, 222.

En Regl Krijgst. art. 11 lid 2 en 12 lid 3.

De meeste van hogergenoemde schrijvers aanvaarden zelfs de mogelijkheid dat. terzake van één niet-opgevolgd onrechtmatig bevel, zowel de bevelsgever ais de bevelsontvangrr strafbaar zouden zijn.

Anders: Mr. D. J. Veegens. M.R.T. XXVII, blz. 547

Mr. A. Spruyt. M.R.T. XXXIII, blz. 547, 572.

Mr. A. C. J. v. Heusden. M.R.T. 1948, blz. 290.

klr J C. v. Panhaleon brn. v. Eck. M R.T. 1948, blz. 503.

Mr. W. H. Vermeer. M.R.T. 1955, blz. 448, 449.

Hei lijkt voornamelijk deze vrees te zijn die, samen met een meer of minder beperkte opvatting van het begrip „bevoegdheid", sommigen verleidt tot de mening dar een dienstbevel niet bevoegd gegeven zou behoeven te zijn. En dat artikel 43 Wetboek Strafrecht op militaire bevelen niet toepassclijk roti wezen.

Zo b.v. Mr. P. J. Clavareau. M.R.T. XXXIII, blz. 302-307.

Mr. D. R A Franken. M.R.T. XXXIII, blz. 537, M.R.T. XXXVI. blz. 147-149.

Frankcn-Rrunner. 1948, blz. 276.

Dr. L. M. Rollin Couquerque. M.R.T. 1948. blz 271. 258.

Mr. A. Groen. M.R.T. 1952. blz. 16-19.

A. D. v. I-eeuwen. M.R.T. 1955, blz. 146. 147. M.R.T. 1961, blz. 243, 244.

Mr. H. J. F. Bijvoet. M.R.T. 1955, blz. 531.

Anders daarentegen:

Prof. Mı. H. Krabbe, Burgerl. Staatsdienst in Ned., pr.schr. 1883, blz. 107, 108.

G. J. W. Koolemans Beynen. Mil. Spect. 1883, blz. 914. 915.

Prof. Mr. J. A. Eigeman. Beschouwingen over het bevel, pr.schr. 1900, blz. 38, 51.

Mr. J. J. C. v. Dijk. Mil. Gids 1904, blz. 615.

Mr. W. H. Heeris. M.R.T. XX, blz. 591-593.

Mr. D. J. Veegens. M.K.T. XXVII, blz. 545-547.

Mr. A. Spruyt. M.R.T. XXXIII. blz. 547, 571. M.R.T. XXXVI, blz. 137.

Mr. A. C. J. v. Hensden. M.R.T. 1948, blz. 289.

Mr. J. C. v. Panthaleon brn. v. Eck. M.K.T. 1948. blz. 499.

Prof. Mr. J. M. v. Bemmelen. M.R.T. 1949, blz. 205.

Mr. W. N. Vermeer. M.R.T. 1950, blz. 576.

Mr. H. H. A. de Graaff M.R.T 1960, blz 298, 299.

Prof. Mr. G. E. Langemeyer. Orgaan Ver. Beoef. Krijgswetensch. 1960-61, blz. 163.

oorlogen, met hun nieuwe strijdwijzen, per parachute en wentelwiek, met kernvuurdreiging en guerrilla, en hersenspoeling. Bedenke zij toch hoe drukpers, camera, radio en televisie vele invloeden, ook vijandige, rechtstreeks voeren op hun doel. Op het hart van iedere staatsburger.

Deze tijd legt een grote zelfstandigheid op de lagere aanvoerder. En op de enkele man. Wij ontkomen er niet aan in hem ons vertrouwen te stellen. Ook heeft hij reeds bewezen het te verdienen.

SCHADELIJK

Een laatste opmerking betreffe enkele onzuiverheden in de wet.[61])

Van het Reglement Krijgstucht zagen wij dat artikel 11 lid 2 een beoordeling van het bevel door de ontvanger wil mijden. Maar ook dat het innerlijke strijdigheden bevat, gedeeltelijk niet overeenstemt met de wet, en misleidend[62]) kan werken. Het kan daarom beter worden gemist.

De regeling van artikel 12 lid **3,** voorrang verlenend aan het gehandhaafde tweede bevel boven een hiermee strijdig eerste, moge practisch lijken. Maar zij kan grote belangen schaden. Ook gaat zij in tegen de wet en de bedoeling van de wetgever. Zij moet derhalve onverbindend worden geacht, en ware te schrappen.[63]) Handhaving ervan kan met name in het tuchtrecht leiden tot onjuiste gevolgtrekkingen.

Deze buitenwettelijke strafuitsluitingsgrond is in de Nederlandse voorschriften voluit voor het eerst opgenomen in 1903.[64]) Na een tweetal aanlopen in 1889 en 1899.[65]) In Indië bestond de regeling al eerder. Hier verscheen zij, in her Reglement Inwendige Dienst Infanterie artikel 5, in het jaar 1887. Zij vertoont merkwaardige overeenkomst met paragraaf 403 van het Strafwetboek van Wurttemberg anno 1839. Hierin was herhaling van een bevel tot een strafbaar feit opgenomen als strafuitsluitingsgrond. Reeds professor Laband[66]) echter merkte terecht op dat een onwettig bevel door herhaling nog niet wettig kan worden. Zeker in de moderne oorlogvoering kan de regeling niet langer worden beschouwd als passend.

Op een andere onzuiverheid in de strafwet heeft reeds een aantal

---

[61]) In ruime zin.

[62]) Duidelijk trad dit aan het licht b.v. in 1954, n.a.v. het z.g. „geval Durst „Britt". De Chefs van Staven publiceerden toen, elk in een eigen communiqué, o.m. met een beroep op art. 11 lid 2 Regl. Krijgst., een onzuivere uitleg van de eisen die de wet en een goede krijgstucht stellen.

Voor de tekst daarvan zie dagbladen van 29 mei 1954.

[63]) Dit is al bepleit door Prof. Eigeman in 1906. M.R.T. II, blz. 188.

[64]) Regl. Inw. Dienst Inf. 1903, art. 3.

[65]) Regl. Inw. Dienst Tnf. 1889, art. 3. Dit schreef nog alleen voor dat de tweede bevelsgever moest worden ingelicht omtrent het bestaan van het eerste bevel.

Voorschr. Velddienst 1899, par. 3 al. 3 evenzo, doch dit bevatte, zij het half verzwegen, bovendien de suggestie dat na handhaving van het tweede bevel het eerste zou moeten genegeerd.

[66]) Staatsrecht des Deutschen Reiches, J, blz. 441.

schrijvers [67]) en kamerleden[m]) gewezen. Tot heden zonder gevolg. Ditmaal gaat het om een jonge wetsbepaling. Namelijk die van artikel 10 van de Wet Oorlogsstrafrecht anno 1952. Zij verklaart de artikelen 42 en 43 Wetboek van Strafrecht niet toepasselijk in geval van ,,schending van de wetten en gebruiken van de oorlog".

Enerzijds mist deze bepaling in positieve zin alle inhoud. Want zij laat onverkort het beginsel van artikel 40 Wetboek Strafrecht. Waarvan de artikelen 42 en 43 slechts een gedeeltelijke nadere uitwerking vormen. Anderzijds kan zij, door de onjuiste indruk die zij wekt, in handen van een buitenlands en vijandig rechter aan onze eigen militairen schade toebrengen.

Ook hier blijkt de vrees een slechte raadgeefster. Vrees [69]) voor de mogelijkheid van een gegrond beroep van vreemde oorlogsmisdadigers op vreemde bevoegd (?) gegeven bevelen.

Het enige dat op onze weg had kunnen liggen, was verduidelijking van artikel 42 met de woorden ,,bevoegd gegeven" of ,,rechtmatig°. Meenden wij daarentegen de tijd rijp voor vereenvoudiging van de overmachtsregeling als zodanig, gezien ook de aanvaarding in de rechtspraak van ,,algemene beginselen omtrent wederrechtelijkheid en ,,schuld" [70]), dan ware het slechts consequent geweest de artikelen 41 tot 43 uit het Wetboek van Strafrecht geheel te laten verdwijnen. Thans echter hebben wij als natie een knieval gedaan. Die noch onze rechter, noch onze krijgsmacht, hebben verdiend.

Wij deden beter artikel 10 Wet Oorlogsstrafrecht te schrappen. Het kan alleen maar schaden.

ONTVOOGDING

Onze beschouwing moge aldus hebben aangetoond dat tussen recht en plicht tot ongehoorzaamheid verschil bestaat. Alsook welk verschil. Duidelijk moge zijn op welk punt de ongehoorzaamheid mag beginnen. En op welk punt zij beginnen moet.

Hoewel wij vooral het bevel in ogenschouw namen, geldt het gevondene evenzeer voor het algemeen bindende voorschrift.

Tenslotte moge zijn gebleken dat zowel onze strafwet alsook de hedendaagse oorlogvoering aan de militair een grotere verantwoordelijkheid opleggen dan soms nog wel wordt aangenomen.

En wie volwassen is in de strafwet, wie volwassen is in het gevecht, die hoort dat ook te zijn in een krijgstuchtreglement.

De bevelsontvanger moet worden ontvoogd.
Want hij is mondig.

---

[67]) Dr. L. M. Rollin Couquerque. M.R.T. 1951, blz. 530,
Mr. J. D. Schepers. M.R.T. 1961, blz. 151-154.
Prof. Mr. B. V. A. Röling. Liber amicorum Francois 1959, blz. 284, 289-291.
[68]) Voorl. Versl. Tw. Kamer. M.R.T. 1952, blz 291.
[69]) Mem. v. Anw. M.R.T. 1952, blz. 430, 431.
[70]) Mem. v. Toel. M.R.T. 1951, blz. 581.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 18 februari *1965*

President: Mr. A. J. Veldman (wnd.); *Leden:* Kapt. t. Zee J. C. A. Siliacus, Lt.-Kol. d. Mars. T. Jonkman, Kapt.-Lt. t. Zee (A) J. F. Jongepier, Kapt.-Lt. t. Zee H. Pontier.
Raadsman: Lt. *t.* Zee (A) 2e kl. (O.C.) A. J. P. Bindels.

Als matroos der l e klasse, nu het ontvangen van het bericht dat zijn verloofde de verloving had verbroken, in een depressieve stemming geraakt en na het gebruik van een (betrekkelijk geringe) hoeveelheid alcohol in een toestand van razernij geraakt en daarbij een kwartiermeester een vuistslag in het gelaat toegediend, een aantal andere schepelingen met een dolkmes resp. in de buik, in de maagstreek en in de schouder gestoken en een andere schepeling met een ijzeren staaf op het hoofd geslagen.

Deskundigenrapport: beklaagde is door het bericht in korte tijd gedesintegreerd en door (matig) alcoholgebruik in een schemertoestand geraakt, welke toestand opheffend werkte op de geschiktheid om de feitelijke strekking en het ongeoorloofde van zijn handelingen te beseffen.

KRIJGSRAAD: geen opzet, dus tenlastegelegde feiten niet bewezen. Vrijspraak.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie sententie achter het vonnis): *Geen opzet op het feitelijk aanranden van een meerdere en te dier zake vrijspraak. Ten aanzien van de mishandelingen vloeit het opzet voort uit de door beklaagde gebezigde woorden en uit de gepleegde handelingen, waarvan niet gebleken is dat zij louter reflexbewegingen zijn.*

Beklaagde kon uit ervaring weten dat onder dergelijke gemoedstoestand drankgebruik tot een toestand van razernij kon leiden. Overigens is de schemertoestand uit drankgebruik op zichzelf geen ziekelijke storing van de geestvermogen terwijl evenmin gebleken is van andere omstandigheden, welke de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of utsluiten.

Gevangenisstraf van 10 weken met aftrek van 10 weken voorarrest; voorwaardelijke ter beschikking stelling van de Regering (indien binnen de proeftijd zou blijken dat beklaagde onvoorwaardelijke verpleging behoeft en voorts de algemene voorwaarde en, als bijzondere voorwaarde, het zich gedragen naar de aanwijzingen van de Dr. F. S. Meyersvereniging);ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting.

(W.M.Sr. art. *117-120;* W.Sr. art. 37*a*, 37*d*, *300).*

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen N. W. S., geboren 20 juli *1945*, ge-

detineerde, laatstelijk voor de verwijzing gediend hebbende als matroos der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman",

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Leekrijgsraad d.d. 29 januari 1965 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 28 november 1964 te circa 19.50 uur, „in tijd van oorlog, aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman", waar hij „als matroos der 1e klasse diende en welke bodem zich alstoen bevond „te of nabij Casablanca, opzettelijk gewelddadig kwartiermeester D. „Koudijs een vuistslag in het gelaat heeft toegediend;

„2e. dat hij op of omstreeks 28 november 1964 te circa 20.00 uur „aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman", welke bodem zich alstoen „bevond te of nabij Casablanca, opzettelijk gewelddadig een mansper- „soon met een mes (zogenaamde stiletto) in het lichaam heeft gestoken, „tengevolge waarvan deze manspersoon, P. G. W. Wuijts genaamd, „een steekwond in de rechter onderbuik bekwam;

„3e. dat hij op of omstreeks 28 november 1964 te circa 20.00 uur, „aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman", welke bodem zich alstoen „bevond te of nabij Casablanca, opzettelijk gewelddadig een mans- „persoon met een mes (zogenaamde stiletto) in het lichaam heeft ge- „stoken, tengevolge waarvan deze manspersoon, C. Kleefman genaamd, „een steekwond in de maagstreek bekwam;

„4e. dat hij op of omstreeks 28 november 1964 te circa 20.00 uur, „aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman", welke bodem zich alstoen „bevond te of nabij Casablanca, opzettelijk gewelddadig een mans- „persoon met een ijzeren stang op of tegen het hoofd heeft geslagen, „tengevolge waarvan deze manspersoon, N. A. Tensen genaamd, een „slagwond van de behaarde hoofdhuid en een hersenschudding be- „kwam;

„5e. dat hij op of omstreeks 28 november 1964 te circa 20.00 uur, „aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman", welke bodem zich alstoen „bevond te of nabij Casablanca, opzettelijk gewelddadig een mans- „persoon met een mes (zogenaamde stiletto) in het lichaam heeft ge- „stoken, tengevolge waarvan deze manspersoon, R. J. Hack genaamd, „een steekwond in een van zijn schouders bekwam";

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eiser door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, zomede zijn schuld daaraan; kwalificatie daarvan als:

1e. ***„feitelijke insubordinatie in*** tijd ***van oorlog",***

2e. ***„mishandeling, meermalen*** *gepleegd",*

en veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 4 maanden, waarvan 40 dagen voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaar met aftrek van voorarrest en ondertoezichtstelling van de Vereniging Medisch Maatschappelijke Consultatiebureaux voor Alcoholisme in Limburg, meldingsadres: Bouillonstraat 14 Maastricht; met ontslag uit de

militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet: . . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

N. W., oud 19 jaar, als beklaagde:

dat hij op 28 november 1964 diende als matroos der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman", welke bodem te dien tijde lag afgemeerd te Casablanca; dat hij na afloop van de ochtendwerkzaamheden drie blikjes bier heeft gedronken; dat, toen de post werd rondgedeeld hij een brief kreeg van zijn verloofde; dat zijn verloofde hem schreef dat zij de verloving verbrak omdat zij er niet tegen kon dat hij zo lang op zee was; dat hij hiervan nogal ondersteboven was; dat hij met zijn maat, zeemilicien-matroos der 3e klasse J. Kleijn, hierover heeft gesproken; dat hij te ongeveer 17.00 uur van die dag met Kleijn naar het voorschip is gegaan waar Kleijn hem onthaalde op een drietal glazen whisky vermengd met cola; dat hij zich nog herinnert dat hij tijdens het drinken daarvan normaal met Kleijn heeft geconverseerd; dat hij echter van wat daarna is gebeurd geen enkele herinnering meer heeft; dat het eerstvolgende wat hij zich herinnert is, dat hij in een cel wakker werd, dat de celdeur open stond en dat hij heeft geroepen; dat er een maat van hem, een matroos der 1e klasse, verscheen, die hem vertelde dat hij met een mes had gestoken tengevolge waarvan een paar man in de ziekenboeg lagen; dat hij zich niet kan herinneren dat hij toen met een mes heeft gestoken of met een buis heeft geslagen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door C. A. Kat, sergeant-majoor van speciale diensten-rechercheur der Koninklijke Marine, tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie, op ambtseed opgemaakt en op 6 december 1964 gesloten proces-verbaal, houdende onder meer de volgende verklaringen, luidende zakelijk gerelateerd:

die van J. Kleijn, oud 23 jaar, zeemilicien-matroos der 3e klasse:

dat hij op zaterdag 28 november 1964 te omstreeks 12.00 uur aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman" bij de toko een biertje stond te drinken; dat bij hem kwam staan de hem bekende matroos S., die ook bier dronk; dat hij samen met S. tot ongeveer 12.40 uur op het tokopleintje is geweest; dat zij daar ieder ongeveer *6* biertjes hebben gedronken; dat hij en S. om 12.40 uur op verzoek van een bootsman nog enige werkzaamheden aan de jol hebben verricht; dat zij omstreeks 14.00 uur daarmede klaar waren; dat zij zich daarop hebben gewassen en verkleed en vervolgens tot 17.00 uur aan dek zijn gebleven; dat zij daarna bij de toko ieder een flesje cola kochten en zich daarmede naar de bak begaven; dat zij daar de cola vermengden met whisky uit een zakflacon whisky die hij te Las Palmas aan de wal had gekocht; dat in deze zakflacon zeker niet meer dan een kwart liter whisky zat; dat zij beiden evenveel dronken; dat S. die middag in hoofdzaak sprak over het bericht dat deze die ochtend van diens verloofde had ontvangen dat zij de verloving verbrak; dat S. erg kort aangebonden was en dat wanneer iemand in het voorbijgaan iets tegen S. zei, deze nijdig keek

en neiging tot agressie vertoonde; dat zij onistreeks 18.30 uur nog op de bak zaten; dat hij plotseling zelf ruzie met S. kreeg; dat diens stemming steeds slechter werd; dat hij niet meer weet wat de oorzaak van de ruzie was maar dat hij mogelijk iets verkeerds omtrent diens gewezen verloofde heeft gezegd; dat S. hem inet diens vuisten hard begon te stompen; dat S. hem daarbij ook een harde stomp op zijn rechteroog gaf waardoor hij kwam te vallen en duizelig werd; dat toen hij weer tot zijn positieven kwam S. was verdwenen;

die van T. A. Hartman, oud 20 jaar, matroos der 1e klasse:

dat hij op zaterdag 28 november 1964 te omstreeks 14.00 uur in zijn slaapverblijf aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman" de hem bekende matroos S. aantrof; dat hij vrij goed bevriend was met S.; dat S. hem vertelde een brief van diens meisje te hebben ontvangen waarin deze hun verloving verbrak; dat hij zag dat S. zich dat erg aantrok; dat hij zich omstreeks 19.45 uur van die dag wederom bevond in zijn slaapverblijf toen hij daar S. zag binnenkomen; dat S. naar hem toekwam; dat toen S. bij hem stond, hij direct een sterke dranklucht rook; dat hij whisky meende te ruiken en dat hij aan S. vroeg wat deze had gedronken; dat S. hem geen antwoord gaf; dat S. in stamelende bewoordingen en op dronkemanstoon over diens verbroken verloving begon te praten; dat toen hij S. eens goed aankeek, hij een vreemde verwilderde blik in diens ogen zag; dat diens gezicht om de mond enigszins blauw-rood was gezwollen; dat hij de indruk kreeg dat S. dronken was; dat S. onvast ter been stond; dat hij voelde dat er moeilijkheden zouden komen; dat S. zich tegen hem opdrong en hem belette weg te lopen; dat S. hem het volgende ogenblik met diens hand enige harde duwen in zijn nek gaf; dat hij S. een duw terug gaf tengevolge waarvan deze struikelde en tegen de trap in het verblijf viel; dat toen de moeilijkheden eerst goed begonnen; dat S., na overeind te zijn gekomen, als een wilde op hem afkwam en hem met diens beide handen bij de keel greep; dat hij er in slaagde zich uit deze greep te bevrijden; dat S. hem daarop een harde stomp tegen zijn keel gaf; dat daardoor een moment zijn adem werd afgesneden; dat S. als een wilde in het rond sloeg daarbij met diens vuisten verschillende malen kasten en bedden rakende; dat het leek of S. steeds gekker werd; dat hij inzag dat hij deze niet kon kalmeren en daarom besloot het verblijf te verlaten; dat op dat moment kwartiermeester Koudijs het verblijf binnen kwam; dat de kwartiermeester naar S. toeging en deze vroeg wat er aan de hand was; dat S. daarop uithaalde en de kwartiermeester een harde klap tegen diens kaak gaf; dat hij zag dat de kwartiermeester met diens hand naar diens kaak greep; dat S. vervolgens hem (Hartman) weer beetgreep; dat zij op de grond kwamen te vallen; dat S. hem toen op zeer pijnlijke wijze in zijn linker bovenbeen beet, zodanig dat hij dacht dat S. het vlees eruit beet; dat hij los wist te komen en naar de ziekenboeg is gerend; dat hij aan de ziekenverpleger vertelde dat S. wild was geworden; dat de ziekenverpleger even later terugkwam met de mededeling alleen ook niets tegen S. te kunnen uitrichten;

die van D. Koudijs, oud 27 jaar, kwartiermeester;

dat hij op zaterdag 28 november 1965 omstreeks 19.50 uur aan boord van Hr. Ms. ,,Karel Doorman'' één van de slaapverblijven binnenliep; dat hij daar de matrozen Hartman en S. samen zag vechten; dat Hartman tegen hem riep: ,,Meester, die vent is gek''; dat hij tussen Hartman en S. in ging staan om hen te scheiden; dat S. tegen hem zei dat hij opzij moest gaan; dat toen hij dat niet deed S. hem met diens rechter vuist een harde klap op zijn linker kaak gaf; dat hij S. een klap teruggaf waarna deze wegliep en Hartman achterna rende; dat hij zag dat S. Hartman weer te pakken kreeg en dat zij over de grond in het verblijf rolden; dat hij zag dat S. Hartman in diens bovenbeen beet; dat hij Hartman hoorde schreeuwen; dat Hartman er daarop in slaagde los te komen en het verblijf uit te rennen; dat hij naar zijn mening met de wild geworden S. alleen ook niets kon beginnen en dat hij daarom naar de onderofficier van de wacht is gegaan om deze te waarschuwen; dat hij kort daarna iemand hoorde roepen dat S. met een mes stond te zwaaien; dat S. geheel wild was geworden en met schuim op de mond rondliep;

die van P. G. W. Wuijts, oud 24 jaar, matroos der 1e klasse:

dat hij op zaterdag 28 november 1964 te omstreeks 20.00 uur op het tokopleintje stond aan boord van Hr. Ms. ,,Karel Doorman'', welke bodem zich te dien tijde te Casablanca bevond; dat hij daar bij het tokoluik stond te praten met de tokoverkoper; dat hij plotseling achter zich geren hoorde van weglopende mensen; dat hij het volgende moment alleen op het tokopleintje stond; dat daarop uit het aan het tokopleintje grenzende slaapverblijf een hem onbekende matroos kwam; dat die matroos op hem afliep en tegen hem zei: ,,Jou moet ik ook ,,hebben''; dat hij zag dat die matroos in diens rechterhand een dolkmes had; dat die matroos het volgende moment het lemmet van dat mes schuin in zijn rechterzijde stak; dat die matroos daarop het mes terugtrok en weer het slaapverblijf inliep; dat alles zo vlug in zijn werk ging dat hij niet heeft kunnen voorkomen dat hij zou worden gestoken; dat hij door de officier van de wacht, luitenant ter zee Vinckx, die ter plaatse kwam, naar de ziekenboeg werd gestuurd; dat hij zelf daarheen is gelopen; dat hij ondertussen nogal wat bloed verloor; dat zijn baaien hemd, zijn uniformbroek en ondergoed door het bloed totaal bedorven zijn; dat in de ziekenboeg de steekwonde gehecht werd;

die van C. Kleefman, oud 20 jaar, kok der 1e klasse:

dat hij op zaterdag 28 november 1964 omstreeks 20.00 uur zijn slaapverblijf aan boord van Hr. Ms. ,,Karel Doorman'' binnen kwam en naar zijn kastje liep; dat hij aanvankelijk niemand in het verblijf zag maar dat hij het volgende ogenblik de hem bekende matroos S. zag, die vanuit de richting van het tokopleintje naar hem toe kwam lopen; dat S. iets zei dat hij niet verstond; dat toen S. vlak bij hem was, hij diens rechterhand naar voren zag komen en dat hij daarop een vreemd gevoel in zijn maagstreek kreeg; dat hij direct daarop zag dat S. hem met een dolkmes in zijn maagstreek had gestoken; dat S. dat mes in diens rechterhand vasthield; dat toen S. wegliep hij heeft geroepen: ,,Grijpt die kerel''; dat de wond die hij had opgelopen nogal

bloedde en dat hij dan ook direct naar de ziekenboeg is gegaan waar hij werd opgenomen;

die van N. A. Jensen, oud 18 jaar, kok der 1e klasse:

dat hij op zaterdag 28 november 1964 te omstreeks 20.00 uur het slaapverblijf bij het tokopleintje aan boord van Hr. Ms. „Karel Door-„man" binnenkwam; dat toen hij de deur van het slaapverblijf naar het tokopleintje weer wilde sluiten hij een harde klap op de achterzijde van zijn hoofd voelde; dat hij zich nog kon omdraaien en vlak achter zich de hem bekende matroos S, zag staan die in diens handen een ijzeren staaf met een lengte van ongeveer 80 centimeter had; dat S. niets zei; dat hij het volgende moment duizelig werd en op de grond viel; dat hij later in de ziekenboeg weer bij kennis kwam; dat hij niet weet hoe hij daar gekomen is; dat hij door de klap een lichte hersenschudding en een hoofdwonde heeft opgelopen;

die van R. J. Hack, oud 21 jaar. marinier der 1e klasse:

dat hij op zaterdag 28 november 1964 te omstreeks 20.00 uur in zijn slaapverblijf aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman" op zijn kooi lag; dat hij plotseling iets kouds langs zijn rug voelde strijken; dat hij zich omdraaide en de hem bekende matroos S. naast zijn bed zag staan; dat hij zag dat S. in diens rechterhand een dolkmes had; dat S. op vreemde toon tegen hem zei: „Marinier maak die deur open"; dat S. daarbij de waterdichte deur naar het tokopleintje aanwees; dat hij tegen S. zei dat deze beter weg kon gaan met dat mes; dat S. inderdaad wegliep maar even later bij zijn bed terugkwam; dat S. nogmaals tegen hem riep die deur open te maken; dat, toen hij dit weigerde, S. met een ijzeren staaf naar hem sloeg; dat hij die slag kon afweren maar daardoor een bloedende verwonding kreeg aan de knokkels van zijn linkerhand; dat S. hem hetzelfde ogenblik met diens rechterhand het mes in zijn linker schouder stak; dat hij van zijn bed sprong; dat hij pijn in zijn schouder voelde en zag dat hij een bloedende wond in zijn schouder had; dat hij de waterdichte deur heeft opengemaakt en direct is doorgelopen naar de ziekenboeg; dat de wond in zijn schouder met drie hechtingen moest worden dichtgemaakt;

die van D. Vermaas, oud 48 jaar, opperschipper:

dat hij op zaterdag 28 november 1964 omstreeks 20.00 uur bij de onderofficier van de wacht van Hr. Ms. „Karel Doorman", welke bodem te dien tijde lag afgemeerd te Casablanca, hoorde dat de matroos S. aan boord wild met een mes rondliep; dat hij onmiddellijk naar het slaapverblijf naast het tokopleintje aan boord is gegaan, waar S. — zoals hem werd gezegd — zich zou bevinden; dat hij, in genoemd verblijf aangekomen, S. tussen twee rijen van bedden zag staan; dat er verder niemand in het verblijf was; dat S. in diens rechterhand een dolkmes had; dat hij zag dat S. een verwilderde blik in diens ogen had; dat hij S. van de plaats waar hij stond niet kon benaderen; dat hij daarom naar het boven het slaapverblijf gelegen dagverblijf van het personeel van squadron 8 is gegaan om via de zich daar bvvindende trap in eerdergenoemd slaapverblijf te komen; dat hij de in dat dagverblijf aanwezige mensen heeft weggestuurd; dat hij S. hoorde roepen:

„Theo, Theo"; dat hij niet weet wie S. daarmee bedoelde; dat S. op een gegeven ogenblik via een andere trap in dat dagverblijf kwam waar hij zich nog bevond; dat hij op dat moment daar alleen met S. stond; dat hij zag dat S. nu in diens linkerhand het dolkmes had en dat deze in diens rechterhand een ongeveer 80 centimeter lange ijzeren buis vasthield; dat S. daarmede in een soort dierlijke aanvalshouding door het verblijf liep; dat toen S. langs een aan een kast bevestigde spiegel kwam, deze blijkbaar zichzelf zag want dat hij (S.) als een bezetene met de ijzeren staaf op de spiegel insloeg; dat op dat moment korporaal-ziekenverpleger Kievit het verblijf binnenkwam; dat S. Kievit zag en langzaam op deze afkwam; dat toen S. Kievit tot op ongeveer 5 meter was genaderd deze laatste een bank pakte en die voor de voeten van S. gooide; dat toen S. hierdoor even werd afgeleid, Kievit de linker arm van S., waarin deze het mes hield, beetpakte; dat hij zag dat S. de ijzeren stang omhoog bracht om daarmede op het hoofd van korporaal Kievit te slaan; dat hij tussen S. en Kievit is gesprongen waardoor hij juist de klap van de stang op zijn hoofd kreeg; dat hij tengevolge van die klap door zijn knieën zakte; dat hij niet meer precies weet wat er daarna is gebeurd; dat hij naar de ziekenboeg werd gebracht; dat hij tengevolge van die klap een hoofdwond opliep die vrij hevig bloedde;

die van R. Vinckx, oud 32 jaar, luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie:

dat hij op zaterdag 28 november 1964 aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman" de wacht had als officier benedenschip; dat hij te omstreeks 20.05 uur van die dag door zijn ondergeschikte, luitenant ter zee der 3e klasse Everaards, werd gewaarschuwd dat er een vechtpartij plaatsvond in het matrozenverblijf dat grensde aan het tokopleintje; dat hij zich onmiddellijk daarheen heeft begeven; dat hij in het cafetaria twee schepelingen tegenkwam die steek- en snijwonden hadden opgelopen; dat hij hoorde dat matroos S. dat had gedaan; dat hij op het tokopleintje gekomen matroos S. in de deuropening van het slaapverblijf zag staan; dat S. op hem een totaal verwilderde indruk maakte; dat hij S. tot op een afstand van ongeveer 4 meter naderde; dat hij zag dat S. in diens rechterhand een dolkmes had; dat hij probeerde S. met enige woorden te kalmeren maar dat hij direct daarop zag dat dit niet mogelijk zou zijn; dat hij het tokopleintje liet ontruimen; dat hij, hiermede doende, zag dat S. het tokopleintje opliep en de matroos Wuijts, die voor het tokoluik stond het dolkmes in diens buik stak; dat S. daarop weer naar het slaapverblijf terugliep; dat hij tegen Wuijts zei zo vlug mogelijk naar de ziekenboeg te gaan; dat hij daarna S. weer in de deuropening van het slaapverblijf zag verschijnen; dat S. een ijzeren staaf in zijn richting gooide die hem echter niet raakte; dat S. daarop de waterdichte deur naar dat slaapverblijf sloot en in het slaapverblijf verdween; dat hij een brandslang liet optuigen als middel om S. te pakken; dat hij de aan hem ondergeschikte officier met enig wachtsvolk opdracht gaf S. vanaf de andere kant van het slaapverblijf te benaderen en te overmeesteren; dat hij kort daarop hoorde roepen:

„We hebben hem"; dat hem bleek dat S. in het dagverbijf van het personeel van squadron 8 door ongeveer 6 schepelingen werd vastgehouden; dat een inmiddels verschenen ziekenverpleger S. een injectie gaf; dat S. even later insliep;

die van verbalisant:

dat hij van de luitenant ter zee R. Vinckx een stiletto ontving; dat van deze stiletto de totale lengte 22 centimeter was en de lengte van het lemmet 10 centimeter; dat aan het lemmet geronnen bloed kleefde; dat hij de stiletto in beslag nam;

Overwegende, dat een psychiatrisch rapport opgemaakt door de zenuwarts H. Havinga, gedateerd 11 januari 1965, die de beklaagde heeft onderzocht, onder meer zakelijk gerelateerd inhoudt:

dat beklaagde onder extreem ongunstige jeugdomstandigheden is opgegroeid in een zeer disharmonische gezinssituatie; dat beklaagdes vader stellig een agressieve anti-sociale psychopaat is die zeer veel onheil in zijn gezin stichtte; dat beklaagde van de kant van de vader erfelijk belast is; dat bij beklaagde aanwezig is de potentie om te reageren met affecttoestanden, waarbij het bewustzijn sterk gedaald is en waarbij een matige hoeveelheid alcohol een luxerend element is; dat als beklaagde zich bedreigd of in de steek gelaten voelt steeds de mogelijkheid bestond dat hij inadequaat heftig ging reageren; dat in wezen deze agressie van iedereen en alles kapot te maken tegen zichzelf is bedoeld geweest; dat beklaagde toen hij indertijd in de West van zijn toenmalig meisje een afscheidsbrief ontving met een schemertoestand reageerde tijdens welke hij zichzelf van kant wilde maken door met zijn hoofd te trachten de scheepswand te doorboren; dat beklaagde naar aanleiding van dit voorval onder behandeling van een marine-psychotherapeut is gesteld;

dat beklaagde tijdens het begaan van de feiten lijdend was aan een gebrekkige ontwikkeling der geeestvermogens in de zin van een disharmonische structuur, zich onder andere kenmerkend door explosiviteit en driftmatig reageren en een zekere mate van aanleg om depressief te reageren op een psychotrauma, waarbij gedachten aan zelfmoord en handelingen in die richting zijn voorgekomen; dat daarnaast bestond een ziekelijke storing der geestvermogens in de zin van een acute reactieve depressie, waarbij betrokkene in korte tijd desintegreerde en bij matig alcoholgebruik in een schemertoestand raakte, waarin hij zeer gevaarlijk was voor zijn omgeving; dat bovengenoenide factoren toen eenmaal de toestand van gedaald bewustzijn was ingetreden, opheffend werkten op de geschiktheid om de feitelijke strekking en het ongeoorloofde van de begane feiten te beseffen alsmede opheffend werkten op de mogelijkheid om de wil te bepalen zodat beklaagde tijdens het begaan van de feiten geheel ontoerekenbaar was;

Overwegende, dat de zenuwarts Havinga ter terechtzitting als deskundige ter toelichting van zijn rapport nog heeft verklaard dat beklaagde, nadat hij tijdens het gesprek met Kleijn hoe langer hoe meer opgewonden en depressief was geraakt en daarna als een dolleman door het schip is gegaan, ieder die hem in de weg kwam met een mes

stekende of met een ijzeren staaf slaande, zich per se niet bewust was van hetgeen hij deed;

Overwegende, dat de krijgsraad gelet op de inhoud van de boven gereleveerde verklaringen van de door de verbalisant Kat gehoorde getuigen en van het rapport van de zenuwarts Havinga, aangevuld door diens verklaring ter terechtzitting, van oordeel is dat niet gezegd kan worden dat beklaagde het hem ten laste gelegde opzettelijk heeft gepleegd, daar niet kan worden aangenomen dat beklaagde zich bewust was van hetgeen hij deed; dat met de deskundige moet worden aangenomen dat beklaagde in een schemertoestand heeft gehandeld, waarin hij zich geen rekenschap heeft kunnen geven van zijn daden; dat echter het voor het misdrijf van feitelijke insubordinatie in het Wetboek van Militair Strafrecht uitdrukkelijk en voor het misdrijf van mishandeling in het Wetboek van Strafrecht impliciet gevorderde opzet slechts dan aanwezig kan worden geacht indien de dader willens en wetens heeft gehandeld, waartoe niet voldoende is dat, gelijk in casu, beklaagde gedreven door een hem te voren niet bewust geworden wil de in de telastelegging omschreven handelingen heeft verricht;

Overwegende, dat hieraan niet afdoet dat beklaagde uit het verleden had kunnen weten dat in een depressieve gemoedstoestand verkerende, het gebruik zelfs van een matige hoeveelheid alcoholhoudende drank bij hem een sterke neiging tot agressie tegen zichzelf en anderen kon doen ontstaan; dat het ondanks deze wetenschap, consumeren van een matige hoeveelheid alcoholhoudende drank in het onderhavige geval hem weliswaar kan worden verweten, doch zulks niet de gevolgtrekking wettigt dat hij opzettelijk, dus bewust gewild, de geincrimineerde feiten heeft begaan;

Overwegende, dat nu derhalve bij beklaagde het gevorderde opzet heeft ontbroken, de telaste gelegde feiten niet zijn bewezen en beklaagde daarvan moet worden vrijgesproken;

[Volgt: niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd en vrijspraak terzake — *Red.].*

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 18 mei 1965

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* Lt.-Generaal Mr. Schepers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Coopmans, Kapt. t. Zee van Vreeswijk (plv.) en Mr. Nijgh (plv.).

Raadsman: Luit. t. Zee (A) der 2e kl. (O.C.) A. J. P. Bindels.

*(**Zie** het vonnis hiervóór).*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf

voor de tijd van drie maanden, met aftrek voorarrest, met ter beschikkingstelling van de Regering, met in arreststelling bij de uitspraak, en met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: . . . . [enz., zie vonnis — Red.];

overwegende, dat beklaagde op 11 september 1961 als matroos der 3e klasse bij de zeemacht is aangenomen en thans nog als matroos der 1e klasse bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklaagde het hem sub 1e tenlasiegelegde heeft begaan, met name niet, dat hij bij het geven van de vuistslag zich bewust is geweest een militaire meerdere voor zich te hebben gehad, zodat hij daarvan dient te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk en onder meer heeft opgegeven:

a. dat hij op 28 november 1964 diende als matroos der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman" welke bodem te dien tijde lag afgemeerd te Casablanca; dat hij na afloop van de ochtendwerkzaamheden drie blikjes bier heeft gedronken; dat, toen de post werd rondgedeeld hij een brief kreeg van zijn verloofde; dat zijn verloofde hem schreef dat zij de verloving verbrak omdat zij er niet tegen kon dat hij zo lang op zee was; dat hij hiervan nogal ondersteboven was; dat hij met zijn maat, zeeinilicien-matroos der 3e klasse J. Kleijn hierover heeft gesproken; dat hij te ongeveer 17.00 uur van die dag met Kleijn naar het voorschip is gegaan waar Kleijn hem onthaalde op een drietal glazen whiskey vermengd met cola;

b. dat hij voordien onder behandeling was geweest van dr. Boreel, psychiater te Overveen, die hem had gewaarschuwd voor het gebruik van sterke drank; dat deze hem bad gezegd dat de drank gevaarlijk voor hem zou kunnen zijn; dat hij, beklaagde, vóórdien een paar maal krijgstuchtelijk was gestraft wegens drankmisbruik;

Overwegende, dat een proces-verbaal op ambtseed opgemaakt en op 6 december 1964 gesloten door Cornelis Antonius Kat, sergeant-majoor-rechercheur der Koninklijke Marine, tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie onder meer inhoudt als aan verbalisant afgelegde verklaringen, zakelijk weergegeven, van: [enz. Red.];

Overwegende, dat W. Craandijk, luitenant-ter-zee-arts der 1e klasse, geplaatst aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman", blijkens door hem ondertekende ter terechtzitting aanwezige geneeskundige verklaringen heeft waargenomen:

a. bij P. G. W. Wuijts, matroos der 1e klasse:
een steekwond in de rechteronderbuik;

b. bij *C.* Kleefman, kok der 1e klasse:
een steekwond in de maagstreek;

c. bij N. A. Tensen, kok der 1e klasse:
een slagwond van de behaarde hoofdhuid en een hersenschudding;
d. bij R. J. Hack, marinier der 1e klasse:
een steekwond in de rechterschouder;

Overwegende, dat het Hof door bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van beklaagde gebezigd voor zover sub a vermeld, de geneeskundige verklaringen gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen en elk dier bewijsmiddelen gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde hetgeen hem sub 2e, 3e, 4e en 5e is tenlastegelegd heeft begaan, met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de aanduiding .,(zogenaamde stiletto)" en met dien verstande, dat de feiten werden gepleegd op 28 november 1964;

Overwegende, te dien aanzien, dat beklaagdes opzet voortvloeit uit de in de bewijsmiddelen gerelateerde door beklaagde gesproken woorden en/of door hem gepleegde handelingen aangezien het naar 's-Hofs mening onaannemelijk is, dat beklaagde deze woorden heeft gesproken dan wel de geïncrimineerde handelingen — waarvan niet is gebleken, dat zij zijn teweeggebracht door louter reflexbewegingen —, heeft verricht, terwijl bij hem iedere bewustheid omtrent wat hij zei en/of deed ontbrak;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

„mishandeling, meermalen gepleegd",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde sub 2e, 3e, 4e en 5e meer of anders is tenlastegelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, met betrekking tot de strafbaarheid van beklaagde dat een psychiatrisch rapport, opgemaakt door H. Havinga, zenuwarts, en gedateerd 11 januari 1965 zakelijk weergegeven inhoudt onder meer:

Beklaagde was tijdens het begaan van de feiten, lijdend aan een gebrekkige ontwikkeling der geestvermogens in de zin van een disharmonische structuur, zich onder andere kenmerkend door explosiviteit en driftmatig reageren, voornamelijk in de jeugdjaren en een zekere mate van aanleg om depressief te reageren op een psychotrauma. Daarnaast bestond een ziekelijke storing der geestvermogens in de zin van een acute reactieve depressie, waarbij betrokkene in korte tijd desintegreerde en bij een matig alcoholgebruik in een schemertoestand raakte, waarin hij zeer gevaarlijk was voor zijn omgeving. Bovengenoemde factoren werkten, toen eenmaal de toestand van gedaald bewustzijn was ingetreden, opheffend op de geschiktheid om de feitelijke strekking en het ongeoorloofde van de begane feiten te beseffen, alsmede op de mogelijkheid om de wil te bepalen, zodat beklaagde tijdens het begaan van de feiten geheel ontoerekeningsvatbaar was. Gesteld

zou kunnen worden, dat hij uit ervaring kon weten, dat onder dergelijke omstandigheden matig drankgebruik zo'n toestand van razernij bij hem kon doen ontstaan. De genoemde structuurafwijking en de depressieve gemoedstoestand beinvloedden echter de wilsbepaling ten aanzien van het drankgebruik, zodat beklaagde ten aanzien hiervan als verminderd toerekenbaar moet worden beschouwd;

Overwegende, dat het Hof voornoeind oordeel van dr. Havinga overneemt en tot het zijne maakt, echter niet diens mening, dat beklaagde tijdens het begaan der feiten geheel ontoerekeningsvatbaar zou zijn; dat toch uit hogervermelde verklaring van beklaagde voor zover sub b vermeld, blijkt, dat beklaagde krachtens vroeger door hem opgedane ervaring moet hebben geweten, dat hij door het gebruik van alcohol in een toestand kan geraken, waarin hij in staat is tot onbeheerste daden; dat het intreden van voormelde toestand, alsmede het in die toestand plegen van de feiten dan ook aan beklaagdes schuld te wijten zijn, dat overigens een schemertoestand door alcoholgebruik op zichzelf niet kan worden beschouwd als ziekelijke storing der geestvermogens; dat, waar evenmin is gebleken van andere feiten of omstandigheden, welke de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten, beklaagde strafbaar is;

Overwegende, dat het Hof na te melden straffen en maatregel in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van de beklaagde;

Overwegende, dat beklaagde voorlopig arrest heeft ondergaan van 30 november 1964 tot 18 februari 1965, van welke arrest tien weken naar 's-Hofs mening bij de tenuitvoerlegging van de na te noemen straf in mindering dienen te worden gebracht;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet zodanig ongeschikt dat hij voorgoed moet worden ontzet van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat het Hof termen aanwezig acht beklaagde ter beschikking van de Regering te stellen teneinde van Harentwege te worden verpleegd, en van mening is, dat het belang van de openbare orde zulks bepaaldelijk vordert, echter voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen: 2, 23, 60 Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 14b, 14c, 14d, 27, 37a, 37d Wetboek van Strafrecht; en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde sub 1e is tenlastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven bewezen verklaarde

en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van tien weken;

Bepaalt, dat van de tijd door beklaagde in voorlopig arrest doorgebracht, een gedeelte groot tien weken bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Beveelt voorts, dat beklaagde ter beschikking van de Regering zal worden gesteld, teneinde van Harentwege te worden verpleegd;

Bepaalt, dat voormelde maatregel van terbeschikkingstelling niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten,

hetzij op grond, dat beklaagde gedurende na te melden proeftijd onvoorwaardelijke verpleging van de Regering is gebleken te behoeven,

hetzij op grond, dat beklaagde zich voor het einde van een hierbij op drie jaren bepaalde proeftijd heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2—6 van die Wet, dan wel zich op andere wijze heeft misdragen, of niet heeft nageleefd de hem te stellen bijzondere voorwaarde dat hij zich gedurende genoemde proeftijd stipt gedrage naar de aanwijzingen, hem te geven door of namens de dr. F. S. Meijersvereniging te Utrecht;

Verleent opdracht aan genoemde reclasseringsinstelling krachtens het bepaalde bij de artikelen 37 juncto 14d van het Wetboek van Strafrecht;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelast de vernietiging van het mes, gediend hebbend tot het plegen van de sub 2, 3e en 5 tenlastegelegde feiten;

Gelast de teruggave van de stang, welke gediend heeft tot het plegen van het sub 4e tenlastegelegde feit aan de commandant van Hr. Ms. „Karel Doorman";

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde sub 2e, 3e, 4e en 5e meer of anders is tenlastegelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen; spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 21 augustus 1964

President: Kolonel Mr. *K*. N. Korteweg; *Leden:* Kolonel A. van Dusseldorp en Majoor G. A. van den Bergh;
Raadsman: Majoor *K*. Bakker, Sociale Dienst te 's-Gravenhage.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, terwijl hij is „dienstdoende" (beklaagde onderging de krijgstuchtelijke straf van verzwaard arrest); opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd (herhaald geen gevolg geven aan het bevel van een meerdere om, in verband met overplaatsing, zijn strozak te ledigen); feitelijke insubordinatie (na die meer-

dere eerst toegevoegd te hebben: „Als je niet ophoudt met dat gelul, „sla ik je op je bek", die meerdere met een ransel in het gezicht geslagen).

6 weken militaire detentie (met aftrek voorarrest, zijnde 6 weken).

(W.M.Sr. art. 97, 99, 114, 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. ***C.,*** geboren 13 januari 1943, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd; na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken W.L. nr. 940/I/64 en W.L. nr. 1039/I/64, in de zaak W.L. nr. 940/I/64:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Konink-„lijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „26 juni 1964, derhalve in tijd van oorlog, terwijl hij, ingaande ge-„noemde datum, was gestraft met vier dagen verzwaard arrest, zijn te „Steenwijkerwold, althans in Nederland, gelegen onderdeel heeft ver-„laten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd is afwezig ge-„weest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 29 juni 1964 bij zijn „onderdeel is teruggekeerd";

in de zaak W.L. nr. 1039/I/64:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Konink-„lijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „9 juli 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Steenwijkenvold, althans in „Nederland,

1 toen zijn meerdere, de wachtmeester F. **A.** G. Sassen, hem, be-„klaagde, in verband met de overplaatsing van beklaagde's onderdeel „naar Wezep, bij herhaling het bevel gaf, om zijn — beklaagde's — „strozak te legen, heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten aan „voormeld dienstbevel te gehoorzamen door toen aldaar willens en „wetens op dit bevel onder meer te zeggen: „als je niet ophoudt met „„„dat gelul sla ik je op je bek";

„2e. opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester F. **A. *G.*** Sassen, „feitelijk heeft aangerand, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens „voormelde meerdere met een ransel in het gezicht geslagen, althans „een ransel in of tegen diens gezicht geslingerd;

Overwegende: . . enz.;

overwegende, dat beklaagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sedert 7 augustus 1963 ben ik als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht. Terwijl ik toen was ingedeeld bij de A-batterij 45e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie gelegerd in de Joh. Postkazerne te Steenwijkerwold, werd ik op 26 juni 1964 te omstreeks 12.15 uur gestraft met 4 dagen verzwaard arrest. Ik heb kort daarop de kazerne verlaten. Op 29 juni 1964 te omstreeks 12.00 uur heb ik me weer bij mijn onderdeel teruggemeld. Ik had van niemand recht of toestemming gekregen mijn onderdeel te verlaten;

Overwegende, dat beklaagde eveneens bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 9 juli 1964 — ik was toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en gelegerd in de Joh. Postkazerne te Steenwijkerwold — heb ik te Steenwijkerwold toen mijn militaire meerdere de wachtmeester Sassen mij bij herhaling het dienstbevel gaf om mijn strozak te legen — dit was nodig in verband met de overplaatsing van mijn onderdeel naar Wezep — willens en wetens nagelaten hieraan te gehoorzamen. Daarbij kan ik onder meer de woorden gezegd hebben: „Als je niet ophoudt met dat gelul, sla ik je op je bek". Verder heb ik even later willens en wetens met een ransel naar diezelfde wachtmeester geslagen. Ik wist dat een wachtmeester een militaire meerdere van mij is, ik wist wat met een dienstbevel bedoeld wordt;

Overwegende, dat Franciscus Albert Gerardus Sassen, oud 20 jaren, dienstplichtig wachtmeester, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 9 juli 1964 — ik was toen als dienstplichtig wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel, toen nog gelegerd in de Joh. Postkazerne te Stecnwijkerwold — heb ik op kamer 17 binnen die kazerne aan de dienstplichtig soldaat C. duidelijk het als zodanig bedoelde dienstbevel gegeven om in verband met de overplaatsing van het onderdeel naar Wezep zijn strozak te legen. Ik was toen gekleed in het uniform van de Koninklijke Landmacht, voorzien van de onderscheidingstekens van mijn rang. De soldaat ***C.*** heeft nagelaten aan mijn dienstbevel te gehoorzamen. Ik heb mijn dienstbevel herhaald, maar ook daarop deed hij niets. Hierop heb ik mijn bevel de strozak te legen nogmaals herhaald, waarop C. reageerde met: „Als je g.v.d. niet ophoudt „met dat gelul op de vroege morgen sla ik je op je bek". Hij ging zijn strozak niet legen. Plotseling pakte ***C.*** een ransel van zijn kast en slingerde deze in de richting van mijn gezicht, terwijl hij de ransel bij de riem bleef vasthouden. Die ransel raakte mij in het gezicht, waardoor ik een hevige pijn in mijn gezicht voelde;

Overwegende, dat, blijkens eerder genoemde Justitiële Verklaring, beklaagde van 26 juni 1964, ca. 12.15 uur tot 29 juni 1964 ca. 12.00 uur onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel, de A-batterij, 45e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Mobiel, gelegerd in de Joh. Postkazerne te Steenwijkerwold en dat hij zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door de commandant A-batterij 45e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie, de Kapitein ***G.*** R. Kerkkamp, op 3 juli 1964 te Steenwijkerwold, voor eensluidend afschrift getekende straflijst, ten name van beklaagde inhoudt, dat beklaagde op 26 juni 1964 gestraft werd met de krijgstuchtelijke straf van 4 dagen verzwaard arrest, welke straf hem nog diezelfde dag werd aangezegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig

en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde in de zaken W.L. nrs. 940/I/64 en 1039/I/64 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

in de zaak W.L. nr. 1039/I/64:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 26 juni 1964, derhalve in tijd van oorlog, terwijl hij, ingaande genoemde datum, was gestraft met vier dagen verzwaard arrest, zijn te Steenwijkerwold gelegen onderdeel heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd is afwezig geweest en gebleven, totdat hij op 29 juni 1964 bij zijn onderdeel is terruggekeerd;

in de zaak W.L. nr. 1039/I/64:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 9 juli 1964, derhalve in tijd van oorlog, te Steenwijkerwold,

1 toen zijn meerdere, de wachtmeester F. A. G. Sassen, hem, beklaagde, in verband met de overplaatsing van beklaagde's onderdeel naar Wezep, bij herhaling het bevel gaf, om zijn — beklaagde's — strozak te legen, opzettelijk heeft nagelaten aan voormeld dienstbevel te gehoorzamen door toen aldaar willens en wetens op dit bevel onder meer te zeggen: „Als je niet ophoudt met dat gelul sla ik je op je bek";

„opzettelijk zijn meerdere, de wachtmeester F. A. G. Sassen, feitelijk heeft aangerand, hebbende hij alstoen aldaar willens en wetens voormelde meerdere met een ransel in het gezicht geslagen";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

in de zaak W.L. nr. 1039/I/64:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd in tijd van oorlog, niet langer dan 4 dagen durende, terwijl de schuldige het misdrijf pleegt terwijl hij is dienstdoende";

in de zaak W.L. nr. 1039/I/64:

1e. *„opzettelijke ongehoorzaamheid* in *tijd van oorlog, meermalen gepleegd";*

2e. *„feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog";*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

in de zaak W.L. nr. 940/I/64:

artikel 97 jo. 99, lid 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

in de zaak W.L. nr. 1039/I/64:

1e. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2e. artikel 117 jo. 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij werden begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 9 juli 1964 in voorlopig arrest, te ondergaan als de krijgstuchtelijke straf van resp. streng en verzwaard arrest, bevindt in de Depot voor Discipline te Nieuwersluis;

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad deze in voorarrest doorgebrachte tijd van de op te leggen vrijheidsstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht, zijnde vanaf 9 juli 1964 tot de dag van tenuitvoerlegging van dit vonnis;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak van dien aard is, dat beklaagde, die in arrest is, daaruit behoort te worden ontslagen, waarover bij afzonderlijke dispositie is beslist;

[Volgt veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken met aftrek van voorarrest vanaf 9 juli 1964 — *Red.]*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 23 juli 1964

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. W. van Duin en Lt.-Kolonel B. F. M. Wijtenburg.
Raadsman: Mr. C. Hulsman.

Als dienstplichtig soldaat, zich in voorlopig arrest bevindende, een sergeant, toegevoegd aan de wachtcommandant, met een op een mes gelijkend scherp voorwerp bedreigd en zich vervolgens tegen die sergeant verzet, waarbij deze verwondingen opliep.

Feitelijke bedreiging met geweld, in dienst gepleegd, en feitelijke insubordinatie; voortgezette handeling.

(W.M.Sr. art. 116, 117-120; W.Sr. art. 56).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. L. H., geboren 21 april 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 mei 1964 te Oirschot, terwijl hij als „dpl. soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Land„macht en zich in voorlopig arrest bevond in het wachtgebouw van de „legerplaats Oirschot, nadat hij de cel waarin hij was ingesloten had „verlaten, in de cellengang opzettelijk zijn meerdere de sergeant H. M. „Th. L. Haas, sergeant toegevoegd aan de wachtcommandant, in diens „tegenwoordigheid met enig kwaad heeft bedreigd door op dreigende „wijze een mes of daarop gelijkend ander scherp voorwerp ter hoogte „van diens maagstreek te houden, tijdens of na het uiten van de woor„den: „kom op met de sleutels", en vervolgens toen en daar, nadat „genoemde sergeant hem, beklaagde, had vastgegrepen om te voor„komen dat hij zou steken, zich opzettelijk met geweld tegen deze

,,meerdere heeft verzet door zich met kracht los te rukken, waarbij ge-
,,noemde sergeant verwond werd'';

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Vanaf 12 juni 1963 tot op heden ben ik ononderbroken in werkelijke militaire dienst als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht. Op 11 mei 1964 ben ik, nadat te omstreeks 07.30 uur moeilijkheden waren ontstaan tussen mij en enige sergeanten, in arrest gesteld in de wacht van de legerplaats Oirschot in de derde cel van de rechtse cellengang. In de avond van 11 mei 1964 heb ik kans gezien uit de cel te ontkomen en kwam via een luik in de cellengang terecht. Ik heb toen in de laatste cel gebeld en mij vervolgens in de eerste cel verborgen. Ik zag toen, dat er iemand het hek, dat toegang geeft tot de cellengang, opende en de cellengang in ging. Toen deze persoon langs de cel, waarin ik mij bevond, liep, zag ik dat het een sergeant was. Nadat de sergeant was gepasseerd ben ik achter hem aan gegaan, terwijl ik een verchroomde flesopener, die ik bij mijn ontsnapping uit de cel had gevonden, bij mij had. De sergeant duwde tegen mijn schouder en zei: ,,Terug naar de cel'', waarop ik tegen hem zei: ,,Kom op met ,,de sleutels''. Hierna heb ik de flesopener uit mijn zak gehaald en in mijn hand genomen waarbij ik de halve maanvormige voorkant met daaraan een haakje recht voor mij hield ter hoogte van de maagstreek van de sergeant en zei op eisende toon: ,,Kom op met de sleutels''. Het was schemerdonker en ik kan mij wel indenken dat de sergeant meende dat ik een mes in mijn hand had. Ik wilde onder bedreiging met het scherpe metalen voorwerp hem de sleutels afpersen teneinde hem dan in te sluiten en er vandoor te gaan. Het was de bedoeling dat de sergeant zich bedreigd voelde. De sergeant greep mij toen bij de pols van de arm waarin ik dat voorwerp had. Ik rukte me met geweld los. Ik neem aan dat de sergeant door de kant van de flesopener is gewond geraakt toen ik mij losrukte;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 125/64 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 26 mei 1964 door Martinus van der Kemp, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee behorende tot de Brigade Welschap, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Harry Maria Theodoor Leonard Haas:

Op 11 mei 1964, omstreeks 20.45 uur, bevond ik mij in de voor de sergeant toegevoegd bestemde afdeling van het wachtgebouw van de legerplaats Oirschot te Oirschot. Ik had dienst van 11 mei 1964 te 19.00 uur tot 12 mei 1964 te 14.00 uur. Ik was o.m. belast met de verzorging van dc met arrest gestrafte militairen. Er werd toen door een der arrestanten gebeld. Aan het nunimerbordje zag ik dat er gebeld werd vanuit de rechtse cellengang. In één der cellen van de rechtse cellengang bevond zich een arrestant, namelijk in de 3e cel. De overige cellen waren leeg. De arrestant in deze cel was J. L. H. Ik opende de deur van traliewerk tot de rechtse cellengang en stapte de gang in. Ik

liep naar de 3e cel. De toegangsdeuren van de overige cellen waren half open omdat zij leeg waren. Toen ik ter hoogte van de 2e cel was zag ik een schim achter mij. Ik keek om en zag toen de soldaat H. achter mij staan. Hij behoorde in de 3e cel te zitten. Ik draaide mij meteen om, duwde hem tegen de schouder en zei: ,,Terug naar de cel''. Soldaat H. zei: ,,Kom op met de sleutels''. Opeens zag ik dat de soldaat H. een klein mesje of een ander klein scherp voorwerp in zijn rechterhand hield. Weer vroeg hij om de sleutels. Gezien de brute wijze van optreden van de soldaat H. en gezien het feit dat hij het mes of voorwerp ter hoogte van mijn maagstreek hield, voelde ik mij door hem zeer bedreigd. Ik greep zijn rechterpols om te voorkomen dat hij zou steken. Daardoor ontstond een korte worsteling omdat de soldaat H. zich wilde verwijderen uit mijn greep. Met kracht rukte hij zich los van mij, waarbij het mes of voorwerp mijn linkerpink en linkerringvinger raakte. In beide vingers ontstond een snede waaruit vrij veel bloed te voorschijn kwam;

overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 126/64 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 28 mei 1964 door Gerardus Maria Roelofs, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Welschap onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Willem Bikker, Commandant Pantser ondersteuningscompagnie legerplaats Oirschot:

Op 11 mei 1964 te omstreeks 07.50 uur werd mij gemeld dat soldaat H. moeilijkheden veroorzaakte bij de inspectie. Ik heb de soldaat H. toen voorlopig arrest aangezegd te ondergaan als streng arrest. Soldaat H. is hierna naar de wacht gebracht en ingesloten;

als verklaring van Leonardus Antoon Jacobus Janssen:

Op 11 mei 1964 te ± 22.30 uur kwam de sergeant Haas de ziekenzaal in de Legerplaats Oirschot binnen. Hij had een vrij diepe snede in zijn linkerpink;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 11 mei 1964 te Oirschot, terwijl hij als dpl. soldaat in ,,werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht en zich ,,in voorlopig arrest bevond in het wachtgebouw van de Legerplaats ,,Oirschot, nadat hij de cel waarin hij was ingesloten had verlaten, in ,,de cellengang opzettelijk zijn meerdere de sergeant H. M. Th. L. Haas, ,,sergeant-toegevoegd aan de wachtcommandant, in diens tegenwoor-,,digheid met enig kwaad heeft bedreigd door op dreigende wijze een ,,op een mes gelijkend voorwerp ter hoogte van diens maagstreek te ,,houden tijdens het uiten van de woorden: ,,kom op met de sleutels'', ,,en vervolgens toen en daar, nadat genoemde sergeant hem, beklaag-,,de, had vastgegrepen om te voorkomen dat hij zou steken, zich op-,,zettelijk met geweld tegen deze meerdere heeft verzet door zich met ,,kracht los te rukken, waarbij genoemde sergeant verwond werd'';

Overwegende, dat de bewezenverklaarde feiten worden beschouwd

als in zodanig onderling verband te staan, dat zij één voortgezette handeling uitmaken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld, „in dienst gepleegd en feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, beide „feiten één voortgezette handeling uitmakende",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 116 en 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Kijjgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 2 maanden, met aftrek van voorarrest vanaf 6 juni 1964 — *Red.].*

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

11 oktober 1962

(P.L. 196212)

Voorzitter: Mr. W. *P.* Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. *T.* Vorstius Kruijf en Mr. H. Fortuin.

(Peilsioenwet voor de landmacht 1922, art. 55).

Aan klager, een m.i.v. 1 januari 1920 *uit de militaire dienst ontslagen officier, was levenslang een diensttijdspensioen toegekend, waarbij als voor pensioen geldige diensttijd in aanmerking zijn genomen* 13 *jaren en 4 maanden.*

In 1957 *is op dit pensioen wegens samenloop met het algemene ouderdomspensioen een beperking toegepast van* 15/50 *x f* 846, *doch bij Min. beschikking van* 30 *september* 1960 *werd die beperking m.i.v. 1 januari 1957 herzien en bepaald op 20/50 x f* 846, *en wel omdat krachtens de Pensioenwet voor de landmacht* 1902 *aan een officier bij een diensttijd van 40 jaren het volle bedrag aan pensioen werd toegekend, terwijl aan klager, gelet op zijn voor pensioen geldige diensttijd, de helft van het volle bedrag is toegekend.*

Bij K.B. van 7 december 1961 *werd afwijzend beslist op klagers verzoek om herziening van de bij genoemde Min. beschikking toegepaste beperking.*

Krachtens art. 55 *van de Pensioenwet voor de landmacht* 1922 *is herziening van een beslissing in het nadeel van de betrokkene slechts mogelijk op grond van gebleken onjuistheid van aan die beslissing ten grondslag gelegde feiten. Daartoe behoren ook die feiten welke aan*

verweerder of zijn ambtsvoorganger ten tijde van het nemen van de eerste beslissing in 1957 bekend waren, althans geacht moeten worden bekend te zijn geweest, zoals de diensttijd waarnaar klagers pensioen is berekend.

Nu van de onjuistheid van die feiten niet is gebleken, is klagers verzoek om herzierzing van de laatste beperkingsbeslissing ten onrechte afgewezen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

inzake: Y., wonende te Z., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden J. Koolhoven, referendaris bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat de Minister van Defensie bij beschikking van 5 februari 1957 heeft besloten te rekenen van 1 januari 1957:

a) het aan belanghebbende toegekend militair pensioen te verhogen met een algemene toeslag ad f 876,— per jaar, waardoor het pensioen, inclusief genoemde toeslag f 1.590,— per jaar zal bedragen;

b) de uitbetaling van het onder a bedoelde pensioen, inclusief de daarop verleende toeslag te beperken tot f 1.590,— minus 15150 x f 846,— = f 1.336,20 per jaar; waarbij werd overwogen:

dat dit pensioen krachtens de Algemene Toeslagwet voor gepensioneerde militairen 1956 dient te worden verhoogd met een algemene toeslag;

dat krachtens genoemde toeslagwet de op het pensioen verleende toeslagen komen te vervallen op het tijdstip, met ingang waarvan het pensioen met een algemene toeslag wordt verhoogd;

dat belanghebbende tevens aanspraak heeft op een pensioen krachtens de Algemene Ouderdomswet;

dat in verband met het bepaalde bij de Wet van 20 december 1956 (Stb. 616) in zodanig geval de uitbetaling van het militair pensioen dient te worden beperkt;

dat voor belanghebbende de beperking 15/50 van het hem krachtens de Algemene Ouderdomswet toekomend pensioen bedraagt;

Overwegende dat bij beschikking van de Minister van Defensie d.d. 30 september 1960 is besloten met overeenkomstige toepassing van artikel 55 van de Pensioenwet voor de landmacht 1922 zijn beschikking van 5 februari 1957 te herzien, in dier voege, dat de uitbetaling van het aan Mager verleende militair pensioen, verhoogd met de algemene toeslag, te rekenen van 1 januari 1957 nader wordt beperkt tot: f 1590,— minus 20/50 x f 846,— = f 1251,60 per jaar;

een en ander met bepaling, dat hetgeen hem tot op de dag der herziening volgens de oorspronkelijke beslissing aan pensioen is uitbetaald, niet zal worden teruggevorderd; waarbij werd overwogen:

dat de uitbetaling van het aan klager krachtens de Pensioenwet voor

de landmacht 1902 toegekend pensioen met de daarop verleende algeniene toeslag, tot een totaal bedrag van f 1590,— per jaar, met inachtneming van de wet van 20 december 1956 (Stb. 616), bij beschikking van 5 februari 1957, te rekenen van 1 januari 1957 werd beperkt tot f 1336,20;

dat deze beperking op 15/50 van het hem krachtens de Algemene Ouderdomswet toekomend pensioen is vastgesteld, voor welke beperking een bedrag van f 846.— aan algemeen ouderdomspensioen in aanmerking is genomen;

dat evenwel is gebleken, dat de beperking niet juist is vastgesteld;

dat namelijk krachtens de Pensioenwet voor de landmacht 1902 aan een officier, bij een diensttijd van 40 jaren, het volle voor zijn rang geldende bedrag aan pensioen werd toegekend;

dat belanghebbende, die met ingang van 1 januari 1920 uit de militaire dienst werd ontslagen wegens gebreken, niet verband houdende met de uitoefening van de dienst, met inachtneming van artikel 20 van evenvermelde pensioenwet — aangezien hij slechts een voor pensioen geldige diensttijd van 13 jaren en 4 maanden kon aanwijzen — de helft van het volle bedrag aan pensioen is toegekend;

dat evenvermeld pensioen derhalve geacht moet worden te zijn berekend naar een diensttijd van 20 jaren, zodat de beperking 20/50 van f 846,— dient te bedragen;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 7 december 1961, waarbij beschikt werd op een door klager ingediend verzoek om herziening van de met betrekking tot diens pensioenaanspraken bij laatstweergegeven beschikking genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan afwijzend te beslissen op deze herzieningsaanvragc; waarbij onder meer werd overwogen:

dat belanghebbende in zijn rekest stelt, dat naar zijn mening de beperking van de uitbetaling van zijn pensioen moet geschieden, rekening houdende met een diensttijd van ruim 13 jaren instede van 20 jaren:

dat bij de nadere regeling van meerbedoelde beperking onder meer is overwogen:

dat krachtens de Pensioenwet voor de landmacht 1902 aan een officier, bij een diensttijd van 40 jaren, het volle voor zijn rang geldende bedrag aan pensioen werd toegekend;

dat belanghebbende, die met ingang van I januari 1920 uit de militaire dienst werd ontslagen wegens gebreken niet verband houdende met de uitoefening van de militaire dienst, met inachtneming van artikel 20 van evenvermelde pensioenwet — aangezien een berekening in evenredigheid van zijn dienstjaren (13 jaren en 4 maanden) geen hoger bedrag opleverde — de helft van het volle bedrag aan pensioen is toegekend;

dat evenvermeld pensioen, hetwelk dus niet uitsluitend naar diensttijd is berrkend, overeenkomstig het bepaalde bij artikel 4, eerste lid, van de wet van 20 december 1956 (Stb. 616), geacht moet worden te zijn berekend naar een diensttijd van 20 jaren, zodat de beperking krachtens artikel 2, tweede lid, dier wet 20/50 van f 846,— dient te bedragen;

dat de beperking van de uitbetaling van het aan adressant toegekend pensioen, zoals deze bij beschikking van 30 september 1960, is geregeld, volgens de wettelijke voorschriften is geschied;

dat, vermits niet is gebleken, dat de bestreden beschikking op onjuiste gronden is genomen, geen termen aanwezig zijn de beschikking van de Minister van Defensie van 30 september 1960 te herzien;

Overwegende dat klager tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 7 december 1961, bij deze Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht het aantal beperkingsjaren tot 13 terug te brengen, zo mogelijk ook voor vroegere jaren;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot bevestiging der bestreden beslissing;

IN RECHTE:

Overwegende dat bij de onder de feiten weergegeven beslissing van 30 september 1960 de bij de beslissing van de toenmalige Minister van Oorlog van 5 februari 1957 vastgestelde beperking van de uitbetaling van klagers pensioen in het nadeel van klager is herzien;

Overwegende dat een herziening in het nadeel van de bij een beslissing betrokkene slechts kan plaats hebben op grond van gebleken onjuistheid van aan die beslissing ten grondslag gelegde feiten;

Overwegende dat de Raad tot de in de vorige rechtsoverweging bedoelde feiten ook rekent die feiten, welke aan verweerders ambtsvoorganger ten tijde van het nemen van de oorspronkelijke beslissing van 5 februari 1957 bekend waren, althans geacht moeten worden bekend te zijn geweest;

Overwegende dat tot deze feiten ook behoren die, welke deel uitmaken van of vastgelegd zijn in de onder verweerder en zijn ambtsvoorgangers als zodanig berustende administratieve bescheiden;

Overwegende dat tot deze feiten met name behoren de voor pensioen geldige diensttijd van klager en de diensttijd, waarnaar het aan klager levenslang toegekende diensttijdspensioen is berekend, welke gegevens in ieder geval feitelijk onder verweerder en zijn ambtsvoorgangers als zodanig berustten, vastgelegd als zij waren in het militair stamboek en het Koninklijk Besluit van 15 december 1919, waarbij aan klager zijn diensttijdspensioen werd toegekend, met bijbehorende stukken;

Overwegende dat noch is gesteld noch is gebleken, dat deze bescheiden onjuiste gegevens bevatten;

Overwegende dat hieruit volgt, dat ten tijde van het nemen der beslissing van 5 januari 1957 aan verweerders ambtsvoorgangers bekend was, althans moet geacht worden bekend te zijn geweest, welke voor pensioen geldige diensttijd klager had en naar welke diensttijd zijn diensttijdspensioen is berekend, zodat noch verweerder noch de Kroon zich op het standpunt kon stellen, dat eerst nader is gebleken naar welke diensttijd klagers pensioen is berekend;

Overwegende dat bij de bestreden beslissing het verzoek om her-

ziening mitsdien ten onrechte is afgewezen, zodat die beslissing reeds daarom niet in stand kan blijven;

Overwegende dat de Raad in verband hiermede in het midden kan laten en laat, of de Kroon bevoegd was op dit verzoek om herziening van de ministeriële beslissing te beschikken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de beslissing, genomen bij Koninklijk Besluit van 7 december 1961.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,
recht sprekende in militaire ambtenarenzaken

Uitspraak van 19 oktober 1964

Voorzitter: Mr. *B.* L. van Strij de Regt; *Leden:* Mr. J. van Beek en Mr. G. J. M. van den Dungen; *Militaire leden:* J. Brouwer, brigade-generaal der militaire administratie b.d. en H. van der Vloodt, brigade-generaal der artillerie b.d.

(Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht, art. 12, lid 3)

De eis, dat de leden der commissie voor bezwaarschriften tenminste dezelfde rang moeten bekleden als de eerste beoordelaar, is in het heoordelingsvoorschrift met klem gesteld en is ook niet van ondergeschikte betekenis i.v.m. de onbevangenheid der commissie.

Nu het bestreden besluit is genomen na kennisneming van het advies van een in strijd met voornoemde eis samengestelde commissie, wordt dit besluit nietig verklaard.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: J., sergeant-majoor der Koninklijke Luchtmacht, wonende te Z., klager, tegen de Commandant van het Commando Depots Materieel Luchtmacht te Soestduinen, verweerder.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE; ENZ.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende, dat op 10 mei 1963 over klager, sergeant-majoor der Koninklijke Luchtmacht, ingevolge het Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht, een beoordelingslijst is opgemaakt, het tijdvak 2 november 1960 tot 15 maart 1963 betreffende, op welke lijst een aantal gezichtspunten zodanig is gewaardeerd, dat aan klager op 20 mei 1963 een kennisgeving is uitgereikt, inhoudende dat de laatstelijk over hem uitgebrachte beoordeling punten van waardering bevatte, waarvan verbetering door het dienstbelang werd gevorderd;

Overwegende, dat klager tegen dat besluit bij verweerder een bezwaarschrift heeft ingediend en deze, na terzake het gevoelen te hebben gevraagd van een commissie, als bedoeld in artikel 12 van voornoemd beoordelingsvoorschrift, bij besluit van 15 januari 1964 — in afwijking van het advies van deze commissie — het bezwaarschrift ongegrond heeft verklaard, met bepaling onder meer dat achter de waardering van

een tweetal punten van de beoordelingslijst op de kennisgeving vermeld wordt „gevolg van medische indicatie";

Overwegende, dat klager, aan wie verweerders besluit van 15 januari 1964 op 24 januari 1964 is uitgereikt, op 21 februari 1964 beroep tegen dat besluit heeft ingesteld bij de Centrale Raad van Beroep te Utrecht, welks fungerende voorzitter op 18 maart 1964 klagers schrijven van 21 februari 1964 heeft doen toekomen aan de voorzitter van dit Ambtenarengerecht;

Overwegende, dat klager op de in zijn klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht te willen bepalen:

a. dat de Beschikking van de Commandant van het Commando Depots Materieel Luchtmacht, dd. 15 januari 1964, ... niet juist is en moet worden vernietigd;
b. dat de punten van waardering in de onderwerpelijke Beoordelingslijst (d.d. 10 mei 1963, betreffende de Sergeant-Majoor J.. inzake het beoordelingstijdvak 2 november 1960 tot 15 maart 1963) waarvoor adressant een Kennisgeving is uitgereikt, gewijzigd moeten worden in dien zin, dat zij geen aanleiding kunnen geven om aan betrokkene een Kennisgeving uit te reiken;
c. dat de aan adressant uitgereikte Kennisgeving d.d. 13 mei 1963, moet worden vernietigd.";

Overwegende, dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend, waarvan de conclusie als volgt luidt:

„Gezien het hiervoren betoogde moge ik U, het Militaire Amb-
„tenarengerecht, in overweging geven het beroepschrift d.d. 21
„februari 1964 van de Sergeant-Majoor J. tegen mijn beschikking
„nr. .... d.d. 15 januari 1964 ongegrond te verklaren en de
„punten van waardering zoals deze zijn neergelegd in de beoor-
„delingslijst d.d. 10 mei 1964 te handhaven.";

Overwegende, dat A. J. Westra, kolonel van de Koninklijke Luchtmacht b.d. te Soest, ingevolge opdracht van de voorzitter van het Gerecht krachtens artikel 76 der Ambtenarenwet 1929, op 14 juli 1964 schriftelijk van advies en verslag heeft gediend;

IN **RECHTE:**

Overwegende, dat artikel 12, 3e lid, van het Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht, welk artikel de samenstelling van een commissie voor bezwaarschriften regelt, als volgt luidt:

„De voorzitter van de commissie moet bij voorkeur een hogere
„rang bekleden dan de tweede beoordelaar en in elk geval van
„hogere rang zijn dan de eerste beoordelaar; de overige leden
„moeten in elk geval ten minste dezelfde rang bekleden als de
„eerste beoordelaar en bij voorkeur van hogere rang zijn dan
„deze.";

Overwegende, dat de eerste en de tweede beoordelaar, die de op 10 mei 1963 over klager opgemaakte beoordelingslijst hebben ondertekend, de rang bekleedden van respectievelijk majoor en luitenant-kolonel;

Overwegende, dat de commissie voor bezwaarschriften, die haar gevoelen met betrekking tot klagers bezwaarschrift ter kennis van verweerder heeft gebracht, bestond uit een voorzitter, die de rang van luitenant-kolonel bekleedde, een lid dat de rang van majoor en een lid dat de rang van kapitein bekleedde;

Ovenvegende, dat deze commissie, waarvan, gelet op de rang bekleed door de beoordelaars, de voorzitter bij voorkeur kolonel of hoger en de leden bij voorkeur luitenant-kolonel of hoger moesten zijn, voor wat betreft de rang van de voorzitter en van één lid voldeed aan de minimum eis, die artikel 12, 3e lid van het Beoordelingsvoorschrift stelt, doch ten aanzien van het andere lid niet aan die eis voldeed, zodat de samenstelling van de commissie strijdig was met genoemd voorschrift;

Overwegende, dat kolonel Westra in zijn verslag met betrekking tot dit punt het navolgende heeft opgemerkt:

> „Hoewel de eerste beoordelaar de rang van majoor had, maakte „volgens de aanhef van het proces-verbaal van onderzoek (bijl. „27) in strijd met art. 12, 3e lid BKLu een kapitein deel uit van „deze commissie.
>
> „Gezien het advies van de commissie[1]) zijn de materiële rech- „ten c.q. belangen van klager door de niet juiste samenstelling „van deze commissie niet geschaad en kan m.i. dit punt verder „buiten beschouwing blijven.";

Overwegende, dat het Gerecht zich met deze conclusie niet kan verenigen reeds omdat de eis, dat de leden der commissie ten minste dezelfde rang moeten bekleden als de eerste beoordelaar, in het Beoordelingsvoorschrift blijkens de woorden „in elk geval" met klem gesteld wordt en voorts omdat het Gerecht deze eis van gelijkheid van rang bepaald niet van ondergeschikte betekenis acht onder meer omdat dit vereiste de strekking heeft te voorkomen, dat de onbevangenheid der commissie schade zou kunnen lijden;

Overwegende, dat het Gerecht mitsdien van oordeel is dat het bestreden besluit nu dit is genomen na kennisneming van de uiteenzetting van een commissie, samengesteld in strijd met evenbedoeld vereiste, niet in stand kan blijven en voor nietigverklaring in aanmerking komt en verweerder een nader besluit dient te nemen na het gevoelen te hebben gevraagd van een commissie, die in overeenstemming met het bepaalde in artikel 12 van het Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht is samengesteld, zodat beslist moet worden als volgt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig.

Bepaalt dat verweerder een nader besluit dient te nemen na het gevoelen te hebben gevraagd van een commissie, die in overeenstemming met het bepaalde in artikel 12 van het Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht is samengesteld.

---

[1]) Zie de tweede feitelijke overweging. Blijkbaar had de commissie tot gegrondverklaring van het beroep geadviseerd.

BOEKAANKONDIGING

„De verdragen van Genève", uitgave van het Hoofdbestuur van het Nederlandsche Roode Kruis, 78 blz.

Belangstellenden kunnen een exemplaar aanvragen bij het Hoofdbestuur van het Nederlandsche Roode Kruis, Prinsessegracht 27 te 's-Gravenhage.

De gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog hebben bewezen dat het nodig was de destijds bestaande twee Verdragen van Genève (resp. tot verbetering van het lot van gewonden en zieken bij de legers te velde en betreffende de behandeling der krijgsgevangenen) en een nog geldend Verdrag van de Tweede Vredesconferentie (het Zee Rode Kruis Verdrag) te herzien en dat bovendien een internationale regeling tot stand moest komen ter bescherming van de burgerbevolking in geval van een gewapend conflict. Anders dan in de Eerste Wereldoorlog immers, werd als gevolg van de sterk gewijzigde oorlogvoering de burgerbevolking ten nauwste bij het oorlogsgebeuren betrokken.

Het Internationale Comité van het Rode Kruis heeft dan ook met grote spoed de voorbereidende werkzaamheden voor de herziening van de bestaande Verdragen en voor het tot stand komen van een Verdrag tot regeling van de bescherming der burgerbevolking ter hand genomen. Nadat de voorgestelde wijzigingen en het ontwerp voor een nieuw Verdrag aan alle Rode Kruisverenigingen waren toegezonden en nader door een Internationale Rode Kruis Conferentie bestudeerd, was de zaak rijp voor behandeling op diplomatiek niveau.

Op uitnodiging van de Zwitserse Regering kwam in 1949 een Diplomatieke Conferentie in Genève bijeen waaraan, behalve vertegenwoordigers der Regeringen, ook gedelegeerden van de Rode Kruis-verenigingen deelnamen.

Op 12 augustus van dat jaar werden de definitieve teksten getekend van:

1. het Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde;
2. het Verdrag van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee;
3. het Verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen; en
4. het Verdrag van Genève betreffende de bescherming van burgers in oorlogstijd. [1])

Ofschoon ieder hoopt dat de toepassing van de Verdragen van Genève kan worden voorkomen door een vreedzame oplossing van geschillen tussen de volkeren, is het ongetwijfeld van belang dat de kennis van de Verdragen van Genève zoveel mogelijk wordt verspreid.

In deze gedachtengang is aanleiding gevonden tot de uitgave van

[1]) Zie „Diplomatieke conferentie voor de nieuwe Rode Kruis verdragen", Genève 21 april—12 augustus 1949, uitgegeven bij het Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf te 's-Gravenhage, januari 1951, 423 blz.

bovenvermeld fraai uitgevoerd handboek. De vier verdragen zijn daarin op beknopte en overzichtelijke wijze samengevat. In een bijlage is de organisatie van het Internationale Rode Kruis besproken. Illustraties, het optreden van het Rode Kruis betreffende, verlevendigen het geheel, terwijl een uitvoerige inhoudsopgave het naslaan gemakkelijk maakt. **A.** F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Besluit gezagsgebieden militaire gezagsdragers

Bij K.B. van 27 april 1965, Stb. 206, zijn de gezagsgebieden van de militaire autoriteiten, aangewezen als militaire gezagsdragers, opnieuw vastgesteld. Dit besluit treedt in werking tegelijk met de Oorlogswet voor Nederland.

Daarin worden opnieuw aangewezen het gezagsgebied van resp.: de bevelhebber der landstrijdkrachten, de territoriale bevelhebbers, de territoriale commandanten en de garnizoenscommandanten; alsmede:

het gezagsgebied van resp.: de commandant der zeemacht in Nederland, de subregionale maritieme bevelhebbers in Nederland en de commandanten der maritieme middelen in Nederland.

Besluit van 24 juni 1965, houdende vaststelling van de regelen naar welke aan met arrest gestrafte militairen kan worden toegestaan godsdienstoefeningen bij te wonen (Stb. 299)

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Defensie van 25 november 1964, afdeling wetgeving en publiekrecht, nr. 206.001/2 F, en van Justitie van 3 maart 1965, stafafdeling wetgeving, nr. 941665;

Gelet op artikel 14 van de Wet op de Krijgstucht;

De Raad van State van het Koninkrijk gehoord (advies van 28 april 1965, no. 57);

Gezien het nader rapport van Onze Ministers van Defensie van 9 juni 1965, nr. 206.001/5 M, en van Justitie van 18 juni 1965, stafafdeling wetgeving, publiekrecht, nr. 2241665;

De bepalingen van het Statuut voor het Koninkrijk in acht genomen zijnde;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1. 1. Op voor hun gezindten erkende godsdienstige kerken feestdagen — in het algemeen voor de christelijke gezindten zondagen, voor de overige gezindten gelijksoortige dagen daaronder begrepen — wordt aan de met arrest gestrafte militairen die niet reeds tot het bijwonen van godsdienstoefeningen zijn verplicht, op hun verzoek toegestaan, op plaatsen waar daartoe gelegenheid bestaat, gods-

dienstoefeningen van de godsdienstige gezindte waartoe zij behoren bij te wonen.

2. Bevinden militairen zich aan boord van een oorlogsvaartuig, dan worden zij in de gelegenheid gesteld overeenkomstig de bepaling van het voorgaande lid tot het bijwonen van elke godsdienstoefening van hun godsdienstige gezindte, die aan boord wordt gehouden.

Artikel 2. Tijdens het bijwonen van godsdienstoefeningen door met arrest gestrafte militairen, is geen geleide aanwezig.

Artikel 3. Het bijwonen van godsdienstoefeningen kan worden geweigerd voorzover de belangen van de dienst zulks vorderen, alsmede indien er gegrond vermoeden bestaat dat van de gelegenheid om een bepaalde godsdienstoefening bij te wonen, misbruik zou worden gemaakt.

Artikel 4. Het Koninklijk besluit van 21 april 1922 *(Stb.* 206) wordt ingetrokken.

Artikel 5. Dit besluit treedt tegelijk met de Rijkswet van 4 juli 1963 *(Stb.* 295) in werking.

Onze Ministers van Defensie en van Justitie zijn belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* van ht Koninkrijk der Nederlanden, in het *Gouvernementsblad* van Suriname en in het *Publicatieblad* van de Nederlandse Antillen zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State van het Koninkrijk.

Soestdijk, 24 juni 1965.

JULIANA.

De Minister van Defensie,
DE JONG.

De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

Uitgegeven de *twintigste* juli 1965.

De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

Prijsvraag uitgeschreven door de Internationale Vereniging voor Militair Strafrecht en Oorlogsrecht — 1967

De Wetenschappelijke prijs, door de Internationale Vereniging voor militair strafrecht en oorlogsrecht uitgeschreven, zal de tweede maal verleend worden in 1967. De prijs bedraagt 1.000 Franse frank.

Het reglement van de prijs luidt als volgt:

1. De prijs is bestemd als beloning voor een grondige en oorspronkelijke studie betreffende militair strafrecht, militair tuchtrecht of oorlogsrecht.
2. De ingezonden studie moet, ofwel onuitgegeven, ofwel in 1964,

1965 of 1966 verschenen zijn. De verhandeling kan in het Frans, het Engels, het Nederlands, het Duits, het Spaans of het Italiaans worden geschreven.

3. De jury bestaat uit de heren:
   J. GILISSEN, advocaat-generaal bij het Militair gerechtshof, professor aan de Universiteit van Brussel (België);
   E. DE NO LOUIS, generaal-auditeur, hoofd van de Sectie militair recht van het Instituut ,,Francisco de Vitoria" (Spanje);
   V. VEUTRO, Raadsheer-verslaggever in de Hogere Militaire Rechtbank (Italië);
   J. B. ELLERT, luitenant-kolonel, behorende tot het Office of the judge advocate general (U.S.A.);
   J. HINZ, Dr., ministerialrat in Bundesministerium der Verteidigung (Bondrepubliek Duitsland).
   De beslissingen van de jury zijn niet appelabel.
4. De ingezonden werken moeten in vijf exemplaren worden overgemaakt aan de Voorzitter van de jury (dhr. J. GILISSEN, Auditoraatgenaal Paleis van Justitie, Brussel-l, België), uiterlijk 1 april 1966.
5. De Raad van bestuur van de Vereniging houdt zich het recht voor de bekroonde studie te publiceren in de ,,Recueils" van de Vereniging, of in het Tijdschrift voor militair strafrecht en oorlogsrecht.
6. De uitslag van de prijsvraag zal worden bekend gemaakt in mei 1967 tijdens het IVe Internationaal Congres van de Vereniging.

Erratum

Blz. 119: tussen regel 13 en regel 14 van boven inlassen:
Vonnis van 22 oktober 1964

UIT TIJDSCHRIFTEN

Enige aantekeningen bij het Reglement betreffende de Krijgstucht

ER STAAT NIET (MEER) WAT ER STAAT

Drs. C. M. A. HARTMAN,
Luitenant ter Zee van Speciale diensten der 1ste klasse

(Overgenomen uit het ,,Marineblad", orgaan van de Vereniging van Marine-officieren, jaargang 75, maart 1965, blz. 229—244).

. . . . . .

'Een meesterlijk stuk werk dat zijn tijd ver vooruit is'.
'Het wordt hoog tijd dat het eens wordt gemoderniseerd'.

Het object van beoordeling in beide uitspraken is het R.Kr. Hiertussen een continuum van beoordelingen zoals: 'Nou ja, hier en daar moet wel eens een woord vervangen worden'; of 'Het taalgebruik is nu anders, het zal herschreven moeten worden, maar aan de inhoud niets veranderen, dat was een reuze vondst'; maar ook 'Het Reglement op de Krijgstucht is naar de inhoud niet meer op de hoogte van de

hedendaagse oorlogvoering; naar de tekst is het duidelijk verouderd'. [1])

Zo nu en dan verschijnen er in dit blad kritieken op het Reglement [2]), maar van de grond komt een discussie niet.

De bedoeling van dit artikel is om te komen tot een polemiek. Gezien de ervaringen van vorige schrijvers heb ik gemeend om, binnen de Krijgstucht en binnen het betamelijke, een iets fellere schrijftrant te te gebruiken, bedoeld als een uitdaging die om een antwoord vraagt. Laten mijn eventuele opponenten naar de pen grijpen en met de spelregels van de polemiek mij aanvallen of zich verweren.

Mijn plaats in het strijdperk zal zijn in het midden, of eigenlijk zowel op de linker- als op de rechtervleugel; zowel revolutionair als behoudend. Het is mijn mening dat het Reglement niet alleen naar vorm, maar ook inhoudelijk dient te worden gewijzigd; maar het is ook mijn mening dat de samenstellers in dit boekje met allerlei schone bespiegelingen [3]) vele goede vondsten hebben gedaan, die zeker moeten bewaard blijven. Deze dualistische positie hoop ik te kunnen verdedigen met steekhoudende argumenten waarbij ik mij niet alleen zal beroepen op mijn ervaring als officier maar ook zal terugvallen op sociologische en sociaal-psychologische inzichten; waarbij ik hoop niet hinderlijk te worden door een gebruik van specialistisch vak-jargon.

Het probleem

Op 1 januari 1923 werd de nieuwe wet op de Krijgstucht ingevoerd. De totstandkoming van deze wet kent een lange voorgeschiedenis. In 1889 werd de regering het eerste ontwerp aangeboden [4]); in 1903 werd het ontwerp 'Wet'. In de 20 jaar die verliepen voordat de wet in werking trad, is gewerkt aan de totstandkoming van het Reglement dat de regering had beloofd tezamen met de wet op de Krijgstucht en het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht in werking te zullen stellen. Door de wisselende ministeries, door de gewijzigde structuur van de Kamers en door de mobilisatie 1914-18 is de invoering steeds uitgesteld. De grondgedachte die de ontwerpers in 1889 voor ogen hadden omtrent het begrip krijgstucht is in deze ruim dertig jaren in wezen echter onveranderd gebleven.

Nu, in 1965, ruim 40 jaar na de inwerkingtreding van de wetten, of ruim 70 jaar na de indiening van het ontwerp Wet op de Krijgstucht, is het alleszins van belang zich te bezinnen over deze materie. Met dit idee staat schrijver (gelukkig) niet alleen. Vooral de laatste jaren zijn er veel publicaties verschenen, zowel van militaire, als van politieke en juridische zijde over dit onderwerp [5]).

---

[1]) Stelling bij de dissertatie van Dr. A. J. van Meurs; 'Over de gevechtsuitputting', Utrecht 1955.

[2]) Kapitein-luitenant ter zee A. van der Moer, 'Krijgstucht en intermenselijke verhoudingen', Marineblad 1963, blz. 8-33. Drs. J. M. M. Hornix; 'Enige beschouwingen over militaire sociale paedagogie, Marineblad 1959, blz. 997-1013.

[3]) Mr. H. van der Hoeven; 'Militair Straf- en Tuchtrecht'. Derde deel 1904, blz. 17.

[4]) Van der Hoeven III t.a.p. blz. 1.

[5]) Zie bijv. ook de publicaties.

Men kan zich afvragen: vanwaar deze verhoogde belangstelling? Zo erg oud is deze huidige militaire wetgeving nu toch niet, tenminste wanneer het wordt vergeleken met de ouderdom van het nu in herziening zijnde Burgerlijk Wetboek.

Ook deze wetgeving regelt toch de verhoudingen tussen individuen en tussen individuen en zaken. Maar deze belangstelling, die dan resulteert in een volledige herziening, dateert dan ook voornamelijk sedert het begin der twintiger jaren. De vooral sedert de tweede wereldoorlog waargenomen verhoogde interesse in de militaire wetgeving en de uiteindelijke herziening van het Burgerlijk Wetboek vinden beide hun oorzaak in de veranderde maatschappij.

Maar voor de militaire wetgeving, in het bijzonder die betreffende de krijgstucht, is nog een aparte reden aan te tonen.

Een wet is, sociologisch gezien, een geschreven norm waarbij afwijkingen van deze normen met negatieve sancties kunnen worden bedreigd. Dit geldt zowel voor de burger- als voor de militaire wetgeving. Bij deze laatste zijn echter, voor wat betreft het Reglement, twee belangrijke bijzonderheden op te merken en wel in de eerste plaats dat de beschreven normen het gedrag van het individu veel intensiever regelen en in de tweede plaats dat conformiteit aan de norm door een positieve sanctie kan worden bevorderd. Zo behoort een militair zich 'tot een zedige levenswijze te bevlijtigen' en zal hij 'bij voorkeur zich geheel onthouden van het gebruik van sterke drank en ook in de omgang met burgers een voorbeeld zijn van ordelijk en goed zedelijk gedrag, hulpvaardigheid en menslievendheid'. Een dergelijke ethiek zal ook het civiel- en strafrecht ongetwijfeld ten grondslag liggen, maar het zal niet als een geschreven norm in één der artikelen worden aangetroffen. [6])

Evenmin zal de wetgever in de burgersamenleving 'door voorbeeld, aanmoediging en beloning opwekken tot getrouwe plichtsvervulling'. Deze aangehaalde zinssneden zijn echter te vinden in het Reglement betreffende de Krijgstucht. Tegengeworpen kan worden dat dit reglement geen wet is. Inderdaad, het is zelfs geen dienstvoorschrift 'in den zin van artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht' (art. 15(2) R.Kr.), maar het heeft tot 'strekking, de grondslagen van een krijgstucht te omschrijven en aldus een algemene aanwijzing te geven aan datgene, wat onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde'. En volgens art. 2(1) van de Wet op de Krijgstucht zijn als krijgstuchtelijk vergrijp strafbaar 'alle handelingen en gedragingen van de militair, welke, strijdig zijn met enig dienstbevel of dienstvoorschrift, *of onbestaanbaar met de militaire tucht* of *orde'*. Wanneer het R.Kr. nu deze normen, waarvan de afwijking strafbaar is, omschrijft, dan is, in sociologische zin, ook het reglement een wet. De regering kon de militaire wetten slechts geaccepteerd krijgen bij de kamer indien zij bij de af-

---

Nederlands Gesprekcentrum no. 12 en 20.

Nationale Raad Welzijn Militairen Stichting Volk en Verdediging.

[6]) Begrijp mij goed, mijn kritiek is niet gericht tegen de moraliserende strekking van het R.Kr. Verre van dat.

kondiging van de wetten tevens een handleiding uitgaf waaruit ieder militair kan lezen waar hij in de militaire samenleving aan toe is. Zoals iedere vereniging zijn statuten en huishoudelijke bepalingen de leden ter hand stelt.

Naast de hierboven aangehaalde factoren, de veranderde maatschappij en de intensiteit waarmede de krijgstucht het gedrag van het individu bepaalt, zijn nog twee oorzaken aan te wijzen waardoor de recente belangstelling in de militaire wetgeving zou zijn te begrijpen. In de eerste plaats is er de snelle groei van de sociale wetenschappen, vooral de empirische aanpak van de sociale psychologie waardoor een beter inzicht wordt verkregen in het gedrag van de mens in interactie met zijn medemens(-en). En in de tweede plaats de bevindingen van deze wetenschappen in extreme situaties, waarbij te denken is aan de tweede wereldoorlog, de politionele acties in Indonesië of het conflict in Korea. Een krijgsmacht moet kunnen functioneren in dergelijke extreme situaties; haar bestaansrecht is uitsluitend gelegen in de mogelijkheid dat dergelijke gebeurtenissen zich in de toekomst nog zouden kunnen herhalen. Dat onder dergelijke omstandigheden in de krijgsmacht een discipline moet zijn, wil zij functionvren, zal niemand willen ontkennen. Dat echter deze discipline nog zou moeten stoelen op het begrip krijgstucht, zoals dit door de ontwerpers rond de eeuwwisseling werd ontwikkeld, dient nader te worden onderzocht. Hieruit zou mogelijk een kritiek op de inhoud kunnen voortkomen.

Niet geheel los hiervan staat een onderzoek naar de vorm van het R.Kr. Of met andere woorden: Alles wat er staat is juist, en goed, en waar, maar het is niet meer te lezen.

Hergeformuleerd zou ik als probleem willen stellen:

Voldoet het Reglement betreffende de krijgstucht naar inhoud nog wel naar de huidige opvattingen over krijgstucht en is de vorm, de tekst nog aangepast aan het gangbaar Nederlands.

Kritieken op de vorm.

Artikel 2 van de Algemene baksorder verwijst naar het Reglement. Daar staat onder meer 'Teneinde met de inhoud van dat reglement vertrouwd te geraken zullen alle militairen der zeemacht dat reglement herhaalde malen aandachtig lezen en overdenken." Dit is geheel in de geest van de bedoelingen van de wetgever rand de eeuwwisseling. Bij de aanneming van de Wet op de Krijgstucht moest de Regering beloven een dergelijk reglement uit te geven zodat alle militairen konden weten waar zij aan toe waren. De baksorder gaat er dus van uit dat het R.Kr. te lezen is. En waarschijnlijk was dit ook zo. In het 'Handboek voor den marinier' uitgave 1937 [7]) staat niets vermeld over het R.Kr., althans er staat geen nadere uitleg.

Nemen wij nu echter de uitgave 1958 [8]) dan vinden wij daar een

[7]) Handboek voor den marinier (Min. resolutie 2 april 1937, III a afd. A, No 26).

[8]) 'Handboek voor de marinier' beschikking van de minister van marine van 21 jan. 1958 no. 497500/409288.

uitgebreide, artikelsgewijze behandeling in opgenomen. Met de bedoeling om het lezen van het Reglement te vergemakkelijken.

In artikel 36 R.Kr. rtaat onder meer 'Bij de theorie over de krijgstucht zal voor hen de inhoud van dit reglement mede, voor zover nodig, nader worden toegelicht'.

In 1962 verschijnt de uitgave 'Handleiding, bij het Reglement betreffende de Krijgstucht'. [9] Mij is niet bekend of een dergelijke publicatie van de hoogste militaire leiding reeds eerder het licht heeft gezien. Er zijn natuurlijk wel de bekende handboeken, gesanctioneerd door de minister [10], maar niet zulk één die tot doel heeft door de officier te worden gehanteerd bij dc toelichting van het R.Kr. vide art. 36.

Een misschien wat ondeugende gedachte die bij mij opkomt is, dat de officier het Reglement niet meer kan lezen en een toelichting behoeft voordat hij *zijn* toelichting 'voor zover nodig', geeft.

Hierboven schreef ik dat het Reglement vroeger waarschijnlijk wel te lezen was. Maar het is ook heel goed mogelijk dat men vroeger, en dan bedoel ik nog geen dertig jaar geleden, de geschreven tekst niet kritisch in zich opnam, dat men het aanvaardde zonder afstand ervan te hebben genomen. De Duitse socioloog Schelsky heeft een lijvig boekdeel [11] geschreven over een generatieprobleem waarin hij aantoont dat de na-oorlogse (Duitse) jeugdgeneratie een geheel eigen aanpak van de eigentijdse problemen heeft. Zij zou kritisch, zelfs met scepsis hier tegenover staan. Dat dit ook op de Nederlandse jeugd van toepassing is, zeg ik niet, maar we moeten niet vergeten dat de jongeman die nu als beroepsmilitair of dienstplichtige onder de wapenen komt een veelal langere scholing achter de rug heeft. En ongetwijfeld heeft deze langere scholing tot gevolg gehad dat zijn vermogen kritischer tegenover een probleem te staan, verder is ontwikkeld. Op zijn vraag 'waarom?' zal hij een afdoender antwoord verlangen dan zijn vader of grootvader. Met een 'omdat het er staat' zal hij minder snel genoegen nemen.

De door mij aangehaalde toelichtingen bij het reglement zijn alleszins noodzakelijk. Ze geven een verduidelijking op het 'waarom' dat uit het Reglement niet (meer) te lezen valt. Maar deze toelichtingen houden ook een groot gevaar in. In wezen is het Reglement bedoeld als een toelichting, als een algemene aanwijzing bij een Wet op de Krijgstucht. Wordt hierop nu nog eens een toelichting gegeven dan bestaat het gevaar op mis-interpretatie. Laat ik een voorbeeld geven. In het Militair-Rechtelijk Tijdschrift (MRT) geeft Mr. P. Westerdijk [12] de volgende uiteenzetting:

'Aldus art. 2 van het Regl. b.d. krijgstucht. Er staat terecht

---

[9] 'Handleiding, bij het Reglement betreffende de Krijgstucht', samengesteld door een door het comité verenigde chefs van staven ingestelde commissie. Den Haag 1962.

[10] o.a. Mr. A. F. Steffen; Wet op de Krijgstucht en Reglement betreffende de Krijgstucht. Van aantekeningen voorzien, Den Haag, vele drukken.

[11] H. Schelsky 'Die Skeptische Generation' Hamburg 1957.

[12] Mr. P. Westerdijk Lt. Kol. v. d. M.J.D. 'Revelatieplicht in verband met kameraadschap en ondergeschiktheid' MRT. Deel LII, 1959, no. 7, p. 443.

'eerbied te bewijzen' en 'zich eerbiedig te gedragen' en niet 'eerbied te koesteren' (en dienovereenkomstig te handelen). Dit laatste kan men immers van niemand eisen; het is een zaak van persoonlijk gevoel. Bij 'eerbied bewijzen' en 'zich eerbiedig gedragen' gaat het daarentegen alleen maar om uiterlijk gedrag en daarvoor kan men wel regels stellen. Zo heeft het bepaalde in art. 2 R.Kr. dan ook niets te maken met de gevoelens welke een mindere jegens een meerdere in zijn binnenste koestert. De meerdere mag hem volkomen onverschillig zijn, hij mag met eerbied tegen de meerdere opzien of hem desnoods diep verachten; het doet er niet toe als zijn gedrag tegenover de meerdere maar eerbiedig is. Betekent dit een gedwongen huichelarij op grote schaal? Geenszins. 'Eerbiedig gedrag' betekent hier slechts 'gedrag als jegens iemand voor wie men eerbied koestert' en niet 'van eerbied getuigend gedrag!' Men zou ook kunnen spreken van 'onderdanig gedrag' ware het niet dat dit een minder aangename klank heeft'.

Deze uiteenzetting over 'eerbied bewijzen' is ook te lezen in de publicatie van de V.VCS [13]). Immers daar staat:

'Eerbied bewijzen en eerbiedig gedragen. Met deze woorden „wordt bedoeld, dat de militair tegenover zijn meerdere altijd de juiste vormen in acht moet nemen. Een aantal voorbeelden. Opstaan, wanneer een meerdere een vertrek binnen komt of verlaat. Niet rokend of kauwend een kamer binnengaan, waarvan men kan verwachten dat zich daarin een meerdere bevindt. Behalve deze vormen, die ook tot de burgerlijke wellevendheid gerekend worden, moet de militair in het bijzonder in acht nemen de militaire vormen, die volgens de voorschriften worden geëist en die hem in de opleiding worden geleerd. De militair zal, wanneer hij zich wendt tot een meerdere, correct de militaire houding aannemen. Hij zal op de voorgeschreven wijze de militaire groet brengen. Hij zal op gepaste wijze - in beschaafde taal - tot zijn meerdere spreken'.

Een geheel andere interpretatie is te lezen in het Handboek voor de marinier [14]).

'De laatste woorden, die wij apart zullen behandelen, zijn de woorden 'eerbied bewijzen'. Eerbied is het gevoel van respect, bewondering of ontzag, dat ons vervult ten aanzien van iets of iemand van grote waarde of bijzondere betekenis.

Wij hebben eerbied voor de Nederlandse vlag, omdat zij één van de symbolen van de saamhorigheid van ons volk is. Wij hebben eerbied voor de dood, omdat die een van de mysteries is, die ons met ontzag vervullen.

Wij hebben eerbied voor een drager van de Militaire Willemsorde, omdat zijn daden ons met respect vervullen. Wij hebben eerbied voor een Nobelprijswinnaar of een groot kunstenaar, omdat hun prestaties en werken onze bewondering afdwongen. In al

[13]) t.a.p. **blz.** 8.
[14]) t.a.p. blz. **4-17 e.v.**

die gevallen bewijzen wij, als wij ermede in aanraking komen, onze eerbied en wij geven daarvan blijk door bepaalde handelingen, hetzij opzettelijk, hetzij onwillekeurig, want: wij groeten voor de Nederlandse vlag; wij ontbloten het hoofd bij een begrafenis; de Militaire Willemsorde wordt met groot ceremonieel door H. M. de Koningin of Z. K. H. Prins Bernhard uitgereikt; wij worden stil als we de 'Nachtwacht' van Wembrandt zien. In al die gevallen geven wij aan dat wij datgene, wat ons met respect, bewondering of ontzag vervult, als zodanig erkennen en eerbiedigen, hetzij naar algemeen gebruik of voorschrift, hetzij op onze eigen wijze . . . .

De wijze van erkennen en eerbiedigen van de bijzondere betekenis van het gezag is in de militaire dienst, waar als gevolg van de krijgstucht orde en regelmaat heerst, precies voorgeschreven.

Ondermcer bestaat het erkennen uit het brengen van de militaire groet en het eerbiedigen uit het gebruik van de juiste militaire vormen, die tegenover een meerdere volgens de voorschriften in acht moeten worden genomen'.

Naar mijn mening twee verschillende interpretaties van 'eerbied bewijzen'; de één behavioristisch, door het uiterlijk gedrag bepaald, de andere vooronderstellend zekere gevoelens vanwaaruit respect, bewondering of ontzag worden afgedwongen, waarvan binnen de militaire samenleving de erkenning en eerbiediging reglementair zijn voorgeschreven.

Als socioloog moet ik mij onthouden van een waarde-oordeel welke uitleg de juiste is. Wel kan ik feiten tonen die met de ene interpretatie wel, maar met de andere niet stroken.

Neem drie opleidingsinstituten binnen de Koninklijke marine; de van Braam Houckgeestkazerne te Doorn, het marine opleidingskamp te Hilversum en het Koninklijk instituut voor de marine te Den Helder. In alle drie worden jonge mannen gevormd. opgeleid, tot militair. In alle drie wordt onderricht gegeven in het Reglement betreffende de Krijgstucht; is dus ook het 'eerbied bewijzen' van artikel 2 aan de orde. In het 'Handboek voor de marinier' lazen wij: 'Ondermeer bestaat het erkennen (van het gezag) uit het brengen van de militaire groet'. In de 'Handleiding, bij het Reglement betreffende de Krijgstucht' lazen wij: 'Hij zal op de voorgeschreven wijze de militaire groet brengen'. In de kazerne te Doorn nu is de groetplicht tot een bepaald tijdstip op de voormiddag; in het kamp te Hilversum altijd en alleen buiten de gebouwen en op het Koninklijk instituut altijd en binnen en buiten de gebouwen.

Voor U, lezer, om de U passende interpretatie van de interpretatie van 'eerbied bewijzen' te vinden. Nog ingewikkelder wordt het, wanneer het eerbewijs 'Stilstaan der bemanning' achterwege kan blijven als de commandant zijn hoofddeksel niet op heeft.

Zo ongemerkt ben ik gearriveerd bij kritieken op het inhoudelijke van het Reglement. Maar zoals ik reeds hiervoor schreef is het onder-

zoek naar de inhoud niet los te denken van het onderzoek naar de vorm. In de tijd verandert namelijk niet alleen de taalvorm maar ook de inhoud van de samenstellende woorden.

Slaat U Van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (1961, 8e druk) eens op voor het woord 'Vroom'. Vroeger betekende dit dapper. 'Bergen op Zoom, houdt U vroom'. Nu is de betekenis Godvruchtig. Etymologisch zou vroom afgeleid zijn van liet griekse woord 'promos', de voorste, aanvoerder [15]).

Iets dergelijks is er, naar mijn mening aan de hand met het woord 'tucht', één van de samenstellende delen van het ons zo bekende woord 'krijgstucht'. Nu is ons Reglement niet zo oud als Valerius' 'Nederlandtsche Gedenck-clanck', maar wij kunnen ons toch afvragen of de inhoud van het begrip 'tucht' zoals de wetgever rond de eeuwwisseling dit voor ogen stond, nog wel hetzelfde is als ons begrip tucht. Is er misschien iets bijgekomen of is er iets afgegaan, waardoor de inhoud voor ons nu anders is geworden. Maar hierop zal in een volgend hoofdstuk nader worden ingegaan.

Kritieken op de inhoud.

1. In een helaas niet gepubliceerd artikel geeft Generaal-majoor der Mariniers, M. R. de Bruijne, een analyse van het begrip krijgstucht. Hij wijst op de verwarring die bij de totstandkoming van de Wet op de Krijgstucht is ontstaan doordat de begrippen 'krijgstucht' en 'handhaving van de krijgstucht' door elkaar worden gehanteerd. Het eerste begrip verwijst naar een toestand, het tweede naar een handeling. Ter illustratie de volgende voorbeelden.

Art. 1 R.Kr. luidt: 'De krijgstucht omvat de handhaving van regelmaat en orde; stipte nakoming van alle voorschriften. Zij eist een voortdurend besef van ondergeschiktheid'. Eshter in dc Memorie van toelichting [16]) bij de Wet op de Krijgstucht staat juist het omgekeerde; 'Militaire tucht, *dit* is regelmaat en orde in alles, stipte nakoming van alle voorschriften, een voortdurend besef van ondergeschiktheid in één woord, onafgebroken plichtsbetrachting'. Er zijn dus twee definities van krijgstucht; het ene heeft betrekking op de handhaving van een toestand (art. 1 R.Kr.), het andere heeft betrekking op die toestand zelf (M.v.T. bij de W.Kr.). Vreemdt dat een reglement, dat bedoelt een toelichting te geven op een wet, uitgaat van een ander begrip krijgstucht. Nog vreemder wordt het wanneer in hetzelfde reglement beide begrippen worden gehanteerd.

Artikel 27 R.Kr. luidt '(l) De hanhaving van de krijgstucht is opgedragen aan ieder die bij de krijgsmacht met enig gezag is bekleed, terwijl iedere militair verplicht is tot de instandhouding van een goede krijgstucht mede te werken'. In dit artikel nu wordt het begrip krijgstucht weer gebruikt als een toestand, zoals omschreven in de Memorie van Toelichting. Consequent was geweest indien dit artikel had geluid:

---

[15]) Dr. J. de Vries. Etymologisch Woordenboek. Utrecht. Aulaserie no. 6.
[16]) Van der Hoeven III, blz. 30-31.

'(1) De krijgstucht (die omvat immers de handhaving van regelmaat en orde volgens art. 1 R.Kr.) is opgedragen etc.". [17].

Uit het hierboven aangehaalde artikel van Generaal de Bruijne het volgende:

> 'In de eerste alinea van punt 1 van een toelichting op art. 1 R.Kr., voorkomende in het bekende handboek 'De Praktijk van het Militaire Tuchtrecht' (v. Voorst Evekink-Kruls) komt het volgende voor:
>
> > Tucht dient in het algemeen tot bevordering van plichtsbetrachting. eendrachtige samenwerking en orde in een bepaalde kring van personen.
>
> Hier wordt dus weer Tucht gezien als een handeling, niet als een 'toestand'. Mr. **A.** F. Strffen gaat er in de 3e druk (1944) van zijn leerboek op de pagina's 109-112 dieper op in. Na gememomeerd te hebben dat Van Dale's Groot Woordenboek tucht aldus omschrijft: 'Leiding om iemand aan het goede te gewennen en van het verkeerde terug te houden, zedelijke leiding' laat hij volgen:
>
> > Naast de betekenis van leiden. heeft tucht echter nog een andere betekenis gekregen, n.l. het resultaat van die leiding, een toestand.

Men kan zich afvragen of dit onderscheid tussen toestand en handeling voor de samenstellers van het Reglement in de eerste decennia van deze eeuw, wel een reëel onderscheid was. Of met andere woorden of de evolutie in de Nederlandse taal in die tijd reeds zover was dat het door hen was te onderkennen. In een volgende paragraaf zal ik hiernaar een nader onderzoek doen.

2. In een wel gepubliceerde voordracht ontvouwt Generaal De Bruijne de gedachte van de ontwikkeling van de lijdelijke gehoorzaamheid via de denkende gehoorzaamheid naar de bereidwillige gehoorzaamheid [18]). Ter illustratie citeert hij de redactie van het artikel I van het Reglement van discipline, de voorganger van het huidige Reglement betreffende de Krijgstucht.

> De krijgstucht bestaat in de hoogst mogelijke orde. in de allerspoedigste uitvoering der gegeven bevelen. zonder de minste tegenspraak en in de onvermijdelijke bestraffing der geringste nalatigheden of misslagen, zoals ook over personen welke derzelve bedreven hebben, of hun plicht in het nakomen der voorgeschreven orders verzuimen, terwijl een volstrekt lijdelijke gehoorzaamheid van de mindere aan den meerdere er de grondslag van is'.

---

[17]) Een kritische beschouwing van art. 27 R.Kr. geeft nog een moeilijkheid. De gezagsdragers moeten de krijgstucht handhaven, maar ieder militair, dus ook de niet-gezagsdrager, moet tot de instandhouding van goede krijgstucht medewerken; waarbij dit artikel niet duidelijk maakt of er een verschil is tussen handhaving en instandhouding. en zo *dit* verschil er wel mocht zijn, wat dit verschil is. Naar mijn mening is de interpretatie dat ieder militair verplicht is tot ***deze*** instandhouding (of handhaving) mede te werken.

[18]) Gep. Lt. gen. d. marns. M. R. de Bruijne; 'Gezag en discipline'. Opgenomen in het verslag van de 'Witte Hull' conferentie 1956 blz. 28 e.v.

Wel een verschil met de huidige redactie. De generaal gaat dan verder:

> 'Als zodanig alleen al is het van belang als een voorbeeld hoe voorschriften betreffende de regeling der menselijke verhoudingen aan wijziging onderhevig kunnen en moeten zijn. Maar het is niet in de eerste plaats daarvoor dat ik dit oude artikel aanhaalde. Het was meer om de ietwat eigenaardige geschiedenis van het nieuwe artikel 1 R.Kr. te memoreren. De nieuwe, z.g. verhumaniseerde redactie kon niet wachten op de invoeringsdatum van 1 januari 1923. Het werd reeds in 1916 in de plaats gesteld van het oude artikel 1. Omdat dit laatste niet langer meer houdbaar was onder de felle drang van buiten af. Hier was de overheid, die toch zeker had moeten weten, dat het beginsel der lijdelijke gehoorzaamheid reeds lang tevoren plaats had gemaakt voor het principe der 'denkende gehoorzaamheid', wel zeer ernstig in gebreke gebleven'.

Na een uiteenzetting over het huidige Reglement betreffende de Krijgstucht, gaat de generaal verder:

> 'Bij voorgaande gelegenheden heb ik hier (Witte Hull) al wel eens eerder ter sprake gebracht, dat het naar mijn persoonlijke mening zeker wenselijk zou zijn, dat diverse artikelen in het reglemen op de krijgstucht qua redactie en hier en daar ook wel qua inhoud wat zouden worden 'gemoderniseerd'. Waarom bij artikel 2 (de ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst) nog maar steeds vastgehouden aan de formulering welke dateert uit de 18e eeuw of vroeger; een formulering bovendien, waarvan de betekenis voor vele - zelfs ook officieren - gezagsdragers niet duidelijk is, is mij een raadsel. Waarom is er in de artikelen betreffende de stipte gehooorzaamheidsplicht nog niet met een enkel woord verduidelijkt, dat vooral naar bereidwillige gehoorzaamheid dient te worden gestreefd'.

Deze bereidwillige gehoorzaamheidsgedachte trof ik reeds aan in de eerste druk in het leerboek van Steffen [19]. Immers:

> 'Handelt de militair overeenkomstig de voorschriften in het bewustzijn dat het zoo behoort, dan zal de militaire leider in moeilijke omstandigheden op hem kunnen vertrouwen'.

Ook Van der Moer wijst op deze innerlijke exponent van de krijgstucht. In het eerder aangehaalde artikel [20]) schrijft hij, als één zijner conclusies:

> In het bijzonder schiet het reglement te kort waar het vrijwel geen aandacht schenkt aan de betekenis van de (kleine) menselijke groep en aan de *bereidwillige samenwerking* (cursivering van mij) van de leden in die groep.

Zeer fraai wordt deze bereidwilligheidsgedachte omschreven in de aangehaalde dissertatie van Van Meurs. Hierin gaat hij uit van de vraagstelling: 'Waarom vecht de soldaat?' Hoewel het hier een medisch proefschrift betreft, is het eerste gedeelte, waarin deze bataljonsarts

[19]) **Steffen 1e druk 1934, blz. 83.**
[20]) **t.a.p. blz.** 32.

van het Nederlandse detachement in Korea zijn visie op de militaire samenleving in extreme situaties geeft, niet alleen voor de socioloog, maar vooral voor de militair, van groot belang.

Van Meurs heeft zich niet alleen verdiept in de geschiedenis van het krijgswezen, maar geeft blijk van een diep inzicht op sociaal-psychologisch terrein. Het antwoord op zijn vraagstelling vindt hij dan ook voornamelijk in de bestudering van de groep, van de interactie van de leden, van het leiderschap. Ook hij komt tot het belang van de bereidwilligheid, zoals hij het noemt de 'internal policeman', dit in tegenstelling tot de 'external policeman'; de restrictieve en punitieve aspecten van de krijgstucht.

Ter illustratie volgen hier enige aanhalingen uit zijn studie.

> 'Het is gebruikelijk het niveau van de discipline in een onderdeel af te meten naar haar uiterlijk zichtbare tekenen; in het Amerikaanse leger-'slang' wordt het streven naar perfectie in deze uiterlijkheden aangeduid als 'bullshitting'. (Naar men schrijver heeft verzekerd, verhoogde de substantie, waaraan deze uitdrukking is ontleend, de glans van het gepoetste koper).
>
> Dit begrip omvat het streng de hand houden aan het op tijd scheren, de haren laten knippen, het koper en leerwerk poetsen, het tenue verzorgen; verder de kampnetheid en de hygiëne; het exerceren, het model eerbewijzen brengen en parade lopen. Kortom: de uiterlijkheden en het ceremonieel. Er valt voor dit gebruik iets te zeggen; in vredestijd of in het reservegebied kan men van de discipline in een onderdeel inderdaad niet veel meer zichtbaar maken - hoewel ervaren commandanten een 'feeling' ontwikkelen voor de werkelijke waarde van de onder hun bevelen gestelde onderdelen; een evaluatie, die niet alleen op het uiterlijk vertoon afgaat.
>
> Men neemt met recht aan dat een onderdeel, waarvan de leiders dit 'bullshitting' onder rustige uitwendige omstandigheden niet weten door te voeren, in de strijd zal falen. I-let omgekeerde behoeft echter geenszins waar te zijn: een onderdeel waar de dienst model wordt gedaan, kan in de strijd toch falen. In de strijd zal moeten blijken of het onderdeel de geslaagde aanpassing aan die situatie zal weten op te brengen; of zich in het onderdeel de werkelijke discipline, n.l. de gevechtsdiscipline, zal weten te ontwikkelen; en daartoe is '. . . een stipte nakoming van alle voorschriften . . . zelfs in de schijnbaar nietige zaken . . . waar deze slechts kleinigheden betreffen' (R.Kr. art. 1) bij lange na niet voldoende. Het zij toegegeven, dat kleine oorzaken, bijv. verwaarloosde kleinigheden, grote gevolgen kunnen hebben (waarbij wij het in het midden laten, of deze verwaarloosde kleinigheden misschien 'symptoomhandelingen' in de zin van Freud zijn) - hoe meer echter de details en de kleinigheden een onevenredige belangstelling krijgen en hoe meer het aan iedereen wordt ingepompt allerlei dingen niet te doen, des te meer komt de onvolprezen gave van het initiatief in het gedrang . . .

Dit wil niet zeggen dat men het zonder formele discipline zou kunnen stellen in een militaire organisatie. Bij een maximum aan initiatief en een minimum aan formele discipline ontstaat de toestand die een collega bataljonsarts a.v. omschreef: 'Hier heeft iedereen initiatief en niemand kan wat; alles loopt dan ook in het honderd'. Deze toestand wordt ook omschreven met de uitdrukking: 'the old soldiers attitude', onder het motto 'wij kunnen het toch wel', waar de trainingstoestand onder lijdt [21]). 'Men moet tot de slotsom komen, dat de doorslag bij de gevechtskracht en de wil tot vechten niet wordt gegeven door de 'motivatie', hoe belangrijk deze ook is, maar door de groepsfactoren: de discipline, het leiderschap, de korpsgeest en andere identificaties, het eergevoel en de onvermijdelijkheid. Dat de doorslag mede wordt gegeven door het democratische militaire leidvrschap, dat werkt door middel van overwicht, voorbeeld en exercities en slechts weinig door middel van angstaanjaging en de dreiging met straf; en de gevechtsdiscipline, die vooral berust op de 'internal policeman', waardoor iedereen doet wat er van hem wordt verwacht... De overwinning berust veel meer op de wil tot vechten, de gevechtsdiscipline en het juiste functioneren van de groepsmechanismen dan op de '... ondergeschiktheid ... de ziel van de militaire dienst'.

Ondergeschiktheid zonder werkelijk leiderschap is in de tegenwoordige omstandigheden onbestaanbaar. Bij het leiderschap van de gevechtsleider legt iedereen in het onderdeel zich gaarne neer; 'de ondergeschiktheid' (een weinig sympathiek woord) aan hen ontstaat vanzelf. In de Anglo-Amerikaanse legers - eerder beter dan slechter gedisciplineerd dan het onze - wordt de discipline op positievere wijze benaderd dan bij ons; Moss citeert de Arrny Regulations (600-10) [22]) als: 'Discipline is een houding, gekarakteriseerd door gewillige en opgewekte gehoorzaamheid aan orders, door een nauwgezet nakomen van gestandaardiseerde procedures en door een niet aflatende inspanning op hei geëigende gebied van initiatief...'. Hoewel het Reglement op de Krijgstucht in art. 12 stelt, dat het '... voortdurend besef van ondergeschiktheid...' van art. 1 niet mag leiden tot '... onzelfstandigheid, besluiteloosheid, gebrek aan durf en werkeloos blijven',

[21]) Van Meurs, blz. 29

[22]) De volledige definitie is: 'a. Military discipline is a state of individual and group training hat creates a mental attitude resulting in correct conduct and group training that creates a mental attitude resulting in correct conduct and automatic obedience to military law under all conditions. It is founded upon respect for and loyalty to properly constituted authority.

b. While military discipline is enhanced by military training, every feature of military life has its effect on military discipline. It generally is indicated in an individual or unit by smartness of appearance, and action; by cleanliness and neatness of dress, equipment, and quarters; by respect for seniors; and by the prompt and cheerful execution by subordinates of both the letter and the spirit of the legal orders of their lawful superiors. (Army Regulations, No. 600-20 art. 28, Washington, 3 July 1962).

wordt de toestand van discipline, waartoe de 'Krijgstucht' moet leiden, niet op een positieve wijze benaderd; het document lijkt gegrond op de gedachte van Frederik de Grote, met toevoeging van een beklagrecht (art. 13) en met weglating van barbaarse straffen. Zonder deze middelen . . . ontvalt de basis van dit soort discipline. Het grootste bezwaar van dit Reglement ligt volgens de Schrijver echter in de verouderde woordkeus en het weinig positieve en opgewekte van de tekst; dit geldt nog het meest voor zinssneden als '. . . de Krijgstucht eist een voortdurend besef van ondergeschiktheid' (art. 1); 'De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst' (art. 2.1.). Stellen wij hiernaast de 'discipline . . . a state of . . . cheerful obedience', dan valt deze ondergeschiktheid wel op als nodeloos droefgeestig'. [23])

Ten einde een beter inzicht te krijgen in de discipline van Frederik de Grote, volgen hieronder nog enige citaten uit het boek van Van Meurs:

> ''De soldaat moet zijn officieren meer vrezen dan de vijand' (Fred. de Grote) en: De Koning voelt niets voor nachtelijke aanvallen, omdat '. . . die Dunkelheit . . . allerhand desorders nach sich ziehet, und weil viele Soldaten ihr Devoir nicht anders tun. als wenn man sie unter Augen hat und sie die Strafe furchten mussen.' ' [24])

En als sluitstuk van dit geheele betoog nog enige zinsneden waaruit, naar mijn mening de quintessence duidelijk naar voren komt:

> '. . . men voert geen oorlog om persoonlijk gewin, of ter bevrediging van persoonlijke wraakgevoelens. Het vechten aan het front is een collectieve daad van een kleine hecht aaneengesinede groep tegen een gemeenschappelijke belager'. [25]) 'Ook vecht hij, omdat hij inziet - of anders reeds spoedig die ervaring opdoet - dat hij en zijn groep zich niet kunnen handhaven, als zij zich niet gezamenlijk op effectieve wijze de vijand van het lijf weten te houden'. [26]) '. . . heden ten dage moeten alle vechtende soldaten - ihr Devoir tun - zonder zelfs onder de ogen van hun pelotonscommandant te zijn; Koning Frederiks discipline is hiertoe, blijkens zijn eigen geschriften, in het geheel niet in staat: de moderne discipline moet grotendeels bestaan uit zelfdiscipline, uit de 'inwendige politie-agent' '. [27])

De reserve-kapitein van de Koninklijke Luchtmacht, Drs. J. M. M. Hornix, wijst in een artikel 'Enige beschouwingen over militaire sociale paedagogie' [28]) ook op de belangrijkheid van de bereidwilligheid en op de interactie in de groep. Hij komt in dit artikel tot een aantal uitspraken waaruit blijkt dat ook hij de (ideale) krijgstucht fundeert op

---

[23]) Van Meurs, blz. 46.
[24]) Van Meurs, blz. 44.
[25]) Van Meurs, blz. 15.
[26]) Van Meurs, blz. 17.
[27]) Van Meurs, blz. 45.
[28]) Marineblad 1959, blz. 997-1013.

andere elementen dan die welke expliciet in het Reglement zijn genoemd,

Ter illustratie volgen hier enige stukken uit zijn artikel.

'De ontwikkelingsgedachte leeft, in tegenstelling tot vorige eeuwen, sterk in de geest van onze tijd. De dynamische beschouwingswijze heeft de statische bijna geheel verdrongen. . . . In de negentiende eeuw waren groei en ontwikkeling een additief proces, een zonder meer toevoegen van nieuwe elementen aan een bestaand geheel. Thans zien wij dit anders. Als er nieuwe elementen in een bestaande structuur worden opgenomen, dan veranderen zowel de inhouden als de bestaande structuur, om zich tot een nieuw geheel te groeperen. Dit is geen continu-proces, doch het verloopt veelal schoksgewijs. Het wordt gekenmerkt door de ontwikkeling; integratie - desintegratie - reïntegratie. Inhouden die eerst centraal lagen, kunnen daarbij naar de periferie verschuiven, oude perifere ervaringen kunnen nu centraal worden. Geïllustreerd met een voorbeeld: bij de organisatie komt, door functionele specialisatie en interfunctionele integratie, het accent meer op de onderlinge samenwerking en minder op de gezagshouding te liggen. Samenwerking wordt thans als een behoefte en een noodzaak beleefd, omdat het oude patroon van leiding geven, waarbij de leider de deskundige was op alle gebieden, niet meer functioneren kan. Er ontwikkelt zich een nieuw patroon, een nieuwe structuur, waarbij onderlinge samenwerking, horizontaal en verticaal. sterker noodzakelijk wordt om de steeds ingewikkelder wordende differentiatie in de organisatie te kunnen besturen; een gezagsverhouding blijft evenwel bestaan. De motivering tot actie is meer in de samenwerking in de groep, dan in de identificatie met de formele leider gelegen'. [29])

'Er is in ons handelen, . . . , veel meer spel, dan wij ons gewoonlijk bewust zijn; ook daar, waar dit verantwoordelijk handelen in ons beroepsleven betreft. Risico nemen, uitdagen, spanning of iets lukken zal, zijn elementen van het levensspel, dat naast zijn charmes, ook een diepere betekenis heeft voor onze rijping als mens. Het persoonlijk betrokken zijn bij de dingen, *doet door kennis de regels aanvaarden en zich vrijwillig schikken.*

Hieruit ontstaan samenwerken en leiding aanvaarden. Het omgekeerde, door autoritaire leiding tot samenwerking gedwongen te worden, begint gelukkig, met de gezagstoon der bureaucratie, het Pruisisch 'Schnauzen', tot volmaakt verleden tijd te behoren. Het voorval, waarin Minister Thorbecke, die toen een ambtenaar hem wilde helpen, zei: 'Men helpt mij niet, men dient mij', is al een eeuw geleden' [30]).

'De militaire sociale paedagogie zal zich hebben bezig te houden met het opvoedings-, trainings- en vormingsproces van militaire groepen, hetgeen dusdanig dient te verlopen, dat het individu binnen de groep, tot militaire volwassenheid, tot aanvaarding van

[29]) t.a.p. **blz.** 1001.
[30]) t.a.p. **blz.** 1005.

het militair-zijn in al zijn consequenties, rijpt. Dit betekent derhalve, dat wij niet als belangrijkste moeten zien het onder de krijgstucht plaatsen, het model-maken en militair bijschaven, doch een militair milieu te creëren waarin de in dienst geroepen burger, - vrijwillig of dienstplichtig, - als het ware kan rijpen tot militair. Het is dus geen uitwendig, doch vooral eerst een innerlijk proces, dat door de toekomstige militair zelve voltooid dient te worden. De militaire omgeving moet daartoe stimuleren, mag dit zeker niet tegenwerken. Dit rijpen tot militair geschiedt in de militaire groep. Eén der belangrijkste functies van het militaire milieu dient derhalve te zijn, mogelijkheden tot groepsvorming te bieden.

Het militaire uniform en het militaire embleem op de mouw en de artikelen van het Reglement op de Krijgstucht, stempelen iemand niet tot militair. Dit doet hij, in groepsverband, in een proces van aanpassing en afweer, zelve. Het kader is daarbij meer 'vroedvrouw' dan 'chirurg' [31]).

'. . . naast oefenen met de leider is het oefenen zonder deze, bijna van even grote importantie, vooral in situaties, waarin de planning misloopt en derhalve van groep en enkeling bijzondere opgaven van afwijkend karakter, gevraagd worden' [32]).

'Eén van Van Meurs' stellingen bij zijn medische dissertatie over de gevechtsuitputting in Korea luidt: 'Het Reglement op de Krijgstucht is naar de inhoud niet meer op de hoogte van de hedendaagse oorlogvoering; naar de tekst is het duidelijk verouderd'. Wetenschappelijke oorlogservaringen als deze mogen niet zonder meer worden voorbijgezien.' [33])

Uit de hier aangehaalde literatuur van de laatste jaren mag voldoende blijken dat er bij deze auteurs, die allen betrokken zijn of zijn geweest bij de militaire samenleving, op- en aanmerkingen zijn, en soms een felle kritiek is, over zowel de vorm als de inhoud van het Reglement betreffende de Krijgstucht.

Uit deze kritieken werd door mij vooral de bereidwilligheidsgedachte, het 'internal policeman'-facet van de tucht naar voren gehaald; een facet dat deze hedendaagse auteurs in de krijgstucht onmisbaar achten.

Ook bij onze Oosterburen trof ik die gedachte. Het betreft hier een citaat van de vice-admiraal b.d. Hellmuth Heye. Het pikante is echter dat het artikel [34]), waarin hij wordt geciteerd, dateert van december 1963, dus ruim 6 maanden voordat de admiraal in opspraak kwam door zijn geruchtmakende publicatie in het tijdschrift 'Quick', en nog interessanter wordt het wanneer U beseft dat dit citaat niet is van 1963 maar van 1930.

'So schrieb im Januari 1930 ein Seeoffizier der Generation des ersten Weltkrieges an einen älteren Offizier seine Einstellung zum

---

[31]) t.a.p. blz. 1007.
[32]) **t.a.p.** blz. 1009.
[33]) t.a.p. blz. 1011.
[34]) 'Über den unbedingten Gehorsam' Hermann Teske. Wehrkunde, jrg. 12, dec. '**63,** blz. 657-663. Het citaat staat op blz. 659.

Begriff des unbedingten Gehorsams - eine Auffassung, die damals vom aufgeklarten Teil des Reichswehr-offizierkorps geteilt wurde: '... Ich stelle deshalb den blinden Gehorsam den bewussten Gehorsam gegenuber, der nicht erzielt wird durch Furcht vor Strafe und die Autoritat des Gesetzes, sondern den bewussten Willen, gehorchen *zu* wollen (cursivering van mij) und zu können, weil man die Notwendigkeit erkennt, weil man nicht ein stummes Werkzeug, sondern ein Mitarbeiter ist, der nicht zu einem unbekannteri Ziel mitgezogen wird, sondern selbst und sei es nur an einem kleinen Endchen - mitzieht ... Ich bin der Ansicht, dass ein blinder Gehorsam nicht erreicht werden kann und sehe noch keinen Weg, einen bewussten Gehorsam zu erreichen, wenn man nicht mehr als bisher den einzelnen Soldaten zum Mitarbeiter macht, gewissermassen die ganze Reichswehr zu einer Organisation wie einen katholischen Orden...'

Brief des damaligen Kapitänltn Heye (des heutigen Wehr-Beauftragten des deutschen Bundestages und Admiral a.D.) an den General von Schleicher (Nachlass Schleicher im Militärarchiv beim Bundesarchiv).

Voordat de lezer mij misschien misverstaat, moet ik duidelijk maken dat het feit dat deze citaten door mij werden aangehaald, niet noodzakelijkerwijs impliceert dat ik met de inhoud instem.

De keuze van deze artikelen is alleen bepaald door het feit dat ik meende bij deze auteurs een nieuwe inhoud te onderkennen van het begrip tucht.

Mijn vraag is nu: De component van tucht die hierboven werd aangeduid met bereidwilligheid of internal policeman, werd deze component rond de eeuwwisseling onderkend? Zo ja, dan zouden wij de wetgever kunnen verwijten dat hij er met de samenstelling van de Wet op de Krijgstucht en het bijbehorende Reglement mede rekening had moeten houden. Zo niet, dan is het nu, laat ik het voorzichtig uitdrukken, misschien de taak van de huidige wetgever om dit facet mede te beschouwen bij een eventuele herziening van de wetten.

Een antwoord op deze vraag hoop ik, tezamen met het antwoord op de vraag of de differentiatie van tucht naar toestand en handhaving van die toestand, rond de eeuwwisseling reeds bekend was (paragraaf 1), in de volgende paragraaf te geven.

3. Voor een niet-etymoloog is het moeilijk vast te stellen welke betekenis een woord in een bepaald tijdvak had. Toch meen ik dat er een methode is en wel een zeer voor de hand liggende: 'wat zeggen de tijdgenoten van de betekenis van de woorden die zij gebruiken?' Of met andere woorden: wat zeggen de woordenboeken van die tijd? Door mij werden verschillende drukken van Van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandse Taal hierop nageslagen. In 1889 werd het eerste ontwerp van de Wet op de Krijgstucht aangeboden. Met de derde druk van 1884 werd dan ook begonnen.

Hieronder mijn bevindingen:

1884-3e druk: regel, orde; bestraffing, kastijding; zedelijkheid, goed-, ordelijk gedrag; Raad van -, lichaam belast met het onderzoek der strafbare handelingen van matrozen op koopvaardijschepen.

1898-4e druk: (1904) leiding om iemand aan het goede te wennen en van het verkeerde terug te houden, zedelijke leiding: orde en tucht in de school; scherp toezicht, discipline: onder strenge tucht houden; de tucht handhaven; aan tucht gewende soldaten, kinderen; kerkelijke tucht; straf: iemand tucht geven; raad van tucht, lichaam belast met het onderzoek der strafbare handelingen van matrozen op koopvaardijschepen.

1914-5e druk: 1. leiding om iemand aan het goede te wennen en van het verkeerde terug te houden, zedelijke leiding; orde en tucht in de school. 2. Scherp toezicht, discipline; onder strenge tucht houden, de tucht handhaven, aan tucht gewende soldaten, kinderen; kerkelijke tucht. 3. straf; iemand tucht geven; raad van tucht, zie raad.

1924-6e druk: conform 5e druk.

1950-7e druk: 1. het zich houden aan, het opvolgen van bepaalde opgelede regels of voorschrifteri van gedrag - gebondenheid, discipline: in de school heerste orde en tucht - onder strenge tucht houden: de tucht handhaven; aan tucht gewende soldaten, kinderen; raad van tucht zie raad. 2. de toestand dat de genoemde gebondenheid heerst, erkend wordt; de tucht heeft er veel geleden; een tijd die geen tucht en moraal kent; 3. het geheel der voorschriften of maatregelen waardoor de gewenste gebondenheid van gedrag bij zekere categorie van personen verkregen of gehandhaafd wordt: kloosterlijke, kerkelijke tucht.

1961-8e druk: conform 7e druk.

Hoe staat het nu met de vragen gesteld in de paragrafen 1 en 2.

ad 1) Het onderscheid van begrip tucht in een handeling en in een toestand, door Mr. Steffen in 1946 gemaakt, wordt in de herdruk van 1950 pas duidelijk gesteld. De eerste betekenis is de handeling, de tweede de toestand. Verder zien wij dat er een derde betekenis wordt vastgelegd en wel: het geheel van maatregelen en voorschriften.

ad 2) Op zoek naar het 'internal policeman'-facet trof ik dit pas aan in de zevende druk en wel in de vorm van 'het zich houden aan'.

In de voorgaande drukken wordt het punitieve aspect, de external policeman, wel zeer zwaar benadrukt. Dec te opvallender is het dat het element straf in de omschrijving van 1950 niet meer uitdrukkelijk genoemd wordt. Daar wordt het ondergebracht onder de derde betekenis, 'het geheel der voorschriften of maatregelen waardoor de gewenste gebondenheid van gedrag. . . verkregen of gehandhaafd wordt'.

Wat dit punt betreft vraag ik nog uw aandacht voor het woord 'ver-

kregen' in deze derde betekenis. Ook dit impliceert een bereidwilligheid, immers er wordt iets gegeven dat wordt verkregen; althans er staat niet 'opgelegd'.

Aan u lezer, om te beslissen of mijn gedachtengang, dat het woord tucht in het Nederlandse spraakgebruik een andere inhoud heeft gekregen, geheel op speculatie berust. [35])

Mocht u het met deze gedachtengang eens zijn, dan is aan u de vraag of voortgegaan moet worden met het systeem van handleidingen bij het Reglement of is de tijd voor een algehele herziening van het Reglemen, en dus ook van de Wet op de Krijgstucht, nu rijp. Deze vraag is retorisch; ik kan van u geen antwoord hierop verlangen.

Beschouw het als een cri de coeur. Wel zou ik graag van u reacties vernemen indien u het al dan niet eens bent met de door mij hierboven ontwikkelde gedachtengang.

In een volgend artikel hoop ik op een andere wijze deze spanning tussen het Reglement en de hedendaagse sociale realiteit te kunnen verklaren, gebruik makend van een sociologische benadering van de organisatie. Tevens hoop ik ook de goede dingen in het Reglement aan te tonen, waarbij ik mij aansluit bij de inzichten, die de sociale psychologie te bieden heeft.

---

[35]) N.B. Het paedagogisch element dat in de herdruk van 1898 ineens expliciet wordt genoemd, is in de herdruk van 1950 weer verdwenen. Impliciet is dit element in het begrip tucht opgesloten. Etymologisch komt tucht van het Germaanse werkwoord teuxanen = trekken, met de oorspronkelijke betekenis 'Geburtshilfe bei Haustieren'. Via de betekenissen 'het fokken van vee' en 'het kweken van planten' ontwikkelt het zich tot 'Ernahrung und Unterhalt von (jungen) Menschen'. Zie Franck's Etymologisch Woordenboek. 2e dr. Den Haag 1912 en F. Kluge/A. Götze: Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. 15e dr. Berlijn 1951.

INGEKOMEN BIJDRAGE

De Krijgsraad in het Provinciaal Commandement van Antwerpen 1816—1832

door
Dr. jur. J. MAES,
eerste substituut-auditeur-militair,
docent aan de Koninklijke Militaire School

Op dinsdag 21 september 1830, rond half zeven 's avonds, verlieten de dienstplichtige soldaten Guilielmus *Mampaey,* 23 jaar oud ,,naar zijn zeggen'' en afkomstig uit Boom (bij Antwerpen) en zijn kameraad, de een en twintig jarige Joannes *Van de Velde,* uit Rumst (insgelijks bij Antwerpen), zonder vergunning hun eenheid, het 3de bataillon van de 15de Infanterie Afdeling, in cantonnement te Waelhem (tussen Antwerpen en Mechelen). Hun bedoeling: even thuis aanlopen en zich 's anderendaags terug bij hun eenheid vervoegen. De eerste had zijn uniform verwisseld tegen burgerklederen, hem geleend door de inwoners van het huis waar hij ingekwartierd was. De tweede gebruikte daartoe ,,van eene vrouw de kleederen die hij aantrok. . .".

Het zonderlinge koppel werd echter verdacht gevonden door de wacht aan de brug over de Nethe, tegengehouden en spoedig herkend. 2de luitenant *van der List,* plaatste beide militairen onder arrest en leverde ze over aan de provoost. Drie dagen later verschenen zij te Antwerpen vóór de officieren-commissarissen. Kapitein Schlosser en luitenant de Jacquier de Lompret, geassisteerd door de auditeur militair Houyet.

Over deze eerder kleurloze feiten kon slechts een routine ondervraging gehouden worden maar deze werd niettemin uitgevoerd met de gebruikelijke nauwgezetheid waarbij de bezorgde aandacht van de officieren-commissarissen vooral schijnt gegaan te zijn naar de toestand waarin Van de Velde het meisje achter liet ,,waarvan hij de kleederen aantrok". Op een vraag daaromtrent antwoordde verdachte ,,Ik heb slechts haar kleedje en haar bovenrok te leen gehad, zij bleef dus in haar slaaplijf en onderrok waarover zij haren mantel heeft omgeslagen''.

Op dinsdag 5 oktober daaropvolgend verschenen beide beklaagden reeds voor de krijgsraad voorgezeten door majoor Corbelijn, met als bijgevoegde leden, buiten de twee reeds voornoemde officieren, de kapitein Smits en de luitenants de Neve, Charon de St. Germain en von Motz.

De conclusie van eis werd voorgedragen, niet door de titelvoerende auditeur-militair Houyet, maar door diens plaatsvervanger en toekomstige opvolger, de ,,avoué" (pleitbezorger) Nicolaas Claessens. Deze vorderde de krijgsraad beklaagden schuldig te verklaren aan poging tot desertie en ze overeenkomstig de militiewet 8 januari 1817 [1]), onder

[1]) Journal Officiel 1817,3 n° 1

toepassing van welke ze vielen, ter beschikking te stellen van het Departement van Oorlog ,,om in militaire dienst hetzij hier te lande, hetzij in de kolonien of elders geemployeerd te worden" of ze te veroordelen ,,tot zulke andere straf als de krijgsraad in goede justitie verstaan zal behooren", formule waarmede wij thans nog altijd in België onze conclusie van eis afsluiten.

De krijgsraad besloot de beklaagden te veroordelen tot de maatregel door de auditeur gevorderd maar alvorens het vonnis mocht uitgesproken worden moest het de goedkeuring van het Hoog Militair Gerechtshof bekomen hebben [2]).

Het Hof dat te Utrecht zetelde verleende deze approbatie niet omdat het — nog dezelfde maand en wel op 25 oktober! — na gelezen te hebben ,,de memoire van den Heer Advokaat Fiskaal voor 's Konings Zee en Landmacht dd. 22 dezer" besloot het vonnis terug te zenden naar de krijgsraad met de aanwijzing dat een poging tot desertie niet als misdrijf door de militiewet gesanctioneerd werd en de gedragingen van de beklaagden enkel disciplinair behoorden gestraft te worden, overeenkomstig artikel 27 van het ,,Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande" van 15 maart 1815 dat wij in België heden ten dage nog altijd geacht worden toe te passen. Verwacht werd dat de krijgsraad zich bij deze zienswijze zou aansluiten en de zaak dan ook zou verwijzen naar de korpstucht.

De krijgsraad zou deze opdracht nimmer vervullen. Toen de resolutie van het Hof te Antwerpen toekwam stond de stad in rep en roer en had de krijgsraad zijn werkzaamheden gestaakt. De zaak Van de Velde-Mampaey werd de laatste waarin hij optrad ,,regt doende in naam en van wege Z.M. den Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groothertog van Luxemburg enz. enz.". Twee en halve maand later en dit op 15 januari 1831 zetelt de krijgsraad opnieuw maar ditmaal ,,au nom du peuple belge et de la part du gouvernement provisoire". Als auditeur-militair fungeert nog altijd de pleitbezorger Claessens. De taal is veranderd, maar het papier waarop de vonnissen geschreven worden is nog altijd hetzelfde... ,,Hollands geschept Van Gelder" met als watermerk — o ironie — ,,Concordia res parvae crescunt". De zaken zijn even kleurloos, alleen de benaming van de eenheden ondergaat wijzigingen. De namen van de officieren klinken ook heel

---

[2]) Krachtens de wet van 14 juli 1814 waarvan de meeste beschikkingen thans nog altijd in voege in België, ofschoon weinig gekend, ook door deze die ze dagelijks moeten toepassen en dit is gemakkelijk te begrijpen: de achtereenvolgende, onsamenhangende gedeeltelijke wijzigingen eraan toegebracht met een verbluffende onwetendheid omtrent haar algemene economie, heeft de studie van haar verminkte resten zeer moeilijk gemaakt.

Wij noteerden niet minder dan achttien wijzigingen of aanvullingen en hebben er zeker nog vergeten: door de wetten van 1.6.1849 - 15.6.1899 - 25.6.1921 - 28.7.1934 - 15.6.1935 - 6.12.1938 - 31.7.1947 - 29.1.1949 - 1.7.1949 en 31.5.1955;

en besluit wetten van:

27.1.1915 - 5.4.1916 - 16.6.1916 - 20.4.1917 - 14.9.1918 - 18.11.1918 - 29.5.1944 en 9.9.1945.

wat meer frans [3]. In hetzelfde hechtenisregister wordt even zorgvuldig als vroeger notitie gehouden van ieder geval en het kopijboek der briefwisseling laat niet eens toe te vermoeden dat een revolutie plaats greep: de beklaagden zijn nog altijd dezelfde eenvoudige lieden als vroeger, de straffen even zwaar. Alleen de scribe — misschien van ontroering — is de nieuwe stijl nog niet gewend: zijn eerste zittingsblad begint met een schrijffout:

. . . . . „Séance puplique (sic!) du 15 janvier 1831" . . . . .

* *

Het terugvinden van het vonnis Mampaey-Van de Velde samen met het archief van de krijgsraad-Antwerpen, is voor ons een aansporing geweest om de weergevonden documenten, waarvan slechts weinigen het behoud kenden, aan een grondig onderzoek te onderwerpen [4].

De eerste stukken van dit archief dateren van 1817, de laatsten van 1914 [5]. Zij lopen dus bijna over honderd jaar activiteit van deze krijgsraad, waarin wij drie perioden kunnen onderscheiden:

— de eerste : van 1817 tot 1830, betrekking hebbend op de „krijgsraad in het Provintiaal Kommandement van Antwerpen".

— de tweede: van 1831 tot 1899, betrekking hebbend op de „Conseil de Guerre du commandement provincial d'Anvers".

— de derde : van 1899 tot 1914, betrekking hebbend op de „Krijgsraad van de Provintien Antwerpen en Limburg" (Wet van 15 juni 1899).

Alle vonnissen gedurende deze drie perioden uitgesproken zijn in zeer goede staat bewaard gebleven. Vele dossiers, vooral deze van de belangrijkste zaken, ontbreken. Vermoed mag worden dat zij berusten — omdat in deze zaken meestal beroep werd aangetekend — in het archief van het Hoog Militair Gerechtshof, dat te Utrecht zetelde en waarvan voor België vanaf 1831, de taak werd overgenomen door de op 6 januari te Brussel opgerichte „Haute Cour Militaire" (door de wet van 29 januari 1849 herdoopt in „Cour Militaire") [6].

---

[3] Enkele namen uit de periode van 1828-1830:
Colonels de Leus, de Wagner,
majoors Du Bois, van Straaten, van den Heuvel, l'Olivier, de Helbig, *Charron*
Lt. Colonel Rost van Tonningen,
de St. Germain, de Vicq de Cumptich;
kapiteins Ritschie, Eichholtz, van Dessel, Gallas, de Heusch, Grégoire, Kuypers, Godard, Overbeeck, Petithan, Staal van Holstein;
Luitenanten Bule von Lihenstern, Gijsberte Hodenpijl, graaf van Limburg-Stirum, Paradicini di Capelli, Ruys van Leeuwen, de Mahieu, de Jong, Phaffenrath en von Motz.
Na 1830 klinken hun namen overwegend frans:
Lonneu, Masset, de l'Eau, Silvais, Massel, Quelton, Renard, Senten, Alestienne, de Calonne, Gillis, Thierry, de Farmanoir, Brasseur, Guilissen, Périn, Menu, Monard, Lebouret, Rusette, Lassire, Winand, Dourdilly, Duquesne, Joniaux.

[4] Het berust op het Rijksarchief, Door Verstraetenplein te Antwerpen. Dank zij de flinke hulp ons verleend door de Conservator, de heer Bousse, hebben wij er gemakkelijk onze weg in gevonden.

[5] Voor de periode vanaf 1914 berusten de documenten nog in het gerechtsgebouw te Antwerpen.

[6] Met de welwillende toelating van de Algemene Rijksarchivaris hebben wij te Brussel het aldaar berustend archief van het Hoog Militair Gerechtshof en

Benevens vonnissen en bundels bevat het archief nog de hechtenisboeken vanaf 1827 tot 1914, de registers der notitien vanaf 1898 tot 1914, de notulen of zittingsbladen van het jaar 1821 (in zeer slechte staat) en vervolgens vanaf 1828 tot 1870, alsook de registers „Analyse de jugements" van 1817 tot 1839 (met uitzondering van 1833). Voorts nog een aanwijzer der briefwisseling van 1831 tot 1914, op zich zelf van minder belang, ware het niet dat wij op het Algemeen Rijksarchief te Brussel gans de correspondentie terugvonden gevoerd tussen de auditeur-militair te Antwerpen en de Auditeur-Generaal, voor de periode 1831-1863 en tussen de Auditeur-Generaal en de Auditeur-Militair vanaf 22 augustus 1846 tot 2 november 1867.

o * o

Vooraleer enkele bijzonderheden te verstrekken over dit archief, meer bepaald voor de periode 1817-1832, loont het wellicht de moeite even in grote trekken de historische achtergrond te schetsen waarin de krijgsraad in het provinciaal kommandement Antwerpen zijn werkzaamheden aanving.

Antwerpen werd op 5 mei 1814 van de franse bezetting bevrijd, drie maanden na Brussel. Niet langs het zuiden, zoals in 1944, maar langs het noorden, wel echter door engelse troepen onder bevel van luitenant-generaal Graham „schoon volk, goed betaald, tuchtvol" zoals een kroniekschrijver ze beschreef. De franse gouverneur van de versterkte vesting Antwerpen, generaal Carnot,had met zijn troepen de stad verlaten op 28 en 29 april, nadat hij ingezien had dat weerstand bieden nutteloos bloedvergieten zou veroorzaakt hebben en vernomen had dat Napoleon op 11 april troonafstand had gedaan [7]). De burgerlijke commissaris der Hoge Mogendheden, de oostenrijkse graaf Kunigl, richtte dadelijk een proclamatie tot de bevolking beginnend met de woorden: „Inwoners van Antwerpen, gij zijt niet meer aan Frankrijk, gij zijt weder Belgen geworden" [8]). Kort daarop werd te Antwerpen de oproep bekend, die graaf de Lottum, militair gouverneur van Brussel, op 2 februari 1814, gericht had tot de inwoners der bevrijde gewesten om de vorming van belgische regimenten te bevorderen en waarin hij tevens de personen, niet tot legerdienst in staat, aanspoorde niettemin hun bijdrage te leveren ter overwining van de vijand, en wel in deze bewoordingen:

> „Nous ne doutons pas que les Belges attachés à leur patrie et qui ne peuvent dans cette circonstance payer de leur personne, ne s'empressent de venir faire des offrandes proportionées à leur moyens et que les dames, à l'exemple des généreuses Prussiennes et Hollandaises ne fassent quelques sacrifices pour venir partager la gloire et l'honneur de la patrie . . . . ." [9])

Auditoraat-generaal, geklasseerd, geinventorieerd en nagezien, de strafbundels vonden wij echter niet weder.

[7]) De „Carnotstraat" en een gedenksteen met frans opschrift, op het plein voor de kerk van St. Willebrord herinnert aan deze verstandige beslissing van de militaire goeverneur.

[8]) Kan. Fl. Prims „Geschiedenis van Antwerpen", vol. X, 2.

[9]) Journal Officiel, vol. X, 1814, n° XXVII.

Deze proclamatie volgde op enkele anderen, waartussen deze van drie februari, die de gezagdragers in hun functie bevestigde maar de fransgeboren ambtenaren ontsloeg[10]), deze die de franse staatsburgers verplichtte zich te laten inschrijven[11]) en de declaratie waardoor de Belgen bevrijd werden van de eed van trouw die ze Keizer Napoleon eventueel zouden gezworen hebben[12]).

Amsterdam had vijf maanden vóór Antwerpen en twee maanden vóór Brussel het ineenstorten van het franse bezettingsregiem meegemaakt. Op 30 november 1813, nadat de geallieerde legers de Fransen verdreven hadden, was Z.K.H. Willem de Eerste, Prins van Oranje-Nassau, te Scheveningen aan land gekomen. Drie dagen later deed hij zijn intrede in Amsterdam. Ook hij richtte zich dadelijk in een proclamatie tot zijn — na negentien jaar ballingschap — teruggevonden volk en beloofde dat weldra geen vreemdeling meer op nederlandse grond weerstand zou kunnen bieden[13]). Onmiddellijk begon hij met de organisatie ener krijgsmacht. Kort op elkaar werden enkele belangrijke besluiten getroffen om hierin te voorzien:

— op 18 en 27 december werd een commissie belast met het ontwerpen van nieuwe militaire wetten;

— op 30 december werd terug van kracht verklaard: „Het Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat", voor zover de daarbij voorkomende qualificatie van misdaden en strafbepalingen aangaat[14]);

— op 10 januari 1814 werden voorlopige regelen uitgevaardigd nopens de berechting van de militairen in Holland[15]). Daags voordien was het besluit verschenen waarbij de oprichting werd aangekondigd van een staand leger samengesteld uit zes bataljons lichte infanterie, zestien bataljons linie-infanterie, vier regimenten cavalerie, vier bataljons artillerie te voet, een korps rijdende artillerie, een bataljon genie en een treinbataljon. Daarnaast werd nog een militieleger in leven geroepen dat zou bestaan uit: twintig bataljons infanterie en vier bataljons artillerie te voet, terwijl ondertussen de vloot niet vergeten werd en met de bouw van nieuwe eenheden werd begonnen[16]).

De regering zag weliswaar in dat deze omvangrijke krijgsmacht niet op één dag kon te been gebracht worden en moest voorlopig haar toevlucht nemen in aanwerving van huurlingen: naast twee bataljons Luikerwalen[17]), het 2de infanterie regiment uit Nassau en het regiment Oranje-Nasau, werden drie zwitserse infanterie regimenten uit de kan-

---

[10]) Journal Officiel, 1, 1814, n° IV.
[11]) Journal Officiel, I, 1814, n° III.
[12]) Journal Officiel, I, 1814, n" V.
[13]) Proclamatie weergegeven in „Voor en Na Waterloo" Elsevier 1963, 6/7.
[14]) Besluit van 30 december 1813, staatsblad nr. 19.
[15]) Besluit van 10 januari 1814, staatsblad nr. 23.
[16]) „Voor en Na Waterloo" Elsevier, Amsterdam-Brussel, 1963, 16.
[17]) Deze twee bataljons zullen worden opgenomen in de nieuwe militaire organisatie waartoe besloten werd door de Soevereine Vorst op 1.9.1814. Colonel Rouen „L'armée belge".

tons Bern, Zurich en Graubunden, later aangevuld door een vierde uit de zgn. ,,roomsen kantons in dienst genomen [18]).

* *

Het Zuiden had zich ondertussen niet onbetuigd gelaten, maar de ontreddering was er veel groter dan in het Noorden. De afwezigheid van nationale gezagvoerders deed zich scherp aanvoelen. De geallieerden zagen zich verplicht het land zelf te besturen in afwachting dat over zijn toekomst een beslissing zou getroffen zijn.

De poging een Belgisch Legioen op te richten [19]) waarvan graaf de Murray als bevelhebber werd aangesteld [20]) leverde niet veel op: slechts één bataljon van elk der vier voorziene regimenten kon gevormd worden. Gebrek aan geldmiddelen en aan volk schijnt hiervan de oorzaak wel geweest te zijn: de verplichte legerdienst — de gehate ,,conscription" — had het leven gekost aan 51.000 jonge Belgen tussen 1798 en 1814 [21]), terwijl de overlevenden, uit franse dienst ontslagen en terug naar het moederland gezonden [22]) weinig enthousiasme vertoonden om opnieuw de uniform aan te trekken aan materiele voorwaarden, die ver beneden deze van de geallieerden lagen [23]). De graaf van der Burch gelukte er nochtans in een regiment ,,Cheveau-Légers" te vormen [24]) en de Prins de Croy een regiment Huzaren [25]), de Prins van Arenberg een regiment Jagers [26]).

Er kwam maar verandering in deze toestand vanaf het ogenblik dat de Soevereine Vorst door de Hoge Mogendheden belast werd met het bestuur van de Zuidelijke Nederlanden. Op 31 juli 1814 droeg de laatste gouverneur-generaal van België, de oostenrijkse baron de Vin-

[18]) Ritmeester Jonckheer Hopperus-Buma in ,,Le Figurine" XXVI, jg. 1964, 4de trim., 157. De zwitserse regimenten werden afgedankt op 31.12.1828. Hun officieren mochten met behoud van rang in dienst van het nederlandse leger overgaan. In de plaats der Zwitsers werd een elite afdeling gevormd bestaande uit Grenadiers en Jagers. (H. Hardenberg ,,Overzigt van de voornaamste bepalingen betreffende het Nederlandse leger" deel II, 172-173).

Het regiment Oranje-Nassau werd, na Waterloo, eervol uit Nederlandse dienst ontslagen en het 2de regiment Infanterie van Nassau enkele jaren later en wel op 28.7.1820. (Hardenberg op. cit. 131 en 159).

[19]) Oproep in naam van de Hertog van Beaufort, burgerlijk goeverneur van België, in datum van 4.3.1814 - Journal Officiel, 1814, vol. I, n[1] XXXVIII.

[20]) Het Belgisch Legioen werd ontbonden op 1 september 1814. Het had vijf maanden bestaan. Tot zijn bevelhebber was op 18.3.1814 aangesteld geworden de in onze gewesten populaire Joseph Albert, graaf van Murray, baron van Melgun, baronnet van Schotland, te Gent geboren de 26 augustus 1774. Zie commandant G. Schnoorenberg in ,,La Figurine", XXVIste jaargang, 13 en 14.

[21]) Burggraaf Charles Terlinden ,,Histoire militaire des Belges", 235.

[22]) Colonel Rouen ,,L'armée belge".

[23]) Cdt. G. Schnorrenberg, op. cit. 11-12.

[24]) ibidem p. 5 en volgende. De ,,Chevau-Légers van den Burch" namen deel aan de slag van Waterloo. Na de scheiding van 1831, wordt de traditie der ,,Chevau-Légers" hooggehouden door het 1ste Regiment Lanciers, dat voorzeker in zijn regimentsvaandel de vermelding ,,Waterloo" verdient te voeren. De viering van de 150ste verjaardag van de slag had hiertoe een uitstekende gelegenheid kunnen bieden.

[25]) Colonel Rouen ,,L'Armee belge".

[26]) Op 10.8.1814 werd Charles-François Masy provinsioneel tot auditeur militair bij dit regiment aangesteld, Journal Officiel, vol. 2, 1814, n° CCLIV.

cent, zijn bevoegdheden over aan Willem van Oranje-Nassau [27]), die zich 's anderendaags in een proclamatie — opgesteld in het nederlands en in het frans — richtte tot de Belgen en de hoop uitdrukte dat deze eerste stap naar de hereniging der XVII Provincien weldra zal worden gevolgd door een tweede die deze hereniging zal bewerkstelligen'').

o o *

De belangstelling door de Soevereine Vorst voor de reorganisatie der krijgsmacht, in het Noorden betoond vanaf de eerste dagen zijner terugkeer in den lande, gaat zich nu dadelijk tot het Zuiden uitbreiden. Door besluit van 12.8.1814 [29]) worden benevens een geheime raad en een rekenkamer vier bestuurlijke departementen opgericht (Binnenlandse Zaken, Financiën, Justitie en ***Oorlog).*** De maatregelen getroffen door baron de Vincent tegenover de militairen uit de franse dienst ontslagen, aan wie o.m. verbod was opgelegd geworden enig vreemd ereteken te dragen zonder toelating [30]) worden weliswaar niet ingetrokken maar door besluit van 14.8.1814 [31]) wordt aan officieren in België geboren en in Frankrijk gediend hebbend een provisionele wedde toegekend, varierend van 6000 frank voor een Colonel tot 60 frank voor een onderluitenant. Nog geen maand nadat Willem de Eerste de teugels van het bewind over het Zuiden in handen had genomen wordt een nieuw plan bekend gemaakt strekkende tot reorganisatie van het belgisch leger [32], worden ,,alle ordonnantien, wetten en reglementen voor onze Troepen van Holland aangesteld'' van applicatie verklaard vanaf 1 september 1814 ,,Voor Onze Belgische Troepen met dit onderscheid egter dat alle schriften in de franse of in de landstaal zullen gedaan worden'' [33]) en wordt Luitenant-generaal Janssens benoemd tot commissaris-generaal van het departement van oorlog [34]).

De reorganisatie van de krijgsmacht werd op de voet gevolgd door

u) Journal Officiel, **1814,** vol. **2,** n'' CCXLIV.
[28]) idem, **1814,** vol. **2,** n° CCXLV.
[29]) idem, **1814,** vol. **2,** n° CCL.
[30]) idem; 1814, vol. 2, n° CCXXXIV.
[31]) idem, **1814,** vol. **2,** n° CCLII.
[32]) Besluit van **20.8.1814,** Journal Officiel, **1814,** vol. **3,** n° IV.
[33]) Het nieuwe leger zou bestaan uit **10** infanterie bataljons, *2* bataljons Jagers, 1 Regiment Lichte Cavalerie, **1** Regiment Hussaren, **1** Bataljon Artillerie te voet, **2** Compagnies artillerie te paard, bij welke zich op **7.9.1814** nog een regiment zware Cavalerie zou voegen, de Carabiniers, voorgangers van het hedendaagse elite regimen 3de Lanciers, dat ook zou verdienen de vermelding ,,Waterloo" op het regimentsvaandel te zien prijken, - zie Colonel Rouen ,,L'Armée belge" en Kapitein-commandant G. Stassin in ,,La Figurine" **1964,** 3de trimester, **115.**
[34]) Besluit van **31.8.1814,** Journal Officiel, **1814,** vol. 3, n° XIV. Lt.-Generaal Janssens manifesteert zich een week later door een nieuwe oproep tot dienstneming met bekendmaking van het nieuwe dagelijks rantsoen:

1 pond niet gezift tarwebrood
1 half pond vlees
1/30 pond zout
1/20 pint azijn
1/16 pond rijst

aanlokkelijk! - menu waarvoor **20** centiemen afgehouden zal worden op de soldij die voor een soldaat **50** centiemen bedraagt!

de herinrichting ener militaire justitie. Overhaastig werd echter niet te werk gegaan. Terwijl in het Noorden het Hoog Militaire Gerechtshof op 17 october 1814 te Utrecht geinstalleerd werd [35]), liet de oprichting der militaire auditien nog heel wat op zich wachten [36]. In het Zuiden werd wel op 21 october 1814 [37]), de functie van auditeur-generaalss) opnieuw in het leven geroepen en de creatie van territoriale auditien aangekondigd, maar het duurde nog zes maanden alvorens J. F. **A.** Van Nuffel van Heynsbroeck tot deze hoge functie werd aangesteld [39]).

Het was meer dan tijd. Het nieuws van de brutale terugkeer van Napoleon, die op 1 maart 1815 uit Elba was afgevaren, was als een bom ingeslagen. Het militair beleid van Willem de Eerste bleek juist geweest te zijn **.** Toen de geallieerden zicht klaar maakten om de franse oorlogstoker een definitieve les te geven, kon het Koninkrijk der Nederlanden, waarvan de Soevereine Vorst op 16 maart 1815, zonder langer te wachten op de besluiten van het Wiener Congres [40]), het bestaan had afgekondigd, in enkele weken tijd 60.000 man te been brengen, waarvan een deel onder de leiding van 's Konings oudste zoon, de Prins van Oranje, en diens broeder Frederik ter beschikking werd gesteld van de hertog van Wellington [41]).

Het werd een schitterend wapenvertoon voor ,,de goede saeck''. De populariteit van de kroonprins was zeer groot. Sedert zijn optreden aan de zijde van de IJzere Hertog in Spanje was zijn dapperheid legendarisch geworden. De nederlandse troepen gingen ,popelend van geestdrift de strijd tegemoet'' [42]). De linie infanterie van de staande armée in korte donkerblauwe wapenrok, witte kraag en ponceau-rode voering, een grijze wijde pantalon, een zeven duim hoge sjako met witte pompon

35) De 150ste verjaardag dezer heugelijke gebeurtenis werd op passende wijze in Nederland herdacht de 17e october 1964. De afwezigheid van enig efficiële belgische vertegenwoordiger, ofschoon uitgenodigd, wekte wel enige verwondering.

36) Mr. H. H. A. De Graaff ,,De Militair rechterlijke organisatie 1795-1955", 189 en volgende.

37) Journal Officiel, 1814, vol. 3, n° C.

38) Keizer Karel had op 22 juni 1554 de leiding van het leger in handen gegeven van zijn neef, prins Philibert-Emmanuel van Savoie en tegelijkertijd het ambt van ,,auditeur du camp'' benevens dit van „capitaine de justice du camp en de d'armée'' in de Nederlanden gecreëerd. Tot eerste auditeur werd, onder handtekening van Maria van Hongarije, gecornmissioneerd op 28 juni 1554, Jehan Stratius, doctor in de rechten, raadsheer in de provinciale raad van Gelderland. (Algemeen Rijksarchief Brussel, audience n° 1.111). Sedertdien volgden de auditeurs zich ononderbroken op (de Robault de Soumoy ,,Etude historique sur les tribunaux militaires en Belgique" publiceert er de lijst van).

39) De functie van auditeur-generaal verdwijnt opnieuw vanaf 1816. De titularis Van Nuffel werd substituut van de advokaat-fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof benoemd en daarna lid van dit Hof. Na de scheiding kiest hij voor België en wordt president van het Hoog Militair Gerechtshof te Brussel (Besluit *6* januari 1831).

40) Journal Officiel, 1815, vol. 5, n° I.

41) F. de Bas ,,Prins Frederik en zijn tijd'' 3de deel, II, geeft de volledige samenstelling der geallieerde en vijandelijke legers op. Aan de slag te Quatre-Bras werd volgens Professor Bernard (in ,,Terre Commune'' 514) deelgenomen door 10.000 Noord- en 4.200 Zuid-Nederlanders.

42) „Voor en na Waterloo'' op. cit. 56.

op het hoofd. De militie-bataljons droegen de kraag oranje en de voering was wit. De Jagers staken in een groene mouwvest en wapenrok met citroengele kraag en hadden een groene pompon op de sjako. Onze ruiterij was uitgegroeid tot regimenten dragonders, huzaren en guides te paard. De guides vormden — zoals nu nog — een keurkorps, in donkerblauwe wapenrok met een uitmonstering van karmozijnkleurig laken en voorzien van blauw lakense wings, grijze rijbroek, stijve zwarte laarzen, wit ledergoed. De ruiters van het regiment karabiniers no. 2 — allen Zuid-Nederlanders — en dat in verhouding meer manschappen verloor dan de zwaarst beproefde brigade britse ruiterij [42bis]), droegen epauletten van blauw laken op een donkerblauwe wapenrok en een ijzeren helm met witte panache van hangende hanenveren. De artillerie, die zulke beslissende rol speelde met haar 32 vuurmonden en 1177 artilleristen, was uitgedost met donkerblauwe wapenrok voorzien van een zwarte kraag. De pompon op de sjako was rood met zwarte top [43]).

De Prins van Oranje werd tijdens de veldslag gekwetst. Twee zijner generaals, oud-gediënden van Napoleon, maar die opnieuw ,,zich zelf" waren geworden, de Antwerpenaar baron van Merlen, commandant van de 2de brigade lichte ruiterij en de Luikenaar baron de Collaert, bevelhebber van de cavalerie divisie, verloren het leven. De Nederlandse troepen hadden een niet te onderschatten bijdrage geleverd tot de eindoverwinning.

Waterloo had de eenheid tussen Noord en Zuid kunnen bezegelen. Onze voorvaderen, gedreven door de desintegrerende krachten die sedert vier eeuwen de lage landen teisteren en thans nog in het Zuiden voelbaar zijn, beschikten er anders over [44]). Gedurende vijftien jaren nochtans zal een groot Vorst, al even weinig begrepen in het Noorden als in het Zuiden, het beste van zijn krachten wijden aan de rustige opbouw van zijn Rijk. Als beginpunt: de nieuwe op 24 augustus afgekondigde grondwet [45]), die alles behalve gunstig onthaald werd in de zuidelijke provinciën ofschoon zij, indien de Belgen ze alleen hadden moeten opstellen ,,n'airait éte ni plus libérale, ni plus représentative" [46]). Voor het leger betekent zij in alle geval dat wanneer de troepen ,,voortaan onder dezelfde vaandelen tot één en hetzelfde leger verenigd zijn" zij voortaan ook onderworpen zijn aan dezelfde wetgeving [47]).

* * *

---

42 bis) F. de Bas, op. cit. 80 I.

43) ,,Voor en na Waterloo" op. cit. 56-58, hier sterk geresumeerd. ,,Uniformen en wapens van de strijders van Waterloo" door G. T. Campagne.

44) Men late niet na de schitterende bladzijden te lezen die Henri Bernard, professor aan de Militaire School, daaraan gewijd heeft in zijn overtuigend werk: ,,Terre commune" bij Brepols, Brussel, 1961, 2de uitgave, 514 en volgende.

45) Journal Officiel, 1815, vol. 5, zonder nummer.

46) John Gilissen ,,Le régime représentatif en Belgique depuis 1790", Brussel, 1958, 54.

47) Besluit van 31 oktober 1815, verschenen in het Bijvoegsel van het Staatsblad, deel II, p. 1898 (in stadsbibliotheek te Antwerpen). Vanaf dit besluit is de militaire wetgeving voor Noord en Zuid dezelfde met afwijking voor het regiment lichte infanterie van Nassau en de Zwitserse regimenten. Deze laatsten

Een op 15 december 1815 ondertekend koninklijk besluit verdeelde het Rijk — het Groot Hertogdom Luxemburg inbegrepen — in zes generale commandos en achttien provintiale commandementen [48]). Het lag voor de hand dat de bevelhebbers van deze gewesten geroepen waren om de belangrijke militairrechtelijke rol te vervullen die de wet „Rechtspleging Landmacht" van 15 juni 1814 voor ze had weggelegd. Deze rol liep overigens parallel met hun specifiek militaire zending. Deze commandanten waren immers evenzeer verantwoordelijk voor de paraatheid der troepen waarover zij werkelijk het bevel voerden, als voor de tucht die er behoorde onder te heersen. Welnu volgens de denkbeelden van de wetgever van 1814, waaraan men goed zou doen, vooral in België, zich blijvend te inspireren, kan instandhouding van de tucht slechts mede geschieden door de wijze waarop de door militairen begane strafbare feiten worden berecht. Logischerwijze moesten dan ook aan deze gezagsdragers belangrijke gerechtelijke bevoegdheden worden toegekend. De wet van 1814 had daarin ruim voorzien en ze o.m. opgedragen te beslissen, niet alleen over het strafrechtelijk voorlopig arrest, maar ook over het gevolg dat aan de gepleegde inbreuken diende gegeven te worden. Dit betekende niet meer maar ook niet minder dat het hanteren van het opportuniteitsbeginsel, dat ons vervolgingsbeleid beheerst, in de handen van de militaire overheden werd gelegd [49]). Als juridische raadgever, tevens openbaar aanklager, werd hun een auditeur-militair toegewezen, die deel zou uitmaken van hun staf [50]).

Rond dit tijdperk fungeerden reeds verschillende militaire-auditiën, waarvan vier in de zuidelijke provintien: Leuven, Maastricht, Namen en Bergen. Deze vier auditïen stonden onder het toezicht van de auditeur-generaal Van Nuffel. Vanaf het ogenblik echter dat alle nederlandse troepen onder dezelfde wetten vielen en eenzelfde militairrechtelijke organisatie zich over het ganse rijk uitstrekte, was er voor dit hoge ambt geen plaats meer vermits er slechts één Openbaar Ministerie bij het Hoog Militair Gerechtshof kon bestaan en dit sedert zijn oprichting op 17 oktober 1814 werd waargenomen door de Advokaat Fiskaal voor 's Konings Land- en Zeemacht. Tot deze functie was benoemd ge-

werden berecht door eigen krijgsraad. Zie H. H. De Graaff, op. cit., 383 en volgende.

In 1819 stond het Regiment Lichte Infanterie van Nassau onder het bevel van colonel Baron de Hagen. De bevelhebbers van de vier Zwitserse Regimenten, genummerd 29, 30, 31 en 32 waren respekt. Colonel J. De Jenner, Generaal-majoor J. Ziegler, Generaal-majoor J. De Sprecher en Generaal-majoor Auf der Maur. (Almanach Royal des Pays-Bas 1819).

[48]) Bijvoegsel Staatsblad 1815 - II - 1919. De Provincie Antwerpen behoorde tot het 4de generaal commando met hoofdplaats te Antwerpen.

[49]) Zoals men weet, heeft de wet van 15.6.1899, in België, daarin grondige wijziging gebracht en de gerechterlijke bevoegdheden, die tot dan toe bij de militaire overheid berustten, aan deze ontnomen en overgedragen aan de auditeur-militair. De rechterlijke organisatie heeft zich sedertdien meer en meer losgemaakt van de militaire organisatie.

[50]) De Almanach Royal vermeldt, tot 1854, de staven der provintiaal commandementen, waarvan de auditeur-militair deel uitmaakt. Na 1854 verdwijnt deze vermelding.

worden J. W. H. Conrady. De auditeur-generaal Van Nuffel werd als zijn substituut aangewezen en enkele tijd later benoemd tot raadsheer in het Hof. In zijn vervanging als auditeur-generaal werd niet voorzien zodat dit hoge ambt wegviel. Niettemin werd aan de auditeur-militair te Brussel opgedragen als tussenpersoon op te treden tussen de auditeurs in de zuidelijke provincien en de Advokaat-Fiskaal te Utrecht. Hij werd hiervoor bedacht met de titel van ,,eerste" auditeur-militair en tevens met een extra-toelage[51]).

Tot een definitieve uitbouw van de militair-rechtelijke organisatie kwam men slechts door het Koninklijk Besluit n° 24 van 25 oktober 1815[52]) dat de auditeurs benoemde (of in hun functie bevestigde) bij de achtien provintiaal commandementen en hun tractement vaststelde. In dit laatste opzicht werden de auditiën verdeeld in drie klassen: de auditeurs eerste klasse ontvingen jaarlijks zesentwintighonderd guldens, de auditeurs tweede klasse vierentwintighonderd guldens en de auditeurs derde klasse tweeentwintighonderd guldens[53]). Amper een maand later legden de nieuw benoemden de eed af in handen van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht[54]).

Te Antwerpen werd benoemd François Nicolas Josephus Houyet, advokaat te Luik.

* * *

[51]) K.B. van 3 september 1816, n° 59, afgeschaft door Besluit van 18.1.1831 (Recueil omzendbrieven Min. Justitie, 3de serie I, 38).

[52]) K.B. n° 24 van 25 october 1816. La Q, niet gepubliceerd, maar waarvan de fotokopij ons bezorgd werd door de Algemene Rijksarchivaris te 's-Gravenhage.

[53]) 1° Noord-Holland – Alkmaar – J. C. Loches
Zuid-Holland – 's Gravenhage – M. Ersfel
Noord Brabant – 's Hertogenbosch – J. Schouten
Limburg – Maastricht – H. Nierstrass
2° Gelderland – Arnhem – M. J. Vitringa
Oost-Vlaanderen – Gent – C. F. Masy
West-Vlaanderen – Brugge – R. A. G. M. Diepenhede de Rosendael
Henegouwen – Bergen – J. B. van den Bossche
Namen – Namen – L. J. Biourge
3" Utrecht - Utrecht – J. W. E. Romer
Overyssel – Zwolle – O. F. Greve
Friesland – Leeuwarden – A. van Halmael jr.
Groningen en Drente – Groningen – A. W. Hoeth
Zeeland – Middelburg – C. Bliek van Kreeke
Antwerpen – Antwerpen – F. N. J. Houyet
Luik – Luik – A. d'Otreppe de Bouvette
Luxemburg met Bouillon – Arlon – E. de Sauvage *)
Zuid-Brabant – Brussel – H. Goffin

(*) de Sauvage was de enige die om het ambt niet gepostuleerd had en het ook niet aanvaardde. Hij verkoos advokaat te blijven en zal later een aktieve politieke rol vervullen, zie Robaulx de Soumoy ,,Etude historique sur les tribunaux militaires en Belgique" **184.** De plaats te Arlon zal toegewezen worden aan F. Peppe).

[54]) Processen-verbaal van het departement van Oorlog 30 november **1816** geciteerd door De Graaff, op. cit **192.**

François Nicolaus Josephus Houyet werd te Luik geboren de 23 april 1789, als zoon van Arnoldes Josephus en Maria Aily Closson [55]). Hij studeerde de rechten aan de faculteit te Brussel gedurende vier jaar en was sedert zes jaar ingeschreven aan de Balie te Luik en 28 jaar oud toen hij op gezegeld formaat papier van 50 cent zich in het Frans tot Zijne Excellentie de Minister van Justitie Van Maanen richtte om dezes steun voor een benoeming tot auditeur ,,dans l'armée belge" te solliciteren.

Zijn duidelijk leesbaar en met eigen hand sierlijk geschreven rekest, dat ons leert dat hij reeds in september 1814 een gelijkwaardige funtie gepostuleerd had, is voorzien van een aanbeveling van de brusselse hoogleraar Tarte, die vol lof is voor zijn oud-student en hem beschrijft als een talentvol jonge man ,,montrant autant de facilité et d'élégance dans l'élocution que de netteté et de précision dans les idées et de profondeur dans le jugement".

Bescheidenheid werd hem ook toegeschreven en professor Tarte meende geen betere kandidaat te kunnen aanbevelen ,,au gouvernement de Sa Majesté notre Roi, dont il justifiera toujours le choix par la délicatesse, le zèle et la capacité qu'on peut désirer dans un fonctionnaire public". Uit de voordracht van de Advocaat-Fiskaal bij het Hoog Militair Gerechtshof Conrady, overgenomen door Minister Van Maanen, blijkt verder dat deze aanbeveling gesteund werd door de gedeputeerden uit Luik bij de Staten Generaal, J. Simonis en baron de Floën [56]) waarop de sollicitant zich overigens beroepen had in zijn rekest en dat hij voorzeker ook gunstig aangeschreven stond bij de nog fungerende auditeur-generaal Van Nuffel vermits deze hem bij de Advocaat-Fiskaal voor de plaats van auditeur had voorgedragen [57]).

Gedurende veertien jaar zal Houyet te Antwerpen de functie van auditeur-militair vervullen totdat hij, dank zij de opstand van 1830 en na eervol ontslag bekomen te hebben, in de omstandigheden die wij verder zullen uiteenzettten, op 6 januari 1831 voor het opnieuw in leven geroepen hoge ambt van auditeur-generaal aangeduid werd door de voorlopige belgische regering [58]). Hij zal als auditeur-generaal te Lint, waar hij een buitenverblijf bezat, overlijden in de gezegende leeftijd van

[55]) Vader Arnoldus Houyet overleed te Luik op **4** november **1823,** moeder Closon op **7** februari **1826.** François Touyet trad een eerste maal in het huwelijk met Cicilia Xavier Pasquet, weduwe van Rudolphe Jos Dehaus. Zij overleed te Brussel op **31** augustus **1816.** Houyet hertrouwde te Antwerpen op **10** september **1836** met Maria Joanna Vrancken, geboren te Antwerpen op **29** Thermidor An IX, als dochter van Ignatius en Maria Cnudden. Hij vestigde zich te Elsene, Troonstraat **124.**

[56]) Zowel in de Almanach de la Cour de Bruxelles **(1725-1840)** als in de Almanach Royal de Belgique **(1841)** komen voor:

Pierre Jean Français, baron de Floën Adlecrona (Luik) overleden of zonder gekende afstammelingen en

Philippe Antoine ichel Joseph, baron de Floën Adlecrona.

In de Armarial Général (p. **187)** schrijft de Rijckman de Betz dat deze familie afkomstig was uit Zweden en zich te Luik vestigde in de XVIIIde eeuw.

[57]) Archief Departement Justitie, **10** october **1816,** n° III en IV in Algemeen Rijksarchief te 's Gravenhage.

[58]) Vermeld in Gerard ,,Corps de droit pénal militaire" **73.**

76 jaar en 6 maanden, op 2 november 1865. In het dagblad „Le nouveau Précurseur" van maandag 6 november 1865 werd over zijn begrafenis het volgende geschreven:

„Ce matin à 11 heures a été célébré à l'eglise de Linth le service „funèbre à la mémoire de M. François Nicolas Houyet, auditeur-„général près la cour militaire; des membres de la cour militaire, „un grand nombre d'amis et de connaissances, parmi lesquels „plusieurs officiers supérieurs assistaient à la cérémonie funèbre. „A trois heures a eu lieu l'enterrement, avec les honneurs militaires „au cimetière de St. Willebrord."

Thans verheft zicht nog tegen de zijgevel van de parochiekerk te Lint een zware grafzerk waarop volgende tekst gebeiteld staat:

„A la mémoire de Monsieur François Joseph Nicolas Hoyet, „auditeur-général, commandeur de l'ordre de Leopold. Décédé à „Linth le 2 novembre 1865 à l'âge de 76 ans et 6 mois et de son „épouse dame Marie Jeanne Vrancken, décédée à Linth le 30 „octobre 1879 à l'âge de 78 ans, 2 mois et 13 jours".

* * *

In zijn ambtsbezigheden te Antwerpen werd Houyet ad interim vervangen door een pleitbezorger, de heer Nicolaas Claessens, die hem trouwens, ook dank zij de opstand, als auditeur zal opvolgen op 24.2.1831 [59]).

Claessens was twee jaar ouder dan Houyet, was Antwerpenaar van geboorte [60]), had zoals Houyet aan de rechtsfaculteit te Brussel gestudeerd en op 10 mei 1813 het certificaat in de rechten bekomen. Kort daarop stelde hij zich kandidaat voor het ambt van pleitbezorger bij de rechtbank van eerste aanleg zijner geboortestad. De algemene vergadering van de pleitbezorgers bij deze rechtbank droeg hem op 1 juni 1813 tot dit ambt voor, na o.a. kennis genomen te hebben van het getuigschrift afgeleverd door de auditeur bij de Raad van State die bevestigde dat Nicolaas Claessens ongeschikt voor militaire dienst bevonden was geworden door de departementale recruteringsraad [61]).

Claessens werd pleitbezorger en in 1821 door zijn confraters tot secretaris van de tuchtraad hunner orde aangeduid.

Was het om er zich van te overtuigen dat zijn ongeschiktheid voor de militaire dienst hem toch niet zou beletten in de krijgsmacht te dienen, of was het gedreven door andere beweegredenen dat Claessens zich aanbood om de fungerende auditeur Houyet tijdens diens afwezigheid onbezoldigd te vervangen, de waarachtige drijfveer van zijn optreden zullen wij wel nooit kunnen ontdekken. Aanvankelijk scheen

[59]) Het benoemingsbesluit werd niet gepubliceerd. De datum komt voor in de Almanach Royal 1845.

[60]) Nicolas François André Claessens werd geboren te Antwerpen op 9 october 1787 als zoon van André en Marie Madeleine Demeyer. Hij trad op 13 october 1813 in het huwelijk met Josephine Jeanne Françoise Devisser, geboren te Anwerpen op 19 december 1785 als dochter van Bernard, advocaat en Marie Jeanne Pieters. Hij overleed te Antwerpen op woensdag 19 aug. 1846.

[61]) Archief Kamer van Pleitbezorgers te Anwerpen, processen-verbaal der algemene vergaderingen.

hij toch niet veel over te hebben voor „das Militär" tenminste wanneer aan hun gezelschap nadelen verbonden waren want op 16 januari 1815 richtte hij zich tot de burgemeester om hem te vragen dat geen militairen in zijn woning aan de Sint Antoniusstraat zouden ingekwartierd worden. De „maire" Vermoelen antwoordde hem zeer hoffelijk dat hij zich daarover niet bezorgd hoefde te maken, dat een beslissing desaangaande in zijn voordeel door de militaire overheid getroffen was geworden, maar dat hij toch moest zorgen voor een „vervangings" logement, liefst in dezelfde straat gelegen [62]).

Hoe en wanneer Claessens als plaatsvervangend auditeur militair aanvaard werd, zal ook wel nooit achterhaald kunnen worden. Alhoewel twee jaar ouder dan Houyet, schijnt hij deze aan de rechtsfaculteit niet vooraf te zijn gegaan, vermits de eerste reeds sedert 1811 aan de Balie te Luik was ingeschreven [63]), en de tweede slechts in 1813 zijn certificaat behaald heeft. Zij schijnen zich aanvankelijk ook niet gekend te hebben: teruggevonden brieven van Houyet aan Claessens zijn eerst vrij formalistisch van toon, om spoedig echter een meer vriendschappelijk karakter te krijgen [64]). Het enige spoor dat wij daaromtrent terugvonden was een brief van Houyet, gedagtekend van 12 februari, doch zonder jaartal, waardoor deze aan de pleitbezorger Claessens liet weten „que Messieurs les Généraux Commandants l'ont accepté pour mon remplaçant pendant mon absence" en een nota van 24 februari 1817 waarbij Claessens verzocht wordt de eed af te leggen in handen van de provintiecommandant, generaal Akersloot Van Houter „qui demeure dans la rue de Jésus — et autrefois les auditeur-militair adinterims (sic) ont fait leur serment chez les commandants provinciaux" [65]).

Vanaf 1817 trad Claessens in alle geval geregeld op als plaatsvervanger van Houyet, die hem hiervoor zeer dankbaar was. Uit de weinige brieven die bewaard bleven en waarin Houyet hem zijn dank uitdrukte, willen wij slechts één vermelden, omdat hij zeer duidelijk de verhouding tussen deze twee centrale figuren belicht en ook iets van de persoonlijkheid prijs geeft van de toekomstige auditeur-generaal. De brief is gedagtekend vanuit Brussel op 9 september 1819 — op een ogenblik dat Houyet weduwnaar is:

„Mon cher Claessens,

„Je suis revenu il y a deux jours de la campagne, là se sont bornés „mes exploits de chasse. Je vais reprendre les airs et le ton citadin „jusqu à l'an prochain, si le Grand Architecte n'en dispose autre„ment. Jusque là, adieu lièvres, perdraux et charmantes beautés „campagnardes, sortant des mains de la simple nature; je vais „retrouver des objets moins innocents mais plus agréables par leur „frivolité et par les attraits qu'elles savent ajouter à ceux que dame „nature leur a donné. Je pars demain ou après, avec ces sages

Rijksarchief te Antwerpen, Krijgsraad, portefeuille „Varia" bundel briefwisseling.

[63]) Almanach du Departement de l'Ourthe pour l'an 1812 – XVe année.

[64]) Rijksarchief te Antwerpen, krijgsraad, bundel briefwisseling.

[65]) ibidem.

„intentions pour la ville dont je suis né natif; j'y trouverai, je crois, „le gros baron et j'espère passer une journée ou deux avec lui en „sablant a pleine rasade le bon Bourgogne. J'aime à croire, mon „cher Claessens, que je n'ai mis votre complaisance à trop rude „épreuve et que la garnison ne vous donne pas assez de besogne „pour vous distraire de vos occupations de vacances et encore „moins de vos plaisirs; c'est en grande partie à vous que je dois „le peu de jouissance que j'ai pu éprouver, je vous remercie enfin „beaucoup de votre serviable amité. Il paraît que le spectacle „d'Anvers se monte comme il faut et que tout se passe paisi- „blement; il y a eu peu d'orages lors des débuts et le public „paraît avoir été complaisant pour mrs. les actionnaires; Dieu „veuille que les directeurs ne perdent pas la carte.
„Adieu en attendant le plaisir de vous revoir et d'aller goûter ceux „dont fourmille Anvers; je vous embrasse de coeur,

Tout à vous
F. N. J. Houyet

Houyet zal minstens tweemaal in zijn verdere lange loopbaan de gelegenheid hebben om Claessens anders dan met woorden te bedanken voor zijn „serviable amitié". Eerst in februari 1831 toen hij als pas benoemd auditeur-generaal de kanditatuur van Claessens als zijn opvolger te Antwerpen gunstig adviseerde[66]). Een tweede maal toen op 13 november 1832 aan de auditeur Claessens het groteske avontuur overkwam, opgesloten te worden in de gevangenis op bevel van de krijgsraad, zoals wij verder zullen verhalen.

De woensdag 19 augustus 1846 werd Claessens, die slechts 58 jaar oud was, in zijn woning aan de Lombaardvest door een beroerte getroffen. Hij stierf enkele ogenblikken later. Het nieuws van zijn overlijden verwekte algemene verslagenheid. De begrafenisplechtigheid in de kathedraal, zijn parochiekerk, en zijn teraardebestelling in het kerkhof van St. Willibrordus[67]) gingen gepaard met de gebruikelijke militaire eerbewijzen, in aanwezigheid van talrijke vooraanstaande gezagsdragers. Een afdeling infanterie begeleidde de lijkkoets die voorafgegaan werd door een militaire muziekkapel en gevolgd door alle officieren van het garnizoen[68]).

* * *

Om de aktiviteit van de krijgsraad in het provinciaal kommandement te Antwerpen van 1817 tot en met 1830 te reconstrueren beschikten

[66]) Algemeen Rijksarchief, Auditoraat-generaal, Register Briefwisseling, brief n° 30 van 14 februari 1831.

[67]) Dagblad „De Postrijder van Antwerpen" 22.8.1846.

[68]) „Toutes les autorités ont fait acte de présence et un détachement d'infanterie a accompagné le convoi et rendu les honneurs militaires au défunt". Le Journal d'Anvers, 23.8.1846.
„Aujourd'hui à 11 hrs. du matin ont eu lieu à la cathédrale les funérailles de Mr. N. F. A. Claessens, auditeur-militaire. Une musique militaire précédait le convoi funèbre qui'était suivi par tous les officiers de la garnison" Le Précurseur, 22.8.1846.

wij over een rijke dokumentatie, waarvan de minuten van de vonnissen de hoofdbrok vormden.

Deze vonnissen zijn in de franse taal opgesteld tot en met 1822, zelfs indien de beklaagde kennelijk afkomstig is uit de noordelijke provintien. De innerlijke administratie van het ,,auditoraat" geschiedt trouwens ook in het frans. De sententien van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht werden echter in de nederlandse taal geveld, maar de dienstbrieven van de Advokaat Fiskaal Conrady zijn in het frans gesteld.

Vanaf 1 januari 1823 geschiedt echter alles in het nederlands en de Luikenaar Houyet schijnt zich aan deze toestand gemakkelijk te hebben kunnen aanpassen: zijn eigenhandig geschreven conclusien van eis zijn foutloos. Deze wijziging in het gebruik der talen is een gevolg van het in voege treden van het Koninklijk Besluit van 15 september 1819 dat bepaalde dat vanaf 1-1-1823 uitsluitend het nederlands mag gebruikt worden in de publieke akten in de provincien Antwerpen, Limburg en de beide Vlaanderen. Een tweede besluit van 26 oktober 1822 breidde deze bepaling uit tot de Brabantse arrondissementen Leuven en Brussel [69]).

In totaal werden 1181 vonnissen uitgesproken, hetzij ongeveer 85 per jaar. (In 1962 sprak de krijgsraad te Antwerpen 172 vonnissen uit; in 1963: 140; in 1964: 129). Het effectief der troepen in de provincie Antwerpen aanwezig, hebben wij echter niet kunnen achterhalen. Het schijnt nochtans groter geweest te zijn dan het hedendaags effectief als wij rekening houden met de heel wat talrijker eenheden die er toen in in garnizoen waren. Alleen in aanmerking nemend de eenheden waarvan de manschappen voor de krijgsraad terechtstonden recenseerden wij er niet minder dan 12 : 3 bataljons van de 15e Afdeling (of divisie), het 4e bataljon Artillerie en 6e en 41ste artilleriebataljon van nationale militie, het regiment lichte artillerie, de veldartillerieschool (thans nog steeds in de provintie gevestigd) het 2e linieregiment, het 27ste regiment Jagers, het 10e Lanciers en het 5e Dragonders.

Volgens de aard der gevonniste feiten waren de *deserties* het talrijkst, vervolgens de *diefstallenen het wegmaken van uitrustingsvoorwerpen* [70]). Rietslagen voor een eerste desertie, drie jaar ,,kruiwagen" voor een

---

[69]) Journal officiel **1819,** vol. **14,** n° XLVII en 1822 vol. **17,** n" XLVI. (Van de weinige uit die periode overgebleven documenen van liet auditoraat te Brussel, blijkt dat deze auditie zich ook stipt naar de taalwet voegde. Algemeen Rijksarchief Krijgsraad Brabant – niet te verwarren met het door ons geinventorieerd archief.

[70]) De statistiek der vonnissen en der gevonniste inbreuken (soms twee of drie in hetzelfde vonnis) werd mede opgesteld door griffier Albert Gailly wien wij hiervoor veel dank verschuldigd zijn.

Van **1817** tot **1821: 482** vonnissen beoordelend:

379 deserteurs, **60** verkopen of weggeven van uitrustingsvoorwerpen, 44 insubordinaties, **1** moord, 1 verkrachting, 1 sodomiterij, 1 tweegevecht, **38** opzettelijke slagen, **96** diefstallen, 10 misbruiken van vertrouwen, 1 jachtmisdrijf, 1 beschadiging van bomen.

Vervolgens met inbegrip van de oorlogsjaren **1831** en **1832** om een vergelijking mogelijk te maken met de Conseil de Guerre du commandement Provincial d'Anvers en de Conseil de Guerre permanent en campagne.

tweede desertie, zes jaar voor een volgende, waren gebruikelijke straffen. Deze straf bestond in het doen van arbeid, hetzij in de gevangenis of aan de vestingen of andere openbare werken, gedurende ,,den arbeid aan eenen kruiwagen of op eene ander wijze naar gelang van den arbeid, geketend" (artikel 30 van het militair strafwetboek, in voege gebleven tot 1870 in België). Insubordinatie werd met de dood gestraft, uitzonderlijk met de ,,kruiwagen". Bijkomende straffen waren de tentoonstelling op het schavot en het brandmerk.

Nu moet weliswaar dadelijk gezegd worden dat geen enkele doodstraf, opgelegd door de Krijgsraad in het Provinciaal Kommandement van Antwerpen ooit uitgevoerd werd. De Koning maakte altijd gebruik van zijn genaderecht om deze straf om te zetten, ja zelfs kwijt te schelden. In dit laatste geval gebeurde het dat de Koning de zaak terugzond naar het Hoog Militair Gerechtshof teneinde ,,zoodanig andere mindere straf op te leggen als het voorzegde Hof zal vernemen te behooren". Zo verliep het reeds met de eerste doodstraf uitgesproken wegens insubordinatie op 2 september 1817 lastens de kanonnier Abraham van Kampen, ,,oud 28 jaren zoo hij zegt, geboren te Delft". Het Hoog Militair Gerechtshof verklaarde de 15 december 1817 op appel van de veroordeelde ,,den impetrant en gedetineerden bij dit vonnis niet bezwaard" wat neerkwam op bevestiging van het vonnis. De veroordeelde diende hierop een genadeverzoek in en de Advokaat-Fiskaal Conrady stuurde dadelijk een eigenhandig geschreven dienstbrief naar Houyet, hem tot tweemaal toe op het hart drukkend dat hij niet tot de uitvoering van het vonnis mocht overgaan alvorens door de Koning over dit verzoek gedisponeerd was geworden:,,Je vous invite donc

	1822	1823	1824	1825	1826	1827	1828	1829	1830	1831	1832
Desertie	69	69	53	46	33	29	24	28	27	51	107
Insubordinatie	2	4	9	8	7	5	—	5	2	1 4	4 9
Postverlating	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Bespieding	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Verraad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—
Uitrustingsvoorwerpen	17	4	21	4	7	15	5	14	10	19	14
Doodslag	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Opzettelijke slagen	3	5	—	14	—	6	6	8	3	12	17
Zedendelicten	—	—	6	—	1	—	—	—	—	—	2
Onopzettelijk doding	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Willekeurige aanhouding	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Diefstal	20	13	15	27	17	24	25	28	27	13	20
Misbruik van vertrouwen	3	3	—	—	3	1	1	1	1	—	—
Verduistering	1	1	—	3	6	—	2	3	1	—	3
Valse verklaring	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Jachtmisdrijf	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Politiereglementen	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Berichtgeving vijand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—
Aanhitsing muiterij	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Aanhitsing desertie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Plundering	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Geweld schildwacht	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Smaad overste	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Valse aanklacht	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

Monsieur à garder cet arrêt ou sentence et à suspendre ou différer l'exécution jusqu'à ce que Sa Majesté aura statué sur la requête, m'accusant réception de la présente. Agréer, Monsieur, les assurances renouvellées de ma consideration très distinguée.

L'avocat Fiscal
Conrady.

Tot groot geluk van de veroordeelde hield de auditeur-militair zich stipt aan dit voorschrift want bij besluit van 4 april 1818 verleende de Koning ,,remissie van de straffe des doods met authorisatie op den voorzegde Hove om aan den voornoemden Abraham van Kampen zoodanige andere mindere straf op te leggen als het voorzegde Hof zal vermeenen te behoren''. Deze straf werd bij resolutie van 9 april 1818 bepaald op ,,stokslagen ter discretie van de officieren-commissarissen en wegzending als eerlozen schelm''. Houyet apostileerde — zoals hij nog met vele anderen zal doen — het hem voor uitspraak en uitvoering toegezonden extract dezer resolutie, met de woorden: ,,le présent arrêt a été exécuté sur la citadelle le 18 avril 1818".

De meest ontroerende desertie die beoordeeld werd zal wellicht deze van twee knapen geweest zijn, de gebroeders Chenecharles Dierick (14 jaar oud) en Chenecharles Regnier (16 jaar oud) ,,nés à la suite des armées et tambours au 6ième bataillon d'artillerie de milice nationale''. Zij verschenen op 8 april 1817 voor de krijgsraad, die ze absolveerde bij gebrek aan bewijsmiddelen. Het vonnis werd door het Hoog Militair Gerechtshof ,,geapprobeerd'' de 15e april en het werd uitgesproken de 22ste april.

Een andere desertie was deze die gepleegd werd door soldaat Eugène Gerard, 35 jaar oud uit Thuin, die in maart 1819 veroordeeld werd tot 100 rietslagen, beroving van de kokarde gedurende 1 jaar en acht dagen gevangenis, maar die, toen hij voor een tweede desertie terechtstond, terug naar zijn eenheid werd gezonden ,,suite à son état d'imbécilité". Een gelijkwaardige maatregel werd getroffen ten opzichte van de soldaat Pieter Roermond van het 4e Artillerie, die in 1823 ook werd teruggezonden naar zijn eenheid ,,wegens gebrek aan verstandelijke vermogens'.

Voor een diefstal met braak van 60 francs ten nadele van kapitein van der Duym, van de 2e Afdeling Kurassiers, werd de carabinier Jean Baptiste Henri, 21 jaar oud uit Musson (Groot Hertogdom Luxemburg) veroordeeld op 2 september 1817 tot 10 jaar dwangarbeid en één uur tentoonstelling op het schavot terwijl soldaat François Marien, 24 jaar oud uit Ranst, eveneens wegens diefstal met braak door vonnis van 7 april 1818 verwezen werd naar de galeien voor den duur van 7 jaar.

Vijf jaar gevangenis, verval van de militaire stand en tentoonstelling gedurende één uur op het schavot vielen ten deel aan soldaat François Joseph Aubert uit Dendermonde, omdat hij als oppasser van kapitein Steenberghe in diens kwartier ,,op den 1 mei 1821 een aan dezes schoonzuster toebehorende gouden zakhorloge en twee paar kousen had ontvreemd''.

Met de genaamde Isidoor Schenck, 29 jaar oud uit Kortrijk, brigadier van de Koninklijke Marechaussée te Antwerpen, moest de auditeur-militair ervaren dat de leden van dit elitekorps, geen even gemakkelijke tegenpartijen zijn als gewone soldaten. De feiten die tot een tenlastelegging van insubordinatie geleid hadden waren ook alles behalve banaal. Als chef van een bereden patroulle had brigadier Schenck rond zes uur in de morgen vier militairen in officiersuniform aangetroffen in een herberg gelegen tussen Wilrijk en Aartselaar. Hij had naar hun verlofpas of legimitatiebewijs gevraagd, waarop zij hem op honende toon antwoordden dat zij er geen hadden en zij officieren waren. ,,Vu qu'ils étaient en contravention avec l'article 15, page 10 du Règlement sur le service de la Maréchaussée'' zo verhaalt Schenck in zijn proces-verbaal, ,,nous les avons invité de nous suivre à Anvers par devant le vicomte Charles Du Toict, capitane-commandant la maréchaussée''. Zeer tegen hun zin volgden de vier officieren te voet de bereden maréchaussée naar de stad, namen het den brigadier kwalijk en bekloegen zich over deze ,,verregaande vexatie'' bij hun chef, die de zaak verder doorgaf met het gevolg dat vervolgingen werden ingesteld tegen de brigadier Schenck.

Schenck was echter geen man om zich te laten doen. Tijdens zijn ondervraging door de officieren-commissarissen beperkte hij zich meestal tot verwijzen naar de inhoud van zijn proces-verbaal en in zijn reeds lange militaire loopbaan had hij wellicht wel meer dan eens ander kwade momenten met succes doorstaan. Zijn stamboekuittreksel vermeldt dat hij in 1803 ingelijfd werd bij de 19de franse dragonders. in 1814 met verlof geplaatst werd als wachtmeester, overging met deze rang naar het 2e belgische carabiniers en op 22 november 1815 naar de Koninklijke Maréchaussée. Onder de rubriek ,,veldtochten[m] troffen wij volgende veelzeggende vermeldingen aan: ,,Autriche 1805, Prusse 1806, Pologne 1807, Côtes de l'Océan 1808, Espagne 109-1813, France 1813. Schenck had in gans Europa gevochten en ondernam nu de strijd tegen de krijgsraad, waarvan-hij de incompétentie opwierp voor het motief dat hij opgetreden was tegen de klagers als agent van de algemene politie en derhalve behoorde geoordeeld te worden door de gewone rechter. De krijgsraad verklaarde zich evenwel bevoegd. Het Hof improbeerde het vonnis en verzocht de krijgsraad zich onbevoegd te verklaren. De krijgsraad hield zich bij zijn eerste zienswijze. Schenck nam daar geen vrede mede en appeleerde van het vonnis dat door het Hof teniet gedaan werd met de aanwijzing dat de klagers zich tot de gewone rechtsmacht moesten wenden.

Van een heel andere soort was de zaak Vrutinckx, die kan doorgaan als het ,,enige verkeersongeval'' waarvan de krijgsraad op veertien jaar tijd te kennen had. Het gebeurde op zondag 9 augustus 1825. Drie onder-officieren hadden de idee opgevat een ,,chaise" te huren om een toertje buiten de stad in de omgeving van Borgerhout te ondernemen. De soldaat Jan Vrutinckx, 27 jaar oud uit Antwerpen, gelastte zich met het huren van de ,,chaise" en het mennen van de paarden. Na enkele herbergen buiten en binnen de stad bezocht te hebben, keerde

het gezelschap rond half tien 's avonds huiswaarts. De „chaire" reed op zeker ogenblik „in galop of zeer harden draf" de Falconrui op en overreed er de sergeant Peter Van Loo, die te praten stond met adjudant Van der Weeken. Het slachtoffer werd door de dom van het wiel aan het hoofd getroffen en bleef dood ter plaats liggen. Politiecommissaris Willem de Duve, van de 2e Wijk, stelde hierover proces-verbaal op dat hij naar de Procureur des Konings zond. Deze stuurde het door naar de auditeur-militair. Jan Vrutinckx werd op arrest geplaatst door adjudant Van der Weeke. Hij verscheen op 3 september voor de Krijgsraad, die hem veroordeelde tot een gevangenisstraf voor de duur van één jaar.

Wegens „pederastie" werd soldaat Jean van Miegten, 27 jaar oud uit Brussel, veroordeeld tot 13 maanden gevangenis en ontslag uit de militaire dienst door vonnis van 26 augustus 1820. Wegens „sodomiterij" werden sergeant Corbeeck en de tamboer Stallepers op 15 mei 1824 veroordeeld tot respectievelijk 18 en 3 maanden gevangenis met ontslag uit de militaire dienst, maar het Hof absolveerde ze bij gebrek aan bewijs. De dragonder artillerist Pierre Steenackers uit Londerzeel en 21 jaar oud, werd op 16 december 1819 wegens verkrachting tot vijf jaar opsluiting verwezen, maar het Hof wijzigde dit vonnis in 3 maanden gevangenis, honderd rietslagen en één jaar beroving van de kokarde. De slagen werden den veroordeelde wel geteld toegebracht, voor het front der troepen op 29 maart 1820.

In 1824-1825 situeren zich verschillende gevallen van „falsiteiten" en ontrouw in de administratie. Het zijn een vijftal onder-officieren; van verschillende eenheden, die zich voor de krijgsraad moeten verantwoorden. Het is alsof een grondige inspectie in de provintie gehouden was geworden en hier en daar erge onregelmatigheden aan het licht had gebracht. De straffen die uitgesproken werden zijn zeer ongelijk: van 5 jaar reclusie tot stokslagen en wegzending.

Over gans de overziene periode werd slechts één geval aangetroffen van beklag over een disciplinaire straf. Het betreft de soldaat Gerard Hoogvliet „qui s'est constitué prisonnier pour que le Conseil de guerre lui rendit justice envers son Colonel." Op 11 januari 1817 beval de Krijgsraad dat belanghebbende uit het arrest zou ontslagen worden nadat hij zijn klacht had ingetrokken. Vermoedelijk zullen er wel meerdere zaken van dezelfde aard zijn geweest, maar het Hof had zich door een betwistbare sententie van 17 oktober 1817, het monopolie van deze beklagproceduur toegekend zodat het aannemelijk is dat er geen verder spoor meer van teruggevonden werd te Antwerpen.

Zeer pijnlijk doet de zaak Hoeben aan. Ook de auditeur-militair haalde er niet veel eer aan alhoewel hij het goed bedoeld had. Soldaat Theodoor Hoeben was sedert 1819 in dienst bij het 2de bataljon van de 15de afdeling te Antwerpen in garnizoen. Op 23 juli 1823 lag hij ziek te bed, kon bijna niet meer zien doch werd niettemin door verschillende kameraden geplaagd, bespot, ja zelfs mishandeld. Plots greep hij zijn bajonet en wierp ze de hoogte in. Het wapen viel terug en kwam zeer ongelukkig terecht op het hoofd van soldaat Remer. De wond scheen aanvankelijk van lichte aard te zijn maar Remer stierf tien dagen

later. De officier van gezondheid Frans Leopold Peter, „oud 60 jaren, geboren te Duitsen Brood", verklaarde tijdens het onderzoek dat de os parientale van soldaat Remer getrepaneerd was geworden" deze operatie volmaaktelijk gelukte, toen na zeven dagen een kwaadaardige zenuwkoorts den zieke aangreep welke koorts dodelijk was".

De auditeur-militair werd gelast vervolgingen in te stellen tegen de zieke Hoeben, „wien de getuigen als blind aanwijzen", maar schijnt niet geweten te hebben hoe hij de feiten moest kwalificeren. Onder aanhaling van de franse jurist Merlin en een arrest van het franse cassatiehof liet hij het de krijgsraad over te beslissen „in welke der benamingen het aan Hoeben opgelegde feit moet worden geplaatst" en naar gelang de krijgsraad zou besluiten tot schuld of onschuld van de gedetineerde zou hij straf of invrijheidstelling vorderen.

De krijgsraad besliste dat de feiten als onopzettelijke doding moesten gekwalificeerd worden en dat soldaat Hoeben hieraan schuld had. Hierop vorderde de auditeur een gevangenisstraf van één jaar, die de krijgsraad toekende doch slechts voor de duur van vier maanden en de bundel werd ter fine approbatie van het vonnis naar het Hof te Utrecht gezonden.

Nu gebeurde het wel meer dat het Hof een of andere opmerking maakte maar nooit trof het een naar toon een inhoud vernietigender resolutie dan in zake Hoeben. De vroede raadsheren toonden zich werkelijk boos op auditeur Houyet aan wie zij verschillende verwijten richtten: in gans het dossier was geen verklaring te vinden van de geneesheer of heelmeester die Remer verzorgd had, al evenmin enige akte van lijkschouwing. Voorts werd de vorm waarin de conclusie van eis gesteld was geworden voor verwerpelijk geacht en het vermoeden zelfs geuit dat Houyet van de krijgsraad „een soort jury zou hebben geformeerd, die eerst over de schuld of onschuld heeft beslist". Bovendien werd het Houyet nog aangewreven dat hij bij het horen der getuigen hunne verklaring deed voorafgaan aan de eedaflegging — iets dat Houyet terechte of ten onrechte sedert 1817 pratikeerde maar tot nu toe het Hof nooit getroffen scheen te hebben — als wanneer „deze eerst na het verhoor" zal plaats vinden „wanneer geen redenen ter contrarie zijn"[72]). Kortom gans het proces droeg de kenmerken „van zeer vlugtige instructie" en de zaak werd naar de krijgsraad terugggezonden voor verder onderzoek.

Voor Houyet zelf voegde het Hof nog een extra paragraaf bij haar resolutie, waarvan hem rechtstreeks door de griffier Scheltema een extract werd toegestuurd en waarvan de stijl soms nog zeer actueel aandoet:

---

[71]) Het Belgisch bewind was heel wat harder: tussen 1832 en 1835 grepen vijf terechtstellingen plaats te Dendermonde, Lier, Diest, Tervueren en Leuven — E. Wanty „Le milieu militaire belge", 53.

In verband met deze laatste interpelleerden de Brouckère en Gendebien de Minister van Jusitie en diende de Brouckère een wetsvoorsel in strekkend tot afschaffing van de doodstraf — Moniteur n" 17,35 en 36 van 17 januari, 4 en 5 februari 1835.

[72]) De tot dan toe gebruikte formulieren, met eedaflegging vooraan, verdwijnen inderdaad vanaf dat ogenblik.

,,Is nog besloten aan de Auditeur-militair in het provintiaal Commandement van Antwerpen voornoemd in het bijzonder 's Hoves ongenoegen te kennen te geven zoals geschiedt bij deze, over de zoo onvolledige als illegale wijze, op welke hij in de voorzegde zaak heeft geprocedeerd, niettegenstaande hem de wet en al 't geen tot het instrueren van een krimineel Proces na zoo vele jaren zijn ambt te hebben bekleed volledig behoorde bekend te zijn, met ernstige aanmaning van zich op de verrigtingen van het ambt, het welk Zijne Majesteit hem heeft opgedragen en de voorschriften der Wet, met eenen meerdere ijver toe te leggen ten einde het Hof zich niet genoodzaakt vinde eenen meer ernstige maatregel in het belang van de Justitie te provoceeren."

Nog vele andere gevallen zouden hier kunnen aangehaald worden om de aktiviteit van de krijgsraad verder te belichten en ook een beeld op te hangen van wat zich in die tijden onder de militairen in de provintie Antwerpen aan misdrijven voordeed maar dit zou ons veel te ver brengen. Een ander paneel uit de geschiedenis van deze Krijgsraad wacht om opengedraaid te worden en belooft ons veel verrassingen: de jaren 1830-1832.

* *

Wanneer in augustus 1830 te Brussel de voortekenen van de oproerige beweging[73] zichtbaar werden, mobiliseerde de Koning een deel van het leger dat onder het opperbevel van Prins Frederik werd geplaatst[74].

Enkele onderdelen begonnen reeds vanaf 21 september naar Brussel op te marcheren en bereikten de stad op 23 september. Over de ge-

[73] Over sommige vreemdelingen, die alsdan een rol speelden, publiceerde L. Leconte in: ,,Les éphémères de la révolution de 1830" – Brussel 1945, een aantal merkwaardige gegevens: de opperbevelhebber don Juan van Halen, Spanjaard; Grégoire, uit Charlesville en burggraaf de Pontécoulant, uit Parijs, die met de Légion Belge parisienne, waarin onze landgenoten een kleine minderheid vormden, de beide Vlaanderen ,,veroverden"; Mellinet uit Corbeil (Fr.) ,,generaal" later in 1849 door het Assisenhof van Antwerpen ter dood veroordeeld voor zijn medeplichtigheid in de zaak van Risquons-Tout; Niellon uit Straatsburg, ook generaal gemaakt, en militair gouverneur der beide Vlaanderen om er de ,,orangistische weerstand" te breken, als sergeant-majoor na Leipzig naar huis gestuurd, nam terug dienst om onder Napoleon te strijden te Waterloo, deserteerde volgens zijn oud-korpscommandant maarschalk de Castellane, in 1817 omdat hij de soldijstaten had vervalst; de ,,majoor" Stieldorff, uit Trier, eerst in dienst van Napoléon, liep vervolgens over naar de Kussen en nam in 1830 actief deel aan de gevechten te Brussel; de valse graaf Charlet de Culha, die met het gepeupel de woning van de chef der politie, de Knijff, plunderde en daarna een zeer dubbelzinnige rol bleef spelen, wat ook het geval was met Grégoire, die te Gent, in februari 1831, plots Orangist werd, aangehouden werd en opgesloten in de Sint Bernardus gevangenis te Hemiksen, alwaar Culhat hem enkele tijd later gezelschap kwam houden, en nog zoveel anderen.

Te vermelden valt ook het besluit van het Voorlopig Bewind dd. 10 oktober 1830 dat de officieren na Waterloo in België teruggekeerd uit Franse dienst met rang en ancienneteit terug in dienst nam alsof zij onafgebroken waren blijven dienen.

[74] F. de Bas ,,Prins Frederik der Nederlanden en zijn tijd" – Schiedam 1904, deel IV.

vechten die aldaar geleverd werden bevat het archief van de Krijgsraad Antwerpen een merkwaardig document. Het betreft het proces-verbaal van ondervraging van korporaal Jean Joseph Pirotte, geboren te Luik de 10 september 1810, tegen dewelke klacht was ingediend geworden door zijn korpskommandant, de Luitenant Kolonel Klerckx van het 1ste Bataljon Grenadiers, omdat ,,hij op 23 september 1830 zich verwijderd had van zijn kompagnie en in bezit werd bevonden van aan burgers ontvreemde goederen'' o.a. ,,een gouden horloge'', ,,een goud kachet met familiewapen'' een ,,paternostre met yvoor kruis'' ,,een hemd gemerkt A.D.C.'' enz.

Den 22 oktober ondervraagd door de officieren-commissarissen bijgestaan door Houyet, verklaarde Pirotte o.a. het volgende in de franse taal:

,,Le jeudi 23 septembre je suis entré à Bruxelles. Ma compagnie a reçu l'ordre d'avancer au pas de charge mais une bourade est survenue et j'ai été jeté dans un fossé avec plusieurs autres. Je me suis trouvé ainsi séparé de ma compagnie. Après m'être relevé, j'aperçus des hommes de la 4ième compagnie, qui étaient restés en arrière. Je me joignis à eux . . .

. . . . . .

,,Nous étions ainsi réunis lorsque l'adjudant-major du 3ième Bataillon nous a ordonné d'entrer dans une maison qui fait le coin à gauche de la rue Royale et d'en expulser ceux qui s'y trouvaient. On fit d'abord quelques difficultés d'entrer mais le même adjudant armé de son épée se précipita dans cette maison et des grenadiers le suivirent. Trois individus bourgeois, extraits de cette maison furent tués à l'instant où ils parurent à la porte . . . . je montai jusqu'au grenier et je trouvai un homme armé d'une canne qui dès qu'il me vit me dit qu'il se rendait. Je le fis descendre devant moi et alors qu'il fut arrivé en bas dès qu'il vint à la porte et qu'il vit les trois autres tués, il s'écria: ,,Vive Napoléon, vive la liberté'' ce qui lui valut la mort que lui donnèrent les soldats de la 10ième division et des grenadiers, qui se trouvaient à la porte . . .'' Volgt dan de beschrijving van wat Pirotte uit voormeld huis ontvreemdde. Hij gaat verder: ,,Le lendemain 24 on fit dire que par ordre du Prince tous ceux qui avaient des objets d'or ou d'argent devaient les rendre au commandant de leur compagnie. J'informai alors les grenadiers qui avaient été près de moi . . . liet zich het gestolen goed overhandigen maar . . . . hield het voor zich.

Wat er met het geval Pirotte verder gebeurde konden wij niet achterhalen. Zijn dossier is onvolledig. Enige vermelding in het hechtenisregister of vonnisregister komt er op zijn naam niet voor zodat blijkbaar de vervolgingen niet verder doorgedreven werden. Dat het met de tucht onder de troepen eerder slecht gesteld was illustreert nochtans dit geval opperbest: meer dan ooit bestond behoefte aan krachtdadige beteugeling van alle buitensporigheden om de reeds zozeer gehavende discipline te herstellen, maar juist in die dagen schijnt de militaire justitie weinig ijver getoond te hebben.

Op het ogenblik dat de koninklijke troepen, voor twee derden be-

staande uit Zuid Nederlanders, Brussel binnen rukten en de bovenstad begonnen te bezetten, ondertekende de Koning weliswaar dd. 23 september het besluit n° 12 waarbij twee permanente krijgsraden te velde werden opgericht: de ene bij de troepen van generaal Cort-Heyligers, in reserve gehouden te Maastricht, de andere bij de troepen onder het rechtstreeks bevel van de Prins. De auditeurs te Maastricht en Antwerpen, Nierstrass en Houyet, werden aangewezen om bij deze krijgsraden te fungeren [75]).

Enig spoor van aktiviteit van de krijgsraad bij dewelke Houyet aangesteld was, werd echter niet teruggevonden om de eenvoudige reden dat deze krijgsraad, al evenmin als deze te Maastricht [76]) samengesteld kon worden. Of Houyet zich met het prinselijk hoofdkwartier mee verplaatste naar Vilvoorde, van 23 tot 26 september, kon niet eens uitgemaakt worden. Eerst op 1 oktober duidde de Prins de president en leden van deze krijgsraad aan en gaf hun het bevel de eed te komen afleggen op zijn hoofdkwartier voorlopig naar Waelhem achteruitgeschoven nadat Hij, na drie dagen gevecht geleverd te hebben in Brussel, onverwacht en tegen het advies van zijn stafchef Constant de Rebecque tot de terugtocht besloten had 77). Maar de voorgeschreven eedaflegging ging niet door, vermoedelijk schrijft Mr. De Graaff, omdat zich tussen de aangeduide officieren drie Belgen bevonden die niet in nederlandse dienst wilden blijven [78]). Laat ons niet vergeten dat op 29 en 30 september 1830 de Staten-Generaal, zich uitgesproken hadden voor de scheiding en het nieuws van de stemming zich zeer vlug verspreid had . . .

Ondertussen had de gewone krijgsraad voortgewerkt vermits op 5 oktober het vonnis Mampaey-Van de Velde — het laatste — gearresteerd was geworden en hij zelf op 18 oktober nog bijeenkwam om kennis te geven van een dd. 12 oktober getroffen resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof op een beroep van de Auditeur Militair tegen een vonnis van 29 juni dat korporaal Judocus van Eeckhoudt veroordeelde tot 18 maanden gevangenis en ontslag uit de militaire dienst wegens „beurzensnijderij". Op geen van beide zittingen was Houyet evenwel tegenwoordig, maar hij was toch nog in Antwerpen vermits hij op 22 oktober nog deelnam aan de ondervraging van korporaal Pirotte en acht dagen vroeger aanwezig was in het koninklijk paleis aan de Meir bij de eedaflegging van de nieuw benoemde president en de leden van de krijgsraad te velde [79]).

Op maandag 25 oktober biedt hij echter zijn ontslag aan en zonder op de koninklijke beslissing te wachten blijft hij 's anderendaags, wanneer het hoofdkwartier zich naar Wuustwezel verplaatst te Antwerpen achter met 2 officieren, leden van de Krijgsraad te Velde.

---

[75]) Recueil Militaire, 1830, I, 320, gecit. door De Graff, op. cit. 216.

[76]) Het besluit van 23 september n° 12 werd wat betreft de krijgsraad bij de roepen onder bevel van Cort-Heyligers niet eens uitgevoerd — De Graaff op cit. 217.

[77]) J. Bosscha — Neerlands Heldendaden, III, 623.

[78]) De Graaff op cit. 217.

[79]) Missiven van de opperbevelhebbers van 15 october 1930, n° 266 en 267, gecit. door De Graaff, op cit. 217.

Het verzoek van Houyet [80]) gedateerd van uit Antwerpen op 25 oktober 1830 — veertien jaren dag op dag na zijn benoeming — verdient in extenso. vermeld te worden omdat weinige geschriften van dit genre tot nu toe gepubliceerd werden en het toch als zeer belangrijk kan beschouwd voor een beter begrip van de opvattingen zijner tijd — en landgenoten alsmede van zijn persoonlijkheid.

Sire,

La séparation de l'armée venant de s'effectuer du consentement même de Votre Majesté, et les Belges ayant été renvoyés dans leurs foyers, je pense, Sire, que cette mesure atteint tous ceux qui exerçaient quelque fonction dans l'armée. Je dois donc en qualité d'Auditeur Militaire près le Conseil de Guerre permanent établi au corps d'armée de son Altesse Royale le Prince Frédéric, me l'attribuer et avec d'autant plus de raison que des militaires appartenant aux seules provinces septentrionales seront maintenant traduits devant le Conseil de Guerre permanent. Ma conscience, Sire, semblarait me reprocher la continuation de cette fonction où seul Belge, je n'aurai que des habitants des provinces septentrionales à poursuivre, et malgré toute l'impartialité qui a été la base de toute ma conduite publique je me verrai attribuer les condamnations sévères qui pourraient être prononcées. Votre Majesté sent déjà toute la délicatesse de ma position.

Il la supplie donc humblement de vouloir m'accorder ma démission honorable des fonctions d'auditeur militaire près le Conseil de Guerre permanent et de vouloir déléguer un auditeur militaire des provinces septentrionales à l'effet de rernplir les fonctions particulières auxquelles Votre Majesté avait daigné m'appeler par arrêté du 23 septembre n° 412.

La Haute Cour de Justice Militaire et toutes les autorités civiles et autres de la province vous diront Sire jusqu'0Ù a toujours été mon zèle pour le service de Votre Majesté, zèle qui n'a pas varié d'un instant.

C'est la grâce, Sire, de Votre Majesté le très humble très obéissant et dévoué sujet,

F. N. J. Houyet

Wat opvalt bij de lektuur van dit verzoekschrift is vooreerst het feit dat Houyet tot het allerlaatste ogenblik gewacht heeft om zijn ontslag aan te bieden. Gedurende de tien dagen die vooraf gingen was de toestand in de stad zeer snel geevolueerd. Antwerpen werd als een bolwerk der royalisten beschouwd: was de stad immers niet uitgegroeid in veertien jaar tijd tot de eerste handelsmetropool der Nederlanden. Haar bevolkingscijfer dat 90.000 zielen bedroeg bij de verovering door Farnèse in 1585 daarna door de uittocht van de beste harer burgers waarvan een deel naar Holland uitweken, geslonken tot 42.000 [82]) om moeizaam in 1815 de 54.000 te bereiken, was in veertien jaar tijd tot

---

[80]) Staatsecretarie n° 100, Algemeen Rijksarchief, 's Gravenhage.

[81]) De Graaff, op cit. 217 in voenota.

[82]) R. Boumans: ,,De getalsterkte van Katholieken en Protestanten te Antwerpen in 1585" in Revue belge de Philologie et d'Histoire, XXX, 1952, 3-4.

75.000 gestegen [83]). Zij werd „het" doelwit der opstandelingen, die in de verovering van Antwerpen een machtig wapen zagen om hun gezag te kunnen vestigen. Zij stuurden dan ook van uit Brussel een hunner agenten, de afgedankte controleur der toldiensten van den Herreweghen om ter plaatse onrust te stoken en handlangers te recruteren. Klinkhamer, de chef van de politie was hierop uitgekomen en had voldoende bewijsmateriaal verzameld om generaal Chassé er toe te brengen de staat van beleg af te kondigen vanaf dinsdag 19 oktober te 12 uur, juist op een ogenblik dat zich onder zijn troepen de scheiding aan het voltrekken was tussen Noord en Zuid-Nederlanders, daags te voren door Prins Frederik bevolen [84]), een maatregel die de paraatheid dezer troepen voorlopig praktisch uitschakelde. De daarop volgende zondag verschenen de opstandelingen voor de stad en eerst dan besloot Houyet zijn verzoekschrift, dat hij 's anderendaags indiende, op te stellen: langer had hij werkelijk niet kunnen wachten. Het valt overigens op dat Houyet in fine van zijn rekest zeer duidelijk zijn ongewijzigde ijver voor 's Konings dienst te verstaan geeft. Schijnbaar wil hij niet alle bruggen opblazen, want omtrent de toekomst bestaat geen zekerheid. Wat echter het meest treft is dat Houyet enkel verzoekt om ontlast te worden van zijn functie van auditeur bij de krijgsraad te velde. Over zijn functie van auditeur in het provintiaal kommandement rept hij geen woord. Was hij de mening toegedaan dat de toestand in dit opzicht ongewijzigd zou blijven en hij deze functie verder zou kunnen blijven uitoefenen in een kommandement enkel uit Belgen bestaand zij het dan ook onder het gezag van de Erfprins, die sinds 4 oktober tot goeverneur van de zuidelijke provintiën benoemd was geworden met standplaats te Antwerpen? Het valt moeilijk te zeggen. De Minister van Justitie moet er echter anders over gedacht hebben vermits op 5 november 1830 Houyet, al is het dan ook eervol, ontslagen wordt uit beide functies [85]).

Onbeantwoord moet ook de vraag blijven welke rol en sedert wanneer Houyet in de opstand heeft gespeeld. Indien van de 9 Zuidelijke auditeurs precies hij op 6 januari 1831 tot auditeur-generaal wordt benoemd mag verondersteld worden dat hij zich in de ogen van de leden van het Voorlopig Bewind op een of andere wijze meer onderscheiden en verdienstelijk gemaakt had dan zijn collega's. Formele aanwijzingen dat hij vóór 25 oktober kontakt had gehad met vanden Herreweghen of andere agenten van het Voorlopig Bewind (opgericht 26 september 1830 te Brussel) zijn niet voorhanden. Zijn naam verschijnt echter in het „order" n° 13 van woensdag 27 oktober uitgevaardigd door vanden Herreweghen „délégué du gouvernement provisoire" [86]).

Deze laatste had daags te voren het sein voor de oproer gegeven:

---

[83]) F. Prims, „Geschiedenis van Antwerpen" X, 2, 13.
[84]) F. Prims, op cit. X, 1, 30.
[85]) K.B. van 5 november 1830 n° 100.
[86]) Mertens en Torfs „Geschiedenis van Antwerpen" VII, bijlage n° 13 en Verslag „vanden Herreweghen, in vapiers Rogier farde 41", Algemeen Rijksarchief te Brussel, gecit. door Mertens en Torfs „Geschiedenis van Antwerpen" VII, bijlage 13.

en de soldaten van Chassé werden plots langs alle kanten beschoten en aangevallen en waren in wanorde naar het Zuidkasteel afgetrokken. In de vroege morgenduren van de daarop volgende dag bekwam vanden Herreweghen van Chassé een wapenstilstand en de . . . sleutels van de stadspoorten [87]). In zijn voormeld order duidde hij Houyet, Janssens, Franc, Olivier (die hij tot plaatskommandant benoemde) de Bets en de La Vaux aan om de buiten de wallen staande oproerlingen tegemoet te gaan. Was het toeval dat Houyet zich bij deze afgevaardiging bevond, was het sedert lang gepland, niemand zal het ooit te weten komen. Om 10 uur begaf de delegatie zich naar de Kipdorppoort om de „bevrijders" binnen te laten.Deze waren aangevoerd door de franse „generaal" Mellinet, de franse impressario Niellon en de Brusselaar Kessels „tour a tour fantassin, marin, receveur des contributions, officier de Bolivar, chevalier de la Légion d'Honneur (pour avoir dit-on promener en Europe une carcasse de baleine), héros de la révolution belge, major d'artillerie, prévenue de conspiration, inventeur d'un échelle de sauvetage et au surplus père de 19 enfants" [88]). Hun eerste daad: de tussen de delégué du gouvernement en luitenant-generaal Chassé gesloten overeenkomst schenden, met als gevolg de beschieting van de stad door de artillerie van de citadel . . . .

* * *

Vanaf dit ogenblik is nergens meer spoor van Houyet te vinden totdat hij op 6 januari 1831 te Brussel tot auditeur-generaal benoemd wordt. In de citadel treft luitenant-generaal Baron Chassé maatregelen om in de oprichting van een nieuwe krijgsraad te voorzien [89]) terwijl in de stad Nicolaas Claessens de facto als auditeur van het — inmiddels in de handen van de Belgen — overgegane provintiaal commandement optreedt en dit vanaf 4 december, datum van de ondervraging van sergeant Jean Vaslet, eerste „belgische" militair die op arrest geplaatst werd en die op 18 januari daaropvolgend zal gevonnist worden. Eerst op 24 februari 1831 wordt Claessens officieel tot auditeur benoemd. Als adjunct wordt hem toegevoegd de gentenaar J. A. F. Gerard, die op 13 december 1838 tot substituut auditeur-generaal wordt bevorderd [90]). De militaire gebeurtenissen vergen weldra de vorming van een

[87]) Verslag van Lt. Gen. Baron Chassé aan de directeur-generaal van oorlog, 29 oktober 1830 in Colenbrander Gedenkstukken, X 4, n° 240, p. 55.
„Ik zoude met dit getal manschappen (3.000) de citadel op een luisterrijke wijze kunnen verdedigen indien de troepen slegts middelmatig waren, maar aangezien de infanterie tot niets in staat is en mijn vertrouwen zig alleen op de artillerie en het algemeen depot moet vestigen, zoo kan ik niet ontveinzen dat mijn positie hier zeer precair is".

[88]) L. Leconte, op cit. 199.

[89]) De Graaff op cit. 229. Een niet-rechtsgeleerd tweede luitenant fungeerde als auditeur.

[90]) J. A. F. Gerard werd auditeur-generaal benoemd op 1.4.1866. Hij was de vruchtbaarste onzer schrijvers over militair recht uit vorige eeuw. Zie J. Gilissen „Historische schets van de militaire strafwetgeving in België sedert 1814" p. 2. Hij schreef ook een „Etudes historiques et critiques sur le Consitution" waarvan sommige bladzijden – o.a. 216-231 – kunnen doorgaan als het Credo van anti-vlaamsgezindheid (L. Willems in Verslagen en Mededelingen der Koninklijk Vlaamsche Academie – juli-augustus 1902 p. 84.

krijgsraad te velde waartoe op 7 mei 1831 besloten wordt met aanwijzing van Claessens om bij deze krijgsraad als auditeur op te treden [91]) taak waarin hij vanaf 9 mei 1832 bijgestaan wordt door de Antwerpse advocaat Charles Blonde1[92]).

Het valt buiten ons opzet de bedrijvigheid van deze krijgsraden verder te onderzoeken en te beschrijven. Gedurende de eerste jaren heeft Claessens het evenwel niet gemakkelijk gehad. Het was volop oorlog. De stad werd tweemaal in staat van beleg verklaard [93]). De inwoners waren ongerust over de toekomst en op verre na niet allen gewonnen voor de brusselse- en zeker niet de franse partij. Het vervoer van graan en meel naar de citadel moest verboden worden en de oprichting van een ,,douanenkreits ten aanzien van het kasteel" doorgevoerd [94]). Overal werden militaire werken uitgevoerd. De stad was vol militairen en ,,burgerwachten" (uit Wallonië). Het aantal zaken dat op de militaire auditie genoticeerd werd steeg op gevoelige wijze: meer dan 750 in 1831 en 406 in 1832 tegen 110 in 1827, 54 in 1828, 95 in 1829 en 98 in 1830 (tot en met oktober). Het aantal vonnissen steeg in gelijke mate. Er waren in 1832 opvallend veel deserties. Daarbij voegden zich nog enkele verspiedingszaken ten laste van burgers, waaronder de meid van Mr. Strickaert en verscheidene schippers, die bijna allen werden vrijgesproken. Ook nog een belangrijke zaak van plundering ten laste van Michel Destrelles ,,portefaix" André van Braekel ,,ouvrier" en consoorten, die zwaar werden veroordeeld. Bovendien nog een meer eigenaardige zaak waarvan acht officieren verdacht waren, die een stelling opgegeven hadden zonder ze te verdedigen en die wegens verraad werden vervolgd en op drie na veroordeeld. Doodstraffen werden kwistig uitgesproken, o.a. voor desertie in tegenwoordigheid van de vijand, voor insubordinatie, voor een geval van muiterij, voor gewelddaden aan oversten enz. Er werd geen enkel van deze doodstraffen uitgevoerd, want voor zoveel wij konden nagaan werden alle terdoodveroordeelden begenadigd. De executie werd soms in extremis tegengehouden door Claessens, zoals volgende korte dienstbrief n° 1030 van 3 juni 1831 gericht aan de auditeur-generaal duidelijk bewijst:

> ,,J'ai l'honneur de vous informer, Monsieur l'Auditeur Général,
> ,,que la parade d'exécution de l'arrêt de mort prononcé contre le
> ,,nommé Castelyn, Thomas, lancier au 1r regiment Lanciers,
> ,,ayant été commandée, celui-ci a demandé hier soir à se pourvoir
> ,,en grâce; ne voulant prendre sur moi de passer outre à l'exécution
> ,,de cet arrêt, j'en ai référé au Général de Division, Commandant
> ,,en Chef l'armée de l'Escaut, qui, mû par un sentiment d'humanité,
> ,,m'a autorisé à surseoir à l'exécution de l'arrét précité.
>
> L'Auditeur Militaire
> (s) N. F. Claessens

---

[91]) Bulletin Officiel – Besluit nr. 131 van 7.5.1831.
[92]) de Robaulx, op cit. 188.
[93]) F. Prims op cit. 45-46 (van 1.4.1831 tot 22.8.1831) en Bulletin officiel n° 95 (vanaf 23 oktober 1831 i.v.m. de belegering van de citadel.
[94]) Bulletin officiel, besluiten nr. 38 en 74 van 4 maart 1831.

Door besluit van 24 juni 1831 werd aan Castelyn opgelegde doodstraf „kwijtgescholden".

Auditeur Claessens stond werkelijk dag in, dag uit op de bres en aan de rustige maanden tijdens welke hij in vroegere jaren Houyet verving, toen de dienst van het garnizoen hem geen kopbrekens bezorgde, zal hij nog wel menige keer hebben teruggedacht. Hij moest zelfs vechten tegen de stadsadministratie, die hem geen degelijk lokaal ter beschikking wilde stellen om de zittingen van de krijgsraad te houden, ofschoon het besluit van het Voorlopig Bewind van 9 november 1830, dat de openbaarheid der zittingen had bevolen, deze verplichting ten laste van de „régence des villes" had gelegd. Zo verhuisde de krijgsraad achtereenvolgens van de gevangenis [95]) naar het stadhuis. In 1834 was nog geen bevredigende oplossing voor dit huisvestingsprobleem tussengekomen en er deed zich zelfs op 9 oktober een hevig incident voor tussen Claessens en de griffier der politierechtbank P. Galmart: op het ogenblik dat de krijgsraad het lokaal betrad dat ook dienst deed als politierechtbank, werd hem de toegang belet door de griffier, bijgestaan door een deurwaarder en in bijzijn van talrijke kijklustigen. Met zuiderse voortvarendheid diende de griffier de auditeur van antwoord, hardop roepend: „qu'il tenait ce local depuis la république de par la Loi et qu'il n'en sortirait que par la force des bayonettes". Een bedreiging waarvoor de Krijgsraad niet achteruitweek, de zaal binnentrad en onder luid protest van de tot aftocht gedwongen griffier, zijn zitting begon [96]).

Dit incident, dat de tussenkomst van de provintiegouverneur Ch. Rogier uitlokte, was echter voor Claessens maar een van de vele onaangenaamheden waarmede hij bij de aanvang van zijn ambtsverrichtingen te kampen had. Veel erger voor zijn persoon was de onverwachte behandeling die hem vanwege de krijgsraad te beurt viel op 13 november 1832.

Op voornoemde dag was de krijgsraad te velde, onder voorzitterschap van majoor de l'Eau [97]) bijeengekomen om de feiten van verspieding ten laste gelegd van enkele burgers, de genaamden Jacques vander Schriek en consoorten te vonnissen. Charles Blondel informeerde de krijgsraad dat het dossier door Claessens opgezonden was geworden aan de Minister van Justitie, die hierom gevraagd had, tevens opdracht gevend aan de Auditeur de krijgsraad om verdaging der verhandeling te verzoeken. Zo verstond het evenwel de Krijgsraad niet, die zich voor een voldongen feit geplaatst achtte omdat de bundel reeds ter beschikking van de Minister gesteld was geworden en in plaats van in te gaan op het verzoek tot verdaging vaardigde hij een bevel tot aanhouding

---

[95]) De gevangenis gelegen aan de Kloosterstraat was bij de beschieting der stad op 27 oktober in brand geschoten en overgebracht naar het Hotel van Salm Salm. (Recueil omzendbrieven Ministerie van Justitie 3e Serie I. 93).

[96]) Stadsarchief Antwerpen bundel n° 462, Krijgsraden (1831-1834).

[97]) de l'Eau werd later zelf voor het Hoog Militair Gerechtshof gedaagd om zich te rechtvaardigen over zijn houding tijdens de relletjes die te Antwerpen plaatsgrepen naar aanleiding van de op 21.5.1833 geopende orangistische club „La Loyauté".

van Claessens uit, in de overtuiging dat Claessens de behandeling der zaak had willen verhinderen. Claessens werd terstond opgesloten in de gevangenis [98]). In de Journal d'Anvers liet de reaktie niet lang op zich wachten want 's anderendaags melde de krant reeds: ,,La cause de MM. Vanderschriek et consorts a été remise sur ordre exprès du Ministre de la Justice . . . Nous saurons ainsi sous peu si avec les trois mots magiques ,,état de siège" il est loisible a un commandant d'armes de mettre une ville de 72.000 âmes hors la loi".

Men voelt onmiddellijk aan welk de inzet en de achtergrond van deze zaak was: sedert de stad in staat van beleg was verklaard geworden vielen de burgers onder de rechtsmacht van de militaire rechter, waarbij dan ook nog dient geattendeerd te worden dat de vonnissen van de permanente krijgsraden te velde niet vatbaar waren voor beroep en integendeel onmiddellijk uitvoerbaar waren.

Van zodra ingelicht over wat zich had voorgedaan spoedde de Auditeur-generaal Houyet zich naar Antwerpen voor onderzoek en om zijn opvolger, gewezen plaatsvervanger en tafelgenoot, uit de gevangenis te bevrijden. Hij stelde hiertoe een vordering tot invrijheidstelling op welke deurwaarder Van den Wijgand gelast werd aan de directeur der gevangenis te betekenen. Deze vordering riep — terecht — de onbevoegdheid van de krijgsraad in om op te treden tegenover de auditeur-militair, die onder de exclusieve rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof viel. De vordering werd de 15de november betekend en Claessens werd terug in vrijheid gesteld. Tegelijkertijd stuurde de Minister van Oorlog een dienstbrief aan Kolonel Buzen, Militaire Gouverneur te Antwerpen, in volgende termen:

Bruxelles, le 15 novembre 1832.

Monsieur le Colonel,

Je vous préviens que sur le rapport de Mr. le Minister de la Justice, le Roi a décidé en conseil que l'auditeur militaire qui n'est justiciable que de la Haute Cour militaire et qui a été arrêté par un acte émanant du Conseil de guerre permanent de la première division serait remis sur le champ en liberté et que Mr. l'auditeur général se rendrait immédiatement à Anvers pour informer sur cette arrestation.

Je vous prie en conséquence, en vertu des pouvoirs dont vous êtes revêtu, d'ordonner à l'autorité qui a fait exécuter cette arrestation illégale, de remettre sur le champ Mr. Claessens en liberté et de me rendre compte de la prompte exécution du présent ordre.

Le Ministre de la Guerre,

Baron Evain.

Ingevolge deze dienstbrief kwam de krijgsraad op 16 november bijeen om over het hem door de militaire gouverneur overgemaakt bevel tot invrijheidstelling te delibereren en, groot was zijn verbolgenheid, toen hij vernam dat de auditeur-militair reeds daags te voren in vrijheid

[98]) Na Wierdsma, die om politieke redenen werd opgesloten, Schouten, die om minder eerbare motieven werd aangehouden, is Claessens alszo de derde die hun lot onderging.

gesteld was geworden, ofschoon dit slechts op bevel van de krijgsraad had mogen gebeuren [99]).

Hiermede was het incident echter niet gesloten: op 30 november en 21 december werd over deze kwestie in de kamer van Volksvertegenwoordigers vinnig gedebatteerd. De Minister van Justitie hoorde zich verwijten dat hij de gewone gang der justitie had willen onderbreken, maar de Minister, liet zich niet van zijn stuk brengen; het was tenslotte auditeur Glaessens die zijn onderrichtingen niet stipt had uitgevoerd en Claessens werd tijdelijk verplaatst [100]). De zaak had echter ook nog minder spektakulaire maar meer doeltreffende gevolgen: op 16 november verscheen reeds een koninklijk besluit dat de uitvoering der vonnissen, uitgesproken door een krijgsraad te velde, opschortte totdat de Koning beschikt had over het door de veroordeelde ingediend genadeverzoek, tenzij de krijgsraad er met eenparigheid van stemmen anders zou over oordelen [101]). Dit besluit werd gevolgd door dit van 24 en van 30 december 1832 dat voorzag in de oprichting van nieuwe krijgsraden te velde voor 1833 en hun leden benoemde[102]).

En wat gebeurde met Vandenschrieck en consoorten? Zij werden op 30 januari 1833 door een nieuw samengestelde krijgsraad . . . . vrijgesproken.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 22 januari 1965

President: Lt.-Kolonel Mr. *D.* J. R. Buisman (plv.); *Leden:* Lt.-Kolonel J. C. Engelman en Majoor G. W. Baron van Dedem.

Als bestuurder van een auto daarmede 's nachts gereden zonder kop- of stads-lichten en voorts binnen de bebouwde kom van Amsterdam gereden met snelheden, variërende van 75 tot 110 km/h.

Qualificatie van het eerste feit ('s nachts rijden zonder licht) door de Krijgsraad „Overtreding van artikel 13 W.V.R.", door het Hoog Militair Gerechtshof (zie achter het vonnis) verbeterd in „Overtreding van „artikel 13, lid 3, W.V.R.").

(W.V.R. art. 13, 61a).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. V. D. V., geboren 20 mei 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: .. . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

---

[99]) Feuilles d'Audience 16 november 1832.
[100]) Moniteur 2 en 23 december 1831.
[101]) Bulletin officiel, Besluit van 16.11.1832, n° 964.
[102]) Bulletin officiel, Besluiten van 24.12.1832 en volgende, n° 1137 tot 1142 en 1161.

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-
„macht, op of omstreeks 15 november 1964 circa 04.20 uur, zijnde bij
„nacht, te Amsterdam, als bestuurder van een vierwielige personen-
„auto Renault Floride gekentekend FX 62-98:

„1e. daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer
„openstaande weg, de Westermarkt, gaande in de richting Raadhuis-
„straat en komende uit de richting Rozengracht terwijl dit voertuig
„niet voldeed aan de in artikel 13 juncto 84 van het Wegenverkeers-
„reglement gestelde verlichtingseisen, immers geen voor het tegemoet-
„komend verkeer duidelijk zichtbaar helder wit of helder geel stra-
„lende koplichten c.q. stadslichten, doch in het geheel geen verlichting
„voerde;

„2e. met voormeld voertuig heeft gereden over de voor het open-
„baar verkeer openstaande wegen Oude Hoogstraat, Plantage Midden-
„laan, Mauritskade, Linnaeusstraat en Middenweg met een snelheid
„variërende van 75 tot 110 km per uur, althans met een hogere snel-
„heid dan de voor deze, alle binnen de bebouwde kom van de ge-
„meente Amsterdam gelegen wegen geldende maximum snelheid van
„50 km per uur";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 15 november 1964 te omstreeks 04.20 uur, derhalve een tijdstip bij nacht, te Amsterdam als bestuurder van een vierwielige personenauto, merk Renault Floride, gekentekend FX 62-98, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Westermarkt aldaar, komende uit de richting Rozengracht en gaande in de richting van de Raadhuisstraat, terwijl dat voertuig niet was voorzien van voor het tegemoetkomende verkeer duidelijk zichtbaar blijvend helder wit of helder geel stralende koplichten of stadslichten, maar in het geheel geen verlichting voerde; dat hij rijdende met voormeld voertuig over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen, de Oude Hoogstraat, Plantage Middenlaan, Mauritskade, Linnaeusstraat en Middenweg te Amsterdam, heeft gereden met een snelheid hoger dan de voor die wegen, gelegen binnen de bebouwde kom van de gemeente Amsterdam, geldende maximum snelheid van 50 km per uur; dat hij toen heeft gereden met snelheden van omstreeks 110 km per uur; dat hij, rijdende over de Middenweg aan het einde bij de grote weg, een agent met een rode lamp zag staan; dat hij toen is gestopt;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, opgemaakt door Kars Boerstra, adjunct-inspecteur van gemeentepolitie te Amsterdam en gesloten op 23 november 1964, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 15 november 1964 te omstreeks 04.20 uur, zijnde een tijdstip bij nacht, in uniform gekleed en met controledienst belast, als bestuurder van een vierwielige politieauto, merk Volkswagen, gekentekend MT 40-32, daarmede reed op de Westermarkt te Amsterdam;

dat hij op de Westermarkt een vierwielige personenauto Renault Floride, gekentekend FX 62-98, zag rijden, die kwam uit de richting Rozengracht en ging in de richting van de Raadhuisstraat, terwijl deze auto geen voor het tegemoetkomende verkeer duidelijk zichtbaar blijvend helder wit of helder geel stralende koplichten c.q. stadslichten voerde; dat van deze auto in het geheel geen verlichting brandde; dat hij bij de achtervolging van dit voertuig zag, dat de bestuurder daarvan met verhoogde snelheid tot omstreeks 75 km per uur met dit voertuig over de Oude Hoogstraat reed; dat deze auto daarna over de Plantage Middenlaan reed met een snelheid van omstreeks 100 km per uur; dat hij zag dat die auto vervolgens linksaf de Mauritskade opreed en daarna rechtsaf de Linnaeusstraat in, over welke weg die auto met zodanig hoge snelheid reed, dat hij met een snelheid van het dienstmotorrijtuig van 100—110 km per uur afstand verloor; dat hij op een gegeven moment de auto uit het gezicht verloor; dat hij via de mobilofoon in zijn auto vernam dat een politieauto de bestuurder van een Renault Floride aan het einde van de Middenweg ter hoogte van de uitvalsweg naar het Gooi tot stoppen had gedwongen; dat hij, op die plaats aangekomen, zag, dat het dezelfde auto was die hij had achtervolgd; dat de bestuurder opgaf te zijn genaamd: Jan V. D. V., geboren te Amsterdam, 20 mei 1944, dienstplichtig soldaat; dat hij alle genoemde snelheden heeft afgelezen van een in het hem ter beschikking staande dienstvoertuig aanwezige kilometerteller; dat de Oude Hoogstraat, Plantage Middenlaan, Mauritskade, Linnaeusstraat en Middenweg te Amsterdam voor het openbaar verkeer openstaande wegen zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde onder 1e en 2e is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „*Overtreding* van artikel 13 van het Wegenverkeersreglement";
II. „Overtreding van artikel *61a* eerste lid van het *Wegenverkeers*-„reglement";

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. Artikel 124 juncto artikel 13 lid 3 en 84 van het Wegenverkeersreglement;
II. Artikel 124 juncto artikel 61a eerste lid van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het sub II als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit termen aanwezig

acht beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling ten aanzien van het sub I als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit tot betaling van een geldboete van f 10, subs. 2 dagen hechtenis en ten aanzien van het sub II als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit tot een hechtenis voor de tijd van 1 maand; voorts ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 1 jaar — *Red.]*.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 4 mei 1965

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker, Brigade-Generaal Coopmans.

Raadsman: Mr. *Th*. Ph. van Raalte te Amsterdam.

(zie het vonnis hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straffen en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot hechtenis voor de tijd van een maand, en tot betaling van een geldboete van tien gulden subsidiair twee dagen hechtenis, met ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van zes maanden;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan het sub I bewezene gegeven qualificatie en ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straffen, waarvan de voor het sub II gequalificeerde opgelegde straf het Hof te zwaar is voorgekomen;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van de beklaagde;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van artikel 18 van het Wetboek van Strafrecht — alsmede van de artikelen 13 en 15 van het Wetboek van

Militair Strafrecht, 14a en 14b van het Wetboek van Strafrecht en artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen ten aanzien van de aan het sub I bewezene gegeven qualificatie, alsmede ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straffen en de daarop betrekking hebbende overwegingen;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende;

Qualificeert het sub I bewezene als:

I. *„Overtreding van artikel 13, lid 3, van het Wegenverkeersreglement";*

Veroordeelt beklaagde:

I: Voor het sub I als bewezen aangenomen en gequalificeerde feit tot betaling van een geldboete van tien gulden, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van twee dagen;

II: Voor het sub II als bewezen aangenomen en gequalificeerde feit tot betaling van een geldboete van tweehonderdvijftig gulden, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijftig dagen;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor de tijd van een jaar;

Bepaalt, dat deze bijkomende straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd van twee jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2-6 van die Wet, dan wel zich op andere wijze zal hebben misdragen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

De Wegenverkeerswetgeving heeft — ook weer niet consequent, zoals bijvoorbeeld blijkt uit artikel 36 W.V.W., waar het gebod èn de sanctie in één artikel zijn vermeld — de gestroomlijnde methode gevolgd van het eerst opsommen van een aantal geboden en verboden met tenslotte één generale strafbepaling. Zo verbindt artikel 35 W.V.W. straf aan het handelen in strijd met een aantal opgesomde artikelen en het overtreden van een aantal andere artikelen. Insgelijks somt artikel 124 W.V.R. een lange reeks van artikelen op, op de overtreding waarvan aldaar straf wordt gesteld.

De qualificatie wordt, naar vaste jurisprudentie, niet aan het ge- of verbiedende artikel, maar aan het strafbepalende artikel ontleend, hetgeen leidt tot de enigszins steriel aandoende qualificatie van „Overtreding van artikel . . .", hetgeen alleen aan insiders iets zegt. Maar zelfs dàt is nog maar betrekkelijk omdat meermalen een geheel artikel met een rijke schakering van verbodsbepalingen onder één strafbepa-

ling wordt begrepen. Zo ook in casu: Artikel 124 W.V.R. zegt: „Over-„treding van artikel ... 13 ... wordt gestraft met ...", terwijl artikel 13 uit drie leden bestaat, waarvan het eerste weer onderverdeeld is in a., b. en c.

Theoretisch juist is dan ook de door de Krijgsraad gegeven en naar geldende jurisprudentie aan artikel 124 ontleende qualificatie.

Op 21 december 1954 [1]) heeft echter de Hoge Raad in een arrest op grond van artikel 105 R.O. uitgemaakt dat het „handelen in strijd „met artikel 32 W.V.W." betrekking kan hebben zowel op het misdrijf, omschreven in lid 1 als op dat, omschreven in lid 2 van dat artikel, gelijk ook „handelen in strijd met artikel 30, eerste lid W.V.W." evenzeer het misdrijf, aldaar omschreven onder a als dat, onder b genoemd kan omvatten zodat, nu de feiten in artikel 32 omschreven onderling van geheel verschillende aard zijn en ditzelfde het geval is met die, genoemd in artikel 30, eerste lid, de rechter niet mag nalaten in de qualificatie tot uitdrukking te brengen, terzake van welk feit de veroordeling is uitgesproken.

De Hoge Raad verbeterde vervolgens de door het Gerechtshof te Amsterdam gegeven qualificaties in dier voege dat „Handelen in strijd „met artikel 32 W.V.W." werd „Handelen in strijd met artikel 32, lid „1, W.V.W." en dat „Handelen in strijd met artikel 30, lid 1 W.V.W." werd „Handelen in strijd met artikel 30, lid, sub a. W.V.W.".

Hoever nu deze taak van de rechter moet gaan, wordt door de Hoge Raad niet aangegeven. Zo stelt artikel 35 W.V.W. strafbaar het handelen in strijd met artike 26. Volgens de Hoge Raad zal de rechter in zijn qualificatie tot uitdrukking moeten brengen of in casu het eerste dan wel het tweede (eventueel in verband met het derde) lid toepasselijk is. Maar het eerste lid is wederom onder te verdelen naar gelang het misdrijf werd gepleegd door de bestuurder van een motorrijtuig, door de bestuurder van een rijwiel dan wel door de bestuurder van een ander rij- of voertuig en het is bewijs van de zich steeds verder uitstrekkende verfijning van de qualificaties dat dit onderscheid (o.a. door het H.M.G. in zijn sententie van gelijke datum als de bovenstaande [2])) tot uitdrukking wordt gebracht.

Terecht heeft Prof. Pompe in zijn noot onder het bovengenoemde arrest van 21 december 1954 gezegd dat het de voorkeur zou verdienen, de qualificatie te ontlenen aan het gebod of verbod zelf en niet aan het strafbepalende artikel. Dat deed de Krijgsraad te velde Oost in zijn vonnis van 29 oktober 1964 [3]), die qualificeerde volgens artikel 26 en niet volgens artikel 35.

De Hoge Raad schijnt hierin geen strakke lijn aan te geven. In „Ver-„keersrecht" 1965 staan achter elkaar (No. 54) het arrest van de Hoge Raad van 30 maart 1965, waarbij cassatieberoep verworpen wordt tegen een arrest van het Gerechtshof te Amsterdam, waarbij de verdachte veroordeeld werd terzake van „Als bestuurder van een motor-

[1]) N.J.1955 No. 30.
[2]) Zie hierna, blz. 549 e.v.
[3]) Zie hiervoor, blz. 330 e.v.

„rijtuig handelen in strijd met artikel 26, eerste lid, van de Wegenver-„keerswet" en (No. 55) het arrest van de Hoge Raad van 13 april 1965, waarbij cassatieberoep verworpen wordt tegen een arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage (bevestigend een vonnis van de Rechtbank Dordrecht) waarbij de verdachte veroordeeld werd terzake van „Als „bestuurder van een motorrijtuig daarmede over een weg rijden, terwijl „hij verkeert onder zodanigen invloed van alcoholhoudenden drank, „dat hij niet in staat moet worden geacht het motorrijtuig naar behoren „te besturen". De Hoge Raad vond nòch in het ene, nòch in het andere geval aanleiding met betrekking tot de gegeven qualificatie in te grijpen.

Het vonnis van de Rechtbank in Dordrecht (bevestigd door het Gerechtshof te 's-Gravenhage), in het laatstgenoemde arrest bedoeld, had betrekking op een drietal feiten, waarvan ik hierboven het sub 2 gequalificeerde heb geciteerd. Merkwaardig is dat dit vonnis, hetwelk die sub 1 gegeven qualificatie aan de verbodsbepaling (en niet aan de strafbepaling) ontleende, als het ware in één adem sub III qualificeerde als „Overtreding van artikel 9, eerste lid, aanhef en sub 3° van de We-„genverkeerswet"! *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 10 februari 1965

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoors W. H. Verbeek en G. W. Baron van Dedem.
Raadsman: Mr. J. M. van der Flier.

Als bestuurder van een „bromfiets" onder bierinvloed daarmede gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg.

Qualificatie: Krijgsraad: „Handelen in strijd met artikel 26 W.V.W."; Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis): „Als be-„stuurder van een motorrijtuig handelen in strijd met artikel 26 „W.V.W.".

(W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen **Q.** V. R., geboren 23 september 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, in werkelijke dienst als dienstplichtig soldaat van de Ko-„ninklijke Landmacht, op of omstreeks 12 november 1964 te onge-„veer 01.00 uur te Nijmegen als bestuurder van een rijwiel met hulp-„motor heeft gereden over de voor het openbaar rijverkeer open-„staande weg St. Jorisstraat, terwijl hij verkeerde onder zodanige „invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank dat hij niet in „staat moest worden geacht dat voertuig naar behoren te besturen";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 12 november 1964 omstreeks 01.00 uur te Nijmegen als bestuurder van een rijwiel met hulpmotor daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg de St. Jorisstraat, terwijl hij tevoren die avond te veel bier had gedronken; dat hij aldus rijdende met de door hem bestuurde bromfiets tegen de aan de linkerzijde van de rijbaan gelegen stoeprand is gereden en gevallen; dat hij toen door de politie is aangehouden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal . . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Handelen in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet",

voorzien en strafbaar gesteld bij:

Artikel 35 juncto atikel 26 van de Wegenverkeerswet;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit termen aanwezig acht de beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 week en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 1 jaar — Red.].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 4 mei 1965

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Brig.-Generaal Coopmans.

(zie het vonnis hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, proeftijd drie jaar, met betaling

van een geldboete van vijftig gulden, subsidiair tien dagen hechtenis, met ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van drie maanden;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan het bewezene gegeven qualificatie en de aan beklaagde opgelegde straffen, welke aan het Hof te zwaar zijn voorgekomen,

Post adia:

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen 13, 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b van het Wetboek van Strafrecht en artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen ten aanzien van de aan het bewezene gegeven qualificatie en van de aan beklaagde opgelegde straffen en de daarop betrekking hebbende overwegingen;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende;

Qualificeert het bewezene als:

„Als bestuurder van een motorrijtuig handelen in strijd met artikel „26, lid 1 van de Wegenverkeerswet";

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van een week;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van een jaar;

Bepaalt, dat deze bijkomende straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd van drie jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2-6, van die Wet, dan wel zich op andere wijze heeft misdragen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met wijziging der gronden.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

31 maart 1965

(M.A.W. 1963/K 26)

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. *H*. Nuver en Mr. J. D. Schepers (plv.).

(Militaire Ambtenarenwet 1931, art. 12; R.M.A.K.L. art. 93 en hoofdstuk X; Besluit beoordeling officieren luchtmacht)

1) Opnieuw beslist de Raad dat aan de bepalingen van het B.B.O. voorrang toekomt boven de bepalingen van hoofdstuk X van het ***R.M.A.K.L.****, aangezien dit beoordelingsbesluit een algemene maatregel van bestuur is van latere datum dan en van gelijke orde als het* ***R.M.A.K.L.*** *De al of niet beperkte werking van art. 93 van dit reglement, waarop het B.B.O. steunt, doet hieraan niet af.*

2) De Raad is van oordeel dat over klager betreffende het punt ,,leidinggevende capaciteiten" (het gaat hierbij om leiding geven aan ondergeschikten) geen voldoende gefundeerd oordeel was te geven, zodat het weergeven van een oordeel terzake achterwege had behoren te blijven. De overige bestreden waarderingen worden gehandhaafd.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

in zake X., wonende te Y., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden E. J. Gerritsen, luitenant-kolonel der Koninklijke luchtmacht, wonende te Voorburg.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuigen, ambtshalve opgeroepen, A., majoor der Koninklijke luchtmacht, en B., reserve-kolonel der Koninklijke luchtmacht, beiden wonende te 's-Gravenhage;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij brief van 11 april 1963, met toepassing van artikel 13 van het .,Besluit beoordeling officieren lucht-
,,macht", aan klager, majoor der Koninklijke luchtmacht, het navolgende heeft bericht:

,,Naar aanleiding van de omtrent u onder dagtekening van 15 no-
,,vember 1962 uitgebrachte beoordeling zie ik mij genoodzaakt u het
,,volgende ter kennis te brengen.

,,Uit de u toegekende waardering voor het punt leidinggevende ca-
,,paciteiten is mij gebleken, dat het u enigszins moeite kost om u tot
,,gelding te brengen.

,,Tevens heb ik geconstateerd, dat u op het punt samenwerking niet
,,geheel toekomt aan de waardering ,,Verricht zijn dienst meestal in
.,,,goede harmonie met anderen", terwijl de waardering van het punt
,,menselijke verhoudingen uitwijst, dat u de indruk wekt zich slechts

,,met moeite in de persoonlijke gesteldheid van anderen te kunnen in-
,,leven.

,,Voorts bent u voor het punt houding en gedragingen als officier ,,met „vrij goed" beoordeeld.";

Overwegende dat klager terzake van de hem aldus ter kennis gebrachte waarderingen bij verweerder een bezwaarschrift heeft ingediend, waarna verweerder — gezien het advies dat aangaande dit bezwaarschrift is uitgebracht door een commissie als bedoeld in artikel 15 van vorengenoemd besluit — bij beschikking van 10 oktober 1963 heeft bepaald, dat

1. aan Mager door de hem bij brief van 11 april 1963 ter kennis gebrachte waardering uit zijn beoordeling voor het punt houding en gedragingen als officier niet in alle opzichten recht is wedervaren;
2. aan klager door de overige hem ter kennis gebrachte punten van waardering uit zijn beoordeling geen onrecht is aangedaan;
3. het zal worden beschouwd alsof de laatste alinea van meergenoemde brief niet is gesteld;

Overwegende dat klager, bij gemachtigde Mr. J. Schuurmans voornoemd, tegen deze beschikking bij de Raad in beroep is gekomen en bij klaagschrift op de daarin ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht te besluiten, dat in deze het bestreden besluit niet is een besluit in de zin van artikel 3, lid 2, der Ambtenarenwet 1929 en dat mitsdien de behandeling dient te worden verwezen naar het Ambtenarengerecht (te 's-Gravenhage) rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, subsidiair indien de Raad zou besluiten tot afwijzing van dit verzoek, hem in de gelegenheid te stellen, nadat hij zal hebben kennis genomen van het rapport der commissie van onderzoek van bezwaarschriften, een aanvullend klaagschrift in te dienen;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie heeft uiteengezet om welke redenen hij meent de Raad te moeten verzoeken het beroep ongegrond te verklaren;

Overwegende dat Mr. J. Schuurmans voornoemd bij schrijven van 5 januari 1964 een aanvullend klaagschrift heeft ingediend, nadat hem door 's Raads fungerende voorzitter het vorenbedoelde rapport van de commissie van onderzoek van bezwaarschriften was toegezonden, en dat deze gemachtigde van klager tevens heeft medegedeeld aan verweerder te hebben verzocht een nader intern onderzoek te willen gelasten;

Overwegende dat verweerder hierin aanleiding heeft gevonden voornoemde commissie nader te doen rapporteren, hetwelk heeft geleid tot een beschikking van verweerder d.d. 9 december 1964, waarin is bepaald, dat ,,de eerder genomen beschikking van 10 oktober 1963, ,,als volgt wordt aangevuld:

,,Onder punt 3 wordt een nieuw punt toegevoegd:

4 het voorts — ter wille van de juiste waardering — zal worden ,,beschouwd alsof het gestelde in de tweede alinea van meergenoemde ,,brief is vervallen en vervangen door:

,,,,Uit de u toegekende waardering voor het punt leidinggevende

„„capaciteiten is mij gebleken, dat u nog niet geheel toekomt aan de „„waardering: „Kan onder normale omstandigheden gemakkelijk zijn „„„„gezag uitoefenen"."";

Overwegende dat aan klagers gemachtigde een afschrift van het tweede rapport der vorengenoemde commissie, d.d. 27 mei 1964, is toegezonden met verzoek te willen berichten, of klager het tegen verweerders besluit van 10 oktober 1963 ingestelde beroep handhaaft, en zo ja, of hij wenst dat dit beroep wordt aangemerkt als mede gericht tegen de bij voormeld besluit van verweerder d.d. 9 december 1964 gegeven aanvulling van eerstbedoeld besluit;

Overwegende dat Mr. J. Schuurmans voornoemd bij op 12 januari 1965 ingekomen schrijven beide voormelde vragen bevestigend heeft beantwoord en daarbij voorts een tweede aanvullend klaagschrift heeft ingezonden, waarin in hoofdzaak op daartoe aangevoerde gronden is verzocht te beslissen, dat de kennisgeving komt te vervallen en dat de beoordeling zodanig gelezen moet worden, dat deze geen aanleiding geeft tot het zenden van een kennisgeving;

Overwegende dat verweerder desgevraagd bij schrijven van 22 februari 1965 de Raad onder meer heeft doen toekomen afschriften van een tweetal brieven van klager, onderscheidenlijk d.d. 23 en 26 juli 1964, gericht aan de voorzitter van de genoemde commissie van onderzoek van bezwaarschriften;

IN RECHTE:

Overwegende dat klagers raadsman allereerst heeft betoogd, dat de Raad niet bevoegd is van het onderwerpelijke twistgeding in eerste en enige aanleg kennis te nemen; waartoe in hoofdzaak is aangevoerd:

dat volgens 's Raads jurisprudentie het „Besluit beoordeling offi-„cieren luchtmacht" — verder te noemen: het Beoordelingsbesluit — een algemene maatregel van bestuur is en van latere datum dan het, eveneens bij algemene maatregel van bestuur vastgestelde, Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en der Koninklijke luchtmacht — verder aan te halen als: het Reglement — zodat met de bepalingen van het Beoordelingsbesluit hoofdstuk X van het Reglement buiten werking wordt gesteld;

dat het buiten werking stellen van genoemd hoofdstuk X een wettelijke bepaling vereist van tenminste hetzelfde niveau als het Reglement:

dat nu wel een beroep gedaan wordt op artikel 93 van het Reglement, waarop het Beoordelingsbesluit berust, doch dit artikel 93 slechts inhoudt, dat het aanhouden van beoordelingslijsten geschiedt volgens door de Kroon bij algemene maatregel van bestuur gestelde of nader te stellen regelen, zodat het beoordelingsbesluit niet meer mag inhouden dan regelen omtrent het aanhouden van beoordelingslijsten, waaronder niet vallen regelen van „intern beroep", waardoor genoemd hoofdstuk X buiten werking wordt gesteld;

Overwegende dat de Raad in dit betoog van klagers raadsman geen aanleiding heeft kunnen vinden om terug te komen op zijn jurisprudentie, zoals deze is geformuleerd in 's Raads ook aan klagers raads-

man bekende uitspraak van 30 oktober 1963, M.A.W. 1963/K 2 [1])

dat de Raad hierbij onder de aandacht van klagers raadsman brengt, dat de Raad voor zijn oordeel, dat hij in twistgedingen als het onderhavige in eerste en enige aanleg bevoegd is, geen beroep heeft gedaan op artikel 93 van het Reglement;

dat voorts, daargelaten overigens of deze bepaling een zo beperkte uitleg vraagt als klagers raadsman daaraan wil geven, de bepalingen van het Beoordelingsbesluit in zake het administratieve beroep en de commissie voor bezwaarschriften niet in strijd met artikel 12, aanhef en onder j, van de Militaire Ambtenarenwet 1931 zijn tot stand gekomen en aan deze bepalingen, als zijnde van latere datum dan en van gelijke orde als hoofdstuk X van het Reglement, voorrang boven dit hoofdstuk X toekomt;

dat mitsdien de Raad bevoegd is van het onderwerpelijke twistgeding in eerste en enige aanleg kennis te nemen;

Overwegende thans met betrekking tot de hoofdzaak, dat moet worden onderzocht, of verweerders bestreden besluit van 10 oktober 1963, zoals dit is komen te luiden krachtens verweerders besluit van 9 december 1964, kan worden aangetast op een der gronden van artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929 juncto artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931;

Overwegende hieromtrent, dat de beoordeling, omtrent klager op 15 november 1962 opgemaakt met betrekking tot punt 17 („leiding-„gevende capaciteiten (beschouw zijn bevelvoering en gezagshandha-„ving)") als oordeel van de eerste beoordelaar, de voornoemde getuige B., de waardering 04 bevat, zijnde gelegen tussen de waardering 03 „Het kost hem moeite zich tot gelding te brengen" en de waardering 05 „Kan onder normale omstandigheden gemakkelijk zijn gezag uit-„oefenen";

dat de Raad, met name gelet op hetgeen ter 's Raads terechtzitting door de beide getuigen is verklaard, evenwel van oordeel is, dat de door klager in het onderwerpelijke beoordelingstijdvak (1 november 1961 tot 15 november 1962) beklede functie van „hoofdofficier toege-„voegd aan hoofd bureau ...." niet toeliet omtrent klagers leidinggevende capaciteiten, zoals deze in punt 17 zijn omschreven, een voldoende gefundeerd oordeel te geven;

dat de Raad hierbij met name in aanmerking neemt, dat het bij punt 17 gaat over de bevelvoering en gezagshandhaving, derhalve over leiding geven aan ondergeschikten, en klager in genoemd tijdvak niet, althans niet in een voldoende mate, in de gelegenheid is geweest van zijn capaciteiten hiertoe te doen blijken;

dat dit te minder het geval was, nu de getuige A. als oudste der beide aan het vorengenoemde bureau verbonden majoors door zijn chef is aangewezen als de voor de goede gang van zaken verantwoordelijke man;

dat mitsdien het weergeven van een oordeel omtrent punt 17 in de beoordeling achterwege had behoren te blijven;

[1]) Zie M.R.T. 1964, blz. 191.

Overwegende met betrekking tot de punten 21 en 22 der beoordelingslijst, onderscheidenlijk samenwerking en menselijke verhoudingen, dat de Raad op grond van de inhoud der gedingstukken en het verhandelde te zijner terechtzitting niet gebleken acht, dat de desbetreffende waarderingen op onvoldoende gronden berusten;

Overwegende dat al het voorgaande moet leiden tot de navolgende beslissing:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart zich bevoegd van het onderhavige geding in eerste en enige aanleg kennis te nemen.

Verklaart het beroep ongegrond, behalve voorzover het betreft het punt leidinggevende capaciteiten;

Verklaart verweerders beschikking van 10 oktober 1963, zoals deze krachtens verweerders beschikking van 9 december 1964 is komen te luiden, nietig voorzover deze beschikkingen op evengenoemd punt betrekking hebben;

Bepaalt, dat de onderhavige beoordeling te dien aanzien moet worden gewijzigd, evenals de aan klager terzake uitgereikte kennisgeving.

WETGEVING

Wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht

Zitting 1964-1965 — 7868

Nr. 4

BIJLAGE VAN DE MEMORIE VAN TOELICHTING[1]

Onderwerpsgewijze overzicht van de voorgestelde wijzigingen in de Wet bevordering en ontslag beroepsmilitairen en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht

De bestaande tekst is gezet met het normale lettertype.

De voorgestelde tekst is gezet met een afwijkend lettertype en ongeveer een centimeter naar binnen gezet.

EERSTE ONDERWERP

Wijzigingen, verband houdend met de instelling van het Ministerie van Defensie, de „zelfstandigwording" van de Koninklijke luchtmacht en de wijziging van het begrip „dienstgroep" bij de Koninklijke luchtmacht

A. Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren

(Wetsontwerp: artikel I, sub A; artikel II, sub A, J en K; artikel III, sub A, D, E, L, M, N en O.

Memorie van toelichting: blz 5, de gedeelten waarop de noten 4 t/m 9 betrekking hebben.)

---

[1]) **Zie blz. 68 e.v. hiervóór.** ***(Red.)***

Zeemacht

Artikel 1. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van *marine;*

. . . . . .

d. officier (zonder verdere aanduiding): de niet tot *de marine-reserve* behorende officier *der* zeemacht;

Artikel 1. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van defensie;

. . . . . .

d. officier (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier van de zeemacht;

Landmacht

Artikel 40. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van *oorlog;*

d. officier der landmacht dan wel officier (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier der landmacht, *niet ingedeeld* bij *een der dienstgroepen van de luchtmacht;*

Artikel 40. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van defensie;

. . . . . .

d. officier (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier van de landmacht;

Artikel 55. 1. Officieren, die voor de dienst bij , het dienstvak van de geneeskundige troepen *of een dienstgroep der luchtmacht* een bijzondere geschiktheid bezitten, kunnen door Ons naar die wapens, die dienstvakken of *die dienstgroep* worden overgeplaatst.

Artikel 55. 1. Officieren, die voor de dienst bij . . . . . , of het dienstvak van de geneeskundige troepen een bijzondere geschiktheid bezitten, kunnen door Ons . . . . . naar die wapens of die dienstvakken worden overgeplaatst.

Artikel 56. Eerste volzin. Vrouwelijke officieren kunnen door Ons worden overgeplaatst van de onderafdeling, waartoe zij behoren, naar een andere onderafdeling van de Militaire vrouwenafdeling *dan wel naar de dienstgroep van vrouwelijke militairen der luchtmacht, als bedoeld in hoofdstuk III.*

Artikel 56. Eerste volzin. Vrouwelijke officieren kunnen door Ons worden overgeplaatst van de onderafdeling, waartoe zij behoren, naar een andere onderafdeling van de Militaire vrouwenafdeling.

Luchtmacht

Artikel 82. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van *oorlog;*

. . . . . .

d. officier der luchtmacht dan wel officier (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier *der landmacht, ingedeeld bij een der dienstgroepen* van de luchtmacht;

Artikel ***82.*** 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van defensie;

. . . . . .

d. officier (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier van de luchtmacht;

Artikel 86. 10. Indien een officier ten gevolge van een . . . . . *overplaatsing als waarvan sprake is in dit hoofdstuk, dan wel van* overgang naar een in te stellen dienstgroep, in een andere ranglijst moet worden vermeld, zullen Wij een datum, als bedoeld in het tweede lid, bepalen, zoveel mogelijk naar de beginselen, neergelegd in het derde lid.

Artikel ***86.*** 10. Indien een officier ten gevolge van een . . . . . overgang naar een in te stellen dienstgroep, in een andere ranglijst moet worden vermeld, zullen Wij een datum, als bedoeld in het tweede lid, bepalen, zoveel mogelijk naar de beginselen, neergelegd in het derde lid.

Artikel 86. 11. Een officier wordt definitief van een ranglijst afgevoerd met ingang van de dag, hetzij van zijn bevordering, *hetzij van de overplaatsing als waarvan sprake is in dit hoofdstuk,* hetzij van zijn overgang naar een in te stellen dienstgroep, hetzij van zijn ontslag, hetzij van zijn overlijden.

Artikel ***86.*** 11. Een officier wordt definitief van een ranglijst afgevoerd met ingang van de dag, hetzij van zijn bevordering, hetzij van zijn overplaatsing naar een in te stellen dienstgroep, hetzij van zijn ontslag, hetzij van zijn overlijden.

Artikelen 96 en 97

P.M.

(Deze artikelen hebben betrekking op overplaatsing van een dienstgroep naar een andere en van de luchtmacht naar de landmacht.)

Vervallen.

Artikel 98. Een officier kan door Ons niet uit de dienst worden ontslagen dan:

. .

6°. wegens opheffing van zijn betrekking of wegens verandering in de organisatie van *de dienstgroep, waartoe hij behoort;*

Artikel ***98.*** Een officier kan door Ons niet uit de dienst worden ontslagen dan:

. . . . . .

6°. wegens opheffing van zijn betrekking of wegens verandering in de organisatie van de luchtmacht;

Artikel 99. 1. Het ontslag, bedoeld in artikel 98, onder 6°., kan eerst plaats hebben nadat de betrokken officier gedurende drie jaren wegens opheffing van zijn betrekking of wegens verandering in de organisatie van *de dienstgroep, waartoe hij behoort,* op nonactiviteit is geweest, tenzij hij verzoekt op een eerder tijdstip te worden ontslagen.

Artikel 99. 1. Het ontslag, bedoeld in artikel 98, onder 6°., kan eerst plaats hebben nadat de betrokken officier gedurende drie jaren wegens opheffing van zijn betrekking of wegens verandering in de organisatie van de luchtmacht op nonactiviteit is geweest, tenzij hij verzoekt op een eerder tijdstip te worden ontslagen.

Artikel 116.1. Een officier kan door Ons niet op non-activiteit worden gesteld dan om een der volgende redenen:

. . . . . .

c. wegens opheffing van zijn betrekking of wegens verandering in de organisatie van *de dienstgroep, waartoe hij behoort.*

Artikel 116. 1. Een officier kan door Ons niet op nonactiviteit worden gesteld dan om een der volgende redenen:

. . . . . .

c. wegens opheffing van zijn betrekking of wegens verandering in de organisatie van de luchtmacht;

B. Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht

(Wetsontwerp: artikel IV, sub A; artikel V, sub A; artikel VI, sub A, E, F en G; artikel VII, sub A, B, C, D, H, I en J.

Memorie van toelichting: blz. 5, de gedeelten waarop de noten 6 t/m 9 betrekking hebben.)

Algemeen

Artikel *1.* 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van *marine of Onze minister van oorlog, naar gelang liet de zeemacht of het overige deel der krijgsmacht betreft;*

Artikel 1. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van defensie;

Zeemacht

Artikel 9. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van *marine;*

b. officier (zonder verdere aanduiding): de tot *de marine-reserve* behorende officier;

Artikel 9. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van defensie;

b. officier (zonder verdere aanduiding): de tot het reserve-personeel behorende officier van de zeemacht;

Landmacht

Artikel 34. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van *oorlog;*

b. officier der landmacht dan wel officier (zonder verdere aanduiding): de tot het reserve-personeel behorende officier der landmacht, *niet ingedeeld bij een der dienstgroepen van de luchtmacht;*

Artikel 34. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van defensie;

b. officier (zonder verdere aanduiding): de tot het reserve-personeel behorende officier van de landmacht;

Artikelen 47 en 48

P.M.

Deze artikelen, die *mede* betrekking hebben op overplaatsing van de landmacht naar de luchtmacht, worden hierna bij het vierde onderwerp, in ander verband weergegeven.)

Artikel 50. 3. Derde volzin (Betreft commissies van onderzoek). De leden alsmede hun plaatsvervangers moeten zijn al dan niet tot het reserve-personeel behorende officieren der landmacht, *niet ingedeeld bij een der dienstgroepen van de luchtmacht,* die . . . (enz.)

Artikel 50. 3. Derde volzin (Betreft commissies van onderzoek). De leden alsmede hun plaatsvervangers moeten zijn al dan niet tot het reserve-personeel behorende officieren der landmacht, die. . . . . (enz.).

Artikel *55.* Op de samenstelling en het fungeren van de raad van onderzoek zijn van overeenkomstige toepassing de artikelen . . . . . , met dien verstande: . . . . . .

3°. dat waar . . . . . wordt gesproken van officieren, hieronder dienen te worden verstaan al dan niet tot het reserve-personeel behorende officieren der landmacht, *niet ingedeeld bij een der dienstgroepen van de luchtmacht.*

Artikel 55. Op de samenstelling en het fungeren van de raad van onderzoek zijn van overeenkomstige toepassing de artikelen . . . . . , met dien verstande . . . . . .

3°. dat waar . . . . . wordt gesproken van officieren, hieronder dienen te worden verstaan al dan niet tot het reserve-personeel behorende officieren der landmacht.

Luchtmacht

Artikel 61.1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van *oorlog;*

b. officier der luchtmacht dan wel officier (zonder verdere aanduiding): de tot het reserve-personeel behorende officier *der landmacht, ingedeeld bij een der dienstgroepen van de luchtmacht;*

Artikel **61. 1.** In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

a. Onze minister: Onze minister van defensie;

b. officier (zonder verdere aanduiding): de tot het reserve-personeel behorende officier van de luchfmachf;

Artikel 64. 6. Voor een eervol ontslagen reserve-officier der krijgsmacht, die op de dag van ingang van zijn ontslag als zodanig bij het reserve-personeel is benoemd in een gelijke dan wel in een lagere rang dan die, welke hij onmiddellijk voor het tijdstip van zijn ontslag bekleedde, wordt *uitgezonderd in het geval van overplaatsing als waarvan sprake is in dit hoofdstuk,* bij zijn benoeming als datum, in de zin van het tweede lid, aangenomen de datum, welke ingevolge dit artikel dan wel ingevolge artikel 12 of 37 op de dag van ingang van zijn ontslag zijn plaats in de ranglijst van die gelijke dan wel lagere rang beheerste.

Artikel **64. 6.** Voor een eervol ontslagen reserve-officier der krijgsmacht, die op de dag van ingang van zijn ontslag als zodanig bij het reserve-personeel is benoemd in een gelijke dan wel in een lagere rang dan die, welke hij onmiddellijk voor het tijdstip van zijn ontslag bekleedde, wordt bij zijn benoeming als datum, in de zin van het tweede lid, aangenomen de datum, welke ingevolge dit artikel dan wel ingevolge artikel **12** of 37 op de dag van ingang van zijn ontslag zijn plaats in de ranglijst van die gelijke dan wel lagere rang beheerste.

Artikel 64. 9. Indien een officier ten gevolge van een, al of niet met bevordering gepaard gaande, *overplaatsing* als *waarvan sprake is in dit hoofdstuk, dan wel van* overgang naar een in te stellen dienstgroep, in een andere ranglijst moet worden vermeld, zullen Wij een datum, als bedoeld in het tweede lid, bepalen zoveel mogelijk naar de beginselen neergelegd in het derde lid.

Artikel **64.** 9. Indien een officier ten gevolge van een, al of niet met bevordering gepaard gaande, overgang naar een in te stellen dienstgroep, in een andere ranglijst moet worden vermeld, zullen Wij een datum, als bedoeld in het tweede lid, bepalen zoveel mogelijk naar de beginselen neergelegd in het derde lid.

Artikel 64. 10. Een officier wordt definitief van een ranglijst afgevoerd met ingang van de dag, hetzij van zijn bevordering, *hetzij van zijn overplaatsing als waarvan sprake is in dit hoofdstuk,* hetzij van zijn overgang naar een in te stellen dienstgroep, hetzij van zijn ontslag, hetzij van zijn overlijden.

Artikel **64. 10.** Een officier wordt definitief van een ranglijst afgevoerd met ingang van de dag, hetzij van zijn bevordering, hetzij van zijn overgang naar een in te stellen dienstgroep, hetzij van zijn ontslag, hetzij van zijn overlijden.

Artikelen 74 en 75

P.M.

(Deze artikelen hebben betrekking op overplaatsing van een dienstgroep naar een andere en van de luchtmacht naar de landmacht.)

Artikelen **74** en 75

P.M.

(De bestaande artikelen vervallen. Artikel **74** wordt vervangen door een artikel met andere strekking: zie hierna bij het vierde onderwerp.)

Artikel 77. **3.** Derde volzin. De leden alsmede hun plaatsvervangers moeten zijn al dan niet tot het reserve-personeel behorende officieren *der landmacht, ingedeeld bij een der dienstgroepen* van de luchtmacht, die . . (enz.)

Artikel 77. 3. Derde volzin. De leden alsmede hun plaatsvervangers moeten zijn al dan niet tot het reserve-personeel behorende officieren van de luchtmacht, die ..... (enz.)

Artikel 82. Op de samenstelling en het fungeren van de raad van onderzoek zijn van overeenkomstige toepassing de artikelen . . . . . , met dien verstande:

. . . . . .

3°. dat waar . . . . . wordt gesprokenvan officieren, hieronder dienen te worden verstaan al dan niet tot het reserve-personeel behorende officieren *der landmacht, ingedeeld bij een der dienstgroepen* van de luchtmacht.

Artikel 82. Op de samenstelling en het fungeren van de raad van onderzoek zijn van overeenkomstige toepassing de artikelen ....., met dien verstande:

.....

3°. dat waar ..... wordt gesproken van officieren, hieronder dienen te worden verstaan al dan niet tot het reserve-personeel behorende officieren van de luchtmacht.

TWEEDE ONDERWERP

Wijzigingen, verband houdend met de verlenging van de duur van de opleiding aan de Koninklijke militaire academie met een jaar

A. Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren

(Wetsontwerp: artikel II, sub D en F; artikel III, sub F en H. Memorie van toelichting: blz. 4, het gedeelte waarop de noten 1 en 2 betrekking hebben.)

Land- en Luchtmacht

Artikelen 46 en 88, 1e lid. Om voor bevordering in aanmerking te

kunnen komen, moet een diensttijd, als bedoeld in artikel 43 (resp. 85), zijn vervuld door:

a. officieren met de rang van tweede-luitenant en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang van *twee jaren;*

Artikelen 46 en 88, 1e lid. Om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen, moet een diensttijd, als bedoeld in artikel 43 (resp. 85), zijn vervuld door:

a. officieren met de rang van tweede-luitenant en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang van een jaar;

Artikelen 47 en 89, 2e lid. Onverminderd de voor bevordering gestelde eisen zullen de in het vorige lid bedoelde officieren [1]) uiterlijk na een diensttijd, als bedoeld in artikel 43 (resp. 85), van *vier* jaren worden bevorderd.

Artikelen 47 en 89, 2e lid. Onverminderd de voor bevordering gestelde eisen zullen de in het vorige lid bedoelde officieren [1]) uiterlijk na een diensttijd, als bedoeld in artikel 43 (resp. 85), van drie jaren worden bevorderd.

B. Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht

(Wetsontwerp: artikel VI, sub C en D; artikel VII, sub F en G
Memorie van toelichting: blz. 5, het gedeelte waarop noot 12 betrekking heeft.)

Land- en Luchtmacht

Artikelen 39 en 66, 1e lid; artikelen 40 en 67, 2e lid.

De bestaande en de nieuwe teksten van deze artikelen-leden zijn gelijk aan die van de hierboven onder A weergegeven leden van de artikelen 46, 47, 88 en 89 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, behoudens wat het nummer van het daarin aangehaalde artikel betreft.

DERDE ONDERWERP

Wijzigingen, verband houdend met veranderingen in de richting van de studie en de examens aan de Koninklijke militaire academie

A. Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren

(Wetsontwerp: artikel I, sub B, C, D, E, F, G, H en I; artikel II, sub B, C, E, G, H en I; artikel III, sub B, C, *G,* I, J en K.
Memorie van toelichting: blz. 4, het gedeelte waarop de noten 3 t/m 8, en blz. 5, het gedeelte waarop de noten 1 en 2 betrekking hebben.)

Zeemacht

Artikel *1*. *1*. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

. . . . . .

f. hoofdofficier: de officier met een rang, hoger dan die van *luitenant ter zee der 1e klasse* of van een door Ons daarmede gelijkgestelde

[1]) Dit zijn officieren met de rang van tweede-luitenant of een daarmede gelijkgestelde rang.

rang en lager dan die van commandeur of van een door Ons daarmede gelijkgestelde rang;

Artikel 1. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

.....

f. hoofdofficier: de officier met een rang, hoger dan die van luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie of van een door Ons daarmede gelijkgestelde rang en lager dan die van commandeur of van een door Ons daarmede geliikgestelde rang;

Artikel 3. Behoudens de uitzonderingen, genoemd in *artikel* 12, wordt aan een officier geen rang gegeven hoger dan die, verbonden aan de functie waarin hij is geplaatst.

Artikel 3. Behoudens de uitzonderingen, genoemd in de artikelen 8 en 72, wordt aan een officier geen rang gegeven hoger dan die, verbonden aan de functie, waarin hij is geplaatst.

Artikel 5. 4. Met inachtneming van de regelen, gesteld in de artikelen 6, 7, 8, 9 en 10, komen de officieren *naar volgorde van de plaatsen,* bedoeld in het vorige lid, voor bevordering in aanmerking.

Artikel 5. 4. Met inachtneming van de regelen, gesteld in de artikelen 6, 7, 8, 9 en 10, komen de officieren naar volgorde van hun ouderdom in rang, bedoeld in het vorige lid, voor bevordering in aanmerking.

Artikel 7. 1. Om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen, moet een diensttijd, als bedoeld in artikel 4, zijn vervuld door:

f. officierenmet de rang van luitenant ter zee der l e klasse en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang van vier jaren;

g. hoofd- en vlagofficieren — met uitzondering van officieren met de rang van commandeur en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang — van twee jaren.

Artikel 7. 1. Om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen, moet een diensttijd, als bedoeld in artikel 4, zijn vervuld door:

.....

f. hoofd- en vlagofficieren — met uitzondering van officieren met de rang van commandeur en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang — van twee jaren.

Artikel 8. 1. Officieren met de rang van luitenant ter zee der 3e klasse en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang worden door Ons bevorderd *naar volgorde van de plaats, welke zij in de ranglijst innemen.*

Artikel 8. 1. Officieren met de rang van luitenant ter zee der 3e klasse en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang worden door Ons bevorderd in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum.

Artikel 8. **3.** Officieren met de rang van luitenant ter zee der 2e klasse jongste categorie (enz.) worden door Ons bevorderd ***naar volgorde van de plaats, welke zij in de ranglijst innemen; ten hoogste het zesde deel van het aantal te bevorderen officierenmet deze rang kan door Om worden bevorderd bij keuze.***

Artikel 8. 3. Officieren met de rang van luitenant ter zee der 2e klasse jongste categorie ..... (enz.) worden door Ons bevorderd in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum, ook al mochten op die datum in de nieuwe rang geen voldoende vacatures bestaan.

Artikel 8. 4. Officieren met de rang van luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie (enz.) worden door Ons bevorderd naar volgorde van de plaats, welke zij in de ranglijst innemen; ten hoogste het zesde deel van het aantal te bevorderen officieren met deze rang kan door Ons worden bevorderd bij keuze.

Vervallen.

Artikel 8. 5. Voor bevordering bij keuze volgens dit artikel komen alleen zodanige officieren in aanmerking, die boven andere officieren van gelijke rang en voorkomende in dezelfde ranglijst uitmunten en wel door, hetzij moedig en beleidvol gedrag, hetzij bijzondere talenten, kennis, geschiktheid en aanleg, hetzij aanhoudend loffelijk gedrag en prijzenswaardige ijver, hetzij bijzonder verdienstelijke verrichtingen.

Vervallen.

Artikel 8. 6. Buitengewone bevorderingen, bedoeld in artikel 10, komen niet in mindering van de bevordering bij keuze volgens dit artikel.

Vervallen.

Artikel 9. De bevordering tot een vlag- of een hoofdofficiersrang, alsmede tot

1°. ***luitenant ter zee van vakdiensten der Ie klasse,***
2°. ***luitenant ter zee van speciale diensten der Ie klasse,***
3°. ***officier-marva der Ie klasse,***
4°. officier-marva der 2e klasse oudste categorie,

geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren.

Artikel 9. De bevordering tot een vlag- of een hoofdofficiersrang, alsmede tot officier-marva der 2e klasse oudste categorie geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren; daarbij worden van een ranglijst de officieren met dezelfde ouderdom in rang te zamen in beschouwing genomen.

Landmacht

Artikel 42. Behoudens de uitzonderingen, genoemd in ***artikel 51,***

wordt aan een officier geen rang gegeven, hoger dan die, verbonden aan de functie, waarin hij is geplaatst.

Artikel **42.** Behoudens de uitzonderingen, genoemd in de artikelen **47** en 57, wordt aan een officier geen rang gegeven, hoger dan die, verbonden aan de functie, waarin hij is geplaatst.

Artikel 44. 4. Met inachtneming van de regelen, gesteld in de artikelen 45, 46, 47, 48 en 49, komen de officieren *naar volgorde van de plaatsen, bedoeld in het vorige lid,* voor bevordering in aanmerking.

Artikel **44. 4.** Met inachtneming van de regelen, gesteld in de artikelen 45, **46, 47, 48** en **49,** komen de officieren naar volgorde van hun ouderdom in rang voor bevordering in aanmerking.

Artikel 47. 1. Officieren met de rang van tweede-luitenant en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang worden door Ons bevorderd *naar volgorde van de plaats, welke zij in de ranglijst innemen.*

Artikel **47.** 1. Officieren met de rang van tweede-luitenant en officieren met een door Ons daarmede geliikgestelde rang worden door Ons bevorderd in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum.

Artikel 47. **3.** Officieren met de rang van eerste-luitenant en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang — met uitzondering van vrouwelijke officieren — worden door Ons bevorderd *naar de volgorde van de plaats, welke zij in de ranglijst innemen; ten hoogste het zesde deel van het aantal te bevorderen officieren met deze rang kan door Ons worden bevorderd bij keuze.*

Artikel **47.** 3. Officieren met de rang van eerste-luitenant en officieren met een door Ons daarmede geliikgestelde rang — met uitzondering van vrouwelijke officieren — worden door Ons bevorderd in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum, ook al mochten op die *datum* in de nieuwe rang geen voldoende vacatures bestaan.

Artikel 47. 4. Voor bevordering bij keuze volgens dit artikel komen alleen zodanige officieren in aanmerking, die boven andere officieren van gelijke rang en voorkomende in dezelfde ranglijst uitmunten en wel door, hetzij moedig en beleidvol gedrag, hetzij bijzondere talenten, kennis, geschiktheid en aanleg, hetzij aanhoudend loffelijk gedrag en prijzenswaardige ijver, hetzij bijzonder verdienstelijke verrichtingen.

Vervallen.

Artikel 47. 5. Buitengewone bevorderingen, bedoeld in artikel

49, alsmede bevorderingen, bedoeld in de artikelen 54 en 55, komen niet in mindering van de bevordering bij keuze volgens dit artikel.

Vervallen.

Artikel 48. De bevordering tot een opper- of een hoofdofficiersrang, alsmede voor zover het betreft een vrouwelijk officier tot de rang van kapitein of tot een door Ons daarmede gelijkgestelde rang, geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren. . .

Artikel ***48.*** De bevordering tot een opper- of een hoofdofficiersrang, alsmede voor zover het betreft een vrouwelijk officier tot de rang van kapitein of tot een door Ons daarmede gelijkgestelde rang, geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren; daarbij worden van een ***ranglijst*** de officieren met dezelfde ouderdom in rang te ***zamen*** in beschouwing genomen.

Luchtmacht

Artikel 84. Behoudens de uitzonderingen, genoemd in *artikel* 93, wordt aan een officier geen rang gegeven hoger dan die, verbonden aan de functie, waarin hij is geplaatst.

Artikel ***84.*** Behoudens de uitzonderingen, genoemd in de artikelen ***89*** en ***93,*** wordt aan een officier geen rang gegeven hoger dan die, verbonden aan de functie, waarin hij is geplaatst.

Artikel 86. 4. Met inachtneming van de regelen, gesteld in de artikelen 87, 88, 89, 90 en 91, komen de officieren *naar volgorde van de plaatsen, bedoeld in het vorige lid,* voor bevordering in aanmerking.

Artikel 86. 4. Met inachtneming van de regelen, gesteld in de artikelen ***87, 88,*** 89, ***90*** en ***91,*** komen de officieren naar volgorde van hun ouderdom in rang voor bevordering in aanmerking.

Artikel 89. 1. Officieren met de rang van tweede-luitenant en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang worden door Ons bevorderd *naar volgorde van de plaats, welke zij in de ranglijst innemen.*

Artikel ***89.*** 1. Officieren met de rang van tweede-luitenant en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang worden door Ons bevorderd in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum.

Artikel 89. **3.** Officieren met de rang van eerste-luitenant en . . (enz.) worden door Ons bevorderd *naar volgorde van de plaats, welke zij in de ranglijst innemen; ten hoogste het zesde deel van het aantal te bevorderen officieren met deze rang kan door Ons worden bevorderd bij keuze.*

Artikel 89. 3. Officieren met de rang van eerste-luitenant en ..... (enz.) worden door Ons bevorderd in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum, ook al mochten op die datum in de nieuwe rang geen voldoende vacatures bestaan.

Artikel 89. 4. Voor bevordering bij keuze volgens dit artikel komen alleen zodanige officieren in aanmerking, die boven andere officieren van gelijke rang en voorkomende in dezelfde ranglijst uitmunten en wel door, hetzij moedig en beleidvol gedrag, hetzij bijzondere talenten, kennis, geschiktheid en aanleg, hetzij aanhoudend loffelijk gedrag en prijzenswaardige ijver, hetzij bijzondere verdienstelijke verrichtingen.

Vervallen.

Artikel 89. 5. Buitengewone bevorderingen, bedoeld in artikel 91, alsmede bevorderingen, bedoeld in artikel 96, komen niet in mindering van de bevordering bij keuze volgens dit artikel.

Vervallen.

Artikel 90. De bevordering tot een opper- of een hoofdofficiersrang, alsmede voor zover het betreft een vrouwelijk officier tot de rang van kapitein of tot een door Ons daarmede gelijkgestelde rang, geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren.

Artikel 90. De bevordering tot een opper- of een hoofdofficiersrang, alsmede voor zover het betreft een vrouweliik officier tot de rang van kapitein of tot een door Ons daarmede gelijkgestelde rang, geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren; daarbij worden van een ranglijst de officieren met dezelfde ouderdom in rang tezamen in beschouwing genomen.

B. Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht

(Wetsontwerp: artikel V, sub B, *C* en D.
Memorie van toelichting: blz. 5, het gedeelte waarop noot 2 betrekking heeft.)

Zeemacht

Artikel 9. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

. . . . . .

d. hoofdofficier: de officier met een rang, hoger dan die van *luitenant ter zee der l e klasse* of van een door Ons daarmede gelijkgestelde rang en lager dan die van commandeur of van een door Ons daarmede gelijkgestelde rang

Artikel 9. 1. In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:

. . . . . .

d. hoofdofficier: de officier met een rang, hoger dan die van luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie of van een door Ons daarmede gelijkgestelde rang en lager dan die van commandeur of van een door Ons daarmede gelijkgestelde rang;

Artikel 14. 1. Om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen, moet een diensttijd, als bedoeld in artikel 11, zijn vervuld door:

. . . . . .

f. officieren met de rang van luitenant ter zee der 1e klasse en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang van vier jaren;

g. hoofd- en vlagofficieren — met uitzondering van officieren met de rang van commandeur en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang — van twee jaren.

Artikel 14. 1. Om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen, moet een diensttijd, als bedoeld in artikel 11, zijn vervuld door:

. . . . . .

f. hoofd- en vlagofficieren — met uitzondering van officieren met de rang van commandeur en officieren met een door Ons daarmede gelijkgestelde rang — van twee jaren.

Artikel 16. De bevordering tot een vlag- of een hoofdofficiersrang, alsmede tot:

1°. *de rang van luitenant ter zee der 1e klasse en een door Ons daarmede gelijkgestelde rang,*

2°. officier-marva der 2e klasse oudste categorie,

geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren.

Artikel 16. De bevordering tot een vlag- of een hoofdofficiersrang, alsmede tot officier-marva der 2e klasse oudste categorie, geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren.

VIERDE ONDERWERP

Wijzigingen, voortvloeiend uit de behoefte aan mogelijkheden om reserve-officieren ook zonder hun instemming te kunnen tewerkstellen, c.q. een mobilisatiebestemming te kunnen geven buiten het krijgsmachtdeel waartoe zij behoren en aan uitbreiding van de mogelijkheid reserve-officieren der landmacht te kunnen overplaatsen naar een ander wapen of dienstvak

Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht

(Wetsontwerp: artikel V, sub E; artikel VI, sub E; artikel VII, sub H. Memorie van toelichting: blz. 5, het gedeelte waarop de noten 10 en 11 betrekking hebben.)

Zeemacht

Artikel 21 A. Een officier kan door Onze minister in een functie buiten de zeemacht worden geplaatst indien met de vervulling

daarvan het dienstbelang of het belang van het Koninkrijk naar het oordeel van Onze minister onmiddellijk of middellijk wordt gediend.

Landmacht

Artikel 47. Een officier kan door Onze minister in een functie buiten de landmacht worden geplaatst indien met de vervulling daarvan het dienstbelang of het belang van het Koninkrijk naar het oordeel van Onze minister onmiddellijk of middellijk wordt gediend.

Artikel 47. 1. Officieren, die voor de dienst bij de generale staf, het wapen der Koninklijke marechaussee, het dienstvak van de intendance-staf, het dienstvak der intendance, het dienstvak van de militair-juridische dienst, het dienstvak van de technische staf, het dienstvak van de aan- en afvoertroepen, het dienstvak van de geneeskundige troepen of een dienstgroep der luchtmacht en bijzondere geschiktheid bezitten, kunnen door Ons met hun instemming, al of niet met bevordering, naar die staf, die wapens, die dienstvakken of die dienstgroep worden overgeplaatst.

Artikel 47. 2. Wij behouden Ons voor de ingevolge het vorige lid overgeplaatste officieren in hun rang en ouderdom van rang, of wel met bevordering, terug te plaatsen bij de generale staf, het wapen of het dienstvak, waartoe zij voor hun overplaatsing behoorden.

Artikel 48. 1. Officieren kunnen bij gebleken noodzaak door Ons in het belang van de dienst worden overgeplaatst, bij voorkeur met hun instemming, al of niet met bevordering, van het wapen of dienstvak, waartoe zij behoren, naar en ander wapen of dienstvak.

Artikel 48. Vrouwelijke officieren kunnen door Ons worden overgeplaatst van de onderafdeling, waartoe zij behoren, naar een andere onderafdeling van de Militaire vrouwenafdeling *dan wel naar de dienstgroep van vrouwelijke militairen der luchtmacht, als bedoeld in hoofdstuk IV*. Deze overplaatsing geschiedt met instemming van betrokkenen.

Artikel 48. 2. Vrouwelijke officieren kunnen door Ons worden overgeplaatst van de onderafdeling, waartoe zij behoren, naar een andere onderafdeling van de Militaire vrouwenafdeling. Deze overplaatsing geschiedt met instemming van betrokkenen.

Luchtmacht

Artikelen 74 en 75
P.M.

(Deze artikelen hebben betrekking op overplaatsing van een dienstgroep naar een andere en van de luchtmacht naar de landmacht. Zie hiervoren bij het eerste onderwerp onder B).

Artikel 74. Een officier kan door Onze minister in een functie buiten de luchtmacht worden geplaatst indien met de vervulling daarvan het dienstbelang of het belang van het Koninkrijk naar het oordeel van Onze minister onmiddellijk of middellijk wordt gediend.

VIJFDE ONDERWERP

Wijzigingen betreffende enkele onderwerpen van ondergeschikte aard, uitsluitend van belang voor reserve-officieren

Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht

(Wetsontwerp: artikel IV, sub B; artikel VI, sub B; artikel VXI, sub E. Memorie van toelichting: blz. 55, de gedeelten waarop de noten 13, 14 en 15 betrekking hebben.)

Algemeen

Artikel 4. 1. Zij die tot het personeel behoren, kunnen worden verplicht:

. . . . . .

3°. om, voor zover zulks door Onze minister in het belang van hun verdere vorming nodig wordt geoordeeld, mondelinge of schriftelijke cursussen te volgen, dan wel, indien zij daaraan de voorkeur geven, in elk tijdvak van drie jaren in werkelijke dienst te komen en te blijven voor een periode van zes dagen;

Artikel **4.** 1. Zij die tot het personeel behoren, kunnen **. . . . . .** worden verplicht:

. . . . . .

3°. om, voor zover zulks door Onze minister in het belang van hun verdere vorming nodig wordt geoordeeld, mondelinge of schriftelijke cursussen te volgen, dan wel, indien zij daaraan de voorkeur geven, of de cursussen met een naar het oordeel van Onze minister niet voldoende regelmaat of resultaat volgen of hebben gevolgd, in elk tijdvak van drie jaren in werkelijke dienst te komen en te blijven voor een periode van ten hoogste zes dagen.

Landmacht

Artikel 38. 2. Behoudens het geval, omschreven in artikel 42, komt de officier eerst dan voor bevordering in aanmerking, wanneer bij het wapen, waartoe hij behoort, geen officier, niet behorende tot het reserve-personeel, aanwezig is met gelijke of meerdere ouderdom in rang, die niet voor bevordering tijdelijk of blijvend is voorbijgegaan.

Artikel 38. **2.** Behoudens het geval, omschreven in artikel **42,** komt de officier eerst dan voor bevordering in aanmerking, wanneer bij het wapen, waartoe hij behoort en in voorkomend geval bij het dienstvak van de officieren voor speciale diensten van dat wapen, geen officier, niet behorende tot het reserve-personeel, aanwezig is met gelijke rang en met gelijke of meerdere ouderdom in rang, die niet voor bevordering tijdelijk of blijvend is voorbijgegaan.

Luchtmacht

Artikel 65. 2. Behoudens het geval, omschreven in artikel 69, komt de officier eerst dan voor bevordering in aanmerking, wanneer bij de dienstgroep, waartoe *hij* behoort, geen officier, niet behorende tot het reserve-personeel, aanwezig is met gelijke of meerdere ouder-

dom in rang, die niet voor bevordering tijdelijk of blijvend is voorbijgegaan.

Artikel 65. 2. Behoudens het geval, omschreven in artikel 69, komt de officier eerst dan voor bevordering in aanmerking, wanneer bij de dienstgroep van de officieren van de Koninklijke luchtmacht en bij de dienstgroep van de officieren voor speciale diensten van de Koninklijke luchtmacht of, voor zover het een vrouwelijk officier betreft, bij de dienstgroep van de vrouwelijke officieren van de Koninklijke luchtmacht, geen officier, niet behorende tot het reservepersoneel, aanwezig is met gelijke rang en met gelijke of meerdere ouderdom in rang, die niet voor bevordering tijdelijk of blijvend is voorbijgegaan.

Nr. 5

VOORLOPIG VERSLAG

De vaste Commissie voor Defensie, in welker handen het onderhavige ontwerp van wet gesteld is, heeft de eer, daaromtrent als volgt te rapporteren.

Inleiding

Vele leden verklaarden, dat zij zich in het algemeen met de voorstellen, neergelegd in dit wetsontwerp, konden verenigen op de in de memorie van toelichting uiteengezette gronden, al hadden zij naar aanleiding van bepaalde onderdelen nog enkele vragen.

Zij achtten het ook juist, dat de Minister van deze gelegenheid gebruik maakt een aantal technische wijzigingen aan te brengen, die door de ontwikkelingen in de organisatie der krijgsmacht of van haar samenstellende delen (b.v. het zelfstandig worden der Koninklijke Luchtmacht) gewenst of noodzakelijk geworden zijn.

Kan de Minister echter reeds in grote lijnen aangeven in welke richting zijn gedachten gaan ten aanzien van het ontslagbeleid, dat hij vanwege de veel tijd eisende voorbehandeling nog niet in dit onderwerp heeft willen regelen?

Zullen de consequenties van dit nieuwe ontslagbeleid, voor zover het de pensioenen betreft, te vinden zijn in de nieuwe, binnenkort te verwachten militaire pensioenwetten?

Vele andere leden merkten op, dat de verwachte en aangekondigde financiële regeling ten behoeve van officieren, die voortijdig de militaire dienst verlaten, inmiddels is neergelegd in het Koninklijk besluit van 29 januari 1965 *(Stb.* 50) en Legerorder 65003 (51.12/45) van dezelfde datum.

Over de inhoud van bedoelde regeling wensten deze leden hier niet verder te spreken, doch wèl rees bij hen de vraag of het gewenst moet worden geacht, dat de rechtspositie der officieren, nadrukkelijk in de bestaande wet neergelegd, door een algemene maatregel van bestuur en een ministeriële beschikking kan worden uitgehold. De onderhavige regelingen strekken op het eerste gezicht ten voordele der betrokken officieren, maar het is niet ondenkbaar, dat een eventueel uit te vaar-

digen latere beslissing ten ongunste van een bepaalde groep zou werken. Zij zouden gaarne vernemen of de Minister bij het bevorderen van bedoelde algemene maatregel en het uitvaardigen der bewuste beschikking dit aspect ervan in zijn overwegingen heeft betrokken.

Bij het herlezen van de tekst van de bestaande wet van 8 december 1954 ***(Stb.*** 575) was bij deze leden overigens de gedachte opgekomen of het niet gewenst zou zijn ook op andere dan door de bewindsman genoemde en aangeduide punten wijzigingen aan te brengen. Zij dachten daarbij in het bijzonder aan de procedure, vervat in de artikelen 19 t/m 31 en overeenkomstige artikelen van de bestaande wet, waarin de bevoegdheden van de raden van onderzoek worden omschreven. Een identiek lichaam komt, voor zover deze leden wisten, in de rechtspositieregelingen der burgerlijke overheidsdienaren niet voor. Zij achtten dit overigens niet vreemd, omdat naar hun mening de raden van onderzoek uit de tijd zijn en in strijd met de geest van een modern personeelsbeleid.

Zij achtten de bepalingen van de militaire ambtenarenwet ruim voldoende om waar nodig zuiverend optreden mogelijk te maken en hielden verouderde rechtsvormen dan ook voor overbodig.

Sommige leden meenden, dat het de voorkeur zou hebben verdiend, indien de Minister dit ontwerp beperkt zou hebben tot het voorstel met betrekking tot de bevordering van de cadetten der K.M.A. tot tweede-luitenant. De overige voorstellen hadden huns inziens beter kunnen worden uitgesteld tot het geheel van de wettelijke regelen inzake bevordering en ontslag van het beroeps- en het reserve-personeel der krijgsmacht op de helling zou komen. Zo zullen, aldus deze leden, bij de door de wijziging van de burgerlijke pensioenwetgeving noodzakelijke wijzigingen van de militaire pensioenwetgeving de huidige regelen inzake ontslag stellig ter sprake komen.

Sommige andere leden informeerden naar de oorzaak, dat het treffen van noodzakelijke, in de nabije toekomst te nemen maatregelen inzake aanstelling en ontslag van beroepsofficieren zoveel tijd vergt.

Is wellicht, zo vroegen zij, mede een belangrijke oorzaak van de trage totstandkoming van menige regeling van sociale en rechtspositionele aard. dat ambtenaren van Binnenlandse Zaken en van Financiën er geen of weinig begrip van hebben hoe een moderne krijgsmacht functioneert en wat van militair personeel wordt gevraaagd?

Wijzigingen, verband houdende met de verlenging van de opleiding aan de K.M.A. met een jaar

Het voorstel voor de tot het beroepspersoneel van de land- of luchtmacht behorende tweede-luitenant de voor bevordering gestelde minimum diensttijdseis terug te brengen tot 1 jaar, vond algemene instemming.

Het zelfde gold de terugbrenging van de termijn, waarbinnen bovenbedoelde bevordering gewaarborgd zal plaatshebben, tot ten hoogste drie jaren.

Vele leden was het evenwel niet duidelijk, waarom de artikelen 39 en 66, 1ste lid, en 40 en 67, 2de lid der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht op gelijke wijze veranderd moeten worden als de artikelen 46, 47, 88 en 89 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren. Voor de beroepsofficieren, aldus redeneerden deze leden, is de verkorting van de diensttijdseis voor tweede-luitenants van 2 naar 1 jaar logisch i.v.m. de verlenging der opleiding aan de K.M.A. met 1 jaar. De opleiding tot reserve-officier houdt daarmede echter geen verband, onderging geen verlenging met een jaar, en deze gelijkmaking der overeenkomstige artikelen deed bij deze leden, ondanks het gestelde in de 4de alinea op blz. *5*, rechterkolom der memorie van toelichting, de vraag naar een nadere verklaring rijzen.

Verscheidene leden veronderstelden, dat de gevraagde verklaring gezocht moest worden in de correctie, welke destijds werd aangebracht in de toen bestaande mogelijkheid, dat een reserve-officier eerder tweede-luitenant werd dan zijn beroepscollega, die te zelfder tijd doch dan aan de K.M.A. zijn officiersopleiding had aangevangen.

Deze correctie bestond hieruit, dat het tijdstip van de benoeming tot reserve-tweede-luitenant gekoppeld werd aan het tijdstip van de benoeming van de qua aanvangsdatum van opleiding vergelijkbare K.M.A.-cadet tot beroeps-tweede-luitenant. Het leek deze leden derhalve geheel voor de hand te liggen, dat de reserve-vaandrig een jaar eerder tot officier benoemd wordt nu de reden, om deze benoeming uit te stellen, thans tot twee jaren, met een jaar gereduceerd wordt.

Wijzigingen, verband houdende met veranderingen in de inrichting van de studie en de examens aan de K.M.A.

Sommige leden vroegen, of een cadet aan de K.M.A., ofschoon zijn militaire kwaliteiten uitstekend zijn, toch 3, 6 of zelfs 12 maanden vertraging in zijn opleiding kan ondervinden ten gevolge van het feit, dat hij in een niet specifiek militair keuzevak minder sterk blijkt. Zij vroegen, of de Minister dit een gelukkige gang van zaken zou achten. Het streven van de K.M.A. zal er toch uiteindelijk op gericht moeten blijven, een militair af te leveren en niet b.v. een econoom of socioloog?

Tegen het voorstel, te komen tot een gelijktijdige bevordering van beroeps-tweede-luitenants van eenzelfde promotiejaar tot eerste-luitenant werd geen bezwaar ingebracht. Verscheidene leden meenden trouwens, dat dit slechts een wettelijke bekrachtiging zou betekenen van een reeds sinds jaar en dag toegepaste praktijk.

Anders ligt het — aldus dezelfde leden — ten aanzien van de bevordering van beroeps-eerste-luitenants tot kapitein, waarbij een systeem zou worden ingevoerd, dat in de afgelopen jaren praktisch is toegepast bij de bevordering tot hoofdofficier en in de hoofdofficiersrangen, hetgeen mede heeft geleid tot de huidige impasse van een groot overcompleet aan hoofdofficieren bij land- en luchtmacht. Een dergelijke wijze van bevordering moet er toe leiden, dat òf een aantal kapiteinsfuncties tijdelijk onvervuld blijven (in het uiterste geval tot het

aantal vacatures gelijk is aan het aantal te bevorderen officieren) òf meer kapiteins zullen worden benoemd dan functies beschikbaar zijn. Wordt het laatste toegepast — hetgeen in de lijn der verwachtingen ligt — dan gaat zich in de kapiteinsrang dezelfde moeilijkheid voordoen als thans in de hoofdofficiersrangen nl. een organiek overcompleet.

Het argument, dat de herziene opleiding aan de K.M.A., een onderlinge vergelijking om tot een kwaliteitsvolgorde te kunnen komen, niet meer mogelijk zou maken had deze leden niet overtuigd. Nog daarlatende, dat dit bezwaar dan blijkbaar voor de herziene opleiding aan het K.I.M. niet geldt, konden zij niet inzien, waarom na een studiebegeleiding van vier jaren geen onderlinge vergelijking en een daarop gegronde kwaliteitsvolgorde mogelijk zou wezen. De praktische bruikbaarheid als luitenant blijft toch de voornaamste factor.

Voorts trof het deze leden, dat in dit verband een begrip ,,gelijke ouderdom in rang'' wordt ingevoerd, een begrip, dat zij in strijd achtten met de werkelijkheid. Wanneer officieren op eenzelfde datum worden benoemd, geeft de volgorde in het Koninklijk besluit van benoeming de plaats in de ranglijst en daarmede de ouderdom in rang aan.

De plaats in de ranglijst en de daaruit volgende ouderdom in rang is niet alleen van belang voor de bevordering, maar vooral ook om vast te leggen wie bij ontstentenis van een hogere chef het bevel voert en krijgstuchtelijk en strafrechtelijk verantwoordelijk is. Gelijke ouderdom in rang achtten deze leden dan ook onbestaanbaar.

Indien het criterium van de kwaliteitsvolgorde voor plaatsing in de ranglijst komt te vervallen — zo vroegen zij — welk komt er dan voor in de plaats? Elk ander criterium dan de volgorde naar bekwaamheid is willekeuriger en onbillijker.

Nog altijd, zo vervolgden zij, wekt de wet de indruk, dat de bevordering tot hoofdofficier — bij keuze uit de meest geschikte officieren — een uitzondering is. De praktijk is echter geheel anders, daar het merendeel der tot tweede-luitenant benoemde cadetten de hoofdofficiersrang kan bereiken.

Bij doorvoering van de voorgestelde wijzigingen zal de onderlinge rangschikking, welke bij het verlaten van de **K.M.A.** onmogelijk wordt geacht, dienen te geschieden bij bevordering tot hoofdofficier. Nu heeft de praktijk uitgewezen, dat een beperkt aantal waarschijnlijk in aanmerking zal komen voor de hoogste functies, terwijl eveneens een beperkt aantal de geschiktheid tot hoofdofficier mist. Het overgrote deel wordt gevormd door zeer uiteenlopende mensen, van wie echter de militaire bekwaamheden niet belangrijk verschillen. De beoordelingen zullen een verdeling in die drie categorieën ongetwijfeld mogelijk maken. Een verdere onderlinge vergelijking op grond van die beoordelingen — uitgebracht door zeer verschillende chefs — zal evenwel onmogelijk blijken. Zelfs correcties door de wapeninspecteurs zullen niet een betere rangschikking voor het overgrote deel der in beschouwing genomen officieren tot stand kunnen brengen dan één die na afloop van vier jaar studie aan de **K.M.A.** mogelijk is. Indien het laatste niet mogelijk zou wezen, zoals de bewindsman suggereert, hoe is deze vergelij-

king vele jaren na het verlaten van de K.M.A. op objectieve wijze dan wel mogelijk?

Uit een oogpunt van rechtspositie hielden de hier aan het woord zijnde leden deze gang van zaken voor onwenselijk, terwijl huns inziens bovendien een onvoldoend gegronde wijziging in de rangschikking na ongeveer een derde van de officiersloopbaan spanningen kan veroorzaken door de daaraan verbonden wijziging der krijgstuchtelijke en strafrechtelijke verhouding.

Vele leden achtten eveneens de voorgestelde gelijktijdige bevordering tot kapitein minder aanvaardbaar. In de eerste plaats, meenden zij, zal een kapitein in vele gevallen belast worden met een zelfstandig commando en niet zelden heeft deze een vrij sterke autonome positie als tot straffen bevoegde meerdere. Onder de kapiteins nu zal men derhalve een selectie voor meer zelfstandige functies moeten toepassen, in welke functies zij aan meer risico's bloot staan dan een staf- of administratief officier. Zal hen dat bij uitzicht op een keuzebevordering niet schaden?

In de tweede plaats zal er mede door de aanwezigheid der talrijke officieren van speciale diensten en van vakdiensten een onevenredig groot aantal kapiteins voorkomen. Het zal dan bijzonder moeilijk zijn al deze kapiteins een functie op het vereiste niveau te verschaffen. Het moet toch weinig strelend voor het zelfgevoel der betrokken officieren zijn, wanneer hun grote aantal ertoe dwingt deze vaak ambitieuze jonge mannen te belasten met beneden hun niveau liggende arbeid? Zal ook de rangeninflatie op deze wijze niet in sterke mate worden bevorderd?

Deze leden hadden in deel LVIII van het „Militair-Rechtelijk Tijdschrift" [1]) een betoog van geachte deskundige zijde aangetroffen, dat nagenoeg dezelfde strekking had als de beschouwingen van de leden, die eerder het woord voerden, met betrekking tot de onmisbaarheid van een bepaalde in de plaats op de ranglijst tot uitdrukking komende, voor iedere officier verschillende ouderdom in rang. Dit betoog had op deze leden indruk gemaakt, zodat zij het oordeel van de bewindsman erover gaarne zouden vernemen.

Sommige leden sloten zich bij de hierboven gemaakte opmerkingen aan. Zij vroegen, of de Minister wellicht voornemens is, met het oog op eventuele moeilijkheden over de vraag wie van twee gelijken in rang de meerdere is, een wijziging aan te brengen in het Reglement op de Krijgstucht.

Van andere zijde werd opgemerkt, dat het voor de hand lijkt te liggen „in bovenbedoeld geval de oudste in leeftijd als tijdelijk commandant aan te wijzen, in welke bepaling — die geen bevordering regelt — de Wet bevordering etc. niet behoeft te worden voorzien.

Laatstvermelde sommige leden vroegen voorts, of het huidige overcomplete aantal officieren bij de landmacht een gevolg is van inkrimping van de organisatie, dan wel of hier indertijd maar bevorderd is, zonder dat er voldoende vacatures bestonden.

---

[1]) **Blz. 3 e.v.** hiervóór. *)Red.)*

Is de Minister bereid in de toekomst te overwegen, dat bevorderingen tot hoofd- en opperofficier slechts plaatsvinden als er voldoende vacatures zijn?

Ten slotte vroegen deze leden, waarom de marine de rangschikking in kwaliteitsvolgorde voorshands wèl handhaaft.

Vele andere leden vroegen, waarom de bewindsman wenst af te stappen van zijn bevoegdheid ex de artikelen 8, 47 en 89 om een deel der subalterne officieren vóór hun jaargenoten bij keuze te bevorderen, b.v. wegens moedig en beleidvol gedrag of bijzondere verdienstelijke verrichtingen.

Er kunnen zich in de toekomst toch gebeurtenissen of omstandigheden voordoen, die het alleszins billijk en wenselijk doen zijn ook in de subalterne rangen op deze punten excellerende officieren voor bevordering voor te dragen?

Bij de vele leden, die eerder het woord voerden, vond wel begrip, dat de bevordering bij keuze in bepaalde categorieën, met name tot de rang van hoofdofficier, formeel strikt wordt gehandhaafd. Zij hadden echter aan de andere kant de indruk, dat deze bepaling langzamerhand een dode letter is geworden, uitgezonderd voor bepaalde categorieën, waarvan de eindrang is beperkt. Zal niet de druk van de uitzonderlijk talrijk wordende groep van kapiteins zo groot worden, dat het beginsel van bevordering bij keuze tot een fictie wordt? Wat zal er dan overigens terechtkomen van de toezegging, gedaan door Minister Staf, dat het grootste gedeelte van voor officier geslaagde cadetten ten minste de rang van luitenant-kolonel zal bereiken? Dit grootste gedeelte zou, naar men zei, wellicht 70 pct. der genoemde groep omvatten. Is er dan nog in redelijkheid sprake van een keuze, zo vroegen deze leden.

Vele andere leden zouden gaarne vernemen waarom de overgang tot keuzebevordering voor de rang van luitenant ter zee der lste klasse het nodig maakt deze tot heden subalterne officieren in de categorie der hoofdofficieren onder te brengen. Zullen deze officieren nu ook de uiterlijke kentekenen van hoofdofficier op de uniform gaan dragen en heeft deze maatregel nog verdere consequenties voor deze groep? Heeft de Minister bij dit voorstel overwogen, dat deze categorie van officieren noch in de U.S. Navy, noch in de Royal Navy in de categorie hoofdofficieren zijn geplaatst en verwacht hij daarvan geen hiërarchische of protocolaire moeilijkheden bij het veelvuldig contact der Koninklijke Marine met de overige N.A.V.0.-zeemachten?

Sommige leden vroegen, in hoeveel jaren thans de rang van luitenant ter zee der lste klasse bereikt wordt.

De „zelfstandigwording" van de Koninklijke luchtmacht

Met het wegnemen van de laatste herinneringen aan het feit, dat de luchtstrijdkrachten eenmaal tot het leger hebben behoord, konden vele leden zich wel verenigen.

Van andere zijde werd opgemerkt, dat men de indruk, als zou de

luchtmacht nog een bijzondere binding met de landmacht behouden hebben, op twee manieren kan wegnemen.
De eerste — en als de hier aan het woord zijnde leden het goed gezien hadden, de in het ontwerp gevolgde — methode is, de mogelijkheid van overplaatsing van de landmacht naar luchtmacht en omgekeerd op te heffen. De andere methode zou zijn, ook ten aanzien van de overgang van de luchtmacht naar de zeemacht en omgekeerd alsmede de overgang van de landmacht naar de zeemacht en omgekeerd de mogelijkheid te openen van overplaatsing, in stede van ontslag gevolgd door een nieuwe benoeming. Is deze laatste methode door de Minister overwogen en, zo ja, welke zijn de redenen geweest om de eerste methode te verkiezen?

Vele leden vroegen, waarom de Minister bij de nieuwe redactie van artikel 86, elfde lid van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren vasthoudt aan het woord „overplaatsing", terwijl overal elders gesproken wordt van „overgang" naar een andere dienstgroep enz.

Overplaatsing buiten de wil van de betrokkene naar een ander korps, wapen of dienstvak, dan wel buiten de krijgsmacht

Vele leden was het uit de voorgestelde nieuwe tekst van de wet niet duidelijk geworden, of de Regering ook plaatsing van reserve-officieren buiten de krijgsmacht beoogt. Mocht zulks inderdaad het geval zijn, dan zouden zij gaarne vernemen, waarheen deze plaatsing dan zal kunnen geschieden.

Sommige leden vroegen, of de bewindsman bij nader inzien de artikelen 21 A, 47 en 74 (nieuw) van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht („indien het belang van het Koninkrijk onmiddellijk of middellijk wordt gediend") en of het wellicht de voorkeur verdient, deze mogelijkheid tot plaatsing van reserve-officieren buiten de krijgsmacht anders dan met instemming de betrokkene uitdrukkelijk te beperken tot plaatsing bij de civiele verdediging.

Dezelfde leden vroegen voorts, onder welk regime een aldus b.v. bij een onder de Minister van Binnenlandse Zaken ressorterende organisatie geplaatste reserve-officier komt te verkeren. Dient deze materie niet bij wet te worden geregeld?
Bij de vele leden, laatstelijk aan het woord, had het enige bevreemding gewekt, dat uitsluitend ten aanzien van reserve-officieren wordt voorgesteld de mogelijkheid te openen tot overplaatsing buiten hun wil naar een ander wapen of dienstvak.

Juist op dit ogenblik ziet de Minister zich geconfronteerd met een overschot aan officieren in een aantal wapens en dienstvakken, een van de in het oog springende problemen, waarmee hij te maken heeft; dan rijst toch gemakkelijk de vraag of het geen aanbeveling zou verdienen, een zelfde procedure voor de beroepsofficieren mogelijk te maken? Weegt de op jeugdige leeftijd gemaakte keuze zo zwaar, dat men die altijd en onder alle omstandigheden moet eerbiedigen?

Verplichte werkelijke dienst voor reserve-officieren wegens het zonder voldoende regelmaat of resultaat volgen van mondelinge of schriftelijke cursussen

Vele leden konden zich niet aan de indruk onttrekken, dat de nieuw-voorgestelde bepaling van het eerste lid, onder 3°, van artikel 4 der Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht neerkomt op een verkapte en aan het karakter van de wet vreemde strafbepaling. Er werd hier huns inziens een soort strafdienst ingevoerd, een bijkomende straf, welke overigens voor officieren niet bestaat. Zou het geen voorkeur verdienen, in voorkomende gevallen de bepalingen van de Wet op de krijgstucht te hanteren?

Aldus vastgesteld 20 april 1965.

VAN DIS, GOEDHART, KIKKERT, BLOM, KLOMPÉ, DUYNSTEE, WIERDA, MOORMAN, COUZY, MAENEN, WALBURG, MOMMERSTEEG, VAN DER STOEL, VAN DIJK, SCHURING.

Nr. 6

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden 18 juni 1965)

Inleiding

De ondergetekende heeft met voldoening kennisgenomen van de verklaring van vele leden, dat zij zich in het algemeen met de voorstellen, neergelegd in het wetsontwerp, konden verenigen en het ook juist achtten, dat van de gelegenheid gebruik is gemaakt om een aantal techische wetswijzigingen voor te stellen.

Zoals in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp is medegedeeld, bestond reeds ten tijde van de totstandkoming daarvan — in oktober 1964 — het voornemen tevens voorstellen in te dienen betreffende aanvulling van de voor officieren geldende ontslagbepalingen. De voorbereiding hiervan is thans zo ver gevorderd, dat de desbetreffende ontwerpen aan de commissies voor overleg konden worden toegezonden.

Het zou naar de mening van de ondergetekende minder juist zijn, in dit stadium reeds mededelingen omtrent de inhoud van deze ontwerpen te doen. Hij geeft echter gaarne de verzekering, dat bij de voorbereiding van de nieuwe militaire pensioenwetgeving en de in verband daarmede te treffen maatregelen met de voorgenomen wijzigingen van de ontslagbepalingen rekening is gehouden.

De vraag van vele andere leden, of het gewenst moet worden geacht dat de rechtspositie der officieren, nadrukkelijk in de bestaande wet neergelegd, door een algemene maatregel van bestuur en een ministeriële beschikking kan worden uitgehold, beantwoordt de ondergetekende ontkennend. Voor een zodanige uitholling — aangenomen dat zij mogelijk zou zijn — bestaat dan ook geen gevaar.

In dit verband moge voorts worden opgemerkt, dat op grond van artikel 12 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 vele onderdelen van de rechtspositie der officieren bij of krachtens algemene maatregel van bestuur dienen te worden geregeld. Dit geldt o.a. ten aanzien van financiële voorzieningen zoals de in het voorlopig verslag genoemde regeling ten behoeve van officieren, die voortijdig de militaire dienst verlaten.

Deze regeling laat het bij de wet geregelde ontslagrecht onverlet. Zij behelst slechts voorzieningen ten behoeve van officieren, behorende tot bepaalde, nader omschreven categorieën, die met gebruikmaking van een der in de wet voorkomende ontslaggronden de dienst vrijwillig wensen te verlaten.

Wat de raden van onderzoek betreft merkt de ondergetekende op, dat hij het beginsel waarop deze berusten van grote waarde acht. Dit beginsel is, dat, indien naar de aanvankelijke mening van de Kroon een officier zich onwaardig heeft getoond langer tot het officierskorps te blijven behoren en dientengevolge ,,niet-eervol'' dan wel zonder kwalificatie uit de militaire dienst dient te worden ontslagen, ook en in de eerste plaats het betrokken officierskorps zelf moet beoordelen of zulks het geval is en zich moet uitspreken over de vraag of voor die officier een zo ingrijpende maatregel geëigend is. De hierbij te volgen procedure is in de wet omkleed met vele waarborgen ter voorkoming van de mogelijkheid, dat de officier onrecht wordt aangedaan. In dit opzicht beantwoordt deze procedure terdege aan de eisen van een modern personeelsbeleid. Tegen een ontslagbesluit, dat is genomen met inachtneming van het advies van een raad van onderzoek, kan voorts krachtens artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929 beroep worden ingesteld bij de centrale raad van beroep.

De ondergetekende deelt niet de mening van sommige leden, dat het de voorkeur zou hebben verdiend indien het wetsontwerp zou zijn beperkt tot ,,het voorstel met betrekking tot de bevordering van cadetten tot tweede-luitenant'' en dat de overige voorstellen beter hadden kunnen worden uitgesteld tot het geheel van de wettelijke regelen inzake bevordering en ontslag van het beroeps- en het reserve-personeel der krijgsmacht op de helling zou komen. In de eerste plaats moge dienaangaande worden opgemerkt, dat de onderhavige wijzigingsvoorstellen weliswaar voor een deel verband houden met wijzigingen in de gedragslijn, die bij de benoeming van cadetten tot tweede-luitenant wordt gevolgd, maar deze gedragslijn zelf toch niet behoort tot de materie, die door de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren wordt geregeld. De benoeming tot tweede-luitenant is immers niet een bevordering in de zin van artikel 60, tweede lid, der Grondwet en is dan ook niet aan wettelijke regelen gebonden.

In de tweede plaats is van de zijde van de ondergetekende nooit in uitzicht gesteld, dat het bovenomschreven ,,geheel van wettelijke regelen'' aan een herziening zou worden onderworpen en bestaat evenmin een voornemen dienaangaande. De situatie is deze, dat in het najaar van 1964 de voorbereiding van een aantal noodzakelijk gedachte par-

tiële wetswijzigingen zo ver was gevorderd, dat een desbetreffend ontwerp aan de Staten-Generaal kon worden aangeboden, terwijl voorts nog enige andere wijzigingen — de ontslagbepalingen betreffende — noodzakelijk werden geacht waarvan de voorbereiding evenwel nog niet was voltooid. Een deel van de bedoelde wijzigingen kon echter bezwaarlijk langer worden uitgesteld. Het leek de ondergetekende hierbij voor de hand te liggen, alle reeds genoegzaam voorbereide wijzigingen — en dus ook de minder urgente — op te nemen in het onderhavige wetsontwerp.

Ter beantwoording van de vraag van sommige andere leden waarom de voorbereiding van maatregelen inzake aanstelling en ontslag van beroepsofficieren zoveel tijd vergt, zij er op gewezen, dat het ontslagrecht nauw samenhangt met de regelingen betreffende pensioen, wachtgeld en dienovereenkomstige uitkeringen. Hierdoor brengt reeds onder normale omstandigheden een enigszins ingrijpende wijziging van de ontslagbepalingen in de regel de noodzaak van wijziging van een of meer financiële voorschriften met zich. De omstandigheden zijn in dit opzicht thans echter abnormaal, doordat ook de pensioenwetgeving en de hiermede samenhangende regelingen op de helling staan. Dit heeft bijzondere moeilijkheden tot gevolg, zij het ook dat deze ten dele slechts details van de regelingen betreffen. Voorts moet er rekening mee worden gehouden, dat voorstellen tot wijziging van de ontslagbepalingen in het georganiseerd overleg slechts dan met vrucht kunnen worden behandeld, als vaststaat welke financiële consequenties aan de ontslagen zullen zijn verbonden, niet alleen onder de bestaande pensioenwetgeving, maar ook onder de toekomstige. Uiteraard is bij de voorbereiding van een en ander ook grondig interdepartementaal overleg noodzakelijk, hetgeen extra tijd vergt. Bij dit overleg ondervindt de ondergetekende geen gebrek aan begrip met betrekking tot het functioneren van een moderne krijgsmacht, de eisen die aan het militaire personeel worden gesteld of welk ander specifiek militair aspect van het onderwerp ook.

Wijzigingen, verband houdend met de verlenging van de duur van de opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie met een jaar

De door vele leden gestelde vraag waarom het eerste lid van de artikelen 39 en 66 en het tweede lid van de artikelen 40 en 67 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht op gelijke wijze veranderd moeten worden als de artikelen 46, 47, 88 en 89 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, vindt haar beantwoording in de door verscheidene leden ten deze ontwikkelde gedachtengang, die aansluit bij de desbetreffende passage in de memorie van toelichting (blz. 5, rechterkolom, 4de alinea). De uit deze gedachtengang voortvloeiende conclusie moet naar de mening van de ondergetekende echter luiden, dat, nu de benoeming tot reserve-tweede-luitenant een jaar wordt uitgesteld, de voor bevordering tot reserve-eerste-luitenant benodigde diensttijd, evenals voor de beroepsofficieren, met een jaar wordt gereduceerd.

Wijzigingen, verband houdend met veranderingen in de inrichting van de studie en de examens aan de Koninklijke Militaire Academie

Bij de vragen van sommige leden met betrekking tot de mogelijkheid, dat een overigens uitstekende cadet vertraging in zijn opleiding ondervindt, doordat hij in een niet specifiek militair keuzevak minder sterk blijkt, is uitgegaan van de gedachte, dat de aan de K.M.A. gedoceerde keuzevakken voor de vorming tot een goed officier minder nodig zijn. De ondergetekende kan deze zienswijze niet onderschrijven. Om zijn taak goed te kunnen vervullen kan de officier niet volstaan met specifiek militaire kennis, doch moet hij ook — zoals het is geformuleerd in het voorlopig verslag betreffende het aanhangige ontwerp van een wet op het wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht (wetsontwerp nr. 7404) — kunnen doordringen in de problemen van de hedendaagse maatschappij.

Het zal intussen in de praktijk slechts zelden voorkomen, dat de benoeming tot officier ten gevolge van het falen in een keuzevak langer dan drie maanden moet worden uitgesteld.

De voorgestelde bepalingen volgens welke de tot het beroepspersoneel behorende tweede-luitenants van eenzelfde promotie allen gelijktijdig tot eerste-luitenant worden bevorderd, kunnen inderdaad, zoals verscheidene leden meenden, worden gekarakteriseerd als de wettelijke bekrachtiging van een sinds jaar en dag toegepaste praktijk.

Hetzelfde geldt ten aanzien van de bevordering van luitenant ter zee der 3e klasse tot luitenant ter zee der 2e klasse jongste categorie. Ter voorkoming van misverstand moet hierbij worden opgemerkt, dat de bestaande bepalingen deze praktijk alleszins toelieten; het verschil is slechts, dat hetgeen vroeger een beleidsbeslissing was thans wettelijk wordt voorgeschreven.

De ondergetekende deelt niet de mening van dezelfde leden, dat het ten aanzien van de bevordering van eerste-luitenant tot kapitein anders ligt dan bij de bevordering van tweede- tot eerste-luitenant en dat ten aanzien van de kapiteinsbevordering volgens het voorstel een systeem zou worden ingevoerd, hetwelk in de afgelopen jaren praktisch is toegepast bij de bevordering tot hoofdofficier en in de hoofdofficiersrangen. De bevordering tot kapitein geschiedt zowel bij de land- als de luchtmacht op dezelfde wijze als die tot eerste-luitenant namelijk jaarklassegewijze. Bij de bevordering tot majoor en de hogere rangen daarentegen wordt deze gedragslijn niet gevolgd, doch vindt — zoals hierna nog nader zal worden uiteengezet — steeds een keuze uit een of meer jaarklassen plaats.

Wat de kapiteins betreft bestaat bij de bedoelde gedragslijn in beginsel inderdaad de mogelijkheid, dat òf een aantal kapiteinsfuncties tijdelijk onvervuld blijft òf meer kapiteins worden benoemd dan functies voor hen beschikbaar zijn. Er is echter geen aanleiding voor de vrees, dat deze theoretische mogelijkheid — die trouwens slechts zou gelden voor korte overgangsperioden — zich in de praktijk zal realiseren. Er dient

namelijk rekening mee te worden gehouden, dat voor de verschillende groepen beroepsofficieren z.g. bevorderingspyramides worden opgesteld, gebaseerd op de behoefte in de verschillende rangen, waardoor een zodanig inzicht wordt verkregen, dat een geregelde bevorderingsgang kan worden verzekerd. Hiertoe wordt mede gerekend een gelijktijdige bevordering van alle eerste-luitenants van eenzelfde categorie en promotie, die de geschiktheid voor de naasthogere rang bezitten. De mogelijkheid hiertoe berust op de omstandigheid, dat volgens de organisatietabellen sommige functies zowel door een kapitein als door een eerste-luitenant kunnen worden vervuld. Dat op dit gebied weloverwogen te werk wordt gegaan blijkt voorts uit het feit, dat, zoals werd opgemerkt, het hier bedoelde beleid reeds vele jaren wordt gevolgd zonder dat dit onaanvaardbare tekorten of overschotten aan beroepskapiteins tot gevolg heeft gehad.

De ondergetekende betreurt het, dat de laatstbedoelde verscheidene leden niet werden overtuigd door het in de memorie van toelichting vermelde argument voor de stelling, dat de herziene opleiding aan de K.M.A. een onderlinge vergelijking om tot een kwaliteitsvolgorde te komen niet meer mogelijk maakt. Hij stelt er daarom prijs op, nader op dit punt in te gaan.

In de derde alinea van de memorie van toelichting is vermeld, dat ,,tot op heden" — waarmede is bedoeld: tot de in 1964 aan de K.M.A. gehouden officiersexamens — de resultaten, die de cadetten van eenzelfde jaarklasse op het afsluitende examen bereikten, onderling werden vergeleken en tot uitdrukking werden gebracht in een lijst, waarin de geslaagden in een kwaliteitsvolgorde, ontleend aan die resultaten, werden opgenomen. Deze weergave van de vroegere situatie is in haar beknoptheid niet geheel volledig, aangezien de onderlinge vergelijking niet alle cadetten van een jaarklasse betrof, doch wapens-, dienstvaks- en dienstgroepsgewijs plaatsvond en voorts bij de vergelijking niet alleen de examenresultaten, doch ook z.g. jaarcijfers en — in de latere jaren — persoonsbeoordelingen in aanmerking werden genomen. De examencijfers hadden echter wel steeds een overwegende invloed. Een en ander was geregeld bij de voorschriften betreffende het onderwijs aan de K.M.A. en staat dus buiten het terrein, dat wordt bestreken door de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren.

De bedoelde kwaliteitsvolgorde was in de praktijk mede bepalend voor de volgorde waarin de betrokkenen, krachtens het Koninklijk besluit waarbij zij met ingang van eenzelfde datum tot officier werden benoemd, werden opgenomen in de ranglijst der tweede-luitenants van hun wapen, dienstvak of dienstgroep. Deze wijze van vaststelling van de volgorde in de ranglijst berustte evenwel niet op een wettelijk of ander voorschrift. Het betrof hier een traditioneel gevolgde gedragslijn, die allengs minder bevredigde naarmate het inzicht veld won, dat de waarde van een officier, ook in de subalterne rangen, lang niet in alle gevallen correleert met de studieresultaten, die hij aan de K.M.A. heeft behaald.

Wat de bevorderingen tot majoor en de hogere rangen betreft was

ook in het verleden de bedoelde volgorde al niet meer doorslaggevend, aangezien het hier keuzebevorderingen betrof, waarbij van de volgorde in de ranglijst kon worden afgeweken.

De reorganisatie van het onderwijs aan de **K.M.A.** vormde een gerede aanleiding om de bestaande gedragslijn kritisch in beschouwing te nemen. Deze reorganisatie en de hierbij aansluitende gewijzigde inrichting van de officiersexamens brachten namelijk met zich, dat de studie- en examenresultaten niet meer in cijfers worden uitgedrukt en ook overigens niet meer onderling vergelijkbaar zijn. Hierdoor kwam de maatstaf, die vroeger bij het vaststellen van de kwaliteitsvolgorde een overwegende invloed had, te ontbreken. Dit is in de zevende alinea van de memorie van toelichting medegedeeld als argument om voortaan van het vaststellen van een kwaliteitsvolgorde af te zien.

De ondergetekende heeft wel ernstig overwogen de bij de **K.M.A.** vanouds gevolgde methode van vaststelling van een kwaliteitsvolgorde te vervangen door een andere, in hoofdzaak berustend op persoons- en prestatiebeoordelingen over de gehele duur van de opleiding of over de laatste jaren daarvan. Hij heeft hiervan echter afgezien omdat dit een ingrijpende verandering van gedragslijn zou betekenen, waarvan het reële nut problematisch zou zijn.

Zowel de meergenoemde verscheidene leden als sommige leden, die op bladzijde **3** van het voorlopig verslag (linkerkolom, 9e alinea) aan het woord zijn, vestigen er de aandacht op, dat bij het **K.I.M.** blijkbaar geen bezwaren tegen het vaststellen van een kwaliteitsvolgorde worden ondervonden. Dienaangaande kan de ondergetekende mededelen, dat de hierboven bedoelde bezwaren inderdaad bij het **K.I.M.** niet, of althans lang niet in dezelfde mate, gelden als bij de **K.M.A.** De vernieuwing van het onderwijs aan het **K.I.M.** heeft niet — zoals bij de K.M.A. — de noodzaak met zich gebracht, tevens over te gaan tot herziening van de bestaande gedragslijn ten aanzien van de kwaliteitsbeoordeling. Deze gedragslijn is aangepast aan het klimaat bij de zeemacht en voldoet bij dit krijgsmachtdeel uitstekend. Om deze redenen ziet de ondergetekende geen aanleiding om in dit opzicht aansluiting te zoeken bij de ontwikkeling die zich bij de **K.M.A.** onder totaal andere omstandigheden heeft voorgedaan.

In de beschouwing van dezelfde verscheidene leden over het begrip „gelijke ouderdom in rang", voorkomend op bladzijde 2 van het voorlopig verslag (rechterkolom, 4e en 5e alinea), is geen onderscheid gemaakt tussen het genoemde begrip in de zin van de — hier aan de orde zijnde — Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en de ouderdom in rang in krijgstuchtelijke zin. Volgens het tweede lid van de artikelen 5, 44 en 86 van de genoemde wet, alsook in de daarmede overeenkomende bepalingen van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, wordt de ouderdom in rang van de officieren bepaald door de data met ingang waarvan zij in hun rang zijn benoemd. Hieruit volgt, dat zij die met ingang van dezelfde datum in dezelfde rang zijn benoemd een gelijke ouderdom in rang hebben. Het derde lid van de genoemde artikelen, aangevende dat in een dergelijk geval de Kroon de

onderlinge volgorde in de ranglijst bepaalt, brengt geen wijziging in het begrip ouderdom in rang.

De algemene bepaling betreffende de ouderdom in rang in krijgstuchtelijke zin, voorkomend in artikel 4 van het Reglement betreffende de krijgstucht, sluit aan bij de bovengenoemde wettelijke omschrijving. Hierop volgt artikel 5, dat betrekking heeft op gevallen waarin een gelijke ouderdom in rang in krijgstuchtelijke zin moeilijkheden zou kunnen opleveren en met het oog hierop aan het genoemde begrip enige uitbreiding geeft. De in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren voorkomende bepalingen kunnen hierdoor echter niet worden beinvloed.

De ondergetekende kan er goeddeels mee instemmen, dat bij de benoeming tot tweede-luitenant een rangschikking in de ranglijsten naar volgorde van kwaliteit de voorkeur verdient boven een rangschikking naar andere criteria. Nu het evenwel niet meer mogelijk is bij het verlaten van de K.M.A. een kwaliteitsvolgorde vast te stellen, valt aan de toepassing van een ander criterium niet te ontkomen. Het ligt dan ook in het voornemen, de rangschikking voortaan te doen bepalen door de leeftijden van de betrokken officieren. De ondergetekende acht ook dit criterium niet onredelijk of om andere redenen onaanvaardbaar.

De meergenoemde verscheidene leden vervolgden hun betoog met de opmerking, dat de wet nog altijd de indruk wekt, dat de bevordering bij keuze tot hoofdofficier een uitzondering is, toch de praktijk hiermede niet overeenkomt, daar het merendeel der tot tweede-luitenant benoemde cadetten de hoofdofficiersrang kan bereiken.

Indien deze opmerking juist was, zou dit impliceren, dat volgens de bedoeling van de wet bevordering tot een hoofdofficiersrang — die immers uitsluitend bij keuze kan plaatsvinden — slechts bij uitzondering mag voorkomen. In feite is het echter zo, dat de bevordering bij keuze haar betekenis ontleent aan de noodzaak. de merites van de voor bevordering tot deze hogere rangen in aanmerking komende officieren, zoals deze zich in de praktijk hebben ontwikkeld, kritisch in beschouwing te kunnen nemen en onderling te kunnen vergelijken. Het resultaat van de hierop berustende „keuze" is niet alleen dat sommigen afvallen en anderen worden bevorderd, maar ook dat verschil kan worden gemaakt in de tijdstippen van bevordering.

Uit het bovenstaande volgt, dat bij doorvoering van de voorgestelde wijzigingen inderdaad, wat de officieren van de land- en de luchtmacht betreft, de onderlinge rangschikking — althans in de zin van het vaststellen van een volgorde naar „kwaliteitsgroepen" — zal plaatsvinden wanneer de betrokkenen in beschouwing worden genomen voor bevordering tot majoor. De ondergetekende stemt in met de mening, dat de rangschikking dan nog slechts globaal zal kunnen zijn. Hij acht dit echter geen ernstig bezwaar, aangezien een indeling van de voor bevordering in aanmerking komende kapiteins in drie of vier categorieën het al mogelijk maakt, hen in evenveel groepen op verschillende data te bevorderen. Dit levert onder de majoors reeds een voldoende differentiatie op. Bij bevordering tot de hogere rangen kan deze rang-

schikking steeds verder worden verfijnd. Deze gedragslijn, waarbij wordt uitgegaan van een reeks van in de praktijk verkregen beoordelingen, uitgebracht door verschillende chefs, leidt naar de mening van de ondergetekende tot een voldoende betrouwbare rangschikking. Hij meent, dat ook uit een oogpunt van rechtspositie hiertegen geen bezwaar kan worden ingebracht.

Met betrekking tot de mening van de vele leden, die de voorgestelde gelijktijdige bevordering tot kapitein minder aanvaardbaar achtten moge, in aansluiting op hetgeen over dit onderwerp reeds werd opgemerkt, er op worden gewezen, dat het desbetreffende voorstel niet op zich zelf staat en derhalve niet uitsluitend op eigen merites mag worden beoordeeld. De bedoelde gelijktijdige bevordering is namelijk een noodzakelijk uitvloeisel van de reeds uitvoerig besproken omstandigheid, dat het niet meer mogelijk is bij de benoeming tot tweede-luitenant een kwaliteitsvolgorde vast te stellen. Ware dit niet het geval, dan zou ook de ondergetekende de mogelijkheid wel willen behouden om, indien de omstandigheden daartoe aanleiding zouden geven, slechts een gedeelte van een jaarklasse gelijktijdig tot kapitein te bevorderen, zij het ook, dat zolang de huidige wet bestaat van deze mogelijkheid nooit gebruik is gemaakt, zodat het hier in feite slechts een theoretisch vraagstuk betreft.

De aanwijzing voor kapiteinsfuncties geschiedt in beginsel zodanig, dat iedere van de K.M.A. afkomstige kapitein zowel troepenfuncties krijgt te vervullen als dienst doet in staffuncties of administratieve functies. Hierdoor wordt bereikt, dat de kapiteins, die bij de keuzebevordering tot majoor onderling moeten worden vergeleken, allen zoveel mogelijk in een aantal gelijksoortige functies dienst hebben gedaan. Degenen van wie blijkt dat zij slechts een deel van de bedoelde kapiteinsfuncties goed kunnen vervullen, zullen bij de bevordering tot majoor achterlopen bij degenen die zich in alle opzichten geschikt hebben betoond.

De ondergetekende stemt niet in met de zienswijze, dat er mede door de aanwezigheid van talrijke officieren voor speciale diensten en van vakdiensten een onevenredig groot aantal kapiteins zal voorkomen. Reeds bij het bepalen van de aantallen dergenen die in elke categorie van beroepsofficieren kunnen worden toegelaten wordt rekening gehouden met (o.a.) het aantal bij het betrokken wapen of dienstvak, c.q. de betrokken functiegroep, door iedere categorie van officieren te vervullen kapiteinsfuncties en de aantallen die van daaruit kunnen doorstromen naar de hogere rangen. Voorts wordt ook het bevorderingsbeleid daarop afgestemd, met dien verstande dat hierbij per categorie een verschillende bevorderingsgang kan worden gevolgd. Voor een onevenredig groot aantal kapiteins, in welke categorie dan ook, en een hieruit voortvloeiende ranginflatie behoeft dus niet te worden gevreesd.

Zoals uit de reeds gegeven beschouwing over het begrip ,,ouderdom in rang'' blijkt, kan de ondergetekende de strekking van het door vele leden aangehaalde betoog dienaangaande, voorkomend in het januari-

nummer van de lopende jaargang van het Militair-rechtelijk tijdschrift, niet onderschrijven. Uit die beschouwing volgt tevens, dat het antwoord op de door sommige leden gestelde vraag, of de ondergetekende voornemens is op het onderhavige punt een wijziging van het Reglement betreffende de krijgstucht te bewerkstelligen, ontkennend luidt. In de veronderstelde moeilijkheden wordt voorzien door de ter zake bestaande bepalingen. De ondergetekende stemt dan ook in met de hierover van andere zijde gemaakte opmerking.

Ter beantwoording van de vraag van sommige leden betreffende de oorzaken van het huidige overcompleet aan hoofdofficieren bij bepaalde wapens en dienstvakken van de landmacht, moge de ondergetekende volstaan met het vermelden van de in de dertiger jaren getroffen bezuinigingsmaatregelen, waardoor de evenwichtige opbouw van het officierskorps werd verstoord, de snelle opbouw na de bevrijding, die in ander opzicht tot onevenwichtigheid leidde, het opnemen van een groot deel van het officierskorps van het K.N.I.L. in dat van de K.L. en de noodzaak om de bevordering, zij het vertraagd, gaande te houden. Voor een nadere uiteenzetting hierover moge worden verwezen naar bladzijde 45 van de defensienota 1964.

Wat de toekomstige bevorderingen tot hoofd- en opperofficier betreft kan de ondergetekende verzekeren, dat hij in beginsel slechts dan officieren voor een zodanige bevordering voordraagt indien daaraan uit hoofde van vacatures behoefte bestaat.

Aan de door vele andere leden aan de orde gestelde mogelijkheid tot keuzebevordering van subalterne officieren, zoals deze thans in geregeld bij de artikelen 8, 47 en 89 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en de artikelen 15, 40 en 67 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht bestond behoefte in een tijd waarin de officieren in de regel vele jaren in de subalterne rangen moesten doorbrengen en zelfs een periode van enkele tientallen jaren dienst in de laagste twee officiersrangen geen uitzondering was.

Toen moest het mogelijk zijn — ofschoon ook destijds slechts zelden van deze mogelijkheid gebruik werd gemaakt — uitblinkers naar voren te halen. Bij de huidige snelle carrièregang in de genoemde rangen bestaat deze behoefte niet meer, en het valt niet te verwachten dat zij zich in de toekomst opnieuw zal voordoen. Voor zeer bijzondere gevallen kan voorts altijd nog gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid tot buitengewone bevordering, voorzien in de artikelen 10, 49 en 91, resp 17, 42 en 69 van de genoemde wetten.

Bij de vragen van vele leden betreffende de bevordering bij keuze, de mogelijkheid dat deze een fictie wordt als gevolg van het door hen verwachte uitzonderlijk grote aantal kapiteins en de verwachtingen ten aanzien van het bereiken van de rang van luitenant-kolonel is — naar het de ondergetekende voorkomt — er te weinig rekening mee gehouden, dat zowel de vaststelling van de aantallen jaarlijks in verschillende categorieën te benoemen officieren als het bevorderingsbeleid weloverwogen plaatsvindt op basis van de behoefte. Overigens moge de ondergetekende voor het antwoord op deze vragen verwijzen naar het-

geen hij over de genoemde onderwerpen reeds heeft opgemerkt naar aanleiding van de daaromtrent door verscheidene leden gestelde vragen.

De vraag van vele andere leden, waarom de overgang tot keuzebevordering voor de rang van luitenant ter zee der lste klasse het nodig maakt, deze officieren onder te brengen in de categorie der hoofdofficieren, is waarschijnlijk gesteld naar aanleiding van een niet geheel juist geformuleerde zin in de memorie van toelichting. In de alinea die begint aan het einde van bladzij 4 van deze memorie is namelijk, nadat is vermeld dat er aanleiding bestaat de bevordering tot luitenant ter zee der lste klasse voortaan bij keuze te doen plaatsvinden, gesteld dat „daartoe" deze rang in het wetsontwerp onder de hoofdofficiersrangen is gebracht. Het zou juister zijn geweest te schrijven, dat, nu toch een wijziging wordt gebracht in de bepalingen betreffende de genoemde rang, van deze gelegenheid tevens gebruik wordt gemaakt om deze rang voortaan tot de hoofdofficiersrangen te rekenen. De ondergetekende betreurt de bedoelde onjuistheid. Dat in feite in dit opzicht geen misverstand bestond moge intussen blijken uit de laatste zin van de genoemde alinea.

De onderhavige uitbreiding van de categorie hoofdofficieren bij de zeemacht heeft tot doel de gelijkheid in positie voor de officieren bij de drie delen der krijgsmacht te bevorderen. Hierbij zij aangetekend, dat de rangsassimilatie van de luitenant ter zee der lste klasse en de majoor der mariniers met de majoors van de beide andere krijgsmachtdelen reeds werd vastgesteld bij de algemene maatregel van bestuur van 20 juni 1956 *(Stb.* 361), waarin de basis werd aangegeven voor de hiërarchieke en protocollaire verhoudingen in het onderlinge verkeer van de officieren van zee-, land- en luchtmacht. De op dit punt thans voorgestelde wetswijzigingen nemen een nog resterend verschil weg en hebben geen andere consequenties. Uniformveranderingen worden niet overwogen.

Aangezien de luitenant ter zee lste klasse in zijn contacten met officieren van andere marines wordt behandeld naar zijn rang, kunnen door de genoemde maatregel geen protocollaire of andere moeilijkheden ontstaan.

De rang van luitenant ter zee der lste klasse wordt thans bij de korpsen officieren, afkomstig van het Koninklijke Instituut voor de marine, over het algemeen bereikt na ongeveer 12 jaren dienst als officier.

De „zelfstandigwoording" van de Koninklijke luchtmacht

De ondergetekende heeft overwogen of het wenselijk zou zijn, voor gevallen van overgang van een officier van het ene krijgsmachtdeel naar het andere de mogelijkheid te openen van „overplaatsing", zodat de weg van ontslag bij het ene krijgsmachtdeel, gevolgd door benoeming bij het andere, zou kunnen worden vermeden. Hij heeft echter gemeend deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden omdat de indruk dient te worden voorkomen, dat de overgang van het krijgsmachtdeel, waarbij de officier is benoemd, naar een ander krijgsmachtdeel

iets zou zijn van dezelfde aard als een overgang binnen de Koninklijke landmacht van het ene wapen of dienstvak naar het andere.

De vraag van vele leden, waarom bij de nieuwe redactie van artikel 86, elfde lid, van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren is vastgehouden aan het woord „overplaatsing", terwijl overal elders gesproken wordt van „overgang" naar een andere dienstgroep enz. is, naar de ondergetekende aanneemt, gesteld na kennisneming van de bijlage van de memorie van toelichting (stuk nr. 4).

In deze bijlage is, naar de ondergetekende thans is gebleken, in de op blz. 2, rechterkolom, weergegeven nieuwe tekst van het genoemde elfde lid abusievelijk „overplaatsing" gesteld in de plaats van, zoals uit artikel III, sub E, van het wetsontwerp moest volgen, „overgang". Voor deze onjuistheid in de bijlage moge de ondergetekende zijn verontschuldiging aanbieden.

Overplaatsing buiten de wil van de betrokkene naar een ander korps, wapen of dienstvak, dan wel buiten de krijgsmacht

De voorgestelde tekst van de artikelen 21A, 47 en 74 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, volgens welke een reserve-officier zo nodig kan worden geplaatst in een functie buiten het krijgsmachtdeel waartoe hij behoort, is in de eerste plaats geschreven met het oog op een mogelijke behoefte aan (tijdelijke) tewerkstelling bij een ander krijgsmachtdeel. De nieuwe bepalingen openen echter inderdaad ook de mogelijkheid van tewerkstelling buiten de (Nederlandse) krijgsmacht. Hierbij is met name gedacht aan plaatsingen bij een internationale of andere bondgnootschappelijke staf; ook kan worden gedacht aan tewerkstellingen buiten het eigenlijke militaire terrein, zoals bij het Ministerie van Justitie ten behoeve van de politionele taken van de Koninklijke marechaussee, bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken ten behoeve van de samenwerking tussen de krijgsmacht en organen voor de civiele verdediging, bij een R.V.O/T.N.O.- of ander laboratorium, en bij een civiel bedrijf ten behoeve van het toezicht op de beveiliging van voor de krijgsmacht bestemde productie.

Tewerkstellingen als deze zullen voor een reserve-officier voornamelijk voorkomen in tijd van oorlog, maar met het oog hierop is het nodig daarmee rekening te kunnen houden bij het aanwijzen van mobilisatiebestemmingen. Het betreft hier voorts vrijwel uitsluitend gevallen waarvan men zich zou kunnen afvragen of daarin niet ook zonder wettelijke bepalingen als de voorgestelde zou kunnen worden voorzien, hetzij op basis van vrijwilligheid hetzij door middel van een militaire opdracht, uitgaande van de overweging, dat het gaat om werkzaamheden, die normaliter van iedere officier mogen worden geëist.

In het verleden heeft hierover zelfs geen twijfel bestaan. Een enige jaren geleden gevoerde procedure voor de ambtenarenrechter heeft echter geleerd, dat een reserve-officier rechtens kan weigeren een mobilisatiebestemming te aanvaarden die — strikt genomen — niet ligt op het terrein van het krijgsmachtdeel en, c.q., het korps, wapen of dienst-

vak waarbij hij is benoemd. [1]) Omdat juist in tijd van nood elk risico in dit opzicht dient te zijn uitgesloten, heeft de ondergetekende gemeend de bovengenoemde bepalingen veiligheidshalve ruim te moeten formuleren.

Het ligt niet in de bedoeling, de voorgestelde nieuwe bepalingen te gebruiken voor plaatsing van reserve-officieren in de organisatie van de civiele verdediging. De personeelsbezetting van de organen van de civiele verdediging berust op een eigen wettelijke regeling. De op dergelijke plaatsingen betrekking hebbende vraag van sommige leden wordt dan ook ontkennend beantwoord.

Het vervullen van een functie buiten de krijgsmacht doet niet af aan het feit, dat de betrokkene deze functie vervult in zijn hoedanigheid van reserve-officier. Hij blijft dan als zodanig ressorteren onder de Minister van Defensie en zal administratief ingedeeld blijven bij een militair onderdeel.

De ondergetekende begrijpt, dat het bij vele leden enige bevreemding heeft gewekt dat uitsluitend ten aanzien van reserve-officieren wordt voorgesteld de mogelijkheid te openen tot overplaatsing buiten hun wil naar een ander wapen of dienstvak. Uit een oogpunt van personeelsbeleid zou een dergelijke mogelijkheid ten aanzien van beroepsofficieren inderdaad eveneens wel gewenst zijn. Hij heeft echter na ampel beraad gemeend een daartoe strekkende wetswijziging niet te moeten voorstellen, aangezien bij het kiezen van een loopbaan als beroepsofficier bij de landmacht voor velen de keus van een bepaald wapen of dienstvak een integrerend deel van de beslissing vormt. Derhalve zal, wat de beroepsofficieren betreft, in voorkomende gevallen moeten worden volstaan met tijdelijke plaatsing (detachering) en overplaatsing op basis van vrijwilligheid.

Degenen voor wie de in het verleden gemaakte keuze niet zo zwaar weegt, dat deze nog zou moeten worden geëerbiedigd, zullen steeds wel bereid zijn van een mogelijkheid tot vrijwillige overplaatsing gebruik te maken, mede omdat deze in de regel een verbetering van uitzichten met zich zal brengen.

Verplichte werkelijke dienst voor reserve-officieren wegens het zonder voldoende regelmaat of resultaat volgen van mondelinge of schriftelijke cursussen

De indruk, die bij vele leden is gewekt omtrent de voorgestelde toevoeging aan artikel 4, eerste lid onder 3°, van de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht, berust, naar het de ondergetekende voorkomt, op een niet geheel juiste interpretatie. Het is noodzakelijk, de kennis van de reserve-officieren, nadat hun theoretische en praktische opleiding is voltooid en zij met groot verlof zijn vertrokken, geregeld op de hoogte van de tijd te houden en aan te vullen. Het zou het eenvoudigst zijn, hen voor deze verdere vorming van tijd tot tijd een

[1]) M.R.T. LIV (1961) blz. 322 (Red.).

week onder de wapenen te roepen. Ter wille van de betrokkenen is hun echter de keus gelaten tussen een zodanige opkomst en het tijdens groot verlof volgen van schriftelijke of mondelinge cursussen. Het komt evenwel voor, dat reserve-officieren weliswaar voor een van de laatstbedoelde mogelijkheden opteren, doch vervolgens nalaten zich op deze wijze de benodigde kennis eigen te maken. Aangezien niettemin deze kennis onontbeerlijk is voor het op peil houden van hun waarde als reserve-officier en hiermede dus een dienstbelang is gemoeid, is het naar de mening van de ondergetekende redelijk, dat de mogelijkheid wordt geopend in een geval als hier bedoeld de betrokkene te verplichten tot het volgen van een doorlopende cursus tijdens verblijf in werkelijke dienst. Het hanteren van de bepalingen van de Wet op de krijgstucht zou in dit opzicht geen baat kunnen brengen. Bovendien kan, behoudens in uitzonderingsgevallen, deze wet ten aanzien van een met groot verlof zijnde militair niet worden toegepast.

De Minister van Defensie,
DE JONG.

Nr. 7

NOTA VAN WIJZIGING

(Ingezonden 18 juni 1965)

Artikel VIII wordt gelezen:

Artikel VIII

Deze wet treedt in werking met ingang van de tweede dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad, waarin zij wordt geplaatst en werkt wat betreft artikel II, letter D, artikel III, letter F, artikel VI, letter C, en artikel VII, letter F, terug tot 31 juli 1965.

Toelichting

In het wetsontwerp is voorgesteld, de minimum-diensttijdeis voor bevordering van tweede-luitenants terug te brengen van twee jaren tot een jaar. Deze wijziging houdt verband met de verlenging van de duur van de officiersopleiding aan de Koninklijke militaire academie met een jaar. De eerste jaarklasse beroepsofficieren, die deze verlengde opleiding heeft gevolgd, is met ingang van 1 augustus 1964 tot tweede-luitenant benoemd. Bij de indiening van het voorstel tot wetswijziging werd aangenomen, dat de wijzigingswet vóór 1 augustus 1965 in werking zou kunnen treden, zodat de vorenbedoelde tweede-luitenants met ingang van deze datum zouden kunnen worden bevorderd. Nu te verwachten valt, dat de wet op een later tijdstip in het Staatsblad zal verschijnen, is het gewenst te voorkomen, dat deze jonge officieren hiervan nadeel ondervinden en er zorg voor te dragen, dat, wat het tijdstip van hun bevordering betreft, wordt voldaan aan hetgeen zij redelijkerwijs mogen verwachten. Om deze reden wordt voorgesteld, de bepalingen, volgens welke zij een jaar na hun benoeming kunnen

worden bevorderd tot eerste-luitenant, te doen terugwerken tot 31 juli 1965.

Aangezien de bepalingen betreffende deze materie voor de reserve-officieren parallel lopen aan die voor de beroepsofficieren, wordt eenzelfde maatregel voorgesteld ten aanzien van de reserve-officieren.

De wenselijkheid de wijzigingswet reeds in werking te doen treden met ingang van de tweede dag na die van uitgifte van het *Staatsblad* vloeit voort uit het verlangen, de alsdan toch reeds vertraagde bevordering van de in 1964 benoemde tweede-luitenants alsnog zo spoedig mogelijk te kunnen effectueren.

De Minister van Defensie,

DE JONG.

Nr. 8

EINDVERSLAG

De vaste Commissie voor Defensie is, na kennis genomen te hebben van de memorie van antwoord op het voorlopig verslag nopens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 29 juni 1965.

VAN DIS, GOEDHART, KIKKERT, BLOM, KLOMPÉ, DUYNSTEE, WIERDA, MOORMAN, COUZY, MAENEN, WALBURG, MOMMERSTEEG, VAN DER STOEL, VAN DIJK, SCHURING.

BOEKAANKONDIGING

A. KOK *„Wet gewetensbezwaren militaire dienst"*, Mouton & Co te 's-Gravenhage, 68 blz., f 4.90.

Wie in zeer kort bestek wil worden ingelicht over de historie van het probleem van de (erkenning van) gewetensbezwaren tegen verplichte krijgsdienst en zich vervolgens, eveneens in zeer kort bestek, wenst te oriënteren over de wijze waarop de belanghebbende zijn beroep op gewetensbezwaren dient voor te brengen, leze dit boekje. De schrijver heeft kans gezien het ene en het andere op gemakkelijk leesbare wijze en toch met een grote mate van volledigheid in circa twintig bladzijde bijeen te brengen.

Het boekje bevat vervolgens de tekst van de wet (per 1 december 1964 in werking getreden) en van het uitvoeringsbesluit.

W. H. V.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 20 mei 1965

President: Mr. A. J. Veldman (wnd.); *Leden:* Kapitein ter Zee J. C. A. Siliacus, Lt.-Kolonel der Mars. T. Jonkman, Kapt.-Lt. t. Zee (A) J. F. Jongepier en Kapt.-Lt. t. Zee H. Pontier.
Raadsman: Luit. t. Zee (A) der 2e kl. O.C., H. J. den Os.

Als ambtenaar een gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt teneinde hem te bewegen om in strijd met zijn plicht in zijn bediening iets te doen of na te laten: als sergeant-bottelier, hoofd der bottelarij, giften in goederen en geld aangenomen van de vertegenwoordiger van de contract-bakker en vervolgens méér brood dan ontvangen in de verantwoording vermeld.

Vier maanden gevangenisstraf.

(W.Sr. art. 363).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. A., geboren 9 januari 1926, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als sergeant-bottelier, gerequireerde,

Gezien: . . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomming van de Zeekrijgsraad d.d. 20 april 1965 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij te Den Helder op verschillende tijdstippen in of omstreeks ,,in het tijdvak van 1 april 1963 tot 1 januari 1964, althans in het ,,jaar 1963, toen hij als sergeant-bottelier hoofd was van de bottelarij ,,aan boord van Hr. Hs. ,,. . . .'' en als zodanig onder meer was belast ,,met het bestellen en in ontvangst nemen van brood en/of soortgelijke ,,artikelen ter verstrekking aan de bemanning van die bodem, telkens ,,opzettelijk van G. J. Jansen giften, bestaande onderscheidenlijk uit ,,tweemaal een geldsbedrag van omstreeks f 100.—, een radiotoestel, ,,merk Sonolor, 6 flessen Martini, 12 blikken fruitcocktail, 24 blikken ,,ananas en 12 blikken mandarijnen op sap, althans giften in geld, ,,heeft aangenomen, terwijl hij wist dat deze giften hem werden ge-,,daan teneinde hem te bewegen om, in strijd met zijn plicht als hoofd ,,van genoemde bottelarij, in die functie een aantal keren meer brood ,,te bestellen dan voor de dienst der voeding nodig was of meer brood ,,als geleverd op te geven dan in werkelijkheid was ontvangen en er ,,mede genoegen te nemen, dat deze Jansen, chauffeur van de brood-,,bakkerij ,,De Volharding'', welke bakkerij in genoemd tijdvak brood ,,en soortgelijke artikelen leverde aan de schepen en inrichtingen van ,,de Koninklijke Marine te Den Helder, aan hem minder brood of ,,andere goederen, bestemd voor genoemde bemanning, afleverde dan ,,door hem, beklaagde, was besteld of opgegeven als te zijn afgeleverd;

,,of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

,,dat hij te Den Helder op verschillende tijdstippen in of omstreeks
,,in het tijdvak van 1 april 1963 tot 1 januari 1964, althans in het jaar
,,1963, telkens opzettelijk van G. J. Jansen, geldsbedragen en goede-
,,ren, te weten tweemaal een geldsbedrag van omstreeks f 100.—, een
,,radiotoestel, merk Sonolor, 6 flessen Martini, 12 blikken fruitcock-
,,tail, 24 blikken ananas en 12 blikken mandarijnen op sap, als ge-
,,schenk heeft aangenomen, terwijl hij wist of begreep, dat genoemde
,,geldsbedragen door genoemde Jansen waren verkregen door oplich-
,,ting, althans door misdrijf en dat genoemde goederen zouden worden
,,betaald of verrekend — welke betaling of verrekening later inderdaad
,,geheel of gedeeltelijk op deze wijze plaats vond — met gelden, die
,,door genoemde Jansen eveneens waren verkregen door oplichting,
,,althans door misdrijf en welke goederen aldus deel uitmaakten van
,,de opbrengst van die door misdrijf verkregen gelden;

of, zo ook dit niet tot zijn veroordeling mocht leiden:

,,dat hij te Den Helder, in tijd van oorlog, op verschillende tijd-
,,stippen in of omstreeks in het tijdvak van 1 april 1963 tot 1 januari
,,1964, althans in het jaar 1963, terwijl hij als sergeant-bottelier hoofd
,,was van de bottelarij aan boord van Hr. Ms. „. . . .” en als zodanig
,,onder meer belast was met het bestellen en in ontvangst nemen van
,,brood en/of soortgelijke artikelen ter verstrekking aan de bemanning
,,van die bodem, telkens opzettelijk in die functie aan de officier be-
,,last met de administratieve dienst aan boord van Hr. Ms. „. . .”,
,,althans aan de overheid, in een opgave — tot het doen waarvan hij
,.uit hoofde van zijn bovenomschreven functie verplicht was — heeft
,,gemeld, dat aan genoemd schip een bepaalde hoeveelheid brood was
,,geleverd, terwijl in werkelijkheid een gedeelte van die hoeveelheid
,,noch aan brood noch aan andere voor de bemanning van die bodem
„bestemde levensmiddelen, geleverd was'';

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde primair ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

I. J. A., oud 39 jaar, als beklaagde:

dat hij in juli 1961 werd overgeplaatst van de . . . . kazerne te . . . . naar Hr. Ms. „. . . .” te Den Helder, aan boord van welk schip hij werd geplaatst in de functie van hoofd van de bottelarij; dat de officier belast met de administratieve dienst aan boord aan hem, in deze functie van hoofd van de bottelarij, het bestellen van de dagelijkse benodigde hoeveelheid brood voor de bemanning overliet; dat hij bij de . . . .kazerne had kennis gemaakt met een systeem waardoor het mogelijk was aan de bemanning een gevarieerder menu voor te zetten dan wanneer alleen gebruik zou worden gemaakt van de Rijks-rantsoenen aangevuld met van het gamellegeld aangekochte artikelen, namelijk door de contractbakkerij van de Koninklijke Marine te Den Helder, genaamd ,,De Volharding'', andere levensmiddelen dan brood te laten leveren en daarvoor door deze bakkerij een rekening voor een aantal kilogrammen brood (in geldswaarde gelijk aan die van de geleverde andere levensmiddelen dan brood) te laten indienen; dat eind

april of begin mei 1963 Jansen, de chauffeur van de broodbakkerij ,,De „Volharding", die de dagelijkse benodigde hoeveelheden brood bij de schepen en inrichtingen van de Koninklijke Marine te Den Helder afleverde, bij hem kwam met de mededeling dat hij via de vertegenwoordiger van Bolletje beschuit, Schouten genaamd, een transistorradio zou kunnen krijgen; dat hij namelijk enige tijd tevoren tegen Jansen had gezegd graag een transistorradio te willen hebben; dat hij op een later tijdstip met Jansen de mogelijkheid heeft besproken de radio door middel van niet plaats gehad hebbende leveranties brood te verschrijven; dat Jansen op een avond begin mei 1963 bij zijn woning te Den Helder kwam en hem een transistorradio van het merk Sonolor overhandigde; dat hij deze radio van Jansen heeft aangenomen; dat hij over de wijze waarop de verrekening plaats zou vinden aan boord van Hr. Ms. „. . . ." ook nog een gesprek heeft gehad met Jansen en Schouten; dat hij nadat hij de radio van Jansen had ontvangen in de daarop volgende tijd enige malen aan de officier belast met de administratieve dienst aan boord middels door hem geparafeerde ontvangstbonnen voor geleverd brood, grotere hoeveelheden brood als geleverd heeft opgegeven dan in werkelijkheid door Jansen aan boord aan brood of brood vervangende artikelen werden afgeleverd; dat omstreeks diezelfde tijd, mei 1963, Jansen hem eens vertelde de beschikking te hebben over een aantal flessen Martini en blikken vruchten op sap; dat hij tegen Jansen zei daarvan wel wat te willen hebben; dat hij wel vermoedde dat deze artikelen door middel van brood verrekend zouden moeten worden; dat Jansen diezelfde avond bij zijn woning te Den Helder kwam en hem 6 flessen Martini, 12 blikken fruitcocktail, 24 blikken ananas en 12 blikken mandarijnen op sap overhandigde; dat hij het weliswaar een grote hoeveelheid vond maar dat hij niettemin deze artikelen van Jansen heeft aangenomen terwijl hij wist dat hiervoor vroeg of laat grotere hoeveelheden brood in de verantwoording van levensmiddelen zouden moeten worden opgenomen dan in werkelijkheid waren geleverd; dat hij eind mei 1963 aan Jansen heeft gevraagd of deze hem aan f 100.— kon helpen; dat Jansen hem de volgende dag te Den Helder een geldsbedrag van f 100.— overhandigde en hem daarbij zei dat dit bedrag verrekend zou worden door middel van een gefingeerde leverantie van dozen worst; dat Jansen hem inderdaad kort daarop een nota overhandigde waarop 10 dozen worst in blik à f 18.— per doos voorkwamen; dat hij hieruit begreep dat Jansen aan deze transactie f 80.— zou verdienen; dat ook dit bedrag door middel van brood zou moeten worden verrekend; dat hij tenslotte begin augustus 1963 te Den Helder van Jansen nogmaals een bedrag van f 100.— heeft ontvangen en een gefingeerde rekening voor 10 dozen worst à f 18.— per doos; dat hij na ontvangst van deze geldsbedragen in strijd met zijn plicht van hoofd van genoemde bottelarij ermede genoegen heeft genomen dat Jansen minder brood of andere goederen bestemd voor de bemanning van Hr. Ms. „. . . ." afleverde dan door hem was besteld en opgegeven als te zijn afgeleverd;

II. G. J. Jansen, oud 32 jaar, als getuige:

dat hij van medio 1960 tot eind januari 1964 in dienst was bij broodbakkerij ,,De Volharding'' te Den Helder; dat de eigenaar van deze zaak was genaamd Koffeman; dat gedurende deze tijd de bakkerij op contract brood leverde aan schepen en inrichtingen der Koninklijke Marine te Den Helder; dat de bakkerij daarnaast aan deze schepen en inrichtingen ook nog andere artikelen leverde zoals beschuit, koek, roggebrood, krentenbrood, honing enz., een en ander onder verrekening van een hoeveelheid brood waarvan de waarde overeenkwam met de waarde van de geleverde artikelen; dat deze methode reeds werd toegepast toen hij medio 1960 in dienst van de bakkerij kwam; dat de beschuit en ontbijtkoek werden geleverd door de vertegenwoordiger van ,,Bolletje''-beschuitfabriek, Schouten genaamd; dat hij aanvankelijk als knecht in de bakkerij optrad maar dat hij vanaf maart of april 1963 optrad als chauffeur in welke hoedanigheid hij het brood van de bakkerij rondbracht bij de schepen en inrichtingen van de Koninklijke Marine te Den Helder; dat omstreeks mei 1963 door de fabrikant van ,,Bolletje^{v}-beschuit een reclame-actie werd gevoerd waarbij de afnemers van ,,Bolletje^{M}-beschuit via een spaarsysteem in de gelegenheid werden gesteld tegen gereduceerde prijs een aantal huishoudelijke artikelen zoals haardrogers, radio's, kinderfietsjes, wollen plaids enz. te kopen; dat deze fabrikant daartoe een folder had uitgegeven waarvan Schouten er een aantal aan de bakkerij had gegeven; dat hij deze folders onder de botteliers van de schepen en inrichtingen te Den Helder heeft laten circuleren; dat het in, of omstreeks in, die tijd zal zijn geweest dat het hoofd van de bottelarij van Hr. Ms. „. . .'' te Den Helder J. A. genaamd, hem vroeg of hij (J. A.) buiten het spaarsysteem van ,,Bolletje^{u} om tegen gereduceerde prijs een transistorradio zou kunnen krijgen; dat hij de mogelijkheid daartoe met Schouten heeft besproken waarbij zij tot de conclusie kwamen dat zij van deze transactie zelf ook iets ,,wijzer^{M} zouden kunnen worden indien Schouten bij broodbakkerij ,,De Volharding'' een gefingeerde rekening voor door hem rechtstreeks aan Hr. Ms. „. . .'' geleverde artikelen zou indienen waarvan het totaal bedrag hoger was dan Schouten voor de radio, die deze bij de fabrikant van ,,Bolletje^{v} tegen gereduceerde prijs kon betrekken, moest betalen; dat mevrouw Koffeman die over de financiën ging, aan Hr. Ms. „. . .'' de tegenwaarde van deze rekening in kilogrammen brood in rekening zou brengen en dat J. A. van diens kant grotere hoeveelheden brood moest bestellen dan in werkelijkheid aan boord zouden worden afgeleverd net zolang tot deze door Schouten ingediende rekening in brood was betaald; dat op deze wijze uiteindelijk de Koninklijke Marine de radio zou betalen; dat hij deze regeling aan A. heeft doorgegeven; dat hij in de maand mei 1963 een transistorradio van het merk Sonolor, die Schouten hem voor dat doel had geleverd, bij **A.** in diens woning te Den Helder heeft gebracht; dat hij vervolgens aan zijn werkgever, in dit geval mevrouw Koffeman, opgaf dat door Schouten een hoeveelheid beschuit en dergelijke rechtstreeks aan Hr. Ms. „. . .'' was afgeleved; dat Schouten bij mevrouw

Koffeman een rekening indiende voor de door hem eerder opgegeven hoeveelheden; dat hij in de volgende maanden aan A. ook nog 6 flessen Martini, 12 blikken fruitcocktail, 24 blikken ananas, 12 blikken mandarijnen op sap en tweemaal een contant geldsbedrag van telkens f 100.— heeft gegeven; dat Schouten hiervoor bij mevrouw Koffeman tweemaal een rekening van 10 dozen worst à f 18.— per doos indiende als rechtstreeks geleverd aan Hr. Ms. „. . . ." ter verrekening met brood; dat hij de winst van deze transactie met Schouten heeft gedeeld zodat ook hij aan deze transacties persoonlijk voordeel had;

III. C. Schouten, oud 31 jaar, als getuige:

dat hij sinds 1958 vertegenwoordiger is van A. A. ter Beeks Beschuitfabriek te Almelo, welke fabriek beschuit produceert onder het handelsmerk ,,Bolletje"-beschuit; dat hij in deze betrekking zakelijk contact had met de eigenaar van de broodbakkerij ,,De Volharding" te Den Helder, Koffeman genaamd; dat hij aan Koffeman koek, beschuit en dergelijke leverde; dat het hem bekend was dat de door hem geleverde artikelen door Koffeman werden doorverkocht of geleverd aan schepen en inrichtingen van de Koninklijke Marine te Den Helder; dat hij eind 1962 of begin 1963 contact kreeg met G. J. Jansen; dat Janscn omstreeks die tijd was opgetreden als chauffeur van de broodbakkerij ,,De Volharding"; dat vanaf het moment dat Jansen als chauffeur optrad hij meer artikelen aan ,,De Volharding" kon leveren; dat Jansen een goed verkoper was en dat hij diens activiteiten op hoge prijs stelde; dat het hem in de loop van de tijd duidelijk was geworden dat Koffeman van de Marine betaling kreeg van de door hem aan Koffeman verkochte en door Koffeman doorgeleverde artikelen door voor deze artikelen in waarde overeenkomstige hoeveelheden brood in rekening te brengen; dat in of omstreeks april 1963 Jansen bij hem kwam met de vraag of aan de hem bekende sergeant-bottelier A., hoofd van de bottelarij aan boord van Hr. Ms. „. . .” te Den Helder buiten het door de fabrikant van Bolletje-beschuit op dat ogenblik geldende spaarsysteem om een transistorradio, (één van de artikelen waarvoor door de afnemers van deze beschuit middels waardebonnen gespaard kon worden), tegen gereduceerde prijs kon worden geleverd; dat hij indertijd aan de heer Koffeman een aantal foldertjes had gegeven waarin dit spaarsysteem werd beschreven en waarin de artikelen werden genoemd die op deze wijze konden worden verkregen; dat hij Jansen zei dat het mogelijk was buiten het spaarsysteem om een transistorradio te leveren; dat Jansen hem vervolgens zei dat hij betaling voor die radio zou kunnen verkrijgen door bij Koffeman op te geven dat een bepaalde leverantie van koek, beschuit en dergelijke op bestelling rechtstreeks aan boord van Hr. Ms. „. . . ." was afgeleverd; dat Jansen hem vroeg of hij hiermede kon instemmen; dat hij deze zei dat hij zich daarmede wel kon verenigen; dat hij en Jansen nog bij **A.** zijn geweest om een en ander te bespreken; dat **A.** daarbij zei dat Jansen en hij aan deze transactie ook iets zouden kunnen verdienen; dat hij omstreeks eind april 1963 aan Jansen een transistorradio van het merk Sonolor bestemd voor A. heeft gegeven; dat hij hiervoor een

gefingeerde rekening voor aan Hr. Ms. „. . . .” geleverde koek en dergelijke heeft ingediend bij Koffeman; dat het totaal bedrag van deze rekening hoger was dan het bedrag dat hij voor de radio had moeten betalen; dat Jansen en hij met deze praktijken, ook met medewerking van andere botteliers, zijn doorgegaan; dat hij in het totaal aan dergelijke transacties f 800.— à f 900.— heeft verdiend;

IV. F. W., oud 40 jaar, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse, als getuige:

dat hij medio maart 1963 werd belast met de taak van officier belast met de administratieve dienst aan boord van Hr. Ms. „. . . .” te Den Helder; dat hij merkte dat het aan boord de gewoonte was om bij de contractbakkerij „De Volharding" ook andere artikelen dan brood te betrekken en deze artikelen te verrekenen door middel van een rekening waarop de tegenwaarde van deze artikelen, zoals krentenbrood, koek, beschuit e.d., in een aantal kilogrammen brood stond vermeld; dat deze artikelen als extra aan de bemanning werden verstrekt; dat hij het hoofd van de bottelarij, sergeant-bottelier A. heeft opgedragen met deze handelingen op te houden omdat naar zijn mening deze gang van zaken ongeoorloofd was; dat hij A. nimmer toestemming heeft gegeven goederen of geld als gift van de chauffeur van broodbakkerij „De Volharding" aan te nemen en deze goederen middels genoemde bakkerij te verrekenen met gefingeerde leveranties brood;

overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld eraan hetgeen hem primair is ten laste gelegd met dien verstande dat als bewezen wordt aangenomen:

„dat hij te Den Helder op verschillende tijdstippen in of omstreeks „in het tijdvak van 1 april 1963 tot 1 januari 1964, althans in het „jaar 1963, toen hij als sergeant-bottelier hoofd was van de bottelarij „aan boord van Hr. Mr. „. . . .” en als zodanig onder meer belast was „met het bestellen en in ontvangst nemen van brood en/of soortgelijke „artikelen ter verstrekking aan de bemanning van die bodem, telkens „opzettelijk van G. J. Jansen giften, bestaande onderscheidenlijk uit „tweemaal een geldsbedrag van omstreeks f 100.—, een radiotoestel „merk Sonolor, 6 flessen Martini, 12 blikken fruitcocktail, 24 blikken „ananas en 12 blikken mandarijnen op sap, heeft aangenomen, ter„wijl hij wist dat deze giften hem werden gedaan teneinde hem te be„wegen om, in strijd met zijn plicht als hoofd van genoemde bottelarij, „in die functie ermede genoegen te nemen, dat deze Jansen, chauffeur „van de broodbakkerij „De Volharding", welke bakkerij in genoemd „tijdvak brood en soortgelijke artikelen leverde aan de schepen en „inrichtingen van de Koninklijke Marine te Den Helder, aan hem „minder brood of andere goederen, bestemd voor genoemde beman„ning, afleverde dan door hem, beklaagde, was besteld of opgegeven „als te zijn afgeleverd";

Overwegende, dat nu de Krijgsraad het de beklaagde primair ten laste gelegde als bewezen heeft aangenomen een onderzoek naar het

de beklaagde subsidiair en meer subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Als ambtenaar een gift aannemen wetende dat zij hem gedaan „wordt teneinde hem te bewegen om in strijd met zijn plicht, in zijn „bediening iets te doen of na te laten, meermalen gepleegd;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van de beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden passend is. (enz. *Red.).*

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

Vonnis van 28 juli 1965

President: Mr. Dr. *J.* P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonel J. *M.* Veldhuijzen en Majoor J. A. M. Limonard.
Raadsman: Jhr. Mr. J. A. E. van der Does.

Desertie, waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijdert. In tijd van oorlog gepleegd?

(W.M.Sr. art. 71a, 98, 99; W.Sr. art. 1, lid 2).

DE ARRONDISSEMENLSKRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. D. S., geboren 11 februari 1941, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad te Velde „Westm dd. 30 juni 1965 en gelet op artikel 13 van het Koninklijk Besluit van 26 februari 1965 (Stb. 80);

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 28 juli 1965 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot (voorwaardelijke) militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met een proeftijd van één jaar;

en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de B-Specialisten„batterij van de 4e Instructieafdeling van het Depot Artillerie der „Koninklijke Landmacht te Bergen op Zoom, op of omstreeks 6 de„cember 1964, in tijd van oorlog, aldaar niet per laatste reisgelegen„heid van bewegingsvrijheid bij zijn voormeld onderdeel is terugge„keerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken „afwezig is gebleven tot hij zich op 12 juni 1965 circa 18.15 uur op „de Brigade Rotterdam van de Koninklijke Marechaussee heeft ge„meld, bij welke afwezigheid hij, beklaagde, zich naar het buitenland, „te weten naar Brazilië en België, heeft verwijderd";

overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 22 juni 1965, opgemaakt door de Commandant B-Specialistenbatterij 4e Instructieafdeling van het Depot Artillerie te Bergen op Zoom, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 30 september 1964 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de B-Specialistenbatterij van de 4e Instructieafdeling van het Depot Artillerie van de Koninklijke Landmacht in Bergen op Zoom in werkelijke dienst was, aldaar op 6 december 1964 niet per laatste reisgelegenheid van bewegingsvrijheid bij genoemd onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven totdat hij zich op 12 juni 1965 te omstreeks 18.15 uur op de Brigade Rotterdam van de Koninklijke Marechaussee heeft gemeld; dat hij gedurende bedoelde afwezigheid naar Brazilië is gegaan om zijn meisje te bezoeken, vanwaar hij via Antwerpen naar Nederland is teruggekeerd;

Overwegende, dat beklaagde van 7 december 1964 tot 12 juni 1965 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel B-Specialistenbatterij 4e Instructieafdeling van het Depot Artillerie te Bergen op Zoom en dat hij zich persoonlijk heeft teruggemeld bij de Koninklijke Marechaussee te Rotterdam;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde justitiële verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige zich naar „het buitenland verwijdert",*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98, juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 12 juni 1965 tot 23 juni 1965 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad voor de toepassing van genoemde wetsartikelen op grond van het bepaalde bij artikel 71a van het Wetboek van Militair Strafrecht de aanwezigheid van tijd van oorlog niet aanneemt, aangezien thans noch sprake is van feitelijke oorlogsomstandigheden noch bij Koninklijk Besluit is bepaald dat tijd van oorlog aanwezig is en derhalve rechtdoet als ware het feit gepleegd in tijd van vrede;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

Artikel 71a W.M.Sr. bepaalt: „Voor de toepassing van . . . de Titels „III, IV en V van het Tweede Boek zal de rechter . . . de aanwezigheid „van tijd van oorlog slechts aannemen, hetzij onder feitelijke oorlogs- „omstandigheden, hetzij indien Wij zulks bepalen . . .".

De rechter zal dan ook na het in werking treden van artikel 71a, behoudens feitelijke oorlogstoestand en behoudens K.B., geen „tijd „van oorlog" mogen aannemen en dat zal uit de qualificatie dienen te blijken.

Het ten laste gelegde feit was echter reeds vóór het in werking treden van artikel 71a gepleegd, zodat artikel 1, lid 2 W.Sr. omtrent dei toepasselijke strafbepaling beslist. In het algemeen neemt men aan dat, wanneer strafbepalingen worden gegeven (of verscherpt) met het oog op een bijzondere situatie (watersnood, epidemie) de wet, welke het tijdstip van beëindiging van die situatie (en van de daarvoor in het leven geroepen bijzondere of bijzonder verscherpte strafbepalingen) inluidt, niet als „verandering van wetgeving" in de zin van artikel 1, lid 2 wordt beschouwd. Met betrekking tot artikel 71a kan men twijfelen. Wel maakt dat artikel formeel een einde aan de tot dusverre bestaan hebbende „tijd van oorlog", maar dat is niet omdat de Wetgever van mening was dat per die datum ook inderdaad een einde was gekomen aan een in werkelijkheid bestaande „tijd van oorlog". Men kan dus twijfelen of hier de toepassing van artikel 1, lid 2 geblokkeerd is.

De Krijgsraad heeft kennelijk artikel 1, lid 2 niet toegepast, zoals uit de qualificatie blijkt, terwijl het artikel ook niet als toegepast is aangehaald. Voor de voorliggende zaak is dit van tamelijk academische betekenis; anders wordt het echter wanneer het betreft vóór 1 juli 1965 gepleegde en nadien berechte gevallen welke „in tijd van oorlog" wel en in tijd van vrede niet strafbaar zijn, resp. niet en wel krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan.

Indien toepassing van artikel 1, lid 2 W.Sr. niet wordt aangenomen, is het nog een belangwekkend probleem hoe te handelen met ongeoorloofde ufwezigheden die deels vóór, deels na 1 juli 1965 vallen. In de gevallen die zich uitstrekten voor en na de in mei 1940 aangevangen „tijd van oorlog", paste de Zeekrijgsraad te Soerabaja twee qualificaties toe [1]).

W. H. V.

---

[1]) Zie M.R.T. XXXIX blz. 455 § 22 en M.R.T. XXXIV blz. 541; zie J. J. C. van Dijk „Militair Strafrecht en Krijgstucht" 4e druk, blz. 118.

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 22 juli 1965

President: Mr. P. *E*. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels J. *H*. M. Chappin en D. Overbeeke.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: opzettelijk nalaten te voldoen aan het bevel van een meerdere (sergeant van de week) gamellen weg te brengen.

(W.M.Sr. art. 71a, 114; W.Sr. art. 1, lid 2).

De Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. S., geboren 7 maart 1945, dpl. soldaat (thans met groot verlof), beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing dd. 4 juni 1965;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 22 juli 1965 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een militaire detentie voor de duur van twee weken, met aftrek voorarrest en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 29 mei 1965 te Vught, terwijl hij als dienst-
,,plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de D-Compagnie
,,van ket 1e Depot Infanterie der Koninklijke Landmacht, nadat de
,,sergeant E. van Zwam, sergeant van de week van genoemde com-
,,pagnie, hem, beklaagde, had opgedragen gamellen weg te brengen,
,,heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel
,,te gehoorzamen en toen en daar deze gamellen niet heeft wegge-
,,bracht";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 30 maart 1965 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst als dpl. soldaat K.L. en als zodanig was ik op 29 mei 1965 ingedeeld bij de D-Cie van het 1e Depot Infanterie te Vught. Op 29 mei 1965 hadden wij opdracht gekregen van de sergeant E. van Zwam, die toen sergeant van de week van de D-Cie was, om in de manschappen-keuken van de Frederik Hendrikkazerne te Vught diensten te verrichten volgens de opdracht van de burgerkok. Ik heb toen geen gevolg gegeven aan een opdracht van de sergeant van Zwam, van wie ik wist dat hij mijn meerdere was, om gamellen weg te brengen. Toen de sergeant mij de opdracht gaf: ,,breng de gamellen weg'' zei ik tegen hem ,,dat doe ik niet'' of woorden van gelijke strekking, en ik heb de gamellen niet weggebracht;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde Procesverbaal van Huishoudelijk Onderzoek d.d. 31 mei 1965 opgemaakt door de 1e luitenant R. van Essen en de tweede luitenant Albert F. T. Snelders, beiden behorende tot de D-Compagnie van het 1e Depot Infanterie te Vught, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van E. van Zwam, sergeant:

Op 29 mei 1965 heb ik te ± 11.30 uur enkele recruten de opdracht gegeven zich naar de manschappenkeuken te begeven en daar de door de aanwezige burgerkok op te dragen werkzaamheden uit te voeren. Te ± 13.00 uur werd mij door een soldaat gevraagd of ik even bij de kok wilde komen. Deze zei mij dat de dpl. sold. S. weigerde het hem opgedragen werk uit te voeren (wegbrengen van gamellen voor de afwas). Ik heb de dpl. sld. S. daarop persoonlijk opgedragen de gamellen weg te brengen en verder alles te doen wat de kok zou opdragen. Hij weigerde dit met de woorden: „Dat doe ik niet".

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van Huishoudelijk Onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 29 mei 1965 te Vught, terwijl hij als dienstplichtig sol-
„daat in werkelijke militaire dienst was bij de D-Compagnie van het
„1e Depot Infanterie der Koninklijke Landmacht, nadat de sergeant
„E. van Zwam, sergeant van de week van genoemde compagnie, hem,
„beklaagde, had opgedragen gamellen weg te brengen, heeft geweigerd
„aan dit dienstbevel te gehoorzamen en toen en daar deze gamellen
„niet heeft weggebracht";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Opzettelijke ongehoorzaamheid*",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 2 weken met aftrek van voorarrest, zijnde 2 weken — Red.].

NASCHRIFT.

Deze op 29 mei 1965 (dus vóór het in werking treden van artikel 71a W.M.Sr.) gepleegde ongehoorzaamheid is door de Krijgsraad als

in vredestijd gepleegd gequalificeerd. De Krijgsraad heeft dus artikel 1, lid 2 W.Sr. (al is dat artikel niet in het vonnis aangehaald) toegepast en artikel 71a als verandering van wetgeving opgevat.

Aan het bovenstaande doet niet af dat de tenlastelegging niet meer de gebruikelijke (qualificatieve) term „in tijd van oorlog" vermeldt: het vermelden van het tijdstip van het gebeuren is door het H.M.G.[1]) aangenomen als voldoende feitelijke omschrijving en het is aan de Rechter om uit te maken of dat tijdstip (juridisch gesproken) in tijd van oorlog of in tijd van vrede valt. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 14 oktober 1964

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. A. van Rossum en Majoor W. H. Verbeek.

Lichamelijk letsel door schuld bij gelegenheid van een aanrijding, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening van beroepsbezigheden ontstaat: met een te grote snelheid met een auto een rechter-bocht ingereden, waardoor beklaagde op de linkerweghelft terecht kwam, alwaar hij een hem tegemoetkomende bromfietser aanreed. Bromfietser kreeg kneuzing van enige ribben, waardoor hij 4 weken zijn beroep als lasser-monteur niet kon uitoefenen; diens op de „buddy-reat" gezeten echtgenote kreeg een verwonding aan de knie, waarvoor zij in een ziekenhuis opgenomen moest worden.

Het Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis) qualificeert óók lichamelijk letsel door schuld bij gelegenheid van een aanrijding, waaruit tijdelijke ziekte ontstaat.

(W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. J. B., geboren 17 oktober 1937, beroepswachtmeester der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als wachtmeester der eerste klasse bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 24 mei 1964 circa 16.10 uur in de gemeente Loenen aan de Vecht, als bestuurder van een vierwielige personenauto, Skoda 1956, gekentekend UT 04-36, waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, „Oud-Over", komende uit de richting Loenen en gaande in de richting Vreeland hoogst onvoorzichtig en onnadenkend met een snelheid van circa 35 km per uur, althans met een veel te grote snelheid een vrijwel haakse

---

[1]) Sententie van 22 augustus 1939, M.R.T. XXXV, blz. 423 en Sententie van 24 oktober 1939, M.R.T. XXXV, blz. 426.

„bocht naar rechts in deze weg is ingereden, met het aan deze grove „onvoorzichtigheid mitsdien aan zijn, beklaagde's schuld te wijten ge- „volg dat hij in de bocht vrijwel geheel op de voor hem linkerzijde van „de weg is geraakt en aldaar in botsing is gekomen met een uit de „richting Vreeland naderende bromfietser, M. van der Laak genaamd, „die op zijn eigen weghelft reed, door welke botsing genoemde v. d. „Laak en diens achter hem op de buddy-seat gezeten echtgenote Jo- „hanna van Staveren respectievelijk vier gekneusde ribben en een diepe „snijwond aan de linkerknie opliepen, waardoor zij respectievelijk vier „weken en twee weken ziek, althans verhinderd in de uitoefening hun- „ner beroepsbezigheden als lasser-monteur en huisvrouw zijn geweest";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als beroepswachtmeester der eerste klasse van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 24 mei 1964 te omstreeks 16.10 uur als bestuurder van een vierwielige personenauto, een Skoda 1956, gekentekend UT 04-36, daarmede reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, genaamd Oud-Over te Loenen aan de Vecht, gaande in de richting Vreeland; dat hij gekomen bij een vrijwel haakse bocht in die weg voor hem naar rechts, welke bocht hij niet had gezien en die hij niet verwachtte, mede door zijn voor die bocht te hoge snelheid in die bocht geheel voor hem ter linkerzijde van die weg is geraakt en daar in botsing is gekomen met een uit de richting Vreeland komende bromfietser, die naar hem later bleek was genaamd M. van der Laak, welke goed rechts op diens weghelft reed; dat door die botsing genoemde van der Laak en diens duopassagiere letsel bekwamen en naar een ziekenhuis moesten worden gebracht;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Wilhelm van der Laak:

dat hij op 24 mei 1964 te omstreeks 16.10 uur als bestuurder van een bromfiets daarmede in de gemeente Loenen aan de Vecht reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg Oud-Over, komende uit de richting Vreeland en gaande in de richting Loenen; dat hij geheel rechts op die weg reed; dat hij, gekomen bij een vrij onoverzichtelijke vrijwel haakse bocht naar links in genoemde weg, plotseling een auto uit die bocht zag komen, welke auto naar hem later bleek was gekentekend UT 04-36 en werd bestuurd door beklaagde; dat die auto die bocht te ruim nam en zijn bromfiets aan de achterzijde raakte; dat hij zich op het moment van die aanrijding geheel op de voor hem bestemde rechterweghelft bevond; dat hij tengevolge van deze botsing tegen een ter plaatse staande boom werd gedrukt; dat achter op de bromfiets zijn echtgenote was gezeten; dat hij door het bij de aanrijding opgelopen letsel, te weten kneuzing van vier ribben, vier weken en twee dagen verhinderd is geweest in de uitoefening van zijn beroepsbezigheden als lasser-monteur;

Josina van Staveren:

dat zij tengevolge van de botsing van de door haar echtgenoot W. van der Laak bestuurde bromfiets, waar zij achterop zat, met een per-

sonenauto, op 24 mei 1964 te omstreeks 16.10 uur op de weg ,,Oud-,,Over'' te Loenen aan de Vecht, een diepe snijwond aan de linkerknie heeft bekomen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 6 juni 1964, opgemaakt en gesloten door P. Zandstra, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse te Loenen, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat de openbare weg ,,Oud-Over'' in de gemeente Loenen een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat slechts M. van der Laak verhinderd is geweest in de uitoefening zijner beroepsbezigheden, te weten in die van lasser-monteur, voor de duur van vier weken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door ,,de schuldige bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zo-,,danig letsel bekomt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening ,,zijner beroepsbezigheden ontstaat, terwijl dat letsel door de aanrijding ,,is veroorzaakt'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit termen aanwezig acht beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Overwegende, ten aanzien van de hierna te noemen straffen, dat beklaagde, in het bezit van een uit 1956 daterende Skoda — een goedkoop massaproduct — die hij een jaar geleden voor f 800,— kocht en waarvan de rechterachterremvoering versleten en vetgeslagen was en die derhalve bij enigszins krachtig remmen aan een ernstige mate van slip onderhevig was, met een snelheid van 35 km per uur een bijna haakse bocht is ingereden;

Overwegende, dat beklaagde bovendien onverzekerd reed met deze helaas enige jaren te laat naar de sloop gebrachte auto;

Overwegende, dat zoal niet uit zijn straflijst, dan toch uit bovenstaande feiten volgt, dat beklaagde een slordig man is, met een gebrek aan gevoel voor verantwoordelijkheid ten aanzien van zichzelf en an-

deren en dat alles in zo hoge mate, dat zijn slordigheid en zijn gebrek aan verantwoordelijkheid in casu tot roekeloosheid voerde;

Overwegende, dat de gevolgen van die roekeloosheid ernstig zijn geweest voor de getuige van der Laak;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van 14 dagen en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden — Red.].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 19 januari 1965

President: Mr. Fikkert (plv.); Leden: Lt.-Generaal Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-majoor Wartena (plv.), Lt.-Generaal Valk (plv.) en Mr. de Graaff (plv.).

Raadsman: Mr. W. Verloop, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie *het* vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen behalve ten aanzien der opgelegde bijkomende straf, en ten dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van een jaar;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — Red.];

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als beroepswachtineester der eerste klasse van de Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 24 mei 1964 te omstreeks 16.10 uur als bestuurder van een vierwielige personenauto, een Skoda 1956, gekentekend UT 04-36, daarmede reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, genaamd Oud-Over te Loenen aan de Vecht, gaande in de richting Vreeland; dat hij gekomen bij een vrijwel haakse bocht in die weg voor hem naar rechts, welke bocht hij niet had gezien en die hij niet verwachtte, mede door zijn voor die bocht te hoge snelheid, in die bocht geheel voor hem ter linkerzijde van die weg is geraakt en daar in botsing is gekomen met een uit de richting Vreeland komende bromfietser, die naar hem later bleek was genaamd van der Laak, welke goed rechts op diens weghelft reed; dat door die botsing genoemde van der Laak en diens duopassagiere letsel bekwamen en naar een ziekenhuis moesten worden gebracht;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Wilhelm van der Laak:

dat hij op 24 mei 1964 te omstreeks 16.10 uur als bestuurder van een bromfiets daarmede in de gemeente Loenen aan de Vecht reed

over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, Oud-Over, komende uit de richting Vreeland en gaande in de richting Loenen; dat hij geheel rechts op die weg reed; dat hij, gekomen bij een vrij onoverzichtelijke vrijwel haakse bocht naar links in genoemde weg, plotseling een auto uit de bocht zag komen, welke auto naar hem later bleek was gekentekend UT 04-36 en werd bestuurd door beklaagde; dat die auto die bocht te ruim nam en zijn bromfiets aan de achterzijde raakte; dat hij zich op het moment van die aanrijding geheel op de voor hem bestemde rechterweghelft bevond; dat hij tengevolge van deze botsing tegen een ter plaatse staande boom werd gedrukt; dat achter op de bromfiets zijn echtgenote was gezeten; dat hij bij de aanrijding letsel, te weten kneuzing van ribben, heeft opgelopen en daardoor vier weken en twee dagen verhinderd is geweest in de uitoefening van zijn beroepsbezigheden als lasser-monteur;

Josina van Staveren:

dat zij tengevolge van de botsing van de door haar echtgenoot W. van der Laak bestuurde bromfiets, waar zij achterop zat, met een personenauto, op 24 mei 1964 te omstreeks 16.10 uur op de weg ,,Oud-,,Over" te Loenen aan de Vecht, een diepe snijwond aan de linkerknie heeft bekomen en tengevolge daarvan ruim vijf weken in een ziekenhuis opgenomen is geweest;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 6 juni 1964, opgemaakt en gesloten door P. Zandstra, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse te Loenen, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat de openbare weg ,,Oud-Over" in de gemeente Loenen een voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg is;

overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij, dienende als wachtmeester der eerste klasse bij de Koninklijke Landmacht, op 24 mei 1964 circa 16.10 uur in de gemeente ,,Loenen aan de Vecht, als bestuurder van een vierwielige personen-,,auto, Skoda 1956, gekentekend UT 04-36, waarmee hij reed over de ,,voor het openbaar verkeer openstaande weg, ,,Oud-Over", komende ,,uit de richting Loenen en gaande in de richting Vreeland hoogst on-,,voorzichtig met een te grote snelheid een vrijwel haakse bocht naar ,,rechts in deze weg is ingereden, met het aan deze grove onvoorzich-,,tigheid mitsdien aan zijn, beklaagdes schuld te wijten gevolg dat hij ,,in de bocht vrijwel geheel op de voor hem linkerzijde van de weg is ,,geraakt en aldaar in botsing is gekomen met een uit de richting Vree-,,land naderende bromfietser, van der Laak genaamd, die op zijn eigen ,,weghelft reed, door welke botsing genoemde van der Laak en diens ,,achter hem op de buddy-seat gezeten echtgenote van Staveren res-,,pectievelijk gekneusde ribben en een diepe snijwond aan de linkerknie ,,opliepen, waardoor laatstgenoemde twee weken ziek is geweest, en ,,eerstgenoemde vier weken in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ,,als lasser-monteur verhinderd is geweest";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door „de schuldige bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander een „zodanig letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefe- „ning zijner beroepsbezigheden ontstaat, terwijl dat letsel door de aan- „rijding is veroorzaakt";*

2. *„Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door „de schuldige bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zo- „danig letsel bekomt, waaruit tijdelijke ziekte ontstaat, terwijl dat letsel „door de aanrijding is veroorzaakt";*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36, lid 2 van de Wegenverkeerswet juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van de beklaagde;

Overwegende, dat het Mof op grond van de gepleegde feiten termen aanwezig acht beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen 2, 60 Wetboek van Militair Strafrecht; 18, 91 Wetboek van Strafrecht; 39 Wegenverkeerswet, en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan hoger beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een hechtenis voor de tijd van veertien dagen;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van zes maanden.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 4 november 1964

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. A. van Rossum en Lt.-Kolonel J. M. Veldhuyzen.
Raadsman: Mr. Dr. *H*. van Zanten.

Feitelijke aanranding van de eerbaarheid: op de heide een aldaar fietsende jonge vrouw vastgegrepen en tijdens een worsteling, waarbij

hij haar belette te schreeuwen, haar borsten en haar geslachtsdeel over de kleding betast.

KRIJGSRAAD: *1 jaar en 4 maanden gevangenisstraf en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(zie sententie, achter het vonnis): 9 maanden gevangenisstraf waarvan 3 voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren; geen ontslag.*

(W.Sr. art. 246).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A., geboren 9 april 1945, dpl. soldaat, beklaagde (in arrest in het H.v.B. II te 's-Gravenhage),

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-„macht, op of omstreeks 6 oktober 1964 in de gemeente Hilversum, „opzettelijk ontuchtig en oneerbaar, onverhoeds en zonder dat zij zich „daartegen kon verzetten Marianna Jacoba X. over haar kleding heen „aan de borst heeft beetgepakt en vervolgens haar door geweld, te „weten door aanwending van zijn grotere lichaamskracht, heeft ge-„dwongen te dulden, dat hij haar over haar directoire heen aan het „geslachtsdeel betastte, waarbij hij met een hand of arm haar mond „dichthield toen zij trachtte te schreeuwen";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 6 oktober 1964 omstreeks 12.45 uur te Hilversum nabij de Nieuw Crailoscheweg, willens en wetens ontuchtelijk Marianne Jacoba X. onverhoeds over haar kleding aan een van haar borsten heeft betast; dat hij daarna, nadat het meisje was weggelopen en hij haar weer te pakken had gekregen, met gebruikmaking van zijn grotere lichaamskracht zijn linkerarm om haar hoofd heeft geslagen en daarbij zijn onderarm voor haar mond heeft gehouden, zodat zij niet kon schreeuwen, waarna hij haar heeft gedwongen te dulden dat hij haar over haar directoire heen aan haar geslachtsdeel betastte; dat hij de bedoeling had vleselijke gemeenschap met dat meisje te hebben;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 13 oktober 1964, opgemaakt en gesloten door Hendrik Baas, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Bussum, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Marianne Jacoba X.:

dat zij op 6 oktober 1964 te omstreeks 12.45 uur per rijwiel over de Nieuwe Crailoscheweg te Hilversum reed, komende uit de richting Bussum; dat zij halverwege die weg linksaf een heidepad is opgegaan, teneinde haar weg naar de Erfgooiersstraat te Hilversum te bekorten; dat zij, toen zij dit pad ongeveer 150 meter opgereden was, door een

haar onbekende militair per rijwiel werd ingehaald; dat die militair naast haar bleef rijden en na haar te hebben aangesproken, haar bij de rechterarm pakte, waardoor zij moest stoppen; dat zij van haar fiets stapte en tegen die militair zei, dat hij weg moest gaan; dat de militair haar bij haar borsten pakte over haar kleding heen; dat zij zich daartegen verweerde; dat er toen een worsteling tussen haar en die militair ontstond, waarbij zij in de hei kwam te liggen; dat zij luidkeels om hulp riep; dat de militair toen een hand op haar mond hield, waardoor zij niet meer kon schreeuwen; dat zij bij die worsteling voelde, dat die militair onder haar rokken haar geslachtsdeel voor een korte tijd over haar broek heen bevoelde; dat die militair vervolgens met een van zijn handen probeerde onder haar kleding haar borsten te betasten; dat zij dit kon voorkomen door zich hevig te verzetten; dat de militair zijn hand zo krachtig tegen haar mond hield, dat haar onderlip werd beschadigd; dat, toen zij na veel moeite op haar knieën kon komen te zitten, die militair haar voorover drukte en haar hoofd enige malen met kracht tegen de grond sloeg; dat die militair zei: ,,Laat mij maar ,,even, dan ben je van mij af''; dat, nadat zij die militair in een hand had gebeten, deze is weggegaan;

Verbalisant:

dat hij op 6 oktober 1964 de dienstplichtig soldaat J. A. heeft geconfronteerd met getuige X. voornoemd, waarbij laatstgenoemde verklaarde, dat zij die militair herkende als degene, die haar die dag op de heide te Hilversum heeft lastig gevallen, op de wijze zoals zij heeft verklaard;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: ,,en zonder dat zij zich daartegen kon ver-,,zetten'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,Feitelijke aanranding van de eerbaarheid'',

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat beklaagde op 6 oktober 1964 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het ge-

pleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 jaar en 4 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 6 oktober 1964; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 19 januari 1965

President: Mr. Fikkert (plv.); Leden: Lt.-Generaal Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Wartena (plv.), Lt.-Generaal Valk (plv.) en Mr. de Graaff (plv.).
Raadsman: Mr. *D.* Knottenbelt.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien van de opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van negen maanden, waarvan drie maanden voorwaardelijk, proeftijd drie jaar;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde hoofd- en bijkomende straf die aan het Hof onjuist zijn voorgekomen;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de beklaagde;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde op 6 oktober 1964 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen — met uitzondering van artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht — alsmede van de artikelen 14a, 14b Wetboek van Strafrecht, 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde hoofd- en bijkomende straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van negen maanden, met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van het onvoorwaardelijk gedeelte van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde vanaf 6 oktober 1964;

Beveelt, dat van voormelde gevangenisstraf een gedeelte groot drie maanden niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd van drie jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nos. 2—6 van die wet, dan wel zich op andere wijze zal hebben misdragen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 4 november 1964

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel P. A. van Rossum en Lt.-Kolonel J. M. Veldhuyzen.
Raadsman: Mr. Dr. H. van Zanten.

Diefstal van een fiets, welke beklaagde tegen een hek staande had aangetroffen en welke hij, toen hij zich door de politie achtervolgd waande, tegen een heg plaatste, waarna hij zichzelf schuil hield.

Het verweer dat beklaagde niet het oogmerk had het rijwiel ter toeeigening te hebben weggenomen, verworpen.

Het Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie achter het vonnis) verklamt zich niet in staat de teruggave te gelasten van het in beslag genomen rijwiel, omdat de eigenaar of eigenaresse ervan (nog) niet bekend is.

(W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. L. V., geboren 27 december 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Land-
,,macht, op of omstreeks 15 augustus 1964 te 's-Gravenhage, met het
,,oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een
,,damesfiets, toebehorende aan een ander dan aan hem, beklaagde";

Overwegende; . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, in de nacht van 14 op 15 augustus 1964 op de Mr. Droogleever Fortuynweg te 's-Gravenhage een aldaar tegen een hek staand onafgesloten damesrijwiel heeft weggenomen, welke rijwiel hem niet in eigendom toebehoorde; dat achter op dat rijwiel een bos bloemen was gebonden; dat hij begreep, dat die fiets eens anders eigendom was; dat hij met dit rijwiel daarop is weggereden in de richting van het Veluweplein; dat hij geen verlichting voerde; dat hij, aldus rijdende, een politieauto tegenkwam; dat hij even later een auto achter zich hoorde en toen, vrezende dat dit dezelfde politieauto zou zijn, is afgestapt, het rijwiel tegen een heg heeft gezet en zelf in de schaduw van een paar struiken is gaan staan; dat die auto stopte en daaruit agenten stapten, die hem daar toen hebben aangehouden; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen bedoeld rijwiel weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 15 augustus 1964, opgemaakt en gesloten door Jacob Nieuwenhuijzen en Johannes Hermanus Petrus Simonis, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te 's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 15 augustus 1964 te omstreeks 3.45 uur zich surveillerende met een politie-motorvoertuig op de openbare weg de Mr. P. Drooglever Fortuynweg te 's-Gravenhage bevonden en toen zagen dat een man als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel die weg bereed, gaande in de richting van het Veluweplein; dat, nadat zij het motorrijtuig hadden gekeerd, teneinde deze man nader te bekijken, zij zagen dat bedoeld rijwiel op de weg lag en de man zich ophield in aldaar aanwezig struikgewas; dat die man verklaarde het rijwiel even tevoren te hebben weggenomen; dat zij die man ter plaatse als verdacht van diefstal hebben aangehouden en overgebracht naar het politiebureau aan de van der Vennestraat te 's-Gravenhage, waar die man desgevraagd opgaf te zijn genaamd ***C.*** L. V., geboren te Medan, 27 december 1944, dienstplichtig militair;

overwegende, dat beklaagde heeft ontkend het rijwiel ter toeëigening te hebben weggenomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de bovenstaande bewijsmiddelen echter als vaststaand aanneemt, dat beklaagde met dit oogmerk heeft gehandeld, nu uit die bewijsmiddelen blijkt, dat beklaagde, terecht in de veronderstelling verkerende dat dit rijwiel een eigenaar had, niettemin dit heeft weggenomen en erop is weggereden;

Overwegende, dat beklaagde weliswaar dit rijwiel terzijde heeft gezet, toen hij zich door de politie achtervolgd waande, doch zich toen, instede van zich uit de voeten te maken, in de nabijheid van dit rijwiel verdekt is gaan opstellen, zodat hij de mogelijkheid behield om zich, indien de politie dit niet zou ontdekken, direct weer daarvan meester te maken;

overwegende, dat anderzijds niet is gebleken, dat beklaagde van

het door hem onbeheerd aangetroffen rijwiel slechts een beperkt gebruik wilde maken, dan wel dit als gevonden voorwerp te bestemder plaatse wilde brengen;

Overwegende, dat de Krijgsraad derhalve op grond van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„diefstal",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 maand — *Red.]*.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 19 januari 1965

President: Mr. Fikkert (plv.); *Leden:* Lt.-Generaal Zegers, Schout-bij-Nacht Bakker, Generaal-Majoor Wartena (plv.), Lt.-Generaal Valk (plv.) en Mr. de Graaff (plv.).

Raadsman: Mr. Dr. H. van Zanten, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan hoger beroep, niet kan verenigen, zodat dit moet worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: *[zie vonnis — Red.];*

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 5 oktober 1964 opgemaakt en gesloten door Dirk Adriaan van der Stelt, wachtmeester der eerste klasse der Koninklijke Marechaussee van de brigade 's-Gravenhage der Koninklijke Marechaussee zakelijk inhoudt als verklaring van:

C. L. V., geboren te Medan op 27 december 1944:

Toen ik in de nacht van 14 op 15 augustus 1964 op de Mr. P. Droogleever Fortuijnweg in het Zuiderpark te 's-Gravenhage liep zag

ik daar tegen een hek een niet afgesloten damesfiets staan, op de bagagedrager waarvan een bos bloemen gebonden was. Omdat ik geen fiets had en er toch een wilde hebben, heb ik deze fiets weggenomen en ben daarop weggereden; ik reed nog in het Zuiderpark toen ik een Volkswagen van de politie zag aankomen; ik ben toen afgestapt, heb de fiets tegen een heg gezet en ben in de schaduw van een paar struiken gaan staan. Even later kwam de politieauto terug, agenten stapten uit en liepen naar de fiets; vervolgens zochten zij mij op en namen mij mee naar het politiebureau. Toen ik de fiets wegnam, wist ik, dat deze niet van mij was en dat ik hem zonder toestemming van de eigenaar niet mocht wegnemen; ik had deze toestemming niet;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 15 augustus 1964 opgemaakt en gesloten door Jacob Nieuwenhuijzen en Johannes Hermanus Petrus Simonis, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te 's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 15 augustus 1964 te omstreeks 3.45 uur zich surveillerende met een politiemotorvoertuig op de openbare weg de Mr. P. Droogleever Fortuijnweg te 's-Gravenhage bevonden en toen zagen dat een man als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel die weg bereed, gaande in de riching van het Veluweplein; dat, nadat zij het motorrijtuig hadden gekeerd, teneinde deze man nader te bekijken, zij zagen dat bedoeld rijwiel op de weg lag en de man zich ophield in aldaar aanwezig struikgewas; dat die man verklaarde het rijwiel even tevoren te hebben weggenomen; dat zij die man ter plaatse als verdacht van diefstal hebben aangehouden en overgebracht naar het politie-bureau aan de van der Vennestraat te 's-Gravenhage, waar die man desgevraagd opgaf te zijn genaamd C. L. V., geboren te Medan, 27 december 1944, dienstplichtig militair; dat zij bedoeld rijwiel uit handen van V. voornoemd in beslag hebben genomen;

Overwegende, dat het Hof op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „of omstreeks";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„diefstal",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde en rekening houdend met de omstandigheid dat beklaagde sedert het plegen van dit feit op 18 september 1964 bij inmiddels in kracht van gewijsde gegaan vonnis van de politierechter bij de arrondissements-

rechtbank te Rotterdam terzake van diefstal in vereniging door middel van verbreking werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie weken;

Overwegende, dat ten tijde van de terechtzitting de naam van de eigenaar of eigenaresse van voornoemd rijwiel nog niet bekend was;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepaling nog de artikelen 2, 60, 62 Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 63 Wetboek van Strafrecht; 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand;

Verklaart zich niet in staat de teruggave te gelasten van het inbeslaggenomen damesrijwiel.

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 25 maart 1965

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kolonel J. H. M. Chappin.
Raadsman: Majoor H. H. Thijssen.

Als militair in dienst opzettelijk een mindere anders dan door slaan of stompen pijn veroorzaken: als korporaal een soldaat door het opheffen van zijn knie daarmede tegen het onderlichaam gestoten, waardoor die mindere pijn ondervond.

(W.M.Sr. art. 142).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. M. M., geboren 25 oktober 1933, korporaal der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 21 januari 1965 te Venlo, terwijl hij als ,,vrijwilliger wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke ,,dienst verplicht in de rang van korporaal der 1e klasse in werkelijke ,,militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht, in dienst en/of ,,terzake van een dienstaangelegenheid opzettelijk zijn mindere, de ,,soldaat der 1e klasse M. Koers, met een zijner knieën tegen diens ,,onderlichaam heeft gestoten of gestompt, tengevolge waarvan ge-,,noemde Koers pijn ondervond'';

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Vanaf 6 augustus 1953 tot een tijdstip in 1956 heb ik dienst gedaan als dienstplichtige en vanaf 1 februari 1957 tot op heden ben ik ononderbroken in werkelijke militaire dienst als vrijwilliger wiens dienstverband tot doorlopende militaire dienst verplicht bij de Koninklijke Landmacht, sedert 1 november 1959 in de rang van korporaal 1e klasse. Ik ben ingedeeld bij de Rijopleiding van het 2e Depot Infanterie te Venlo. Op 21 januari 1965 had ik opdracht om met tien vrachtauto's een aantal leerlingen van de KMS te vervoeren. Toen ik mij naar de colonne op het terrein van de Frederik Hendrikkazerne te Venlo begaf, zag ik dat, hoewel hiertoe geen bevel was gegeven, er behalve de chauffeurs ook nog een tiental bijrijders bij de wagens stonden. Ik heb toen duidelijk te verstaan gegeven dat deze bijrijders niet meegingen. Deze bijrijders, onder wie de soldaat der 1e klasse Koers, opperden daartegen allerlei bezwaren en ik raakte toen in een woordenwisseling met Koers. Het gedrag van Koers werkte zo op mijn zenuwen dat ik razend op hem werd en ik greep hem toen bij zijn revers en sleurde hem een gebouw binnen. Ik heb hem daarbij op een gegeven moment met een van mijn knieën tegen zijn onderlichaam gestoten, waarbij ik wel aanneem dat hij hiervan pijn heeft ondervonden;

Overwegende dat het ten processe overgelegde en aan beklaagde vertoond en voorgehouden proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt en gesloten te Venlo op 26 januari 1965 door de 2e luitenant H. H. M. Bours en de adjudant-onderofficier-instructeur H. Verkoeijen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Koers, Marian, registratienummer 45.12.09.195, dienstplichtig soldaat der 1e klasse:

Op 21 januari 1965 heb ik achter het gebouw van de A-compagnie Rijopleiding naar aanleiding van een opdracht van de korporaal 1e klasse M., inhoudende dat niemand van onze groep mee mocht gaan met de chauffeurs die een groep leerlingen van de KMS zouden vervoeren, onenigheid met deze korporaal 1e klasse gehad. Hierbij greep de korporaal 1e klasse M. mij bij de revers van mijn buitengevechtsjas en probeerde mij een gebouw binnen te sleuren. Ik verzette mij hiertegen en toen de korporaal 1e klasse merkte dat het niet zou lukken, duwde hij mij tegen de muur van het portaal en stootte met zijn knie tegen mijn onderlijf. Ik ben toen naar mijn kamer gegaan en kreeg daar pijnen in mijn onderlijf;

als verklaring van Leeneman, *G.* J.:

Op 21 januari 1965 waren een aantal dienstplichtige rij-instructeurs, waaronder ik, verzameld op de appèlplaats van de A-compagnie Rijopleiding. Ik heb daar gezien dat de korporaal 1e klasse M. de soldaat 1e klasse Koers vastgreep en in het portaal, waar zij beland waren, met de knie tegen het onderlijf stootte;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 21 januari 1965 te Venlo, terwijl hij als vrijwilliger wiens ,,dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, in de ,,rang van korporaal der 1e klasse in werkelijke militaire dienst was ,,bij de Koninklijke Landmacht, in dienst en terzake van een dienst-,,aangelegenheid, opzettelijk zijn mindere, de soldaat der 1e klasse M. ,,Koers, met een zijner knieën tegen diens onderlichaam heeft gestoten, ,,tengevolge waarvan genoemde Koers pijn ondervond";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,Als militair in dienst opzettelijk een mindere anders dan door slaan ,,of stompen pijn veroorzaken",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 142, eerste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 2 maanden — *Red.]*.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

20 juni 1963

(P.Z. 1962/1)

Voorzitter: Mr. W. *P*. Mulié (fgd.); *Leden:* Mr. Dr. *T*. Vorstius Kruijff en Mr. H. Fortuin.

(Pensioenwet voor de Zeemacht 1922, art. 2, eerste lid aanhef en onder 2°)

Klager, op 1 september 1959 in militaire dienst gekomen, werd in de eerste dagen van september 1959 door een militaire arts voor het eerst tegen pokken ingeënt. De vraag, of tussen de epilepsie, die zich nadien bij klager openbaarde, en de inenting verband bestond als bedoeld in bovengenoemde bepaling werd door verweerder aanvankelijk ontkennend beantwoord.

Gelet op de inhoud van een later op verzoek van 's Raadswege door

een deskundige uitgebracht rapport, was ook verweerder bereid verband aan te nemen, indien — zoals klager stelde — het eerste epileptische insult op 15 september 1959 had plaats gevonden of ten hoogste binnen enkele dagen daarna. De Raad acht voldoende aannemelijk, dat het eerste epileptische insult inderdaad op die datum heeft plaafsgevonden. Klager heeft derhalve recht op een militair invaliditeitspensioen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

in zake: A. T., wonende te 's-Gravenhage, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn vader, H. T., eveneens wonende te 's-Gravenhage, als zijn raadsman, tegen: de Minister van Defensie, verweerder voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden T. J. Geerling, hoofdcommies bij het Ministerie van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als deskundige Dr. M. S. Lingbeek, luitenant ter zee der eerste klasse, neuroloog, wonende te Heemstede, namens verweerder medegebracht;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 26 oktober 1961 afwijzend is beslist op een namens klager ingediend verzoek om toekenning van een militair invaliditeitspensioen krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922; waarbij werd overwogen:

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 12 april 1962, waarbij beschikt werd op een namens klager, door diens vader, ingediend verzoek om herziening van de met betrekking tot klagers pensioenaanspraken bij het Koninklijk Besluit van 26 oktober 1961 genomen beslissing, is goedgevonden en verstaan op deze herzieningsaanvrage afwijzend te beslissen; waarbij onder meer werd overwogen:

dat adressant zich blijkens zijn herzieningsaanvrage met de ten aanzien van zijn zoon genomen afwijzende pensioenbeslissing niet kan verenigen en van mening is, dat er wel degelijk verband bestaat tussen de ziekte waaraan zijn zoon lijdende is en de uitoefening van de militaire dienst, daarbij aanvoerende:

dat zijn zoon zich op 25 oktober 1961 in de neurologische kliniek St. Ursula te Wassenaar aan een electro-encephalografisch onderzoek heeft laten onderwerpen door de aan die kliniek verbonden neuroloog Dr. J. H. A. van der Drift;

dat genoemde neuroloog als zijn mening te kennen gaf, blijkens een daartoe afgegeven verklaring, dat het gezien het feit, dat betrokkene 10 dagen na zijn primo-pokkenvaccinatie zijn eerste epileptische insult heeft gehad, aannemelijk is, dat er een zekere mate van oorzakelijk verband bestaat tussen deze vaccinatie en het uitbreken van de epilepsie, in die zin, dat mogelijk een latente epilepsie manifest is geworden;

dat door adressant wordt gesteld, daarbij verwijzende naar de mening van Dr. J. H, **A.** van der Drift, dat de ziekte waaraan zijn zoon lijdende

is tot uiting is gekomen nadat bij zijn zoon een primo-vaccinatie tegen pokken had plaats gevonden, zodat de primo-vaccinatie het provocerend moment is geweest voor het tot uiting komen van de ziekte;

dat zowel de commissie voor het geneeskundig onderzoek te 's-Gravenhage als de commissie voor het geneeskundig onderzoek te Overveen, welke commissies bij belanghebbende op 20 januari 1961 respectievelijk 8 juni 1961 een geneeskundig onderzoek hebben ingesteld, blijkens de ter zake uitgebrachte rapporten, onder meer hebben overwogen:

dat belanghebbende lijdende is aan een centrencephale (genuïne)-epilepsie, welke aandoening dient te worden beschouwd als te zijn van endogeen constitutionele aard;

dat door de vader van belanghebbende wordt aangevoerd, dat zijn zoon op 15 september 1959 — 10 dagen na de primo-vaccinatie tegen pokken — een eerste epileptisch insult zou hebben gekregen;

dat belanghebbende wegens flauwvallen op 22 februari 1960 werd onderzocht door de officier-arts te Doorn en bij dat onderzoek heeft verklaard dat hij ook reeds vóór zijn indiensttreding meerdere keren last heeft gehad van duizelingen en flauwten;

dat belanghebbende van deze reeds vóór zijn indiensttreding tot uiting gekomen ziektevcrschijnsclen bij zijn inkeuring voor de dienst geen mededelingen heeft gedaan;

dat medisch niet is vastgesteld, dat adressant's zoon in de militaire dienst op de door hem genoemde datum een epileptisch insult zou hebben gehad;

dat het niet aannemelijk is, dat een epileptisch insult — zo die bij belanghebbende op 15 september 1959 zou hebben plaats gehad en geconstateerd zou zijn — niet op de ziektenbescheiden zou zijn vermeld;

dat het dan ook meer waarschijnlijk is dat belanghebbende op of omstreeks genoemde datum een flauwte heeft gehad, zoals reeds meerdere keren vóór zijn indiensttreding zou hebben plaatsgevonden;

dat bij een ziekte, als die waaraan adressant's zoon lijdende is, eerst veelal achteraf, nadat de diagnose is gesteld, tevoren opgetreden klachten en verschijnselen, wel of niet terecht als beginsymptomen kunnen worden aangemerkt;

dat, vermits belanghebbende ook reeds vóór zijn indiensttreding meerdere keren last heeft gehad van flauwvallen, en deze ziekteverschijnselen, achteraf beschouwd, worden aangemerkt als uitingen van de ziekte, waaraan hij lijdende is, het aannemelijk moet worden geacht dat het lijden in latente vorm reeds vóór het indiensttreden aanwezig was;

dat het ontstaan van epileptische aanvallen nimmer een direct gevolg kan zijn van een primo-vaccinatie tegen pokken;

dat een primo-vaccinatie tegen pokken in zeldzame gevallen wel een bepaalde vorm van encephalitis kan veroorzaken, en dat bij de gevolgtoestanden van deze hersenziekten epileptische toevallen kunnen optreden;

dat een epilepsie als enig restverschijnsel van een doorgemaakte encephalitis een uiterst zeldzaam verschijnsel is, terwijl een centrencephale genuïne epilepsie als restverschijnsel nog onwaarschijnlijker is;

dat, gezien het ziekteverloop, er geen enkele aanwijzing bestaat, welke er op zou kunnen wijzen dat belanghebbende na de vaccinatie een hersen- of hersenvliesontsteking heeft gehad;

dat belanghebbende zelf in een verklaring d.d. 8 juni 1961 onder meer heeft gesteld:

„1. dat hij — beginnende enkele dagen na zijn pokkenvaccinatie — „gedurende ± 10 dagen in zijn barak het bed heeft moeten houden;

„2. dat hij zich in die tijd geheel niet ziek heeft gevoeld en z.i. geen „koorts heeft gehad — behalve dan de pijnlijke plek op de arm";

dat beide commissies dan ook van oordeel zijn dat het op medische gronden niet aannemelijk is, dat de primo-vaccinatie tegen pokken, welke op 2 september 1959 heeft plaatsgevonden, mede van invloed is geweest op het ontstaan, tot uiting komen of verergeren van de bij belanghebbende geconstateerde ziekte;

dat derhalve geen der oorzaken als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder 2° van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922 tot de bestaande ziektetoestand van belanghebbende heeft bijgedragen;

dat twee commissies, samengesteld uit verschillende geneeskundigen, tot eenzelfde conclusie zijn gekomen voor wat betreft het verband tussen de aandoening, waaraan belanghebbende lijdende is, en verrichtingen aan de uitoefening van de militaire dienst verbonden;

dat derhalve niet is gebleken, dat de bestreden beslissing op onjuiste gronden werd genomen, zodat er geen termen aanwezig zijn om de bij het Koninklijk Besluit d.d. 26 oktober 1961 genomen beslissing te herzien;

Overwegende dat namens klager tegen de beslissing, genomen bij het Koninklijk Besluit van 12 april 1962, bij deze Raad beroep is ingesteld en bij klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden en onder overlegging van een aantal bescheiden kennelijk is bedoeld te verzoeken klager een militair invaliditeitspensioen toe te kennen krachtens de bepalingen der Pensioenwet voor de zeemacht 1922, zulks met vernietiging van de bestreden beslissing en die genomen bij het Koninklijk Besluit van 26 oktober 1961;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie op de daarbij aangevoerde gronden en onder overlegging van een nota d.d. 18 januari 1962 van de Inspecteur van de Geneeskundige Dienst der Zeemacht heeft geconcludeerd tot bevestiging der bestreden beslissing;

Overwegende dat ten verzoeke van de fungerend-voorzitter door Dr. A. M. Lorentz de Haas, geneesheer-directeur van „Meer en Bosch" te Heemstede, onder dagtekening van 14 maart 1963 en 1 april 1963 een rapport en een aanvullend rapport zijn uitgebracht;

IN RECHTE:

Overwegende dat het in dit geding de vraag is, of klager, die op 1 september 1959 als zeemilicien in werkelijke dienst is gekomen en na met ingang van 10 februari 1961 met groot verlof te zijn gezonden, op 11 februari wegens gebreken als dienstplichtige is ontslagen, terzake van dit ontslag recht heeft op invaliditeitspensioen ingevolge de bepalingen der Pensioenwet voor de zeemacht 1922;

Overwegende dat dit het geval zou zijn, indien de epilepsie, waaraan klager lijdende is en die de grond is geweest voor het hem verleend ontslag, in het artikel 2, eerste lid onder 2° van genoemde Pensioenwet bedoelde in verband staat met de uitoefening van de militaire dienst;

Overwegende dat klager meent, dat dit het geval is, daarbij stellende dat het eerste epileptische insult, dat hem op 15 september 1959 is overkomen, het gevolg is van de hem in de eerste dagen van september 1959 door een militaire arts gegeven primo-pokkenvaccinatie;

Overwegende dat verweerder van oordeel is, dat de epilepsie, waaraan klager lijdende is, niet in enig verband kan worden gebracht met de door hem op 2 september 1959 ondergane pokkenvaccinatie, aangezien deze vaccinatie zonder bijzondere verschijnselen is verlopen, het eerste epileptische insult eerst vele maanden later zich heeft voorgedaan, de aard van de epilepsie tegen zoodanig verband pleit en, indien klager op of omstreeks 15 september 1959 al een flauwte zou hebben gehad, deze niet van epileptische aard is geweest;

Overwegende dat Dr. A. M. Lorentz de Waas in zijn voormeld rapport van 14 maart 1963 de volgende conclusies vermeldt:

„Overzien wij de beschikbare gegevens, dan komen wij tot de con-
„clusie dat onderzochte voor het eerst in militaire dienst een epileptisch
„insult vertoond heeft. Vóórdien had hij herhaalde malen lipothymieënl)
„gehad, waarvoor geen reden bestaat deze met epilepsie in verband te
„brengen.

„Het resultaat van ons electro-encephalografisch onderzoek lijkt niet
„in de richting te wijzen van een zogenaamde centrencephale epilepsie.
„Echter zelfs indien onderzochte aan een zogenaamde centrencephale
„of „genuïne" epilepsie zou lijden, moet gesteld worden, dat ook een
„dergelijke epilepsievorm door een exogene oorzaak geprovoceerd kan
„worden. In deze richting wijzen zowel verschillende publikaties uit de
„laatste jaren als onze eigen ervaring.

„Dat onderzochte, als deze niet door bijvoorbeeld zijn vaccinatie
„geprovoceerd geworden zou zijn, later toch wel klinische manifestaties
„van epilepsie gekregen zou hebben, is geenszins als vaststaand aan te
„nemen. Er zijn personen met epileptische afwijkingen in het electro-
„encephalogram, die toch nooit gedurende hun leven klinisch-epilep-
„tische symptomen vertonen.

„Zouden wij mogen aannemen dat onderzochte, ook al heeft hij
„geen tekenen van encephalitis of encephalopathie vertoond, tien of
„dertien dagen na zijn primovaccinatie een eerste insult zou hebben
„gehad, dan is, wederom gezien ook onze eigen ervaringen, een verband
„tussen beide wel niet te bewijzen, maar evenmin onaannemelijk te
„achten. Een dergelijk verband is misschien niet met zekerheid uit te
„sluiten, maar toch veel minder waarschijnlijk, indien het eerste insult
„veel langer dan twee weken na de vaccinatie zich zou hebben voor-
„gedaan. Ik kan het dan ook niet eens zijn met de zinsnede uit het
„rapport betreffende het Militair Geneeskundig Onderzoek d.d. 8 juni

---

[1]) flauwten.

,,1961 (pagina 4): ,,Zuiver medisch gezien is echter de hele ,,strijd" of ,,er op 150959 al of niet een insult heeft plaats gehad relatief irrelevant!".

,,De vraag en de opdracht aan mij gesteld, of de bij onderzochte ,,geconstateerde epileptische insulten geacht kunnen worden in het in ,,artikel 2, onder 2e, b en c der Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 ,,bedoelde verband met de uitoefening van de militaire dienst te staan, ,,moet ik dan ook verwijzen naar een instantie, die zekerheid zal kunnen ,,verkrijgen omtrent de vraag, of het eerste epileptische insult al dan niet ,,op of kort na 15 september 1959 plaats vond.";

Overwegende dat de voornoemde deskundige Dr. Lingbeek blijkens zijn verklaring ter openbare terechtzitting na kcnnisneming van het rapport van Dr. Lorentz de Haas het in artikel 2, eerste lid onder 2° van meergenoemde Pensioenwet bedoelde verband tussen de epilepsie en de militaire dienst aannemelijk acht, indien het eerste epileptische insult op of hoogstens enkele dagen na 15 september 1959 zou hebben plaats gevonden, doch zodanig verband zou ontkennen, indien dit insult eerst enige weken later heeft plaats gehad;

Overwegende dat de Raad zich met de zienswijze van de beide deskundigen, dat het vereiste verband tussen de epilepsie en de militaire dienst aanwezig is, indien het eerste insult op of enkele dagen na 15 september 1959 heeft plaats gevonden, verenigt;

Overwegende dat de beslissing van het onderhavige geding nu afhangt van de beantwoording van de vraag of klager op of hoogstens enkele dagen na 15 september 1959 een epileptisch insult is overkomen;

Overwegende te dien aanzien, dat een aantal mededienstplichtigen, die op dezelfde slaapzaal sliepen als klager, desgevraagd in het najaar van 1960 een beschrijving gaven van een voorval, dat klager, nadat zij enige tijd in dienst waren, zou zijn overkomen en waarbij hij 's morgens bij het opstaan op de rand van zijn bed zittend en voorover buigende, voorover is gevallen, in een kramptoestand lag met schuimbelletjes op zijn mond, daarna naar de ziekenboeg is gebracht en met een pleister over een buil op zijn voorhoofd enige dagen later is teruggekeerd;

dat alle verklaringen kennelijk op hetzelfde voorval slaan en in de beschrijving daarvan weinig verschil vertonen;

dat zij zich de juiste datum niet meer weten te herinneren, doch in hun schatting, hoe lang na de indiensttreding dit voorval zou hebben plaats gevonden, nogal verschillen;

dat klager bij een op 15 september 1959 gedagtekend schrijven aan zijn verloofde — de bijbehorende enveloppe is op 16 september 1959 afgestempeld — mededeelt, dat hij die dinsdagochtend, toen de gevaccineerden voor het eerst weer uit bed mochten, flauw moet zijn gevallen, omdat hij, na zich 's morgens te hebben gewassen en aangekleed, later met een grote buil op zijn hoofd en een schaafwond in de ziekenboeg wakker is geworden en zich van het daartussen gebeurde niets kan herinneren;

dat dit feit op de ziektekaart niet is vermeld, doch dat de ziektekaart over de periode van 1 september 1959 tot 5 oktober 1959 kennelijk meerdere lacunes bevat;

Overwegende dat de Raad van oordeel is, dat na alle moeite, welke de Commissie voor het geneeskundig onderzoek te Overveen heeft gedaan om de juiste datum van dit insult vast te stellen, een nader door de Raad in te stellen onderzoek geen nieuw licht en daarmede zekerheid omtrent dit twijfelpunt zal kunnen brengen;

Overwegende dat de Raad alle beschikbare gegevens in onderling verband beschouwende en met name gelet op het schrijven van klager aan zijn verloofde d.d. 15 september 1959 het het meest waarschijnlijk acht, dat het eerste epileptisch insult inderdaad op 15 september 1959 heeft plaats gevonden;

Overwegende dat zowel de beide Commissies voor het geneeskundig onderzoek als Dr. Lorentz de Haas de mate van de bij klager op 11 februari 1961 aanwezige invaliditeit schatten op 20%, waarmee de Raad zich kan verenigen;

Overwegende dat klager mitsdien recht heeft op toekenning van een militair invaliditeitspensioen berekend naar een invaliditeit van 20%, zodat als volgt moet worden beslist;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Stelt vast, dat de beslissingen, genomen bij de Koninklijke Besluiten van 26 oktober 1961 en van 12 april 1962, zullen behoren te worden vernietigd en dat daarvoor in de plaats zal behoren te treden een beslissing, waarbij aan klager met ingang van 11 februari 1961 krachtens de bepalingen van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1922 voorlopig een invaliditeitspensioen wordt toegekend, berekend naar een invaliditeit van 20%.

Centrale Raad van Beroep

7 april 1965

(M.A.W. 1964/K 7 en 8)

Voorzitter: Mr. *A.* Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. *H.* Nuver en Mr. U. J. W. Sibmacher van Nooten.

(Besluit beoordeling officieren landmacht)

Een besluit van de Minister van Defensie, genomen op een bezwaarschrift van een officier tegen een beoordeling, dient door de Raad te worden getoetst, behalve aan de voorschriften van formele aard, ook in zoverre dat wordt nagegaan of de bestreden waarderingen als onvoldoende gefundeerd moeten worden aangemerkt. Dit laatste is niet steeds het geval wanneer de beoordelaar geen nauwkeurig omschreven voorbeelden terzake kan geven. De aangevochten waarderingen worden i.c. door de Raad gehandhaafd. Dat de beide onderhavige beoordelingen, welke wat de bestreden punten betreft gelijkluidend zijn, niet onafhankelijk van elkaar zijn opgemaakt, heeft geen nietigverklaring tot gevolg omdat voor het onderlinge contact tussen de beoordelaars een aanvaardbare verklaring is te geven.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

inzake **A.,** wonende te B., klager, voor wie ter openbare terechtzitting

als gemachtigde is opgetreden Mr. J. Schuurmans, advocaat te 's-Gravenhage, tegen: de Minister van Defensie, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden N. van Duuren, referendaris bij verweerders ministerie, wonende te 's-Gravenhage;

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij een brief, gedagtekend 3 september 1963, met toepassing van artikel 13 van het ,,Besluit beoordeling ,,officieren landmacht'' (verder aan te duiden als: het Beoordelingsbesluit), aan klager, majoor der ...., het navolgende heeft bericht:

,,Hierbij deel ik u mede, dat ik heb kennis genomen van de omtrent ,,u onder dagtekening van 30 september 1962 uitgebrachte beoordeling.

,,Mij is daarbij gebleken, dat u ten opzichte van uw voorgaande ,,beoordeling enigszins bent achteruitgegaan.

,,In het bijzonder is het mij thans opgevallen, dat u voor het punt ,,samenwerking niet hoger bent beoordeeld dan met de waardering ,,Ver-,,richt zijn dienst meestal in goede harmonie met anderen''.

,,Zulks vindt wellicht mede een verklaring in de aanvullende op-,,merkingen van de beoordelingslijst, waarbij u wordt gekenschetst als ,,iemand, die niet altijd even loyaal en wel eens ongemotiveerd critisch ,,is ten aanzien van zijn meerderen.''; en

dat verweerder bij een brief, gedagtekend 2 september 1963, aan klager het volgende heeft bericht:

,,Naar aanleiding van de omtrent u onder dagtekening van 15 april ,,1963 uitgebrachte beoordeling, zie ik mij wederom genoodzaakt u er-,,van in kennis te stellen, dat u op het punt samenwerking niet hoger ,,bent beoordeeld dan met de waardering ,,Verricht zijn dienst meestal ,,,,in goede harmonie met anderen''.

,,De aanvullende opmerkingen in de beoordelingslijst wijzen ook ,,thans uit, dat u niet altijd even loyaal en soms ongemotiveerd critisch ,,ten aanzien van meerderen bent.'';

,,Ik geef u in overweging ten aanzien van het vorenstaande ernstig ,,naar verbetering te streven.'';

Overwegende dat klager terzake van de hem aldus ter kennis gebrachte waarderingen bij verweerder een bezwaarschrift heeft ingediend, waarna verweerder — gezien het advies, dat aangaande dit bezwaarschrift is uitgebracht door een commissie als bedoeld in artikel 15 van het Beoordelingsbesluit — bij twee beschikkingen van 3 april 1964, onder intrekking van vorengenoemde brieven van 3, onderscheidenlijk 2 september 1963, heeft bepaald, dat aan klager door de hem ter kennis gebrachte punten van waardering uit zijn beoordeling van 30 september 1962, onderscheidenlijk 15 april 1963, niet in alle opzichten recht is wedervaren en dat die punten van waardering door hem (verweerder) zodanig zijn beoordeeld, dat dientengevolge de bij die beschikkingen gevoegde kennisgevingen worden uitgereikt;

dat de ene dezer kennisgevingen luidt als volgt:

,,Hierbij deel ik u mede, dat ik heb kennisgenomen van de omtrent ,,u onder dagtekening van 30 september 1962 uitgebrachte beoorde-,,ling in de functie van hoofd sectie G1 van de staf van ....

,,Mij is gebleken, dat u ten opzichte van uw voorgaande beoordeling ,,enigszins bent achteruitgegaan.

,,In het bijzonder heb ik hierbij het punt samenwerking op het oog, ,,waarvoor u thans niet hoger bent beoordeeld dan met ,,Verricht zijn ,,,,dienst meestal in goede harmonie met anderen".

,,Zulks vindt wellicht mede een verklaring in de aanvullende op-,,merkingen van de beoordelingslijst, waarbij u wordt gekenschetst als ,,iemand, die wel eens ongemotiveerd critisch is ten aanzien van zijn ,,meerderen.";

dat de andere van vorenbedoelde kennisgevingen luidt als volgt:

,,Naar aanleiding van de omtrent u onder dagtekening van 15 april ,,1963 uitgebrachte beoordeling in de functie van hoofd sectie G 1 van ,,de staf van de ...., zie ik mij genoodzaakt u ervan in kennis te ,,stellen, dat u op het punt samenwerking niet hoger bent beoordeeld ,,dan met ,,verricht zijn dienst meestal in goede harmonie met an-,,,,deren."

,,Voorts komt in de aanvullende opmerkingen van de beoordelings-,,lijst tot uitdrukking dat u soms ongemotiveerd critisch bent ten aan-,,zien van meerderen.

,,Ik geef u in overweging ten aanzien van het vorenstaande naar ,,verbetering te streven.";

Overwegende dat klager tegen de beide vorengenoemde beschikkingen bij de Raad in beroep is gekomen en in het klaagschrift heeft verzocht kennis te mogen nemen van de door de coinmissie, bedoeld in artikel 15 van het Beoordelingsbesluit, uitgebrachte rapporten;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend, waarin is verzocht het beroep van klager tegen beide voormelde beschikkingen ongegrond te verklaren;

Overwegende dat klagers vorengenoemde gemachtigde, nadat klager vanwege de Raad in de gelegenheid was gesteld van het rapport van vorenbedoelde commissie kennis te nemen, zijn bezwaren tegen de inhoud daarvan ter kennis van de Raad heeft gebracht bij een aanvullend klaagschrift d.d. 7 juli 1964 met bijlagen;

Overwegende dat de brigade-generaal X., die de eerste der twee vorengenoemde beoordelingen had uitgebracht, en de kolonel Y., die (toen nog luitenant-kolonel) de tweede van die beoordelingen had uitgebracht, desgevraagd aan de Raad hebben medegedeeld, en wel bij geschriften, onderscheidenlijk gedagtekend 1 september 1964 en 19 augustus 1964, tot welke beschouwingen het rapport van meergenoemde commissie en het namens klager aangevoerde hun aanleiding gaven;

Overwegende dat klagers gemachtigde vervolgens bij een tweede aanvullend klaagschrift d.d. 24 oktober 1964 onder meer heeft verzocht de verdere behandeling van deze zaken aan te houden totdat verweerder zou hebben beslist terzake van door hem aan verweerder

alsnog voorgelegde feiten en omstandigheden, aan welk verzoek gevolg is gegeven; zijnde evenbedoelde beslissing door verweerder genomen op 25 januari 1965;

IN RECHTE:

Overwegende dat naar aanleiding van hetgeen klagers gemachtigde heeft aangevoerd allereerst opmerking verdient:

dat krachtens artikel 5 van het Beoordelingsbesluit de beoordelaar is gehouden bij het uitbrengen van een beoordeling zijn persoonlijk oordeel omtrent de te beoordelen officier kenbaar te maken;

dat het echter kennelijk niet de bedoeling van het Beoordelingsbesluit is, dat dit persoonlijk oordeel van de beoordelaar zonder meer moet worden aanvaard en geëerbiedigd;

dat dit hieruit blijkt, dat volgens het Beoordelingsbesluit de beoordelingslijst bij verweerder moet worden ingediend door tussenkomst van één of meer hogere militaire autoriteiten, die daarop in voorkomend geval hun afwijkend oordeel dienen te vermelden, en dat de beoordeelde officier, nadat hij overeenkomstig eerderbedoeld artikel 13 met bepaalde waarderingen uit de beoordeling in kennis is gesteld, hiertegen bij verweerder beroep kan instellen;

dat verweerders op een aldus ingesteld beroep genomen beschikking door de Raad dient te worden getoetst, behalve aan de voorschriften van formele aard, ook in zoverre dat wordt nagegaan of de waarderingen, welke bij verweerders beschikking zijn gehandhaafd of nader opgenomen, als onvoldoende gefundeerd moeten worden aangemerkt; [1])

dat dit laatste niet steeds het geval is wanneer een beoordelaar met betrekking tot een bestreden waardering geen nauwkeurig omschreven voorbeelden kan noemen;

dat het, met name als een waardering tekortkomingen betreft, welke — zoals in de onderhavige gevallen — niet van ernstige aard zijn, verklaarbaar en aanvaardbaar kan zijn dat een beoordelaar niet altijd concreet kan aangeven op welke feiten de waardering is gegrond;

Overwegende voorts ten aanzien van de waarderingen, vervat in de kennisgevingen, gevoegd bij verweerders bestreden besluiten, dat de Raad, inzonderheid gelet op hetgeen is vermeld in de vorengenoemde schrifturen van de beide beoordelaars, te weten de brigade-generaal X. en de kolonel Y., en mede gelet op de verklaringen van de luitenant-kolonel P. en de majoor Q., weergegeven in het rapport d.d. 11 februari 1964 van de commissie van onderzoek van klagers bezwaarschriften, geen termen aanwezig acht om aan te nemen dat de onderhavige waarderingen op onvoldoende gronden berusten;

dat hierbij, naar aanleiding van hetgeen in de vorige overweging dezer uitspraak is vermeld, uit het geschrift van de kolonel Y. nog het volgende wordt weergegeven:

„Zoals reeds in de inleiding gesteld geven kleine voorvallen en „details, ieder voor zich vrij onbetekenend, een indruk en uiteindelijk

---

[1]) **Zie M.A.W. 1963/K 2 (M.R.T. 1964, blz. 191).**

„een oordeel. De wijze waarop reclamant tijdens de vele dienstge-
„sprekken welke ik met hem voerde, op zijn eigen wat merkwaardige
„manier met een flauw, soms wat schamper lachje, de kritiek meer in
„bedekte termen uitte of te verstaan gaf, was steeds zodanig dat het
„op zichzelf heel even onaangenaam aandeed echter zonder dat het
„feit op zich belangrijk genoeg was om hier verder bij te blijven stil-
„staan. Het totaal van kleine indrukken is echter uiteindelijk be-
„palend.";

Overwegende dat de omstandigheid dat de twee onderhavige beoordelingen, welke althans ten aanzien van de bestreden punten materieel geheel gelijkluidend zijn, niet onafhankelijk van elkaar zijn opgemaakt, *te* dezen geen aanleiding geeft die beoordelingen nietig te verklaren, met name omdat het contact, dat de twee beoordelaars omtrent de beoordelingen met elkaar hebben gehad, een aanvaardbare verklaring vindt hierin dat deze beoordelingen in feite enige weken na elkaar zijn opgemaakt en wel in de tijd dat de kolonel X. de chef-staf was bij de brigade-generaal' Y. en zij daarom dagelijks alles wat in de staf omging met elkaar bespraken;

Overwegende dat de Raad ook overigens niet is gebleken, dat verweerders bestreden besluiten kunnen worden aangetast op een der gronden, omschreven in artikel 58 lid 1 der Ambtenarenwet 1929, zodat klagers daartegen gerichte beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep tegen de twee besluiten van verweerder d.d. 3 april 1964 ongegrond.

WETGEVING

WET van 7 juli 1965, houdende wijziging van de Dienstplichtwet en van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst. (Stb. 303)

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat — te beginnen met de lichting 1966 — het aantal personen dat voor militaire dienst kan worden opgeroepen groter is dan het benodigde aantal, en dat het in verband daarmede wenselijk is de wettelijke bepalingen op grond waarvan vrijstelling wegens broederdienst wordt verleend, te verruimen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

1. In artikel 19, eerste lid, van de Dienstplichtwet [1]) wordt de zinsnede „drie broeders" vervangen door: twee broeders.

[1]) Wet van 4 februari 1922, Stb. 43, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 4 juli 1963 (*Stb.* 296).

2. In artikel 18, eerste lid, van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst [2]) wordt de zinsnede „drie broeders" vervangen door: twee broeders.

Artikel II

De wijziging welke de Dienstplichtwet en de Wet gewetensbezwaren militaire dienst ingevolge deze wet ondergaan, vindt geen toepassing ten aanzien van personen die voor de lichting 1965 of een oudere lichting voor de dienstplicht zijn ingeschreven. De aanspraak op vrijstelling wegens broederdienst van deze personen wordt beoordeeld aan de hand van de in artikel I genoemde wettelijke bepalingen, zoals deze luidden vóór de wijziging ingevolge deze wet.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministeriële departementen, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize Soestdijk, 7 juli 1965.

JULIANA.

De Minister van Defensie,
DE JONG.

De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

Uitgegeven de *twintigste* juli 1965.

De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

Wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (7868).

(Zitting 1964-1965, Tweede Kamer, 50ste vergadering — 13 juli 1965)

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Couzy** (V.V.D.): De voornaamste reden voor het voorstel tot wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht is de in 1964 bij de benoeming van cadetten tot tweede luitenant gevolgde gedragslijn, waarbij de kwaliteitsvolgorde is losgelaten. Het merendeel der voorgestelde wijzigingen heeft tot doel, de daaruit voorvloeiende gevolgen nader uit te werken en vast te stellen.

Daarnaast is van de gelegenheid gebruik gemaakt, enkele andere zaken van ondergeschikt belang, die ten gevolge van de gewijzigde omstandigheden sinds het in werking treden van de wet daarmede in overeenstemming moeten worden gebracht, nader te regelen. Ik noem daarvan o.a. het duidelijker tot uiting brengen van de zelfstandigheid, onafhankelijkheid van de Koninklijke Luchtmacht als krijgsmachtsdeel. In tegenstelling tot hetgeen mijns inziens de voornaamste reden voor de — in mijn ogen principiële — wijziging vormt, heb ik tegen het regelen dier andere zaken geen enkel bezwaar. Tegen de in 1964 ge-

---

[2]) Wet van 27 september 1962 (***Stb.*** 370).

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:
Bijl. Hand. II 64/65, 7964; Hand. II 64/65, bladz. 1478—1483;
Bijl. Hand. I 64/65, 7964; Hand. I 64/65, bladz. 776—779.

volgde gedragslijn bij de bevordering van cadetten tot tweede luitenant, waaruit de voorgestelde wijze van verdere bevorderingen voortvloeit, heb ik evenwel overwegende bezwaren. Nu is het wonderlijke dat voor een eerste benoeming tot officier — in welke rang ook — geen enkele eis bestaat behalve die van het bezitten van het Nederlanderschap en het zijn van goed gedrag, terwijl zodra iemand eenmaal officier is, hij valt onder de Wet bevordering en ontslag, waarin de eisen voor bevordering, de wijze van bevordering en de ontslaggronden nauwkeurig zijn omschreven en vastgesteld. Iedereen kan dan ook tot officier in elke rang worden benoemd, een bevoegdheid waarvan tijdens en onmiddellijk na de oorlog nogal eens is gebruik gemaakt. Evenwel is het steeds gebruik geweest bij de benoeming van officieren, afkomstig van de daarvoor bestemde opleidingsinstituten zoals K.I.M., K.M.A. en Hoofdcursus een volgorde van benoeming aan te houden, gegrond op de verkregen theoretische en praktische studieresultaten. Hoe deze kwaliteitsvolgorde werd bepaald, staat duidelijk aangegeven op blz. 3, linkerkolom, volle tweede zinsnede van de memorie van antwoord.

Hoewel natuurlijk niet altijd de waarde van een officier correleert met de studieresultaten, aan de K.M.A. behaald — er loopt altijd wel een tussendoor die het in zijn opleidingstijd kalmpjes aan doet en daardoor onder zijn werkelijk kunnen blijft — in het algemeen is dit criterium juist gebleken, terwijl het zeker billijker is dan welk ander criterium ook. Voor de enkele, van wie later tot uiting kwam, dat hij beter was dan voor hem op de ranglijst geplaatsten, heeft altijd de mogelijkheid bestaan dit door het volgen van bepaalde studies te bewijzen en daarvan dan in zijn verdere loopbaan de vruchten te plukken.

Nu wil men dit beproefde systeem loslaten, waardoor als reden wordt aangevoerd, dat de gewijzigde opleiding aan de K.M.A. daartoe zou noodzaken.

Gaarne wil ik nog eens stellen, dat ik steeds een voorstander ben geweest van een meer wetenschappelijke opleiding. Ik heb dit altijd gegrond op de opvatting, dat een officier een zodanige wetenschappelijke achtergrond dient te bezitten, dat hij kan beoordelen wanneer hij de wetenschap te hulp moet roepen. Hij moet dan in staat zijn in de taal van de betreffende wetenschapsman zijn vraagstuk uiteen te zetten. Daartoe behoeft hij geen graad als econoom, socioloog of ingenieur te bezitten. Men kan zich echter mijn desillusie voorstellen, toen een hooggeleerde mij eens zeide, dat de wetenschapsmensen zelf al niet meer dezelfde taal spreken en elkander in vele gevallen niet meer verstaan, in mijn ogen een reden te meer bij de opleiding de nadruk te leggen op het vormen van officieren en het kweken van semi-geleerden te vermijden.

Dat een overigens uitstekend cadet vertraging in zijn opleiding kan ondervinden, doordat hij in een niet specifiek militair keuzevak minder sterk blijkt, zoals in het voorlopig verslag is opgemerkt, is buiten kijf. In de memorie van antwoord wordt wel gesteld, dat het in de praktijk zelden zal voorkomen, dat de benoeming tot officier dientengevolge langer dan drie maanden moet worden uitgesteld, maar hoe valt dan te

verklaren, dat op 14 mei jl. nog 9 cadetten op de K.M.A aanwezig waren die eigenlijk op 1 augustus 1964 officier hadden moeten worden?

Over het loslaten van de kwaliteitsvolgorde zegt de memorie van antwoord, dat de reorganisatie van het onderwijs aan de K.M.A. een gerede aanleiding heeft gevormd voor het kritisch beschouwen van de bestaande gedragslijn. De studie- en examenresultaten worden niet meer in cijfers uitgedrukt en zouden ook overigens niet meer onderling vergelijkbaar zijn. Nu heb ik geen cijfers nodig voor het opmaken van een beoordeling. Kwalificaties als onvoldoende, voldoende, goed, zeer goed of als men liever wil, met aarzeling, met genoegen e.d. geven een evenzo goede grondslag voor een beoordeling. Voor verschillende wapens en dienstvakken b.v. artillerie en militaire administratie moeten de cadetten een gelijk gerichte studie volgen, terwijl zij allen in de eerste plaats officier moeten worden.

Waar de Minister volgens de memorie van antwoord zelf de voorkeur geeft aan een rangschikking bij benoeming naar volgorde van kwaliteit, betreur ik het niet alleen, maar verbaast het mij in hoge mate — ik kom daar straks nog op terug — dat hij heeft afgezien van het eventueel vervangen van de gevolgde methode voor het vaststellen van de kwaliteitsvolgorde door een andere. Bij het begeleiden van een studie gedurende ten minste vier jaren moet zulk een methode gemakkelijk zijn te vinden. Dat zulks een ingrijpende verandering van gedragslijn zou betekenen, kan toch geen argument zijn, want de steeds gevolgde gedragslijn is in 1964 geruisloos verlaten. Het weder loslaten van een minder gewenste methode, die slechts één keer is toegepast, kan geen onoverkomelijke moeilijkheden veroorzaken. De in 1964 gevolgde methode van rangschikking naar leeftijd heeft tot gevolg, dat de cadet, die — om welke redenen ook — het langst over zijn totale opleiding (lagere school — middelbare school — K.M.A.) heeft gedaan, boven aan de ranglijst van zijn jaar komt; een onbevredigend criterium.

Waarom de voor de K.M.A. geldende bezwaren lang niet in dezelfde mate hun invloed voor het K.I.M. doen gelden, is mij nog steeds niet duidelijk. Intussen kan ik volledig begrijpen, dat de van oudsher bestaande gedragslijn voor het K.I.M. uitstekend voldoet en geheel past in het klimaat van de zeemacht. Hetzelfde zou kunnen worden gezegd voor land- en luchtmacht, want de nieuwe gedragslijn voor land- en luchtmacht werkt in mijn ogen dan ook meer klimaatbedervend.

Mijnheer de Voorzitter! Tot nu toe heb ik voor wat dit betreft de memorie van antwoord nagenoeg op de voet gevolgd. Thans zou ik nog gaarne een enkel woord zeggen over de werkelijke achtergronden van de door mij gewraakte maatregel. Al zegt de memorie van antwoord dit niet met zoveel woorden, toch kan vooral een enigzins ingewijde ook daaruit wel het volgen (?) afleiden.

Het ontwerp van een wet op het wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht (wetsontwerp nr. 7404) bevindt zich nog in het stadium van de schriftelijke voorbereiding, zodat het nog niet mogelijk is daarop het statuut en het reglement voor de K.M.A. te gronden. Ondanks het ontbreken van wet, statuut en reglement is de gewijzigde opleiding aan

de **K.M.A.** nu bijna reeds vijf jaar geleden aangevangen. Door de **K.M.A.** is zelfstandig beslist — blijkbaar vooruitlopend op de nog tot stand te brengen wet, statuut en reglement — vooral onder de invloed van hoogleraren, dat geen onderlinge vergelijking van de studieresultaten meer zou geschieden. Nu blijkt — hetgeen ook de memorie van antwoord duidelijk doet zien (blz. **3** rechterkolom) —, dat de Minister de voorkeur blijft geven aan het vaststellen van een kwaliteitsvolgorde. Het opleidingsinstituut wenst evenwel aan deze wens van de Minister niet te voldoen, waarop deze toegeeft, waarmede hij zich laat dwingen in een richting, die hij in wezen onjuist acht. Een vreemde toestand in een militair-hiërarchieke verhouding! Ik zou de bewindsman dan ook dringend willen vragen een einde te maken aan deze — ik gebruik hier een sterke uitdrukking, maar in wezen is het toch zo — insubordinatie door ook voor de **K.M.A.** terug te keren tot de oude beproefde gedragslijn van een kwaliteitsvolgorde, eventueel met doorbreking van de daartegen bestaande weerstand van de betreffende hoogleraren.

Mijnheer de Voorzitter! Hoewel niet rechtstreeks verband houdend met de Wet-bevordering, ben ik in het voorgaande zo uitvoerig ingegaan op het loslaten van de kwaliteitsvolgorde bij benoeming, omdat de voorgestelde wijzigingen van de wet daarin hun grond vinden. Tengevolge van het loslaten van de kwaliteitsvolgorde komt men nu noodgedwongen tot het jaarklassengewijs bevorderen van tweede luitenant tot eerste luitenant en van eerste luitenant tot kapitein. Nu heb ik tegen de gelijktijdige bevordering van de op dezelfde datum benoemde tweede luitenants geen overwegend bezwaar. Tussen tweede en eerste luitenant bestaat geen verschil in functie, terwijl deze gelijktijdige bevordering al sinds jaar en dag praktisch wordt toegepast.

Anders ligt het met de bevordering tot kapitein. Wel stelt de memorie van antwoord, dat de jaarklassegewijze bevordering tot kapitein reeds jaren in de praktijk wordt toegepast zonder dat dit onaanvaardbare tekorten of overschotten aan kapiteins tot gevolg heeft gehad. Intussen zijn er dus tekorten of overschotten geweest of bestaan wellicht nog. In hoeverre deze aanvaardbaar zijn, is een kwestie van opvatting.

Deze mededeling is echter in strijd met de bewering, dat de mogelijkheid, dat óf een aantal kapiteinsfuncties onvervuld blijft óf meer kapiteins worden aangesteld dan functies voor hen beschikbaar zijn, een theoretische zou zijn gebleken.

Door het opstellen van bevorderingspiramiden voor verschillende groepen wordt getracht daarmede rekening te houden, terwijl bovendien volgens de organisatietabellen sommige functies zowel door een kapitein als door een eerste luitenant kunnen worden vervuld.

Nu weet iedereen dat personeelspiramiden, hoe nodig ook voor het bepalen der behoeften, slechts een kort leven zijn beschoren. Elke reorganisatie, ook van beperkte omvang, elke wijziging in het verloop, kortom elke gewijzigde omstandigheid maakt de bestaande piramide illusoir en dwingt tot herziening daarvan.

Van het vervullen van sommige functies zowel door een kapitein als een eerste luitenant zou ik willen zeggen, dat dan de ene fout de andere

moet goedmaken. Een bepaling, dat een functie kan worden vervuld door functionarissen van verschillende rang — of dat nu is kolonel of luitenant-kolonel, luitenant-kolonel of majoor, majoor of kapitein dan wel kapitein of luitenant — houdt nu eenmaal een devaluatie in voor de hoogst genoemde rang. Voor elke functie dient één daarvoor nodig geoordeelde en op grond daarvan vastgestelde rang te gelden.

Indien de omstandigheden daartoe nopen, kan het noodzakelijk zijn een functie te laten waarnemen door iemand van lagere rang. Een dergelijke waarneming is dan voor de lagere rang eervol, maar oefent geen devaluerende invloed uit op de voor de functie geldende rang. Bovendien kan tijdelijk worden bevorderd, van welke mogelijkheid nog steeds op ruime schaal gebruik wordt gemaakt.

Gaarne wil ik aannemen, dat de bevorderingen tot hoofdofficier niet meer jaarklassegewijs geschiedt, maar dit neemt niet weg, dat het huidige teveel aan luitenant-kolonels en majoors voor een groot deel mede zijn oorzaak vindt in het lang vasthouden aan een jaarklassegewijs bevorderen ook voor die categorieën.

Aangezien de memorie van antwoord de mogelijkheid van tekorten of overschotten aan kapiteins niet vermag te ontkennen, zou ik nog eens ernstig willen waarschuwen tegen deze gelijktijdige bevordering. In een normaal personeelsbeleid wordt bevorderd bij het ontstaan van vacatures, met andere woorden naar behoefte. Voor een billijke toepassing van dit beleid is echter een kwaliteitsvolgorde onmisbaar.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat de betekenis van de ranglijst te beperkt wordt gezien, wanneer deze, zoals de memorie van toelichting doet, alleen van belang zou zijn voor de bevordering. Belangrijker nog is de ranglijst voor het verzekeren van de bevelvoering onder alle omstandigheden, zowel in vredes- als in oorlogstijd. Op dit laatste zal ik niet dieper ingaan, maar meen ik te kunnen volstaan met te verwijzen naar hetgeen hierover luitenant-generaal mr. J. D. Schepers zo duidelijk heeft uiteengezet in Deel LVIII (1965) van het Militair-rechtelijk Tijdschrift.[1])

Men kan de ouderdom in rang niet scheiden in één voor bevordering en één voor krijgstuchtelijke en strafrechtelijke verantwoordelijkheid.

Ik blijf dan ook van mening, dat het begrip „gelijke ouderdom in rang", gelijk het thans in de wet zou worden ingevoerd, in wezen onbestaanbaar is. Omdat lid 2 van artikel 5, 44 en 88 van de huidige wet zegt „evenbedoelde data (dat wil zeggen de data van benoeming) bepalen hun ouderdom in rang", wil dat nog niet zeggen, dat zij die op een zelfde datum zijn benoemd of bevorderd, een zelfde ouderdom in rang hebben. De bepaling van het derde lid van die artikelen, dat de Kroon de onderlinge volgorde vaststelt, houdt al in, dat daarmede een verder gaande differentiatie in de ouderdom in rang wordt aangebracht. Ware dit niet zo, dan had deze bepaling geen zin. Ten slotte geeft dan het Reglement betreffende de Krijgstucht in artikel 5 gedetailleerd aan hoe de ouderdom in rang wordt bepaald. Zoals reeds gezegd moeten de

---

[1]) **Blz.** 13 **e.v.** hiervóór. ***(Red.).***

verschillende wetten en voorschriften hierbij als een geheel worden gezien. Ik kan u, mijnheer de Voorzitter, verzekeren, dat het mij in mijn militaire loopbaan ettelijke malen is overkomen, dat door chefs over jaargenoten werd gevraagd wie voor dienstaangelegenheden de oudste was, dan wel dat zij dit zelf aan de hand van de ranglijst vaststelden. Mijnheer de Voorzitter, reeds in de wetten van 1902 kwam de bepaling voor, dat de bevordering tot een vlag-, opper- of hoofdofficiersrang geschiedt bij keuze uit de meest geschikte officieren. Bij de herziening van de wetten in 1953/1954 is ernstig overwogen deze vrij vage omschrijving nauwkeuriger te formuleren. Noodgedwongen is hiervan moeten worden afgezien, aangezien het onmogelijk bleek goede aanvaardbare en hanteerbare criteria vast te stellen. Zo is ook in de wet 1954 de bepaling blijven staan, die naar buiten nog steeds de indruk wekt, dat deze bevordering tot hoofdofficier een uitzondering vormt. Volgens de letterlijke betekenis toch zouden de kapiteins moeten worden verdeeld in twee groepen, nl. de geschikten en de ongeschikten. Uit de geschikten zouden dan de meest geschikten moeten worden afgescheiden, een kleine groep waaruit dan de keuze voor bevordering zou moeten worden gedaan. De praktijk is evenwel heel anders. De meest geschikten zullen doorgaans op een vroeger tijdstip worden bevorderd dan de anderen, maar in de praktijk zal het grootste gedeelte van de voor officier geslaagde cadetten de luitenant-kolonelsrang kunnen bereiken. Wanneer bij doorvoering van de voorgestelde wijzigingen een jaarklasse in beschouwing zal worden genomen voor bevordering — hetgeen al zou moeten gebeuren, wanneer één daarvan in aanmerking komt voor bevordering tot hoofdofficier —, dan zal zich het volgende voordoen. Op grond van de in de loop der jaren door verschillende zeer uiteenlopende commandanten uitgebrachte beoordelingen zal niet verder kunnen worden gegaan dan een verdeling in drie of ten hoogste vier kwaliteitsgroepen. In het gunstigste geval komt men dan tot een indeling van zeer goeden, goeden, geschikten en ongeschikten. Hiervan zal dan de groep geschikten het grootst wezen en ongeveer 70 pct. van het totaal uitmaken. Binnen die groepen is praktisch geen verdere differentiatie mogelijk — zeker niet in de groep der geschikten —, zodat binnen die groepen nog steeds de willekeurige volgorde geldt, waarin zij bij het verlaten der K.M.A. zijn benoemd. Is het aantal vacatures in de majoorsrang gelijk aan het aantal zeer goeden en goeden, dan doen zich bij hun bevordering nog geen moeilijkheden voor. Deze komen pas bij de volgende bevordering, wanneer de 70 pct. geschikten aan de beurt komen, die nimmer tegelijk zullen kunnen worden bevorderd. De volledig willekeurige volgorde waarin zij bij het verlaten van de K.M.A. zijn geplaatst, doet dan opnieuw haar funeste invloed gelden. Is het aantal vacatures geringer dan het aantal zeer goeden en goeden, dan doen zich ook daarbij die moeilijkheden gevoelen.

Mijnheer de Voorzitter! Zoals ik reeds zei, is een verdergaande differentiatie binnen de genoemde kwaliteitsgroepen niet redelijk uitvoerbaar.

Natuurlijk is, bij bevordering tot hogere rangen een verdergaande

differentiatie beter mogelijk — zij het ook niet onder alle omstandigheden —, maar de frustraties en moeilijkheden zullen zich in hoge mate voordoen bij de bevordering tot majoor.

Bij het doorvoeren der voorgestelde wijzigingen doen zich twee mogelijkheden voor bij de beschouwing voor bevordering tot majoor.

Of er wordt op onvoldoende gronden en gegevens toch overgegaan tot een herziening van de volgorde in de ranglijst, omdat is nagelaten op de K.M.A, ondanks een vierjarige studiebegeleiding, een kwaliteitsvolgorde vast te stellen — hetgeen vooral in de grote groep geschikten sterke frustraties zal veroorzaken —, of de willekeurig, beter gezegd: de toevallig vastgestelde volgorde bij benoeming wordt onverlet gelaten.

Beide methoden zijn zowel uit een oogpunt van de onderlinge verhoudingen binnen de krijgsmacht als uit een oogpunt van rechtspositie ongewenst. Ik voorzie dan ook in de toekomst bij de bevordering tot majoor talloze gedesillusioneerden en gefrustreerden, uitmondend in een toenemend aantal zaken voor het ambtenarengerecht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik mijn betoog duidelijk heb ontwikkeld waarom ik de voorgestelde principiële wijzigingen in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren funest acht, zowel voor de krijgsmacht als voor de rechtspositie der officieren.

Ik wil dan ook de bewindsman dringend verzoeken, te bepalen, dat ook bij het verlaten van de K.M.A. op overeenkomstige wijze als voor het K.I.M. geschiedt, een kwaliteitsvolgorde wordt vastgesteld, terwijl het amendement, dat ik reeds heb ingediend, de strekking heeft, de voor de krijgsmacht schadelijke elementen uit het wijzigingsvoorstel weg te nemen.

De heer **Moorman** (K.V.P.): Mijnheer de President! Toen ik bij de aanvang van deze vergadering naar de publieke en de gereserveerde tribune keek en daar een groot aantal uniformen zag, was mijn eerste gedachte, dat de geachte spreker vóór mij — mijn vriend de generaal — een tactische ondersteuningsgroep voor zijn amendementen in het parlement had gebracht. Achteraf is mij echter gebleken, dat het een klasse van de school voor militair leiderschap is. Daardoor ben ik helemaal gerustgesteld, want dan betekent dit, dat in het militair onderwijs als het ware weer een nieuw element is ingevoerd door deze Minister. Dit element is kennismaking van hen, die bestemd zijn om militair leider te worden, met ons democratisch parlement. Een tweede geruststelling was, dat de geachte afgevaardigde voor mij het zwaar geschut zelf heeft gehanteerd, zowel op de Minister als op de Militaire Academie. Ik zou mij dus willen bepalen tot, wat men zou kunnen noemen, de lichte artillerie.

Mijnheer de Voorzitter! De fractie, waartoe ik de eer heb te behoren, kan instemmen met de grondslagen van het nieuwe bevorderingsbeleid, dat de Minister ons vraagt goed te keuren.

Wij geloven, dat het inderdaad goed kan zijn, wanneer de beoordeling van de officier, of deze voor keuzebevordering geschikt is, uitsluitend wordt gebaseerd op de beoordelingen, die hij gedurende een aantal jaren in de drie subalterne rangen — tweede luitenant, eerste luitenant

en kapitein — heeft verkregen. Ik heb de naamlijst van de officieren, gedurende 1965 bij de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht in dienst, er nog eens op nageslagen. Ik dacht: laat ik mij tot de infanterie beperken, want dat is een groot wapen. Ik vond op blz. 74, dat de tijd, in de subalterne rangen doorgebracht, op het ogenblik, althans bij dat wapen, ongeveer 14 jaar is. De grondslag voor de bevordering wordt nu in plaats van de twee argumenten — nl. de promotielijst bij het verlaten van het instituut en de beoordelingen verkregen gedurende een aantal jaren diensttijd — één argument, ontleend aan de beoordelingslijst. Hierin zit veel goeds. Gelijk bij iedere nieuwe regeling, rijzen er echter nog wel enkele vragen. Mijn eerste vraag is de volgende. Wanneer men de promotielijsten, opgemaakt op grond van studie- en pcrsoonlijkheidsresultaten op de Militaire Academie, loslaat, laat men ook los een van de grote stimulansen voor de jonge kadet om zoveel mogelijk z'n best te doen. Elders heb ik al eens opgemerkt, dat men niet in de laatste plaats dikwijls officier wordt — of, in het academisch vlak redenerend, men gaat niet in de laatste plaats studeren in de rechten — omdat men zegt: een studie van zeven of acht jaar is mij wel iets te lang, ik wil zo vlug mogelijk in het werkelijke leven staan en verantwoording dragen. De groep van studenten die zo denkt, wordt niet gevormd door hen, die student bij de gratie Gods zijn. Studie zien zij dikwijls als een onvermijdelijkheid — hier staat er een, die het zo ziet — om op een gegeven ogenblik tot een bepaald resultaat en tot een bepaald niveau te komen, waarna zij het in het leven dan wel verder zelf zullen uitzoeken.

Wanneer men nu die stimulans van de ranglijst laat vallen, zal men iets anders moeten zoeken om een nieuwe stimulans weer in te voeren, b.v. studieprerogatieven. Gaarne zou ik van de Minister vernemen, hoe hij daarover eigenlijk denkt. Persoonlijk geloof ik, dat een niet genoemd voordeel van het voorstel, in dit wetsontwerp neergelegd, ook is, dat er minder zaken voor de ambtenarenrechter zullen komen dan thans het geval is. Dit aantal zaken is thans nogal groot, juist in de groepen, waarvoor deze wet is bedoeld. Nu de promotielijst is vervallen, kan nummer 6 niet meer naar de ambtenarenrechter lopen, wanneer nummer 7, die achter hem staat, voor hem bij keuze tot hoofdofficier wordt bevorderd, tenzij — het is een typisch juridisch-academisch vraagje — door het feit, dat een hele groep die voor promotie in aanmerking komt, een hele jaargang, dus die hetzelfde rangnummer heeft, nl. nummer 0 of nummer 1, net zoals de Minister het wil noemen, daaraan rechten op gelijktijdige beoordeling meent te kunnen ontlenen. Kan nu niet iedere officier, die niet tegelijk met die van het eerste blok wordt bevorderd, op een gegeven ogenblik zeggen: Ik voel mij diep gegriefd, want ik heb toch hetzelfde nummer en nu ga ik mijn bezwaren maar voorleggen aan de ambtenarenrechter. Dit betoog is in hoofdzaak, naar mijn gevoel, van juridisch-academische aard. Toch zou ik graag van de Minister willen weten, of men hieraan heeft gedacht bij het opstellen van deze wet.

Thans wil ik mij, ook weer in de vorm van een vraag, aansluiten bij de geachte spreker, die mij is voorafgegaan. Waarom wordt de nieuwe

bevorderingsregel wel voor de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht en niet voor de Koninklijke Marine ingevoerd? De Minister zegt daarvan op blz. 3 van de memorie van antwoord, dat „de gevolgde gedragslijn is aangepast aan het klimaat bij de zeemacht". Mijnheer de Voorzitter, dat geloof ik graag, maar ieder klimaat — dat merken wij ook deze zomer — kan wel zeer verschillende aspecten hebben. Ik wil daarom de Minister vragen, of hij eens iets over dat klimaat aan de Kamer wil mededelen.

Mijnheer de President! Een ander punt dat ik node mis, is het punt van de vergelijking van deze wet, zoals die nu wordt gewijzigd, met de nieuwe militaire pensioenwetten. De ontslaggronden van de bevorderingswet moeten nl. aansluiten bij de pensioengronden van de militaire pensioenwetten. De Minister heeft hierover wel een en ander gezegd, maar ik vraag mij af, of de Minister er misschien nog wat meer van weet, want ten aanzien hiervan voel ik mij toch wel als in een vacuüm. Mijn vraag is dan ook: Hebben wij binnenkort misschien dan toch weer een volgende incidentele wijziging van de bevorderingswet te venvachten? Ik hoop van niet, want ik wil de Minister er nog eens nadrukkelijk op wijzen, dat er niets zo gevoelig ligt in de militaire maatschappij als de zaak der beoordelingen en bevorderingen; deze beide zijn onverbrekelijk met elkaar verbonden. Toen in 1954 de nieuwe wet werd gemaakt, met alle voordelen die eraan zaten en alle fouten die er — zoals aan elk menselijk werk — aan kleefden, was men werkelijk voornemens, hieraan zolang mogelijk zo weinig mogelijk te veranderen. Met deze wijzigingen kunnen wij gaarne akkoord gaan, maar een opeenvolging van wijzigingen zouden wij toch in hoge mate betreuren.

Tijdens de schriftelijke voorbereiding is even gesproken over de leerlingen van de hogere krijgsschool. Zij verlaten trots deze school met een mooie ster op en wat dan, mijnheer de Voorzitter? Is het H.K.S.-brevet altijd een introductie voor het eerste blok van de keuzebevordering voor majoor? Ik denk er misschien weer iets anders over dan de geachte afgevaardigde, die mij op het spreekgestoelte vooraf is gegaan — ik had gaarne gewild, dat hij er iets over had gezegd —, maar ik zou deze voorkeurspositie in hoge mate betreuren. Gaarne zal ik vernemen, hoe de Minister hierover denkt.

De kwestie van de keuzebevordering van subalterne officieren is wel door mijn voorganger ter sprake gebracht. Ik behoef de Kamer niet te vertellen, dat in het algemeen in de politiek de taak van een parlement meer is om bevoegdheden, die ministers zich langs welke weg ook willen toeëigenen, wat te controleren en daaraan eventueel paal en perk te stellen. Thans doet zich nu net het omgekeerde voor, want wat wil de Minister doen? Hij gaat zeer nuttige bevoegdheden, die hij heeft — in 1954 is zeer ernstig en lang nagedacht over de vraag, hoe deze bevoegdheden in wetstechnisch opzicht zouden worden geformuleerd — loslaten, terwijl niemand erom vraagt. Het is een merkwaardig verschijnsel in de politiek, maar het is aan de andere kant een streekje verf, dat — om maar een modern woord te gebruiken — het imago van deze bescheiden Minister kleurt. Ik kan daarmee echter moeilijk akkoord gaan. Mijn

fractie wil hiermede wel akkoord gaan wanneer hij in plaats van het artikel, dat hij afschaft, gaat gebruik maken van het andere artikel — artikel 49, als ik het wel heb —, waarin hij de bevoegdheid houdt om buitengewone bevorderingen toe te kennen vanwege schitterende wapenfeiten en — nu komt het — uitstekende militaire daden.

Nu zullen die persoonlijk schitterende wapenfeiten in het algemeen in vredestijd — en in tijd van oorlog zie ik het met die moderne technische wapens ook nog niet — wel niet zo dagelijks voorkomen; het ruikt een beetje naar de Kurassiers van Canrobert. Ik kan mij echter wel voorstellen, dat dat andere kan voorkomen, juist in deze tijd meer dan vroeger. Ik zal de Kamer een modern voorbeeld daarvan geven. Onlangs hebben wij allemaal gespannen en ademloos zitten kijken naar de televisie; wij hebben de heren McDivitt en White door de ruimte gevolgd, ook op hun uitstapje in de ruimte. Deze daad werd zo door de Amerikaanse president geapprecieerd, dat hij deze officieren, toen zij terug waren, van majoor tot luitenant-kolonel heeft bevorderd en iedereen, die weleens met de militaire maatschappij heeft te maken gehad, weet, dat een rangsverhoging nog altijd de mooiste beloning is, die een officier — en ook een onderofficier — kan krijgen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hiermee niet zeggen, dat wij morgen of overmorgen onze officieren ook de ruimte insturen, daarom gaat het niet, maar ik kan mij op het terrein van de wetenschap grote verdiensten van subalterne officieren indenken, op het gebied van de atoomtechniek en in het algemeen op al die terreinen, waarop b.v. de rijksverdedigingsorganisatie werkzaam is. De Minister zou ons en, naar ik heb begrepen, ook de fractie van de mij voorafgaande spreker een bijzonder genoegen doen, wanneer hij een zodanige bevoegdheid zou behouden. Dan moet ,,militaire daden'' eruit, want het behoeft niet altijd om specifiek militaire daden te gaan. Beter lijkt mij dan in artikel 49 enz. te spreken van ,,andere uitstekende daden'' of ,,een andere uitstekende daad''.

Wij zullen het antwoord van de Minister met belangstelling vernemen.

Ik zou als laatste punt iets willen zeggen over het beoordelingssysteem, dat nu de enige grondslag wordt voor de keuzevorming; ik heb dit punt tot het laatst bewaard, omdat wij dit een bijzonder belangrijke zaak vinden. Wij moeten, als dit beoordelingssysteem de enige norm wordt, er toch wel zeker van zijn, dat het — ik zou het woord ,,waterdicht'' willen gebruiken, maar dat klinkt in dit verband zo profaan — tot rust komt, dus een definitieve vorm krijgt en dat het vooral het vertrouwen heeft van de beoordeelden, op het punt van de objectiviteit, waarmee het is opgemaakt. Ik weet niet of daartoe kan medewerken het door de commandant aan de beoordeelde ter inzage geven van het volledig rapport en het hem kennis laten nemen van zowel goed als minder goed; wij kennen ,,minder gord'', zowel rood als zwart onderstreept, waarbij het rood wkl en het zwart nikt van invloed op de bevordering is. De bevordering dient afhankelijk te worden van een beoordelingssysteem, dat het volle vertrouwen heeft van iedereen, die wordt beoordeeld. Ook op dit punt wachten wij met grote belangstelling het antwoord van de Minister af.

De Minister wil de bevoegdheid krijgen om de reserve-officier te plaatsen in een functie buiten de krijgsmacht. Hiermede wordt naar ik aannneem in hoofdzaak bedoeld, dat b.v. een reserve-officier, doctor in de fysica, waarom men bij T.N.O., rijksverdedigingsorganisatie of elders zit te springen, ter beschikking van de wetenschappelijke organisaties kan worden gesteld, organisaties dus, die werken in het belang van de krijgsmacht.

In deze Kamer meent men — de Minister zal dit wel vernemen — dat deze zaak zo goed mogelijk moet worden geregeld, zodat een reserve-officier er nooit schade van ondervindt. De Minister vraagt slechts de bevoegdheid om deze officieren buiten de krijgsmacht te plaatsen. Zonder daar enige begrenzing aan toe te voegen. Ik zou hierbij willen aantekenen, dat dit toch zodanig moet geschieden, dat de man noch wat zijn rang en — zo mogelijk — noch wat zijn positie betreft daarvan schade ondervindt. De Minister heeft in de memorie van toelichting reeds hierover gesproken, maar ik zou graag vernemen hoe hij de nodige waarborgen op dit punt denkt te scheppen.

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! Dit wetsontwerp is slechts een voorproefje van een belangrijker wijziging, die ons nog te wachten staat en waarnaar de Minister in zijn memorie van toelichting verwijst, nl. die omtrent de rechtspositie van officieren, met name de ontslag- en de bevorderingsgronden. Ik besef zeer goed, dat dit vraagstuk voor de Minister veel moeilijker is dan hetgeen wij vandaag behandelen, want elke Minister van Defensie moet bij zijn personeelsbeleid een compromis vinden tussen de aanvoerder — de krijgsman — en de militaire ambtenaar, wat een bijzonder moeilijk compromis is. In noodtoestanden domineert de krijgsman en in wat wij ,,normale omstandigheden'' noemen krijgt de militaire ambtenaar het volle accent. In gevaarlijke tijden is de vervanging van een aanvoerder niet het grote probleem en over ranglijsten en ouderdom in rang maakt men zich dan geen al te grote zorgen; de falende man verdwijnt zonder veel omhaal, de man met succes treedt in zijn plaats en niemand spreekt meer over die falende man. Met de militaire ambtenaar echter, ook met de misschien of misschien niet falende militaire ambtenaar, moet men omzichtiger te werk gaan. Zijn bevordering en vooral zijn niet-bevordering bezorgen de leiding van het defensieapparaat heel wat hoofdbrekens en zijn ontslag gelukkig nog veel meer. Dan vindt de Minister namelijk de administratieve rechter op zijn weg en in vele gevallen vernietigt deze de beslissingen die door de opvolgende ministers zijn genomen. Wij kennen allemaal de voorbeelden uit het verleden.

Wij behoeven in dit verband maar even te denken aan de moeite die het Staatssecretaris Calmeyer heeft gekost om een aantal officieren uit het corps te verwijderen. Het wil er bij mij dan ook niet zo goed in als de Minister in het begin van de memorie van toelichting zegt dat de ontwikkeling in de krijgsmacht de oorzaak is van deze voorgenomen wetswijzigingen. Ik maak mij sterk dat de ervaringen van zijn voorgangers hem wel bijzonder voorzichtig hebben gemaakt. Dat klinkt een

beetje vreemd, wanneer men ziet welke middelen een minister heeft om een officier te ontslaan of te doen heengaan, als dat vriendelijker klinkt. De Minister beschikt over een enorm arsenaal om militaire ambtenaren te verwijderen. Het zijn er in de verschillende afdelingen van de wet in totaal vijftien. Men kan op eigen verzoek uit de dienst gaan, de betrekking kan worden opgeheven, er kan een reorganisatie plaatsvinden, men kan lichamelijke gebreken vertonen, men kan niet meer ten volle geschikt zijn, men is misschien algemeen onbekwaam of ongeschikt; over de ongewenste gezindheid wil ik nu nog maar zwijgen.

Hoe vreemd het ook klinkt, de opvolgende ministers hebben met deze maatregelen niet, althans niet ver, uit de voeten gekund. Keer op keer is men op de militaire ambtenarenrechter gebotst. De Minister is, zoals hij aankondigt, naarstig op zoek naar nieuwe middelen, die hij echter nog niet kan openbaren. Omdat hij echter toch een aantal officieren kwijt moest — een tweehonderdtal werd gezegd in de betreffende legerorder — heeft hij andere middelen te baat genomen. Die middelen zijn neergelegd in een Koninklijk besluit van 29 januari 1965, Legerorder 65003, codenummer 51.12/45. Als wij deze legerorder goed lezen — het gaat over vrijwillig heengaan van militaire ambtenaren — zien wij, dat de reorganisatie, ongeschiktheid en wat dies meer zij, helemaal geen rol meer spelen. In feite gaat het om ontslag op verzoek, zolang het quotum voor het bepaalde wapen- of dienstvak niet is uitgeput.

Het eerste in het oog springende nadeel van deze methode is, dat de Minister ook officieren kwijtraakt, die hij liever niet kwijt wil, want het was hem er eigenlijk om begonnen officieren te doen heengaan, die hij in kwaliteit niet meer de besten vond.

Op het gestelde in het voorlopig verslag ontkent de Minister dat de wet wordt uitgehold. Ik betwijfel dit. De Minister zou eigenlijk bepaalde leden van de artikelen 15, 57 en 98 van de wet moeten hanteren, Hij kan dat echter niet, want hij vermag die ongeschiktheid niet te bewijzen. Nu grijpt hij in feite naar lid 1 van deze artikelen en laat de mensen vrijwillig heengaan. Dat vind ik wel uitholling van de wet. Nu wil ik helemaal niet op een strikte toepassing der leden 6 t/m 9 van de betreffende artikelen aandringen, maar de Minister kan toch niet ontkennen, dat hij om het vraagstuk van het ontslag van militaire ambtenaren, anders dan op verzoek, op de van hem bekende prijzenswaardig sierlijke manier is heengelopen.

Ik ben bijzonder benieuwd, welke ontslaggronden de Minister nu nog aan de bestaande 15 zal kunnen toevoegen.

In het voorlopig verslag is ook enige aandacht besteed — en dat is eigenlijk een voorschot op de komende behandeling van de verdere wijziging van deze wet — aan een procedure, waarbij de raad van onderzoek te pas komt.

De Minister vindt — hij zegt dit naar aanleiding van een opmerking in het voorlopig verslag — deze raad van onderzoek een stuk modern personeelsbeleid. Ik kan dit zo niet zien. Deze raad van onderzoek is een commissie van officieren, die moet beoordelen of een bepaalde

collega eervol of niet eervol moet worden ontslagen. Kortom, een commissie uit een groep vraagt zich af of een bepaald lid uit die groep moet worden verwijderd. Ik vind dat geen modern personeelsbeleid en ik stel mij voor bij de behandeling van verdere wijzigingen van deze wet op deze zaak terug te komen, omdat ik meen, dat de harten- en nierenproeverij, die hieraan is verbonden, geschiedt uit het oogpunt van groepsbelang en ik veel meer voordelen zie in een behandeling vanuit het gezichtspunt van het algemeen belang. Dit geldt te meer nu bij de bestaande procedure in 1954 op aandringen van de Kamer de Centrale Raad van Beroep is ingeschakeld. Ik zie niet in, dat men, wanneer men eenmaal genoemde raad heeft ingeschakeld, dus een algemene rechtsprekende instantie, ook niet de militaire administratieve rechter in eerste aanleg hierbij zou kunnen inschakelen. Bij het aan de orde komen van verdere wijzigingen van de wet hoop ik dit onderwerp breder te kunnen behandelen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot de eigenlijke kern van het wetsontwerp, dat wij voor ons hebben liggen.

De eerste vraag, die zich bij de bestudering van dit ontwerp voordoet is, of dit eigenlijk geen zaak is, die voor een zeer groot deel in het georganiseerd overleg had kunnen worden afgedaan. De bevordering hoort toch duidelijk bij de rechtspositie van de officieren. Ik ben benieuwd of de Minister iets kan zeggen over de gang van zaken vóór de behandeling van dit wetsontwerp en met name over de vraag of hierover in het georganiseerd overleg is gesproken en zo ja, of daarover overeenstemming is bereikt, en, zo neen, waarom dit niet het geval is.

Mijnheer de Voorzitter! In het algemeen kan mijn fractie zich wel verenigen met de gelijktijdige bevordering van tweede luitenants tot eerste luitenant. Het gebeurde altijd en ik geloof niet, dat, als men eenmaal examen aan de K.M.A. of waar dan ook heeft gedaan, men zo grote verschillen van leiderschap toont, dat deze heel fijn genuanceerde volgorde in acht moet worden genomen. De heer Couzy heeft op welsprekende wijze het tegendeel verdedigd. Ik zou daar echter tegenover willen stellen, dat het toch wel heel vreemd is, dat men in de meest letterlijke zin gedurende zijn hele militaire leven eigenlijk — ik ken er voorbeelden van — het examen aan de K.M.A. met zich meesleept, tot aan de rang van luitenant-generaal. Dit komt voor.

De heer **Moorman** (K.V.P.): Tot het graf!

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Na de pensionering is het uiteraard niet meer van toepassing. Ik vind dit geen gewenste situatie, want juist wanneer het erop aankomt, zich te onderscheiden, kan dit gebeuren in de hogere rangen. Het is best mogelijk, dat een voortreffelijk luitenant of kapitein in een hogere, leidende functie, waar een beleid moet worden gevoerd, volstrekt ongeschikt is. Men moet de mensen die opperofficier worden, naar mijn mening niet in de eerste plaats beoordelen naar hun kennis — daarvoor hebben zij stafofficieren, die het allemaal wel weten —, maar naar hun beleids- en hun leidersgaven, die pas naar voren

kunnen komen, als zij inderdaad hebben getoond deze leidersgaven, te beginnen als commandant van een compagnie, batterij of eskadron, te bezitten. Daarom hebben wij niet zo erg veel bezwaar tegen deze gelijktijdige bevordering. Ik sluit mij aan bij de Heren Moorman en Couzy, voor wat de heel merkwaardige uitzondering betreft, die wordt gemaakt voor de marine. Ik ben ook wel benieuwd, wat nu dat heel bijzondere klimaat is. Ik wil er niet te veel van zeggen, want anders krijg ik weer de naam, iets tegen de Koninklijke Marine te hebben, en dit zou ik niet graag op mij willen laden.

Het lijkt me wat moeilijker bij de bevordering tot kapitein. Een kapitein is iemand. De meeste kapiteins, althans vele kapiteins, hebben een verantwoordelijke taak. Het lijkt mij, dat de functie van compagnies-, eskadrons- en squadroncommandant een van de moeilijkste is, die er bij de strijdkrachten bestaan. Dat is werkelijk in vele opzichten een hondebaan. Het zijn schapen met een onnoemelijk aantal poten; deze mensen lopen een enorm risico en zij staan dagelijks in de meest letterlijke zin met één been op de rand van het krijgstuchtelijke graf en met het andere been voor de deur van de Krijgsraad. Men moet zich eigenlijk wel goed bedenken, voor men iemand tot kapitein bevordert, maar bovendien moet men zich goed bedenken, welke funktie men deze man geeft, want hiervan hangt het af. Ik waag het, te stellen, dat het eigenlijk niet zozeer in het bevorderingssysteem ligt als wel in het beoordelingssysteem, waarop de heer Moorman ook heeft gewezen. Hoe beoordeelt men deze kapiteins? Een man, die op een bureau zit en, wat mij betreft, hersenwerk doet, spitsvondige dingen uitzoekt, wetenschappelijk werk doet misschien,heeft een heel andere geaardheid en een heel ander karakter dan de man, die dagelijks niet zijn onderdeel, met zijn compagnie, met zijn eskadron, met zijn batterij, moet omgaan. In het voorlopig verslag is ook tot uitdrukking gekomen, dat deze mensen veel grotere risico's lopen en veel meer kans hebben, hun krijgstuchtelijke en bevorderingsnek te breken. Hiermee moet men bij de beoordeling toch wel rekening houden. Het lijkt mij dan ook, dat men zeer grote nadruk moet leggen op het beoordelingssysteem bij de bevordering tot hoofdofficier. Ook in andere landen wordt dit ingezien. Als men het Belgische leger kent, weet men, dat de man, die in het Belgische leger in de rang, welke ligt boven die van luitenant en onder die van majoor, een nuance kent en dat de Belgen hebben de ,,commandant[m], een soort kapiteineerste-klas, de man die een onderdeel commandeert.

Ik zou de Minister willen aanraden — hij mag er zijn ambtenaren over laten nadenken — te laten nagaan, of dit aanbeveling verdient voor Nederland.

Die kapitein wordt dan nu ook geconfectioneerd, zo gezegd, en automatisch bevorderd.

Ik heb wat vreemd aangekeken tegen de bepalingen, dat een kapitein ook kan worden bevorderd, wanneer er voor hem geen functie is. Dit kan alleen, wanneer er te veel kapiteins zijn, want als er te weinig zijn, zijn er genoeg functies vrij. Dit betekent derhalve, dat mensen tot kapitein worden bevorderd, terwijl er geen plaats voor hen is. Dit betekent,

dat zij werk krijgen, dat niet op hun niveau ligt. Dit moet het gevolg zijn, dit kan niet anders. Hier is altijd bezwaar tegen gemaakt. Bij de behandeling van het wetsontwerp in 1954, dat de heer Moorman als Staatssecretaris op zo'n bekwame wijze heeft verdedigd, is, waarschijnlijk door dezelfde ambtenaren die nu de memorie van antwoord hebben geschreven, toen medegedeeld:

> „Het komt de ondergetekende voor, dat hij op de verkeerde weg zou geraken, wanneer van de algemene regel werd afgeweken, dat officieren geen hogere rang bekleden dan de functie, waarin zij zijn geplaatst, rechtvaardigt. Ook bevordering los van de organisatie werkt ontwrichtend op het bevorderingssysteem".

Ik vraag mij af, waarom nu deze Minister afwijkt van het zo positieve en stringent uitgedrukte standpunt dat zijn voorgangers hebben ingenomen, voorgangers, die helemaal niets moesten hebben van een bevordering, wanneer er voor degene, die werd bevorderd, geen functie was. Ik heb weinig eerbied voor hetgeen in de memorie van antwoord is aangehaald omtrent bevorderingspyramides en organisatietabellen. Ik weet, hoe dit gaat. Ik vraag mij af — ik beweer niets —, of men de bevorderingen afstemt op de organisatietabel of dat men de omgekeerde weg volgt. Dit is een vrij stoutmoedige veronderstelling, maar mijn ervaring zegt mij, dat niet altijd zonder meer kan worden aangenomen, dat het eerste het geval is.

Nu krijgen wij het grote moment, dat deze kapitein, deze subalterne officier majoor moet worden, dus hoofdofficier en later misschien nog opperofficier. Dan moet hij worden beoordeeld.

In het wetsontwerp lijkt het, alsof de bevordering tot majoor iets bijzonders is. Het gaat bij keuze. Keuze veronderstelt een enkele kiezen uit velen. Dat is echter niet het geval. Het is in feite zo, dat enkelen het niet worden. Het is een negatieve selectie; sommigen worden het niet, de meesten wel, wij zien het voor onze eigen ogen gebeuren. Het is ook helemaal niet erg. Het is eigenlijk geen bevordering bij keuze, sommige mensen worden het door bepaalde redenen, die zeer dringend moeten zijn, niet. Dit is ook de aanleiding en de grond geweest voor dc heer Staf om te beweren — neen ik vergis mij: een Minister beweert niets, een Minister stelt — te stellen, dat iedere officier op zijn 42ste jaar luitenant-kolonel zou zijn. Ik vind dit een hele redelijke rang op die leeftijd. Als men echter het keuzeprincipe stringent toepast en ziet, wat er zich heeft opgehoopt in de rangen van majoor en luitenant-kolonel om van de 135 of 150 kolonels bij de landmacht nog niet eens te spreken, komt die toezegging, want dat was het toch eigenlijk, van Minister Staf toch wel in een heel bijzonder licht te staan. Juist deze politiek van de heer Staf heeft ertoe geleid, dat Minister De Jong, die nu de eer heeft Minister van Defensie te zijn, met een overschot zit. Ik wil dat niet geheel op de rekening van de heer Staf schrijven, want het algemene personeelsbeleid heeft er ook toe geleid en men mag dus veilig aannemen — dat is zeer menselijk —, dat, wanneer al die kapiteins staan te dringen om over die hoofdofficiersbalk heen te springen, zij toch niet goed zijn tegen te houden. Ik meen daarom, dat er van die keuze niet zo bijzonder veel

terecht komt en dat iedere Minister van Defensie te zijner tijd zal worden geplaatst voor de noodzaak, een aantal hoofdofficieren op een fatsoenlijke manier kwijt te raken. In Engeland is dat mogelijk en krijgt een kolonel f 90 000; hier kan het ook en krijgt men gemiddeld f 25 000 à f 27 000, als ik het goed heb. Ik ben van mening, dat de Minister zich niet al te druk behoeft te maken over de bevordering bij keuze, maar wel over de vraag, hoe hij de onvermijdelijke overdaad van hoofdofficieren kan kwijtraken.

In het algemeen kunnen wij ons met dit wetsontwerp verenigen en wij zijn echt benieuwd naar wat in de definitieve wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren komt te staan. Ik heb daar al een voorschotje op genomen en de Minister kan ongeveer nagaan, welke koers wij de volgende keer zullen varen.

Iedereen neemt als vanzelfsprekend aan, dat bijna alle officieren automatisch worden bevorderd, ook als dit bij keuze gaat. Ik zou de Minister nu de volgende vraag willen stellen, en hem verzoeken daarover eens na te denken. Als Minister hetzelfde systeem, dat in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren is neergelegd, eens zou toepassen op de burgerambtenaren, waar zou hij dan terechtkomen? Het lijkt mij vreemd, dat burgerambtenaren — de dienaren zonder uniform van de Minister — niet dezelfde rechten zouden hebben op bevordering als zijn ondergeschikten, die in 's Konings rok zijn gekleed.

De heer **Walburg** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Ik mag zeggen, dat mijn fractie en ik in het algemeen best kunnen meegaan met het wetsontwerp, dat de Minister ons heeft voorgelegd. Dit wil niet zeggen, dat bij ons nog niet enkele vragen zijn opengebleven. Op een enkel punt hebben wij er nog wel enige moeite mee en ik hoop daarop aanstonds nog nader terug te komen. Anderzijds mag ik mededelen, dat wij hier en daar waardering hebben voor de wijzigingen, die in de wet zullen worden aangebracht.

In de eerste plaats wil ik er een woord van waardering over uitspreken, dat de Minister in de memorie van antwoord heeft gezegd, dat hij bevoegdheden van de raden van onderzoek niet aantast, dat hij deze zelfs ongewijzigd laat en dat hij ze niet uit de wet wil halen.

In tegenstelling met hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Wierda zoëven heeft gezegd, hebben wij wel enige waardering voor de raden van onderzoek. Wij menen, dat, wanneer het de aanvankelijke mening van de Kroon is, dat een officier niet meer waardig is in het officierskorps te verkeren, dit inderdaad een zaak is, die het officierskorps zelf aangaat. Voorts menen wij, dat het een van de middelen is — ik leg de nadruk op het woord „een" — om een officier er voor te behoeden, dat hem onrecht wordt aangedaan. Daarom willen wij aanvankelijk wel stellen, dat wij wel met de gedachte, die de Minister in deze heeft, kunnen meegaan.

Wij zijn echter ook dankbaar voor het antwoord, dat de Minister heeft gegeven op de in het voorlopig verslag gestelde vraag, nl. waarom er zoveel tijd voor nodig is, de noodzakelijke en in de nabije toekomst

te nemen maatregelen inzake aanstelling en ontslag van beroepsofficieren te nemen. De Minister antwoordt daarop, dat er nogal wat samenhang is. Wij begrijpen nu ook, dat er inderdaad nogal wat samenhang is, als deze dingen gaan gebeuren, samenhang met financiële voorschriften en in het bijzonder nu daar ook binnenkort komt een pensioenwet. Wij menen, dat deze nieuwe pensioenwet voor militaire ambtenaren thans in het georganiseerd overleg is gekomen. Wij hopen, dat het overleg vruchtbaar zal zijn en beide partijen tevredenheid zal schenken.

Wij zijn ook blij, dat de Minister heeft verklaard, dat hij veel begrip ontmoet bij andere departementen in het interdepartementaal overleg over de kwestie van een moderne krijgsmacht en het voeren van een personeelsbeleid in zo'n krijgsmacht.

Dit verheugt ons, want wij hadden, eerlijk gezegd, weleens iets anders gehoord. Wij hebben weleens gehoord, dat men daar nu niet zo bijzonder veel begrip ontmoet. Als de Minister dit echter zo verklaart, dan zijn wij natuurlijk voetstoots bereid aan te nemen, dat het zo is. Als het niet zo zou zijn, dan zou de Minister natuurlijk wel een prachtig middel hebben om toch begrip bij deze ambtenaren bij te brengen. Ik denk, dat er nooit vlugger begrip zou ontstaan — maar ik spreek dan natuurlijk schertsenderwijs — dan wanneer men persoonlijk ondervindt, wat nu in zo'n moderne krijgsmacht gebeurt en wat zo'n personeelsbeleid eigenlijk vraagt. Dan is er bij een foerier toch altijd nog wel een tentje over en dan zal men na enkele maandjes oefenen dat begrip toch snel hebben. Maar, nogmaals, ik zeg dit nu schertsenderwijs. Als het nodig was, zou dit middel er in elk geval zijn.

Ik kom dan aan het punt, dat iets meer voeten in aarde heeft, nl. dat het K.I.M. en de K.M.A. in de allereerste plaats militairen behoren af te leveren. Wij zijn het daarmede volkomen eens. Natuurlijk moet dat. De Minister vervolgt dan, dat in deze tijd een officier toch ook wel iets meer nodig heeft. Daarmede zijn wij het ook volledig eens. De Minister brengt dat dan onder — volgens mij — heel mooie woorden: In deze tijd moet een officier ook kunnen doordringen in de problemen van de hedendaagse maatschappij. Ik meen ook, dat dit beslist noodzakelijk is. In het verleden is het wel eens gebeurd, dat overigens sublieme officieren, als men op de problemen van het gewone maatschappelijke leven kwam, tekenen van onbegrip gaven. Dat moet toch niet, omdat juist de officier staat midden tussen de mensen, die zo meer uit dat maatschappelijk leven voortkomen. Daarom zijn wij blij, dat het nieuwe wetenschappelijk onderwijs op beide opleidingsinstituten nu in die richting gaat. Dan wordt echter in het voorlopig verslag gevraagd: Denkt de Minister, dat er moeilijkheden komen, als er ten gevolge van het falen in een keuzevak straks cadetten zijn, die drie, zes of misschien nog meer maanden uitstel van aanstelling moeten hebben? Dan zegt de Minister: In de praktijk zal het zelden voorkomen, dat iemand drie maanden uitstel moet hebben. Daar zit de moeilijkheid. Ik vraag mij af hoe dit kan. Aan de ene kant wordt het nieuwe wetenschappelijk onderwijs hoog gewaardeerd en is het nodig, aan de andere kant zal het zelden voorkomen, dat iemand niet slaagt.

Ik vraag mij af of het nieuwe wetenschappelijk onderwijs zo gemakkelij is, dat men praktisch altijd slaagt. Ik begrijp niet goed, dat dit op voorhand in de memorie van toelichting kan worden gezegd en zou gaarne een antwoord van de Minister hierover ontvangen. Ik vind, dat de waarde van het nieuwe wetenschappelijk onderwijs op deze beide instituten te hoog is om deze zaak zo af te doen.

Ik kom thans tot het punt van de gelijktijdige bevordering van de jaarklassen van K.M.A. en K.I.M., van tweede luitenant naar eerste luitenant en later naar de rang van kapitein. Wij hebben hier niet veel moeilijkheden mee. In het verleden geschiedde dit ook op deze wijze en ik meen, dat er nooit reële moeilijkheden bij zijn gerezen. Wij zijn te meer gerustgesteld, doordat de Minister verklaart dat er een bevorderingspiramide zal worden opgesteld. Ik heb hier wel vertrouwen in. Natuurlijk staat het vast, dat men zich aan die piramide zal moeten houden, maar deze piramide wordt weloverwogen op de behoefte gebaseerd, hetgeen bij ons de vrees wegneemt, dat er geen geregelde bevorderingsrang zou kunnen zijn.

Maar — ik kom hiermede in de richting, aangegeven door de geachte afgevaardigde Moorman — wij zouden graag van de Minister zien, dat hij hetgeen hij nu met betrekking tot de bevordering bij keuze in handen heeft niet uit handen geeft. Wij menen, dat het mogelijk moet zijn, dat een luitenant — en zeker een kapitein — een voorbevordering krijgt. Dit zal stimulerend werken voor de in het algemeen jonge officieren en in de tweede plaats moeten uitzonderlijk goede officieren deze kans krijgen. Wij leven in een tijd, dat het — vooral in de toekomst, maar misschien nu al — mogelijk moet zijn dat ook jonge officieren snel — misschien zeer snel — de kans krijgen naar hoge rangen door te stoten. In dit verband sluit ik mij geheel aan bij hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Moorman heeft gezegd.

Ook het overgaan van de kwaliteitsvolgorde naar de volgorde in ouderdom en leeftijd op de ranglijst levert voor ons geen bepaalde moeilijkheden op. De traditioneel gevolgde gedragslijn was — ik ben dit met de Minister eens — niet altijd geheel bevredigend. Het is weleens zo geweest, dat een zeer goed geslaagde cadet van de K.M.A., als hij in de praktijk van het troepenleven kwam, achterkwam bij iemand, die wat minder goed was geslaagd.

Voorts zou ik een vraag willen stellen naar aanleiding van de opmerking van de Minister dat het niet meer mogelijk zou zijn een kwaliteitsvolgorde op te stellen. Die opmerking komt volgens mij in de memorie van antwoord niet voldoende uit de verf. Wij zouden graag van de Minister vernemen waarom dat niet meer mogelijk is. Ik heb zo mijn inlichtingen ingewonnen, b.v. op de Koninklijke Militaire Academie. Daar heb ik gehoord, dat men tegenwoordig wel in dertig richtingen kan afstuderen. Wanneer dat zo is, kan ik mij best voorstellen, dat het praktisch onmogelijk is nog een kwaliteitsvolgorde op te stellen. Ik wacht het antwoord van de Minister af.

In de memorie van antwoord wordt zeer kort en concreet de vraag beantwoord: Hoe lang duurt het voordat een zeeofficier de rang van

hoofdofficier bereikt? De Minister zegt: ongeveer *12* jaar. Ik stel voorop, dat ik de officieren van de Koninklijke Marine van harte gun, dat zij zo snel die majoorsrang bereiken. Ben ik echter goed ingelicht — helemaal zeker weet ik het niet en vandaar deze vraag —, dan duurt het bij de Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht ongeveer 16 jaar. De geachte afgevaardigde de heer Moorman zei veertien, volgens mijn inlichtingen is het echter zestien jaar. Ik vraag mij af of er zo'n enorm verschil moet zijn. Een verschil van vier jaar is nogal wat! Kan de Minister dit verklaren? Heeft de Minister misschien een plan om hieraan iets te doen? Ik kan mij moeilijk voorstellen, dat de bekende wervingsadvertenties van de Koninklijke Marine die van tijd tot tijd in onze bladen verschijnen waar zijn: ,,Je bent bij de marine beter af". Wellicht wil de Minister hierover nog iets zeggen.

Enige moeilijkheden hebben wij met de artikelen 21*a*, 47 en 74 van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht, die betrekking hebben op overplaatsing buiten de wil naar een ander korps, wapen of dienstvak, dan wel buiten de krijgsmacht. Het gaat ons niet om het eerste. Natuurlijk moet de Minister de bevoegdheid hebben iemand over te kunnen plaatsen naar een ander korps, wapen of dienstvak. Het gaat ons echter om het laatste: ,,dan wel buiten de krijgsmacht". Ik wil hieraan onmiddellijk toevoegen, dat de Minister ook hiertoe de bevoegdheid moet hebben. Op het eerste gezicht vinden wij dit wetsartikel echter toch wel bijzonder ruim gesteld. Daartegen heb ik wel enig bezwaar. Als ik dat artikel zo lees, dan komt het mij voor, dat de Minister bij wijze van spreken een reserve-officier in alle mogelijke civiele functies kan plaatsen. Ik weet wel, dat dit natuurlijk in het belang van het Koninkrijk moet zijn, maar ik vraag mij toch af of dit niet wat te ver gaat. De Minister belooft wel in de memorie van toelichting, dat als een officier buiten zijn wil wordt overgeplaatst in een functie, buiten de krijgsmacht liggende, dit overeenkomstig zijn rang zal gebeuren, maar aan de hand daarvan rijst bij mij de concrete vraag: moet die norm, die de Minister noemt in de memorie van toelichting, niet worden opgenomen in de wet zelf? Ik dacht, dat deze brede groep van reserve-officieren — er zijn er nogal wat — enige wettelijke zekerheid ter zake toch wel mocht hebben.

Mijnheer de Voorzitter! In het desbetreffende artikel is ook gesteld, dat de Minister de bevoegdheid om iemand buiten zijn wil in een civiele functie te plaatsen ook in vredestijd heeft. Ik vraag mij af of dit wel noodzakelijk is. Ik ga er mede akkoord, dat de Minister deze bevoegdheid in oorlogstijd krijgt, maar ik vraag mij af of het wel nodig is, dat dit ook in vredestijd het geval is. Wellicht antwoordt de Minister: ja, maar ik heb bepaald niet zulke grote bevoegdheden om in vredestijd reserve-officieren in werkelijke dienst op te roepen en dus zal dit wel meevallen. Wij hebben echter in vredestijd een aantal reserve-officieren in dienst. Ik denk aan onze reserve-officieren in lang verband (zes jaar en dan weer zes jaar). Ik vraag mij af: is het nu wel juist, dat deze mensen, die als militair zijn aangenomen, in volle vredestijd in een civiele functie kunnen worden geplaatst?

Kan de Minister iets mededelen over een eventuele bescherming, die de Conventie van Genève geeft aan de reserve-officieren, die in een civiele functie worden geplaatst, doch hun militaire status behouden?

Ten slotte moge ik vragen of de Minister de plaatsing van een reserve-officier bij een ander departement op elk moment kan beëindigen.

De heer **Kikkert** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! In het voorlopig verslag inzake het thans aan de orde zijnde wetsontwerp is door ons de opmerking gemaakt en de vraag daaraan vastgeknoopt: waarom komt de Minister met een aantal noodzakelijke wijzigingen en een aantal incidentele voorstellen, die naar onze mening niet een zodanige urgentie hadden, dat zij bij dit wetsontwerp behoefden te worden geregeld.

De Minister heeft deze „sommige leden" in het voorlopig verslag handig gevangen op een bepaald woord. De Minister deelt immers mede op blz. 2 van de memorie van antwoord, dat er door hem niet is gesproken van een geheel van maatregelen van voorbereiding. De Minister zegt namelijk op blz. 2:

> „De situatie is deze, dat in het najaar van 1964 de voorbereiding van een aantal noodzakelijk geachte partiële wetswijzigingen zo ver was gevorderd, dat een desbetreffend ontwerp aan de Staten-Generaal kon worden aangeboden. terwijl voorts nog enige andere wijzigingen — de ontslagbepalingen betreffende — noodzakelijk werden geacht waarvan de voorbereiding evenwel nog niet was voltooid".

Nu zegt de Minister: een geheel van wijzigingen ligt niet in mijn voornemen. Mijnheer de Voorzitter! Ik neem gaarne aan, dat dit juist is, maar de bedoelingen van deze leden in het voorlopig verslag sloegen dus inderdaad op datgene, wat de Minister mededeelt op blz. 1 van de memorie van antwoord, nl. het voornemen, tevens voorstellen in te dienen betreffende aanvulling van de voor officieren geldende ontslagbepalingen. Ik meen dus ook op dit moment nog, dat het beter ware geweest, als de Minister deze overige bepalingen — dus buiten de bevordering van de jaargang van de K.M.A. — had overgebracht naar het komende wetsontwerp.

Mijnheer de Voorzitter! Ik stel dit ook nog om een andere reden. Als ik het immers goed heb begrepen, is er over het hier voor ons liggende wetsontwerp geen overleg gepleegd in het georganiseerde overleg. Zou ik hierin juist zijn, dan wil ik dit van de Minister gaarne straks vernemen. In die stukken wordt daarover echter geen mededeling gedaan, terwijl de Minister wel mededeelt op blz. 1 van de memorie van antwoord, dat de desbetreffende ontwerpen aan de commissies voor georganiseerd overleg kunnen worden voorgelegd.

Dit betekent dus, dat het overige deel wel naar het georganiseerde overleg gaat, maar dat deze regelingen niet in het georganiseerd overleg zijn geweest. Het is echter mogelijk, dat deze mededeling per abuis achterwege is gebleven en dat ik dus straks van de bewindsman hoor, dat dit wel degelijk in het overleg ter sprake is geweest.

Mijnheer de Voorzitter! Tegen de eerste wijziging nl. de bevordering

van die jaarklasse, heb ik geen bezwaar, maar de overige wijzigingen, die toch nauw gelieerd zijn aan op stapel staande wijzigingen — ik denk in dit verband aan de wijziging van de Pensioenwet —, hadden naar mijn mening daarbij gezamelijk kunnen worden bezien. Ik neem althans aan, dat wij op dat moment iets meer over de nieuwe Pensioenwet zullen weten dan op dit moment het geval is. Immers, gesteld — ik zeg niet, dat het gebeurt ik weet dat niet — dat in de nieuwe Pensioenwet zal worden uitgegaan van een leeftijd van 55 jaar, dan zal in ieder geval de promotie in een sneller verloop moeten plaatsvinden dan op dit moment, nu de pensionering op 65 jaar is gesteld. Hiermede zal men bij de bevorderingswet rekening moeten houden. Ook om deze reden ware het mij liever geweest, als de Minister deze incidentele wijzigingen in dit wetsontwerp achterwege had gelaten en ze had overgebracht naar het nog komende wetsontwerp.

Ik zei reeds. dat ik tegen de bevordering van de cadetten tot tweede-luitenant — deze jaarklasse —, die dus bij dit wetsontwerp wordt geregeld, geen bezwaren heb. Ik heb er ook geen bezwaar tegen, dat voor de subalterne officieren de keuzebevordering in deze wordt afgeschaft en dat er een jaars-gewijze bevordering plaatsvindt.

Ik ben mij ervan bewust, wanneer ik dit zo stel in aansluiting op het wetsontwerp, dat voor ons ligt, dat dit wel enige moeilijkheden met zich kan brengen. Ik denk aan het vraagstuk, waarover de geachte afgevaardigde de heer Wierda heeft gesproken, de piramide bij de bevorderingsgang en de kwestie van de organisatietabel. In dit verband vraag ik mij af, of, nu de studie voor officier — ik denk aan de K.M.A. — tot vier jaar is uitgebreid — dus op universitair niveau is gebracht — men nog bij een modern personeelsbeleid de oude gang van zaken kan blijven volgen. Wordt in wezen deze studie niet te lang en aan de andere kant niet te kostbaar om inderdaad nog al deze jaren door deze afgestudeerden in de subalterne rangen te laten doorbrengen? Moet men in de toekomst niet komen tot een ander personeelsbeleid ten aanzien van het middenkader? Deze universitair geschoolden, als ik ze zo mag aanduiden, moeten na een bepaalde stage in deze rangen te hebben doorlopen — ik sluit mij gaarne aan bij datgene, wat de geachte afgevaardigden de heren Wierda en Moorman hebben gezegd — gelegenheid hebben te demonstreren in deze rangen, of zij al dan niet leidinggevende kwaliteiten hebben, of zij voldoende wijsheid en inzicht bezitten om aan hun onderdelen leiding te kunnen geven en daardoor te laten blijken, dat zij geschikt zijn voor de hogere rangen.

In dit verband is door ons in het voorlopig verslag een vraag gesteld over de militaire en de keuzevakken. Door de keuzevakken kan het voorkomen, dat men drie maanden, zes maanden of twaalf maanden later wordt bevorderd. Mijn voorganger op dit spreekgestoelte heeft hierover ook gesproken. Ik sluit mij aan bij een uitspraak, die hij deed. Hij zei nl., dat militair leiderschap nog iets anders is dan voldoende sociologisch inzicht hebben, voldoende inzicht in alles, wat in de maatschappij leeft en beweegt buiten het zuiver militaire. Deze officier is opgeleid om indien mogelijk te werken in vrede. Indien dit niet mogelijk

is, moet hij in andere omstandigheden optreden, zodat hij dan dus militair leiderschap ten toon moet spreiden. Dan moeten ten slotte de soldaat en andere aan hem ondergeschikten hem hun leven ter beschikking stellen. Ik zeg het nu wel heel cru, maar in feite komt het daarop neer, als het onverhoopt ooit eens werkelijkheid zal worden. Als het daar op aankomt, heb ik liever de man als officier, die militair leiderschap bezit, dan de man, die een uitstekend student in de keuzevakken is, maar iets minder intellectueel is ingesteld ten opzichte van de overige militaire vakken. Ik geloof dus, dat het kan voorkomen, dat juist deze cadetten, misschien qua militair, beter zijn. Misschien hebben zij iets minder begrip van de lijnen, die lopen door de maatschappijstructuur, maar in oorlogstijd zou ik liever onder hen dienen. Daarom doet het mij toch ergens vreemd aan, dat hun bevordering wordt uitgesteld, terwijl de anderen drie, zes, desnoods twaalf maanden eerder kunnen worden bevorderd. Hierop zou ik graag een uitvoerig en gedegen antwoord van de bewindsman ontvangen. Tegen dit onderdeel van het wetsontwerp heb ik echt wel bezwaren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij ook graag aansluiten bij de vraag, die de heer Moorman, naar ik aanneem in alle ernst, heeft gesteld over het klimaat. Volgens hem is dit bij de Koninklijke Marine anders dan bij de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht. De andere organisatiestructuur, die de krijgsmachtdelen, misschien dan met uitzondering van de marine, hebben gekregen, betekent in ieder geval, dat, waar het mogelijk is, een zo ver mogelijk gaande eenvormigheid in bepaalde bevorderingen, indeling enz. zal worden gebracht. Kan het gezamelijk en op dezelfde wijze geschieden, dan zal dit ook worden gedaan.

Nu is het best mogelijk, dat mijn kennis van de marine onvoldoende is en dat er niet alleen sprake is van een klimaatsverschil, doch dat het in verband met de dienstverrichtingen en de totaal andere positie van onze marine inderdaad noodzakelijk is, het op een andere wijze te doen. Ik wil daarover toch wel eens graag precies door de Minister worden ingelicht.

Het vraagstuk rond deze bevorderingswet is reeds van vele kanten belicht. Ik zal daarop dan ook niet meer ingaan, ten einde niet in herhalingen te vallen.

De **Voorzitter:** Ik zal thans de vergadering schorsen, ten einde de heer Minister in de gelegenheid te stellen, zijn antwoord voor te bereiden.

De vergadering wordt te 15.10 uur geschorst en te 15.37 uur hervat.

De heer **De Jong,** Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Het verheugt mij in bijzondere mate, dat deze beide wetsontwerpen in het algemeen zo'n grote instemming hebben gevonden. Ik ben speciaal dankbaar voor de woorden van waardering, die de geachte afgevaardigde de heer Walburg sprak.

Een van de punten, waarmee de geachte afgevaardigde de heer Couzy het niet eens was en waarover ook alle andere geachte afgevaardigden

hebben gesproken, is de kwaliteitsvolgorde. Daarover kan men zeer verschillend denken; sinds jaren hebben wij zowel bij de marine, als landmacht en luchtmacht een kwaliteitsvolgorde gehad na het verlaten van de K.M.A. en het K.I.M. Dit heeft zijn voordelen: ongetwijfeld geeft dat een zekere rust: men heeft een houvast. Het is iets, dat is geaccepteerd en dat heeft zijn voordelen.

Aan de andere kant kennen wij ook allemaal de nadelen ervan: als wij vele jaren nadat de studenten het K.I.M. of de K.M.A. hebben verlaten eens kijken hoe dan de volgorde is, dan zien wij dat die vrijwel zonder uitzondering anders is geworden. Het heeft dus zijn voor- en nadelen en er zijn goede argumenten te bedenken om het een of het ander te doen.

Dit wordt eigenlijk het beste in de ontwerpen zelf geïllustreed, omdat de marine het nog wel wil handhaven, terwijl de K.M.A. eraf moet.

Dit is eigenlijk het beslissende van het hele punt: zoals ik in de memorie van toelichting heb geschreven zou ik de kwaliteitsvolgorde wel hebben willen handhaven, ware het niet, dat het niet meer mogelijk is op de K.M.A.

Van het ogenblik af, dat wij ertoe zijn overgegaan de wetenschappelijke vorming op het K.I.M. en de K.M.A. op een hoger niveau te brengen, was het in de ontwikkeling, zoals die zich op de K.M.A. voordeed, niet meer mogelijk een kwaliteitsvolgorde vast te stellen. Ik kom dan tevens op het beroemde klimaatsverschil, waarover ook alle afgevaardigden hebben gesproken. Bij de K.M.A. is het zo, dat zelfs bij één wapen of dienstvak, die normaal in één ranglijst zouden komen, nog verschillende studierichtingen mogelijk zijn. Het is gewoon fysiek onmogelijk om een vergelijking te maken of een kwaliteitsvolgorde vast te stellen. De geachte afgevaardigde de heer Walburg meende gehoord te hebben, dat er 30 studierichtingen waren. Ik ben er niet helemaal zeker van; ik geloof, dat het er 17 zijn. In ieder geval zijn het er te veel om onderling vergelijkingsmateriaal te hebben.

Bij het K.I.M. is het iets anders, in de eerste plaats al door de volgorde. Eerst studeert men drie jaar, dan loopt men een stage op de vloot en dan studeert men nog een jaar. Bovendien zitten in één dienstvak — als ik dezelfde term even mag gebruiken — geen verschillende studierichtingen. Daar is het dus nog wel mogelijk een kwaliteitsvolgorde te handhaven. Voorts — en dat heb ik eigenlijk bedoeld met ,,het andere klimaat'' — spelen andere elementen een rol bij de stage op de vloot. Het gaat dan ook om zeemanschap en andere algemene capaciteiten om zich op een schip, dat toch een wat uitzonderlijke samenleving is, te kunnen handhaven.

In de drie onderdelen van de krijgsmacht treft men drie verschillende atmosferen aan. Voor het handhaven van zijn positie maakt het groot verschil waar men zich bevindt, in een vliegtuig of een squadron vliegtuigen, bij een bataljon of op een schip. Deze omstandigheden stellen verschillende eisen aan het leiderschap, zodat men op andere gronden geschikt voor een leidende functie wordt bevonden in de krijgsmachtsdelen. Wij zien dus wèl voordelen van dc kwaliteitsvolgorde en wij

zouden er de voorkeur aan hebben gegeven om dit te behouden, maar voor wat de K.M.A. betreft is het onmogelijk. Het overnemen van het amendement van de heer Couzy zou de klok geheel terugdraaien; voor de billijkheid zou men dan naar een kwaliteitsvolgorde terug moeten, waarmee men het wetenschappelijk onderwijs voor officieren onmogelijk zou maken. Dczc zaak zal nog aan de orde komen bij de wet daarover, maar ik geloof dat het essentieel is om de opleiding op een akademisch niveau te brengen. Zoals de nacht volgt op de dag, zitten wij dan vast aan het loslaten van de kwaliteitsvolgorde op de K.M.A.

Een ander punt, waarover de geachte afgevaardigden in variaties van prijzend tot afkeurend hebben gesproken, is dat van de personeelspiramides. Ik beluisterde hier en daar een toon, alsof men wilde zeggen: Dat is een foefje van u, daar verschuilt u zich achter. Ik kreeg de indruk dat deze piramides enigzins een slechte naam hebben, maar zo moeten wij het mijns inziens niet zien. Dat niet alles is, zoals het zou moeten zijn, daarvan zijn wij allen overtuigd, maar de opsomming die ik in de memorie van antwoord heb gegeven laat zien welke redenen er zijn; de snelle groei na de oorlog en de samenvoeging van het K.N.I.L. met het Nederlandse leger hebben de opbouw van het officierskorps wat ongebalanceerd gemaakt. Dat dat spanningen en mocilijkhcden bij het beleid geeft, is op zich zelf geen veroordeling van de personeelspiramide. De personeelspiramide moet er zijn, omdat anders op de lange termijn geen behoorlijk verantwoord beleid kan worden gevoerd. Zij wordt afgestemd op de organisatie die men voor ogen heeft en op de behoefte die er is. Men kan eenvoudig uitrekenen hoeveel officieren van bepaalde anciënniteit er nodig zijn om het apparaat te kunnen besturen, dat men wil opbouwen om de krijgsmacht te verwezenlijken die men voor ogen heeft. Zodra men dat weet, kan men de promotiegang en de aantallen officieren berekenen. Zij komen ook niet allen uit dezelfde bron; zij komen van de K.M.A. en via andere wegen. Men moet een soort raamwerk hebben om de behoefte te kunnen bepalen, om te weten hoeveel cadetten en adelborsten per jaar moeten worden aangenomen om op een gegeven moment een bepaald aantal officieren van een bepaalde anciënniteit te hebben. Anders zou men geheel in de mist varen, zou men geen idee hebben van de aantallen die nodig zijn. De personeelspiramide is een essentieel onderdeel, noodzakelijk voor het voeren van een verantwoord personeelsbeleid op langere termijn.

Vooral bij de bevorderingen, aanname, cursussen voor officieren e.d. is het werk meer op een periode van tientallen jaren dan van enkele jaren gericht.

De geachte afgevaardigde de heer Moorman heeft gezegd: Nu u afstapt van de kwaliteitsvolgorde wordt het beoordelingssysteem van groter belang. Daarin moet vertrouwen bestaan. Ik onderschrijf dit ten volle. Een dergelijk vertrouwen is onontbeerlijk. Het mankeert daaraan ook niet. De mensen die klagen, en vooral in sommige gevallen die wat de aandacht trekken, kunnen licht het idee veroorzaken dat er sprake is van een geschokt vertrouwen in de beoordeling. Als men echter in aanmerking neemt dat er per jaar zeker een tienduizend beoordelingen

worden opgemaakt en dat het aantal klachten daarover maar een heel klein percentage is, geloof ik dat men naar eer en geweten mag stellen dat er vertrouwen bestaat in het beoordelingssysteem. Ik ben het geheel met de geachte afgevaardigde eens dat er nu rust in moet worden gebracht. Wij kennen nu vier jaar het nieuwe systeem. Het lijkt ook mij noodzakelijk daarin rust te houden en daarmede eerst geruime tijd ervaring op te doen.

Verschillende geachte afgevaardigden hebben gevraagd of deze ontwerpen zijn voorgelegd aan het georganiseerd overleg. Zij zijn daar inderdaad behandeld en wel op 16 juli 1964. Beide voorstellen hebben de instemming gekregen van de commissies Georganiseerd Overleg voor officieren.

De geachte afgevaardigden de heren Wierda, Walburg en Kikkert hebben gesproken over de raden van onderzoek. De geachte afgevaardigde de heer Walburg had er waardering voor. Die waardering klonk niet in dezelfde mate door in de woorden van de geachte afgevaardigde de heer Wierda. Het is toch niet iets uitzonderlijks dat een corps, wanneer dat denkt dat er tegen de regels wordt gezondigd, in eerste instantie, nadat het is vastgesteld, daarover medeoordeelt. Ik vind dat wel juist. Wij zien dat ook bij de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, bij de apothekers, bij de notarissen. In eerste instantie treedt het corps zelf sanerend op en legt daarna de regeling ter toetsing aan de rechter voor. Ik vind dit zeker niet in strijd met een behoorlijk personeelsbeleid.

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Maar die hebben geen Ambtenarenwet achter zich.

Minister **De Jong:** Dat behoeft het toch niet te veroordelen, mijnheer de Voorzitter; ik zou zeggen: dat is nog een extra-waarborg.

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Dat is het exclusieve middel, dat zij bezitten. Een ander middel staat hun niet ten dienste.

Minister **De Jong:** Dat versterkt mijn argument, want dan geven wij aan deze mensen twee middelen, terwijl anderen het met één middel moeten doen.

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Dat is geen argument; dat is een slimmigheid.

Minister **De Jong:** Ja, maar die zijn soms doeltreffend, mijnheer de Voorzitter.

De geachte afgevaardigde de heer Moorman heeft gepleit voor de mogelijkheid ten aanzien van subalterne officieren toch keuzebevordering in het leven te roepen. De geachte afgevaardigde heeft in feite namelijk gezegd: wij zien hier een zeer merkwaardig verschijnsel; meestal komen hier bewindslieden pleiten voor het verkrijgen van meer bevoegdheden, maar hier hebben wij nu eens een bewindsman, die wat wil afstoten. Hoewel ik nog niet direct Nederlandse officieren in

een Gemini rondom de wereld zie cirkelen, ben ik toch door zijn betoog, dat ook door andere afgevaardigden is gesteund, wel onder de indruk geraakt, dat de mogelijkheid moet behouden blijven om met het oog op het verrichten van een zeer bijzondere daad een keuzebevordering van subalterne officieren te doen plaatsvinden. Ik heb de kans aangegrepen — een kans die de geachte afgevaardigde zelf al indiceerde — om in de verschillende artikelen, die hierop slaan een kleine wijziging aan te doen brengen. Op het ogenblik wordt er gesproken van: ,,schitterende wapenfeiten en een uitstekende militaire daad''. Wij zouden dit mijns inziens kunnen veranderen in:

> ,,Een andere daad of verrichting, waardoor hij zich zeer bijzonder heeft onderscheiden''.

Daardoor zou de mogelijkheid, die de geachte afgevaardigde zou willen behouden, weer zijn geopend. Door middel van een nota van wijzigingen zou dit in de vorm van een nieuw artikel VIII op eenvoudige wijze kunnen worden bereikt.

De geachte afgevaardigde de heer Walburg heeft — en ook de geachte afgevaardigden de heren Moorman en Wierda hebben dit, geloof ik, gedaan — gezegd: u spreekt nu wel over die plaatsing van reserve-officieren buiten hun eigen dienstvak, maar wij zouden toch wel graag vernemen, hoe dit precies zit; wij zouden daarover graag wat meer zekerheid hebben. Waarom, zo heeft men gevraagd, zet u dit niet in de wet? Dit is niet in de wet opgenomen, omdat wij wat bevreesd waren, dat de zaak juist in een tijd van spanningen te veel in een keurslijf zou zitten en bovendien omdat vele gevallen denkbaar zijn, dat men niet goed weet of een en ander nu wel overeenkomstig de rang is. Ik denk aan een reserve-officier, die b.v. — ik heb in de memorie van antwoord verschillende gevallen genoemd — in een of ander laboratorium wordt geplaatst. In welke rang wordt hij daar geplaatst? Dat hangt een beetje af van zijn status in de algemene laboratoriumwereld, in die wetenschappelijke wereld, waarin hij medewerkt.

Een ander voorbeeld is de havenraad. Zoals men weet, kennen wij die in tijden van spanning. De voorzitter is iemand uit de havenwereld. In die raad zitten reders, bevrachters, dokwerkers, mensen uit de arbeidswereld. Ook is een reserve-officier van de marine erin vertegenwoordigd. Moet dit nu een overste of een kolonel zijn? Ik zou het niet graag zo maar durven zeggen. De man, die daarvoor het meest geschikt is, onafhankelijk van zijn rang, wordt daarbij geplaatst. Wij hadden bezwaar om ons in een dergelijk keurslijf te persen. In de memorie van toelichting heb ik geschreven dat het nadrukkelijk de bedoeling is om iedereen overeenkomstig zijn rang te plaatsen.

Ik zou de geachte afgevaardigde willen vragen, als ik hier weer nadrukkelijk verklaar, dat het de bedoeling is, iedere reserve-officier in die omstandigheden, overeenkomstig zijn rang te plaatsen, of hij dit voldoende zekerheid kan vinden, omdat het andere misschien toch wat bezwaarlijk kan worden. Mijnheer de Voorzitter! Dit zijn naar mijn mening algemene punten. Ik wil nu even de verschillende kleinere vragen doorlopen.

De geachte afgevaardigde de heer Couzy heeft het bezwaar gememoreerd, zoals dat ook in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift naar voren is gebracht.

Ik meen, dat dit in de memorie van antwoord toch ook afdoende is beantwoord.

De heer **Couzy** (V.V.D.): Daarin staat alleen, dat u het er niet mee eens bent.

Minister De **Jong:** Mijnheer de Voorziter! Dit is ongetwijfeld juist. Ik wil nu de kwestie van de 200 officieren naar voren brengen. Ik wil er even de nadruk op leggen, dat dit niet een aparte ontslaggrond is om mensen kwijt te raken, die wij kwijt willen zijn. Er is, omdat juist door die piramides en door die organisaties er in bepaalde wapens en dienstvakken een overcompleet was, precies aangewezen: in dit wapen, in deze tijdsband hebben wij een teveel aan officieren van die of die anciënniteit en daarom willen wij er graag zoveel laten afvloeien.

Nu is op basis van vrijwilligheid de gelegenheid geopend, met een speciale regeling tot dat aantal met ontslag te gaan. Dit is echter volkomen vrijwillig en daarbij gaat het niet om mensen, die wij kwijt willen raken. In die band van het gehele spectrum wordt de gelegenheid geopend voor officieren, eruit te gaan. Als de aantallen gehaald zijn, wordt de gelegenheid weer gesloten.

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Maar u herinnerde zich toch heel goed wat de heer Calmeyer daarbij is overkomen.

Minister De **Jong:** Dat was een heel andere zaak, mijnheer de Voorzitter. Hier gaat het op basis van volkomen vrijwilligheid; met een speciale regeling gaan niet door de overheid aangewezen mensen weg, maar wordt de gelegenheid geopend voor alle officieren, die vallen in de band van dat wapen of dat dienstvak en van die leeftijd, er uit te gaan. Dit betreft dus goede en slechte officieren, alles wat er is; er wordt niet aangewezen: die moeten eruit! Dit is dus een geheel andere zaak en ik meen, dat deze dingen niet mogen worden vergeleken.

De geachte afgevaardigde heeft me nog een uitermate moeilijke vraag gesteld, toen hij zei: wat zou er gebeuren, als u hetzelfde systeem eens toepaste op de burger-ambtenaren? De maatregelen hiervoor worden genomen op grond van geheel andere wetten; dit onttrekt zich een beetje aan mijn beoordeling en ik zou daarover op dit moment niet graag filosoferen, want dan kom ik, geloof ik, in een heel gevaarlijk vaarwater.

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Wilt u daarover nadenken? Dat zal consequenties hebben voor de verhouding op uw departement.

Minister De **Jong:** De gehele kwestie van de verhouding tussen militaire en burger-ambtenaren is iets, waarmee wij voortdurend bezig zijn. Het algemeen personeelsbeleid van de overheid is in heel grote mate,

voor wat deze groepen betreft, al op elkaar afgestemd en verschillende facetten daarvan worden in onderling overleg geregeld. Het militaire handwerk heeft echter wel zijn bijzondere karakter en het eist daardoor speciale voorzieningen. Ik voel mij toch niet geheel bevoegd, nu maar zo een uitspraak te doen over hetgeen de resultaten zouden zijn, als wij over en weer die wetten van toepassing verklaren.

De geachte afgevaardigde de heer Walburg heeft nog gevraagd: hoe zit het nu precies; waarom is er zoveel verschil in de carrièregang tot hoofdofficieren; bij zee-officieren is het 12 jaar en bij K.L. en K.Lu. is het 16 jaar. De geachte afgevaardigde, de heer Moorman sprak over 14 jaar. Hoe die getallen precies zijn, weet ik niet. Ik weet wel, dat er verschillen zijn. Dit is ook wel te verklaren, doordat het op het ogenblik zo is, dat de gemiddelde carrière bij de marine loopt tot 50 jaar en die bij het leger tot een leeftijd van 58 jaar. Dit op zichzelf geeft al een verschil in carrièregang, als ik uitga van de personeelspiramide, waarover ik zojuist sprak. Daarbij komen ook de argumenten ontleend aan de behoefte aan mensen en aan de leeftijden. Een en ander speelt hierbij een rol. Ik kan op het ogenblik geen exacte verklaring geven. Het verschil in lengte van carrière is ongetwijfeld een van de voornaamste redenen daartoe.

De geachte afgevaardigde heeft nog gevraagd: Hebt u die bevoegdheid reserve-officieren in civiele functies te plaatsen, ook in vredestijd nodig?

Dit is nodig om een aanwijzing voor een mobilisatieplaats te kunnen doen. Dit moet in vredestijd gebeuren. Daarvoor is het noodzakelijk. Voorts heeft hij gevraagd: Is de bescherming van het Conventie van Genève ook van toepassing op iemand die in zo'n civiele functie is geplaatst? Het antwoord hierop luidt: ja.

Ook op zijn laatste vraag kan ik antwoorden, dat het elk ogenblik mogelijk is om een dergelijke plaatsing te beëindigen.

De heer **Couzy** (V.V.D.): Mijnheer de Voorzitter! Ik vond de beklemde gevoelens van de heer Moorman — toen deze naar de tribunes keek — wat vreemd. Ik vond het ook vreemd, dat hij dit alles op mijn debet wilde schrijven. Ik meen, dat hij zelf de regeling van dit bezoek heeft voorbereid.

De heer **Moorman** (K.V.P.): De heer Wierda!

De heer **Couzy** (V.V.D.): Mijnheer de Voorziter! De geachte afgevaardigde de heer Wierda heeft gezegd: Men sleept dat academieexamen dan zijn gehele leven, tot en met de rang van luitenant-generaal, mee. Ik zou hem willen uitdagen, daarvan voorbeelden te noemen, want ik ken ze helemaal niet. De Minister heeft ook al gezegd, dat de volgorde zich in de loop van de jaren belangrijk wijzigt, dit op grond van gevolgde studies en eventuele beoordelingen.

Reeds eerder is het mij opgevallen, dat de Minister nooit nieuwe argumenten aanvoert en dat hij zich bij de oude houdt. Ik bedoel

hiermee in de eerste plaats het loslaten van die kwaliteitsvolgorde. Zowel in de memorie van toelichting als in de memorie van antwoord heb ik gelezen, dat het niet meer mogelijk is. Ik ben er nog altijd niet van overtuigd, dat het niet mogelijk zou zijn, vooral niet, wanneer men een studie vier jaar lang begeleidt, wanneer men dus deze mensen vier jaar lang bekijkt, terwijl zij bovendien nog twee à drie zomers worden gedetacheerd bij de troep, zij hun detacheringsrapporten ook meekrijgen en men ten slotte hun studieresultaten in het totaal toch per se wel aan een vergelijking zou kunnen onderwerpen. Hetzelfde geldt eigenlijk voor wat de Minister heeft gezegd met betrekking tot hetgeen in het militair-rechtelijk tijdschrift is geschreven. Gaarne zou ik de tegenargumenten vernemen, die dat niet-oneens-zijn onderstrepen.

Ik geloof niet, dat ik met mijn amendement de klok terugzet, want zelfs wanneer de methode van jaarsgewijze bevordering blijvende toepassing zou vinden, wordt een en ander niet verhinderd. Ik meen, dat de jaarsgewijze bevordering en evenmin het jaarsgewijze in beschouwing nemen van het jaar voor bevordering tot hoofdofficier dat in de weg behoeft te staan. Ik meen, dat dit beleidszaken zijn en dus niet direct in de wet behoeven te worden opgenomen. Wij hebben in de afgelopen jaren telkens andere wijzen van bekijken gezien; het is o.a. enige jaren gebruik geweest, dat drie promotiejaren voor bevordering werden bekeken. Men voelde toen ook niet de behoefte, dit in de wet op te nemen. Ik meen, dat het amendement het de Minister misschien alleen maar eenvoudiger maakt om tot die kwaliteitsvolgorde inderdaad terug te keren.

De heer **Moorman** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats moge ik de geachte bewindsman dankzegggen voor zijn mededelingen. Ik ben daardoor, hoewel een mens nooit geheel voldaan is, wel tevreden gesteld, vooral over het feit, dat de minister op zo korte termijn kans heeft gezien, in de ingewikkelde wetstechniek van de bevorderingswet door middel van een nota van wijziging de door ons gevraagde wijziging in verband met de bevordering bij keuze aan te brengen. Wij zijn hem daarvoor erkentelijk.

Over het onderdeel: beoordelingen in verband met de bevorderingswet wil ik nog enkele opmerkingen maken. De Minister heeft natuurlijk gelijk, wanneer hij zegt, dat per jaar tienduizend beoordelingen worden opgesteld en dat maar een klein percentage daarvan een bezwaarschrift indient. Ik geloof zelfs, dat het cijfer van de Minister bepaald aan de lage kant is, wanneer hij ook nog rekening houdt met de tussentijdse beoordelingen. Ik denk in dit verband nl. eerder aan 20 000 beoordelingen. De Minister stelde dus terecht, dat het percentage van degenen, die in beroep gaan, maar laag is. Daarom gaat het ons nu juist. In een aantal gevallen kan men natuurlijk niet in beroep gaan. De Minister weet, dat men in beroep kan gaan over het met rood onderstreepte gedeelte, maar niet over het met zwart onderstreepte. Men kan ook niet in hoger beroep gaan over het niet-onderstreepte. Nu zal men zeggen, dat dat dan alleen maar goed kan zijn, vooral dus het niet onderstreepte,

maar daarbij moet men toch oppassen. Ik herinner mij — dit is jaren geleden, mijnheer de Voorzitter —, dat een commandant de geschiktheid van een marinier wilde onderstrepen. Het ging er om aan te tonen dat de man een goed militair was. De commandant sprak: dom en gewillig, geschikt voor marinier. Hij deed dit met de beste bedoelingen, maar gezien in het kader van een beoordeling was deze uitspraak toch wel ietwat aan de vreemde kant. Wij willen nu zo graag openheid, mijnheer de Voorzitter, waardoor men ook de gelegenheid krijgt, de dikwijls subtiele zaken, die toch hun nawerking hebben en die liggen in het vlak van het niet-onderstreepte en het met zwart onderstreepte, onder de aandacht van betrokkene te kunnen brengen. Dit is haast alleen mogelijk — wij vragen de Minister het eens te bezien — door middel van volledige openheid.

Ten slotte wil ik nog een opmerking maken over het plaatsen van reserve-officieren. Ik meen te mogen stellen, dat de Minister het aldus moet zien: Hij moet in bepaalde niet-militaire organisaties, waarin hij mensen plaatst, wel degelijk letten op het niveau en op de rang, die daaraan als het ware moet zijn aangepast. Ik kan mij dus b.v. voorstellen, dat iemand tijdelijk een hogere rang krijgt. Ik kan mij natuurlijk niet voorstellen — en de Minister ook niet —, dat hij een lagere rang krijgt. Dit is nu eenmaal uitgesloten. Het is een eenmaal verkregen recht. Het zal per organisatie buiten de krijgsmacht dienen te worden bezien. De Minister noemde in dit verband de havenraden. Ik kan mij voorstellen, dat in de havenraad van Rotterdam misschien een kapitein ter zee moet worden opgenomen — misschien zal de rang van de betrokkene nog hoger moeten zijn — en in de havenraad van Delfzijl misschien een luitenant ter zee tweede klasse, zodat betrokkene, gelet op zijn rang, komt in zo een milieu, in een positie, die hem waardig is.

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Mijnheer de Voorzitter! De vraag die ik aan de Minister heb gesteld inzake de positie van de burgerambtenaren, was bedoeld als waarschuwing. Men moet een minister in hoffelijke termen op bepaalde zaken attent maken en hoe zou men dat beter kunnen doen dan door het stellen van een vraag. Men kan bij een Minister van Defensie, die men in deze vragende vorm waarschuwt, een schot voor de boeg afgeven; dat begrijpt hij heel goed.

De bedoeling van de vraag was geen andere dan de Minister er nogmaals aan te herinneren, dat de verhoudingen tussen het burger- en militair personeel op het departement en in de sfeer van het departement niet geheel bevredigend zijn, als ik het zo mag uitdrukken. Ik heb het angstige gevoel, dat daaruit iets onaangenaams zal voortkomen, en binnen niet al te lange tijd. Er heerst een zekere ontevredenheid. Ik heb door mijn vraag helemaal geen vergelijking willen maken tussen de positie van de burgerambtenaren en de militairen in het algemeen, maar de positie van beide categorieën, waar zij gezamenlijk werken. Ik geloof, dat het departement van defensie de meest voor de hand liggende plaats is, waar men tezamen werkt, al werkt men niet altijd samen. Het zou mij bijzonder verheugen, als de Minister in de memorie

van toelichting op de komende begroting eens wat zeide over het evenwicht in de promoties tussen het burgerpersoneel en het militair personeel, werkzaam op en rond het departement van Defensie, want het komt voor, dat militairen, die eerst ondergeschikte zijn geweest, later chef worden van een burgerambtenaar. Dat geeft altijd aanleiding tot onaangenaamheden. Dit was de bedoeling van mijn vraag. Het zou mij vreemd voorkomen, als de Minister niet wist, dat deze situatie op het ogenblik op het departement bestaat.

In eerste aanleg heb ik ons standpunt over de voorstellen van de Minister al duidelijk gemaakt. Daaruit vloeit op natuurlijke wijze voort, dat wij het amendement van de heer Couzy niet kunnen steunen.

De heer **Walburg** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil in de eerste plaats de Minister dankzeggen voor de duidelijke, zij het korte uiteenzetting, die hij op mijn vragen heeft gegeven. Ik wil mijn bijzondere dank betuigen voor de nota van wijzigingen, waarmee de Minister nu komt, waardoor er aanstonds inderdaad nog de mogelijkheid bestaat, dat er bij luitenants, maar zeker bij kapiteins, nog keuzebevordering is. Ik geloof dat dit — ik heb het in eerste aanleg al gezegd — een bijzonder goede zaak is.

Ik wil, in navolging van de heer Moorman, even nadrukkelijk vragen of de Minister nu de zekerheid heeft gegeven, dat reserve-officieren niet in een functie beneden hun rang worden geplaatst. Als dit zo is, ben ik tevreden.

Mijn fractie heeft aan het amendement van de heer Couzy geen behoefte. Wij zijn het met de Minister eens, dat hiermede de klok radicaal teruggezet wordt. Voornamelijk spreekt mij aan het argument, dat hierdoor eigenlijk het wetenschappelijk onderwijs op onze militaire instituten — wat ik zeer hoog acht — onmogelijk wordt gemaakt.

Minister **De Jong:** Mijnheer de Voorzitter! De opmerking van de geachte afgevaardigde de heer Couzy, dat ik niet met nieuwe argumenten kom, verbaast mij wel enigzins, Stelt men zich het omgekeerde nu eens voor, nl. dat ik na een uitgebreid schriftelijk verslag al mijn argumenten netjes etaleer, bij de mondelinge behandeling als een goochelaar nog eens met geheel nieuwe argumenten kom! Dan zou men mij terecht kunnen verwijten, dat ik de schriftelijke voorbereiding niet au serieux neem. Ik geef mijn beste argumenten direct na iedere vraag van de geachte afgevaardigden.

De heer **Couzy** (V.V.D.): In de memorie van toelichting noch in de memorie van antwoord is volledig uiteengezet waarom het op de academie onmogelijk en op het instituut wel mogelijk is. Bovendien staat er, zoals ik heb gemerkt, helaas niet in welke argumenten u heeft om het niet eens te zijn met het stuk in het ,,Militair (-Rechtelijk) Tijdschrift''. Er staat alleen in: Ik ben het er niet mee eens. Dat noem ik geen argument en nu wil ik gaarne nadere argumenten horen.

Minister **De Jong:** Dit verbaast mij werkelijk. Er is een heel stuk aan

gewijd om te zeggen, waarom wij het niet met dat artikel eens zijn. Ik kan geen andere argumenten bedenken. Ook de kwestie van de kwaliteitsvolgorde is in de memorie van antwoord behandeld. Ik heb getracht, dat in enigszins andere bewoordingen opnieuw te zeggen, maar ik heb geen andere argumenten. De in de stukken gegeven argumenten zijn m.i. doorslaggevend, dus ik kan dat verwijt niet geheel begrijpen. Ik zou wel kunnen begrijpen dat men zei: U komt op het laatste moment met tal van nieuwtjes. Over de kwaliteitsvolgorde zullen wij het echter — helaas — niet eens kunnen worden. De geachte afgevaardigde overtuigt mij niet en ik — helaas — hem niet. Het is misschien beter zo; als wij beiden de ander konden overtuigen, zouden wij weer tegenover elkaar staan.

De geachte afgevaardigde de heer Moorman heeft gesproken over de met rood en zwart onderstreepte beoordeling en ik onderschrijf geheel, wat hij over het belang daarvan en over de rust die er moet zijn heeft gezegd. Het systeem is niet overal hetzelfde, wat betreft met rood en zwart onderstrepen. Deze zaak heeft onze aandacht, want zij is van groot belang.

De geachte afgevaardigde de heer Wierda heeft over de verhouding gesproken. Hij vroeg, of hetzelfde systeem op burgerambtenaren werd toegepast. Ik heb echter begrepen, dat het meer en meer om de spanning gaat, die aanwezig is wanneer militairen en burgers . . . . . .

De heer **Wierda** (P.v.d.A.): Als gevolg van een bevorderingssysteem voor de burger ambtenaren.

Minister **De Jong:** Het verschil in rechtspositie e.d. is kenmerkend voor defensie, doordat daar in nauw verband door burgers en militairen wordt samengewerkt. Er zijn verschillende regelingen en wij moeten goed zien dat de voor de militairen geldende regelingen gebaseerd zijn op het geheel andere leven dat de militairen leiden. In wezen is het leven in de strijdkrachten bijna doelbewust gevaarlijk. Een bewijs van luchtvaardigheid voor de vliegtuigen zou ik niet kunnen krijgen, de schepen zouden geen bewijs van zeewaardigheid kunnen krijgen. Wanneer burgers reden op de wijze, zoals met een tank in het terrein geschiedt, dan zou men vragen of zij niet goed wijs waren. Verschillende veiligheidsbepalingen zijn niet van toepassing. Voor tal van aangelegenheden betreffende de arbeidsinspectie heeft Defensie ontheffing. Wij leiden doelbewust een gevaarlijk leven en daarom zijn speciale voorzieningen, speciale rechtsposities noodzakelijk. Voor het geringe percentage militairen, dat tussen de burgers in Den Haag werkt, geeft dat wel eens aanleiding tot wrijving. Er staat echter tegenover, dat militairen b.v. vaak langer van huis zijn, hetgeen bij de enkeling in Den Haag niet het geval is. Waar de militair hetzelfde werk heeft, ook om zo en zo laat thuis is maar een veel betere rechtspositie heeft, geeft dit wrijving. Daarbij vergeten wij echter de duizenden anderen, ten aanzien van wie dat niet zo is. Die rechtspositie is gebaseerd op een andere, gemiddelde toestand. Ik weet dat dit moeilijkheden geeft, maar ik ben toch

van mening dat het goed is, dat militairen regelmatig op het departement worden geplaatst.

Wij weten dat er vroeger een kloof was tussen de civiele directie in Den Haag en de troep en de vloot, enz. Men noemde dat met een beetje een onparlementair woord — ik hoop dat ik niet buiten de orde ga — bij de troep en de vloot het „luizenhuis". Daarmede was het departement bedoeld.

Dit is verkeerd; hierdoor gaat het vertrouwen tussen de leiding en de strijdkrachten ontbreken.

Ik ben daarom een voorstander van voortdurende uitwisseling van mensen tussen de troepen en Den Haag. Zij brengen hun ervaring in het apparaat. Wanneer zij op gezette tijden naar de troep teruggaan, kunnen zij alles, wat zij op het departement hebben geregeld, aan de praktijk toetsen en tot uitvoering brengen.

Omdat ik het een groot goed vind dat wij die kloof niet hebben en het vertrouwen behouden tussen de troep en de leiding in Den Haag, accepteer ik doelbewust die wrijving op het ministerie.

Die wrijving is er inderdaad en er zijn dingen, die niet in orde zijn. Er is hierover een rapport en wij zijn nog steeds doende dit probleem op te lossen.

De geachte afgevaardigde de heer Walburg heeft inderdaad goed begrepen, dat het niet de bedoeling is iemand in een lagere rang te plaatsen dan die, welke overeenkomt met zijn militaire rang.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over:

„Zeemacht"

Artikel I

Hoofdstuk I van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren ***(Stb.*** 1954, 575) wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 1, eerste lid onder a en ***d,*** wordt gelezen:

a. ***Onze minister:*** Onze minister van defensie;

d. ***officier*** (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier van de zeemacht;

B. In artikel 1, eerste lid onder *f* wordt in de plaats van „der 1e klasse" gelezen „der 2e klasse oudste categorie".

C. In artikel **3** wordt in plaats van „artikel 12" gelezen „de artikelen 8 en 12".

D. In artikel 5, vierde lid, wordt in plaats van „naar volgorde van de plaatsen, bedoeld in het vorige lid," gelezen „naar volgorde van hun ouderdom in rang".

E. Van artikel 7, eerste lid, vervalt het gestelde onder *f*, en wordt de letter *„g"* veranderd in *„f".*

F. In artikel 8, eerste lid, wordt het gestelde na „bevorderd" vervangen door „in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum".

G. In artikel 8, derde lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd'' vervangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum, ook al mochten op die datum in de nieuwe rang geen voldoende vacatures bestaan''.

H. Van artikel 8 vervallen het vierde, vijfde en zesde lid.

I. Artikel 9 wordt gelezen:

Artikel 9. De bevordering tot een vlag- of een hoofdofficiersrang, alsmede tot officier-marva der 2e klasse oudste categorie geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren; daarbij worden van een ranglijst de officieren met dezelfde ouderdom in rang tezamen in beschouwing genomen.'',

waarop door de heer Couzy, mejuffrouw ten Broecke Hoekstra, de heren Zegering Hadders, Tuijnman en Portheine wordt voorgesteld een amendement (stuk nr. 9, I), strekkende om de onderdelen C, D, F en G te doen vervallen, onderdeel E te verletteren in C en de bestaande onderdelen H en I onderscheidenlijk als volgt te lezen:

D. Van artikel 8 vervalt het vierde lid en worden het vijfde en zesde lid onderscheidenlijk vierde en vijfde.

E. De bevordering tot een vlag- of hoofdofficiersrang, alsmede tot officier-marva der 2e klasse oudste categorie, geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren.

De **Voorzitter:** Naar mij blijkt, acht de heer Couzy dit amendement reeds voldoende toegelicht.

De heer **Moorman** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! Hetgeen ik thans ga zeggen, had ik in tweede termijn reeds willen zeggen, maar in het vuur van mijn betoog is het mij ontschoten. De eerste bedoeling van het amendement van de geachte afgevaardigde de heer Couzy is geen jaarsgewijze bevordering in de wet op te nemen. Op de door de Minister aangevoerde gronden hebben wij daartegen bezwaar.

De tweede bedoeling van het amendement is het handhaven van de mogelijkheid tot bevordering bij keuze in de subalterne rangen. Door middel van een nota van wijzigingen komt de Minister aan dit punt tegemoet.

De derde bedoeling van het amendement is om het jaargewijs in beschouwing nemen voor bevordering uit de wet te laten, daar dit een aangelegenheid van beleid is. Hiertegen hebben wij bepaaldelijk principiële bezwaren, omdat dit een uiterst belangrijk punt van de rechtspositie is, dat wij gaarne zo goed mogelijk in de wet geregeld willen zien.

Mijnheer de Voorzitter! Op grond van het vorengaande kunnen wij onze steun aan dit amendement niet geven.

De heer **Kikkert** (C.H.U.): Mijnheer de Voorzitter! In mijn betoog bij de algemene beraadslaging ben ik reeds uitgegaan van een bepaalde stellingneming, nl. dat wij, behoudens de bevordering ten aanzien van de cadetten, geen behoefte aan dit wetsontwerp hadden. Nu deze zaken

toch zijn gecombineerd, lijkt het ons echter niet gewenst aan de kapiteins te gaan dokteren, b.v. door het handhaven van de mogelijkheid tot bevordering bij keuze in de subalterne rangen.

Wij hebben geen bezwaren ertegen de jaarsgewijze bevordering in de wet op te nemen en wij hebben er ook geen bezwaren tegen het jaarsgewijs in beschouwing nemen voor bevordering in de wet op te nemen.

Ook wij zullen daarom onze stem aan dit amendement niet verlenen.

Minister **De Jong:** Mijnheer de Voorzitter! Na hetgeen ik al in eerste termijn naar voren heb gebracht, geloof ik, dat ik mij ervan ontslagen kan achten, nog verder op dit punt in te gaan.

Aanneming van dit amendement zou het hart uit het wetsontwerp wegnemen. Ik moet het aanncmcn van het amendement van de heer Couzy c.s. dus ten sterkste ontraden.

De **Voorzitter:** Ik verzoek de vaste Commissie voor Defensie haar oordeel over het amendement van de heer Couzy c.s. (stuk nr. 9, I) mede te delen.

De heer **Moorman,** voorzitter van de vaste Commissie voor Defensie: Mijnheer de President! Van de aanwezige leden van de commissie zijn negen leden tegen en is één lid vóór aanneming van dit amendement.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het amendement van de heer Coucy c.s. (stuk nr. 9, I) wordt bij zitten en opstaan verworpen.

Artikel I wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over:
,,*Landmacht*

Artikel II

Hoofdstuk II van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren wordt gewijzigd als volgt:

A. Artikel 40, eerste lid onder a en d, wordt gelezen:

a. Onze ***Minister:*** Onze minister van defensie;

d. **officier** (zonder verdere aanduiding): de niet tot het reserve-personeel behorende officier van de landmacht;

B. In artikel 42 wordt in plaats van ,,artikel 51'' gelezen ,,de artikelen 47 en 51''.

C. In artikel 44, vierde lid, wordt in plaats van ,,naar volgorde van de plaatsen, bedoeld in het vorige lid,'' gelezen ,,naar volgorde van hun ouderdom in rang'',

D. In artikel 46, eerste lid onder a, wordt in plaats van ,,twee jaren'' gelezen ,,een jaar''.

E. In artikel 47, eerste lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd'' ver-

vangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum.''.

F. In artikel 47, tweede lid, wordt ,,vier'' veranderd in ,,drie''.

G. In artikel 47, derde lid, wordt het gestelde na ,,bevorderd'' vervangen door ,,in de volgorde van ouderdom in rang, waarin zij in de ranglijst zijn geplaatst, en bij gelijke ouderdom in rang met ingang van dezelfde datum, ook al mochten op die datum in de nieuwe rang geen voldoende vacatures bestaan.''.

H. Van artikel 47 vervallen het vierde en vijfde lid.

I. In artikel 48 wordt de punt aan het slot vervangen door een kommapunt en daarna gelezen ,,daarbij worden van een ranglijst de officieren met dezelfde ouderdom in rang tezamen in beschouwing genomen.''.

J. In artikel *55*, eerste lid, wordt in plaats van ,,het dienstvak van de geneeskundige troepen of een dienstgroep der luchtmacht'' gelezen „of het dienstvak van de geneeskundige troepen'' en in plaats van ,,die dienstvakken of die dienstgroep'' gelezen „of die dienstvakken''.

K. In artikel 56, eerste volzin, vervalt ,,dan wel naar de dienstgroep van vrouwelijke militairen der luchtmacht, als bedoeld in hoofdstuk III".", waarop door de heer Couzy, mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra, de heren Zegering, Hadders, Tuinman en Portheine wordt voorgesteld een amendement (stuk no. 9, II), strekkende om de onderdelen B, C, E, G. H en I te doen vervallen en de onderdelen D, F, J en K te verletteren in B, C, D en E.

De heer **Couzy** (V.V.D.) verkrijgt het woord tot toelichting van zijn amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Aangezien het amendement op artikel I is verworpen en de beide andere amendementen dezelfde strekking hebben, zij het dat zij zouden moeten gelden voor een andere wet, trek ik de amendementen, voorkomende op stuk nr. 9, onder II en III, in.

Aangezien het amendement van de heer Couzy c.s. (stuk nr. 9, II) is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten.

Artikel II wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Op artikel III was voorgesteld een amendement door de heer Couzy c.s. (stuk nr. 9, III).

Aangezien dit amendement is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging uit.

De artikelen III tot en met VII worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Door de Regering is na het verschijnen van het eind-

verslag bij nota van wijzigingen (stuk nr. 10) een nieuw artikel VIII ingevoegd en is het bestaande artikel VIII vernummerd in IX.

Ik verzoek de vaste Commissie voor Defensie, haar oordeel over het nieuwingevoegde artikel mede te delen.

De heer **Moorman,** voorzitter van de vaste Commissie voor Defensie: Mijnheer de Voorzitter! De commissie adviseert unaniem tot aanneming van het door de Regering nieuwvoorgestelde artikel VIII.

Artikel VIII wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Artikel IX en de beweegreden van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Ik verzoek de vaste Commissie voor Defensie, haar oordeel over het wetsontwerp kenbaar te maken.

De heer **Moorman,** voorzitter van de vaste Commissie voor Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Van de aanwezige leden van de commissie zijn negen leden vóór en is één lid tegen aanneming van het wetsontwerp.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** De heer Couzy zal, op zijn verzoek, aantekening worden verleend, dat de aanwezige leden van zijn fractie geacht wensen te worden, tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

BOEKAANKONDIGING

Mr. J. F. HARTSUIKER: „De Souteneur in het Nederlandse Recht", 175 blz., Bert Bakker/Daamen N.V. te 's-Gravenhage, *f* 12,50.

Mr. Hartsuiker, officier van justitie en hoofd van het Arrondissementsparket te Amsterdam, die in het bijzonder in de jaren 1959 en 1960 in verscherpte mate optrad tegen de prostitutie in Amsterdam, is op 19 februari 1964 te Leiden gepromoveerd op een proefschrift, dat thans als bovenstaand werk in de handel is gebracht. Het boek heeft de souteneur als centrale figuur; het spreekt vanzelf dat ook de prostitutie (zonder dewelke souteneurschap niet bestaat) daarin aan de orde wordt gesteld.

In een zevental hoofdstukken wordt het probleem van het souteneurschap vanuit verschillende gezichtspunten benaderd: de historie, de wet, de rechtspraak. Twee hoofdstukken zijn daarbij (althans naar de mening van ondergetekende) buitengewoon belangwekkend, namelijk

,,De souteneur in zijn wereld", waarin een criminologisch onderzoek wordt verantwoord en verschillende daderstypen van de souteneur worden geschilderd, en ,,De strafwaardigheid van de souteneur" waarin de Schrijver, na een overzicht van enkele strafrechtstheorieën, zijn eigen opvatting omtrent de strafwaardigheid van de souteneur weergeeft. In een volgend hoofdstuk worden de elementen, welke naar de mening van de Schrijver het souteneurschap bepalen, behandeld en het boek besluit met een hoofdstuk over de strafbejegening. Schrijver motiveert waarom naar zijn mening het met straffen optreden tegen prostitutie ondeugdelijk is en bespreekt vervolgens het strafrechtelijk optreden tegen de souteneur. W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Gehoorzaamheid in wapenrok

La raison d'être des militaires est l'obéissance!" zei Generaal DE GAULLE in zijn rede ter gelegenheid van de opstand van SALAN C.S.

Ik wil niet ingaan op het betoog van majoor GILLEBAARD in aflevering 7-1965 van het militair-rechtelijk tijdschrift, dat een geschiedkundige zowel als een stelselmatige wetsuitlegging tot de conclusie leiden, dat geen plicht bestaat tot gehoorzamen aan een onrechtmatig dienstbevel.

Maar ik moge mij kanten tegen de strekking, die naar mijn mening het artikel onder bovenstaand hoofd heeft, n.l. dat de mindere of ondergeschikte — ik aarzel niet kwalificaties te gebruiken, die men, zonder te weten wat democratie is, ondemocratisch noemt — zo niet de plicht, dan toch het recht zou hebben de uitvoering van een bevel afhankelijk te stellen van zijn oordeel over de rechtmatigheid, getoetst aan de 7 voorwaarden a t/m g (bladz. 452/453).

De bevelsontvanger moge zo mondig zijn als de geachte schrijver van voormeld artikel meent, ik acht 98% van de bevelsontvangers niet voldoende kundig om die toetsing te doen en de overblijvende 2% niet op de hoogte van alle feiten, voor die toetsing nodig. Een leger is geen leger, indien niet van iedere ondergeschikte kan worden geëist, dat hij onvoorwaardelijk, zonder tegenspraak of redenering ieder door een meerdere hem gegeven bevel opvolgt, met uitzondering van een bevel tot het plegen van een daad, die een misdaad is volgens de nationale of internationale wetten, indien de bevelsontvanger dit weet, of moet weten.

Daarom ging het beroep op ,,Befehl ist Befehl" van hen die joden, communisten en gijzelaars doodden, omdat het joden, communisten en gijzelaars waren, zonder dat hun enig door hen gepleegd feit werd te laste gelegd, niet op, voor zover de bevelsontvangers daarmede bekend waren of moesten zijn.

Waartoe de opvattingen van majoor GILLEBAARD leiden, blijkt uit zijn twijfel of Generaal SPOOR rechtmatig handelde door het bevel van de regering aan welke hij ondergeschikt was, tot ontruiming van Djogjakarta, op te volgen.

Het is m.i. nimmer rechtmatig, indien een ondergeschikte zich op de stoel van zijn meerdere plaatst.

De toenmalige commandant van de 7-december-divisie heeft terzelfder tijd een bijeenkomst gehouden te Poerwakarta van de commandanten van de hoge onderdelen van die divisie en de vraag voorgelegd: ,,moeten wij gehoorzamen".

Het doet mij genoegen, te kunnen mededelen, dat eenstemmig die vraag bevestigend werd beantwoord, nadat de oudste van de onder-commandanten, die het eerst nadat de divisie-commandant die vraag had gesteld, mocht spreken, had gezegd: ,,De gehoorzaamheid aan het gezag is de eerste plicht van de militair en bovendien missen wij de kennis van de feiten die tot het bevel hebben geleid".

Of het toegeven door de regering aan de internationale drang tot ontruiming van het wederom geheel veroverde Nederlands-Indië en het vrijlaten van de gevangen leiders van de opstand tegen het Nederlandse gezag, juist was, kan Generaal **SPOOR** betwijfeld hebben en wij allen, die drie jaar lang voor die herovering hadden gevochten en zware eisen aan onze ondergeschikten en ons zelf hadden gesteld en vele kameraden in de strijd hadden verloren, betreurden het, maar zelfs de wetenschap, die wij bij gebrek aan kennis van alle feiten niet konden hebben, dat de regering niet de juiste weg volgde, zou ongehoorzaamheid aan de ontvangen bevelen, niet hebben gerechtvaardigd.

In een leger behoort de soldaat ervan uit te gaan, dat zijn meerderen rechtmatige en juiste bevelen geven.

Zou hij dit betwijfelen, dus het vertrouwen in de meerderen niet bestaan, dan deugt het leger niet en is onbruikbaar.

Nogmaals, het recht van — en de plicht tot ongehoorzaamheid is beperkt tot het uitzonderlijke geval, dat de ondergeschikte weet, of moet weten, dat het bevel misdadig is.

De soldaat, die tot een vuurpeloton behoort, dient zijn medewerking aan het neerleggen van een gijzelaar wegens door anderen gepleegde feiten te weigeren, maar hij heeft niet te beoordelen, of een ter dood veroordeelde rechtmatig ter dood veroordeeld is.

Laten wij de vijand door onze eigen ,,moderne" theorieën geen wapen in de hand geven, krijgsgevangenen af te maken!

MR. S. L. F. DE HARTOGH,
res. *luit.-kolonel der Fuseliers b.d.*

UIT TIJDSCHRIFTEN

Voldoet de huidige signalering van de militaire colonne aan de eisen?

door

luitenant-kolonel M. M. L. Timmer

(Overgenomen uit „Ons Wapen", tweemaandelijks tijdschrift voor de Kon. Marechaussee)

Inleiding

De militaire colonne is een bijzonder verschijnsel op de weg. Enerzijds is het een militaire noodzaak dat gemotoriseerde krijgmachtonderdelen (en welke onderdelen zijn tegenwoordig niet meer gemotoriseerd) zich in gesloten verband, dus in onverbrekelijke colonnevorming, langs de weg verplaatsen. Daarbij heeft deze militaire colonne, indien zij aan bepaalde eisen ten aanzien van de herkenning als zodanig voldoet, in het verkeer grote voorrangsrechten.

Anderzijds wordt het wegverkeer heden ten dage voordurend intensiever, een omstandigheid welke de overheid en particuliere instanties grote zorg baart. In dit steeds drukker wordende verkeer neemt de militaire colonne een bijzondere plaats in en zij wordt door het overige wegverkeer vaak als een hinder en een gevaar gezien.

Het verleden

Vóór de tweede wereldoorlog waren de Nederlandse strijdkrachten niet of nagenoeg niet gemotoriseerd. Als gemotoriseerde onderdelen waren — in grote lijnen — kort voor de tweede wereldoorlog aanwezig een regiment Cavalerie, enige vredesregimenten Artillerie en het Korps Motordienst. Het aantal militaire motorvoertuigen was naar verhouding gering; grote colonnes kwamen slechts op de weg bij herhalingsoefeningen, waarbij veelal tijdelijk burgermotorvoertuigen werden ingezet.

Ook het civiele motorverkeer was naar verhouding van nog geringe omvang en begon juist enige uitbreiding te ondergaan. De militaire colonne viel niet op, zij vormde slechts in uitzonderingsgevallen een obstakel voor het overige verkeer, doch werd niet als een gevaar gezien.

Wel had de militaire colonne reeds — op grond van het destijds van kracht zijnde Motor- en Rijwielreglement — bij het naderen van kruisingen of splitsingen voorrang boven het civiele verkeer, terwijl tegen het onderbreken van een militaire colonne werd opgetreden op grond van de — inmiddels vervangen — Inkwartieringswet. Het doorsnijden van de militaire colonne werd geverbaliseerd en het door noodzaak gedwongen invoegen tussen de voertuigen door het civiele verkeer, werd door de ingedeelde motorordorinansen zo spoedig mogelijk ongedaan gemaakt. Voorts waarschuwden deze motorordonnansen bij het passeren van zijwegen de overige weggebruikers, die zich in die gevallen steeds volgzaam betoonden. Moeilijkheden waren er niet.

In 1941 trok de bezetter de Motor- en Rijwielwet, het -Reglement ende -Beschikking gedeeltelijk in en kondigde ten aanzien van de gedragsregels op de weg de z.g. *Wegenverkeersregeling* af. Deze wegenverkeersregeling is van kracht gebleven tot omstreeks 1950 toen de

huidige ***Wegenverkeerswet*** (welke reeds vóór de oorlog was ontworpen) in werking trad. Aangezien het bewuste artikel in het Motor- en Rijwielreglement over de militaire colonne bij afkondiging van de Wegenverkeersregeling was ingetrokken en in deze Wegenverkeersregeling was vervangen door „Weermacht en Waffen SS', bestonden er dus enige jaren na de bevrijding geen bepalingen over de militaire colonne. Gezien het zeer beperkte burgerverkeer in die jaren gaf dat geen complicaties.

Ook na de inwerkingtreding van de huidige wegenverkeerswetgeving heeft het nog geruime tijd geduurd voordat hierin een definitie van de militaire colonne en een omschrijving van de door deze te voeren herkenningstekens werden opgenomen.

Het heden

De bepalingen omtrent de militaire gemotoriseerde colonne zijn opgenomen in het Wegenverkeersreglement.

Allereerst wordt in artikel 1, eerste lid onder z, een definitie van de militaire colonne gegeven, welke deze omschrijft als een aantal zich achter elkander bevindende o.m. militaire motorrijtuigen onder één commandant, welke zijn voorzien van door de Minister van Verkeer en Waterstaat in overleg met de Minister van Defensie vast te stellen herkenningstekens. Deze herkenningstekens voor een militaire colonne motorrijtuigen zijn laatstelijk vastgesteld bij beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 19 oktober 1962 en wel als volgt:

a. twee blauwe vlaggen, bevestigd aan de voorzijde van het voorste motorrijtuig, één blauwe vlag bevestigd rechts aan de voorzijde van elk volgend motorrijtuig m.u.v. het achterste motorrijtuig, en één groene vlag, bevestigd rechts aan de voorzijde van het achterste motorrijtuig;
b. ontstoken groot licht aan alle motorrijtuigen;
c. een blauw licht doorlatend bedeksel van de rechter koplantaarn van elk motorrijtuig, m.u.v. die van het achterste motorrijtuig;
d. een groen licht doorlatend bedeksel van de rechterkoplantaarn van het achterste motorrijtuig.

De Bevelhebber der Landstrijdkrachten en de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten hebben voorschriften gegeven over de juiste plaats van de vlaggen en hun afmetingen.

Voorts hebben overeenkomstig artikel 27, lid **3** WVR, militaire colonnes bij het naderen van kruisingen en splitsingen voorrang boven het meeste andere verkeer, terwijl tenslotte artikel 7, lid **3,** WVR bepaalt, dat een militaire colonne welke op een kruispunt of splitsing op het groene verkeerslicht is begonnen de stopstreep te passeren blijft voortgaan ook nadat een andere kleur zichtbaar is geworden; springt derhalve het licht van groen op oranje of rood als het zoveelste voertuig van de colonne de stopstreep nadert, dan mogen dat voertuig en alle volgende van de colonne door het rode licht heen blijven doorrijden.

De militaire colonne geniet dus als zodanig in het verkeer grote voorrechten en omdat dit van de andere weggebruikers grote oplettendheid vereist, dient deze colonne door dat overige verkeer ook duidelijk en zo mogelijk met één oogopslag te ***herkennen*** te zijn.

Voldeden tot voor kort deze herkenningstekens van de colonne redelijk aan de behoefte, door de stormachtige toename van het burgerverkeer de laatste jaren is hieraan gerechte twijfel gerezen. Hoewel het aantal ongevallen, dat is ontstaan door de aanwezigheid van de colonne op de weg, uitermate gering is (in de regel lag de schuld ook niet bij de colonne) kwamen deze ongevallen veelal hard aan (dodelijk) en trokken zij de algemene aandacht.

Bij het van voren naderen van een militaire colonne zijn de herkenningstekens duidelijk en bestaat aan deze tekens geen enkele twijfel. De civiele weggebruiker ondervindt van de colonne geen enkele hinder, want hij beweegt zich slechts in tegengestelde richting. Nochtans kunnen voor de colonne inhalende voertuigen gevaarlijke situaties ontstaan.

Nadert de weggebruiker de colonne van achteren, dan kan hij deze niet herkennen, doch — hoewel bezwaarlijk — behoeft deze situatie niet tot ongevallen te leiden omdat de weggebruiker zich in dezelfde richting beweegt.

Anders is het voor de weggebruiker, indien de colonne zijn rijrichting loodrecht of nagenoeg loodrecht kruist, hetzij bij nadering hetzij gedurende het overschrijden van het kruispunt. Bij een overzichtelijk kruispunt zal hij bij nadering door de colonne daarvan de verlichting en vlaggen kunnen onderkennen, vooral indien de colonne van links — de vlaggen zitten rechts — nadert (de weggebruiker heeft dan in vele gevallen voorrang boven ander verkeer uit die richting). Nadert de colonne echter van rechts dan zal hij de vlaggen doorgaans niet opmerken, in dit geval dient hij er echter op bedacht te zijn dat hij in de meeste gevallen verkeer uit die richting voorrang zal moeten verlenen. Overschrijdt de colonne het kruispunt reeds, dan wordt de situatie al aanzienlijk ongunstiger.

Is onder deze omstandigheid de situatie al niet ideaal, nog slechter wordt deze, indien de weggebruiker zich op een voorrangsweg bevindt of indien het kruispunt door dichte bebouwing of begroeiing niet overzichtelijk is en bij mist en/of duisternis. In deze gevallen zal het hem niet of nagenoeg niet mogelijk zijn de colonne tijdig te herkennen, met alle gevolgen van dien. De praktijk heeft het bevestigd.

De conclusie mag derhalve worden getrokken, *dat de huidige herkenningstekens van de militaire colonne niet (meer) aan de daaraan te stellen eisen voldoen.*

De **toekomst**

De toename van het verkeer op het Nederlandse wegennet heeft zijn verzadigingspunt nog lang niet bereikt. De drukte op de wegen zal steeds groter worden, een drukte, welke door uitbreiding van het wegennet niet geheel zal kunnen worden voorkomen. Verwacht kan dus worden dat dit verkeer van de militaire colonne steeds meer hinder zal gaan ondervinden. Gevreesd moei ook worden dat het aantal ongevallen als gevolg van de aanwezigheid van de militaire colonne op de weg — doorgaans door onvoorzichtigheid van de civiele weggebruiker — zal toenemen.

Het belang van de strijdkrachten eist echter het verplaatsen van onderdelen in colonneverband en handhaving van de aan de militaire colonne verleende voorrechten. Er zullen dus maatregelen moet worden genomen, welke er toe leiden dat dit probleem tot een minimum wordt teruggebracht. Deze maatregelen zouden kunnen zijn:

a. de bepaling, dat militaire colonnes moeten bestaan uit een niet te gering aantal voertuigen (bijv. tussen 10 en 20) welke met niet te grote tussenruimte (bijv. 50 m) achter elkaar moeten rijden; alle andere militaire voertuigen, al of niet achter elkaar rijdende, worden niet van herkenningstekens voorzien en hebben dus geen voorrangsrechten, zodat de bestuurders dezer voertuigen zich dienen te gedragen als individuele weggebruikers; men vermindert daarmede het *aantal* militaire colonnes op de weg en voorkomt voorts de grote hinder en irritatie welke door zeer lange colonnes kunnen ontstaan en welke weggebruikers tot onverantwoordelijke manoeuvres kunnen prikkelen;
b. een veelvuldig begeleiden van militaire colonnes van de sub a vermelde samenstelling door de KMar, met name indien de geplande route van deze colonne hiertoe aanleiding geeft;
c. een goede, niet aflatende, voorlichting van de civiele weggebruiker over de voorrechten van de militaire colonne, de wijze waarop zij kan worden herkend en de wijze waarop deze weggebruiker zich aan de bewegingen en rechten van deze colonne kan aanpassen;

en last but not least:

d. nieuwe voorschriften voor de herkenning van de militaire colonne, welke er toe zullen moeten leiden dat de individuele weggebruiker deze colonne van voren, van achteren, van rechts of links komende, te allen tijde *snel en duidelijk* als zodanig zal kunnen herkennen.

Afbetalingsbeschikking 1961 en Conjunctuur-afbetalingsbeschikking 1963. Geen „verandering in de wetgeving" in de zin van art. 1 lid 2 Sr.

Zowel de Afbetalingsbeschikking 1961 als de Conjunctuur-afbetalingsbeschikking 1963 moet worden beschouwd als een regeling van tijdelijke aard met het doel de wetgeving aan te passen aan wisselende conjuncturele omstandigheden, zonder dat uit de vervanging van de ene regeling door de andere blijkt van enige verandering van inzicht bij de wetgever omtrent de strafwaardigheid van vóór die vervanging gepleegde strafbare feiten.

(Arrest H.R. (Strafkamer), 4 mei 1965, N. J. 1965, No. 274)

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

Vonnis van 8 september 1965

President: Mr. P. *E*. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonel M. van der Voo en Lt.-Kolonel-Arts J. G. van Steinfoorn.

Raadsman: Kapt. W. *G*. Tibben.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede (tweemaal gepleegd) t.w. van 24 mei 1965 tot 5 juni 1965 en van 21 juni 1965 tot 25 juni 1965.

Verminderd toerekeningsvatbaar (ongeschikt voor de militaire dienst).

(W.M.Sr. art. 71a, 97; W.Sr. art. 1 (2), 37a).

DE ARRONDISSEMENTSKRIJGSRAAD TE 'S-HERTOGENBOSCH,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Arrondissementskrijgsraad, eiser, tegen Ch. C. G. M., geboren 8 oktober 1945, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging is ten laste gelegd:

,,I. dat hij te Nijmegen, althans in Nederland, terwijl hij als dpl. ,,soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Lucht-,,macht, ingedeeld bij de Luchtmacht Instructie en Militaire Oplei-,,dingen School, op 23 mei 1965, althans 24 mei 1965, na afloop van ,,een hem verleende bewegingsvrijheid, niet naar zijn genoemd onder-,,deel is teruggekeerd, doch sindsdien daarvan opzettelijk ongeoorloofd ,,afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 5 juni 1965 door de ,,gemeentepolitie te Rotterdam werd aangehouden;

,,II. dat hij te Nijmegen, althans in Nederland, terwijl hij als dpl. ,,soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Lucht-,,macht, ingedeeld bij de Luchtmacht Instructie en Militaire Oplei-,,dingen School, op 21 juni 1965 te 24.00 uur, na afloop van een hem ,,verleende bewegingsvrijheid, niet naar zijn genoemd onderdeel is ,,teruggekeerd, doch sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst na-,,latig, ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 25 ,,juni 1965 te 16.40 uur te Maastricht door de Koninklijke Mare-,,chaussee werd aangehouden";

overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 20 april 1965 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Luchtmacht en als zodanig was ik eerst ingedeeld bij het Nr. 5 Instructie squadron en sinds 17 juni 1965 ben ik ingedeeld bij het No. 4 Instructie squadron van het LIMOS te Nijmegen. Op 21 mei 1965 ben ik met bewegingsvrijheid van mijn onderdeel naar huis vertrokken en ik wist dat ik op 24 mei 1965 te 01.00 uur op mijn onderdeel terug moest zijn. Op 23 mei 1965 besloot ik niet naar mijn onderdeel terug te keren en ik ben dan ook

hiervan afwezig geweest tot 5 juni 1965 toen ik door de Gemeente Politie te Rotterdam werd aangehouden. Ik wist dat ik van niemand recht of toestemming had om van 24 mei 1965 te 01.00 uur tot 5 juni 1965 afwezig te zijn en te blijven van mijn onderdeel. Op 18 juni 1965 ben ik met bewegingsvrijheid van mijn onderdeel te Nijmegen naar Maastricht gegaan. Ik hoorde daar van mijn verloofde dat wij op maandag 21 juni 1965 in ondertrouw zouden gaan. Na de ondertrouw had ik geen zin om terug te gaan en ik ben toen te Maastricht gebleven tot ik op 25 juni 1965 door de Koninklijke Marechaussee te 16.40 uur werd aangehouden. Ik had van niemand recht of toestemming van 21 juni 1965 te 24.00 uur tot 25 juni 1965 te 16.40 uur afwezig te zijn en te blijven van mijn onderdeel te Nijmegen;

Overwegende, dat Thijs Buimer, oud 34 jaar, Kapitein der Koninklijke Luchtmacht te Nijmegen, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede heeft bevestigd:

Ik ben commandant van het Nr. 4 Instructie squadron van het LIMOS te Nijmegen en sinds 17 juni 1965 is de dienstplichtig soldaat der Kon. Luchtmacht Ch. C. G. M. bij mijn squadron ingedeeld. Ik heb M. toestemming gegeven, wegens zijn ondertrouw, op 21 juni 1965 te 24.00 uur op zijn onderdeel terug te keren;

Overwegende, dat de overgelegde Justitiële Verklaring d.d. 9 juni 1965, opgemaakt door de Majoor W. J. van de Veen, commandant No. 5 I.S. te Nijmegen, onder meer zakelijk inhoudt:

De dienstplichtig soldaat Ch. C. G. M. is onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig geweest van zijn onderdeel LIMOS No. 5 I.S., gelegerd te Nijmegen van 24 mei 1965 01.00 uur tot 5 juni 1965 04.15 uur. Hij is aangehouden op 5 juni 1965 te Rotterdam;

Overwegende, dat de overgelegde hiervoren reeds genoemde Justitiële Verklaring d.d. 2 juli 1965, onder meer zakelijk inhoudt:

De dienstplichtig soldaat Ch. C. G. M. is van 21 juni 1965 24.00 uur tot 25 juni 1965 16.40 uur onafgebroken zonder recht of vergunning afwezig geweest van zijn onderdeel Nr. 4 I.S./LIMOS, gelegerd te Nijmegen. Hij is aangehouden op 25 juni 1965 te Maastricht te 16.40 uur;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd in verband met het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„I. dat hij te Nijmegen, terwijl hij als dpl. soldaat in werkelijke „militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij de „Luchtmacht Instructie en Militaire Opleidingen School, op 24 mei „1965, na afloop van een hem verleende bewegingsvrijheid, niet naar „zijn genoemd onderdeel is teruggekeerd, doch sindsdien daarvan op„zettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op „5 juni 1965 door de gemeentepolitie te Rotterdam werd aangehouden;

„II. dat hij te Nijmegen, terwijl hij als dpl. soldaat in werkelijke

„militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij de „Luchtmacht Instructie en Militaire Opleidingen School, op 21 juni „1965 te 24.00 uur, na afloop van een hem verleende bewegingsvrij- „heid, niet naar zijn genoemd onderdeel is teruggekeerd, doch sinds- „dien daarvan opzettelijk, ongeoorloofd afwezig is geweest en gebie- „ven, totdat hij op 25 juni 1965 te 16.40 uur te Maastricht door de „Koninklijke Marechaussee werd aangehouden";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. *„Ongeoorloofde afwezigheid";*

II. *„Ongeooroofde afwezigheid";*

voorzien en strafbaar gesteld steeds bij art. 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders, waarbij de Krijgsraad rekening houdt met het ten processe overgelegde psychiatrisch rapport d.d. 29 juli 1965 opgemaakt door de Majoor-arts C. J. A. Somer (zenuwarts) van de Sectie Geestelijke Gezondheidszorg/IMGD te 's-Gravenhage, van welk rapport de conclusie luidt:

a. dat onderzochte lijdende is, en ten tijde van het ten laste gelegde lijdende was, aan een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens in de vorm van een ontwikkelingspsychopathie. Deze gestoorde karakterstructuur maakt hem ongeschikt voor militaire dienst;

b. dat onderzochte het ongeoorloofde van zijn handelwijze heeft kunnen inzien, doch bij het plegen van het hem ten laste gelegde in mindere mate dan een gemiddeld normale volwassene, in staat is geweest, overeenkomstig een dergelijk besef, zijn wil in vrijheid te bepalen, welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 11, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27, 37a, 57 van het Wetboek van Strafrecht; 76 van de invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 193, 197, 205 van de Regtspleging bij de Land- en de Luchtmacht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van 8 weken met aftrek van voorarrest voor de duur van 8 weken — *Red.].*

NASCHRIFT.

De ongeoorloofde afwezigheden zijn gepleegd vóór 1 juli 1965: de datum van inwerkingtreding van het nieuwe artikel 71a van het Wetboek van Militair Strafrecht, dus, volgens vaste jurisprudentie, „in tijd „van oorlog". De omstandigheid dat de tenlastelegging de woorden

„in tijd van oorlog" niet vermeldt, doet daaraan niets af, aangezien de vermelding van de data voldoende feitelijke omschrijving is van het feit van algemene bekendheid dat er (toen) tijd van oorlog bestond in de zin van de (militaire) strafwet. Aangenomen dient dus te worden dat de Krijgsraad het tweede lid van artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht (verandering van wetgeving en de voor de beklaagde gunstigste bepaling) heeft toegepast.

Het valt op dat de Krijgsraad nòch het element „opzettelijk", nòch het element „in tijd van vrede", welke beide elementen in de qualificatieve aanhef van het artikel zijn vermeld, in de qualificatie heeft opgenomen.

De Krijgsraad zal een keuze moeten maken tussen het culpose delict van artikel 96 en het doleuse van artikel 97 en zal die keuze in de qualificatie tot uitdrukking moeten brengen (vgl. Zeekrijgsraad Wil-Eemsoord, vonnis van 12 mei 1937, M.R.T. XXXIII, blz. 189).

Ook is het vaste jurisprudentie, zowel in tijd van vrede als in tijd van oorlog, om het element. oorlog of vrede in de qualificatie op te nemen.

Of het noodzakelijk is, óók de tijdsduur te vermelden, is een vraag. Bij sententie van 3 maart 1953 (M.R.T. XLVZ, blz. 319) verbeterde het H.M.G. nog een qualificatie, luidende „Opzettelijke ongeoorloofde „afwezigheid, gepleegd in tijd van oorlog" door daar aan toe te voegen [1]) „niet langer dan vier dagen durende" maar bij sententie van 4 april 1953 werd de qualificatie zònder vermelding van de tijdsduur bevestigd. Zie M.R.T. XLVZ, blz. 325. In het bij die sententie gestelde naschrift betoogde ik dat inderdaad — en zeker in tijd van oorlog, wanneer een minimumduur van de afwezigheid als element ontbreekt — de vermelding van de duur wel achterwege kan blijven. De Krijgsraad te Velde Oost heeft echter, in een breed gemotiveerd vonnis (van 12 oktober 1954, M.R.T. XLVIII, blz. 314) betoogd dat de aanhef van het artikel niet de (volledige) qualificatie inhoudt en dat, naast die aanhef, de elementen van het misdrijf in de qualificatie dienen te worden opgenomen. De Krijgsraad kwam aldus tot de qualificatie „Als „militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezig-„heid, in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende" en het H.M.G. sanctioneerde dat (sententie van 28 december 1954, t.a.p. achter het vonnis afgedrukt). Nadien is de jurisprudentie echter weer in de oorspronkelijke qualificatie (die van de sententie van 3 maart 1953, hierboven vermeld, teruggevallen. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van **3** maart 1965

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel T. H. Wessels en Majoor D. van Esseveldt.
Raadsvrouwe: Mevr. Mr. J. F. M. Scheltens-Charbo.

---

[1]) Het woord „gepleegd" werd daarbij weggelaten.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd: geweigerd, een burgertrui, die hij zichtbaar onder zijn gevechtstenue droeg, uit te trekken en geweigerd zijn nachtleger naar een andere cel te verplaatsen, toen hij met streng arrest gestraft was.

Een meerdere met enig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd: naar aanleiding van bovenbedoeld bevel om zijn nachtleger te verplaatsen de meerdere toegevoegd dat hij hem kapot zou maken als hij hem in burger zou tegenkomen.

(W.M.Sr. art. 76, 108, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. L., geboren 23 maart 1945, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde — na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken — is ten laste gelegd:

,,I. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de A-Compagnie ,,van het 41 Pantser Infanterie Bataljon der Koninklijke Landmacht te ,,Ermelo, aldaar, in tijd van oorlog, op 29 december 1964 toen zijn ,,compagniesommandant, de Kapitein A. A. L. van de Ven hem had ,,gelast een burgertrui van zeer afwijkende vorm en kleur, die hij zicht- ,,baar onder zijn gevechtstenue droeg te gaan uittrekken, heeft gewei- ,,gerd althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen, ,,zeggende: ,,als U voor mij een ander heeft, anders trek ik hem niet ,,,,uit", althans woorden van gelijke weigerende strekking bezigende ,,en het bevel niet heeft uitgevoerd;

,,II. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 41 Pantser- ,,infanteriebataljon der Koninklijke Landmacht te Ermelo, op of om- ,,streeks 2 februari 1965, in tijd van oorlog, te Harderwijk, toen hij ,,zich als gestrafte in de Willem George Frederikkazerne bevond en de ,,dienstdoende officier van kazernepiket in genoemde kazerne, de ,,sergeant-majoor-instructeur Chr. D. L. van Lambaart, hem had be- ,,volen zijn nachtleger naar een andere cel te brengen, tot driemaal toe ,,heeft geweigerd aan dat bevel te gehoorzamen en daarbij alstoen al- ,,daar genoemde sergeant-majoor met enig kwaad heeft bedreigd door ,,hem toe te voegen, woorden als: ,,Ik zal je op je donder slaan", ,,Ik ,,,,maak je kapot, als ik je in burger tegenkom", althans woorden van ,,gelijke bedreigende strekking bezigende";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

I. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de A-Compagnie van het 41 Pantserinfanteriebataljon van de Koninklijke Landmacht te Ermelo, aldaar in de legerplaats te Ermelo op 29 december 1964 omstreeks 11.45 uur, terwijl hij was gekleed in gevechtstenue, van zijn compagniescommandant, de kapitein A. A. L. van de Ven, opdracht kreeg een burgertrui met hoogopstaande ronde kraag en van donkergroene kleur, die hij zichtbaar onder zijn gevechtstenue droeg, uit te trekken; dat hij toen geweigerd heeft aan

dit bevel gevolg te geven, zeggende: „Als U voor mij een ander heeft, „anders trek ik hem niet uit"; dat hij genoemd bevel toen willens en wetens niet heeft uitgevoerd;

II. dat hij, dienende als voormeld, op 2 februari 1965 omstreeks 08.30 uur te Harderwijk in het wachtgebouw van de Willem George Frederikkazerne, waar hij zich toen bevond als met streng arrest gestrafte in een van de cellen van dat gebouw, toen de dienstdoende officier van kazernepiket van die kazerne, een sergeant-majoor-instructeur, die naar hem later bleek van Lambaart heette, hem had bevolen zijn nachtleger naar een andere cel te brengen, tot driemaal toe heeft geweigerd aan dat bevel te gehoorzamen, zeggende dat hij dat niet deed en daarbij genoemde sergeant-majoor op dreigende toon allerlei woorden heeft toegevoegd;

ad II. Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Christiaan Dirk Leendert van Lambaart:

dat hij, dienend als sergeant-majoor-instructeur van de Koninklijke Landmacht, zich op 2 februari 1965 omstreeks 08.30 uur in zijn hoedanigheid van officier van piket van de Willem George Frederikkazerne te Harderwijk in het wachtgebouw van genoemde kazerne bevond; dat hij daar toen beklaagde, die zich als met streng arrest gestrafte in een cel van genoemd wachtgebouw bevond; tot drie keer toe heeft bevolen diens nachtleger naar een andere cel in dat gebouw te brengen; dat deze daar toen tot driemaal toe heeft geweigerd aan dat bevel te gehoorzamen en hem daarbij toen op dreigende toon de woorden heeft toegevoegd: „Ik zal je op je donder slaan; ik maak je kapot als ik je in „burger tegenkom", of woorden van gelijke bedreigende strekking;

ad I. Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt door Carel Ferdinand Blok, 2e Luitenant en A. J. J. de Groot, vaandrig, beiden van het 41 Pantser Infanterie Bataljon en gesloten dd. 29 december 1964, zakelijk inhoudt als verklaring van A. A. L. van de Ven:

dat hij in de rang van kapitein commandant is van de A-Compagnie van het 41 Pantser Infanterie Bataljon; dat hij op 29 december 1964 te omstreeks 11.50 uur te Ermelo, over het kazerneterrein van de legerplaats te Ermelo lopende, zag dat de tot zijn compagnie behorende soldaat G. L. een burgertrui van een zeer afwijkende vorm en kleur droeg onder diens gevechtstenue; dat hij tegen L. zei: „je gaat nu die „trui uittrekken"; dat L. daarop antwoordde: „Als U voor mij een „andere heeft, anders trek ik hem niet uit"; dat L. weigerde aan zijn bevel gevolg te geven;

ad II. Overwegende, dat blijkens een afschrift straflijst dd. 17 februari 1965, betreffende G. L., deze op 30 januari 1965 door de kapitein A. A. L. van de Ven, commandant van de A-Compagnie van het 41 Pantser Infanterie Bataljon, is gestraft met 10 dagen streng arrest, welke straf aan beklaagde op 30 januari 1965 is aangezegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd afschrift straflijst slechts gebezigd

in verband met de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. *„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, „meermalen gepleegd";*

II. *„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd",*

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. Artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

II. Artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van de dader;

Overwegende, dat beklaagde op 29 december 1964 voorlopig arrest heeft ondergaan, op 24 februari 1965 opnieuw in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de gepleegde feiten beklaagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk acht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 10, 26, 60, 62, 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 27 van het Wetboek van Strafrecht;

RECHT DOENDE IN **NAAM DER KONINGIN!**

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 week met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 3 maart 1965; bevel tot plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 4 maanden — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 3 maart 1965

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel T. *H.* Wessels en Majoor D. van Esseveldt.

Raadsman; Jhr. Mr. *A.* L. V, van Ingen.

Bedreiging met enig misdrijf, tegen het leven gericht: beklaagde had een persoon, met wie hij onmin had, uit een winkel getrokken en hem met een luchfdrukpistool bedreigd.

6 weken gevangenisstraf.

(W.Sr. art. 285).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. L., geboren 23 juli 1923, sergeant-majoor, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, dienende als beroepssergeant-majoor administrateur bij de ,,Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 2 december 1964 te 's-Gra-,,venhage H. J. heeft bedreigd met doodslag, althans zware mishande-,,ling door alstoen en aldaar een luchtdrukpistool, althans een vuur-,,wapen, hetwelk hij in zijn zak had onverwachts op deze J. met wie ,,hij onenigheid had te richten zeggende: ,,Ik schiet je dood'', althans ,,woorden van gelijke strekking bezigende en hem met dit pistool in de ,,hand te achtervolgen toen J. de vlucht had genomen'';

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als beroepssergeant-majoor administrateur in werkelijke dienst was op 2 december 1964 te omstreeks 17.30 uur op de Laakkade te 's-Gravenhage een Ihchtdrukpistool, dat hij in zijn broekzak had te voorschijn heeft gehaald en daarmede de hem bekende H. J., waarmede hij toen onenigheid had, heeft bedreigd; dat hij dit pistool op die J. heeft gericht met de bedoeling hem schrik aan te jagen; dat J. daarop hard is weggelopen over de Laakkade; dat hij J. achterna is gelopen, waarbij hij het pistool in zijn hand heeft gehouden; dat J. zich verschool achter een auto in de Lamarckstraat; dat hij toen, terwijl hij het pistool nog steeds in zijn hand, tegen J. heeft geroepen: ,,ik schiet je hardstikke dood''; dat het hem ten processe getoonde pistool het pistool is waarmede hij als voormeld J. heeft bedreigd;

Overwegende, dat als getuige ten processe heeft verklaard, zakelijk weergegeven:

Hendrikus J.:

dat hij zich op 2 december 1964 te omstreeks 17.30 uur in een groentewinkel op de hoek Laakkade-Karel de Geerstraat te 's-Gravenhage bevond; dat plotseling beklaagde daar binnen kwam en hem even onder de keel vastgreep; dat hij beklaagde toen de winkel heeft uitgetrokken, daarbij zeggende: ,,als je vechten wilt, doen we dat buiten''; dat hij buiten gekomen zag, dat beklaagde uit een broekzak een pistool te voorschijn haalde, waarmede hij een beweging maakte alsof hij op hem — getuige — wilde richten; dat beklaagde toen ongeveer anderhalve meter van hem af stond; dat beklaagde tegelijkertijd iets zei, wat hij — getuige — niet verstond, doch dat hij gezien het trekken van het pistool de indruk kreeg, dat die woorden een dreiging inhielden;

dat hij zich heeft omgedraaid en is weggevlucht; dat hij in de Lamarckstraat zich achter een auto heeft verscholen;

Frederik Willem van den Berg:

dat hij op 2 december 1964 te omstreeks 17.30 uur op de hoek van de Laakkade en de Karel de Geerstraat te 's-Gravenhage stond en zag, dat een jongeman, die naar hem later bleek J. H. J. te zijn, hard weg liep in de richting van de Lamarckstraat; dat J. op een meter of tien afstand werd gevolgd door beklaagde; dat laatstgenoemde een luchtdrukpistool in de hand had, dat hij enigszins gericht hield op J.; dat hij, toen beklaagde bij hem kwam, hem het pistool heeft afgepakt; dat het pistool toen ontspannen bleek;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „zeggende: „Ik schiet je dood", althans woor-„den van gelijke strekking bezigende";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 weken — *Red.].*

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van 2 juni 1965

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel T. *H*. Wessels en Kapitein T. Vrijdag.
Raadsman: Kapitein *J*. G. F. van Eijndhoven.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl de schuldige is dienstdoende (ondergaande de krijgstuchtelijke straf van licht arrest) tengevolge van samenspanning met 3 andere militairen.

(W.M.Sr. art. 97, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. P., geboren 23 juli 1945, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de A-Instructie-„batterij, 1e Instructieafdeling van het Depot Artillerie der Koninklijke Landmacht te Ossendrecht, aldaar, in tijd van oorlog, op 23 „april 1965 circa 17.30 uur, terwijl hij was gestraft met licht arrest en „naar hij wist de Legerplaats Ossendrecht niet mocht verlaten, in „samenspanning met de naar hem bekend was eveneens met licht ar-„rest gestrafte soldaten F. J., Th. N. en C. A. H. de Legerplaats voor-„noemd eigendunkelijk heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk „ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op 26 april „1965 te 02.30 uur althans te 00.30 uur bij zijn onderdeel is terug-„gekeerd";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht bij de A-Instructiebatterij van de 1e Instructieafdeling van het Depot Artillerie te Ossendrecht, aldaar op 23 april 1965 omstreeks 17.30 uur, terwijl hij was gestraft met licht arrest en terwijl hij wist dat hij de Legerplaats Ossendrecht niet mocht verlaten, in overleg en samen met de soldaten F. J., Th. N. en C. A. H. van zijn onderdeel, die naar hij wist eveneens met licht arrest waren gestraft, de Legerplaats Ossendrecht heeft verlaten en daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op 26 april 1965 omstreeks 00.30 uur zich bij de Cort Heijligerskazerne te Bergen op Zoom bij de wachtcommandant heeft gemeld; dat hij vervolgens omstreeks 02.30 uur die nacht is overgebracht naar de Legerplaats Ossendrecht, alwaar hij door de Officier van kazernepiket in voorlopig arrest, te ondergaan als verzwaard arrest, is gesteld;

Overwegende, dat een proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, opgemaakt door Mattheus Antonius Kuijpers en Johannes Brethouwer, beiden 2e Luitenant en behorende tot de A-Instructiebatterij van de 1e Instructieafdeling, en gesloten op 26 april 1965, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Ferdinand J.:

dat hij op 23 april 1965 te Ossendrecht was gestraft met vier dagen licht arrest, evenals de soldaten F. P., C. A. H. en Th. N.; dat zij deze straf te zwaar vonden en in onderling overleg besloten hebben de Legerplaats Ossendrecht te verlaten;

Overwegende, dat uit een ten processe overgelegd afschrift van de straflijst d.d. 26 april 1965 van Ferdinand P. blijkt dat beklaagde op 23 april 1965 is gestraft met vier dagen licht arrest door de Kapitein J. G. F. van Eijndhoven, commandant van de A-Instructiebatterij van de 1e Instructieafdeling van het Depot Artillerie te Ossendrecht;

Overwegende, dat uit een schriftelijke ten processe overgelegde verklaring d.d. 14 mei 1965 van de Luitenant-Kolonel Th. M. Verhaar. waarnemend commandant van het Depot Artillerie te Ossendrecht,

blijkt, dat een militair motorrijtuig, gekentekend KP 81-03, op 26 april 1965 omstreeks 01.45 uur de Legerplaats Ossendrecht heeft verlaten teneinde in de Cort Heijligerskazerne te Bergen op Zoom de soldaten C. A. H. en F. P. op te halen; dat genoemd motorrijtuig omstreeks 02.30 uur die nacht in de Legerplaats Ossendrecht is teruggekeerd;

Overwegende, dat blijkens de justitiële verklaring d.d. 26 april 1965 beklaagde van 23 april 1965 te 17.30 uur tot 26 april 1965 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel de A-Instructiebatterij 1e Instructieafdeling van het Depot Artillerie gelegerd te Ossendrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemde schriftelijke verklaring d.d. 14 mei 1965, genoemd afschrift straflijst en de justitiële verklaring d.d. 26 april 1965 en het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet lan-
„ger dan vier dagen durende, waarbij meer personen tengevolge van
„samenspanning het misdrijf plegen en waarbij de schuldige het mis-
„drijf pleegt terwijl hij is dienstdoende",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 99 aanhef, slot en sub 2 en 4, juncto artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 26 april 1965 in voorlopig arrest is gesteld en op 2 juni 1965 opnieuw in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit beklaagdes onderwerping aan een gestrengere krijgstucht noodzakelijk zou achten, indien hij tijdens de te bepalen proeftijd na te melden voorwaarde niet naleeft;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 4 weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde 26 april 1965 en vanaf 2 juni 1965; bevel tot plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 3 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van 1 jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

(I) De qualificatie vermeldt — m.i. terecht — éérst de strafverzwarende omstandigheid van het tengevolge van samenspanning plegen

en daarnar die van het „dienstdoende" zijn, wat er overigens van die strafverzwarende omstandigheid zij. Daardoor is een dergelijke cumulatie van strafverzwarende omstandigheden ook mogelijk als niet alle samenspanners „dienstdoende" zouden zijn geweest.

(2) De tenlastelegging vraagt, door het gebruik van het woord „althans", een keuze tussen de terugmelding bij de kazerne in Bergen op Zoom en de terugkeer in de legerplaats te Ossendrecht als tijdstip van het einde van de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid. De Krijgsraad liet deze vraag, in zijn bewezenverklaring, in het midden: het maakte in casu geen verschil voor de qualificatie. Het is echter duidelijk dat de keuze tussen deze twee tijdstippen (van terugmelding bij een ander onderdeel of terugkeer bij het eigen onderdeel) beslissend kan zijn voor de qualificatie, namelijk als intussen de 4 x 24 uur verstrijken. Uit de laatste rechtsoverweging vóór de bewezenverklaring krijgt men de indruk dat de Krijgsraad dan het tijdstip van terugkeer bij het eigen onderdeel beslissend zou achten. Zie in dit verband M.R.T. XL, blz. 587 e.v. **W. H. V.**

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 29 oktober 1964

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels B. *F.* M. Wijtenburg en D. Overbeeke.
Raadsman: Kapitein *H. J.* van der Wal.

Als derde van een militaire colonne een voorrangskruispunt oprijden, terwijl van links hem het zicht werd ontnomen, o.a. door een bus, die van links het kruispunt naderde en rechtsaf sloeg, achter welke bus een vrachtauto reed, waarmede de door beklaagde bestuurde auto in botsing kwam.

KRIJGSRAAD: *Overtreding van artikel 25 W.V.W.;* f *15 boete.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF: *Niet-bewezen en vrijspraak. Bij onderzoek is gebleken dat de colonne, waarvan de door beklaagde bestuurde auto de derde was, voorzien was van de voorgeschreven herkenningstekens, dat de colonne eerst vóór de kruising heeft stilgehouden en vervolgens, met handhaving van het colonneverband, naar links de voorangsweg is opgereden.*

(W.V.W. art. 25, 27).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. D. J., geboren 1 oktober 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 juni 1964 te Hulsberg als bestuurder „van een vierwielig militair motorrijtuig, daarmee rijdende over de „voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Schoolstraat, on„voorzichtig en/of onoplettend de splitsing van deze weg en de even-

„eens voor het openbaar verkeer openstaande voorrangsweg, de Aal-
„bekerweg, is opgereden, terwijl hij weliswaar tot voorrang gerechtigd
„was doordat hij met zijn voertuig deel uitmaakte van een militaire
„colonne doch terwijl het uitzicht naar links hem ontnomen werd o.a.
„door een autobus welke vanaf deze Aalbekerweg, de Schoolstraat
„inreed, waardoor hij niet of te laat zag dat voor hem van links over
„de Aalbekerweg een ander vierwielig motorrijtuig deze splitsing van
„wegen eveneens opreed, door welke wijze van rijden, van hem, be-
„klaagde, de veiligheid op de weg ter plaatse in gevaar werd gebracht,
„althans redelijkerwijze is aan te nemen, dat de veiligheid op de weg
„ter plaatse in gevaar kon worden gebracht";

Overwegende:. . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 30 juni 1964 te omstreeksk 12.40 uur reed ik als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig gekentekend KL 72-64 over de Schoolstraat te Hulsberg, terwijl mijn voertuig als derde deel uitmaakte van een militaire colonne. De colonne stopte voor de kruising van deze weg met de Aalbekerweg. Toen de colonne optrok ben ik zonder te stoppen het kruispunt opgereden, in de richting Valkenburg, terwijl een autobus, komende uit de richting Valkenburg, die de Schoolstraat inreed, mij het uitzicht belemmerde. Ik minderde vaart. Toen ik weer om de bus heen kon zien zag ik een vrachtauto, komende uit de richting Valkenburg. Ik kon een aanrijding met deze vrachtauto niet meer voorkomen en botste met mijn voertuig tegen deze vrachtauto;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 1041723, opgemaakt en gesloten te Hulsberg, op 1 juli 1964 door R. de Reus, opperwachtmeester der Rijkspolitie, A. J. C. E. M. Kemp, wechtmeester der Koninklijke Marechaussee en A. Ramaekers, marechaussee der 1e klasse, eerstgenoemde behorende tot de Groep Valkenburg-Houthem der Rijkspolitie, en laatstgenoemden behorende tot de Brigade der Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Hubertus Brassé:

Op 30 juni 1964 te omstreeks 12.40 uur reed ik als bestuurder van het vierwielig motorrijtuig, vrachtauto, gekentekend VB 20-52, vanuit de richting Valkenburg over de provinciale weg Valkenburg-Houthem. Ik zag een autobus vanaf de provinciale weg rechtsaf de Schoolstraat inslaan. Juist toen deze bus met de achterzijde de rijbaan van de provinciale weg verliet, zag ik plotseling van achter de bus een militaire auto de voorrangsweg opkomen, waarover ik reed. Ik trachtte door naar links te sturen die auto te ontwijken. De militaire auto botste tegen de door mij bestuurde auto;

als relaas van verbalisanten:

Op 30 juni 1964 hebben wij het volgende bevonden: Een ongeval had plaatsgevonden op de splitsing van de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Provinciale weg Valkenburg-Houthem, binnen de gemeente Hulsberg, genaamd Aalbekerweg, en de Schoolstraat,

beide gelegen binnen de gemeente Hulsberg. De Aalbekerweg is aangewezen als voorrangsweg en als zodanig door borden aangeduid. Bij dit ongeval waren betrokken: een vierwielig motorrijtuig, vrachtauto, gekentekend VB 20-52 en een vierwielig militair motorrijtuig, DAF YA 126, gekentekend KL 72-64. Beide voertuigen vertoonden zware materiële schade. Wij, Kemp en Ramaekers, hebben geconstateerd dat de bij de colonne behorende militaire motorrijtuigen alle waren voorzien van de aanduiding genoemd in de Beschikking van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 19 oktober 1962, nr. 59707, afdeling Waterstaatsrecht (Ned. Stcrt. no. 207), houdende vaststelling herkenningstekens militaire colonne. De Aalbekerweg loopt van zuid naar noord. In zuidelijke richting voert de weg in de richting Valkenburg. Vanuit oostelijke richting komt de Schoolstraat op de Aalbekerweg uit. Het uitzicht vanuit de Schoolstraat op het verkeer dat van links over de Aalbekerweg nadert wordt beperkt tot ongeveer 30 meter door een klooster dat direct langs het rijwielpad van de Aalbekerweg staat;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten,

„dat hij op 30 juni 1964 te Hulsberg als bestuurder van een vier-
„wielig militair motorrijtuig, daarmee rijdende over de voor het openbaar
„verkeer openstaande weg, de Schoolstraat, onvoorzichtig en onoplet-
„tend de splitsing van deze weg en de eveneens voor het openbaar ver-
„keer openstaande voorrangsweg, de Aalbekerweg, is opgereden terwijl
„hij weliswaar tot voorrang gerechtigd was doordat hij met zijn voer-
„tuig deel uitmaakte van een militaire colonne doch terwijl het uit-
„zicht naar links hem ontnomen werd o.a. door een autobus welke
„vanaf deze Aalbekerweg, de Schoolstraat, inreed, waardoor hij te laat
„zag dat voor hem van links over de Aalbekerweg een ander vier-
„wielig motorrijtuig deze splitsing van wegen eveneens opreed, door
„welke wijze van rijden van hem, beklaagde, de veiligheid op de weg
„ter plaatse in gevaar werd gebracht";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet";

strafbaar gesteld bij artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 15, subs. 3 dagen hechtenis — *Red.]*.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 9 februari 1965 *)

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaals Mr. Schepers en Zegers, Mr. Fikkert, Schout-bij-Nacht Bakker en Brigade-Generaal Coopmans.

Raadsman: Kapitein H. J. van der Wal.

(zie het vonnis hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en ten dien aanzien opnieuw rechtdoende de beklaagde zal vrijspreken;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: . . . . [enz. Zie vonnis — Red.];

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij met vernietiging van het vonnis waarvan beroep, daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende namelijk dienaangaande:

dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat voor het verkeer, hetwelk komende uit de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Schoolstraat te Hulsberg naar links de splitsing (kruising) van deze weg met de eveneens aldaar gelegen voor het openbaar verkeer openstaande voorrangsweg, de Aalbekerweg, wil oprijden, het uitzicht naar links beperkt is tot ongeveer 30 meter, gezien vanaf de rand van het circa 2 meter brede langs de Aalbekerweg gelegen en eveneens de Schoolstraat kruisende rijwielpad;

dat het verkeer dat van links over de voorrangsweg genoemd kruispunt nadert pas goed gezien kan worden, indien men doorrijdt tot op de tussen dit rijwielpad en de rijbaan van de voorrangsweg gelegen circa 1.50 meter brede berm van deze weg; dat de verplichting om in het belang van de veiligheid van het verkeer met een dergelijke omstandigheid rekening te houden alvorens genoemde kruising te gaan oprijden met gebruikmaking van de voorrang, die aan artikel 27 van het Wegenverkeersreglement kan worden ontleend door een militaire colonne in de zin van artikel 1 lid 1 sub z van dat reglement, rust op het hoofd van deze militaire colonne en niet op de bestuurders van elk van de in colonne-verband volgende motorrijtuigen;

dat laatstgenoemde bestuurders er in beginsel op mogen vertrouwen, dat indien de militaire colonne een kruising als voren bedoeld is gaan op- en overrijden, het over de voorrangsweg dit kruispunt naderende verkeer, de als een eenheid aan het verkeer op de weg deelhemende en in verband rijdende militaire colonne zal eerbiedigen door aan elk der daarvan deel uitmakende motorrijtuigen voorrang te verlenen,

*) Deze sententie is ook gepubliceerd in „Verkeersrecht" 1965 No. 33. ***Red.***

welk vertrouwen één dier bestuurders ook dan mag behouden, wanneer — zoals in casu — het slechte uitzicht naar links voor hem nog wordt verslechterd door voor hem van links over de voorrangsweg genaderd verkeer dat terzelfder tijd, waarop hij die voorrangsweg naar links wil oprijden, die weg verlaat door de daarvan afsplitsende weg op te rijden; dat een andere opvatting er toe zou kunnen leiden, dat bij kruisingen als hogerbedoeld deze mede in het belang van de veiligheid op de weg te handhaven eenheid wordt verbroken;

dat het vorenvermelde een bestuurder van één der in colonne-verband volgende motorvoertuigen uiteraard geen vrijbrief geeft om, wanneer het hem duidelijk moet zijn dat een aanrijding met het zich op de voorrangsweg voortbewegende verkeer dreigt, zonder het nemen van passende maatregelen ter voorkoming van een aanrijding het colonne-verband te handhaven en door te rijden; dat nu bij het onderzoek is komen vast te staan, dat de militaire colonne, waarvan beklaagde het derde voertuig bestuurde was voorzien van de wettelijk voorgeschreven herkenningstekens; dat deze colonne alvorens voornoemde kruising te gaan oprijden, voor deze kruising tot stilstand is gebracht en vervolgens, met handhaving van het colonne-verband, deze kruising naar links is gaan op- en overrijden, dat voorts is gebleken, dat beklaagde door krachtig remmen zodra hij het voertuig zag, waarmee het door hem bestuurde motorrijtuig even later in botsing kwam, heeft getracht deze botsing te voorkomen;

dat hieruit en uit het boven overwogene volgt, dat beklaagde niet onvoorzichtig of onoplettend de in de tenlastelegging bedoelde splitsing is opgereden, terwijl ook overigens niet is gebleken dat beklaagde door zijn, wijze van rijden heeft gehandeld in strijd met artikel 25 van de Wegenverkeerswet, zodat hij van het hem ten laste gelegde dient te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt juncto artikel 75 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT **DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!**

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Wanneer men de feitelijke situatie aan de hand van de verschillende verklaringen in schets brengt, wordt het voorval duidelijker. Dan blijkt dat het hier een „T-kruispunt" betrof van de voorrangsweg van Valkenburg (Zuid) naar Houthem (Noord) waarop van rechts (Oost) de Schoolstraat uitkomt. De militaire colonne, waarvan de door beklaagde bestuurde auto de derde was, naderde van rechts en sloeg linksaf (naar Vulkenburg, Zuid) de voorrangsweg in. Vanuit Valkenburg — dus tegemoetkomend! — naderde eerst de bus (die rechtsaf de Schoolstraat insloeg) en daarachter de vrachtauto. Beklaagde's auto stak achter de bus de weg over om naar links of te slaan. De chauffeur van de vrachtauto had toen dus reeds twee auto's van de militaire

colonne hem tegemoet zien rijden, komende van de voor hem rechts gelegen zijweg; althans hij had dat kunnen zien. Hij moest dus de volgende auto's van de colonne verwachten. Het Hof overweegt immers dat de colonne vóór de kruising tot stilstand is gebracht en vervolgens, met handhaving van het colonne-verband, naar links is gaan oprijden. Beklaagde kon meer gevaar van rechts verwachten, van het verkeer dat de colonne in de rug zag (en dus niet gemakkelijk als colonne kon herkennen) dan van links, van waar het verkeer het colonne-karakter duidelijk kon zien. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Zuid

Vonnis van 25 februari 1965

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Lt.-Kolonels D. Overbeeke en H. A. D. Nieuwenhuis.

Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan of stompen: Als korporaal een soldaat onderhoudende over een ongepaste opmerking, welke die soldaat kort tevoren had gemaakt, die soldaat twee vuistslagen tegen het gezicht gegeven toen die soldaat, na zich verwijderd te hebben, wederom een opmerking maakte.

Rekening houdende met reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf van 8 dagen streng arrest, nog 2 weken gevangenisstraf voorwaardelijk opgelegd.

(W.M.Sr. art. 142; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. H. *C.* V., geboren 9 maart 1943, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 1 december 1964 te Oirschot, terwijl hij ,,als dpl. korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht en terwijl hij zich in dienst bevond, althans terzake ,,van een dienstaangelegenheid, opzettelijk zijn mindere de soldaat P. ,,E. M. Roets met een zijner tot een vuist gebalde handen tegen het ,,hoofd heeft geslagen of gestompt, waardoor deze pijnlijk werd ge-,,troffen en bewusteloos is geraakt";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Vanaf 7 augustus 1963 ben ik ononderbroken in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Landmacht, sinds 1 augustus 1964 in de rang van korporaal. Sinds eind november 1963 ben ik ingedeeld bij de Ost. Cie van het 17e Inf. Bataljon en gelegerd in de legerplaats Oirschot. Op 1 december 1964 werd ik, terwijl ik stond te wachten

voor de avondmaaltijd van 18.00 uur door een soldaat van de T.D. die naar ik later hoorde Roets heette aan mijn fluitkoordje getrokken en deze soldaat zei tegen mij: ,,Daar heb je weer zo'n kutkorporaal, ,,slijmbal''. Na het eten heb ik Roets toen bij zijn jasje gepakt en hem min of meer uitgedaagd mij nog eens aan mijn fluitkoordje te trekken en nog eens te zeggen wat hij eerder had gezegd. Hij had echter niet veel te zeggen en ik liet hem los en verwijderde me. Toen ik een meter of tien van hem weg was had hij weer een grote mond. Ik verloor mijn zelfbeheersing en liep naar hem toen. Hierop heb ik hem met een mijner tot vuist gebalde handen tegen het hoofd gestompt, waarbij ik hem bewusteloos sloeg en waarvan hij ongetwijfeld pijn heeft ondervonden;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal van Huishoudelijk Onderzoek d.d. 3 december 1964, opgemaakt door E. W. Bosman, 2e luitenant der Infanterie en J. W. Koch, vaandrig der Infanterie, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van F. T. J. d'Hooghe, dpl. soldaat:

Op 1 december 1964 omstreeks 18.00 uur stond ik te wachten voor het eten. Ik heb gezien dat een soldaat van de TD aan het fluitkoord van de korporaal V. trok en hem toevoegde: ,,Kutkorporaal, slijm-,,bal''. Na het eten ging ik tegelijk met de korporaal V. naar buiten. V. zag daar de soldaat die hem lastig gevallen had weer en zei toen tegen hem dat hij het nu nog eens moest proberen. De soldaat van de TD reageerde hier niet op en V. liep weg. Toen V. 5 à 10 meter weg was riep de soldaat van de TD iets. V. liep op de man af en ik zag dat V. hem een vuistslag in het gezicht gaf. V. gaf hem vervolgens nog een slag met de vuist op zijn kaak. De soldaat van de TD viel neer;

als verklaring van P. E. M. Roets, soldaat, 11 T.D. Bataljon:

Op 1 december 1964 heb ik om ± 17.45 uur voor het eten moeilijkheden gehad met een korporaal van het 17e naar aanleiding van diens fluitkoord. Na het eten stond deze korporaal buiten te wachten. Hij pakte mij bij bij de revers van mijn jasje van het eerste grijs. Vanaf dat moment weet ik niets meer. Men vertelde mij later dat deze korporaal mij geslagen had en dat ik buiten bewustzijn raakte;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van Huishoudelijk Onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op 1 december 1964 te Oirschot, terwijl hij als dpl. korpo-,,raal in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht ,,terzake van een dienstaangelegenheid, opzettelijk zijn mindere de ,,soldaat P. E. M. Roets met een zijner tot een vuist gebalde handen ,,tegen het hoofd heeft geslagen of gestompt, waardoor deze pijnlijk ,,werd getroffen en bewusteloos is geraakt'';

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan of stompen'',

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 142 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens het ten processe aanwezige afschrift van de straflijst beklaagde ter zake van het onderhavige feit door zijn commandant reeds krijgstuchtelijk is gestraft met acht dagen streng arrest;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 6, 10, 13, 15, 60, 62, 76 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a, 14b van het Wetboek van Strafrecht; 193, 197, *205,* 243 en 249 van de Regtspleging Landmagt; *57* Wet op de Krijgstucht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van *2* jaren — *Red.].*

NASCHRIFT.

(1) De tenlastelegging vermeldt uitdrukkelijk dat de mindere door de toegebrachte vuistslagen pijn heeft ondervonden. De wetstekst is in deze enigszins dubbelzinnig: „. . . een mindere slaat of stompt of hem ,,op andere wijze pijn veroorzaakt . . .". Men kan dit lezen in die zin dat de wet eist dat door slaan en door stompen pijn wordt veroorzaakt en dat bovendien strafbaar is het op andere wijze pijn veroorzaken; men kan het ook lezen in de betekenis van strafbaarheid van slaan of stompen zonder meer en voorts strafbaarheid van elke andere handeling, mits daardoor pijn wordt veroorzaakt. Evenals zulks het geval schijnt geweest te zijn in het vonnis van de Zeekrijgsraad te Soerabaja van 25 oktober 1948 (M.R.T. XXXIV, blz. 466) is de tenlastelegging er van uitgegaan dat ook voor slaan of stompen het veroorzaken van pijn vereist is. Noodzakelijk lijkt mij dit echter niet.

(2) Het valt op dat niet de strafverzwarende omstandigheid van het tweede lid van artikel 142, het „enig lichamelijk letsel ten gevolge ,,hebben", in de qualificatie is opgenomen. Nu de mindere bewusteloos geworden is, kan toch stellig gezegd worden dat storing van de normale functiën van de mens is veroorzaakt [1]). *W. H. V.*

---

[1]) Zie **NOYON-LANCEMEYER** aantekening 1. **bij** artikel 82.

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 17 februari 1965

President: Kolonel Mr. P. E. Kloots; *Leden:* Kolonels T. Biesma en J. A. Vergouwe.
Raadsman: Majoor J. B. W. M. de Koning.

Zaakbeschadiging: in een balorige stemming en met de bedoeling om de door hem bestuurde militaire vrachtauto kapot te rijden, in Duitsland achter de Panzerkaserne te Handorf over een terrein met diepe kuilen en met bulten gereden met een snelheid van circa 20 km/h, zowel heen als terug, met ongeveer 5 m³ zand beladen, telkens over een afstand van ongeveer 500 meter.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. P. A. B., geboren 26 februari 1944, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 23 juli 1964 te Handorf (Duitsland) terwijl ,,hij zich als militair in militaire dienstbetrekking in Duitsland bevond, ,,opzettelijk en wederrechtelijk als bestuurder van het militaire motor-,,rijtuig, merk Hanomag, gekentekend LM 53-98, daarmede zonder ,,noodzaak en met de bedoeling dat motorrijtuig te vernielen of te be-,,schadigen met een snelheid van ± 20 KM per uur over enige hon-,,derden meters heeft gereden over een stuk terrein, gelegen achter de ,,Panzerkaserne door diepe kuilen en over bulten en aldus opzettelijk ,,en wederrechtelijk dat motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der ,,Nederlanden, heeft vernield, althans beschadigd";

overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Sinds 6 augustus 1963 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst als dpl. sld. der Koninklijke Luchtmacht en als zodanig ben ik sinds 23 maart 1964 ingedeeld bij het MT-sqn. van de 1e G.G.W. te Handorf (W.-Dtsl) in de functie van chauffeur zware motorvoertuigen. Op 23 juli 1964 kreeg ik opdracht om met een militaire vrachtwagen, merk Hanomag, en gekentekend LM 53-98, zand te gaan halen van een terrein hetwelk gelegen was achter de Panzerkaserne te Handorf (W-Dtsl). Ik verkeerde in een balorige toestand, ik was van plan om de Hanomag kapot te rijden. Omstreeks 13.30 uur ben ik als bestuurder van genoemde wagen van het kamp weggereden; voorin naast mij zat o.m. de dpl. sld. der K.Lu H. A. van den Berg. Om de plaats te bereiken voor het laden van het zand moest ik dwars over een zandvlakte rijden, aanvankelijk was het terrein, gelegen achter genoemde Panzerkaserne, goed te berijden, maar daarna ging het over in terrein met diepe kuilen en bulten. Mijn snelheid die 20 km uur bedroeg, heb

ik toen het terrein als vermeld slecht werd, niet verminderd ondanks de diepe kuilen en bulten, wetend dat het door mij bestuurde militaire motorrijtuig door de harde schokken en stoten kapot moest gaan. Ik heb aldus over het terrein gereden naar de plaats waar het zand geladen moest worden, en wel over een afstand van naar mijn schatting 900 meter door het terrein met de diepe kuilen en bulten. Nadat wij de wagen met plm. 5 m3 zand hadden geladen, ben ik weer als bestuurder van de vrachtwagen met een snelheid van 20 km per uur over een afstand van ongeveer 500 meter over terrein met diepe kuilen en bulten gereden naar het luchtmachtkamp te Handorf. Ik heb aldus willens en wetens over het genoemd terrein gereden, zonder de wagen te ontzien of te pogen de kuilen te ontwijken, met de bedoeling om de wagen kapot te maken en te vernielen. Op de terugweg werd ik door een korporaal gewaarschuwd dat de voorwielen van de vrachtwagen scheef stonden. Bij terugkomst in het kamp heb ik direct de schade gemeld aan de garage. Ik wist toen ik als bovenvermeld als bestuurder van genoemd voertuig reed en dit voertuig toen beschadigde of vernielde dat dit voertuig mij niet toebehoorde; deze wagen behoorde toe aan de Staat der Nederlanden, en ik wist dat ik van niemand recht of toestemming had om dit voertuig willens en wetens te vernielen of te beschadigen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal no. P. 100/64 opgemaakt en gesloten te Borgholzhausen op 1 december 1964, door Cornelis Johannis Schoevers, marechaussee der 1e klasse, behorende tot de brigade Borgholzhausen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Johannes Bernardus Wilhelmus Maria de Koning, commandant MT-squadron 1e G.G.W.:

Het militaire motorvoertuig, merk Hanomag, gekentekend LM 53-98 is ingedeeld bij het onder mijn bevel staand squadron. Dit voertuig is eigendom van de Staat der Nederlanden. Ik heb als commandant van de dienstplichtig soldaat B. aan deze geen recht of toestemming gegeven het militaire motorvoertuig LM 53-98 geheel of gedeeltelijk te vernielen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde proces-verbaal no. P. 66/64 opgemaakt te Borgholzhausen op 26 augustus 1964, door Cornelis Johannis Schoevers, marechaussee der 1e klasse en Petrus Sietze Genee, marechaussee der 1e klasse, beiden behorende tot de brigade Borgholzhausen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Hendrikus Adrianus van den Berg:

Op 23 juli 1964 omstreeks 13.30 uur ben ik met o.m. de mij bekende soldaat B. naar de tankbaan, gelegen achter de Panzerkaserne te Handorf, gereden om zand te halen. Wij reden met het militaire motorvoertuig LM 53-98 merk Hanomag, welk voertuig werd bestuurd door de soldaat B. Aangezien de plaats waar wij het zand moesten halen aan de overzijde van het terrein lag reed B. dwars over dit terrein naar deze plaats. Het eerste gedeelte was goed te berijden maar toen naderden wij de plaats waar het terrein over gaat in kuilen en

bulten. Zonder zijn snelheid te verminderen reed B. dit gedeelte van het terrein in. Zijn snelheid bedroeg ongeveer 20 km/uur. De Hanomag kreeg op deze manier zulke harde schokken te verwerken dat de wagen wel kapot moest gaan. Nadat wij het zand hadden geladen, ongeveer 1.5 m3, reed B. met een snelheid van 20 km/uur terug naar de weg. Dit ging over een afstand van ± 500 meter door hetzelfde soort terrein als op de heenweg. Ondanks dat de wagen geladen was deed B. geen enkele poging om de kuilen te ontwijken. Ik had zelfs de indruk dat hij het opzettelijk deed. Zijn snelheid van 20 km/uur was voor dit soort terrein veel te snel. Nadat wij op de weg terug waren werden wij door een mij onbekende korporaal gewaarschuwd dat de voorwielen van de auto scheef stonden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de twee genoemde processenverbaal slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 23 juli 1964 te Handorf (Duitsland) terwijl hij zich als „militair in militaire dienstbetrekking in Duitsland bevond, opzettelijk „en wederrechtelijk als bestuurder van het militaire motorrijtuig, merk „Hanomag, gekentekend LM 53-98, daarmede zonder noodzaak en „met de bedoeling dat motorrijtuig te vernielen of te beschadigen met „een snelheid van ± 20 KM per uur over enige honderden meters „heeft gereden over een stuk terrein, gelegen achter de Panzerkaserne „door diepe kuilen en over bulten en aldus opzettelijk en wederrechte„lijk dat motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden heeft „beschadigd";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel of ten dele aan „een ander toebehoort, beschadigen";

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 350 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 4 weken, waarvan 2 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 17 maart 1965

President: Kolonel Mr. *P*. E. Kloots; *Leden:* Commodore J. *L*. Bosch en Kolonel G. J. J. M. Schopmeyer.

Als bestuurder van een auto geen gevolg gegeven aan het stopteken van een verkeersagent.

Afwezigheid van strafbare schuld: beklaagde, over een voorrangsweg een kruispunt naderende en rechts langs een aantal voorgesorteerde auto's het kruispunt oprijdende, kon de verkeersagent niet zien (zowel door de plaats van de verkeersagent als door de verlichting ter plaatse) zodat hij erop rekende dat de rechts op de zijweg opgestelde auto's niet zouden oprijden en hem voorrang zouden verlenen.

Bewezenverklaring, qualificatie; schuldigverklaring en vrijspraak wegens niet-strafbaarheid van de beklaagde.

(W.V.W. art. 25, 29, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. V. D. M., geboren 1 januari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op of omstreeks 4 november 1964 te Baarn als bestuurder ,,van een vierwielig motorrijtuig, daarmede rijdende over de voor het ,,openbaar verkeer openstaande weg de Amsterdamsestraatweg en ,,naderende de kruising van die weg en de voor het openbaar verkeer ,,openstaande weg de Hilversumsestraatweg, geen gevolg heeft gegeven ,,aan een, door de hoofdagent van gemeentepolitie te Baarn, George ,,Marinus Klomp, overeenkomstig de modellen 79 en/of 78 en/of 77 ,,van de bijlage van het Wegenverkeersreglement gegeven bevel of aan-,,wijzing (stopteken) om vóór die kruising te stoppen, doch is doorge-,,reden waarna hij toen aldaar in botsing is gekomen met een vanaf de ,,Hilversumsestraatweg genoemde kruising oprijdend vierwielig motor-,,rijtuig, door welke gedraging van hem, beklaagde, de veiligheid op de ,,weg ter plaatse in gevaar werd gebracht";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

Op 4 november 1964 omstreeks 17.25 uur reed ik te Baarn als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, merk Renault, gekentekend UT 68-98 over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Amsterdamsestraatweg, komende uit de richting Soestdijk en gaande in de richting Amsterdam. Bij nadering van de kruising van deze weg met de Hilversumsestraatweg en de Luitenant-Generaal van Heutszlaan zag ik een aantal auto's links op mijn weghelft voorgesorteerd staan, kennelijk om links af te slaan de Hilversumsestraatweg op. Op de Hilversumsestraatweg zag ik twee auto's staan met het front in de richting

van de Arnsterdamsestraatweg, die ter plaatse een voorrangsweg is. Ik verwachtte van deze auto's voorrang te verkrijgen. Toen ik ter rechterzijde de voorgesorteerde auto's op de Arnsterdamsestraatweg was voorbijgereden, zag ik plotseling van links een auto naderen. Ik botste met mijn auto tegen deze van links komende auto;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. 4547 AGJAA 534, opgemaakt en gesloten te Baarn op 7 november 1964 door George Marinus Klomp, hoofdagent van gemeentepolitie te Baarn, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Op 4 november 1964, omstreeks 17.25 uur, bevond ik mij te Baarn, belast met toezicht en verkeersregeling op het kruispunt gevormd door de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de Amsterdamsestraatweg en de daarop uitkomende Hilversumsestraatweg en de Luitenant-Generaal van Heutszlaan. Op genoemd tijdstip bevond ik mij midden op de rijweg van de Arnsterdamsestraatweg, tegenover het midden van de Hilversumsestraatweg. Ik was gekleed in een witte verkeersjas, waarvan de mouwen waren voorzien van een zogenaamde verkeersmanchet. De kruising ter plaatse wordt verlicht door twee lichtbronnen, natriumlampen, waarvan er een is geplaatst tegenover de Hilversumsestraatweg, terwijl de andere tegenover de Luitenant-Generaal van Heutszlaan staat. Alvorens het verkeer vanaf de Hilversumsestraatweg te kunnen laten rijden werd door mij eerst het rijdende verkeer over de Arnsterdamsestraatweg gestopt. Ik stak daartoe mijn rechterarm verticaal omhoog (model 79 van de bijlage van het Wegenverkeersreglement), waarbij ik dwars op de wegas van de Amsterdamsestraatweg stond, terwijl ik daarbij tevens een fluitsignaal gaf. Nadat het rijdende verkeer over de Amsterdamsestraatweg was gestopt deed ik beide armen in horizontale richting (model 78 van genoemde bijlage). Ik zag dat achter mij een aantal auto's waren gestopt, die echter in het voor het linksaf slaande verkeer bestemde wegvak waren opgesteld en ook het verkeer voor mij, uit de richting Amsterdam was gestopt. Vervolgens gaf ik met mijn linkerarm een oprijteken (model 80 van eerdergenoemde bijlage) aan het verkeer op de Hilversumsestraatweg, zodat dat verkeer kon oprijden. Mijn rechterarm bleef echter horizontaal uitgestoken voor het mij achteropkomende verkeer vanuit de richting Soest, (model 77 van aangehaalde bijlage). Na vermeld oprijteken gingen de motorrijtuigen vanaf de Hilversumsestraatweg de Amsterdamsestraatweg oprijden. De eerste auto ging in de richting naar Amsterdam. De tweede, een personenauto, merk Mercedes, gekentekend AK 23-93, reed vanaf de Hilversumsestraatweg naar links de Arnsterdamsestraatweg op om vervolgens naar rechts de Luitenant-Generaal van Heutszlaan op te gaan. Bij het naar rechts gaan werd genoemde personenauto aan de rechtervoorzijde aangereden door een uit de richting Soest komende personenauto, merk Renault, gekentekend UT 68-98. Dit laatste motorrijtuig reed door het nog steeds gegeven stopteken en na mij ongeveer 8 à 9 meter te zijn voorbij gereden botste deze met de linkervoorzijde tegen de rechtervoorzijde van

eerstgenoemd motorrijtuig, AK 23-93. De bestuurder van het motorrijtuig UT 68-98 was gekleed in militair uniform van de Koninklijke Luchtmacht;

overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 498/64 opgemaakt en gesloten te Amersfoort op 25 november 1964 door Arie Griffioen, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar en Jan Willem van den Berg, marechaussee der 1e klasse, opsporingsambtenaar. beiden behorende tot de Brigade Amersfoort, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Hendrik Wallet:

Op 4 november 1964 omstreeks 17.30 uur reed ik als bestuurder van mijn personenauto merk Mercedes, gekentekend AK 23-93, over de Hilversumsestraatweg, komende uit de richting Hilversum en rijdende in de richting Baarn. Gekomen ter hoogte van de kruising Hilversumsestraatweg-Amsterdamsestraatweg, moest ik stoppen op het stopteken van een verkeersagent, die op dit kruispunt het verkeer regelde. Voor mij stond een personenauto. Toen de verkeersagent het rijdende verkeer op de Amsterdamsestraatweg een stopteken had gegeven en dit stilstond, gaf de verkeersagent het oprijteken voor het verkeer dat uit de richting Hilversum kwam. De personenauto voor mij trok op en ik reed achter deze personenauto aan. Toen ik ongeveer drie meter voorbij het kruisingsvlak was, deed ik de rechterrichtingaanwijzer uit. Op ongeveer zeven meter voorbij het kruisingsvlak kwam een personenauto uit de richting Soestdijk op mij af. Die personenauto raakte mijn auto aan de rechtervoorbumper;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 4 november 1964 te Baarn als bestuurder van een vier-
„wielig motorrijtuig, daarmede rijdende over de voor het openbaar
„verkeer openstaande weg de Amsterdamsestraatweg en naderende de
„kruising van die weg en de voor het openbaar verkeer openstaande
„weg de Hilversumsestraatweg, geen gevolg heeft gegeven aan een,
„door de hoofdagent van gemeentepolitie te Baarn, George Marinus
„Klomp, overeenkomstig de modellen 79 of 78 of 77 van de bijlage
„van het Wegenverkeersreglement gegeven bevel of aanwijzing (stop-
„teken) om vóór die kruising te stoppen, doch is doorgereden waarna
„hij toen aldaar in botsing is gekomen met een vanaf de Hilversumse-
„straatweg genoemde kruising oprijdend vierwielig motorrijtuig, door
„welke gedraging van hem, beklaagde, de veiligheid op de weg ter
„plaatse in gevaar werd gebracht";

Overwegende, dat het bewezenverklaarde valt zowel onder de strafbepaling van artikel 25 jo. artikel 35 van de Wegenverkeerswet als onder die van artikel 29, eerste lid jo. 35 van de Wegenverkeerswet, zodat onder toepassing van artikel 55, eerste lid van het Wetboek van Strafrecht de qualificatie dient te luiden:

„Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet";

Strafbaar gesteld bij artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat gebleken is van feiten en omstandigheden die de strafbaarheid van beklaagde opheffen, dat immers ter terechtzitting onder meer zakelijk hebben verklaard:

beklaagde:

Ik heb ter plaatse pas na het ongeval een verkeersagent gezien. Het was tijdens het ongeval schemerdonker. Ik reed daar toen reeds dagelijks langs dat punt gedurende drie maanden. Ik heb daar op werkdagen nooit eerder een verkeersagent gezien;

Verbalisant George Marinus Klomp, oud 52 jaar, hoofdagent van gemeentepolitie te Baarn:

Op 4 november 1964 omstreeks 17.25 uur regelde ik het verkeer op het kruispunt van de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Amstcrdamsestraatweg, de Hilversumsestraatweg en de Lt.-Gen. van Heutzlaan te Baarn. Dit gebeurt daar niet regelmatig, doch afhankelijk van de verkeersdrukte ter plaatse. Terwijl er auto's voorgesorteerd stonden op de Amsterdamsestraatweg tegen de as van de weg om naar links de Hilversumsestraatweg op te rijden, was ik achter deze auto's, mede tengevolge van het feit dat de verlichting daar niet ideaal is en het toen reeds duister was, voor het verkeer uit de richting Soestdijk moeilijk zichtbaar;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de nadere verklaring van beklaagde en de verklaring van getuige Klomp, van oordeel is dat de strafrechtelijke schuld bij beklaagde ontbreekt, zodat beklaagde behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: schuldigverklaring aan het als bewezen aangenomen en gequalificeerde feit; niet-strafbaarverklaring van de beklaagde en vrijspraak — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 7 april 1965

President: Kolonel Mr. *P.* E. Kloots; *Leden:* Kolonel P. A. C. Benjamins en Lt.-Kolonel M. van der Voo.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Verduistering van mess-gelden door de hofmeester van de onderofficiersmess.

(W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. J. L., geboren 17 juni 1938, korporaal der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: .... enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks oktober 1964 ,,te Arnhem met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft ,,weggenomen geldsbedragen, in totaal een geldsbedrag van ± f 200.—, ,,toebehorende aan de Onderofficiersmess van het Commando Lucht-

,,macht Opleidingen, althans aan een of meer anderen dan aan hem, ,,beklaagde;

,,althans indien terzake van het vorenstaande geen veroordeling ,,mocht volgen:

,,dat hij op verschillende tijdstippen in of omstreeks oktober 1964 ,,te Arnhem telkens opzettelijk een bedrag in geld, in totaal een gelds-,,bedrag van ± f 200.—, toebehorende aan de Onderofficiersmess van ,,het Commando Luchtmacht Opleidingen, althans aan een of meer ,,anderen dan aan hem, beklaagde, welke geldsbedragen hij als hof-,,meester van die mess en in ieder geval anders dan door misdrijf onder ,,zich had, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend";

Overwegende: .... enz.;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagde ten aanzien van het hem subsidiair ten laste gelegde onder meer zakelijk ten processe heeft verklaard:

Sinds 17 juli 1961 ben ik onafgebroken in werkelijke militaire dienst bij de Koninklijke Luchtmacht. Van december 1961 tot 14 oktober 1964 deed ik dienst als hulphofmeester in de onderofficiersmess van het Commando Luchtmacht Opleidingen in het kasteel Zijpendaal te Arnhem. Uit hoofde van deze functie beheerde ik daar onder meer de kas van het buffet van deze onderofficiersmess. Voor dit beheer was ik rechtstreeks verantwoordelijkheid verschuldigd aan het bestuur van de mess. Op 5 oktober 1964 heb ik uit de kas van genoemde onderofficiersmess, welke ik onder mij had, een geldsbedrag van f 140.— weggenomen, op 6 oktober 1964 een geldsbedrag van naar schatting f 30.— en op 7 oktober 1964 een geldsbedrag van plus minus f 40.—. Op 8 oktober 1964 was er controle van genoemde kas door de messpresident, de adjudant-onderofficier Alders en ik heb toen uit vrees voor moeilijkheden f 100.— geleend en deze door de barbediende Elskamp aan de adjudant Alders laten geven. Wanneer uit een rapport van de IMA blijkt, dat er op 9 oktober 1964 in deze kas nog een tekort van f 108.25 was, dan is dit tekort door mij veroorzaakt en ik heb dus uit de onder mijn beheer staande kas van de onderofficiersmess een bedrag van in totaal f 208.25 weggenomen en mij toegeëigend. Telkens toen ik deze gelden uit de kas wegnam, wist ik dat deze gelden mij niet toebehoorden, maar eigendom waren van de onderofficiersmess van het Commando Luchtvaart Opleidingen en ik wist telkens dat ik van niemand recht of toestemming had deze geldsbedragen weg te nemen en mij toe te eigenen;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 392-64 - 340-64 Garn. opgemaakt en gesloten te Arnhem op 10 november 1964 door Johannes Mathias van Wijlick, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, en Johannes Wilhelm Egging, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, beiden behorende tot de brigade Arnhem, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Hendrik Leonardus Alders, beroepsmilitair, adjudant-onderofficier:

Ik ben president van het mess-bestuur van de onderofficiersmess van het Commando Luchtmacht Opleidingen in kasteel Zijpendaal te Arnhem. Als hulphofmeester is in deze mess tewerkgesteld de korporaal der eerste klasse B. J. L. Uit hoofde van deze functie beheert hij onder meer de kas van het buffet van de mess. Op 8 oktober 1964 heb ik een controle gehouden onder meer van de kas van het buffet. Terwijl ik hiermee bezig was, overhandigde de barbediende Elskamp mij een bankbiljet van f 100.— met de mededeling dat hem dit ter hand gesteld was door L. Dit geld zou, aldus Elskamp, door L. aan hem ter hand gesteld zijn voor het betalen van rekeningen. Terwijl ik nog bezig was met de controle, kwamen er controleurs van de Inspectie Militaire Administratie en ik heb de verdere controle aan hen overgedragen. Na afloop van deze controle werd mij door een van de controleurs medegedeeld, dat er een kastekort was van f 107.65. Op 9 oktober 1964 vernam ik dat was gebleken dat L. op 8 oktober 1964 tijdens de controle het genoemde bedrag van f 100.— geleend had van een barbediende. Hierdoor werd het tekort f 207.65. Deze f 207.65 behoorden geheel en al toe aan de onderofficiersmess van het Commando Luchtmacht Opleidingen te Arnhem. Ik, noch een der andere leden van het messbestuur hebben aan de hofmeester, de korporaal eerste klasse L., die deze gelden beheerde, recht of toestemming gegeven om zich dit geld toe te eigenen;

Overwegende dat het ten processe overgelegde aan beklaagde vertoond en voorgehouden verslag van de gehouden controle bij de onderofficiers[mess — Red.] Kasteel Zijpendaal door het controlebureau der Militaire Administratie bij de Koninklijke Luchtmacht dd. 22 oktober 1964, opgemaakt door het Hoofd CMA-KLu kolonel J. H. A. Wester, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van rapporteur:

Op 8, 9, 12 en 13 oktober 1964 werd een controle gehouden over de onderofficiersmess Staf CLO van het kasteel Zijpendaal. Tot de gecontroleerde functionarissen behoorden onder meer de mess-president, de adjudant onderofficier H. L. Alders en de hofmeester, de korporaal der eerste klasse B. J. L. Bij de opname van goederen en gelden op 8 oktober 1964 werd bij de hofmeester een tekort geconstateerd van f 107.65. Bij deze opname werd verzwegen dat in de door hem getoonde gelden een bedrag van f 100.— was begrepen, welk bedrag door hem was geleend, zodat het tekort in feite f 207.65 bedroeg. Conclusie is dat door de hofmeester op verschillende manieren onregelmatigheden werden gepleegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het verslag van de gehouden controle bovengenoemd slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

,,dat hij op verschillende tijdstippen in oktober 1964 te Arnhem ,,telkens opzettelijk een bedrag in geld, in totaal een geldsbedrag van ,,± f 200.—, toebehorende aan de onderofficiersmess van het Com-,,mando Luchtmacht Opleidingen, welke geldsbedragen hij als hof-,,meester van die mess en in ieder geval anders dan door misdrijf onder ,,zich had, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,*Verduistering, meermalen gepleegd*",

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 1 maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren — *Red.]*.

. Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

Vonnis van 12 mei 1965

President: Kolonel Mr. *P*. E. Kloots; *Leden:* Kolonels P. *J*. Maters en G. J. J. M. Schopmeijer.
Raadsman: Kapitein W. *G*. Tibben.

Opzettelijk gevaar veroorzaken voor het verkeer door mechanische kracht over een spoorweg door gedurende de nacht een betonnen dwarsligger op een der spoorstaven op het traject Amersfoort-Utrecht te leggen (waardoor de posttrein beschadigd werd) en kort daarna drie dwarsliggers daar op die spoorstaaf te leggen (waardoor de eerste personentrein beschadigd werd).

Een jaar en drie maanden gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting.

(W.Sr. art. 164).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. A. M. P., geboren 1 augustus 1943, dp. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij in de nacht van 15 op 16 januari 1965 te Soest, althans in ,,Nederland, te ± 0.30 uur en tussen 05.09 uur en 06.53 uur, telkens ,,opzettelijk respectievelijk één betonnen dwarsligger en drie betonnen ,,dwarsliggers, elk groot ± 78 cm x 38 cm x 22 cm en elk met een

„gewicht van ± 115 KG, heeft gelegd en laten liggen op de linker-
„spoorstaaf, gezien in de richting Utrecht, althans op één der spoor-
„staven, ongeveer ter hoogte van N.S. kilometeraanduiding 13.3—
„13.4, van de spoorlijn Amersfoort-Utrecht van de spoorweg der Ne-
„derlandse Spoorwegen, telkens wetende, dat ter plaatse op die spoor-
„lijn in die nacht regelmatig spoorwegverkeer door mechanische kracht
„plaats vond en aldus doende toen aldaar telkens opzettelijk gevaar
„heeft veroorzaakt voor het verkeer door mechanische kracht over die
„spoorweg, in het bijzonder voor de motorpostwagen en de electrische
„personentrein, die toen aldaar respectievelijk te ± 00.48 uur en te ±
„06.53 uur over die spoorlijn, ter plaatse waar zich genoemde dwars-
„ligger(s) bevond(en), hebben gereden;

„indien voor het geheel of een gedeelte van het primair telastege-
„legde geen veroordeling zou of zou kunnen volgen:

„dat het aan zijn schuld te wijten is geweest, dat er in de nacht van
„15 op 16 januari 1965 te Soest, althans in Nederland, gevaar is ont-
„staan voor het verkeer door mechanische kracht over de spoorweg
„der Nederlandse Spoorwegen tussen Amersfoort en Utrecht, in het
„bijzonder voor de motorpostwagen en de electrische personentrein,
„die toen aldaar over de spoorlijn Amersfoort — Utrecht van die spoor-
„weg, komende uit de richting Amersfoort, respectievelijk te ± 00.48
„uur en te ± 06.53 uur ter plaatse, waar hij, beklaagde, gedurende die
„nacht te ± 0.30 uur en tussen ± 05.09 uur en 06.53 uur telkens
„respectievelijk één betonnen dwarsligger en drie betonnen dwarsliggers,
„elk groot ± 78 cm x 38 cm x 22 cm en elk met een gewicht van ±
„115 KG, ter hoogte van N.S. kilometeraanduiding 13.3—13.4 op de
„linkerspoorstaaf, gezien in de richting Utrecht, althans op één der
„spoorstaven, van genoemde spoorlijn had gelegd en laten liggen, heb-
„ben gereden, telkens wetende dat gedurende die nacht ter plaatse over
„genoemde spoorlijn van die spoorweg regelmatig spoorwegverkeer
„plaats vond;

„indien ook ten aanzien van het subsidiair telastegelegde geen ver-
„oordeling zou of zou kunnen volgen:

„dat hij in de nacht van 15 op 16 januari 1965 te Soest, althans in
„Nederland, te ± 0.30 uur één betonnen dwarsligger en tussen ±
„05.09 uur en 06.53 uur drie betonnen dwarsliggers, elk groot ± 78 cm
„x 38 cm x 22 cm en elk met een gewicht van ± 115 KG, heeft
„nedergelegd op één der spoorstaven van de spoorweg Amersfoort—
„Utrecht der Nederlandse Spoorwegen, over welke spoorweg regelmatig
„spoorwegverkeer plaats vond, welk(e) voorwerp(en) het verkeer over
„die spoorweg kon(den) belemmeren";

Overwegende: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Tijdens een patrouilleronde, van 15 januari 1965 te 23.45 uur tot 16 januari 1965 te 0.45 uur, op de Vliegbasis Soesterberg, gemeente Soest, ben ik over de afrastering, die een afscheiding vormt tussen de vliegbasis en de spoorbaan, geklommen. Ik ben naar de spoorbaan

gelopen en daar aangekomen zag ik tussen de twee sporen, de lijn Utrecht — Amersfoort en het spoor Amersfoort — Utrecht (Soestduinen — Den Dolder), een aantal betonnen dwarsliggers liggen. Ik kwam toen op de gedachte om een van die betonnen dwarsliggers op een van de spoorstaven te leggen bij wijze van experiment om te zien wat de uitwerking zou zijn ten opzichte van de dwarsliggers, wanneer een trein er tegen aan zou rijden. Ik verwachtte wel dat er een trein tegen de betonnen dwarsligger-zou rijden, want ik was er van op de hoogte dat regelmatig treinen passeerden over dit traject. Ik besefte ook wel dat er enig gevaar te duchten was in het geval een trein met de betonnen dwarsligger in aanraking zou komen. Ik heb vervolgens omstreeks 00.30 uur op 16 januari 1965, een betonnen dwarsligger vastgepakt en gekanteld zodat hij kwam te liggen op de linkerspoorstaaf, gezien in de richting Utrecht, van de spoorlijn Amersfoort — Utrecht. De plaats, waar ik de betonnen dwarsligger over de spoorrail legde, bleek mij later te zijn ter hoogte van de N.S. kilometeraanduiding 13.3 — 13.4. Ik heb vervolgens op 16 januari 1965 om ± 06.50 uur te Soest ongeveer ter hoogte van de N.S. kilometeraanduiding 13.3 — 13.4, drie betonnen dwarsliggers op de linker spoorstaaf, gezien in de richting Utrecht, van de spoorlijn Amersfoort — Utrecht van de spoorweg van de Nederlandse Spoorwegen gelegd. Ik wist toen ik zulks deed, dat ik gevaar veroorzaakte voor het verkeer door mechanische kracht over voornoemde spoorlijn. Regelmatig reed, zoals ik wist, dit verkeer over genoemde spoorlijn. Toen ik net die drie dwarsliggers had neergelegd, zag ik uit de richting Soestduinen een electrische personentrein aankomen. De trein reed tegen de betonnen dwarsliggers aan, hetgeen een geweldig lawaai maakte. De trein kwam ± 100 meter van de plaats waar ik de dwarsliggers had neergelegd tot stilstand;

overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. Gn Pv 10/65 opgemaakt en gesloten te Groningen op 22 januari 1965 door Hendrik Wicher de Groot, rechercheur bij de Spoorwegrecherche ter standplaats Groningen, tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Andreas Hoven:

Ik ben als machinist in dienst van de N.V. Nederlandse Spoorwegen. Toen ik op 16 januari 1965 omstreeks 0.45 uur met een motorpost-trein, die ik moest vervoeren van Groningen naar Utrecht, met een snelheid van ongeveer 90 KM per uur reed tussen de stations Soestduinen en Den Dolder, hoorde ik plotseling een harde klap tegen de onderkant van de trein. Tegelijkertijd voelde ik dat de trein begon te schudden en hoorde ik een geluid alsof door de wielen van de trein iets werd stukgereden. Ik remde de trein onmiddellijk sterk af en bracht deze vervolgens op het station Den Dolder tot stilstand. Aldaar heb ik een onderzoek aan de trein ingesteld. Hierbij zag ik dat o.a. de remhangers van de voorste motorpostwagen gebroken waren en dat de aftapkraan onder het hoofdreservoir was afgeslagen. Voorts zag ik dat op de truckpotten meerdere stukken en stukjes beton lagen. De beschadigingen van de trein waren zodanig dat ik niet verder kon rijden;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. 4/65M, opgemaakt en gesloten te Soest op 28 januari 1965 door Hendrik Willem Lubbers, rechercheur der 1e klasse van de Spoorwegrecherche, standplaats Utrecht, blijkens een ten processe overgelegd ambtsedig aanvullend proces-verbaal nr. Ut. Pv. 30/1965 opgemaakt en gesloten te Utrecht op 27 april 1965 door Hendrik Willem Lubbers, rechercheur der 1e klasse van de spoorwegrecherche te Utrecht, onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie — tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie — en Pieter Dorst, hoofdagent-rechercheur van gemeentepolitie te Soest, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Harm Boltendal:

Ik ben als Hoofdconducteur in dienst bij de N.V. Nederlandse Spoorwegen. Op 16 januari 1965 vertrok ik te 06.44 uur uit Amersfoort met de personentrein No. 1608 met bestemming Utrecht. Omstreeks 06.53 uur hoorde ik plotseling een hevig lawaai en voelde ik dat de trein hevig heen en weer schudde. Ongeveer 150 meter na het voorval kwam de trein tot stilstand, ter hoogte van N.S. kilometeraanduiding 13.1—13.2. Nadat ik ongeveer 150 meter was teruggelopen, in de richting Soestduinen, zag ik, gezien vanuit de richting Amersfoort, naast de linkerspoorstaaf van het rechterspoor een betonnen dwarsligger. Dit blok lag practisch tegen de buitenkant van de linkerspoorstaaf. Enige meters verderop lag tussen beide spoorstaven nog een betonnen dwarsligger. Verder lagen er over een flinke afstand verspreid blokken beton, afkomstig van dwarsliggers. Ook zag ik hier en daar stukken betonijzer liggen, kennelijk afkomstig uit stukgereden dwarsliggers;

als relaas van verbalisanten:

Op 19 januari 1965 hebben wij gezien dat tussen NS kilometeraanduiding 13.3—13.4 langs het spoor Soestduinen—Den Dolder beschadigde betonnen dwarsliggers lagen. De grootste lengte van een betonnen dwarsligger is ongeveer 78 cm, de grootste breedte ongeveer 38 cm en de grootste hoogte ongeveer 22 cm. Bij navraag vernamen wij dat het gewicht van een betonnen dwarsligger 115 KG bedraagt;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. Ut. Pv. 2/65 opgemaakt en gesloten te Utrecht op 22 januari 1965 door Boudewijn Joseph Sterkenburg, brigadier bij de Spoorwegrecherche, standplaats Utrecht C.S., tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

Trein 1608, die op 16 januari 1965 te omstreeks 06.50 uur tussen Amersfoort en Utrecht ter hoogte van de Vliegbasis Soesterberg tegen betonblokken reed, bestond uit een electrisch twee-wagenstel;

overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. Ut. Pv. 2A/65, opgemaakt en gesloten te Utrecht op 22 januari 1965 door Lambertus Andries Hokke, brigadier bij de Spoorwegrecherche standplaats Utrecht, tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Anthony Marie Tordoir:

Ik ben districts-ingenieur voor de lijndienst van het district Midden

van de N.V. Nederlandse Spoorwegen. Naar aanleiding van het gebeurde op de spoorweg Amersfoort—Utrecht in de nacht van 15 op 16 januari 1965, waar twee treinen op betonblokken, welke op de rails waren gelegd, zijn gereden, verklaar ik dat dergelijke blokken groot gevaar voor de treinen kunnen veroorzaken indien die blokken op de rails worden gelegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij in de nacht van 15 op 16 januari 1965 te Soest, te ± 0.30 „uur en tussen 05.09 uur en 06.53 uure telkens opzettelijk respectieve„lijk één betonnen dwarsligger en drie betonnen dwarsliggers, elk groot „± 78 cm x 38 cm x 22 cm en elk met een gewicht van ± 115 KG, „heeft gelegd en laten liggen op de linkerspoorstaaf, gezien in de rich„ting Utrecht, ongeveer ter hoogte van N.S. kilometeraanduiding 13.3 „—13.4, van de spoorlijn Amersfoort—Utrecht van de spoorweg der „Nederlandse Spoorwegen, telkens wetende, dat ter plaatse op die „spoorlijn in die nacht regelmatig spoorwegverkeer door mechanische „kracht plaats vond en aldus doende toen aldaar telkens opzettelijk „gevaar heeft veroorzaakt voor het verkeer door mechanische kracht „over die spoorweg, in het bijzonder voor de motorpostwagen en de „electrische persontrein, die toen aldaar respectievelijk te ± 00.48 uur „en te ± 06.53 uur over die spoorlijn, ter plaatse waar zich genoemde „dwarsligger(s) bevond(en), hebben gereden";

Overwegende, dat nu het primair telastegelegde is bewezen verklaard, het onderzoek naar het subsidiair en meer subsidiair telastegelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Opzettelijk* gevaar veroorzaken voor verkeer door mechanische „kracht over een spoorweg, meermalen gepleegd";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 164 jo. 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen doch niet zodanig, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 1 jaar

en **3** maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 21 januari 1965; en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.].*

DISCIPLINAIRE BESLISSING

Commandant 1 Divisie Koninklijke Marechaussee

Beschikking van 12 juli 1965

Een marechaussee der 1e klasse kwam, na genoten verlof, zonder geldige reden anderhalf uur te laat in de kazerne aan. Hij werd deswege gestraft met 10 dagen verzwaard arrest.

Bij de bepaling van deze straf is in aanmerking genomen 's mans doorgaand onvoldoende gedrag alsmede de vele tot hem gerichte waarschuwingen.

(W.Kr. art. 37, 46, 61—68).

De Kolonel A. O. van Soest, Commandant 1 Divisie Koninklijke Marechaussee;

Gezien het beklagschrift van de marechaussee der 1e klasse A., rnr. . . . ., behorende tot het district Koninklijke Marechaussee Bergen op Zoom, houdende de op 1 juli 1965 kenbaar gemaakte wens, zich te beklagen over de straf van 10 dagen verzwaard arrest inet de strafreden: ,,na genoten verlof zonder geldige reden anderhalf uur te laat ,,in de kazerne aangekomen", hem opgelegd door de majoor H. Muller, wnd. commandant van het district Koninklijke Marechaussee Bergen op Zoom en hem op 26 juni 1965 ter kennis gebracht;

Gehoord de klager, de strafoplegger en als getuige de adjudant-onderofficier G. Siegers, brigadecommandant der Koninklijke Marechaussee Bergen op Zoom;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij na genoten verlof op zondag 20 juni 1965 vóór 10.00 uur in de kazerne te Bergen op Zoom aanwezig diende te zijn; dat hij eerst te ongeveer 11.20 uur in de kazerne is teruggekeerd; dat hij, roomskatholiek zijnde, alvorens uit zijn woonplaats Eindhoven naar zijn onderdeel te vertrekken, eerst naar de eerste Mis in zijn parochiekerk is geweest, welke Mis pas te 08.00 uur aanving, redenerende, dat het geen verschil uitmaakte of hij in Eindhoven of in Bergen op Zoom naar de Mis ging, daar in beide gevallen even veel tijd hiermede gemoeid zou zijn; dat hij, hoewel hiertoe in staat zijnde, geen enkele maatregel heeft genomen zijn brigadecommandant omtrent zijn vermoedelijk later arriveren op de hoogte te stellen of hem toestemming te vragen later te mogen terugkeren;

overwegende, dat klagers strafoplegger heeft verklaard:

dat klager, hoewel tot wederwoord in staat gesteld, tegenover hem niet gerept heeft van een bezoek aan de eerste Mis op zondag, welk feit voor hem overigens geen reden zou zijn geweest om tot een andere

straf en strafreden te komen; dat het doorgaand gedrag van klager alsmede de vele straffen en waarschuwingen, welke klager heeft gehad, voor hem mede aanleiding zijn geweest tot het opleggen van deze straf;

Overwegende, dat klagers brigadecommandant, als getuige gehoord, heeft verklaard:

dat klager tegen hem niets gezegd heeft van diens bezoek aan de eerste Mis te Eindhoven; dat klagers doorgaand gedrag onvoldoende genoemd mag worden, terwijl hij onafgebroken controle nodig heeft, voortdurend gecorrigeerd moet worden en bovendien ongevoelig is voor vermaningen; dat ldager niets gedaan heeft om na te gaan welke diensten hij op de dag van terugkeer zou moeten verrichten;

Overwegende, dat klagers verweer, dat de eerste Mis in zijn parochiekerk op zondag eerst te 08.00 aanvangt en het geen verschil uitmaakt of de tijd, welke met kerkbezoek gemoeid is, in Eindhoven of in Bergen op Zoom verloren gaat, niets afdoet aan het feit, dat klager voor 10.00 uur in de kazerne aanwezig had dienen te zijn, terwijl klager bovendien geen enkele maatregel heeft genomen, hoewel hij daartoe wel in staat was, zijn brigadecommandant van deze verlating op de hoogte te stellen;

Overwegende, dat klagers kerkbezoek bovendien zowel 's morgens als 's avonds in Bergen op Zoom had kunnen plaats vinden;

Overwegende, dat klagers doorgaand gedrag alsmede de vele tot hem gerichte waarschuwingen punten van overweging zijn geweest bij het bepalen van de straf, welke overwegingen echter in de omschrijving van de strafreden niet tot uiting zijn gebracht;

overwegende, dat de opgelegde straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde feit, in aanmerking genomen klagers straflijst en de vele tot hem gerichte waarschuwingen;

Beschikkende op het beklag:

Handhaaft de opgelegde straf; van welke straf de uitvoering wordt geacht te zijn aangevangen op datum van ingang van de oorspronkelijke straf, zijnde 26 juni 1965;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

,,Na genoten verlof zonder geldige reden anderhalf uur te laat in de ,,kazerne aangekomen.

,,Bij de bepaling van de straf is in aanmerking genomen 's mans ,,doorgaand onvoldoende gedrag alsmede de vele tot hem gerichte ,,waarschuwingen';

Bepaalt, dat van deze beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager en voorts afschriften zullen worden gezonden aan de de strafoplegger en aan de Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

(Deze beschikking is bevestigd bij eindbeslissing van het H.M.G. van 14 september 1965, B 65.12. (Red.).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

8 september 1965
(M.A.W. 1965/B 5)

Voorzitter: Mr. *A.* Blom (fgd.); *Leden:* Mr. E. *H.* Nuver en Mr. K. N. Korteweg (plv.).

(Beoordelingsvooïschrift kader landmacht, art. 9)

1) De kennisgeving omtrent een aantal minder goede waarderingen uit een beoordelingslijst was niet, zoals is voorgeschreven, door de eerste beoordelaar persoonlijk aan eiser uitgereikt maar door een officier van de school, waar eiser toen gedetacheerd was. Eiser kan door deze gang van zaken niet geacht worden in zijn belangen te zijn geschaad, te minder nu het houden van een beoordelingsgesprek bij die uitreiking niet is voorgeschreven.

2) De Raad acht niet gebleken dat de gewraakte waarderingen op onvoldoende gronden berusten, gelet onder meer op vroeger over eiser opgemaakte beoordelingen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP

in zake: X., wonende te Y., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. W. J. van der Stappen, advocaat te Oss, als zijn raadsman, tegen: de Inspecteur der Artillerie, te 's-Gravenhage, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Dr. W. E. van Mastenbroek, kapitein der jagers, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken;

Gehoord bovengenoemde verschenen personen, alsook als getuige, door gedaagdes gemachtigde medegebracht, L., kapitein der artillerie, wonende te **A.;**

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 21 februari 1964 aan eiser, wachtmeester der eerste klasse der artillerie, een kennisgeving als bedoeld in artikel 8 lid 3 van het „Beoordelingsvoorschrift kader landmacht" — nader aan te duiden als: het Beoordelingsvoorschrift — is uitgereikt, welke die punten van waardering uit een op 31 januari 1964 over hem opgemaakte beoordelingslijst betreffende het tijdvak 13 juli 1963 tot 31 januari 1964 bevat, waarvan verbetering door het dienstbelang werd gevorderd, zijnde ten aanzien van de rubrieken 9 (optreden), 15 (denken en doen) en 16 (zelfstandigheid) de waardering uitgedrukt met C;

Overwegende dat eiser tegen voormelde punten van waardering een bezwaarschrift heeft ingediend bij gedaagde en deze, na terzake het gevoelen te hebben gevraagd van een commissie als bedoeld in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift, bij besluit van 29 juni 1964 heeft beslist dat eiser door de over hem uitgebrachte beoordeling geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat eiser tegen dat besluit beroep heeft ingesteld en

het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, recht sprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 22 februari 1965, waarnaar hierbij wordt verwezen, dat beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr. W. J. van der Stappen voornoemd, als gemachtigde van eiser, tegen deze uitspraak hoger beroep heeft ingesteld en op de bij beroepschrift ontwikkelde gronden de Raad heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en te bepalen dat de gezichtspunten 9, 15 en 16 van de beoordelingslijst ten onrechte met C zijn beoordeeld;

Overwegende dat Dr. W. E. van Mastenbroek voornoemd, als gemachtigde van gedaagde, bij contra-memorie de gronden heeft aangevoerd, waarop hij de Raad verzoekt het hoger beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de voormelde kennisgeving niet, zoals in artikel 9, lid 1 van het Beoordelingsvoorschrift is bepaald, door de eerste beoordelaar persoonlijk aan eiser is uitgereikt, doch door een officier van de Rij- en Tractieschool', alwaar eiser ten tijde van die uitreiking gedetacheerd was voor het volgen van een cursus;

dat eiser door deze gang van zaken niet geacht kan worden in zijn belangen te zijn geschaad, te minder nu niet is voorgeschreven dat de eerste beoordelaar aan de uitreiking der kennisgeving een beoordelingsgesprek moet verbinden (al zal dit vaak wel geschieden), zodat er geen aanleiding bestaat deswege de kennisgeving, laat staan de gewraakte beoordeling, nietig te verklaren;

Overwegende wat de hoofdzaak betreft, dat eiser gedurende het beoordelingstijdvak, lopende van 13 juli 1963 tot 31 januari 1964, de functie heeft vervuld van wachtmeester-motortransportonderofficier bij een staf- en verzorgingsbatterij;

Overwegende dat zijn beroep zich richt tegen de waardering van de punten 9, 15 en 16 van de op dit tijdvak betrekking hebbende beoordelingslijst met een C;

Overwegende dat de Raad echter, gelet op de gedingstukken — waaronder het proces-verbaal van de terechtzitting van het Ambtenarengerecht, waarop de toen vanwege eiser medegebrachte getuigen zijn gehoord — en de door de eerste beoordelaar, voornoemde getuige L., ter 's Raads terechtzitting afgelegde verklaringen, niet gebleken acht dat de gewraakte waarderingen op onvoldoende gronden berusten;

Overwegende dat de raadsman van eiser ter 's Raads terechtzitting de nadruk heeft gelegd op het subjectieve karakter van deze waarderingen en daaraan de conclusie heeft verbonden dat deze nog niet objectief juist behoeven te zijn;

dat de Raad dienaangaande wil opmerken: dat elke beoordeling nu eenmaal een subjectief element bevat, dat de tweede beoordelaar, de luitenant-kolonel B., die heeft verklaard eiser zeer goed te kennen, met de onderhavige beoordeling heeft ingestemd, en dat de vroegere over eiser in zijn huidige rang opgemaakte beoordelingen steun bieden aan het onderwerpelijke door de eerste beoordelaar, voornoemd getuige, gegeven oordeel;

Overwegende dat uit het voorgaande volgt, dat het tegen gedaagdes besluit van 29 juni 1964 ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard, zodat die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Spaarraad

(Nr. 1406/6.B.529/64)

Voorzitter: Mr. *F.* C. Kist; *Secretaris:* Mr. W. *A.* Panis.

Uitspraak van 23 maart 1964

(Premiespaarregeling Rijksambtenaren, art. 6 en 7)

De betaling van premies, verschuldigd ingevolge overeenkomsten van levensverzekering, en de aflossing op een hypothecaire lening als lid van een coöperatieve flatexploitatie-vereniging was geschied door middel van overschrijving van een ten name van klagers echtgenote staande postrekening. Daarom was hem een spaarpremie geweigerd. Ten onrechte evenwel, daar klager was gehuwd in gemeenschap van goederen en een betaling, ook als deze door zijn echtgenote wordt verricht, in elk geval geschiedt ten laste van de huwelijksgemeenschap, dus eveneens ten laste van klager.

De Spaarraad, bedoeld in artikel 11 van de Preiniespaarregeling Rijksambtenaren;

Beschikkende op het ongedateerde bezwaarschrift van X. te Rijswijk (Z.H.) tegen een besluit van de Minister van . . . .;

In aanmerking nemende, dat adressant op 27 september 1962 belanghebbende is geworden in de zin van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren en overeenkomstig de voorschriften periodieke betalingen heeft aangemeld, betrekking hebbende op betalingen van premies, verschuldigd ingevolge overeenkomsten van levensverzekering en op de aflossing op een hypothecaire lening als lid van een Coöperatieve Flatexploitatievereniging;

dat hij toekenning van spaarpremie heeft verzocht ter zake van de door hem in 1962 verrichte periodieke betalingen tot een bedrag van f 451,69, welke hem echter werd geweigerd, aangezien het bedrag der verzekeringspremie werd betaald door de echtgenote van de adressant terwijl hetzelfde zou gelden voor de verrichte hypothecaire aflossingen;

dat adressant tegen dit besluit een bezwaarschrift indient, waarin hij verzoekt alsnog spaarpremie toe te kennen en erop wijst, dat blijkens zijn beslissing de Minister uit het feit, dat de litigieuse betalingen zijn geschied door middel van overschrijving van een ten name van adressants echtgenote staande postrekening heeft afgeleid, dat deze betalingen dus niet door adressant, immers door zijn echtgenote zijn verricht, doch ten onrechte;

dat immers:

1e. adressant en zijn echtgenote in gemeenschap van goederen zijn gehuwd en die echtgenote geen eigen vermogen of inkomsten bezit, weshalve alle betalingen „door" die echtgenote gedaan feitelijk en rechtens ten laste van de huwelijksgemeenschap zijn verricht; dat, daar adressant evenmin betalingen kan doen anders dan ten laste van de huwelijksgemeenschap, het rechtens irrelevant is of deze betalingen nu — schijnbaar — door adressants echtgenote dan wel — schijnbaar — door hem zelf worden gedaan, omdat ze in beide gevallen immers uitsluitend ten laste van de huwelijksgemeenschap kunnen komen;

2e. in het algemeen uit betaling door afschrijving van een postrekening ten name van een ander dan de schuldenaar niet volgt, dat betaling dus is geschied door die ander; dat van belang te deze immers slechts is wat tussen debiteur en crediteur is overeengekomen; dat, daar door adressant met zijn schuldeisers was overeengekomen, dat alle betalingen via automatische overschrijvingen van de girorekening ten name van zijn echtgenote zouden geschieden, daarom in zijn aan de Minister gerichte brief van 5 november 1963 uitdrukkelijk werd aangeboden voorzoveel nodig alsnog op naam van verzoeker gestelde kwitanties (lees:) toe te zenden;

dat in dit verband nog zij opgemerlit, dat alle salarisbetalingen aan verzoeker door de Overheid steeds werden en worden gedaan ten gunste van de girorekening van verzoekers echtgenote, uit welk feit toch evenmin volgt dat *dus* betaling zou zijn geschied aan een ander dan verzoeker en dat de Overheid mitsdien niet rechtsgeldig zou hebben betaald;

Overwegende, dat ingevolge artikel 6, lid 1, onder c, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren (hierna te noemen: de Regeling) de belanghebbende aanspraak heeft op een spaarpremie, indien hij periodieke betalingen heeft verricht o.a. ten behoeve van de in artikel 7, lid 1, onder b en e, van die Regeling genoemde bestedingen;

dat de echtgenote van adressant, nadat deze op 27 september 1962 deelnemer is geworden, na die datum in 1962 heeft voldaan een bedrag van f 131,50, betrekking hebbende op aflossing als lid van een coöperatieve vereniging, als bedoeld onder a, van hetzelfde artikel, op een hypothecaire lening, waarvoor het door adressant uit hoofde van adressants lidmaatschap bewoonde gedeelte van het onder a van dat artikel bedoelde gebouw hypothecair is verbonden;

dat de echtgenote van adressant tevens na meerbedoelde datum in 1962 heeft voldaan een bedrag van f 320,20 ter zake van de door adressant verschuldigde vorenbedoelde verzekeringspremies;

dat de Minister van deze betalingen voor de beoordeling van adressants premie-aanspraken buiten beschouwing heeft gelaten, aangezien adressant niet geacht kan worden deze betalingen te hebben verricht;

dat in het onderhavige geval echter adressant is gehuwd in gemeenschap van goederen en een betaling, ook als deze door adressants echtgenote wordt verricht, in elk geval geschiedt ten laste van de huwelijksgemeenschap, derhalve eveneens ten laste van adressant;

dat de Spaarraad in deze omstandigheid aanleiding vindt aan te

nemen, dat adressant geacht kan worden zelve deze betalingen te hebben verricht;

dat immers het standpunt van de Minister van .... tot ongewenste consequenties zou kunnen leiden ook buiten het geval het bestaan van een huwelijksgemeenschap, n.l. in elk geval, waarin een periodieke betaling wordt verricht door een derde-niet belanghebbende, doch aantoonbaar ten laste van de belanghebbende zelf;

dat de spaarpremie over 1962 derhalve naar het oordeel van de Spaarraad ten onrechte is geweigerd;

dat de spaarpremie over 1962 gezien de datum, waarop adressant deelnemer is geworden en gezien de pensioensgrondslag van de adressant op dat tijdstip moet worden berekend naar een premiegrondslag van 4 x f 50,— of f 200,— en naar een premiepercentage van 15, zodat adressant over 1962 nog een spaarpremie toekomt van f 30,—.

Gelet op de artikelen 3, lid 2, 6, lid 1, onder c, 6, lid 4, onder b, 6, lid 5, onder c, 6, lid 9, 7, lid 1, onder a, b, en e, en 11, lid, 1, onder a, van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren, zoals deze luidde vóór 1 januari 1963;

Besluit: aan X. te Rijswijk (Z.H.) over het jaar 1962 aanspraak op een spaarpremie te verlenen ten bedrage van f 30,—.

MILITAIR JUSTITIËLE STATISTIEK

Overzicht over de eerste halve jaren 1964—1965

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed de Redactie ter opneming in het M.R.T. toekomen het hierna volgende zestal overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de eerste halve jaren 1964—1965, waaronder een overzicht van de krijgstuchtelijk afgedane militaire en commune misdrijven en overtredingen bij de Kon. Marine, de Kon. Landmacht en de Kon. Luchtmacht:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (te 's-Gravenhage), de Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht naar de aard der delicten (staat 1);
2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en aard der delicten (staat 2);
3. de zaken, welke buiten geding zijn afgedaan, naar de bevoegdheid der instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);
4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de instantie en aard der delicten en de aard van de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);
5. de misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar de aard der delicten (staat 5);
6. de krijgstuchtelijk afgedane zaken (militaire misdrijven, commune misdrijven en overtredingen) en de opgelegde hoofd- en bijkomende straffen bij de Kon. Marine, de Kon. Landmacht en de Kon. Luchtmacht (staat 6).

Staat 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden; 1e halfjaar 1964-1965

a. Hoog Militair Gerechtshof b. Krijgsraad voor de Zeemacht c. Krijgsraden voor de Landmacht d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Overtredingen			
	1964	1965	1964	1965	1964	1965
	2	1965	1964	1965	1964	7
A. Zaken, op 1 januari aanhangig, totaal	49	89	29	64	29	39
waarvan a.	16	20	6	6	3	4
b.	1	31	—	5	—	8
c.	31	37	22	53	26	26
d.	1	1	1	—	—	1
B. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	568	468	530	498	251	223
waarvan a.	49	47	16	11	8	16
b.	78	44	16	11	18	15
c.	385	317	450	418	205	185
d.	56	60	48	58	20	7
C. Zaken in de loop van het 1e halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	568	516	523	543	247	246
waarvan a.	51	59	19	13	8	19
b.	78	52	15	9	17	15
c.	382	345	441	463	203	204
d.	57	60	48	58	19	8
2. op andere wijze, totaal	7	1	—	1	—	—
waarvan a.	7	—	—	1	—	—
b.	—	1	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	—	—
d.	—	—	—	—	—	—
D. Zaken, op 30 juni nog onafgedaan, totaal	42	40	36	18	33	16
waarvan a.	7	8	3	3	3	1
b.	1	22	1	7	1	8
c.	34	9	31	8	28	7
d.	—	1	1	—	1	—
E. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar geseponeerd, totaal	183	168	984	846	145	130
waarvanb.	12	15	60	57	—	—
c.	150	134	745	625	129	118
d.	21	19	179	164	16	12

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1964-1965

Instantie en aard der delicten	1964		1965	
	Officieren	Onder-officieren en man-schappen	Officieren	Onder-officieren en man-schappen
1	2	3	4	5
A, Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	7	44	5	54
Commune delicten { Overtredingen	6	13	1	12
Militaire delicten	—	8		19
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven. .	3	75	2	50
Commune delicten { Overtredingen	1	14	1	8
Militaire delicten		17		15
C. Krijgsraden voor de Landmacht (tezamen)				
Commune delicten { Misdrijven. .	9	373	12	333
Commune delicten { Overtredingen	12	429	21	442
Militaire delicten		203		204
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Commune delicten { Misdrijven. .	3	54	3	57
Commune delicten { Overtredingen	7	41	7	51
Militaire delicten		19	—	8

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1e halfjaar 1964-1965

Aard der delicten	1964	1965
1	2	3
Zaken, welker berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	11	9
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	1248	1338
c. de Krijgsraden voor de Landmacht	4781	4304
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	1172	1031

STAAT 4. Personen, vermeld in staat 2, naar aard der vonnissen; 1e halfjaar 1964-1965

Instantie en aard der delicten	Pers. ten aanzien van wie		terug-venvezenen naar de commanderende officier	vrijgesprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de tenlastelegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A Hoog Militair Gerechtshof [1]							
1. Commune delicten — Misdrijven 1964	—	—	—	3		1	
1. Commune delicten — Misdrijven „	—	—	—	1	36	—	11
1. Commune delicten — Overtredingen 1964	—	—	2	2	11	—	4
1. Commune delicten — Overtredingen „	—	—	—	2	7	1	3
2. Militaire delicten 1964	—	—	—	—	8	—	—
2. Militaire delicten „	—	—	—	—	16	—	3
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten — Misdrijven 1964	—	—	—	2	35	1	40
1. Commune delicten — Misdrijven „	—	—	—	1	26	—	25
1. Commune delicten — Overtredingen 1964	—	—	—	—	15	—	—
1. Commune delicten — Overtredingen „	—	—	—	—	9	—	—
2. Militaire delicten 1964	—	—	—	—	11	—	6
2. Militaire delicten „	—	—	—	—	10	—	5
C. Krijgsraden voor de Landmacht							
1. Commune delicten — Misdrijven 1964	1	—	13	30	206	14	118
1. Commune delicten — Misdrijven „	—	—	13	21	199	14	98
1. Commune delicten — Overtredingen 1964	—	—	—	32	386	5	18
1. Commune delicten — Overtredingen „	1	—	—	32	420	4	6
2. Militaire delicten 1964	—	—	5	6	155	8	29
2. Militaire delicten „	—	—	6	5	140	14	39
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht							
1. Commune delicten — Misdrijven 1964	—	—	—	2	34	—	21
1. Commune delicten — Misdrijven „	—	—	—	1	32	3	24
1. Commune delicten — Overtredingen 1964	—	—	—	5	43	—	—
1. Commune delicten — Overtredingen „	—	—	—	5	52	1	—
2. Militaire delicten 1964	—	—	3	—	9	3	4
2. Militaire delicten „	—	—	—	—	3	4	1

[1]) 1e halfjaar

Staat 5. Misdrijven door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden berecht, naar aard der delicten; 1e halfjaar 1964-1965

Aard der delicten	1964				1965			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. vw.		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv. ged. vw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	10	7	1	2	1	1	—	—
VII Misdrijven waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen in gevaar wordt gebracht (art. 157 t/m 176)	—	—	—	—	5	5	—	—
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	14	12	—	2	16	10	—	6
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	1	—	—	1	2	2	—	—
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	45	15	2	28	23	8	3	12
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	7	7	—	—	3	2	—	1
XVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	3	2	—	1	5	1	—	4
XIX Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 t/m 299)	1	—	—	1	1	1	—	—
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	50	33	1	16	35	22	1	12
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	37	29	2	6	21	18	2	1
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	173	85	5	83	168	89	8	71
XXIV Verduistering (art. 321 /tm 325)	35	18	2	15	35	25	1	9
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	3	—	1	2	—	—	—	—
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	11	8	—	3	19	10	1	8
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	1	1	—	—	5	5	—	—
XXX Begunstiging (art. 416 t/m 420)	14	12	—	2	19	15	—	4
Misdrijven Wetboek van Strafrecht	405	229	14	162	358	214	16	128

B. Bijzondere Wetten								
Wegenverkeerswet en Wegenverkeersreglement	175	132	3	40	188	127	3	58
Auteurswet	—				2	1		1
Vuurwapenwet.....		—	—		5	5	—	—
Misdrijven Bijzondere wetten	175	132	3	40	195	133	3	59
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
III Misdrijven waardoor de militair zich aan zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	115	77	6	32	105	69	15	21
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	130	109	3	18	144	112	1	31
V Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	40	32	4	4	30	23	1	6
VII Vernieling, beschadiging of wegrnaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	—	—	—		1	—	—	1
Misdrijven Wetboek van Militair Strafrecht	285	218	13	54	280	204	17	59
Totaal rubrieken A, B en *C*	865	579	30	256	833	551	36	246
Aantal dubbeltellingen [1])	115	85	3	27	119	89	1	29
Aantal veroordelingen	750	494	27	229	714	462	35	217

[1]) Dit zijn personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

STAAT 6. Krijgstuchtelijke afdoening van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen; 1e halfjaar 1964-1965

		oninklijke Marine			Koninklijke Landmacht			Koninklijke Luchtmacht			Totaal		
		Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Overtredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Overtredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Overtredingen	Militaire misdrijven	Commune misdrijven	Overtredingen
KRIJGSTUCHTELIJK AFGEDANE ZAKEN													
Hoofdstraffen [1]													
Berisping	1964	4	1	1	4		7	—	—	5	8	8	13
	1965	2	—	2	1		10	1	—	25	4	5	37
Strafdienst	1964	13	1	2	—		—	—	—	—	13	1	2
	1965	9	—	5	1	—	—	—	—	—	9	—	5
Verplichting, om 2 uur vóór het avondappel in de kazerne of het kwartier te zijn en te blijven	1964	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1965	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Licht arrest	1964	[2])228	19	13	53	33	73	15	4	15	966	56	101
	1965	[3])193	20	34	48	25	70	8	—	20	499	45	124
Verzwaard arrest	1964	243	45	14	265	106	118	123	8	5	311	159	137
	1965	184	24	20	287	111	85	82	2	4	533	137	109
Streng arrest	1964	133	17	4	361	120	26	35	7	2	299	144	32
	1965	116	16	4	160	49	6	24	—	1	000	65	11
Verlaging	1964	3	—	—	3	—	—	—	—	—	6	—	—
	1965	3	—	—	2	—	—	1	—	—	6	—	—
Plaatsing in de tuchtklasse	1964	4	—	—	9	—	—	3	1	—	16	1	—
	1965	1	—	—	8	—	—	2	—	—	11	—	—
Totaal	1964	628	83	34	695	386	224	176	20	27	1499	369	285
	1965	508	60	65	506	190	171	118	2	50	1132	252	286
Bijkomende straffen													
Inhouding van soldij	1964	43	9	1	34	26	3	2	—	—	79	35	4
	1965	58	7	—	3	5	2	1	—	—	62	12	—
Vervangende van kost	1964	15	—	—	8	1	—	—	—	—	23	1	—
	1965	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—

BOEKAANKONDIGING

Prof. Mr. H. DRION, Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden, *Compendium van het Nederlands vermogensrecht,* N.V. uitgeversmaatschappij *E.* E. Kluwer, 181 blz., ingenaaid f 14.—, doorschoten met beschrijfbaar papier f 17.50, Deventer, 1965.

Dit boekwerk, ontstaan uit inleidende overzichtscolleges in het burgerlijk recht, beoogt niet meer te zijn dan een hulpmiddel voor de student bij de eerste bestudering van het algemene deel van het zaken- en verbintenissenrecht, hetwelk deze in staat kan stellen beter dan zijn eigen collegedictaat veelal zal doen, de lijn in het betoog van de hoogleraar en het systeem te blijven herkennen. Het werk is niet bedoeld als een zelfstandig studieboek over vermogensrecht. Gezien het grote belang van de vertegenwoordigingsbeginselen voor ons vermogensrecht is deze materie in de leidraad opgenomen.

Ter verhoging van de bruikbaarheid is aan het slot een tiental arresten van de H.R. toegevoegd, welke in de tekst zijn vermeld.

A. F. S.

Mr. J. TER HEIDE, *Vrijheid, over de zin van de straf,* Bert Bakker / Daamen N.V., 226 blz. f 17.50.

Een filosofisch opgezet en daardoor voor de gewone (straf-)rechtsbeoefenaar moeilijk te lezen werk, waarin de mens wordt bezien in zijn maatschappelijk gedrag, o.a. uitgedrukt in de formule B = fPE (Behaviour is a function of Personality and Environment) en in de formule B = fE (Behaviour is a function of Expentancy) in verband met het strafrecht en strafrechtstheoriën. Aan het slot van het boek vindt men een „samenvatting", een „summary", een „Zusammenfassung" en een „résumé"; voorts een lijst van litteratuur en van jurisprudentie.

W. H. V.

WETGEVING

Noodvoorziening ter bestendiging van maatregelen getroffen met toepassing van art. 3 R.M.A. K.L./K.Lu.

(Besluit van 29 juni 1965, houdende bestendiging van maatregelen getroffen met toepassing van artikel 3 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht (Stb. 331)).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Minister van Defensie van 15 april 1965, afdeling financiële personeelszaken, nr. P. 104.940/4-K;

Overwegende, dat na het inwerkingtreden — met ingang van 1 juli 1965 — van de Rijkswet van 4 juli 1963 *(Stb.* 295), houdende wijzi-

ging van het materiële militaire straf- en tuchtrecht, geen tijd van oorlog in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht meer aanwezig is;

Overwegende voorts, dat als gevolg van het vorenstaande de regelingen, die uitsluitend zijn tot stand gebracht krachtens artikel 3 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht *(Stb.* 1931, 378) en die niet zijn ingetrokken op het tijdstip van inwerkingtreden van de vorenaangehaalde Rijkswet, zonder nadere wettelijke voorziening hun rechtskracht zouden verliezen, waardoor een leemte zou ontstaan in de rechtspositie van de militaire ambtenaren;

Overwegende tenslotte, dat een definitieve wettelijke voorziening als vorenbedoeld niet tijdig voor 1 juli 1965 kan worden geëffectueerd, zodat het noodzakelijk is geworden bij wijze van tijdelijke maatregel een noodvoorziening ter zake te treffen;

Gelet op artikel 12 van de Militaire Ambtenarenwet 1931;

De Raad van State gehoord (advies van 19 mei 1965, nr. 70);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Minister van 24 juni 1965, afdeling financiële personeelszaken, nr. P. 104.94014-P;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel

Alle regelingen, die uitsluitend krachtens artikel 3 van het Reglement voor de militairen der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht, zijn tot stand gebracht en die van kracht zijn op de dag vóór die van inwerkingtreden van de Rijkswet van 4 juli 1963 *(Stb.* 295) blijven gehandhaafd tot een — zo nodig voor ieder der hier in het geding zijnde regelingen afzonderlijk — nader door Ons te bepalen tijdstip, doch uiterlijk tot 1 januari 1967.

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 juli 1965.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State en aan de Algemene Rekenkamer.

Soestdijk, 29 juni 1965. JULIANA.

De Minister van Defensie,

DE JONG.

Uitgegeven de *negenentwintigste* juli 1965.

De Minister van Justitie a.i.,

SMALLENBROEK.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN

Het Congres van het Hoofdbestuur van de Internationale Vereniging voor Militair Strafrecht en Oorlogsrecht, Wenen 19 t/m 22 mei 1965

Onder de naam „Internationale Vereniging voor militair Strafrecht „en Oorlogsrecht" is een vereniging opgericht, die zich ten doel stelt

de bestudering van het militaire Strafrecht en van het Oorlogsrecht, het streven naar het onderling in overeenstemming brengen van het nationale recht van de verschillende landen en van dit nationale recht met de desbetreffede internationale overeenkomsten, alsmede het bevorderen van een op de eerbiediging van de rechten van de mens gebaseerd Oorlogsrecht.

Onder de auspiciën van de Vereniging wordt een ,,Tijdschrift voor ,,Militair Strafrecht en Oorlogsrecht'' uitgegeven, dat tweemaal per jaar verschijnt.

De Vereniging stelt verder op gezette tijden een Prijs ter beschikking als beloning voor een grondige en oorspronkelijke studie betreffende het militaire Strafrecht, het militair Tuchtrecht of het Oorlogsrecht (zie M.R.T. LVIII, blz. 494).

Verder organiseert de Vereniging congressen, die in de regel om de twee jaar worden gehouden. In 1959 werd gecongresseerd te Brussel, waarbij het onderwerp van studie de problematiek rond de strafrechtelijke en disciplinaire afdoening van militaire delicten betrof. In 1961 hield het congres te Florence zich bezig met beschouwingen over de onderwerpen ,,Het militaire vliegtuig en het Volkenrecht'' en ,,Onder-,,geschiktheid en internationale militaire samenwerking''. Het derde congres in 1964 te Straatsburg had als thema: ,,Het waarborgen van ,,de rechten van de individu bij de toepassing van het militaire Straf-,,en Tuchtrecht''.

De resultaten van deze congressen werden samengevat in een telkens door de Vereniging uitgegeven ,,Recueil[v], dat voor leden en niet-leden verkrijgbaar is gesteld.

Het Hoofdbestuur van de Vereniging heeft van 19 tot en met 22 mei 1965 een congres gehouden te Wenen. De Nederlandse leden van het Hoofdbestuur werden op dit congres vertegenwoordigd door de Brigade-Generaal b.d. Mr. H. H. A. DE GRAAFF en door de Majoor Mr. P. KERSTEN.

De hoofdopzet van dit congres was het onderwerp vast te stellen voor het grote algemene congres van de Vereniging in 1967.

Als eerste besloot het Hoofdbestuur op de uitnodiging van de Spaanse delegatie in te gaan en als plaats voor het congres van 1967 te kiezen Madrid.

Het Dagelijks Bestuur had als onderwerp voor dit congres voorgesteld ,,De militaire Delicten''; dit thema werd door het Hoofdbestuur aanvaard, en als volgt uitgewerkt:

Een studie zal worden gemaakt van de militaire delicten in drie verschijningsvormen:

a. in het militaire Strafrecht,
b. in de Criminologie en
c. op het internationale vlak.

Het is hierbij de bedoeling om te komen tot een internationale documentatie over (a) de wijze waarop elk land de verschillende vormen van de militaire misdaad aanvat, over (b) de frequentie en de oorzaak van de militaire vergrijpen naar soort, en over (c) de wijze waarop de

problemen worden geregeld, die worden veroorzaakt doordat militairen in het buitenland militaire vergrijpen plegen, of doordat militairen, die in het eigen land zo'n vergrijp hebben gepleegd, in het buitenland een toevlucht zoeken.

De gedachte op de achtergrond is, dat moet worden gestreefd naar een rationele strafrechtelijke politiek van de verschillende Staten, teneinde de van kracht zijnde strafwetten aan te passen aan de behoeften, die men in deze tijd gevoelt.

Hierom is het nodig de moderne verschijningsvormen van het militaire delict beter te kennen. Ook moet een diepgaande analyse gemaakt worden van die factoren, die de slagkracht van de strijdmacht direct beïnvloeden (bijv. discipline, materiaal) en die in de wetgeving beschermd moeten worden. Verder moet worden nagegaan welke juridische moeilijkheden bestaan als gevolg van het samengaan van landen in hun defensie, waardoor militairen veel minder gebonden zijn aan het territoir van het eigen land.

De bekendstelling en de verbreiding van de resultaten, die op het congres worden bereikt kunnen er toe bijdragen, dat bepaalde middelen worden voorgesteld om de nationale militaire wetten beter aan te passen aan het voorkomen en het op de juiste wijze vervolgen van militaire delicten.

Het Hoofdbestuur stemde in met een voorstel van het Dagelijks Bestuur in 1967 wederom een Prijs ter beschikking te stellen voor een oorspronkelijke studie op het gebied van het militaire Strafrecht, het militaire Tuchtrecht of het Oorlogsrecht.

De Prijs zal bestaan uit een geldsbedrag, overeenkomende met 1000 Franse Francs. Bijzonderheden zullen worden bekendgesteld in het Tijdschrift van de Vereniging en in de verschillende nationale periodieken op militair juridisch gebied.

Het Hoofdbestuur nam te Wenen verder enkele besluiten, die van belang zijn voor de internationale militaire documentatie.

Het ligt in de bedoeling van de Redactie van het Tijdschrift van de Vereniging bij voldoende interesse een systeem op te zetten van litteratuur op het gebied van het militaire Recht. Deze bibliografie zal in de vorm van een kaartsysteem verschijnen terwijl de kosten zullen neerkomen op de tegenwaarde van ongeveer 20 Franse Francs.

Daar het dikwijls niet mogelijk is boekwerken, voorschriften en andere publicaties op militair juridisch gebied voor studiedoeleinden door tussenkomst van de boekhandel aan te schaffen, zal de mogelijkheid worden bezien of door tussenkomst van het Bureau van de Vereniging een methode kan worden ontwikkeld, waarbij op basis van wederkerigheid publicaties aan de geïnteresseerde leden worden beschikbaar gesteld, of wel dat duidelijk zal worden bekend gemaakt hoe deze publicaties kunnen worden verkregen.

Teneinde de werkzaamheden van de Vereniging ook op historisch gebied te bevorderen en daardoor een harmonische samenwerking in de toekomst beter te doen slagen door een goed begrip van de in het verleden ingenomen standpunten en de gegroeide vorm van de ver-

schillende militaire wetten en gebruiken in de oorlog, zal het Bestuur van de Vereniging naar wegen zoeken om de historici onder haar leden met elkaar in contact te brengen.

Tijdens het congres waren de afgevaardigden de gast van het Oostenrijkse Ministerie van Defensie. Zij hadden het voorrecht ontvangen te worden door de Bondskanselier Dr. KLAUS in diens capaciteit van waarnemend Staatshoofd, wegens het recent overlijden van de Bondspresident. Ook werd een ontvangst aangeboden door de Oostenrijkse Minister van Defensie, Dr. PRADER, waarbij o.m. alle in Wenen geaccrediteerde militaire Attaché's aanwezig waren. De Oostenrijkse pers, radio en televisie besteedden aandacht aan de vergadering te Wenen. Het Hoofdbestuur stelde deze blijken van belangstelling zeer op prijs.

De Vereniging verheugt zich in een steeds groeiend aantal leden, over de gehele wereld woonachtig en afkomstig uit een 23-tal landen.

Het lidmaatschap van de Vereniging, wat gecombineerd met het abonnement op het Tijdschrift de tegenwaarde van 15 Franse Francs kost, geeft de gelegenheid kennis te neinen van gedachten over het militaire Recht, die niet zijn beperkt tot de Europese sfeer en verder biedt het toegang tot een Forum, waar de ontwikkeling van het volkenrechtelijk stiefkind, Oorlogsrecht genaamd, door de activiteit van de leden kan worden bevorderd.

Aan een ieder, die is geïnteresseerd in het militaire Recht in al zijn verschijningsvormen en in het Oorlogsrecht kan het lidmaatschap van de Vereniging dan ook sterk worden aanbevolen.

Voor inlichtingen kan men zich wenden tot de Nederlandse Permanente Correspondent, de Majoor Mr. E. DÖBKEN, Saffierhorst 90, den Haag.

Mr. P. KERSTEN.

Personalia

Rechterlijke macht. Bij K.B. van 19 juli 1965 nr. 91 is benoemd tot raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof te 's-Gravenhage Mr. D. J. VAN GILSE. (Ned. Stcrt. van woensdag 4 augustus 1965 nr. 147).

Militair-rechtelijke macht. Bij K.B. van 20 sept. 1965 nr. 70 is aangewezen tot raad (plaatsvervangend lid) in het Hoog Militair Gerechtshof Mr. D. J. VAN GILSE, benoemd raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof te 's-Gravenhage. (Ned. Stcrt. van donderdag 30 september 1965 nr. 188).

Erratum

Blz. 556, regel 26 van boven: beroepsmilitairen wijzigen in beroepsofficieren.

STICHTING MILITAIRE RECLASSERINGSBROEDERSCHAP

Viering van het tienjarig bestaan

De Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap vierde op 17 september 1965 zijn tienjarig bestaan in de Doelenkazerne te Leiden.

Het bestuur hield te dien einde vanaf 11.30 uur, een ontvangst, die door ± 400 personen, waaronder vele officieren en onderofficieren-medewerkers, werd bezocht.

Ter receptie merkten wij op verscheidene leden van de rechterlijke en militair-rechterlijke macht, waaronder de President van het Hoog Militair Gerechtshof, de vertegenwoordigers van de Ministers van Justitie en Defensie, vele autoriteiten uit de kringen van de reclassering en kinderbescherming, verscheidene militaire autoriteiten, waaronder bijkans alle wapen- en dienstvak inspecteurs.

Omstreeks 12.15 uur, verscheen de beschermheer, Zijne Koninklijke Hoogheid PRINS BERNHARD ter receptie, een hoogtepunt in het bestaan van de Stichting.

Na de voorzitter gecomplimenteerd te hebben met dit jubileum onderhield Zijne Koninklijke Hoogheid zich geruime tijd met de directeur van het Bureau van de Stichting en zijn naaste medewerkers, waaronder ook het Administratief personeel.

Omstreeks 12.45 uur nam Zijne Koninklijke Hoogheid afscheid van een uiteraard dankbaar gestemd Stichtingsbestuur en zijn medewerkers.

Kort daarop verzamelden de gasten zich voor een wandelende koffiemaaltijd, waarna om half twee de voorzitter de middagbijeenkomst opende.

REDE UITGESPROKEN DOOR MR. DR. J. P. VAN ERK.

Dat mijn goede vriend Majoor BAKKER, die een zo belangrijke rol heeft gespeeld bij de oprichting van onze Broederschap, niet aanwezig kan zijn op de dag, dat wij het tienjarig bestaan van de stichting herdenken, is niet alleen voor hem een bittere teleurstelling. Ook wij, die ons zo verheugd hadden over zijn benoeming tot lid van het Hoofdbestuur van het Nederlands Genootschap tot Reclassering, waardoor het contact van de broederschap met de burger-reclassering belangrijk verstevigd wordt, betreuren het diep, dat een ernstig ziekbed hem verhindert hier thans in ons midden te zijn. En ik meen zeker uit uw aller naam te spreken, indien ik uiting geef aan mijn hartgrondige hoop op een spoedig en algeheel herstel. Het heeft mij zeer verheugd bij mijn laatste bezoek aan de patiënt te hebben mogen constateren, dat hij van de vaste wil tot genezing bezield is om der wille van zijn gezin, zijn verdere omgeving en niet in het minst de broederschap. Laten wij hem daarbij in onze gedachten steunen.

Waar het mij bekend is, dat Majoor BAKKER zich in zijn causeriën en pleidooien gaarne bedient van beeldspraak en vergelijking, geloof ik op een dag als vandaag niet beter te kunnen doen dan dit voorbeeld

te volgen. De beeldspraak en de parabel zijn immers beide prima reclasseringsmiddelen. Men moet niet tegen de leugenaar zeggen: ,,Je moet ,,niet zo jokken" maar: ,,Ik zou die schellen maar eens van mijn ogen ,,doen", niet: ,,Wat je me nu vertelt is kennelijk gelogen" maar: ,,Het ,,is altijd prettig om een sprookje aan te horen; kleine kinderen zijn er ,,verzot op, ze luisteren eindeloos en ademloos naar hetzelfde sprookje, ,,er mag zelfs niets aan het verhaal veranderd worden; de geijkte zin-,,nen, de geijkte woorden willen ze horen. En wat je me nu vertelt ,,klinkt ook als een sprookje, een sprookje dat je kennelijk jezelf al ,,vele malen verteld hebt, prettig om naar te luisteren. Maar... we zijn ,,geen kleine kinderen meer, en ... het is alleen maar een sprookje." Men moet niet zeggen tegen de van goede maar veel te hoog gegrepen voornemens bezielde reclassent: ,,Maar jongen gebruik je verstand ,,eens, dit is toch voor jou onbereikbaar", maar: ,,Als ik een mooi ,,gebouw wil neerzetten, heb ik niet alleen stenen nodig, maar ook ,,mortel. En nu blijkt mij wel, dat je voor de stenen gezorgd hebt, ,,maar de mortel nog ontbreekt. Nu gaan we eens kijken, hoe aan die ,,mortel te komen."

Ik sprak daar straks van de schellen van de ogen, maar nu wil ik het eens hebben over de ogen zelf. En wel die van de kleurenzwakke. Ik wil namelijk een vergelijking trekken tussen kleurenzwakte en criminaliteit. Hoe gek het ook klinkt, ze hebben toch heus wel wat met elkaar gemeen.

Evenmin als er veel onderling begrip heerst tussen de niet en de wel delinquerende mens, zo is er ook — en er zal geen kleurenzwakke mij dit tegen willen spreken — weinig medegevoel van de zijde van de kleurgevoeligen voor zijn kleurenzwakke broeder. Ik spreek van broeder, niet omdat ik voor de broederschap spreek, maar omdat zoals wij weten ruim **3%** van de mannen en slechts een te verwaarlozen percentage van de vrouwen kleurenzwak is. Er zitten er hier dus verscheidenen in de zaal, die aan dit defect lijden. En moeten nu niet zelfs zij, die uitzonderlijk tevreden zijn met de keuze van hun echtvriendin toegeven, dat het de grootste moeite kost de vrouw een ogenblik bereid te vinden voor het burgerpak de passende sokken en das uit te zoeken? Het is met de kleurenzwakke als met de slechthorende. Men heeft er geen geduld voor, het irriteert zelfs. En dat komt, omdat men zich het defect niet kan indenken. De blinde, daarvoor staan we klaar, hebben we allen compassie. Geen wonder, want men behoeft de ogen maar te sluiten om hun lot tijdelijk te ondergaan. Maar de dove en de kleurenzwakke moeten zichzelf maar helpen. Kunt ge mij nu volgen bij mijn vergelijking tussen de kleurenzwakke en de criminele? Hij moet zichzelf maar helpen, dat is maar al te vaak onze houding tegenover de misdadiger. En toch kunnen we op precies dezelfde wijze, waarop we de kleurenzwakke gevoel voor schoonheid bijbrengen, de criminele de schellen van zijn ogen nemen. Evenzeer als de kleurenzwakke een onbestemd verlangen heeft naar het zien van kleuren in al hun felheid en verblindendheid, kleuren zoals zijn vrouw, zijn kinderen en zijn vrienden die zien, of hij zich nu op een schilderijenten-

toonstelling bevindt of aan boord van een schip en het rode havenlicht tevergeefs zoekt, zo heeft ook de criminele een dikwijls diep weggewerkt, soms haast niet meer op te sporen maar daarom niet minder voor hem voelbaar te maken verlangen naar te zijn zoals anderen, te zien zoals anderen, naar bevordering tot een hogere klas.

Ik sprak zoeven van een reclasseringsmiddel en heb het nu over bevordering tot een hogere klas. Ik gebruikte die woorden met opzet, want ik betwijfel sterk of het wel juist is het woord reclassering uit ons woordenboek te schrappen. Ik vraag mij namelijk af, of het niet veel juister is het kind de bijnaam te geven, dat het verdient, de zaak te zien zoals ze is, zwart niet grijs maar inderdaad zwart te noemen. Ik vraag mij af, of niet als voorwaarde voor een geslaagde heropvoeding dus optrekking naar een beter levensniveau, aan de delinquent eerst duidelijk moet worden gemaakt, hoe diep hij in de put zit, hoe sterk hij gedeclasseerd is, hoe zijn reclassering, zijn wederom in de klas toelaten en niet meer in de gang staan, alleen dan kans van slagen heeft, indien hij zich een duidelijk beeld gevormd heeft van zijn deraillement en het ook als zodanig onderkent. Ik vraag mij af, of het niet beter is, een oplichter een oplichter te noemen, een dief een dief, alvorens aan zijn wederopnemen in de klas te gaan werken. Het is toch zo, dat men bij reddingsoefeningen leert de drenkeling desnoods wederom onder water te houden, wanneer deze door zijn verzet zijn redding in gevaar brengt. Eerst als hij het dichtst bij de dood geweest is, wordt de reddingspoging voortgezet.

Maar om de draad van mijn betoog weer op te vatten: wij moeten aan dat verlangen weer in de klas te mogen komen aanhaken om zijn reclassering te bewerkstelligen. Dit moet met zorg en onopvallend gebeuren. Om bij ons beeld te blijven. Wij moeten de kleurenzwakke als het ware een vervanging geven voor zijn gemis. Wij moeten hem in de gelegenheid stellen zijn veel sterker ontwikkeld oog voor contouren — ik denk aan vliegtuigherkenning, aan de ornithologie, waarbij niet zozeer de kleur van de vogel als wel zijn veldbeeld onze leidraad is — een belangrijke rol te laten spelen in zijn leven. De figuratieve kunst zal hem altijd meer aantrekken dan de schilderkunst. Toch zijn er kleurenzwakken, die de schoonheid van een Renoir of een Van Gogh kunnen aanvoelen. Maar ze zijn er dan ook met hun neus opgedrukt en ze hebben er voor gezwoegd. Geleid door de kleurgevoelige vrouw of vriend hebben zij zichzelf gedwongen om telkens weer van de meer naturalistische schilderkunst naar die schilderstukken te gaan kijken, waarbij de kleur een veel belangrijker rol speelt. En zo kunnen zij er dan soms in slagen ook daar de schoonheid in te ontdekken. Kortom hoe dieper de kleurenzwakke hierdoor zijn defect is gaan voelen, des te glorieuzer weet hij zich dan aan te passen met behulp van compenserende eigenschappen.

Op de voormalige Quellinusschool te Amsterdam, een kunstnijverheidsschool, heeft eens een leerling gezeten, een jongetje van een jaar of veertien, die twee jaar lang door middel van een kleurenschema voor zijn leraren zijn kleurenzwakte verborgen heeft weten te houden.

Maar dat was het voornaamste niet. Veel belangrijker was, dat hij als overwinnaar uit de strijd tegen zijn defect gekomen was. Ik heb eens een blinde zien zwemmen, die in het diepe bassin aan de kant komend zonder enige aarzeling op het juiste moment zijn hand op de railing legde. Toen ik hem vroeg, hoe dit mogelijk was, vertelde hij mij, dat de mens over een soort radar beschikt, waardoor hij de nabijheid van andere lichamen, zoals stoelen, tafels, portieken, deuren en muren bij nadering voelen kan. Vanzelfsprekend is deze eigenschap bij blindgeborenen sterk ontwikkeld, hoewel individueel verschillend. Bij de z.g. laatblinden, aldus mijn zegsman, ontwikkelt men dit gevoel op de instituten. Men leert ze als het ware opnieuw zich bewegen, lopen, voorwerpen aanvatten etc. De blinde wordt gerevalideerd, hetzij voor het werk, dat hij vóór zijn ziekte of ongeval verrichtte, hetzij voor ander werk. Ook hier dus weer een treffend voorbeeld, hoe een mens door andere zintuigen te ontwikkelen zijn defecten kan compenseren en deze zodoende overwinnen.

Maar om op de kleurenblinde terug te komen. Gij zult het ongetwijfeld met mij eens zijn dat, indien men de kleurenzwakke gevoel voor schoonheid bijbrengen kan, met nog veel meer succes en minder moeite men bij de criminele met hem en door hem, zijn gevoel, dat hij iets mist, dat hij iets niet bezit wat anderen wel hebben, iets dat hij zelf soms onbewust ook zo graag zou willen bezitten, dusdanig kan activeren en versterken, dat hij evenals zijn kleurenzwakke broeder naar compenserende eigenschappen grijpen gaat. En dan is het moment aangebroken, waarop de weg naar de overwinning voor hem open ligt.

Hem daarbii leiden en steunen. weliswaar de kleur van ziin sokken voor hem uitzoeken, maar hem tegelijkertijd aanmoedigen te laten zien, zowel aan anderen als aan zich zelf, dat zoals hij een rosse grutto van een gewone grutto en een F-111van een Mirage IV onderscheiden kan, het er maar weinigen kunnen, dat is de richting, waarin wij de taak moeten zien, die op onze schouders rust.

VOORDRACHT GEHOUDEN DOOR A. N. J. VAN VEENHUIZEN.

Toen ik door tussenkomst van de Katholieke Vereniging voor Voogdijinstellingen Uw uitnodiging ontving om vandaag op het tweede lustrum van Uw Broederschap „het woord te voeren" heb ik niet lang geaarzeld deze uitnodiging aan te nemen. De enkele contacten, die ik als secretaris van de Katholieke Vereniging voor Kinderbescherming te Dordrecht met de werkzaamheden van Uw Broederschap mocht hebben, hadden bij mij een grote sympathie voor U opgewekt. De enige aarzeling die ik voelde, sproot voort uit de overtuiging, dat ik niet zo erg deskundig ben: ik ben immers maar een zgn. vrijwilliger, iemand die zich in zijn vrije tijd en zonder daarvoor een speciale opleiding te hebben genoten, met kinderbescherming bezig houdt. En op zo'n lustrumviering zou toch eigenlijk het woord moeten worden gevoerd door een deskundige van reputatie, die vanuit zijn specialiteit

U iets zou kunnen meegeven. Toen ik mij echter wat meer in de werkwijze en de samenstelling van Uw Broederschap ging verdiepen ontdekte ik tot mijn grote vreugde, dat ook U allemaal vrijwilligers bent. In zekere zin zijn wij dus collega's, die met hoofd en hart hetzelfde willen nastreven, nl. de mens — en vooral de jonge mens — die een beetje of heel erg in de knoop zit, te helpen en te begeleiden om zijn handicap te overwinnen of, zoals de doelstelling van Uw Broederschap officieel luidt: ,,hulp en steun te verlenen om zich te ontwikkelen tot ,,waardige en zelfstandige leden van de maatschappij".

U moet dus, Mijnheer de Voorzitter, van mij geen wetenschappelijke verhandeling verwachten. Ik spreek slechts uit mijn ervaring gedurende een twintigtal jaren al's secretaris van een niet zo grote vereniging voor kinderbescherming, die zich niet alleen belast met de voogdij over minderjarigen, doch ook met gezinsvoogdij en patronage. Ik heb daarnaast door middel van een enquête bij een groot aantal zustervereniging getracht mijn beperkte ervaring te verrijken en mijn inzicht te verruimen.

Het zal U ongetwijfeld wel bekend zijn, dat de grotere jongen — in de leeftijd van 17-18 jaar — vele kinderbeschermers met grote zorg en bezorgdheid vervult. De schijnvolwassenheid — kenmerk van welhaast alle jongens in deze levensfase — vertoont bij de pupil van de kinderbescherming vaak nog enige specifieke facetten, die enerzijds het gevolg zijn van het gemis aan affectieve bindingen met een eigen goed milieu en anderzijds voortspruiten uit het feit, dat de meeste pupillen van de kinderbescherming afkomstig zijn uit gezinnen of geslachten, die maatschappelijk zeer zwak zijn. Vooral de jongen, die zich juist in deze periode van zijn leven zo sterk realiseert, dat hij het kind is van de rekening, die zijn vader en moeder met elkaar hadden te vereffenen, wil nog meer dan zijn leeftijdsgenoten demonstreren, dat hij niemand nodig heeft, aan alles lak heeft en dat voor zijn part ,,de hele troep in ,,elkaar kan zakken". Het gevoel van volwassen zijn — deze schijnvolwassenheid — vindt bij de ongeschoolde jongen — en dat zijn vele pupillen ondanks alle inspanningen van de kinderbeschermers — extra voedsel in zijn werksituatie. Als stevige ongeschoolde jonge arbeider kan hij gemakkelijk evenveel en zelfs nog meer presteren dan menig oudere ongeschoolde arbeider en vaak een veel hoger aantal eenheden behalen. Hij mist heel duidelijk de mogelijkheid om op te zien naar het vakmanschap van de oudere geschoolde arbeider, naar wiens niveau hij kan trachten zich op te werken; integendeel hij voelt zich de meerdere in prestatie van de oudere ongeschoolde arbeider, in wiens prestaties duidelijk een dalende lijn zichtbaar is. En omdat hij in eenvoudige arbeid tot hoge prestaties kan komen en omdat de vraag naar ongeschoolde arbeiders zo groot is, verdient hij een hoog loon, dat hem ongekende mogelijkheden biedt om branie te schoppen.

Het is bijzonder moeilijk om voor zo'n jongen een goed pleeggezin te vinden of te behouden. Vanwege de ongunstige invloed op eigen kinderen en vaak ook omdat de pleegouders tegen zo'n jongen niet meer op kunnen, voelen vele pleegouders er niets voor zo'n jongen in

huis op te nemen of in huis te houden. Ook plaatsing in internaten is uiterst moeilijk. De meeste internaten zitten vol en talrijke internaten voelen er nu zij voldoende keuzemogelijkheden hebben niet veel voor een moeilijke jongen op te nemen. De enige mogelijkheid is dan vaak, dat men een soort kostpleeggezin zoekt, waar de jongen tenminste onderdak en voeding krijgt. Maar omdat ook in die sector de vraag groter is dan het aanbod, zijn het niet altijd de beste kosthuizen, waarin men een jongen kan plaatsen. Vele jongens zwerven dan ook van het ene kosthuis naar het andere met alle narigheden daaraan verbonden. Een der ergste gevolgen hiervan is, dat het contact met de voogdijvereniging nauwelijks meer bestaat en dat de kinderbeschermer niet in de gelegenheid is de jongen bij zijn moeilijkheden terzijde te staan. Ik ben er dan ook van overtuigd, dat talrijke pupillen op deze wijze onttrokken zijn aan de zorg van de voogdijvereniging. Vele voogdijverenigingen durven dan ook nauwelijks meer de voogdij te aanvaarde over jongens, die zo tegen de leeftijd van een jaar of vijftien-zestien aanlopen.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat in gesprekken tussen kinderbeschermers over de grotere jongens meermalen het verlangen wordt geuit naar een echt ouderwets internaat met strenge leiders, een stevige poort en hoge muren. Deze verzuchting klinkt in deze tijd, waarin wij gewend zijn aan moderne internaten met wetenschappelijk gevormde leiders en wijdopenstaande deuren, wellicht als een vloek, maar het feit blijft bestaan, dat men een jongen, die echt niet wil medewerken, niet kan vasthouden en dan maar zijn eigen weg moet laten gaan.

Het zal U dan ook niet verbazen, dat menig kinderbeschermer met verlangen uitkijkt naar de dag, waarop de jongen in militaire dienst moet. Niet zozeer, omdat de jongen dan onderdak en voeding heeft, maar omdat zij er van overtuigd zijn, dat de militaire dienst zowel voor de goedwillende en begeleidbare, doch vooral voor de wat moeilijkere jongen een bijzonder goed paedagogisch milieu is. In dit milieu immers heersen orde en regelmaat, gezag en discipline, uiterst belangrijke factoren bij de opvoeding van de jonge mens of voor zijn correctie. Daarnaast biedt de militaire dienst de jongen de mogelijkheid tot ontmoeting met jongens van andere cultuurpatronen en van andere maatschappelijke, godsdienstige of politieke overtuiging.

Terecht hopen en verwachten dan ook vele kinderbeschermers, dat de voor hen zo moeilijk grijpbare pupil in militaire dienst niet alleen enigszins gebreideld wordt en wat tot rust komt, maar ook positief in gunstige richting beïnvloed wordt. Dat deze hoop en verwachting geen illusies zijn is zowel mijn persoonlijke overtuiging als die van vele andere kinderbeschermers. In de tijd, dat ik nog personeelschef was bij een grote onderneming, kon ik er bijna altijd vast op rekenen, dat de wat onverschillige, slungelachtige en slappe jongen na de vervulling van zijn militaire dienstplicht in het bedrijf terugkwam als een heel ander mens, als een man, die verantwoordelijkheid kon dragen en die gewend was gezagsverhoudingen te accepteren.

Maar als de pupil in militaire dienst gaat is het contact met de

voogdijverenigingen maar heel losjes. De militaire dienst, dat zo heel andere milieu dan de burgerlijke maatschappij, is voor vele kinderbeschermers en ongetwijfeld nog meer voor de inspectrices van de verenigingen een onbekend terrein. Het is veel eenvoudiger een pupil in een internaat of pleeggezin te bezoeken dan ergens in een kazerne, vooral als de jogen meermalen wordt overgeplaatst en de voogdijvereniging dit niet of te laat te weten komt. Ook het feit, dat de jonge soldaat zich losser en vrijer voelt van zijn voogdijvereniging is een handicap voor de kinderbescherming.

Het is dan ook voor de kinderbescherming een bijzonder geruststellend gevoel, dat er in die voor hen zo vreemde militaire wereld zovelen zijn, die zich bereid hebben verklaard op meer aangepaste wijze het werk van de kinderbescherming voort te zetten. Het is jammer, dat er nog vele kinderbeschermers zijn, die niet voldoende op de hoogte zijn van Uw Broederschap en haar werkzaamheden. Ongetwijfeld ligt hier voor Uw Bestuur nog een belangrijke taak; de voorlichting aan de kinderbescherming. Bij de enquête, die ik bij een groot aantal zusterverenigingen heb ingesteld is mij wel gebleken, dat vele van deze verenigingen op bijzonder prettige en doelmatige wijze met Uw Broederschap samenwerken. Graag wil ik dit illustreren met enkele citaten uit de vele brieven, welke ik hierover mocht ontvangen.

,,Een prettige verstandhouding en een goede samenwerking".

,,In overleg met deze Stichting kon dan ook ten aanzien van ver-
,,schillende moeilijkheden van deze jongens een oplossing worden ge-
,,vonden".

,,Wij ontvangen regelmatig rapporten over hun gedrag, welke rap-
,,porten dikwijls zeer waardevol zijn en vaak aanleiding geven tot een
,,schriftelijk, telefonisch en soms ook persoonlijk contact met de op-
,,steller dezer rapporten en een enkele keer met de militaire superieur
,,van onze pupil. Wij achten het werk van de M.R.B. van groot belang
,,voor onze bemoeiingen met de pupil in dit stadium van zijn leven".

,,Zonder meer kan worden gesteld dat het werk van de Broeder-
,,schap verricht voor onze pupillen op hoge prijs wordt gesteld, waar-
,,bij de Marine een extra ,,vermelding" verdient. De wijze waarop
,,extra aandacht en zorg wordt besteed aan de knapen die wij door-
,,gaven en de vaak tactische benadering van hen die zich voor dit werk
,,inzetten, verdient onze grote dankbaarheid".

,,Voor diverse pupillen en met name wat betreft een in Suriname
,,gelegen pupil was het voor de vereniging prettig te weten dat op deze
,,manier kontakt met de pupil wordt onderhouden en de vereniging
,,via nauwgezette rapportage van de gang van zaken op de hoogte
,,blijft".

,,Deze ervaring evenwel was zeer gunstig. De gevraagde rapportage
,,kwam geen dag te Iaat en uit de in deze rapporten verwerkte gegevens
,,sprak ook een grote zorg voor de pupil".

„Door middel van de M.R.B. werden bepaalde moeilijkheden resp. „voorkomen en opgelost. De regelmatige rapportjes waren voor ons „van groot nut in verband met de opvang tijdens de weekenden".

„. . . . kunnen wij U mededelen, dat wij een heel prettige ervaring „hebben met deze Stichting. Het blijkt, dat onze jongens tijdens de „militaire dienst vaak behoefte hebben aan een vertrouwensman. Ook „is het prettig, dat de jongens door deze geregelde contacten een rugge„steun hebben en daardoor op het goede pad blijven. Wij waarderen „ook ten zeerste de rapporten, die wij van de Stichting ontvangen, „waardoor wij kunnen aansluiten aan de begeleiding, die de jongens „van de Stichting ontvangen".

„De regelmatige rapportage is in het bijzonder te prijzen en geeft „een voldoende inzicht in de gedragingen tijdens de militaire dienst. „Het geheel samenvattend zult U bemerken, dat ik deze instelling al„leen maar toejuich en vurig hoop, dat de voogdijverenigingen gebruik „van deze hulpdienst zullen gaan maken".

„. . . . dat de Militaire Reclasserings Broederschap ons regelmatig „op de hoogte heeft gehouden i.z. het gedrag van onze pupillen en van „het verloop van hun diensttijd. Bij één pupil, die bijzondere moeilijk„heden gaf, heeft de Stichting zich veel moeite gegeven om een be„hoorlijke oplossing te vinden".

„Het zal U inmiddels duidelijk geworden zijn, dat wij alleen maar „positief kunnen zijn over de werkzaamheden van de Stichting Mili„taire Reclasserings Broederschop . . . en wij hopen, dat U in die voor„dracht ook de dank van onze vereniging officieel kenbaar zult maken".

Hetgeen ik bij deze zeer gaarne doe.

Tot zover de citaten. Het zijn er slechts enkele uit een hele verzameling.

De enquête heeft mij er wel diep van doordrongen, dat vele kinderbeschermers vol lof en waardering zijn voor het werk van Uw Broederschap en haar leden. Een welriekender ruiker, dan ik U in deze citaten heb aangeboden, is op de feestdag bijna niet denkbaar.

Maar de enquête heeft ook enige opmerkingen opgeleverd, die ik U niet mag onthouden.

Uit verschillende antwoorden is mij gebleken, dat sommige kinderbeschermers de naam van Uw Broederschap „hopeloos ouderwets" vinden en „vooral ten aanzien van onze pupillen wel eens wat ver„warring in de hand pleegt te werken"; in een andere brief lees ik, „dat de naam Militaire Reclasserings Broederschap ons en meestal „ook de jongens onsympathiek aandoet" of „de naam, die ik niet erg „geslaagd vind". Soortgelijke opmerkingen over Uw naam zullen U niet onbekend zijn. Maar een betere naam werd er in de brieven niet voorgesteld. Het lijkt mij ook erg moeilijk een naam te vinden, die niet binnen enkele jaren ook weer „hopeloos ouderwets" klinkt. Voor

de oorlog sprak men van ,,werkverschaffing"; na de bevrijding vond men, dat dit veel te cru klonk en dies werd de naam gewijzigd in ,,Dienst Uitvoering Werken", afgekort DUW; enkele jaren later was ook de naam DUW niet meer oirbaar en sprak men van ,,Dienst Aan-,,vullende Werkgelegenheid", afgekort DAW; maar ook deze naam moest weer wijken, nu spreekt men van Sociale Werkvoorziening en men bedoelt er heel gewoon werkverschaffing mee. Een tussenoplossing is misschien meer op te treden onder de letters M.R.B. Mogelijk worden deze letters een zelfstandig begrip, zoals dit het geval is met de letters H.B.S., waarbij immers niemand meer denkt aan de nogal atavistisch aandoende naam van Hogere Burger School.

Een vereniging klaagt er over, dat het eens is voorgekomen, dat een jongen openlijk vanuit de ,,troep" opgeroepen werd om kennis te komen maken met zijn toezichthouder. Deze vereniging adviseerde mij dan ook van deze gelegenheid gebruik te maken U er op te wijzen, ,,dat de contacten taktvol moeten worden gelegd en dat liefst geen be-,,kendheid gegeven moet worden aan hun wetenschap over de voor-,,geschiedenis uit onze rapporten". Enkele andere verenigingen, die overigens buitengewoon tevreden zijn over de regelmatige en uitvoerige rapportage zouden het op prijs stellen als in bepaalde gevallen een mondelinge bespreking met de toezichthouder zou kunnen plaats vinden. Ook vragen enkele verenigingen tijdig op de hoogte te worden gesteld van eventueel voortijdig ontslag, zodat de vereniging of de gezinsvoogd de jongens tijdig kunnen opvangen en behulpzaam zijn bij het zoeken van een passende werkkring. Ook bespeurde ik in sommige brieven iets van bezorgdheid voor een wat al te grote ijver om het pad van de pupil te effenen, een wat opdringerige hulpvaardigheid, die bijna iets weg heeft van een ,,verstikkende omhelzing". Deze al te grote hulpvaardigheid maakt de pupil verlegen en plaatst hem in een zodanige uitzonderingspositie, dat zijn situatie, die juist niet moet opvallen, in een te helder daglicht komt te staan.

Vermoedelijk is deze bezorgheid een der oorzaken van het feit, dat er meer kinderbeschermingspupillen in militaire dienst zijn dan bij U bekend is. Op grond van enkele uitlatingen in brieven is mij wel duidelijk geworden, dat verschillende verenigingen alleen die pupillen bij U melden, waarvoor zij het contact met een Uwer leden nodig of nuttig achten, en met opzet niet doorgeven de namen van pupillen, waarvan zij vermoeden of zeker weten, dat zij zoveel bezwaar hebben tegen extra zorg, dat van een vruchtbaar contact met een toezichthouder geen sprake kan zijn.

In enkele brieven is mij nog iets opgevallen, dat wel niet direct tot de competentie van Uw Broederschap behoort, maar naar mijn mening in het kader van het contact tussen de militaire wereld en de kinderbescherming toch wel ter sprake mag worden gebracht. Verschillende verenigingen merken op of beklagen zich er zelfs over, dat zoveel pupillen afgekeurd worden voor de militaire dienst en derhalve verstoken blijven van de positieve waarde, welke de militaire dienst heeft voor de naar volwassenheid groeiende jonge man. Zij vermoeden, dat

bij de thans veel ruimere keuze van geschikte jongemannen een pupil van de kinderbescherming juist omdat hij een voogdijpupil is al gauw te licht wordt bevonden. Het is mij niet bekend, of deze vermoedens juist zijn. Mogelijk zou Uwerzijds hiernaar eens geïnformeerd kunnen worden.

Mijnheer de Voorzitter, ik dank U en alle aanwezigen voor het geduld, dat U hebt opgebracht om naar mijn voordracht te luisteren; ik dank U voor de gelegenheid die U mij als kinderbeschermer hebt gegeven eens te praten met hen, die ons werk voortzetten op een terrein en in een wereld, waar wij ons niet zo thuis voelen en die voor ons minder toegankelijk is. Ik vind het heerlijk, dat ik het instrument mocht zijn om U lof en waardering toe te zwaaien uit naam van zeer vele kinderbeschermers. Namens hen dank ik U dan ook van ganser harte voor alles wat U in de loop van tien jaar voor onze kinderen hebt gedaan. Eerlijkheidshalve moest ik ook enkele opmerkingen maken, maar weest er van overtuigd, dat zij werden ingegeven door liefde voor de aan hun zorg toevertrouwde jongens en door precies dezelfde bewogenheid, die U bezielt om aan deze jongens „hulp en steun te verlenen „om zich zelf te ontwikkelen tot waardige en zelfstandige leden van „de maatschappij".

Ik hoop, dat de viering van het tweede lustrum van Uw Broederschap voor al haar leden een aansporing moge zijn om voort te gaan op de ingeslagen weg, niet alleen tot heil van de pupillen doch evenzeer tot zegen van hen zelf. Want men kan pas dan een gelukkig en volledig en verantwoordelijk mens zijn als men ook streeft naar het geluk van de medemens en samen met hen wil proberen de wereld mooier en meer leefbaar achter te laten dan men haar heeft aangetroffen.

Nadat de sprekers nog een aantal vragen beantwoord hadden, sloot de voorzitter onder dankzegging aan alle aanwezigen, maar ook aan Commandant en personeel van de Kokschool, om **3.30** uur deze geanimeerde middagbijeenkomst.

REGISTER

van deel LVIII, 1965

Administratieve rechtspraak.

— Nu verweerder, mede door klagers toedoen, eerst in febr. 1961 door het M.v.J. omtrent klagers inkomen na 1957 werd ingelicht, kan verweerder niet het recht worden ontzegd, in de loop van 1961 van klager terug te vorderen hetgeen hem sedert 1 jan. 1958 te veel aan pensioen is uitbetaald. Gelet op art. 2, lid 10 Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten, inhoudende dat een vermindering van pensioen definitief wordt vastgesteld „na afloop van het kalenderjaar", kan echter hetgeen over het jaar 1957 te veel aan pensioen aan klager is betaald, niet door verweerder in 1961 worden teruggevorderd. Verweerder beschikte immers reeds in mei 1958 over alle gegevens, welke hij voor de vaststelling van de vermindering van het pensioen nodig had, en hij heeft nagelaten een voorlopige beslissing omtrent het verder uit te betalen pensioen te nemen 41

— Een fourier was door de kazernecommandant tot een bedrag van f 42.50 aansprakelijk gesteld voor de vermissing van rijksgoederen, welke hem uit hoofde van zijn functie in bewaring waren gegeven. Het A.G. verklaart dit besluit nietig, daar klager blijkens een psychiatrisch rapport niet was opgewassen tegen de eisen welke de uitoefening van de fouriersstaak hem stelde 51

- Naar aanleiding van een verzoek om herziening van een K.B., waarbij betrokkene een diensttijdpensioen was toegekend, nadat bij een militair-medisch onderzoek op 16 okt. 1953 was vastgesteld dat geen verband tussen de gebreken van betrokkene en de uitoefening van de militaire dienst aannemelijk was, werd betrokkene nog driemaal militair-geneeskundig onderzocht. De eerste en de derde keer had daarbij dezelfde zenuwarts in de commissie zitting. Betrokkkene achtte dit in strijd met het K.B. van 20 maart 1952, Stb. 129 (inhoudende o.m. dat niet als lid kan worden aangewezen de geneeskundige, die aan het onderzoek in eerste aanleg heeft deelgenomen). Nu de bedoelde zenuwarts niet had deelgenomen aan het onderzoek van 16 okt. 1953 achtte de C.R.v.B. geen duidelijke strijd met art. 3 aanwezig evenmin strijd met regelen van behoorlijk bestuur, doch achtte de gevolgde gedragslijn niet bevorderlijk voor het vertrouwen, dat de militairen behoren te hebben in het oordeel van de militair geneeskundige commissies . . . **137**

— Een dpl. kornet was toegelaten tot het aangaan van een dienstverband om als kortverbandvrijwilliger bij het res. personeel beneden de rang van tweede-luitenant voor de duur van 4 jaren militaire dienst te verrichten. Later werd hij tot tijdelijk reservetweede-luitenant benoemd, zulks voor de tijd dat hij een officiersfunctie vervulde. I.v.m. hem opgelegde straffen wordt hij met ingang van dezelfde datum door de M.v.D.: 1. ontheven van zijn officiersfunctie, 2. eervol ontslagen uit de dienst bij het res. personeel der krijgsmacht en 3. bij admin. maatregel teruggesteld tot de rang van dpl. wachtmeester. Beroep tegen 1e besluit ongegrond, tegen 2e besluit nietig, doch nietigheid gedekt, en tegen 3e besluit niet-ontvankelijk . . 143

— Een dpl. korporaal, ingenieur, sloot met de M.v.D. een overeenkomst, waarbij hij zich verhond tegen genot van een premie als beroepsofficier voor 8 jaar werkelijke militaire dienst te verrichten. Na benoeming tot en enige jaren gediend hebbende als eerste-luitenant der genie, vroeg hij ontheffing uit zijn verbintenis, hetgeen werd geweigerd. De

C.R.v.B. verklaarde dit besluit nietig, omdat het op een onjuiste feitelijke grondslag berustte n.l. op de veronderstelling dat de aan eiser gegeven voorlichting volledig was geweest. Dit was naar het oordeel van de Raad niet het geval (misverstand). Eiser was voorts door het besluit van de M.v.D. rechtstreeks in zijn belang getroffen, aangezien de M. v.D. bevoegd was ontheffing uit een dergelijke overeenkomst te verlenen en wel als een zelfstandig beslissend orgaan en niet als een aan de Koningin adviserende instantie 207

— Klager werd tijdens verlof op Aruba in een aangewezen verlofcentrum aan het hoofd getroffen door een lege bierfles, welke zijn mede-verlofganger werd nagegooid door een Arubaan, die zich door een opmerking van deze beledigd voelde. Klagers aanvraag om invaliditeitspensioen werd afgewezen, omdat naar het oordeel van de Kroon tussen de aandoening, waaraan klager tengevolge van het ongeval lijdende is, en de uitoefening van de militaire dienst géén verband, in de zin van de Pensioenwet, zou bestaan. Daar de keuze van de omgeving waarin klager zijn verlof kon doorbrengen beperkt was, klager geen voorschriften had overtreden en hem geen aanwijzingen i.v.m. bijzondere gevaren verstrekt waren, kon niet gezegd worden dat klager zich anders had kunnen en moeten gedragen dan hij heeft gedaan. Klager behoort een invaliditeitspensioen te worden toegekend . 272

— Eiser maakte er bezwaar tegen, dat 7 sergeant-majoors-materieelbeheerder, die lager op de ranglijst stonden dan hij, waren bevorderd en hij niet. Het betreft hier een stilzwijgend t.a.v. eiser genomen besluit om hem niet te bevorderen, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang is getroffen, zodat het beroep ontvankelijk is.
Het beroep is echter ongegrond, omdat de wèl bevorderde sergeant-majoors behoren tot een bijzondere groep.
Eiser had ook niet recht op bevordering vóór of tegelijk met genoemde 7 collega's, ook al waren er toen vacatures, omdat blijkens deel II van het Bevorderingsvorschrift niet bij het ontstaan van een vacature bevordering voor zijn categorie mòet plaats vinden, maar dat bevordering slechts màg plaats vinden, indien er een vacature bestaat . 279

— Betekenis van de bezwaarschriftenprocedure. De M.v.D. kan aan art. 11 R.M.A.K.L. de bevoegdheid ontlenen de voor het kader der landmacht en der luchtmacht geldende beoordelingsvoorschriften, voorzover deze regelen met betrekking tot het geven van beoordelingen, vast te stellen. In deze voorschriften bonden tevens bevoegdelijk regelen worden gegeven met betrekking tot het maken van bezwaar tegen een kennisgeving, doch dat aan deze regelen slechts deze *betekenis* kan worden gehecht, dat de beoordeling en de kennisgeving *niet definitief* worden, indien daartegen tijdig bij de bevoegde autoriteit bezwaar wordt gemaakt. Een rechtstreeks tegen de kennisgeving gericht beroep bij het A.G. zou derhalve prematuur zijn 342

— Aan klager was invaliditeitspensioen toegekend naar zijn inkomen over 1958. Hij was van mening, dat de pensioensgrondslag op een hoger bedrag diende te worden vastgesteld, omdat z.i. met 2 factoren geen rekening was gehouden. Voor de vaststelling van de pensioensgrondslag moet worden uitgegaan van de daadwerkelijk genoten inkomsten over het jaar voorafgaande aan de datum van ingang van het ontslag. Om deze reden kan geen rekening worden gehouden met de ongunstige invloed van de bestedingsbeperking in 1958 op de bedrijfsresultaten van de firma, waarin hij een winstaandeel bezat. Evenmin kan de omstandigheid, dat in de winstdeling over 1958 een bedrag aan goodwill was verdisconteerd, hetwelk klager aan zijn vader verschuldigd was met het oog op zijn in-

treden in de zaak, in aanmerking worden genomen. 399
— Schadevergoeding. Een wachtmeester I der Kon. marech. werd bestemd voor dienst in Suriname voor ten hoogste 3 jaren; in verband met ernstige ziekte van zijn vrouw werd zijn uitzending aanvankelijk uitgesteld. Later, in Suriname, is zijn vrouw ziek geworden en aan bloedkanker overleden, en is klager in verband met gezinsmoeilijkheden, op verzoek teruggeplaatst.
De M.v.D. kent klager op grond van billijkheid f 3500.— schadevergoeding toe met als uitgangspunt dat klagers financiële positie niet slechter mag zijn dan op het tijdstip voordat hij met de voorbereidingen voor zijn vertrek naar Suriname begon. De uitzending was niet onverantwoordelijk. Op grond van 's Ministers uitgangspunt had de schadevergoeding f 7000.— behoren te bedragen. Niet in aanmerking voor vergoeding komen gederfde besparingen in Suriname 405
— Klager was m.i.v. 1 januari 1920 uit de militaire dienst ontslagen onder toekenning van levenslang pensioen. Wegens samenloop met het algemene ouderdomspensioen was daarop in 1957 een beperking toegepast, welke in 1960 door de M.v.D. werd herzien. Klager verzocht herziening van deze herziene beperkende beslissing op zijn pensioen. Op grond van art. 55 der Pensioenwet landm. 1922 is een herziening van deze beslissing in het nadeel van de betrokkene slechts mogelijk op grond van gebleken onjuistheid van aan die beslissing ten grondslag gelegde feiten. Daartoe behoren ook die feiten welke aan verweerder of zijn ambtsvoorganger ten tijde van het nemen van de eerste beslissing in 1957 bekend waren, althans geacht moeten worden bekend te zijn geweest, zoals de diensttijd waarnaar klagers pensioen was berekend. Nu van de onjuistheid van die feiten niet is gebleken, is klagers verzoek om herziening van de herzieningsbeperking van 1960, is klagers verzoek om herziening daarvan ten onrechte afgewezen . . . 485
— De eis, dat de leden der commissie voor bezwaarschriften tenminste dezelfde rang moeten bekleden als de eerste beoordelaar, is in het beoordelingsvoorschrift met klem gesteld en is ook niet van ondergeschikte betekenis i.v.m. de onbevangenheid der commissie. Nu het bestreden besluit is genomen na kennisneming van het advies van een in strijd met voornoemde eis samengestelde commissie, wordt dit besluit nietig verklaard . . . 489
— Opnieuw beslist de C.R.v.B. dat aan de bepalingen van het B.B.O. voorrang toekomt boven de bepalingen van hoofdstuk X R.M.A. K.L./KLu, aangezien het B.B.O. een A.M.v.B. is van latere datum dan en van gelijke orde als het R.M.A.K.L./KLu. De al of niet beperkte werking van art. 93 R.M.A.K.L./Klu doet hieraan niet af. Over het punt „leidinggevende capaciteiten" was i.c. geen voldoende gefundeerd oordeel te geven 552
— Klager, op 1 sept. 1959 in militaire dienst gekomen, werd enkele dagen daarna ingeënt. Bestond er tussen de zich nadien openbarende epilepsie en de inenting verband als bedoeld in art. 2, 2° der Pensioenwet voor de Zeemacht 1922? Verband aanwezig geacht, klager heeft recht op invaliditeitspensioen . 620
— Een besluit van de M.v.D., genomen op een bezwaarschrift van een officier tegen een beoordeling, dient door de C.R.v.B. te worden getoetst, behalve aan de voorschriften van formele aard, ook in zoverre dat wordt nagegaan of de bestreden waarderingen als onvoldoend gefundeerd moeten worden aangemerkt. Dit laatste is niet steeds het geval wanneer de beoordelaar geen nauwkeurig omschreven voorbeelden terzake kan geven . 625
— De kennisgeving omtrent een aantal minder goede waarderingen uit een beoordelingslijst was niet, zoals is voorgeschreven, door de eerste beoordelaar persoonlijk aan eiser uitgereikt maar

door een officier van de school, waar eiser toen gedetacheerd was. Eiser kan hierdoor niet geacht worden in zijn belangen te zijn geschaad; te minder nu het houden van een beoordelingsgesprek bij die uitreiking niet is voorgeschreven.
De gewraakte waarderingen berusten op onvoldoende gronden, gelet o.m. op vróeger over eiser opgemaakte beoordelingen . . 708
— De betaling van premies ingevolge overeenkomsten van levensverzekering, en de aflossing van een hypothecaire lening als lid van een flatexploitatie-vereniging was geschied door middel van overschrijving van een ten name van klagers echtgenote staande postrekening. Daarom was hem een spaarpremie geweigerd. Ten onrechte, daar klager was gehuwd in gemeenschap van goederen en een betaling, ook als deze door zijn echtgenote wordt verricht, in elk geval geschiedt ten laste van de huwelijksgemeenschap, dus eveneens ten laste van klager 710
Afbetalingsbeschikking 1961 en Conjunctuur-afbetalingsbeschikking 1963. Geen „Verandering in de wetgeving" in de zin van art. 1, lid 2 W.Sr. 672
Afwezigheid van strafbare schuld . 695
Alarmpistool. —, zonder verkorte of geheel gevulde loop en waarvan de gasuitlaat niet loodrecht op de loop geplaatst is 369
Algemeen materieel voorschrift. Vermissing van goederen in de zin van het — 333
Algemene termijnenwet 222
Ambtenaar. Als — een gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt teneinde hem te bewegen om in strijd met zijn plicht in zijn bediening iets te doen of te laten; als sergeant-bottelier, hoofd van de bottelarij, giften in goederen en geld aangenomen van de vertegenwoordiger van de contract-bakker en vervolgens méér brood dan ontvangen was, in de verantwoording vermeld . 593
Ambtenarenrecht rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken. Is aanwijzing van een onderofficier in een — dat over een onderofficierszaak oordeelt, gewenst? 78
Art. 3 R.M.A.K.L./K.Lu. Noodvoorziening ter bestendiging van maatregelen getroffen met toepassing van — 720
Art. 131 W.M.Sr. 26
Art. 37 W.V.W. Joy-riding en diefstal 132
— Gebruiken in de zin van — . . 194
Bedreigen. — met zware mishandeling: een ander de punt van een mes op de keel plaatsen en de woorden: „Pas op want dadelijk steek ik" toevoegen 20
— Een meerdere mondeling — met enig kwaad: een pionierschop opgeheven houdende, zijn meerdere toegeroepen, dat hij met zijn knoken van hem moest afblijven, omdat hij anders voor zijn kop geslagen zou worden . 115
— Een meerdere feitelijk met geweld —: een met scherpe patronen geladen UZI grendelen en op „vuren" stellen en deze dreigend op een wachtmeester richten 379
— met geweld, in dienst gepleegd: als soldaat, zich in voorlopig arbevindende, een sergeant, toegevoegd aan de wachtcommandant, met een op een mes gelijkend scherp voorwerp bedreigd, en zich vervolgens tegen die meerdere verzet, waarbij deze verwondingen opliep 482
— met enig kwaad, in dienst gepleegd: als gestrafte een meerdere toegevoegd: „ik zal je op je donder slaan"; „ik maak je kapot als ik je in burger tegenkom" . 677
— met enig misdrijf, tegen het leven gericht: een persoon met wie beklaagde in onmin leefde uit een winkel getrokken en hem met een luchtdrukpistool bedreigd . 680
Beklagrecht. Beklagbeschikkingen moeten met redenen omkleed zijn 31
Beklagzaken. Klager, voorheen toestemming verkregen hebbende van zijn C.C. om tijdens weekends i.pl.v. op zondagavond op maandagmorgen eerste-reisgelegenheid van bewegingsvrijheid terug te keren, had ten onrechte aangenomen, dat dit ook gold bij terugkeer na vacantieverlof en was zodoende ± 3 uren ongeoorloofd afwezig geweest. Klager had kunnen en behoren te begrijpen, dat de hem verleende toe-

stemming alléén betrekking had op het regelmatig voorkomende geval van terugkeer na bewegingsvrijheid en niet op het incidenteel voorkomende geval van terugkeer na vacantieverlof . . 31
De omschrijving van de strafreden op klagers straflijst luidde anders dan die waarvan beklag. De strafoplegger had na oplegging en aanzegging der straf en strafreden, waarvan beklag, de strafreden gewijzigd als in het gewaarmerkte afschrift van de straflijst doch had verzuimd de wijziging aan te zeggen of te doen aanzeggen. Aangenomen is dat de wijziging niet heeft plaats gevonden 128
Als een militair niet binnen enkele dagen, nadat door zijn toedoen iemand is gewond, deze persoonlijk bezoekt, althans zulks tracht te doen, is dit op zichzelf strijdig met de waardigheid van de militaire stand. De militaire orde eist bepaaldelijk, dat een militair na in deze in gebreke te zijn gebleven zonder uitstel gevolg geeft aan een aansporing en onderhouding door een militaire meerdere tot het spoedig afleggen van een dergelijk bezoek . 183
Straf en strafreden waren de gestrafte aangezegd op 14 juli 1964. De gestrafte had op 17 juli de strafoplegger mondeling kenbaar gemaakt zich daarover te beklagen en dit verlangen bovendien schriftelijk kenbaar gemaakt en ingediend op 20 juli. Weliswaar bepaalt pt. 10 Vs. 27-1, dat het voor een regelmatige behandeling van een beklag gewenst is, dat het verlangen om een beklag schriftelijk wordt bekend gemaakt, doch wordt zulks niet vereist door art. 62 W.K. of door enige andere wetsbepaling . . 191
Inhoud van de strafreden ná beklag; ná beklag in de strafreden opgenomen „nieuwe" feiten 262, 266
Tekortkoming in beleid door een meerdere is géén krijgstuchtelijk vergrijp. De meerdere die nalaat op te treden tegen de te zijner kennis gekomen krijgstuchtelijke vergrijpen, maakt zich daardoor zelf aan een krijgstuchtelijk vergrijp schuldig 270
— Klager, fourier, was gestraft wegens het niet onmiddellijk rapporteren van de door hem geconstateerde vermissing van een aantal stofbrillen. Bij het onderzoek van „de zaak" door de beklagmeerdere had klager geen juiste voorstelling van zaken gegeven en een niet geheel juist rapport ingediend. De beklagmeerdere nam deze 2 feiten op in de gewijzigde strafreden. Ten onrechte, omdat deze 2 feiten geen deel hadden uitgemaakt van „de zaak", welke klager aan het oordeel van de beklagmeerdere had onderworpen.
Na constatering van het afwezig zijn van bepaalde goederen is er eerst sprake van vermissing daarvan in de zin van het Algemeen Materieelvoorschrift als na een - binnen redelijke tijd voltooid onderzoek - is gebleken, dat het afwezig zijn van deze goederen niet kan worden verantwoord . 333
— Een marech. der 1e kl. kwam, na genoten verlof, zonder geldige reden anderhalf uur te laat in de kazerne aan. Bij de bepaling der straf is in aanmerking genomen 's mans doorgaand onvoldoende gedrag alsmede de vele tot hem gerichte waarschuwingen . . . 706
Beledigingen. Als huzaar tegen een sergeant zeggen: „He, die vent ken ik; die is zo idioot geweest om beroeps te worden" en „Ik schaam me Voorburger te zijn, omdat zo'n figuur beroeps geworden is". Zie ook bij **Bespotten** 386
Beschimpen. — in een trein, doelende op en ten aanhore van een marechaussee der 1ste kl. (meerdere) opmerken: „Daar heb je hem ok weer met zijn glimmende knopen op zijn kont" . . . 171
Besparingen. Gederfde — 405
Bespotten. Als huzaar tegen een sergeant zeggen: „He, die vent ken ik, die is zo idioot geweest om beroeps te worden", en „Ik schaam me Voorburger te zijn, omdat zo'n figuur beroeps geworden is". Zie ook bij **Beledigingen** 386
Bevorderingswet. De voorgestelde wijziging van de — ongewenst 13, **68**
Bezwaarschriften procedure. Beteke-

nis — in het ambtenarenrecht . 342
Boekaankondiging. Rechtsbescherming tegen de Overheid. Voordrachten 367
„De verdragen van Genève" . . 492
— Wet gewetensbezwaren militaire dienst 592
— De souteneur in het Nederlandse recht 666
— Compendium van het Nederlands vermogensrecht 719
— Vrijheid over de zin van de straf 719
Brandstichting. —, waarvan gemeen gevaar voor goederen te duchten is: in een tegen een huis aangebouwd schuurtje dozen, kisten en wasgoed in brand gestoken . . 384
Celstraf voor jonge mensen? . . . 78
Congres. Het — van het hoofdbestuur van de internationale vereniging voor militair strafrecht en oorlogsrecht. Wenen 19 t/m 22 mei 1965 721
Conjunctuur afbetalingsbeschikking 1963. Afbetalingsbeschikking 1961 en —. Geen „verandering in de wetgeving" in de zin van art. 1, lid 2 W.Sr. 672
Constatering van een verkeersovertreding door middel van televisie 38
Corée, Expériences américaines de la campagne de — 443
Daad. Opzettelijk een — verrichten, behorende tot een ambt, dat de schuldige niet bekleedt: in het Vondelpark te Amsterdam tegen daar aanwezige personen zeggen, dat zij moesten doorlopen, daarbij mededelende dat beklaagde van de politie was, zulks onder vertoon van zijn (militaire) legitimatiebewijs 119
Descente 99
Desertie in tijd van oorlog. Zich met zijn onderdeel in Duitslant? bevindende, niet teruggekeerd van hem verleend verlof en zich ongeveer een week later bij de Kon. marechaussee te Amsterdam gemeld 123
— Na ommekomst van het Paasverlof zich niet onmiddellijk, doch zich eerst na circa 10 dagen, teruggemzld 168
— naar het buitenland 599
Diefstal. — van f 0,80 uit de collectebus van de Gez. Mil. Fondsen waarvoor beklaagde collecteerde. Vrijspraak van t.l.gelegde verduistering 175
— van een biljet van f 10.— door een sergeant tit. uit de portemonnaie van een collega . . . 177
— van een biljet van f 10.— door een soldaat uit de portemonnaie van een andere soldaat . . . 179
— van een krat met flesjes bier uit de kelder van een herberg in België 253
— gedurende de voor de nachtrust bestemde tijd in een woning: te 4.00 uur door een openstaand raam naar binnen geklommen en een geldkistje met f 85.— weggenomen 257
— van whisky uit de wijntoko officieren van Hr. Ms. Waalwijk . 314
— meermalen gepleegd, van bankbiljetten uit een geldkistje; voor het bewijs gebruik gemaakt van pyoktanin aureum 390
— van een fiets. Het H.M.G. verklaart zich niet in staat de teruggave van de inbeslaggenomen fiets te gelasten, omdat de eigenaar ervan niet bekend is . . . 613
Diefstal en joyriding. Art. 37 W.V.W. stelt joyriding slechts strafbaar „voor zoveel daartegen niet bij het Wetboek van Strafrecht is voorzien". Nu blijkt dat dit feit gepaard is gegaan met een telastegelegde en bewezen geachte diefstal is het niet strafbaar . . 132
— Uit de inhoud van de bewijsmiddelen kon de wederrechtelijke toeëigening worden afgeleid; of zulks terecht is geschied, kan in cassatie niet worden getoetst . . 134
Dienstdoende. Zie bij **Ongeoorloofde afwezigheid.**
Dienstplichtwet. Wet van 7 juli 196.5 houdende wijziging van de — en van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst (Stb. 303) . . . 629
Dienstweigeraars. Besluit gewetensbezwaren militaire dienst . . . 55
— Een eerste wettelijke regeling in Frankrijk met betrekking tot gewetensbezwaarde — 289
Disziplin und Alkohol. Soldat und Strafrichter. — Vorbeugung — Wehrstrafgerichte 149
Doodslag. — vergezeld van een strafbaar feit, gepleegd met het oogmerk om, bij betrapping op heterdaad, zich straffeloosheid te verzekeren: door inklimming in een winkelhuis zich zaken toeeigenende, door de eigenaresse

betrapt, en deze toen o.m. met een mes in de borst gestoken, waaraan zij is overleden . . . 314
Dood van een ander door schuld.
— Onder invloed van alkoholhoudende drank verkerende met te grote snelheid met een auto in een bocht geslipt en tegen de zijkant van een viaduct geslagen, tengevolge waarvan een passagier uit de auto werd geslingerd en korte tijd daarna overleed . 91
— èn te wijten hebben dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekomt: als bestuurder van een militaire vrachtauto in Dld. bij een wegherstelling plotseling geremd en toen geslipt, waardoor een tegenligger tegen het achterste gedeelte van de vrachtauto is gebotst en daaronder is geschoven, waardoor de bestuurder werd verwond en ter plaatse overleed en diens mede-inzittende echtgenote een schedelbasisfractuur en een hersenschudding bekwam 235
Doorrijden na ongeval zónder vrijwillige kennisgeving aan de politie. Verdachte reed na aanrijding door, en werd toen door een getuige gevolgd, die 5 km verder een marechausseepatrouille waarschuwde. Een der wachtmeesters heeft verdachte, die aanvankelijk een afwijzende houding aannam, enkele vragen gesteld en vervolgens naar het politiebureau geleid. Hier kan niet gesproken worden van een „vrijwillig kennis geven" 337
Dubois, Mr. J. *G.* Ch. H., In memoriam — 436
Eigendunkelijk overschrijden van een dienstbevel (rijopdracht) . . . 96
Eigen waarneming. Constatering van een verkeersovertreding door middel van televisie 38
Errata 495, 724
Feitelijke aanranding van de eerbaarheid: op de heide een aldaar fietsende jonge vrouw vastgegrepen en tijdens een worsteling met haar, waarbij beklaagde haar belette te schreeuwen, haar borsten en geslachtsdeel over de kleding betast 609
Feitelijke insubordinatie i.t.v.o.:
— als soldaat in dronkenschap een sergeant een stomp tegen de kaak toebrengen 379
— een matroos der 1ste kl. - in depressieve stemming verkerende als gevolg van het bericht dat zijn meisje haar verloving met hem had verbroken, en na gebruik van een geringe hoeveelheid alkohol in een toestand van razernij geraakt zijnde - diende een kwartiermeester een vuistslag toe, stak een aantal andere schepelingen met een dolkmes en sloeg nog een andere schepeling met een ijzeren staaf op het hoofd 466
— als soldaat een wachtmeester toegevoegd hebbende: „Als je niet ophoudt met dat gelul, sla ik je op je bek", die meerdere met een ransel in het gezicht geslagen 478
— als soldaat, zich in voorlopig arrest bevindende, een sergeant, toegevoegd aan de wachtcommandant, met een op een mes gelijkend scherp voorwerp bedreigd, en zich vervolgens tegen die meerdere verzet, waarbij deze verwondingen opliep 482
Geestelijk-arme samenleving. Onze — 79
Gehoorzaamheid in wapenrok 449, 667
Gevaar. In — brengen van de veiligheid op de weg: als derde van een militaire colonne een voorrangskruispunt opgereden, terwijl van links het zicht werd ontnomen o.a. door een bus, die van links het kruispunt naderde en rechtsaf sloeg, achter welke bus een vrachtauto reed, waarmede de door beklaagde bestuurde auto in botsing kwam. Krijgsraad: overtr. art. 25 W.V.W., H.M.G. vrijspraak 684
— **veroorzaken voor het verkeer door mechanische kracht over een spoorweg.** — door gedurende de nacht een betonnen dwarsligger op een der spoorstaven op het traject Amersfoort-Utrecht te leggen, waardoor een posttrein beschadigd werd en door kort daarna 3 dwarsliggers aldaar op die spoorstaaf te leggen, waardoor een personentrein werd beschadigd 701
Gewetensbezwaren militaire dienst,
— Besluit — 55
— Wet van 7 juli 1965, houdende

wijziging van de Dienstplichtwet
— Een eerste wettelijke regeling in Frankrijk met betrekking tot — . 289
en van de Wet — (Stb. 303) . . 629
Gezagsgebieden militaire gezagsdragers. Besluit — 493
Gift. Als ambtenaar een — aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt teneinde hem te bewegen om in strijd met zijn plicht in zijn bediening iets te doen of te laten: als sergeant-bottelier, hoofd van de bottelarij, giften in goederen en geld aangenomen van de vertegenwoordiger van de contract-bakker en vervolgens méér brood dan ontvangen was in de verantwoording vermeld . . 593
Godsdienstoefeningen. Regelen naar welke aan met arrest gestrafte militairen kan worden toegestaan — bij te wonen 493
Internationale vereniging voor militair strafrecht en oorlogsrecht. Het congres van het hoofdbestuur van de —. Wenen 19 t/m 22 mei 1965 721
Joy-riding. Tijdens een dienstrit met een militaire vrachtauto, eigendunkelijk een omweg (langs zijn woonplaats) gemaakt 96
— Diefstal en —. Art. 37 W.V.W. stelt joyriding slechts strafbaar „voor zoveel daartegen niet bij het W.Sr. is voorzien". Nu blijkt dat dit feit gepaard is gegaan met een telastgelegde en bewezen geachte diefstal, is het niet strafbaar 133
— Medeplegen van — door een inzittende. Weliswaar is in art. 37 W.V.W. het woord „gebruiken" gebezigd in de betekenis van „als bestuurder gebruiken", doch dit behoeft niet uit te sluiten, dat een inzittende van een motorrijtuig, terwijl een ander dat motorrijtuig bestuurt, blijkens zijn gedragingen bij dat besturen zo nauw betrokken is, dat hij gezegd kan worden het in bedoeld artikel omschreven misdrijf mede te plegen in de zin van art. 47 W.Sr. 194
— Medeplichtigheid aan het opz. wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken: een kameraad behulpzaam zijn bij het aanduwen van een aan een ander toebehorende bromfiets, welke voor een huis stond, terwijl de kameraad op de bromfiets gezeten was 328
Justitiële statistiek. Militair — over de jaren 1963 en 1964. . . . 345
— Militair — over de eerste halve jaren 1964 en 1965 712
Korea. Zie bij **Corée.**
Krijgsraad in het Provinciaal Commandement van Antwerpen 1816-1832. De — 513
Krijgsraad te Velde West. Een terugblik op — 437
Krijgsraad voor de zeemacht binnen het Rijk in Europa. Notulen van de bijzondere openbare zitting van de — gehouden ter installatie van Mr. H. A. van Ee in het ambt van fiscaal bij deze krijgsraad 438
Letsel. Zie bij **Lichamelijk letsel.**
Lichamelijk letsel. — door schuld: tegen een op hem toelopende kameraad een alarmpistool getrokken, dit op diens maag gericht en afgevuurd op het ogenblik dat die kameraad met het hoofd voorovergebogen vlakbij was gekomen en ontsnappende gassen in het oog kreeg . . . 181
— Als bestuurder van een militaire vrachtauto in Dld. bij een wegherstelling plotseling geremd en geslipt, waardoor een tegenligger tegen het achterste gedeelte van de vrachtauto is gebotst en daaronder is geschoven, waardoor de bestuurder werd verwond en ter plaatse overleed en diens medeinzittende echtgenote een schedelbasisfractuur en een hersenschudding bekwam 235
— Als bestuurder van een militaire vrachtauto in Dld. in een bocht, waar ijzel lag, en remmende, voor een voor hem uit rijdende bromfietser, in verband met een hem tegemoetkomende autobus, geslipt en tegen die bromfietser aangereden, die daardoor zwaar gewond werd aan hoofd, schouder en rug 242
— Als bestuurder van een auto met te grote snelheid een rechterbocht ingereden, waarbij hij op de linker-weghelft kwam en alwaar hij een tegemoetkomende bromfietser aanreed tengevolge waarvan deze een kneuzing van

enige ribben kreeg en gedurende 4 weken zijn beroep als lassermonteur niet kon uitoefenen, terwijl zijn echtgenote die op de buddyseat zat aan een knie verwond werd en in een ziekenhuis moest worden opgenomen; lichamelijk letsel enz. èn van de bestuurder èn van diens echtgenote gekwalificeerd 604
Luchtvaartuig. Zie bij **Militair —.**
Medeplegen. — van joy-riding door een inzittende 194
Medeplichtigheid. — aan het opz. wederr. een aan een ander toebehorend motorrijtuig gebruiken: een kameraad behulpzaam zijn bij het aanduwen van een aan een ander toebehorende bromfiets, welke voor een huis stond, terwijl die kameraad op de bromfiets gezeten was 328
Militaire colonne. Eiser, die zich gevoegd had in een —, welke bezig was een kruising over te steken, maakte een verkeersfout door af te remmen en te stoppen, toen het verkeerslicht van groen op geel en vervolgens op rood overging 203
— Voldoet de huidige signalering van de — aan de eisen? . . . 669
Militaire orde. Eis van de — als bedoeld in art 2, 1° W.K. . . 183
Militair luchtvaartuig. De juridische status van het — 1
Militair strafprocesrecht. Een terugblik over anderhalve eeuw — . 225
Misbruik. Door — van zijn invloed als meerdere tegenover een mindere, deze overhalen iets niet te doen, waaruit nadeel kan ontstaan: als vaandrig een sergeant, commandant van de kazernewacht, verzocht om een aantal soldaten, die géén nachtpermissie hadden, zonder meer door te laten, waardoor benadeling van de krijgstucht kon ontstaan . . 110
Mishandeling. Bedreiging met zware —: een ander de punt van een mes op de keel plaatsen en de woorden: ,,Pas op want dadelijk steek ik werkelijk" toevoegen . 20
— Zich met zijn onderdeel in België bevindende een burger vuistslagen tegen het hoofd toegediend . 253
— Een matroos der 1st kl. - in depressieve stemming verkerende als gevolg van het bericht dat zijn meisje haar verloving met hem had verbroken, en na gebruik van een geringe hoeveelheid alkohol in een toestand van razernij geraakt zijnde - diende een kwartiermeester een vuistslag toe, stak een aantal andere schepelingen met een dolkmes en sloeg nog een andere schepeling met een ijzeren staaf op het hoofd 466
Morele verplichting. Niet-nakomen van een — 183
Naakte vrouwenfiguren. Enige afbeeldingen van —, geschikt om de zinnelijkheid van de jeugd te prikkelen, vertoond aan een meisje van circa 10 jaren . . . 29
Noodvoorziening. — ter bestendiging van maatregelen getroffen met toepassing van art. 3 R.M.A. K.L./K.Lu 720
Noodwet Rechtspleging. De — . . 161
Onderscheidingstekenen dragen behorende bij een ambt dat hij niet bekleedt. Als soldaat onderscheidingstekenen van wachtmeester op zijn uniform gedragen 246
Ongehoorzaamheid
— **Opzettelijke — gepleegd in tijd van oorlog.**
— Eigendunkelijk overschrijden van een dienstbevel (rijopdracht) . . 96
— Weigeren te gehoorzamen aan het bevel, hem (soldaat) gegeven door een meerdere (korporaal) om in de manschappencantine zijn militaire pet af te zetten . . 106
— Weigeren zich in arrest te begeven nadat een meerdere beklaagde arrest had aangezegd . . . 115
— , waarbij de schuldige volhardt, nadat hij door een meerdere op zijn strafbaarheid is gewezen, door 2 personen gezamenlijk: terwijl beklaagde met een andere soldaat stond te ,,liften" door een wachtmeester der Kon. marech. naar zijn (hun) militaire paspoort gevraagd, geweigerd die te tonen en vervolgens volhard in de ongehoorzaamheid na op de strafbaarheid te zijn gewezen . 168
— Terzake van ,,beschimping van een meerdere" het bevel ontvangen hebbende op te staan en met de meerdere mede te gaan, dit geweigerd 171
— in een trein der N.S. geweigerd

te voldoen aan het bevel van een sergeant om zich te legitimeren 246
— Toen beklaagde, soldaat, geen aanstalten maakte om zich gereed te maken om deel te nemen aan de ochtendsport en hem door zijn meerdere, vaandrig, daartoe opdracht was gegeven, geantwoord: „Bemoei je er niet mee" en aan de opdracht geen gevolg gegeven 326
— meermalen gepleegd: als soldaat, in een voor onderofficieren gereserveerde coupé der N.S. plaats genomen hebbende, opz. nagelaten te voldoen aan het bevel van een korporaal om de coupé te verlaten, zijn legitimatiebewijs te tonen en mee te gaan naar de Kon. marechaussee 382
— meermalen gepleegd: als soldaat herhaald geen gevolg gegeven aan het bevel van een wachtmeester om, in verband met overplaatsing van zijn onderdeel, zijn strozak te ledigen 478
— Als soldaat opz. nagelaten te voldoen aan het bevel van een sergeant van de week om gamellen voor de afwas naar de manschappenkeuken te brengen . . 602
— meermalen gepleegd: geweigerd een burgertrui, die beklaagde zichtbaar onder zijn gevechtstenue droeg, uit te trekken, en geweigerd zijn nachtleger naar een andere cel te brengen, toen hij met streng arrest gestraft was 677
Ongeoorloofde afwezigheid. Zie ook bij **Desertie in tijd van oorlog.**
Ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog gepleegd niet langer dan 4 dagen durende.
—, terwijl hij is dienstdoende: te ± 22.15 uur als C. van de M.T.-wacht opz. ongeoorloofd het kamp verlaten en te ± 00.30 uur d.a.v. teruggekeerd 22
—, terwijl hij is dienstdoende: met verzwaard arrest gestraft zijnde zijn onderdeel op 26 juni 1964 verlaten en op 29 juni d.a.v. daarbij teruggekeerd 478
Ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede gepleegd (tweemaal):
— van 24 mei 1965-5 juni d.a.v. en van 21 juni 1965-25 juni d.a.v. 673
— terwijl de schuldige is dienstdoende (ondergaande een lichtarrest straf) tengevolge van samenspanning met 3 andere militairen hun legerplaats verlaten en ongeoorloofd afwezig geweest van 23 april te 17.30 uur tot 26 april d.a.v. te 2.30 uur 676
Ongeschikt voor de militaire dienst: verminderd toerekeningsvatbaar 673
Ongeschikt maken. Zich — voor een bepaalde soort van dienstverplichtingen: opdracht gekregen hebbende als C. van een M.T.-wacht, om te 22.15 uur als chauffeur een busdienst te rijden van het kampement naar het station en terug, zoveel alkoholhoudende drank gedronken, dat hij daardoor niet in staat was die busdienst te rijden 22
Onttrekken van een motorvoertuig aan het verkeer 374
Ontzegging rijbevoegdheid. Zie bij **Rijbevoegdheid.**
Oproeping. Wettige —. Niet voldoen aan een wettige — om in werkelijke dienst te komen 166
Opsporingsonderzoek. De vrijheidsbeneming gedurende het — i.v.m. de per 1 juli 1965 in werking tredende wijzigingen in de R.L. en de R.Z. 295
Overschrijden van een [illegible]ieve Eigendunkelijk — (rijopdracht) . 96
Personalia 368, 724
Pijn veroorzaken door een meerdere van een mindere. Als korporaal in dienst een soldaat, door het opheffen van een knie, daarmede opzettelijk tegen het onderlichaam gestoten, waardoor die mindere pijn ondervond . . . 617
Pistool. Zie bij **Alarmpistool.**
Poging. — tot diefstal door 2 verenigde personen: beklaagde had met een andere soldaat een dronken Duitse burger uitgenodigd om in zijn auto mee te rijden, met het plan die Duitser te beroven. Toen de Duitser sliep, stopte beklaagde en fouilleerden beide soldaten hem, waarop hij wakker werd 27
— tot het wederrechtelijk een auto op de weg gebruiken: een afgesloten auto binnendringen, deze de straat opduwen en de startmotor in beweging brengen, terwijl de motor van de auto niet wilde aanslaan **389**
Prijsvraag. — uitgeschreven door de Internationale Vereniging voor

Militair Strafrecht en Oorlogsrecht - 1967 494
Pyoktanin aureum. Poeder, gebruikt bij de opsporing van diefstallen van bankbilietten 390
Qualificatie (verkeersovertredingen) 543, 549
Reglement betreffende de krijgstucht. Enige aantekeningen bij het —. 495
Rijbevoegdheid. Als bestuurder van een auto opgetreden, terwijl hem bij rechterlijke uitspraak de — ontzegd was 19, 248
— Ontzegging — 374
Rijden onder invloed van alkoholhoudende drank.
— op een rijwiel 255
— op een bromfiets 330
Rijongeval. Zie bij: **Dood door een ander door schuld, — bij gelegenheid van een botsing met een door de schuldige bestuurd motorrijtuig; Schuld.**
— Als derde van een militaire colonne een voorrangskruispunt opgereden, terwijl van links het zicht werd ontnomen o.a. door een bus, die van links het kruispunt naderde en rechtsaf sloeg, achter welke bus een vrachtauto reed, waarmede de door beklaagde bestuurde auto in botsing kwam. Krijgsraad: overtr. art. 25 W.V.W., H.M.G. vrijspraak . . 684
Ruimterecht. Algemene denkbeelden over — 81
Samenloop. — van een militair en commuun delict 246
Samenspanning. Met licht arrest gestraft zijnde, met 3 andere gestraften samengespannen en hun legerplaats verlaten en ongeoorloofd afwezig geweest van 23 april te 17.30 uur tot 26 april d.a.v. te 2.30 uur 681
Samenstelling ambtenarengerecht rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken. Is aanwijzing van een onderofficier in een ambtenarengerecht, dat over een onderofficierszaak oordeelt, gewenst? 78
Schildwacht. Zie bij **Wachtdelict.**
Schuld. Afwezigheid van alle —. Beklaagde heeft als bestuurder van een artillerietrekker met daarachter een houwitser, toen hij vanaf een niet-verharde weg een voorrangsweg opreed, niet kunnen zien, dat achter een uitholling van die weg, welke hij niet kon vermoeden, een personenauto naderde, welke, toen beklaagde met de trekker reeds op de voorrangsweg was gekomen, tegen de houwitser is aangereden 99
— Afwezigheid van alle —. Beklaagde heeft, bij avond rijdende als bestuurder van een auto op een slecht verlichte weg, plotseling vlak vóór zich een wielrijder, die in dezelfde richting reed, gezien en heeft niet tijdig kunnen stoppen en de wielrijder aangereden 121
— Geen voorrang verleend aan van rechts komend verkeer op een wegkruising. Geen strafrechtelijke —, omdat beklaagde heeft gehandeld zoals van een diligent weggebruiker mag worden verwacht 126
— Schuldigverklaring - beklaagde niet strafbaar - vrijspraak . . 126
— Schuldigverklaring en vrijspraak wegens niet-strafbaarheid van de beklaagde 695
Signalering van de militaire colonne. Voldoet de huidige — aan de eisen? 669
Slaan of stompen. Anders dan door — een mindere in dienst opzettelijk pijn veroorzaken 617
— In dienst een mindere opzettelijk —: als korporaal een soldaat onderhoudende over een ongepaste opmerking, die soldaat 2 vuistslagen tegen het gezicht gegeven, toen deze wederom een opmerking maakte 689
Soldat und Strafrichter. Disziplin und Alkohol - Vorbeugung - Wehrstrafgerichte 149
Staat van onderhoud. Zie bij **Toestand van voertuigen.**
Statistiek. Zie bij **Justitiële —.**
Stichting militaire reclasseringsbroederschap. Viering van het 10-jarig bestaan 724
— Ervaringen van A.N.J. Veenhuizen als kinderbeschermer en over de samenwerking met de — 727
Stompen. Zie bij **Slaan of stompen.**
Stopteken. Als bestuurder van een auto geen gevolg gegeven aan een — van een verkeersagent . 695
Strafprocesrecht. Zie bij **Militair Strafprocesrecht.**
Strafreden. Inhoud van de — na beklag; na beklag in de — opgeno-

men nieuwe feiten . . . 262, 266
Strafrichter. Soldat und —; Disziplin und Alkohol - Vorbeugung - Wehrstrafgerichte 149
Televisie. Constatering van een verkeersovertreding door middel van — 38
Toelaten. Als militair — dat een mindere een misdrijf pleegt: onderscheidingstekenen van korporaal dragen, welke behoren tot een ambt dat die mindere niet bekleedt 173
Toestand van voertuigen.
— Gereden met een auto, waarvan 3 banden bijna geen profiel meer vertoonden 112
— Gereden op een rijwiel zonder brandende lantaarn 255
— Gereden met een auto met diverse (8) gebreken 374
Veiligheid op de weg. In gevaar brengen van de —. Als bestuurder van een auto daarmede met te hoge snelheid een bocht ingereden, waardoor die auto in de berm terecht kwam en daar een aantal paaltjes omver reed . . 112
— In gevaar brengen van de —. Met een auto gereden, welke rijtechnisch niet in voldoende staat van onderhoud verkeerde en niet tegen wettelijke aansprakelijkheid verzekerd was 374
— Onder drankinvloed een auto bestuurd en daarmede de — in gevaar bracht: tegen een geparkeerde auto opgereden en deze beschadigd 395
Verbod doorrijden of wegrijden na ongeval. Bij het achteruit rijden met een vrachtauto tenen een lantaarnpaal gereden en deze beschadigd; doorgereden zonder dat behoorlijk de identiteit van de bestuurder of de auto kon worden vastgesteld 96
Verduistering. Vrijspraak van telastgelegde — van f 0.80 door een collectant voor de Gez. Mil. Fondsen uit zijn collectebus en veroordeling wegens diefstal . . 175
— Als centralist van de telefooncentrale bij wie de post werd bezorgd om daar tijdelijk bewaard te blijven, een bankbiljet van f 10.— uit een enveloppe gehaald 250
— van postzegels, meermalen gepleegd, door een sergeant-majoor uit zichtzendingen postzegels . 259
— van messgelden door de hofmeester van een o.o.mess . . 698
Verkeersdelicten. Zie ook **bij Lichamelijk letsel.**
— Door te grote snelheid in een bocht van een weg geslipt en tegen een zijkant van een viaduct geslagen, tengevolge waarvan een passagier uit de auto werd geslingerd en korte tijd daarna overleed; tijdens dit rijongeval verkeerde de bestuurder van die auto onder zodanige invloed van alkoholgebruik, dat hij niet in staat moest worden geacht het motorrijtuig naar behoren te besturen 91
— Tijdens een dienstrit met een militaire auto, eigendunkelijk een omweg (langs de plaats van zijn inwoning) gemaakt: opz. wederr. een aan ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken 96
— Bij het achteruit rijden tegen een lantaarnpaal gereden en deze beschadigd; doorgereden zonder dat behoorlijk de identiteit van de bestuurder en/of de vrachtauto kon worden vastgesteld . . 96
— Als bestuurder van een auto daarmede met te hoge snelheid een bocht ingereden, waardoor die auto in de berm terecht kwam en daar een aantal betonnen paaltjes omver reed . . . 112
— Gereden met een auto, waarvan 3 banden bijna geen profiel meer vertoonden 112
— Geen voorrang verleend aan van rechts komend verkeer op een kruisyunt 126
— Onder drankinvloed een auto bestuurd en daarmede de veiligheid op de weg in gevaar gebracht: tegen een geparkeerde auto opgereden en deze beschadigd . . 395
— Als bestuurder van een auto daarmede 's nachts gereden zonder kop- of stadslichten en voorts binnen de bebouwde kom van Amsterdam met snelheden van 75-100 km/u. Qualificatie . 543
— Als bestuurder van een ,,bromfiets'' onder invloed van het gebruik van alkoholhoudende drank daarmede gereden over de openbare weg. Qualificatie . . 549
Verkeersveiligheid. Verhoging van de — 287

Vermissing. — van goederen in de zin van het Algemeen materieelvoorschrift 333
Verwijzing van de zaak naar de t.str.bev. C.O. terzake van art. 2, 1° W.K. 117
Voorrang bij wegkruisingen. Geen voorrang verleend aan van rechts komend verkeer op een kruispunt 126
Vragenbus. Enige vragen betreffende de rechtspositie van de militaire ambtenaren beneden de rang van tweede-luitenant [1]) . . 418
Vrijheidsbeneming gedurende het opsporingsonderzoek. De — i.v.m. de per 1 juli 1965 in werking tredende wijzigingen in de R.L. en de R.Z. 295
Vrijspraak. Eigendunkelijk overschrijden van een dienstbevel (rijopdracht) niet bewezen . . 96
— Beklaagde heeft als bestuurder van een artillerietrekker met daarachter een houwitser, toen hij vanaf een niet-verharde weg een voorrangsweg opreed, niet kunnen zien, dat achter een uitholling van die weg, welke hij niet kon vermoeden, een personenauto naderde, welke toen beklaagde met de trekker reeds op de voorrangsweg was gekomen, tegen de houwitser is aangereden. Afwezigheid van alle schuld 99
— Telastgelegd: verduistering; de aan de telastlegging ten grondslag liggende gedraging levert een krijgstuchtelijk vergrijp op . 117
— Beklaagde heeft, bij avond rijdende als bestuurder van een auto op een slecht verlichte weg, plotseling vlak vóór zich een wielrijder, die in dezelfde richting reed, gezien en heeft niet tijdig kunnen stoppen en de wielrijder aangereden 121
— Geen voorrang verleend aan van rechts komend verkeer op een kruispunt. Geen strafrechtelijke schuld, omdat beklaagde heeft gehandeld zoals van een diligent weggebruiker mag worden verwacht 126
— Telastgelegd: niet voldaan aan een wettige oproeping om in werkelijke dienst te komen; — omdat het bewezen verklaarde geen strafbaar feit oplevert. Beklaagde bevond zich ten tijde van de oproeping in de positie van dienstplichtige met klein verlof 166
— van primair telastgelegde verduistering van f 0.80 uit de collectebus waarmede beklaagde voor de Gez. Mil. Fondsen collecteerde en veroordeling wagens diefstal 175
— Als bestuurder van een auto geen gevolg gegeven aan het stopteken van een verkeersagent; afwezigheid van strafbare schuld 695
Vrijwillig kennisgeven van een verkeersongeval aan de politie.
— Verdachte reed na aanrijding door en werd toen door een getuige gevolgd, die 5 km verder een marechausseepatrouille waarschuwde. Een der wachtmeesters heeft verdachte, die aanvankelijk een afwijzende houding aannam, enkele vragen gesteld en vervolgens naar het politiebureau geleid. Hier kan niet gesproken worden van een — 357
Vuurwapen. — voorhanden hebben: alarmpistool, zonder verkorte of geheel gevulde loop en waarvan de gasuitlaat niet loodrecht op de loop geplaatst is 369
Waardigheid van de militaire stand. Strijdigheid met de — 183
Waarneming. Zie bij **Eigen waarneming.**
Wachtdelicten. Als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten, i.t.v.o.: als wachtpost bij een MAG, zijn post ongeoorloofd verlaten en zich in zijn tent te slapen gelegd 17
— Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen i.t.v.o.: op post gesteld bij de parkeerplaatsen van het kamp Holterhoek in een takelauto gaan zitten en in slaap gevallen 104
— Als andere militair, dan die bedoeld in art. 129, lid 1, 3 en 4 W.M.Sr., behorende tot enige patrouille, i.t.v.o. een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: 2 beklaagden, resp. sold. patr.lid en korp. patr.c., behorende tot een wacht tijdens de uitvoering van een pa-

[1]) Zie vervolg (aanvullingen en wijzigingen) in de volgende Jaargang, LIX, 1966.

trouilledienst een legeringskamer binnengegaan, aldaar op een bed gaan zitten en in slaap gevallen . 392
Wachtpost. Zie bij **Wachtdelict.**
Wederrechtelijk gebruik van een motorrijtuig. Zie bij **Joy-riding.**
Wegrijden na **een ongeval.** Bij het achteruit rijden tegen een lantaarnpaal gereden en deze beschadigd; weggereden zonder dat behoorlijk de identiteit van bestuurder en vrachtaut konden worden vastgesteld 96
— Een ter plaatse van het ongeval 20 minuten „doende" zijn van de verdachte was i.c. niet voldoende om de identiteit van verdachte en van zijn auto behoorlijk te kunnen vaststellen omdat de omstandigheden: dichte mist, vrijwel uitgestorven weg, afwezigheid van de benadeelde, duisternis, de vaststelling van de identiteit zozeer illusoir maakten, dat van een feitelijke mogelijkheid tot vaststelling daarvan gedurende bedoelde 20 minuten geen sprake was 201
Wet gewetensbezwaren militaire dienst. Wet van 7 juli 1965, houdende wijziging van de Dienstplichtwet en van de — . . . 629
Wetgeving. Besluit gewetensbezwaren militaire dienst 55
— **Wijziging van de wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht.**
— Kon. boodschap Nr. 1 . . . 68
— Ontwerp van Wet Nr. 2 . . 13, 68
— Memorie van toelichting Nr. 3 . 74
— Algemene termijnenwet . . . 222
— Uitvoeringsvoorschriften militair strafprocesrecht 352
— Inwerkingtreding wijzigingswetten militair strafprocesrecht en materieel militair strafrecht en militair tuchtrecht 352
— Nota van toelichting 356
— Inwerkingtreding wijzigingswet Beginselenwet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging militaire detentie en van de Dienstplichtwet in verband met het vervallen van art. 69 Wet op Krijgstucht 362
— Wijziging Reglement betreffende de krijgstucht 363
— Aanpassing van enige A.M.v.B. (Min. v. Def.) aan de Algemene termijnenwet 365
— Aanwijzingsbesluit militair gezag 366
— Wijziging van het militaire strafprocesrecht. Verslag van een mondeling overleg 328
— Besluit gezagsgebieden militaire gezagsdragers 493
— Besluit van 24 juni 1965, houdende vaststelling van de regelen naar welke aan met arrest gestrafte militairen kan worden toegestaan godsdienstoefeningen bij te wonen (Stb. 299) 493
— Wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht . . 556
— Bijlage van de Memorie van Toelichting. Onderwerpsgewijze overzicht van de voorgestelde wijzigingen in de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht (Nr. 4) 556
— Voorlopig verslag (Nr. 5) . . 572
— Memorie van antwoord (Nr. 6) 579
— Nota van wijziging (Nr. 7) . . 591
— Eindverslag (Nr. 8) 592
— Wet van 7 juli 1965, houdende wijziging van de Dienstplichtwet en van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst ((Stb. 303) . . 629
— Wijziging van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht (7868) Algemene beraadslaging in de Tweede Kamer der Staten-Generaal 630
— K.B. van 29 juni 1965 houdende bestendiging van art. 3 R.M.A. K.L./K.Lu (Stb. 331) 720
Wettelijke aansprakelijkheid. Gereden met een auto met diverse (8) gebreken en zonder tegen — verzekerd te zijn 374
Zaakbeschadiging:
— in een balorige stemming en met de bedoeling om de door beklaagde bestuurde, met 5 m3 zand beladen, vrachtauto kapot te rijden, in Dld. achter de „Panzerkaserne" te Handorf over een terrein met diepe kuilen en bulten gereden met een snelheid van 20 km/u. telkens over een afstand van 500 m heen en terug 692
Zeekrijgsraad. — te 's-Gravenhage, Notulen van de bijzondere openbare zitting van de — gehouden

ter installatie van Mr. H. A. van Ee in het ambt van fiscaal bij deze krijgsraad 438
Zinnelijkheid prikkelen. Enige afbeeldingen van naakte vrouwenfiguren. geschikt om de — van de jeugd. vertoond aan een meisje van circa 10 jaren 29
Zware mishandeling. Zie bij **Mishandeling.**

WETSBEPALINGEN
behandeld in deel LVIII, 1965

Art. Blz.

STRAFRECHT

Wetboek van Strafrecht

1, lid 2 . . . . . 599, 602, 673
24 96
37a 314, 466. 673
37b 314
37d 466
41 253
45 . . . . . 27, 369
47 194
49 328
55 396
56 482
57 . . . . . 396, 689
63 235
157 384
164 701
196 . . . . . 119. i73. 246
246 610
285 . . . . . 21. 680
287 314
288 314
300 . . . . . 253. 466
307 235
308 . . . . . 181, 235, 242
310 . . 132. 134. 175, 177. 179.253. 314, 390, 613
311 . . . . . 27, 257
321 . . . . . 250, 259, 698
322 250
350 692
363 593
451bis 29

Wetboek van Militair Strafrecht

. . . . . 177, 235, 242, 692
11 . . . . . 246. 253. 326
13-15 . . . . . 173, 326
23 314
25 . . . . . 106, 107, 171, 173
26 326
48 392
62 166
71a 599, 602, 673
76 676
97 . . . . . 23, 479, 673. 681
98 . . . . . 124. 168. 599
99 . . . . . 479, 599, 681
99, 4° 23
99, 5° 124
108 . . . . . 115, 171, 386. 673
114 . . 96. 106, 115, 171.246.326. 382. 479. 602. 676
114, 1°, 3° 168
116 . . . . . 379. 482
117 479
117-120 . . . . . 379, 466. 482
120 479
129 . . . . . 17. 23, i04. 392
131 23
138 110
142 . . . . . 617. 689
143 173
150 166

MILITAIR TUCHTRECHT

Wet op de Krijgstucht

2 . . . . . 118, 183, 270
37 . . . . . 263, 267, 706
46 706
50 128
57 . . . . . 326, 392, 689
58 118
61 191
61-68 706
62 191
65 . . . . . 3i. 263, 267
66 183
68 . 128,. 183, 191, 263, 267, 270, 333
68 1.1. . . . . 31, 183

Reglement betreffende de Krijgstucht

8. lid 4 183
11 191
13 191
27, lid 2 270

Art. Blz.
28 270
31 191

Voorschrift nr. 27-1, 2e druk,
Toepassing militair **straf-** en tuchtrecht
Pt.
7 128
13, lid a 191
13g 31

Voorschrift nr. 27-1, 3e druk,
Toepassing militair **straf-** en tuchtrecht
Pt.
10 191

STRAFPROCESRECHT

Wetboek van Strafvordering
141 337

Regtspleging bij de Landmacht
193 99,126

STRAFRECHT M BIJZONDERE WETTEN

Vuurwapenwet
3 369
12 369

VERKEERSRECHT
Wegenverkeerswet
25 . . 99, 112, 374, 396, 684, 695
26 . . . . . 255, 330, 396, 549
27 684
29, lid 1 . . . . . 39, 684
30 . . . . . 96, 337, 396
30, lid 1 sub a 201
32 19,248
36 604
36, 1° en 3° 91
37 . . . . . 96, 132, 194, 328, 369

Wegenverkeersreglement
7, lid 3 203
13 . . . . . 112, 374, 543
13, 1c 255
27 126
37 369
53, 1° 121
61a 543

Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen
W.A.M.
30 374

Art. Blz.
Algemeen materieelvoorschrift (Vs 2-1960)
52 333

Voorschrift nr. 2-1499
(Bepalingen betreffende diverse onderwerpen van belang voor de voor de Kon. Luchtmacht, BDOKL)
16 31
19 31

Dienstplichtwet
32(1)c 166

Reglement op de Inwendige Dienst der K.L.
142 267

(MILITAIR) ADMINISTRATIEF **RECHT**
Ambtenarenwet 1929
24 207
48 143
58, lid 1 207

Militaire ambtenarenwet 1931
1 143
12 552
24 143

Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht
11 279
19 143
24 143
93 552
Hoofdst. X 552

Besluit beoordeling officieren landmacht
— 625

Besluit beoordeling officieren luchtmacht
— 552

Beoordelingsvoorschriften
kader landmacht
— 342
9 708

Bevorderingsvoorschrift landmacht 1958
15-18 279
28 279

Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht
12, lid 3 489

Art. Blz.

Pensioenwet voor de zeemacht 1922

— 41
2. eerste lid. 2° 272. 619

Pensioenwet voor de landmacht 1922

29 137
55 485

Pensioenwet voor het reservepersoneel der landmacht 1923

14. lid 3 399

Wet beperking cumulatie pensioen en inkomsten

2 41

Art. Blz.

Premiespaarregeling rijksambtenaren

6 710
7 710

Regeling schadeverhaal 1961

(La O nr. 61021. codenr. 55.14/22)

— 51

Kon. Besluit van 20 maart 1952. Stb. 129

3 137

La O 61029. codenr. 51-12/39

— 143

La O 62007. codenr. 51-12/43

— 207

STRAFRECHTELIJKE. DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BESLISSINGEN

opgenomen in deel LVIII, 1965

Blz.

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Sententie van:

Hoog Militair Gerechtshof

19 januari 1965 . . . 607. 612. 615
9 februari 1965 . . . . . 323. 687
4 mei 1965 550
18 mei 1965 . . . . . 388. 474

Vonnis van:

Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa

12 november 1964 314
18 februari 1965 . . . . . 369. 466
20 mei 1965 593

Arrondissementskrijgsraad te 's-Gravenhage

28 juli 1965 599

Arrondissementskrijgsraad te 's-Hertogenbosch

22 juli 1965 602
8 september 1965 673

Krijgsraad te Velde West

Vonnis van:

14 oktober 1964 604
4 november 1964 . . . . 609. 613

Blz.

22 januari 1965 543
10 februari 1965 549
3 maart 1965 . . . . . 676. 679
10 maart 1965 374
2 juni 1965 681

Krijgsraad te Velde Oost

4 juni 1964 . . . . . 166. 168
19 juni 1964 91
29 juni 1964 171
9 juli 1964 379
14 augustus 1964 . . . . 326. 382
21 augustus 1964 478
17 september 1964 96
1 oktober 1964 . . . . . 17. 173
15 oktober 1964 . . . . 19. 99. 104
22 oktober 1964 328
29 oktober 1964 330
5 november 1964 175
12 november 1964 106. 177. 179. 181
19 november 1964 246

Krijgsraad te Velde Oost (Mönchen-Gladbach)

8 juli 1964 . . . . . 235. 242

Krijgsraad te Velde Zuid

9 juli 1964 384
23 juli 1964 . . . 20, 248. 250, 482

15 oktober 1964 252
29 oktober 1964 . 110, 112, 115. 684
12 november 1964 117
25 februari 1965 689
11 maart 1965 386
25 maart 1965 617

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Luchtmacht

23 september 1964 22
7 oktober 1964 . . . . . 27. 121
22 oktober 1964 . . . . . 29. 119
18 november 1964 . . . . 123. 126
6 januari 1965 . . . . . 390. 392
20 januari 1965 . . . 255. 257. 259
17 februari 1965 . . . . . 395. 692
17 maart 1965 695
7 april 1965 698
12 mei 1965 701

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

Beschikking van:

Hoog Militair Gerechtshof

6 oktober 1964 . . . . . 35. 128
8 september 1964 187
23 oktober 1964 262
10 november 1964 . . 191. 266. 270
19 januari 1965 333

Commandant Depot Infanterie (Wn.)

14 augustus 1964 31

Commandant Depot Koninklijke Marechaussee

18 juni 1964 183

Cummundant 1e Divisie Koninklijke Marechaussee

12 juli 1965 706

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Arrest van:

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer)

14 april 1964 134
3 november 1964 194
24 november 1964 337

Gerechtshof 's-Hertogenbosch (Strafkamer)

30 december 1963 132

Gerechtshof Leeuwarden (Strafkamer)

5 november 1964 201

Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenlzage (Civiele Kamer)

12 oktober 1961 203

Kantongerecht Rotterdam

19 augustus 1964 38

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK

Uitspraak van:

Centrale Raad van Beroep

11 oktober 1962 485
13 december 1962 399
17 januari 1963 41
20 juni 1963 619
19 september 1963 137
19 december 1963 272
28 oktober 1964 207
20 januari 1965 279
24 februari 1965 342
31 maart 1965 552
7 april 1965 625
8 september 1965 708

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken

4 november 1963 51
29 juni 1964 143
19 oktober 1964 489
17 december 1964 405

Spaarraad

23 maart 1964 710

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN

opgenomen in deel LVIII, 1965

Blz.

Carstens, Mr. J. H., Luitenant-Kolonel der Artillerie, Onze geestelijkarme samenleving 79

Erk, Mr. Dr. J. P. van, Een terugblik op Krijgsraad te Velde West 437 — Rede gehouden ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap 724

Fisher, Majoor H. A., U.S. Army, Algemene denkbeelden over ruimterecht, vertaald en voorzien van aantekeningen door Kapitein Mr. P. M. Roelse en Res. Tweede-Luitenant Drs. J. Scholten, beiden van de KLu . 81

Gillebaard, J. H., Majoor der Infanterie. Gehoorzaamheid in wapenrok 449

Graaff, Mr. H. H. A. de, Een terugblik over anderhalve eeuw militair strafprocesrecht 225

Hartman, Drs. C. M. A., Luitenant ter Zee van Speciale diensten der 1ste kl., Enige aantekeningen bij het Reglement betreffende de krijgstucht 495

Hartogh, Mr. S. L. F. de, res.-luit.-kolonel der Fuseliers b.d. Gehoorzaamheid in wapenrok . . 667

Herklots, H., Majoor der Kon. Marechaussee. De vrijheidsbeneming gedurende het opsporingsonderzoek i.v.m. de per 1 juli 1965 in werking tredende wijzigingen in de R.L. en de R.Z. 295

Kersten, Mr. P., Het congres van het hoofdbestuur van de internationale vereniging voor militair strafrecht en oorlogsrecht, Wenen 19 t/m 22 mei 1965 . . 721

Lamers, Mr. E. A. M., Directeur-Generaal van het gevangeniswezen, Raad in het Hoog Militair Gerechtshof. Een eerste wettelijke regeling in Frankrijk met betrekking tot gewetensbezwaarde dienstweigeraars 289

Maes, Dr. jur. J., eerste substituut-auditeur-militair, docent aan de Koninklijke Militaire School. De Krijgsraad in het Provinciaal Commandement van Antwerpen, 1816-1832 513

Montfort, Capitaine EMG M.-H., Expériences américaines de la campagne de Corée 443

Roelse, Mr. P. M., De Noodwet Rechtspleging 161

Schepers, Mr. J. D., De voorgestelde wijzinging van de bevorderingswet ongewenst 13

Sectie Juridische Zaken KLu, De juridische status van het militaire luchtvaartuig, voorgedragen door luitenant-kolonel der KLu Mr. O. van der Bij op het 2de internationale congres te Florence in 1961 uitgaande van de Société internationale de droit pénal militair et de droit de la guerre . 1

Timer, M. M. L., luit.-kolonel. Voldoet de huidige signalering van de militaire colonne aan de eisen? 669

Veenhuizen, A. N. J. van, Voordracht gehouden op vrijdag 17 september 1965 voor de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap over zijn ervaringen als kinderbeschermer en de samenwerking met de Stichting . . . 727

Wolfgang Waechter, Von, Soldat und Strafrichter, Disziplin und Alkohol - Vorbeugung - Wehrstrafgerichte 149